TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI
1922

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN
I KJØBENHAVN

• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

REDAKTION:

POVL DRACHMANN

REDAKTIONSUDVALG:

C. F. JARL, F. H. J. RAMBUSCH, TORBEN ZAHLE

1922

KJØBENHAVN
NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKIÆR)

INDHOLDSFORTEGNELSE FOR 1922

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 1 | 1. JANUAR | 1922

Industrielt Nytaar.

SOM en *Uundværlighed* betegnede Stats- og Finansminister Neergaard den danske Industri i den Tale, hvormed han forelagde det nye Toldlovforslag for Folketinget. Det var et godt Ord fra Regeringens Chef, og mange vil mene, at det var et Ord i rette Tid. Andre Regeringsudtalelser i afvigte Sommer er jo gaaet i nogen anden Retning — har ialfald kunnet udlægges anderledes. Med en saadan Anerkendelse af Industrien som uundværlig i det danske Samfund maa da bl. a. den megen Moraliseren om, hvilke Erhverv der er »naturlige« og som »bærer« visse andre, ja saagar det hele Land, høre op. Et Hovederhverv, der er uundværligt, er dermed ogsaa naturligt. At fremme og sikre det ene i lige Grad som det andet, maa blive bydende Nødvendighed.

Men med dette gode Ord, saavel som visse andre om dansk Industri i Almindelighed fra Regeringschefens Side, hører desværre Glæden op. Thi venter man, at man med denne Erkendelse ogsaa har taget dens Konsekvenser, bliver man bittert skuffet. En nøje Gennemgang af Toldlovforslagets Enkeltheder, saavel som selve Principændringen fra Vægt- til Værditold, frister mere til at tro, at det er fra den stik modsatte Anskuelse, man har handlet med Forelæggelsen af dette Forslag. Den uundværlige Industri (og under dette Begreb er jo ogsaa indbefattet Haandværket) maa ikke forekomme saa uundværlig endda, naar man midt i en katastrofal Krise af en Alvor, vi endnu aldrig før har kendt, for det første gaar til en Told-Systemændring, som selv i gode Tider vilde medføre de største Kalamiteter og som de paagældende Erhverv da ogsaa har nedlagt bestemt Indsigelse imod, og for det andet gaar til en Reduktion af disse Erhvervs Værn overfor Udlandet til ca. det halve taget over en Bank.

Man forstaar unægtelig hverken Logiken eller Hensigten hermed.

Paa andet Aar holder vi nu en Arbejdsløshedshær paa 70—80 000 Mand mobiliseret, medførende uhyre Millionudgifter for Stat og Kommuner, paa andet Aar kæmper vore Byerhverv en stedse bitrere Kamp for deres Eksistens. Varige Lammelser, Sammenbrud og skæbnesvanger finansiel Svækkelse betegner allerede Krisens Gang, og saa langt fra at kunne »se Bunden«, som det nu trøsterigt hedder, maa man regne med, at den bitreste Ende endnu er ivente. I Sandhed, dansk Industri er aldrig gaaet ind i et nyt Aar under saa mørke og trøstesløse Udsigter.

Under Krisens hidtidige Udvikling har man som bekendt herhjemme afvist ethvert Forsøg i Retning af de talrige Former for Statsforanstaltninger, hvormed man i næsten alle andre Stater har søgt at afdæmpe Krisens Virkninger. Da Industrien akcepterede Handelsministerens »8 Punkter« som et Eksperiment, man ialfald ikke turde afvise paa Forhaand, skete det med en udtrykkelig Erklæring om, at Industrien nu maatte se hen til den kommende Toldlovsrevision som til det sidste Redningsmiddel. Derfor kan det ikke være anderledes, end at Skuffelsen, ja Bitterheden nu maa blive stor.

Det synes at skulle indvirke paa Opfattelsen af Byerhvervenes Toldproblem, at Landets andet Hovederhverv, Landbruget, ulykkeligvis samtidig er ved at rammes af en alvorlig Konjunkturkrise, overfor hvis Virkninger vi alle erkender os solidariske. Hvorfor dette imidlertid skal

svække den nøgterne Behandling af Landets industrielle Problem er ikke godt at se, snarere maatte man mene, at denne Kendsgerning maatte skærpe Agtpaagivenheden overfor Bykrisen — hvis man da ikke forsætlig vil basere sine Overvejelser og sin Politik paa disse Omraader paa Argumenter, hvis Mangel paa Saglighed og Samfundssolidaritet vil blive deres egen Nemesis før eller senere.

Lad os ganske kort opstille visse Tal, som det nu er godt at holde for Øje. Af Danmarks Befolkning lever nu 53 pCt. i Byerne. Med den snevre arealmæssige Begrænsning for vort Landbrug har dette trods rivende Udvikling i Omsætnings- og Eksporttal i det sidste 50-Aar maattet afgive ca. ³/₄ Million Mennesker til Byerne — og til Udvandring. Byerne betaler — eller betalte hidtil — 78 pCt. af alle Landets direkte Skatter og ca. ³/₄ af de indirekte. Byernes Udvikling og dermed Evne til at kunne opfylde de nævnte nationale og sociale Missioner er atter nøje betinget af de producerende Byerhvervs Fremvækst, hovedsagelig altsaa den moderne Industris. Saaledes underholder disse Erhverv nu næsten 1 Million Mennesker.

Visse Udjevninger kan altid være baade naturlige og nødvendige, og vi vil ingenlunde hævde, at dette ikke er en Krise, der paakalder visse ubarmhjertige Konsekvenser. Men derfra og til at lade det »bærende« Landbrug alene om at bære det danske Samfund videre er der et Spring, hvis Rækkevidde man det længst mulige vægrer sig ved at tro staar klart for det danske Folk. Er vort Landbrug selv ilde faren, saa lad det dog se paa disse Tal, som ingen kan afkræfte eller bortfortolke, og Bestikket for en samlet samfundsøkonomisk Politik maa være let at stille.

Endnu bevarer vi trods alt Haabet om, at Sandhedens Erkendelse, baaret af en redelig, opportun Politik, maa kunne sikres i denne Sag. Betydningsfulde Udtalelser fra Regeringsside under Toldlovbehandlingen underbygger vort Haab, og med uomtvisteligt Materiale i Hænde maa det blive Industri og Haandværks Sag at udnytte dette under det kommende Udvalgsarbejde. Men viser det sig, at det dog er Meningen med Tilsidesættelse af alle Hensyn at gennemtvinge et Attentat mod Industrien i denne Stund, da maa ogsaa Øjeblikket være kommet, hvor den danske Industri, der allerede nu gaar paa de sidste Reserver, og det i mere end en Henseende, maa have Ret til at faa det Spørgsmaal besvaret: om der overhovedet ønskes en Industri hertillands?

Er nemlig den Opfattelse alligevel den stærkeste, som besvarer dette Spørgsmaal med et klart Nej, som altsaa ikke deler Statsministerens Anskuelse af Industrien som en Uundværlighed, er det da ikke det ærligste at tilkendegive det rent ud? Giv da Industrien en rimelig Afviklingsfrist, og lad saa Stat, Samfund og de resterende Erhverv overtage den »unaturlige« Industris Missioner — og Ansvaret.

Carl Michelsen.

30. September 1853 — 14. December 1921.

Den gamle Napoleonske Legende om Marskalstaven: Da *Carl Michelsen* trak i Munderingen som Rekrut i det offentlige Livs Tjeneste, har han sikkert undersøgt Tornystret nøje for at se, om Staven nu ogsaa laa deri. Og da han fandt den, lovede han sig selv, at han — tidligt eller sent — skulde komme til at svinge den.

Det blev tidligt; thi i en Alder af kun 37 Aar blev han Formand i Industriforeningen. Da *Philip Schou* trak sig tilbage, deltes Magten og Æren mellem hans to trofaste Medarbejdere: *Axel Meyer*, den fødte Haandværker-Høvding, overtog Stillingen som Leder af Fællesrepræsentationen, Industriforeningen tilfaldt *Michelsen*. Han medbragte til sin Gerning fremragende Egenskaber: stor Arbejdsevne, en fast Vilje, der dulgte sig under en smidig og imødekommende Form, og en dyb Menneskekundskab. Han saa hurtigt de svage Sider i de Folks Karakter, med hvem han havde at gøre, men var tillige forstandig nok til at erkende Betydningen af de ideelle Krav, han mødte paa sin Vej.

I Arv fra sin Forgænger tog han den kunstindustrielle Bevægelse, som dengang var Tidens Løsen — i hvert Fald i Industriforeningen. Man var af den Opfattelse, at der gennem en kunstnerisk Forædling af vort Haandværk kunde opnaas *økonomiske* Resultater for vort Land, som — naturligvis i beskednere Omfang — kunde svare til dem, Landbruget kunde opvise ved dets Indførelse af rationelle Arbejdsmetoder. *Michelsen* var for klog og skeptisk til at dele denne Anskuelse, men han var ingenlunde blind for det betydningsfulde, der kunde udrettes ved

at lære vort Folk at vurdere det gode og skønne Arbejde, og anvendte sine Evner og sin Arbejdskraft paa at løse den foreliggende Opgave: Tilvejebringelsen af et Museum for Kunstindustri. Det lykkedes ham at overvinde aabenbar Modstand og skjult Uvilje og at skabe de materielle og aandelige Betingelser, for at dette Værk kunde træde ud i Livet. Et af hans Yndlingsudtryk var, at det altid gjaldt om at trykke paa de rigtige Knapper, og det maa erkendes, at han i saa Henseende ved denne Lejlighed viste sig som en Mester. *Michelsen* vandt indflydelsesrige Venner for sin Sag i Regering og Rigsdag, blandt Kommunalbestyrelsens Medlemmer og hos offentlige Institutioner, og den Dag Museet indviedes, kunde han med Stolthed føle, at han ved sin Ihærdighed og Viljekraft havde udført Mands Gerning.

De senere Aar af hans Regeringsperiode betegnes ved hans Deltagelse i Forberedelserne til de dengang grasserende udenlandske Udstillinger. *Michelsen* befandt sig her ret i sit Element; Verdensmand, som han var, egnede han sig ypperligt til at færdes paa fremmede Steder og forhandle med de paagældende Myndigheder. Men efterhaanden som Aarene svandt, følte han Trang til anden Virksomhed og kunde i *1898* forlade Industriforeningen i Bevidstheden om at have befæstet dens Stilling og udrettet et nyttigt Arbejde. Han syslede dengang med Tanken om at indtræde i det politiske Liv, havde vist ikke ugerne indtaget den Landstingsplads, som tilfaldt *Holger Petersen;* dog, hans Standsfæller i Højre vilde det anderledes.

Tiden rinder hastigt og afsætter sig kun faa Spor. Naar man i de sidste Aar traf *Carl Michelsen,* kunde man spore en vis Vemod over, at nye Tanker og nye Mænd ligesom havde udvisket Indtrykket af, hvad der i svundne Dage var udrettet for Industriforeningen. At det ikke var saa, fik han et Bevis paa i *1913,* da Industriforeningen hædrede ham ved at optage ham som sit Æresmedlem. Ej heller i »*Det danske Kunstindustrimuseum*«, af hvis Bestyrelse han var Medlem indtil sin Død, vil han blive glemt. Han var ingen Ven af dets Flytning, havde gerne villet, at det var forblevet der, hvor han havde sat det, men bøjede sig for Udviklingens Lov. Naar nu dets nye Bygning er rejst, vil der sikkert blive gjort Alvor af *Pietro Krohns* gamle Tanke om ved Indgangen at opsætte en Tavle, der skal bære Navnene paa de Mænd, der har gjort sig fortjent af Museet.

Paa denne Tavle vil *Carl Michelsens* Navn staa øverst.

Harald Bing.

❁ ❁ ❁

Fra Amerika.

En Ingeniørs Rejseindtryk.

I. Byer.

For den tilrejsende, der sydfra gennem »The Narrows« stevner ind mod Nordamerikas kæmpemæssige Indfaldsport, New York, bærer allerede Byens Konturlinie Vidnesbyrd om den Dristighed og det Vovemod, der slaar den fremmede imøde overalt i det mærkelige Land. Dens pragtfulde Silhouet med Rækken af Skyskrabere, fra hvis Skorstene den hvide Spildedamp emmer — bærende Vidnesbyrd om, at det ikke er kæmpemæssige Murstens-Levninger fra en vældig Fortid, men Nutiden, man har for sig — paatvinger allerede paa Frastand Indtryk, der atter mangedobles og forstærkes, alt som man efter at have passeret den mere kolossale end skønne Liberty-Statue glider op ad Hudson-Rivers brede Løb med Manhattan tilhøjre og Hoboken paa Jerseykysten tilvenstre — begge Kyster »tandede« af Dokker og Kajer — og svinger ind til en af disse for at lande. Selve Hudsonflodens graa Vande gennemkrydses af et Mylder af Skibe af alle Arter og Størrelser: store Atlanterhavsbaade, Bugserdampere, tunge Transportbaade, tre—fire i Rad, med Mursten eller andet Gods, svære Hjul-Færger med underlige gammeldags Balancemaskiner og Godslægtere krydser hinanden — ind og ud og tvergaaende, under Sirenebrøl og idelige Dampfløjt.

Byens Centrum er den lange, smalle Klippeo, Manhattan, der, omsluttet af Hudsonfloden, danner den yderste Udkant af Staten New York; den ældste Bydel, »Hoboken«, ligger derimod paa New Jersey-Siden, hvor der fornylig er fundet enkelte velbevarede Rester af den oprindelige By, »*Ny Amsterdam*«.

Det er ofte anført, at det er Manhattans Klippegrund, der har muliggjort Opførelsen af Skyskraberen. Men det er næppe helt rigtigt; sikkert har den lettet Funderingen, men ikke muliggjort den. Der findes som bekendt ogsaa Skyskrabere i Chicago, hvor Undergrunden er alt andet end Klippe. New Yorks Bygninger er ganske vist de hojeste og de berømteste. De fleste findes i den ældste Bydel, Forretningskvarteret, der omfatter den sydligste Trediedel af Manhattan, den saakaldte Downtown. At det er en gammel By ses af de snevre, krumme Gader, der har Navne. De nordvestlige to Trediedele af Byen, Up-

town, har derimod geometrisk ordnede Færdselsveje med Numre, saaledes at et System af paa langs gennem Øen førte »avenues« skæres paa tvers af Gader med Numre fra 4 til nær 300, og saaledes, at hver Gade atter har en østlig Del og en vestlig, efter Gadens Beliggenhed i Forhold til den 5. Avenue — alt ialt en Fremgangsmaade, der gør det lettere at orientere sig.

Mod den mangeartede Flodfærdsel — der blandt andet præges af Godsfærgernes Størrelse saavel som af den Maade, hvorpaa Bugserbaadene »vædderer« de bugserede Skibe, naar de manøvrerer dem ind til Bolværket; de er til den Ende forsynet med en mægtig Slidpude af Tovværk paa Stevnen — er *Gadefærdslen* ved første Øjekast mindre imponerende, hvilket hænger sammen med det lige saa storslaaede som fortrinlige Trafiksystem, der aflaster Gaderne og henmen for Strækningen bag, saaledes at det er umuligt for efterfølgende Tog at køre ind i de forudgaaende. Vognenes Udstyrelse er praktisk, men intet derudover. Systemet demokratisk — een Klasse.

Anlæget af New Yorks Subways er lidt af en Bedrift. Ingeniørmæssigt set maa Opgaven siges at være løst glimrende. Den, der skriver disse Linier, dømmer efter Selvsyn fra Indvielsen af en af de stadige »extensions« af de underjordiske Jernbaner, hvorved stedse nye Bydele ude i Brooklyn sættes i let og hurtig Forbindelse med Centret, og Mulighed for Decentralisation af Menneskeophobningen opnaas. For hver Gang de underjordiske Jernbaner udvider deres Net, muliggøres det for hele Kvarterer fjernt fra Centrum at skaffe Husly for stedse flere af de i Kæmpebyens Midte daglig arbejdende under sanitært set bedre og billigere Boligforhold. Som tidligere nævnt, er den

New Yorks »Down-Town«.

lægger Transporten af Mennesker og tildels ogsaa Gods dels til »elevated railways«, dels til »subways« under Jorden, der atter suppleres med de almindelige Sporvogne ad Hoved- og Sidegader.

Det er særlig de elektriske Subways, der løber under hele Manhattan, Floden og en Del af Brooklyn, med 4-dobbelte Spor — nemlig Lokaltogenes Dobbeltspor og Eksprestogenes Dobbeltspor — der er fortræffelige. Men ogsaa nødvendige. Downtown, der om Natten har omkring et Par Hundrede Tusinde Indvaanere, samler om Dagen over 3 Millioner Mennesker til Arbejde! Denne Menneskemængde — mere end det dobbelte af Danmarks voksne Befolkning — skal altsaa føres til og fra Byen om Formiddagen og ud paa Eftermiddagen. Togene paa de underjordiske Jernbaner følger derfor paa disse to travleste Tider af Døgnet, de saakaldte »rush-hours«, efter hinanden med ca. 40 Sekunders Mellemrum, er stuvende fulde, ekspederes saa hurtigt og gaar med saadan Fart, at alene en Køretur er en Oplevelse! Sikkerhedstjenesten er eksemplarisk, med automatisk Afbrydelse af Strømunderjordiske Jernbane firesporet med dobbelte Spor for dels Lokaltrafiken, dels Eksprestrafiken. De to Linier følger nøje hinanden, hvad blandt andet er nødvendigt af Hensyn til, at hver tredie—fjerde Station er en Fællesstation med Omstigning fra den ene Art Tog til den anden foruden Omstigning til Fjernlinierne. Men det kræver megen Plads. Banen er herved efter Opskriften »safety first«, der er et Slagord mere end en Leveregel — et fromt Ønske mere end en Realitet i amerikansk Teknik. Dette, at Ekspres- og Lokalbaner har hver sine Linier, yder nemlig vidtgaaende Sikkerhed. Men ikke alle Steder har det været muligt under Jorden at skaffe Rum paa normal Vis. De fire Linier, der altsaa er, følges — som oftest i samme Niveau, men enkelte Steder gaar den ene over den anden, idet Ekspresbanen fører under Lokalbanen, saaledes at det hele udgør et firedobbelt Rør, der er ført under Huse eller mellem Skyskrabernes Fundamenter, hvor Pladsforholdene tillader det.

Op- og Nedgangen fra og til Stationerne findes paa Gadehjørner eller Pladser, men ogsaa ofte i Stueeta-

gen af meget store Bygninger, offentlige eller private, som f. Eks. »Times' Building« og »Woolworth Building«. Man gaar ned ad Trapper, medens Opgangen for de mest trafikerede Stationers Vedkommende foregaar ved »escalator«, ingensinde derimod med Elevator, som f. Eks. ved Londons »undergrounds«.

Dette fortræffelige Trafiksystem i selve Byen med Omstigning til Fjerntrafiken muliggør eksempelvis Forretningsmanden ude paa den henrivende idylliske: Long Island — f. Eks. i Great Neck, Port Washington eller Douglaston — at forlade sit Hjem nær en Station ved 8-Tiden om Morgenen og sidde veltilpas ved sit Skrivebord paa Kontoret paa Broadway, i Bridge Street eller et andet Sted i Downtown 25—30 miles fra Udgangspunktet allerede en Time efter, Kl. 9, hvilket svarer til, at en dansk Sommerlandligger, der tog fra Gilleleje Kl. 8, kunde være i sin Forretning paa Kongens Nytorv eller Raadhuspladsen allerede ved 9-Tiden.

Byens Hovedfærdselsveje er de to mægtige Gader, Broadway og Fifth Avenue, stærkt forskelligartede efter de mange forskellige Kvarterer, de kilometerlange Færdselsveje fører igennem. Det berømteste Gadehjørne er vel nok det ved 42. Gade, hvor der til Regulering af Færdslen midt i Krydset er opført en kæmpemæssig Semafor, fra hvis Galleri to Politibetjente dirigerer den stadig glidende Dobbeltstrøm af Automobiler fra de to sig krydsende, stærkt trafikerede Færdselsaarer.

Men ogsaa udover Hushøjden og Længden udmærker amerikanske Gader sig fremfor andre. Saavel Rensning som Asfaltering og da navnlig Opbrydning af Gader foregaar saavidt gorligt maskinelt. Man kan saaledes se en hel Kørebane gnaves op af en kraftig Gravemaskine, hvis Skovle langsomt, men sikkert, æder sig igennem Makadamiseringen og ved Hjælp af Slidsk afleverer Skovlfuld efter Skovlfuld paa Tipvogne, der kører det hele væk. Denne Hang til Maskinkraft er almen, det er Amerikanerens Trang til at erstatte legemligt Slæbearbejde, der er teknisk utiltalende — dyrt, *men navnlig langsomt*.

Der er tusinde Enkeltheder, der slaar Teknikeren ved Besøget i Amerikas største By — Hotellers, Levendebilledteatres, Jernbanestationers Størrelse, den uvante Byggehøjde — men mest dog maaske den uvante Byggehastighed! Omkring den 22. Juni 1920 var man saaledes ved at fundere Cunard Line's store Skyskraber midt paa Broadway; tre Maaneder efter rejstes Taget! Og atter 2 Maaneder efter var man færdig og ved at flytte ind.

Blandt imponerende Bygninger i New York er der en, der fremfor alle bærer Prisen, baade ved sin Dristighed, som ved sit indre Udstyr; det er Woolworth Building.

Naar der i det efterfølgende ofres denne Bygning en mere detailleret Omtale, ligger det simpelthen i, at den paa mere end een Maade er karakteristisk for amerikansk Vovemod og Tankegang. For det første: Den er et Mindesmærke. En dristig Forretningsmand, der havde tjent sin Formue paa 50-Øres Basarer Amerika over, ønskede at sætte sig et varigt Minde og ønskede navnlig at gøre det ved en fuldbragt Daad. Og karakteristisk nok stillede han sig Opgaven at bygge Verdens smukkeste, men navnlig teknisk set mest fuldkomment indrettede Forretningsbygning. I dobbelt Forstand amerikansk. Først: Det er et Forretningshus, noget nyttigt, noget, hvori der virkes — ikke et Museum eller et Alderdomshjem. Dernæst: Verdens største, en Rekord. Endelig: At Bygningen skal virke ikke ene ved Størrelsen, men ogsaa ved sin *Indretning;* det Indre er Kontorer, indrettede saaledes, at man i en Haandevending kan dele eller sammenlægge Rummene. Gulvfladen er 21 Tdr. Land. Bygningens ved 68 Kæmpepiller med Fødder solidt paa Klippen funderede Vægt er over $^1/_2$ Mill. Tons.

Woolworth Building er beliggende i Centret af

Skyskraber-Kvarteret set fra Hudson-Floden.

Woolworth-Bygningen.

Downtown i Nærheden af Municipal Building ved Broadway med saavel Ekspres- som Lokalbanestation i Kælderen. Bygningen er 792 Fod 1 Tomme høj til Taarnets Spids. Udsigtsgalleriet er Bygningens 58de Etage over Jorden, og der er 3 under denne. Den er bygget i ren gotisk Stil i Granit, Sandsten og Terrakotta. Fra Taarnets Top er der Udsigt over hele New York med Forstæder og nærmeste Omgivelser, et Areal, der bebos af over 8 Millioner Mennesker.

I Bygningens Indre rører der sig et mægtigt Liv. Med Elevatorer transporteres der om Dagen 30 000 Mennesker op og ned. Og hvad Under! Alene de paa Kontorerne ansatte tæller 12 000. At Elevatorerne derfor maa spille en særlig Rolle, synes klart. Der er ialt 24 »high speed« Elevatorer. Der afgaar regelmæssigt en hvert 25. Sekund. 4 af disse gaar kun til 10. Etage, og Resten er Ekspreselevatorer til henholdsvis 18., 26. osv. indtil 56. Etage, idet de saa fortsætter og standser ved hver Etage, der følger efter i næste Afsnit. Skal man derfor til 14. Etage, tager man Ekspreselevatoren, der først standser efter den 10. Skal man til 42. Etage, anvender man den, der er Ekspreselevator til 30. og først standser ved de enkelte Etager efter denne. Skal man til Tops, tager man den direkte Ekspreselevator til Toppen. Elevatorerne, der betjenes af Førere, fungerer fortrinligt og er saaledes indrettede, at der er »Luftpude« for dem alle, for det Tilfældes Skyld at Staaltovet skulde springe, d. v. s. den nederste Del af Elevatorskakten er nogenlunde lufttæt, og Dørene her særlig forstærkede, saaledes at en Elevators Fald gennem Skakten vil hemmes af den nedenfor sammenpressede Luft, saa Faldet bliver en jevn Gliden.

Forøvrigt er Bygningen udstyret med eget Posthus, hvor der daglig ind- og udleveres gennemsnitlig 70 000 Breve. I den for hver Etage anbragte »Hall«s 4 Hjørner findes brede, svære Spejlglasdøre, fra Loft til Gulv, eller rettere fra Bygningens Top til dens Fod, der fører Posten fra hver Etage til Stuen — en stadig flydende Strøm af hvide Breve. Yderligere har man egen Telefonstation, der daglig ekspederer 29 000 Opringninger. Iovrigt en stor Bank, en pragtfuld Restauration »Postkælderen«, en Café og en Bar. Iøvrigt findes i Bygningen en af New Yorks største Barberstuer, den uundgaaelige »shinning-shop«, og en stor Badeanstalt med Svømmebasin. Men navnlig har den eget Kraftanlæg, der præsterer Elektricitet for Lys, Elevatorer og Ventilation. Kapaciteten er 1500 Kilowatt, altsaa et Kraftanlæg svarende til en middelstor dansk Bys. Kedelanlæget har 6 Dampkedler med Bunkers paa 2000 Tons Kapacitet — og meget andet. Kort og godt, den er en stor By i Kæmpebyen, teknisk fuldkommen indrettet, med alle Bekvemmeligheder og saaledes, at man hurtigt og let finder sig til Rette! Bygningen er dernæst elegant, uden at være overlæsset, praktisk indrettet, uden at man er faldet for Fristelsen til at lave Snurrepiberier.

Som andre amerikanske Storbygninger er Woolworth Building et Staalskelet, i hvilket Etageadskillelser er indstøbt, og Mellemrummene mellem Staalkonstruktionerne ud mod Omgivelserne udfyldt paa passende Maade af »curtain walls«, der saa er beklædt med Terrakottafliserne og Sandstensornamenterne.

Fra Taarnets Udsigtsgalleri ses mod Syd Rækken af Skyskrabere i »Downtown«. Dybt nede »Park Row Building« med sine to smaa kuplede Taarne, kendt bl. a. fra Tidsskriftets 22. Hefte 1903 — og lige foran »Equitable«s Kæmpebygning, den Forretningsbygning, der har størst Gulvareal i Amerika — og formentlig i hele Verden. »Bankers' Trust« med Taarn og Pyramidespir, »Singer Building« med sin underlige Taarnkuppel, »Hudson Terminal«s to grimme parallello-pipida — og mod Nord »Uptown«, der ogsaa rummer en lang Række mærkelige Bygninger, blandt andet »Strygejernet«: »Flat Iron Building« — samt det vidunderlige »Public Library«, Verdens trediestørste Bibliotek og sikkert det for den store Offentlighed interessanteste. Selve Bygningen ses ikke heroppe fra, den har »kun« 7 Etager, men rummer dog ikke saa lidt. Med sit kæmpemæssige Hold af Tidsskrifter og fortrinlige Læsestuer er det et skattet Tilflugtssted for enhver besøgende Tekniker. Det er rent ud forbløffende, hvad man har af periodisk faglig Literatur fra Alverdens Riger og Lande, og med Stolthed noterer den besøgende Danske, at to fremragende Pladser indenfor Administrationen her indehaves af danskfødte, stadig dansktalende og danskinteresserede Bibliofiler, Dr. Moth og Dr. Bjerregaard.

Er New York saaledes ved sine forskellige Bygningsværker, deres Indretning, Størrelse og Bestem-

melse, et talende Vidnesbyrd om amerikanske Ejendommeligheder i Arbejdssyn og Arbejdsmaade, saa er Byen selv kun i dette sit Ydre karakteristisk amerikansk, egentlig ikke i det Indre. Mere et Skilt end et typisk Udtryk for det Land, hvis Indfaldsport den er. Den er saaledes langt mere omsættende end producerende, og atter snarere *Penge*handelsby end *Handelsby*.

Den er ikke skabende! Det er ikke her, det Amerika er at finde, der har de uhyre Staalværker og Jættefabriker eller de kæmpemæssige Molleanlæg, hvor Afgroderne fra Minnesotas, Dakotahs og Iowas Hvedearealer formales, saa lidt som det er dens Havn, der har hypermoderne Kulladningsanlæg, og sender Kul pr. Skib op langs New-Englands og ned langs Floridas Kyster, eller endnu længere væk. De store Losse- og Ladearangements, der næsten automatisk tømmer de store Jernbanevogne — en eller et Par ad Gangen — fylder de stadig cirkulerende Tipvognetog, der fører Kullene til Pieren, vejer dem, tømmer dem, alt mekanisk, og med mekaniske Stuveanordninger slynger Kullene i Skibslasten, saa de stuver bedre, idet de kun anvender en ringe Brøkdel af det Arbejderantal, som dette modbydelige og sundhedsfarlige Arbejde ellers kræver — de findes heller ikke her, men ved Baltimore, Newport-News og lignende Steder.

Som nævnt er New Yorks berømte »Handel« Pengehandel, og den er næppe mere specifik amerikansk, end Totalisatoren ved en Sportsbane er Sport. Formueophobningen her er nemlig i mindre Grad et særlig amerikansk Samfundskarakteristikum — intet Griskhedsfænomen, langt mere Skaberglæde — Glæden ved Kampen mod Vanskeligheder og ved at besejre dem, eller Væddekampen om at »gøre det« stedse større og bedre.

— — — Er det da Lysten til at se det skabende Amerika, der driver en, saa tager man andre Steder hen: til Chicago for at se en Kæmpeby, der producerer og handler, til Pittsburgh for at se en By, der under sit Rogtæppe gløder af Staalovne — eller til Minneapolis, til Byen med de Hundreder af Siloer og de tusind Valsemøller, der formaler Millioner af Tons Hvede til Forbrug og Eksport. Vi vil tage den Vej i nogle følgende Artikler!

Gunnar Gregersen.

Mindre Meddelelser.

Ny dansk Turbinedamper.

Som Nybygning Nr. 1 har Køge Værftet afleveret Fragtdamperen S/S »Nerma«, bygget til Rederiet J. Lauritzen, Kjøbenhavn, Bruttotonnage 1215 og forsynet med Turbinemaskineri leveret fra A/S »Atlas« i Kjøbenhavn. De forskellige Prøver, der er blevet afholdt med Fartøj og Maskineri, har paany fastslaaet det danske Turbinemaskineris glædelige Sukces. Maskinen bestaar af en 550 HK. Marinetype koblet til Skrueakslen gennem Tandhjulsudveksling.

Atter nedad Bakke.

Handelsbalancen, som gennem de fleste Maaneder af 1921 viste et særdeles glædeligt Billede — ikke mindst i Modsætning til foregaaende Aar — antog atter i Oktober Maaned et uheldigt Udseende, idet vor Import gik op til 142 Mill. Kr., medens Eksporten af indenlandske Varer kun androg 105 Mill. Kr. og genudførte Varer ca. 7 Mill. Kr. Naar man tager de Forhold i Betragtning, der er virkende i vor Vareomsætning for Tiden, er der ingen Tvivl om, at vi maa forberede os paa en fortsat ugunstig Udvikling til Skade for vor Valuta og Økonomi i det hele. Naar selv vor Landbrugsekport trænges saa haardt, som for Tiden er Tilfældet, maa Løsenet i dobbelt Grad være det gamle: *Sparsommelighed* og *Arbejde*. I en saadan Stund og med en Arbejdsløshed, der snart sagt holder en stationær Hær paa 60—80 000 Mennesker mobiliseret Maaned efter Maaned, ja Aar efter Aar, synes det et besynderligt Tidspunkt at gaa til en yderligere Svækkelse af Byerhvervene, saaledes som Regeringens Toldlovforslag vil betyde, hvis det skal gennemføres uden Hensyn til Konsekvenserne for vort Produktionsliv.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Udførselsbestemmelser i Rumænien.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget en Fortegnelse over de i Rumænien gældende Udførselsbestemmelser.

Fortegnelsen henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat (Kontor Nr. 13).

Konvention mellem Polen og Fristaden Danzig.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Gennemsyn et fra Udenrigsministeriet modtaget Eksemplar af en mellem Polen og Fristaden Danzig afsluttet Konvention af 9. November f. A.

Fra Biblioteket.

Biblioteket er aabent fra Kl. 10 F. til 10 Aft.

Følgende Bøger er indgaaede i Biblioteket:

156. v. Paller, R. Der Fahrrad-Reparateur. 3. Aufl. Lpz. 1920. 110 S.
185. Nowak, D. J. Handbuch der Seifenfabrikation. Meissen 1920. 119 S.
185. Haeker, W. Handbuch der Toiletteseifenfabrikation. Meissen 1929. 118 S.
185. Haeker, W. Handbuch der Kerzenfabrikation. Meissen 1920. 141 S.
210. Becker, G. A. Prydplanter. Kbh. 1921. 287 S.

240. Beckett, Francis & Chr. Axel Jensen. Gammel dansk Kunst. Kbh. 1921. 194 S.
269. Žižek, Fr. Grundriss der Statistik. München 1921. 470 S.
272. Liefmann, R. Grundsätze der Volkwirtschaftslehre. I.—II. Berl. 1919. 708 + 858 S.
273. Wilbrandt, R. Sozialismus. Jena 1919. 339 S.
274. Eheberg. K. Th. Finanswissenschaft. 16. u. 17. Aufl. Lpz. 1921. 916 S.
274. Kahn, O. H. Reflection of a financier. Lond. 1921. 438 S.
278. Kemmerer, E. W. Postal savings. Princeton 1917. 176 S.
278. Obst. G. Geld-, Bank- und Börsenwesen. 16. Aufl. Stuttgart 1921. 427 S.
279. Rozumek, P. Das Kreditgeschäft im Bankbetriebe. Berl. 1921. 408 S.
283. Langenbeck, W. Gesch. des deutschen Handels seit dem Ausgange des Mittelalters. 2. Aufl. Lpz. 1918. 141 S.
287. 100 Plans for Reducing Factory Costs. London u. A. 136 S.
287. 200 Plans to win new trade. Lond. u. A. 144 S.
287. Calkins, E. E. The business of advertising. Lond. 1916. 363 S.
287. The knack of selling. 3. Edition. Lond. 1919. 172 S.
287. Hollingworth, H. L. Advertising and selling. 2. Edt. Lond. 1920. 314 S.
294. Liefmann, R. Kartelle und Trusts und die Weiterbildung der volkswirtsch. Organisation. 4. Aufl. Stuttg. 1920. 321 S.
294. Cole, G. D. H. Self-government in industry. 5. Ed. Lond. 1920. 282 S.
294. Leverhulme, Lord. The six-hour day and other industrial questions, with an introduction by Haldane of Cloan. 2. Ed. London 1919. 344 S.
299. Nationalization of industries, a criticism. 2. Ed. London 1920. 78 S.
296. Stange, Alb. Die Montan-Industrie Deutschlands. Berlin 1910. 418 S.
298. Archiv für die Geschichte des Sozialismus und der Arbeiterbewegung. Herausgegeben von C. Grünberg. I. Bd. 1911 flg.
304. Frederick, J. G. Modern salesmanagement. N. Y. 1920. 393 S.
313. Nissen, Per. Økonomisk-geografisk Atlas over Norge. Kria. 1921. 48 S. (Folio).

Præmiering af den mindre Industri.

Industriforeningen i Kjøbenhavn indbyder til Deltagelse i en Konkurrence mellem Genstande fremstillede af den mindre Industri. Denne Konkurrence er forbunden med en Præmiering ved et Tilskud fra Staten til Støtte for den mindre Industri. Ved Uddelingen af Præmierne vil der ikke alene blive taget Hensyn til Fabrikatets Godhed, men ogsaa til om Vedkommende har udvist særlig Energi ved at indføre bedre Arbejdsmetoder eller ved at fabrikere nye eller hidtil fra Udlandet indførte Genstande. Medarbejdere, som har haft fremragende Del i et godt Resultat, vil kunne erholde Medarbejderpræmier. Bedømmelsen finder Sted ved et af Industriraadet nedsat Udvalg, som eventuelt vil tilkalde den fornødne sagkyndige Bistand.

For at komme i Betragtning ved Præmieringen fordres, at den eller de Genstande, for hvilke der æskes Præmie, er egnet for Tilvirkning og Salg i større Mængder og udført af den Præmieæskende eller i dennes Virksomhed, samt at den Præmieæskende kan henvise til mindst et Aars Virksomhed med Tilvirkning af paagældende eller lignende Genstande. Præmie vil kun blive tildelt saadanne Virksomheder, for hvilke Præmiebeløbet kan faa Betydning som en pekuniær Støtte til Virksomhedens Fremme.

Adgang til Præmieæskningen staar aaben for Virksomheder fra hele Landet.

Anmeldelse om Deltagelse skal ske paa særlige Skemaer, som kan faas ved personlig eller skriftlig Henvendelse til Industriforeningens Sekretariat, Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Skemaerne skal udfyldes nøjagtigt og maa være tilbagesendte under samme Adresse inden Anmeldelsesfristens Udløb, den 15. Januar 1922.

Ledige Legater i Industriforeningen.

Af Kaptajn og Malermester *C. A. Bruuns og Hustrus Rejselegat* vil der inden 1. Maj 1922 blive uddelt 2 Portioner à 800 Kr. Legatet kan søges af Haandværkere og Industridrivende, der bor paa Kjøbenhavns Grund.

Af *Jacob Pinquez' Legat*, hvis Renter skal uddeles til Haandværkere i Kjøbenhavn til Hjælp til at komme i Vej eller til Fremme af deres Bedrift, vil inden Maj 1922 2 Portioner à 500 Kr. blive uddelt.

Ansøgninger sendes inden 15. Januar 1922 til Industriforeningen, Vestre Boulevard 18, hvor Ansøgningsblanketter kan afhentes.

Notitser.

Tidsskrift for Industri udgaar den 1. og 15. i hver Maaned. Klager over Fejl ved Bladets Forsendelse bedes rettet til det stedlige Postvæsen — hvis dette ikke nytter eventuelt til Bladets Ekspedition, Telefon Central 8100.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

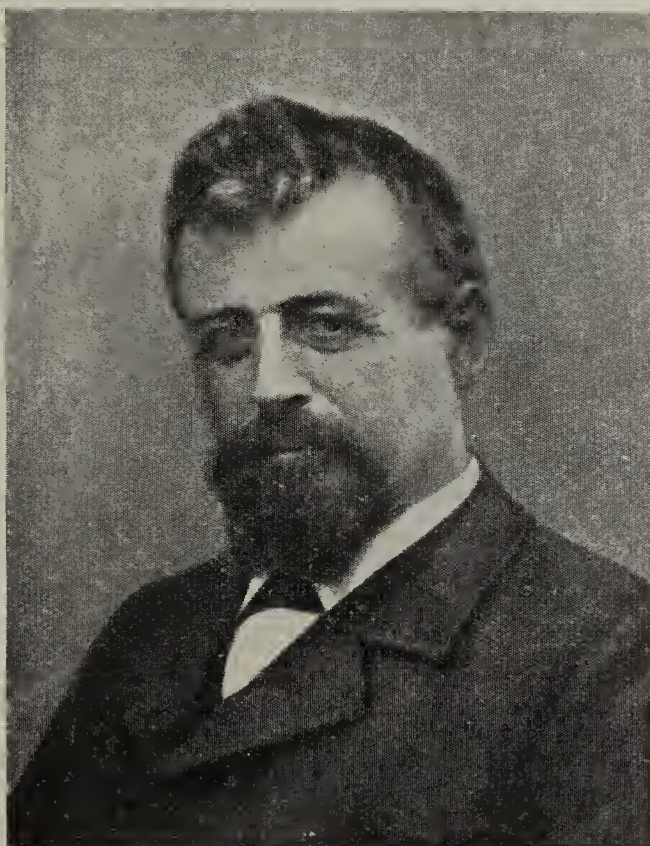
UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr 2 15. JANUAR 1922

En dansk Verdensvirksomhed.

F. L. Smidth & Co. gennem 40 Aar.

I den stadig voksende Række af Eksportartikler vil man blandt de første, dansk Industri har at opvise, møde Varegrupperne: Cement, Maskiner til Cementfremstilling, Maskiner til Teglværksanlæg m. m. Fra den heldigvis ligeledes stadig voksende Række af Foretagender i Verdensformat, der skaber Glans om dansk Foretagsomhed ude og hjemme, og som tjener til at befæste og udvide vor Økonomi, vil man ogsaa kende Firmanavnet *F. L. Smidth & Co.* Det Arbejde, der ligger bag, og som betinger Tilknytningen mellem dette Firma og de nævnte Eksportartikler, faar de allerfleste dog sikkert først den fulde Forstaaelse af ved Læsningen af det Festskrift, som F. L. Smidth & Co. har udgivet i Anledning af sit 40 Aars Jubilæum den 2. Januar d. A., og som er livligt og dygtigt forfattet af cand. polit. *Riisager.*

F. L. Smidth.

Det netop nu højaktuelle Problem om Betingelser og Forudsætninger for industriel Virksomhed faar unægtelig et værdifuldt Bidrag, naar man stifter Bekendtskab med F. L. Smidth & Co.s Historie, som tillige er den danske Cementindustris Historie og den danske Cementmaskinindustris og Teglværksmaskinindustris Historie. Thi bag hele dette vidtspændende industrielle Felt staar der som væsentlig Drivkraft fremragende og energiske Mænds maalbevidste Arbejde. I enestaaende Grad er nemlig F. L. Smidth & Co. opbygget paa personlige Evner og Indsats, og klart bærer Firmaets Historie Vidne om, hvor nøje moderne industriel Udvikling er betinget af *Mændene* i den og bag den, og hvor forkert en vis herskende Anskuelse er, som betragter Industrien som noget, der halvvejs opstaar »af sig selv«, og som paa mere eller mindre kunstig Maade trives »paa Samfundets og Forbrugernes Bekostning«. Det vilde være interessant een Gang for alle at kunne gøre op, hvor meget dette Samfund og disse Forbrugere vilde have været ringere stillet, om ikke den Type Mænd, som har skabt F. L. Smidth & Co. — og som vi genfinder saa at sige overalt i vor moderne industrielle Udvikling — drevet af indre Kraft og medfødt Vilje havde gjort deres store personlige Indsats ved Løsningen af de Opgaver, der tilsammen betød Industriens Grundlæggelse i Danmark, og viet deres hele Liv og Gerning hertil. Da vilde man sikkert komme til Resultater, som var egnede til at ændre Synet paa vor Industri og paa de Faktorer, der betin-

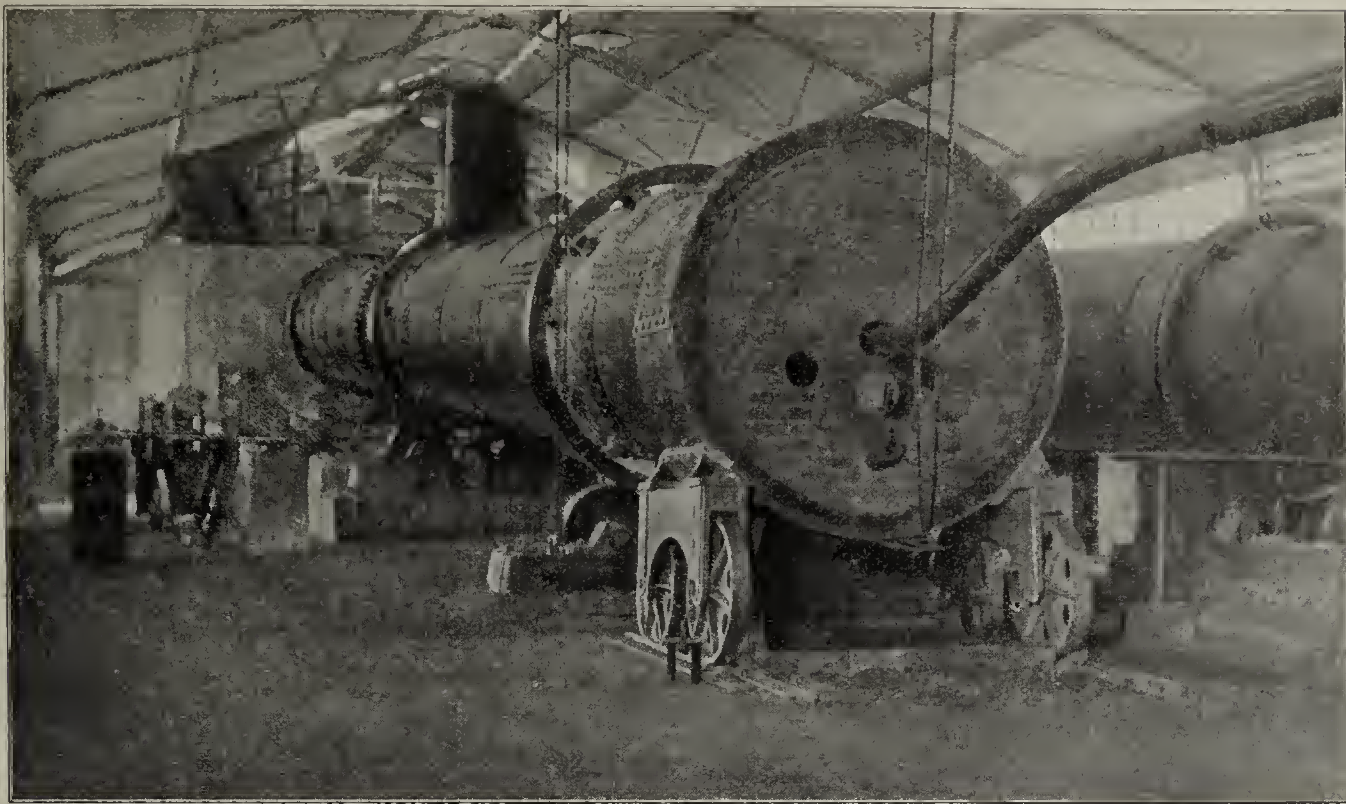
ger denne Industris Opretholdelse og Udvikling. Maa man imidlertid lade slige Undersøgelser vente til bedre Tid og Lejlighed, vil man alene ved Gennemlæsningen af et Festskrift som F. L. Smidth & Co.s faa tilstrækkelige Fingerpeg i disse Henseender. Enhver Forøgelse af vor industrielle historiske Literatur maa overhovedet hilses med Glæde ud fra denne Synsvinkel. Thi at forstaa dansk Industri er det samme som at respektere den.

Den Mand, der har givet F. L. Smidth & Co. Navn, var Ingeniør *F. L. Smidth*, som, praktisk uddannet i Maskinindustrien og af Naturen udstyret med et teknisk Geni, i sin Trang til selvstændig Virksomhed den 2. Januar 1882 aabnede et lille Ingeniørkontor under de mest beskedne Forhold paa en Sidevej paa Frederiksberg. Ingeniør Smidth var særlig interesseret i Mølleri-maskiner, som han agtede baade selv at konstruere og forhandle. Samtidig havde han dog ogsaa Berøring med Teglværksindustrien. Ved et ualmindelig heldigt Spil af Tilfældeligheder knyttedes meget snart yderligere de to Ingeniører *Poul Larsen* og *Alex. Foss* til det unge Ingeniørfirma, og disse tre Mænd, der baade sagligt og personligt i enestaaende Grad supplerede hinanden, skulde blive Grundpillerne for et verdensomspændende Foretagende. Belært af Tidens Erfaring skød man foreløbig Spørgsmaalet om egen Fabrikation af Maskiner tilbage, idet man overlod dette Felt til de allerede eksisterende — ikke faa — Maskinfabriker herhjemme, og koncentrerede i Stedet Arbejdet om de Konstruktioner, der skulde blive Firmaets Specialer. Herved frigjortes de tre unge Ingeniørers Kræfter til Gavn for den rivende Udvikling, der snart kom til at præge Virksomheden. Denne Fremgangsmaade var da i god Overensstemmelse med det Hovedprincip, som Ingeniør Foss senere saa stærkt baade hævdede og praktiserede i sin mangeartede Virksomhed: først Indholdet, siden Rammerne.

Gennem Chefernes personlige Rejser og Arbejde i Udlandet betraadte F. L. Smidth & Co. straks de Veje, det siden har fulgt, til stadig større Udvidelse og deraf betinget Specialisering. Det var ganske vist under uhyre beskedne Forhold, disse Rejser saavel som Arbejdet ude begyndte. Straks fra Begyndelsen af bares det imidlertid oppe ved en enestaaende personlig Arbejdsydelse fra de tre Kompagnoners Side. Allerede meget tidligt var det lykkedes det unge Firma at knytte Forbindelser i den norske og ikke mindst i den svenske Industri, Forbindelser, der skulde blive særdeles frugtbare og varige. Fra Mølleriindustrien og Teglværksindustrien kom man snart over til ogsaa at arbejde i Cementfabrikationen — der, hvor mærkeligt det end lyder, har adskillige Berøringspunkter med Mølleriindustrien, ikke mindst m. H. t. Formalingsteckniken — idet F. L. Smidth & Co. allerede i 1887 fik overdraget Anlæget af en stor svensk Cementfabrik (Limhamn). Hermed havde F. L. Smidth & Co. fundet et sjelden hel-

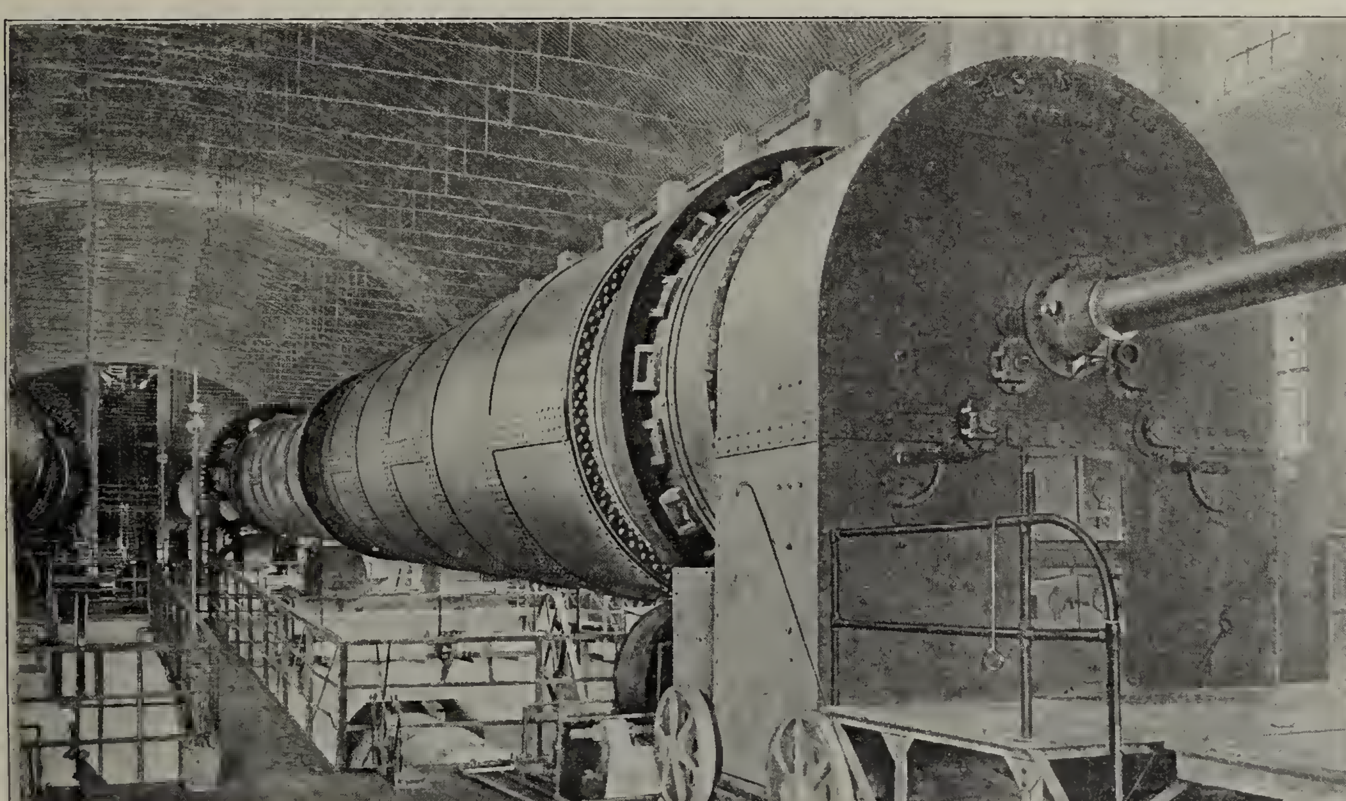
Aalborg Portland-Cement-Fabrik 1921.

En af de første Roterovne.

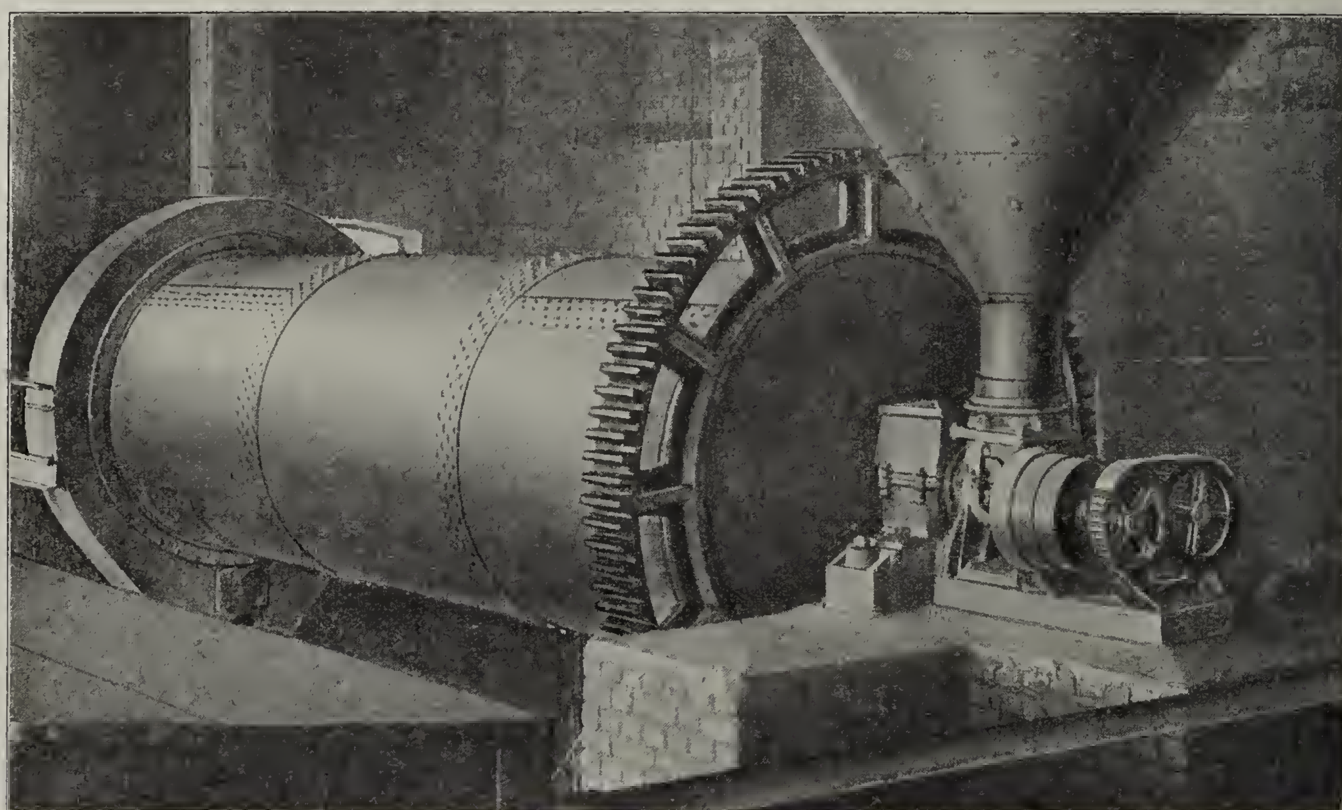
digt Speciale, og med den ingeniørmæssige og maskintekniske Erfaring, der stod til det unge Firmas Raadighed, kastede det sig med Held og Energi over de store Opgaver, der laa for og som indeholdtes i den moderne Cementindustris Udvikling, en Udvikling, i hvilken F. L. Smidth & Co. snart skulde blive en førende Verdensfaktor. Efter Anlæget ogsaa af en Cementfabrik i Norge traadte F. L. Smidth & Co. endelig i Berøring med den danske Cementindustri gennem dets Deltagelse i Anlæget af Aalborg Portland-Cement-Fabrik ved Rørdal, hvis Anlæg betød en fuldkommen Revolutionering i Datidens lidet udviklede Cementtilvirkning.

Det vil føre for vidt her at gøre nærmere Rede for den intime Forbindelse, der efterhaanden opstod mellem F. L. Smidth & Co. og saa at sige den samlede danske Cementindustri; det skal blot fremhæves, hvilken uhyre Betydning det har haft for begge Parter, altsaa baade for den producerende Cementindustri og den konstruerende Cementmaskinindustri, at dette Samarbejde er kommet i Stand. Den danske Cementindustris høje Standard beror ingenlunde blot paa vore fortrin-

Moderne Roterovn.

lige Raastofforekomster, men ikke mindre paa dens tekniske Fuldkommenhed, der stadig holdes paa en Højde, som tør kaldes førende ogsaa efter international Maalestok. Denne gensidige Vekselvirkning mellem Cementindustri og Maskinindustri har iøvrigt sat sine Spor saa at sige over hele Verden, nemlig overalt hvor F. L. Smidth & Co. har kunnet frugtbargøre sine bl. a. i den danske Cementindustri vundne Erfaringer, ligesom omvendt de rundt om indhøstede Resultater gennem Firmaet er kommet den danske Cementindustri til Gode. Det kan saaledes anføres, at Aalborg Portland-Cement-Fabrik takket være F. L. Smidth & Co.s Initiativ var den første Fabrik i Evropa, der gik over til Brænding af Cementen i roterende Ovne, en Metode, der snart kom til at bevirke en fuldkommen Omlægning i Cementindustriens Teknik.

Moderne Rørmølle.

F. L. Smidth & Co.s Løsen har nemlig fra første Færd af været den tekniske Specialisering og Fuldkommengørelse, og alene i Kraft heraf er det lykkedes at skabe den verdensomspændende Virksomhed, som Firmaet nu med Stolthed kan se ud over. F. L. Smidth & Co. har fort nye Produktionsmetoder saavel som nye Maskiner og Hjælpemidler frem i den internationale Cementindustri. Det har gjort sin Indsats fra Rørmøller til Roterovne og i de snart sagt utallige tekniske Hjælpemidler i Cementindustrien saavel som i Teglværksindustrien.

I Slutningen af 1890'erne, inden Ingeniør F. L. Smidths altfor tidlige Død — Aar 1899 — gik man endelig over til Anlæget af egen Maskinfabrik, nemlig i Valby, og medens Firmaet som sagt oprindelig havde været forsigtig, vistnok ogsaa saare klog overfor Optagelse af egen Fabrikation, kunde man nu hurtigt gaa videre med Anlæget af egne Maskinfabriker, idet Valby Fabriken efterfulgtes af tilsvarende Anlæg i Tyskland, England, Amerika og Rusland. Samtidig opretholdtes dog stadig en intim og udstrakt Forbindelse med fremmede Maskinfabriker, hvilket alene er forklarligt derved, at der snart sagt ikke er det Land eller den Egn i Verden, hvor F. L. Smidth & Co. ikke har anlagt Cementfabriker eller beslægtede industrielle Anlæg.

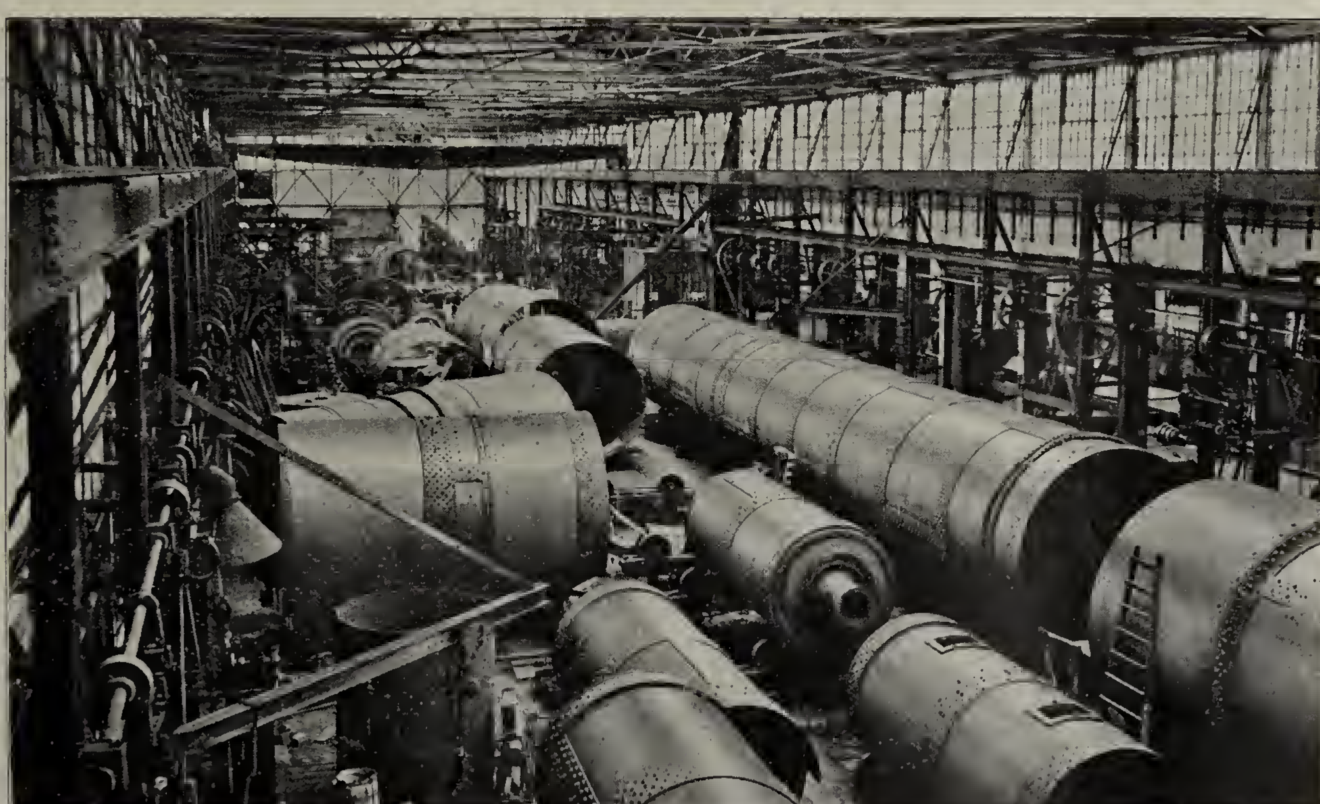
Vi har tidligere her i Tidsskriftet gjort Rede for forskellige af disse Anlæg, der har været typiske for F. L. Smidth & Co.s Virksomhed, og skal paa dette Sted henvise til denne Oversigt (se »Tidsskrift for Industri« Aargang 1915, Pag. 292 m. fl.). Samtidig med Anlæget af Cementfabriker har ogsaa Teglværksindustrien til Stadighed været et Speciale for F. L. Smidth & Co., og i de senere Aar er man gaaet videre med Anlæg for Jernindustrien, Agglomeringsanlæg m. m., i hvilke de samme Produktionsprinciper som i Cementindustrien gaar igen, og paa hvilket Felt F. L. Smidth & Co. altsaa har en naturlig Ekspansion.

Det udsendte Festskrift giver udmærkede Oversigter over alt dette samt over det banebrydende

Maskinfabriken i Valby.

Arbejde, der er gaaet forud og sideløbende hermed. Hvis Ordet industrielle Pionerer noget Steds er paa sin Plads, da er det i Forbindelse med F. L. Smidth & Co.s hele Virksomhed, den hvortil saa mange danske Ingeniører, Konstruktører og Teknikere har været knyttet og stadig er knyttet baade direkte og indirekte. Samtidig giver Festskriftet et overordentlig interessant Indblik navnlig i Cementindustriens industripolitiske Forhold; thi Kamp udadtil og indadtil, Fredsslutninger, Aftaler, nye Kampe og Styrkeprøver har ikke mindst præget Cementindustriens Udvikling. Oprindelig mødt med Skepsis baade i Ind- og Udland voksede den danske Cementfremstilling frem gennem Modgang og Trængsel; men da den omsider var ved at godtgøre sin Livskraft, rettede den udenlandske Konkurrence sine Angreb imod den i den ædle Hensigt itide at slaa den til Jorden. Hvad der til Værn heroverfor og som Modforanstaltninger er ydet fra dansk Side er intet mindre end beundringsværdigt, og der findes i Bogens Afsnit herom et rigt og tankevækkende Materiale ikke mindst til Belysning af industrielle Koncentrationers sande Karakter. Man tør trygt

Maskinfabriken i Valby: En Roterovn under Bygning.

sige, at havde ikke en saadan Koncentration, baseret paa teknisk Ypperlighed, kunnet gennemføres i den danske Cementindustri, men havde denne staaet splittet i smaa og maaske kapitalsvage Anlæg, da havde denne Industri, der vel nok er en af de danske Industrier, som selv Menigmand opfatter som den naturligste, ja ligefrem selvfølgelige danske industrielle Produktion, maaske slet ikke eksisteret i Øjeblikket eller i bedste Tilfælde kun som Filialvirksomhed af store udenlandske Trustdannelser.

Antallet af de af F. L. Smidth & Co. udførte Fabriksanlæg Verden over er stadig voksende, og samtidig er de enkelte Anlægs saavel som de enkelte Maskineriers Størrelse og Kapacitet i stadig Tiltagende. Alene i 5-Aaret 1910—15 leverede F. L. Smidth & Co. Maskineri til Nyanlæg, Ombygninger og Udvidelser af 100 Cementfabriker. Navnlig Krigens sidste bitre Aar bragte selvfølgelig ogsaa en vis Standsning i denne Udvikling, men efter Fredsslutningen tog den atter Fart, og naar den nuværende Verdenskrise forhaabentlig snart kan afvikles, vil F. L. Smidth & Co. med sin glimrende verdensomspændende Organisation sikkert igen for fuld Kraft kunne fortsætte sit Arbejde efter de Linier og Principer, der fastlagdes straks fra første Dag af under Forhold, der nu synes utrolig beskedne og primitive i Sammenligning med den nuværende store Virksomhed, hvis Hovedsæde er Vestergade 33, Kjøbenhavn.

Festskriftet skaber ikke blot ved sin Tekst, men ogsaa ved sine Billeder en udmærket Forstaaelse af det Arbejde, der saaledes gennem 40 Aar er udført fra og for Danmark. De gengivne Billeder af de mest karakteristiske Anlæg, F. L. Smidth & Co. har udført rundt om, danner tilsammen en broget Vandring mellem Verdens forskelligste Egne fra det højeste Nord til det varmeste Syd, fra det fjerneste Vesten til det yderste Østen. Det er med Stolthed, man blader den Slags Læsning igennem, og Festskriftets Forfatter kan med Vægt rette sin Appel til den opvoksende Generation om at lade den Slags Læsning og de Værdier, der findes deri, være afgørende for dens Maal og Veje til Afløsning af en gold og smaatskaaret Aandsepoke, som nu forhaabentlig ligger bag os. Thi det er værd at fastholde, hvad Festskriftet indleder med, at hele den Række af Mænd, der — saaledes som Cheferne i F. L. Smidth & Co. — har grundlagt vor industrielle Udvikling, er vokset op under og præget af hine trods alt store Aar efter vor ulykkelige Krig i 1864, da en nyvakt Nationalfølelse, Alvor og Forstaaelse af Tidens bydende Nødvendighed tilsammen skabte de Karakterer, hvis Tilstedeværelse er det mest nødvendige af alle naturlige industrielle »Raastoffer«. Skønt vi for vort eget Lands Vedkommende nu delvis staar i det diametralt modsatte Tilfælde af Tiden efter 1864, er der dog saa meget andet i Tiden, der gør det ønskeligt og nødvendigt, at tilsvarende Karaktertræk kan genfindes i det store Genrejsningsarbejde, som ogsaa vil udkræves af os. Ikke blot gennem sit førende Eksempel, men gennem sin Uddannelse og Udsendelse i Hundredvis af unge danske Pionerer har F. L. Smidth & Co. bidraget sit til at virkeliggøre saadanne Ønskers Opfyldelse.

P. D.

❁ ❁ ❁

Fra Amerika.

En Ingeniørs Rejseindtryk.

II. Slagterier, Møllerier, Staalværker.

Vejen fra New York ud vestpaa i Amerika gaar i det væsentligste fra de to store Stationer »Pennsylvania« og »Grand Central«. Der er flere Linier til de forskellige Byer — til Byen ved Michigansøen, Chicago, den anden Kæmpeby i Amerika, alene tre.

Medens Indsejlingen til New York under gunstige Forhold er straalende for den Rejsende, formaar kun *Teknikeren,* der en tidlig Morgen gennem Fabriksbyer vestfra nærmer sig Kæmpestaden Chicago, ret at nyde Synet: Den lange Række store Staalværker i »Garry« med Højovne, »Cokeries«, Røgtaage og Larm fra Blæsere og Kæmpekraner, er en Fryd for den, der forstaar den Skaben, der her finder Sted — særlig da man i Tilgift faar et Par kemiske Fabriker, hvis Skorstene og Aftræk dekorerer Himlen med Dampe ikke ulig Salpeterundersyres, rødgule og kvælende.

Alt dette virker ikke umiddelbart opmuntrende paa den almindelige Rejsende, der modtager et ganske andet Indtryk: »Keep clear of Chicago«, hedder det fra disse, »It's the entrance to hell!« —

Som Indledningsvignet er Billedet med det glødende, rygende og larmende Fabrikhelvede om end ikke typisk, saa i hvert Fald en ikke helt ueffen Maske, forsaavidt som Chicago er en *Produktions-* og Handelsby med mange forskelligartede Fabriksanlæg; det er nu ikke Jernindustrien, der er Chicagos typiske Industri, men Slagterierne, der som bekendt har givet Byen en noget herostratisk Berømmelse. En Arbejdsby er den

— stor og i al Almindelighed grim — men travl, blottet for Charme for den almindelige Besøgende, men dog frugtbart Arbejdsland for Tusinder af Danske, der her har fundet Beskæftigelse, Hjem og Ophold. Saa underligt det lyder, elsker disse Indbyggere deres By, hvilket viser, at der er andet, der binder Borgeren til sin By, end Alléer, Parker, Mennesker og Springvand m. m. Pryd er her forholdsvis lidt af, Skaben og Omsætning des mere.

Naar undtages Parkvejene og Universitetskvarteret er Byens Gadebillede ikke særlig skønt. En voldsom Trafik i Centrum hænger sammen med, at Byen, bortset fra Højbane og Sporvogne, ingen Aflastning har for Gadetrafiken (ingen «subways«), ligesom at Forretningskvartererne er meget koncentrerede. Her findes de vældige Magasiner som »Mandal Brothers«, »Marshall, Field & Co.« og »Boston Department Stores« — Forretninger, større end noget andetsteds paa Jorden. Et saadant Magasin indtager en hel eller en halv Blok. Der kan i »retail-department« i bogstaveligste Forstand købes alt, hvad der overhovedet handles med, og ved et særligt Forretningssystem med Kataloger og udsendte Bestillingssedler staar disse »stores« i Forbindelse med en uhyre Kundekreds i Midt- og Vestamerika, en detail og en gros.

Kommer nu hertil den betydelige Industri i Chicago, ligesom at Byen, der har nogen Havn og regelmæssig Dampskibsforbindelse med samtlige de store Søer, ja, endog drømmer om igennem San Lawrencefloden ved et kæmpemæssigt Slusesystem at naa ud til Verdenshavet — faktisk er Jordens største Jernbanecentrum med 6 Endestationer og et Baneterræn i Areal større end hele Byen Kjøbenhavn og Linier i alle Retninger — der ankommer gennemsnitlig et Tog pr. Sekund til en af de mange Banegaarde! — forstaas det, at man her staar overfor en By, der i langt højere Grad repræsenterer noget fundamentalt »amerikansk« end New York gør det i Produktion og Omsætning af Varer.

For Evropæeren ligger denne By *midt* i Staterne. Men i Virkeligheden kun Tredieparten af Vejen til Stillehavet. Det, der forvirrer, er, at der ligger saa meget *øst* for Chicago. Her bor bl. a. 64 pCt. af Befolkningen i De Forenede Stater. Men 75 pCt. af den samme Befolknings Livsfornødenheder produceres *vest* for den, og næsten hele Kvægopdrætningen foregaar der. Det er dette sidste Forhold, der har skabt Chicagos Betydning som førende i Levnedsmiddelindustrien, som Jordens berømteste Slagteriby, fremragende først og fremmest ved sine »*packeries*«: Slagterier og Virksomheder til Oparbejdning af Slagteriprodukter.

Indenfor Chicago er disse »Stock Yards«: en Godsbanegaard, der rummer Kvægtorvet — ca. 400 Td. Land stort med Jordens største og mest rationelt drevne Slagtehuse, en egen Bydel af betydelig Udstrækning. Det er nu mindre Størrelsen end Slagteformen og Forretningsformen, der er egnet til at vække Opmærksomhed.

Det er kun en lille Kreds (5) af Millionfirmaer, Swift, Armour etc., der ejer denne Bydel. Og de har været i ubehagelig Berøring med den amerikanske Trustlovgivning i Anledning af den Maade, de havde anlagt deres Forretninger paa, hvormed dog ikke være sagt, at de gjorde sig anden Fordel ved disse end den, som merkantilt set var en naturlig Konsekvens af det fremragende Organisationstalent, hvormed det hele var planlagt og ledet. Men i Amerika tillades det ikke, at en Gruppe af Firmaer helt behersker en saa vigtig Forsyning som Kødforsyningen. Og det gjorde man simpelthen derved, at Stock-Yards Firmaer, der havde taget Initiativet til og indarbejdet Kølevognstrafiken paa Jernbanerne, havde en faktisk Eneret paa »at forsende med Kølevogn«, hvilket praktisk set maatte blive Eneret til at sende Kød — ja letfordærvelige Levnedsmidler overhovedet paa længere Strækninger. Og den Eneret maatte de afgive. — For Ingeniøren er det særlig interessant at stifte Bekendtskab med den »tekniske« Fremgangsmaade ved Slagtningen. Men først og fremmest dog at stifte Bekendtskab med den store »Materialøkonomi«, som man næsten kunde fristes til at kalde det, der hersker her.

Slagtningen foregaar for Svinenes og Faarenes Vedkommende paa den Maade, at Dyrene drives frem ad en Gang, hvis Vægge stadig væk indsnevrer Gangen, saaledes at de, naar de smutter ud af denne kommer

Typisk amerikansk Fabriksbygning.

til at gaa enkeltvis. Her gribes de ved Bagbenene og fæstes ved en Række Kroge til et svært, langsomtgaaende Kædetræk, der over et Kæmpehjul, hvis Leje er i Gulvet, saaledes at den ene Halvpart gaar under dette, den anden Halvpart over dette, fører Kæden op i godt Mandshøjde, inden den gaar videre i vandret Retning. Dyrene løftes med andre Ord langsomt fra Gulvet og præsenterer sig faa Sekunder efter hængende ved Bagbenene med Hovedet nedad, ved Kæden langsomt vandrende fremad i Slagteriet. Den egentlige Slagter overskærer da nu straks med et enkelt Snit Halspulsaaren paa Lam og Svin (Okser bedøves først med et Slag), hvorefter de døde Kroppe ved Kædetrækket langsomt vandrer i Zigzag igennem hele Lokalet, idet efterhaanden Huden flaas af det, Indvoldene tages ud etc. (for Svinets Vedkommende passerer Dyrene et Skoldetrug), og efter at have gennemgaaet et Hundrede Processer havner Kroppene saa — efter knapt 30 Minuters Forløb — nede i Køleriet — en enkelt i de tilsammen kilometerlange Rækker i Slagteriernes Kølerum.

Som før sagt, er det imidlertid mere Organisationen af Oparbejdelsen af Biprodukterne i Slagteriet, der imponerer. Stock Yard rummer kun faa Fabriker udover dem, der tager sig af selve Kødet. Det øvrige: Huderne, Haar, Horn og Klove samt Indmaden fordeles ud i forskellige Fabriker, der for en Dels Vedkommende atter afleverer deres Varer til andre af Koncernens Fabriker. Efterhaanden har disse igen fremkaldt andre Specialfabriker, saa at den Koncern, der behersker Stock Yard, foruden at levere Kød og Konserves leverer *alt*, der kan leveres af Biprodukter, Klaverstrænge og Krølhaar, fra Blærer raffineret Fedt og Lim af forskellige Kvaliteter til Boksehandsker, Ben- og Horngenstande, Havegødning osv., alt paa Grundlag af »Affald« ved Slagteriet og Biprodukter. Det gaar saa vidt, at man paa specielle kemiske Fabriker af Dyrenes Kirtler udvinder Pepsiner og andre medicinske Produkter, saaledes at det virkelig i Ordets bogstaveligste Forstand er en Oparbejdning af Dyret til de mindste Enkeltheder, man staar overfor.

Selv om Verdens største *Staalværk* er beliggende kun faa Mil syd for Chicago, ud til Michigansøen, og væsentligst baseret paa Kul østfra og Malme fra de rige Lejer ved Øvresø, er det altsaa væsentligst Næringsmiddelindustrien, der er Chicagos — Slagterier og Slagteriprodukter. — »Jernet« ligger østpaa.

Og med *Korn- og Foderstoffer handler* Chicago, men nogen Industri paa disse Felter er der ikke. Mølledistrikterne, de Steder, hvor Agerbrugsproduktionen oparbejdes, navnlig Hvede og det berømte amerikanske Mel, ligger yderligere vestpaa i Minnesotas frugtbare Egne, nær Mississippiflodens smaa Fald og ved Byen Minneapolis.

Minneapolis — Byen ved de mange Søer og Mississippi! Navnet er en Blanding af Indiansk og Græsk, idet Forstavelserne »Minne«, saavidt jeg har ladet mig fortælle, betyder Vand, medens Endestavelserne som bekendt betyder By. Og dens Omegn er da sikkert ogsaa den paa Søer og smaa Vandløb rigeste Del af Amerika! Nord for Byen ligger foruden den store Sø Minnetonka: Calhorn, Harriet, Lake of Isles osv., og forbi Byen flyder Minnetonka Creek, berømt fra Longfellow's Digt »Hiawatha's Song«. Og selve Mississippi flyder bred og stolt med enkelte smaa Fald igennem Byen. Det var disse Fald, der var Begyndelsen til Minneapolis' Hovedindustri, Mølleindustrien.

Thi som New York har sine Skyskrabere, Chicago sine Stock Yards, Pittsburgh sine Staalværker, saaledes præges allerede Byens ydre »aspect«, dens Konturer, af dens Hovedvirksomhed: Mølleriet, ved de høje Siloer og Møllebygninger. Iøvrigt er den Typen paa de relativt langsommere, men mere sikkert voksende amerikanske Byer, hvor Styret har magtet Opgaven at udvide Bygrænsen efter forstandigt lagte Planer: De forskellige Arealer, der efterhaanden er inddraget under dens Omraade, er gennemskaaret af brede Alléer. Af Smaasøerne forbundet med Kanaler er slynget et blinkende Baand igennem Byen, med Parker paa begge Sider. Byens Broer er udmærkede, Jernbaneforbindelsen ligeledes, og Vandforsyningen den fortrinligste i Amerika. — Med Glæde konstaterer man som Skandinav, at det er Mænd fra Norden, af svensk, norsk og dansk

Møller og Siloer i Minneapolis.

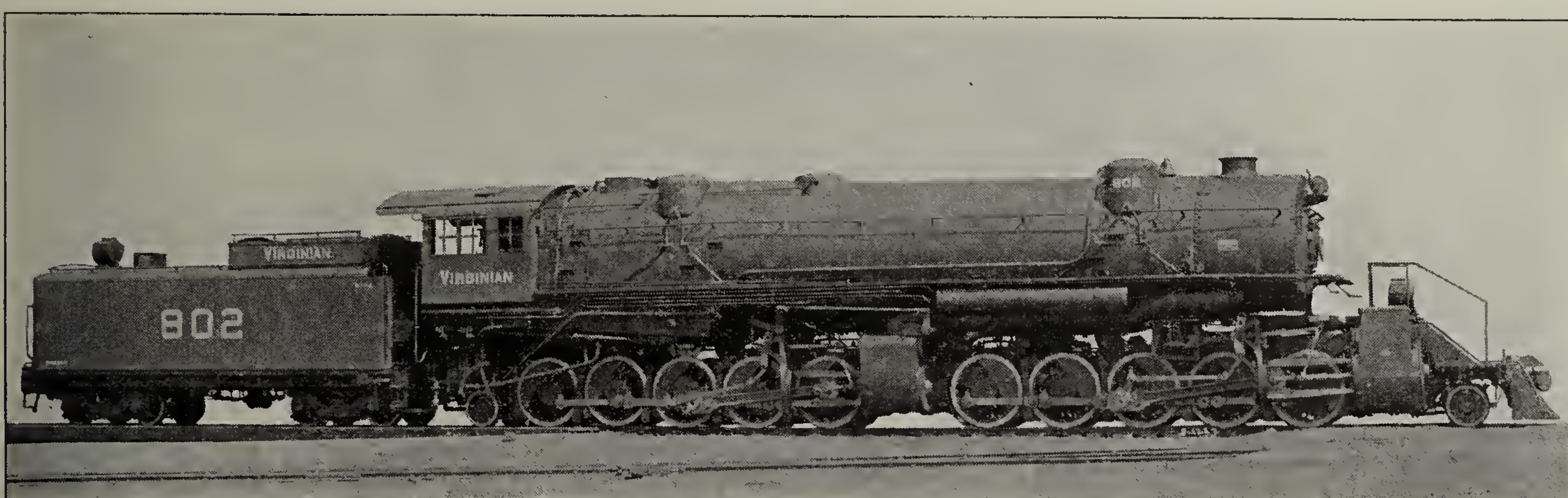
Afstamning, der præger Byens Administration, ikke mindst den *tekniske:* Stadsingenioren er en Normand, de fleste til Byens tekniske Forvaltning knyttede Personer er norske eller svenske, den førende Klub bærer Navnet »Odin-Klubben«, og i store Kvarterer af Byen viser Firmaskiltene tydeligt nok, at Indehavernes Vugge har staaet i Skandinavien.

Ved Minneapolis er det, at Mississippifloden — Vandenes Fader, Amerikas største og interessanteste Flodvej — begynder at faa Betydning som Flodvej. Af dens i alt 3000 miles Længde er de 2200 syd for Byen sejlbare, saaledes at Minneapolis ad denne Vej har Adgang til Omladningshavnene i St. Louis og New Orleans. I Byens nordlige Del ved de lave, men vandrige St. Antony Falls ligger de største Møller som »Washburn«, »Crossby«, »Pillsbury«, »North Western«, »Barber« osv. osv., hvis daglige Kapacitet er omkring 50 000 barrels — — — og Savmøllerne, thi ogsaa i Tømmerhandelen spiller Byen en Rolle. Minneapolis' *Mel*møller, hvis tekniske Udrustning er tip-top moderne, havde ved Krigens Begyndelse en Produktion af over 18 Millioner barrels eller ca. 2 Millioner Tons.

kender — ikke mindst støttet af det betydningsfulde Arbejde, der i en lang Aarrække har været udført og offentliggjort af vore berømte Landsmænd fra Carlsberg-Laboratoriet.

Er det Centre for *Jernindustrien*, Talen er om, saa søges disse østligere, i Pennsylvania, Ohio og andre Steder med malmrig Jordbund eller kulførende Lag. Og blandt berømte Pladser her staar *Pittsburgh* øverst.

Hvor de to Floder, Molonga-Hela og Alleghany, mødes og danner Ohiofloden, laa for ca. 200 Aar siden kun et Blokhus, en af Forposterne for den fra Øst i De Forenede Stater langsomt fremrykkende evropæiske Kultur. Blokhuset, hvis Navn var »Fort Pitt«, tjente dels militære Formaal, men var tillige Handelsplads og fra Tid til anden den Fæstning, hvor Omegnens Nybyggere og deres Familier trak sig tilbage, naar Indianerne var paa Krigsstien. Men de Tider er længst forbi, hvor de to Floders skraanende Bredder var dækket af tykke Skove, der indrammede brede og klare, fiskefyldte Strømme. Thi hvor »Fort Pitt« laa, er nu Centrum af Byen Pittsburgh, en af de mærkeligste, man kunde fristes til at sige underfuldeste, Byer i hele

Amerikansk Godstogsmaskine.

Det amerikanske Mel er som bekendt verdensberømt bl. a. paa Grund af sin store Bageevne, hvilket ikke ene hænger sammen med Kornets Indhold af kvælstofholdige Stoffer (Gluten), men ogsaa med dets Tørring og Opbevaring. I Behandlingen af de vældige tærskede Afgrøder fra de store Hvedearealer i Minnesota, Dakota, Iowa osv. er Minneapolismøllerne i det hele Mestre. Kornet tørres — ofte ad kunstig Vej — saaledes at dets Indhold af Fugtighed er et Minimum, hvorved der opnaas, at Tabet af Sukker ved det magasinerede Korns »Aandedræt« bliver saa lille som muligt. Denne Tørring foregaar i store Anlæg, og Siloerne til disse rager som massive Taarne op over Tagene paa Byens Huse. I de senere Aar har man fra videnskabelig Side — særlig Minnesotas Universitets — interesseret sig for disse Problemer. Minneapolis er sammenbygget med Staten Minnesotas Hovedstad, St. Paul, den er den ældste af de to Byer og Statens Regeringssæde; nu er denne By den mindste af de to, men rummer altsaa Capitolet og et ualmindelig godt Universitet, hvis Videnskabsmænd det altsaa er, der har præsteret en meget dygtig Indsats paa disse Omraader, og — hvad de aabenlyst og med Glæde er-

Amerika. »Fort Pitt« forsvandt og afløstes af en idyllisk By, i hvis Udkant laa store Villaer med Haver og Parker ned til Floden. Men ogsaa Parkerne er forsvundet, og et stort Staalværk har taget Pladsen. Flodbredden er Kaj, og langs denne gaar flere Dobbeltspor, hvorpaa tungt læssede Godsvogne passerer ind og ud med Raamaterialer og de svære Fabrikata i en evigt glidende Dobbeltrække.

Umiddelbart indtagende er Byen ganske vist ikke. Under et jevnt, tæt, graat Røgtæppe gemmer den sine Højovnsanlæg, Staalværker og Maskinfabriker. Midsommers kan man om Hverdagen stirre midt ind i Middagsolens mørkerøde Skive uden at blændes, og det er umuligt under normale Forhold, i hvert Fald i stille Vejr, at se fra den ene Flodbred til den anden. Men sjeldent har en By kunnet opvise den kolossale Forædlingsevne som Pittsburgh, der af Raajern og Staalaffald i sine Rækker af buldrende Ovne fremstiller Ingotblokke, Staalstøbegods etc. etc. Dag og Nat i Mængder, som kun den, der har set det, gør sig Begreb om.

For den, der ønsker at studere Jernets Teknik, er Forholdene særlig gunstige. Her er baade Højovne,

meget moderne og ældre ved Siden af hinanden, her fremstilles saavel Konverterstaal som Staal i Siemens Martins Ovne, baade af ældre Type og Ovne af »Thilting«-Typen. Her er Valseværker, der valser Hjulbandager og Konstruktionsjern, og her er Fabriker, der benytter dette sidste til Byggearbejde af forskellig Art.

Det er da et glødende Liv, der rører sig under Rogtæppet; intetsteds paa Jordkloden findes saa mange Staalværker samlede; her er de fleste — men ikke de største. Det, der imponerer, er først og fremmest Massen, maaske mere end Arbejdstilrettelæggelsen. De mægtige Chancer, der har været her, er blevet udnyttet med Mod og Vidsyn, men speciel teknisk Genialitet findes kun sporadisk, ikke universelt gennemsyrende hele Industrien her.

Blandt de Firmaer, som Pittsburgh rummer, og som Firmaets Specialiteter — og der er mange — er skabt af Beliggenheden og Forholdene.

Beliggende midt i et Staaldistrikt var det naturligt for det at søge at hjælpe paa det uhyre Spild af Tid og Materiale, som den gammeldags Konstruktion af Staalovnene — og iøvrigt Ovne med høj Temperatur — gav Anledning til ved den ret hurtige Ødelæggelse, »Forbrænding«, af en Del af Indmuringen — som oftest kun en ringe Del — der altid finder Sted, og som med kortere Mellemrum gør en Opmuring af *hele* Ovnen nødvendig. Blaw-Knox Company stillede det Forslag at forsøge ved at indlægge *Vandkøling* paa de mest udsatte Steder samt paa saadanne Steder i Staalovnene, hvorfra en voldsom Udstraaling besværliggjorde Arbejdet, at komme ud over Tabene ved Ødelæggelser og Gênen under det daglige Arbejde. — Til at begynde

Højovnsanlæg i Pittsburgh.

ikke direkte beskæftiger sig med Staalfremstilling, er der imidlertid et, der i høj Grad har Krav paa Interesse. Det er det verdensberømte Firma Blaw-Knox Company, et Ingeniørfirma, der har faaet Verdensnavn paa Grund af den alsidige Dygtighed, hvormed det ledes. Det er særlig i Konstruktion af Broer, Udstøbning af Tunneler med Jernbeton og i Køleanlæg i Ovne for høj Temperatur, at Firmaet har sine Specialer. Naar det nævnte Firma her, om end meget kort, skal omtales lidt yderligere, ligger det dels i, at Firmaets Arbejdsomraade i saa væsentlig Grad er skabt af Forholdene, de specielle amerikanske, dels i, at dets Virksomhed typisk belyser et Forhold derovre, nemlig at man endnu ikke er naaet til den Opdeling i og Udsondring af *Specialindustrier* som i ældre Industrilande, samt endelig fordi dets tekniske Overledelse er i danske Hænder: the Chief-engineer er en dansk Polytekniker af de efterhaanden mange, der har skabt Respekt om den navnlig grundige videnskabelige Uddannelse, Polyteknisk Læreanstalt i Kjøbenhavn formaar at yde sine Elever.

med modtoges Forslaget simpelthen med haanlig Afvisning. Men efterhaanden vandt Firmaet Terræn, og Forholdet er nu det, at en lang Række Ovne *er* forsynet med Vandkøling, bl. a. er Ovndøren det, og med det Resultat, at deres Levetid er mere end fordoblet, og Arbejderne mindre udsat for den forfærdelige Straalevarme. Ikke alene ved Staalværkerne har Metoden faaet Indpas, men ogsaa ved *Glasværkerne*, saaledes to store automatiske Flaskefabriker i Pittsburgh.

Et andet Omraade, hvor Blaw-Knox Company (der har Filialkontorer overalt i Amerika og andre engelsktalende Lande) har gjort sig fordelagtig bemærket, er ved Fremstilling af Forskalningsplader til Erstatning for den ellers almindelig anvendte Opstilling af *Træ*forskalning. Det er betydelige Beløb, der er sparet ved Anvendelse af de tynde Pladejerns-Søjleforme, Blaw-Knox Kompagniet udlejer i indstilbare Dimensioner, og Loft- og Gulvforskalninger til Fremstilling af Etageadskillelser i Jernbeton. Man stod her overfor simpel *Nødvendighed*, idet det var umuligt ad anden end en saadan Vej at skaffe fornødent Forskalnings-

materiale- og *Arbejdskraft*, rent bortset fra, at Metoden betyder Formindskelse af Omkostninger og Simplificering af Arbejde. Som bekendt er Opstilling af Forskalningen en af de største Omkostninger ved Jernbetonarbejder.

Der er her blot løselig nævnt et Faatal af de Omraader, der udgør Firmaets Specialiteter. Det er en stor Stab af Specialister, der samles i dets Tegnestuer og i dets store, smukke Spisesal, hvor Ingeniører, Tegnere og Chefer hver Dag ved 1-Tiden i Fællesskab faar deres Lunch fra Firmaets Marketenderi. Hele Virksomheden ligger nemlig lidt uden for Pittsburgh. Samarbejdet former sig her netop saa tvangfrit, som det er almindeligt i amerikansk Forretningsliv. Udover den Subordination, som selve Arbejdet nødvendiggør, og den Høflighed, der er naturlig mellem Mænd af forskelligt Kundskabsniveau, er der intet af »Disciplin«.

Det her nævnte Firma er kun et blandt mange ved Pittsburgh, hvis to Flodbredder i en Længde af 32 miles er Værk ved Værk af ivrig rekordjagende Skaben under det graa Røgslør.

Gunnar Gregersen.

Mindre Meddelelser.

To Jubilæer.

Foruden F. L. Smidth & Co., hvis Historie vi omtaler i vor ledende Artikel, kunde to andre store og ansete industrielle Virksomheder fejre Jubilæum den 2. Januar, nemlig *A/S Burmeister & Wain* (50 Aars Bestaaen som Aktieselskab) og *A/S Titan* (25 Aar). Vi skal i et følgende Hefte bringe nærmere Beskrivelser af disse Virksomheders Udvikling gennem de forløbne Aar.

Tal, der taler.

»Statistiske Efterretninger« omtaler bl. a. Indførslen af Varer til saa lave Priser, at vor Industri ikke kunde tage Konkurrencen op herimod. Eksempelvis nævnes følgende:

I de første 10 Maaneder af 1921 indførtes ca. 387 000 kg Skotøj, hvoraf ca. 126 000 kg fra Tyskland. Denne Indførsel beregnes til ialt at have udgjort ca. 33 pCt. af Produktion og Indførsel tilsammen (ca. 1,2 Mill. kg) mod ca. 16 pCt. i 1913, da Produktion og Indførsel androg ca. 1,8 Mill. kg.

Af Cigarer indførtes i de samme 10 Maaneder ca. 205 000 kg, hvoraf ca. 173 000 kg fra Tyskland, eller ialt ca. 19 pCt. af Forbruget (godt 200 Mill. Cigarer) mod omkring det halve i 1913, da Forbruget var 262 Millioner Cigarer.

Af Bomuldsvarer indførtes ca. 2,06 Mill. kg hvoraf ca. 0,61 Mill. kg fra Tyskland. Indførslen var herefter lige saa stor som den hjemlige Produktion, medens Produktionen i 1913 var 5,90 Mill. kg og Indførslen 4,10 Mill., hvoraf 1,60 Mill. kg fra Tyskland.

— — —

Med de saaledes foreliggende officielle Tal kan vi ikke tænke os, at Regeringen længere vil opretholde sin Paastand om, at vor nuværende industrielle Katastrofe udelukkende er en »Konjunkturkrise«, og at den af Industrien selv paaberaabte Valutadumping »ingen Rolle spiller«. Man kunde ellers nemt komme i samme Situation som hin afdøde Folketingsmand, der ikke var bange for »at benægte Fakta«.

Maatte disse »Fakta« iovrigt nu snart komme til at indvirke paa vor Lovgivningsmagt!

Ruslands Udenrigshandel.

»The Financier« skriver den 9. December, at Ruslands Udenrigshandel har gjort forholdsvis store Fremskridt i de første 9 Maaneder af forrige Aar, idet Importen har beløbet sig til 35 570 000 Pud (1 Pud = 16,4 kg), medens Eksporten var paa 5 560 000 Pud, hvad der dog er langt mere end i de foregaaende Aar.

Importen steg fra 2 960 000 Pud i Aarets første Kvartal til 8 400 000 Pud i andet Kvartal og til 24 210 000 Pud i tredie Kvartal, medens Eksporten steg fra 460 000 Pud til henholdsvis 2 130 000 Pud og 2 970 000 Pud. Importen bestod væsentlig af Levnedsmidler, Brændsel, Metaller og Metalvarer og var større i September Maaned end i nogen af de foregaaende Maaneder.

Af Indførslen kom 32,6 pCt. fra England, 23 pCt. fra Tyskland, 19,5 pCt. fra U. S. A. og 8,3 pCt. fra Sverige. Af Eksporten, som næsten udelukkende bestod af Raastoffer og Halvfabrikata, købte Letland 46,7 pCt. og England 33,6 pCt.

Den russiske Handelsomsætning i de første tre Kvartaler af 1921 oversteg betydelig Omsætningen i 3-Aaret 1918 til 1920.

Sveriges Eksport-Industrier.

Det svenske Industriforbund har foretaget en interessant Undersøgelse af, hvor stor en Del af den svenske Industri der arbejder for Eksport. Tallene er fremkommet som Gennemsnit for Aarene 1913 og 1914, da senere Tællinger maa anses for paavirkede enten i den ene eller anden Retning af ekstraordinære Konjunkturer. Undersøgelserne udstrækker sig ogsaa til at omfatte de paagældende Arbejdere, der kan siges at være beskæftigede med Tilvirkning af Eksportvarer. Resultatet er blevet, at af Sveriges 354 000 egentlige industrielle Arbejdere tilvirker ikke mindre end 125 500 Eksportprodukter, eller 35 pCt. af samtlige Arbejdere. Af de forskellige Industrigrene staar Papir- og Papirmasseindustrien højst med 73 pCt. af sit samlede Arbejdertal i Eksportproduktionen, derpaa følger Trævareindustrien med 69 pCt., kemisk-teknisk Industri med 53 pCt., og Malmbrydning og Maskinindustri med 40 pCt., medens Sten- Ler- og Jordvareindustrien møder med 30 pCt. Grupper som Tekstil, Læder, Gummi og lignende store Industrigrupper har kun 5—6 pCt. og er altsaa udpræget Hjemmemarkedsindustrier.

Det vil være interessant, om man herhjemme kunde faa en tilsvarende Opgørelse enten for de samme Aar som i Sverige eller maaske ved næste Haandværks- og Industritælling.

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Statstilskud til Byggeforetagender.

Efter at Industriraadet i en Skrivelse af 13. Juni 1921 havde anmodet Indenrigsministeriet om i saa vidt Omfang som muligt at opstille som Betingelse for Ydelse af Statstilskud til Byggeforetagender, at der til saadanne Foretagender kun anvendes Materialer af dansk Oprindelse, har nævnte Ministerium i sin Svarskrivelse af 15. December s. A. meddelt, at Statstilskud og Statslaan til Byggeforetagender i Henhold til Boligloven af 1. April 1921 nu kun bevilges paa Betingelse af, at der ikke uden Indenrigsministeriets Samtykke benyttes udenlandske Mursten eller Tagsten, teglbrændte eller betonstøbte Ror, Mørtel, Cement, Kakkelovne Komfurer, Smede- eller Bygningssnedkerarbejde af udenlandsk Arbejde samt Brædder, der er høvlede eller pløjede i Udlandet.

Landbrugsudstilling i Tammersfors.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget nogle Eksemplarer af Program og Anmeldelsesblanket til den Landbrugsudstilling, der agtes afholdt i Tammersfors i Tiden fra d. 21. til 30. Juni 1922. Ovennævnte Tryksager henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat (Kontor Nr. 13).

Tyske Udførselsforbud.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Genpart af Indberetning fra Gesandtskabet i Berlin, hvori dette meddeler, at der ved forskellige tyske Bekendtgørelser af 1. og 2. Dec. 1921 er sket en væsentlig Udvidelse af de allerede bestaaende tyske Udførselsforbud.

Indberetningen bilagt de forskellige Bekendtgørelser henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat (Kontor Nr. 13).

Import til Polen.

Ifølge den polske Finansministers Forordning af 13. December 1920, bekendtgjort i polsk Statstidende (Dziennik Ustaw Nr. 11 poz. 64. 1921) maa enhver Vareforsendelse til Polen være ledsaget af alle tilhørende Handelsdokumenter (Fakturaer, Tratter, Deklarationer etc.) indeholdende Varernes nøjagtige Specifikation samt Angivelse af deres Mængde og Værdi.

Det er i de Handlendes egen Interesse nojagtigt at efterkomme denne Regel, da Varerne i saa Fald straks vil kunne ekspederes og det af Toldmyndighederne ifølge ovennævnte Forordning opkrævede 10 pCt. Tillægsgebyr for unøjagtig Deklaration vil bortfalde.

Frøavls-Udstilling i Reval.

I Tiden fra den 4. til den 6. Februar 1922 afholdes der i Reval en Frøavls-Udstilling, paa hvilken Udstilling Maskiner og Apparater til Brug ved Arbejdet angaaende Avl, Rensning og Forbedring af Frøsorter ogsaa kan udstilles.

Udstillingen synes navnlig arrangeret for at vise Estlands egen Stilling paa Frøavlingens Omraade, men det er efter det danske Konsulats Indberetning ikke udelukket, at danske Frø-Firmaer og Fabrikanter kan have Interesse af at udstille henholdsvis Frøkollektioner, Specialmaskiner, Apparater m. v. Konsulatet tilføjer dog, at der for Øjeblikket kun vil kunne paaregnes en meget begrænset Afsætning i Estland af saadanne Maskiner.

Nærmere Oplysninger vil iøvrigt kunne faas ved Henvendelse til Industriraadets Sekretariat, hvor en Oversættelse af Programmet for Udstillingen er fremlagt til Gennemsyn.

Eksport til Canada.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget et Eksemplar af et af de canadiske Toldmyndigheder udsendt Cirkulære angaaende de Formaliteter, der maa iagttages ved Eksport til Canada. Cirkulæret, der blandt andet giver ret omfattende Forskrifter for Udstedelsen af Konnossementer og Fakturaer, henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat (Kontor Nr. 13).

Udstillingen i Singapore.

I Forbindelse med en tidligere Meddelelse angaaende Udstillingen i Singapore i første Halvdel af 1922 skal man oplyse, at Udstillingens Sekretariat har henvendt sig til det danske Konsulat i Singapore og indbudt Konsulatet til at danne en særlig Afdeling paa Udstillingen til Belysning af Danskes lokale Handels- og Erhvervsvirksomhed i Singapore. Industriraadet vil derfor opfordre de Virksomheder, der gennem deres Forbindelse i Singapore ønsker at deltage i den paagældende Udstilling, til at sætte sig i Forbindelse med det danske Konsulat, saaledes at deres Udstilling eventuelt kan gaa ind i den danske Afdeling.

Konsulatets Adresse er: *Bentley, Singapore.*

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl og F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 3 1. FEBRUAR 1922

Burmeister & Wain.

Et 50 Aars Jubilæum som Aktieselskab.

DEN 1. Januar d. A. kunde *A/S Burmeister & Wain* se tilbage paa 50 Aars Udvikling under Aktieselskabets Form, idet Selskabet blev stiftet 1. Januar 1872 under *C. F. Tietgens* Ægide. Selve Virksomheden daterer sig helt fra Aar 1843, da *Hans Baumgarten* grundlagde sit lille Maskinværksted, som han snart i Kompagniskab med Ingeniør *Burmeister* arbejdede frem til at blive den solide, omend beskedne Basis for det nuværende verdenskendte Maskin- og Skibsbygningsfirma. Senere indgik Burmeister Kompagniskab med den engelske Ingeniør *Wain,* og det blev disse to Mænd, der kom til at give den store Virksomhed Navn. Vi har i vor Aargang 1915 (Pag. 209 m. fl.) givet en historisk Oversigt over denne interessante Udvikling fra Baghusværksted til førende Verdensstilling i Motorskibsbygning og skal derfor her nøjes med at henvise til denne Fremstilling, hvad angaar Burmeister & Wains Historie, der næppe kan tænkes mere lærerig og mere interessant.

I Anledning af Jubilæet har Burmeister &

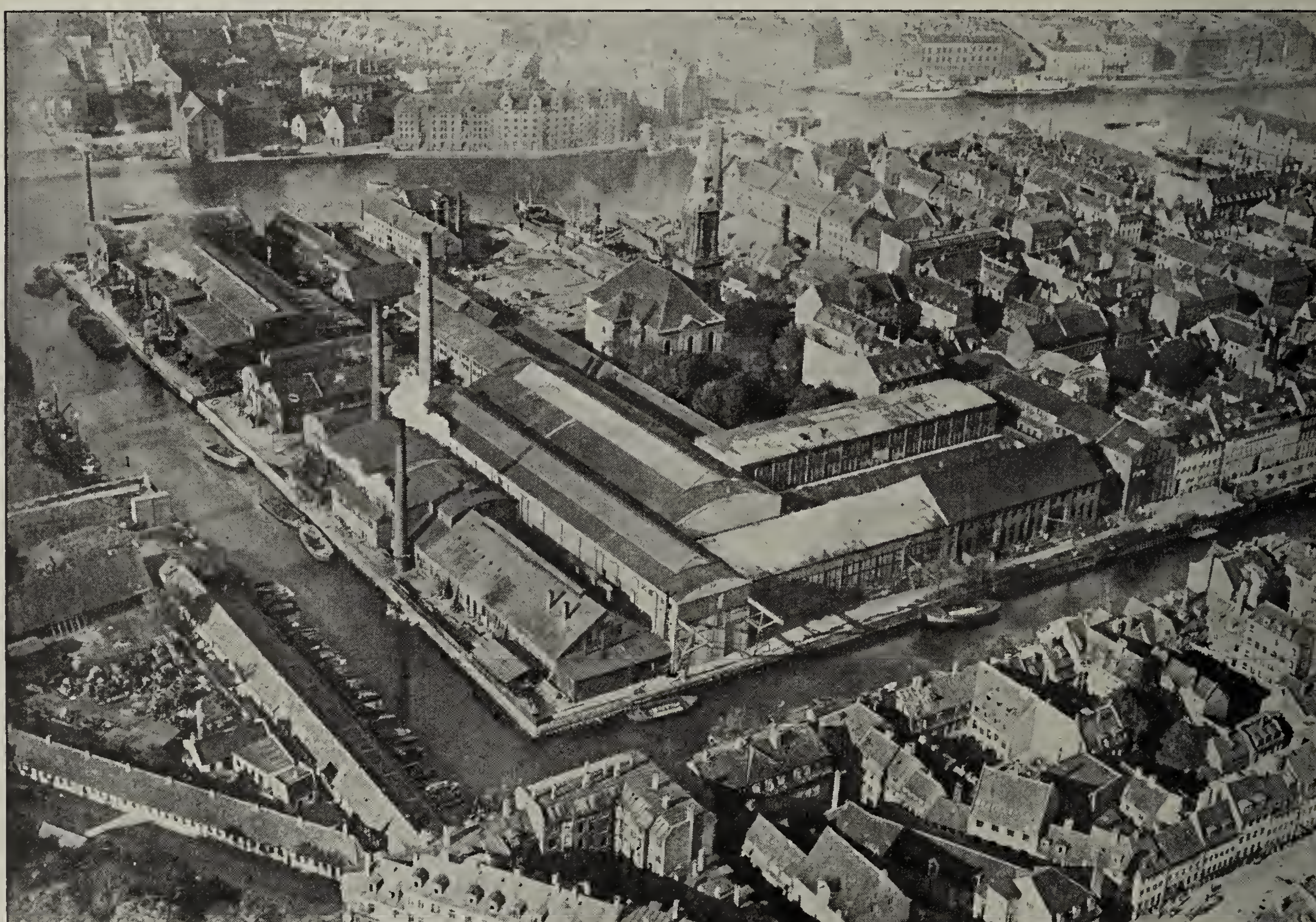

B. & W.'s hidtil største Nybygning, M/S Malaya, 13 500 Tons D.W.

Wain udsendt et af Selskabets Direktion forfattet Festskrift, der baade i Ord og Billeder giver en udmærket Oversigt over Selskabets Udvikling under Aktieselskabsperioden, og hvor Interessen selvfølgelig ikke mindst knytter sig til de senere Aars anselige Fremvækst, der atter er betinget af Motorskibsbygningens Optagelse.

Gennem Læsningen af dette Skrift faar man et levende Indtryk af, hvilke Vanskeligheder, hvilket maalbevidst Arbejde og hvilken fast Tro paa en engang optaget Sag, der er gaaet forud for skatning er der lærerigt Stof, thi den Udvikling, der har ført Burmeister & Wain frem til sin nuværende Højde, er betinget af Afskrivninger og atter Afskrivninger som Følge af den uafbrudte Fornyelse af Maskiner og Materiel, der ikke mindst kendetegner Maskinindustrien.

Idet vi som nævnt henviser til vor tidligere Omtale, skal vi paa dette Sted indskrænke os til ganske kort at omtale det store Reorganisationsarbejde i Burmeister & Wain, som betingede Optagelsen af Dieselmotorfabrikationen og Mo-

Maskinfabriken paa Christianshavn. (Set fra Flyvemaskine.)

de Resultater og Sejre paa Dieselmotorernes Omraade, som man nu er saa tilbøjelig til at betragte som Selvfølgeligheder.

Ogsaa dette Skrift er da, selv om det i Omfang ikke kommer op paa Højde med F. L. Smidth & Co.s Festskrift, som vi sidst omtalte, vel værd at læse og faa Forstand af. De industriskabende Faktorer, man gennem Burmeister & Wains Historie stifter Bekendtskab med, er i forbausende Grad de samme, som vi traf i F. L. Smidth & Co.s Historie, og som man overhovedet træffer overalt, hvor dansk Industri har arbejdet sig frem. Ogsaa for den i Øjeblikket aktuelle Selskabsbetorskibsbygningen, henholdsvis har været en Følge deraf.

Karakteristisk for B. & W.s nyere Historie er Selskabets Tilvirkning af stort Smedegods, som var en Nødvendighed for at gøre Udførelsen af Skibsreparationer uafhængig af Leverancer udefra og for indenfor den kortest mulige Tid at kunne præstere det fornødne Materiale. Man moderniserede sit Storsmederi, men for at skaffe Storsmedien den fornødne Basis, maatte man ogsaa oparbejde en Eksport. Det lykkedes da ogsaa takket være Smedegodsets høje Kvalitet at finde betydelig Afsætning ikke mindst i England og

Rusland. Konkurrencen paa disse Markeder førte til nye arbejdsbesparende Metoder, som gjorde Burmeister & Wain konkurrencedygtig, men som til Gengæld skaffede Selskabet en omend smigrende saa dog mindre behagelig Opmærksomhed fra Konkurrenternes Side, navnlig fra Tyskland, der selv ønskede at beherske Markedet med Levering af stort Smedegods, og som derfor

Staalværket paa Christianshavn.

satte Prisen paa Ingots (Raaemnerne til Smederiet) til Burmeister & Wain meget betydeligt i Vejret for herved at umuliggøre Virksomheden. Burmeister & Wain byggede da som Modtræk sit eget Staalværk (Siemens Martin Ovn) for selv at fremstille de fornødne Ingots til Grovsmedien og derved gøre sig uafhængig paa dette Omraade. Selskabet har næppe fortrudt dette Skridt, navnlig ikke under Krigen!

De sidste Aars Udvidelser af den samlede Virksomhed, til hvilke den nye Direktions Navne allerede er knyttet paa saa smuk en Maade, koncentrerer sig dels om Maskinværkstederne paa Christianshavn, dels om Udvidelserne af Værftafdelingen paa Refshaleøen og endelig om det nye Anlæg i Sydhavnen.

Paa Christianshavn er saaledes opført Maskin- og Monteringshaller af Dimensioner, der vel nok er enestaaende i den danske Industri. Disse Udvidelser, der fulgtes med en gennemgribende Modernisering af Arbejdsmaskinerne, delvis af egen Konstruktion og Bygning, var nødvendige af Hensyn til den stadig udvidede og stadig større Dieselmaskinbygning og har nu forvandlet de gamle og delvis forældede Anlæg paa Christianshavn til en højmoderne, velorganiseret og storslaaet Maskinfabrik, som beskæftiger ca. 1400 Mand. Det samlede Gulvareal udgør 26 000 Kvadratmeter, der befares af 35 Kraner med en samlet Bæreevne af over 700 Tons. Der findes ialt 200 Drejebænke, samt andre Arbejdsmaskiner. Karakteristisk for den Modernisering af Værkstederne, som har fundet Sted, er Tallene for Arbejdstimer og producerede Tons færdigt Maskin-

gods. I Aaret 1901 udgjorde Antallet af Arbejdstimer, d. v. s. Antallet af Arbejdere gange Antallet af Arbejdstimer pr. Mand pr. Aar, ialt ca. 2,1 Mill., og der produceredes ca. 2,6 Mill. kg færdigt Maskingods. I Aaret 1921 var Arbejdstimetallet ca. 3 Mill. og produceret Maskingods ca. 6,8 Mill. kg, hvilket betyder, at der er produceret pr. Mand pr. Time i 1901 1,23 kg færdigt Maskingods mod i 1921 2,27 kg. Dette viser, *hvorledes Udviklingen af Værkstedernes mekaniske Hjælpemidler i de sidste 20 Aar har muliggjort en Forøgelse af den enkelte Mands Arbejdsydelse til næsten det dobbelte!*

Interiør fra de nye Maskinhaller.

Paa Refshaleøen, for hvis Udvidelse der har været adskillige Planer, er der ligeledes foretaget gennemgribende Modernisering og Udvidelser af de derværende Skibsbygningsanlæg, ligesom Kedelsmedien er flyttet hertil fra Christianshavn. Som Eksempel paa Anlægenes Størrelse kan nævnes, at det nye Marketenderi indbefatter en Spisesal, der kan rumme 2000 Mand, for hvilket Antal der tillige findes Vaske- og Omklædningsrum. Ved store Arealudvidelser mod Nord har Værftafdelingen endvidere faaet den ønskede nye Beddingsplads, idet der her er anlagt to nye med moderne Krananlæg forsynede Beddinger, paa hvilke der kan bygges betydelig større Skibe end paa de hidtil eksisterende Beddinger, idet Beddingslængden er 600 Fod. Samtidig er Manglen paa en stor Monteringskran afhjulpet ved Bygningen af en mægtig Svingkran med Løfteevne af 100 Tons.

Medens Kedelsmedien, som stadig har sin Mission ogsaa ved Motorskibsbygningen, saaledes af Pladshensyn maatte forvises fra Christianshavn, er i de allersidste Aar ogsaa Jernstøberiet udvandret og har faaet sin Plads i Sydhavnen, hvor der efter Selskabets egne Tegninger og efter fuldkommen nye Principer er opført et Kæmpestøberi, vistnok et af de største i Verden. Støberiets Anlæg har iøvrigt sin særlige Interesse, idet det

delvis kan føres tilbage til Indførelsen af 8-Timers-Arbejdsdagen. Selskabets Jernstøberi havde allerede gennem Aarene været stærkt forceret drevet, men Indførelsen af 8-Timers-Dagen ogsaa i Formerfaget havde en saadan Reduktion i Ydelsen til Følge, at der ingen anden Udvej var end at foretage store Udvidelser for, at Støberiet kunde blive i Stand til at fremstille, hvad de udvidede Værksteder skulde bruge af svært Støbegods. Af Pladshensyn maatte man da søge ud i den nye Sydhavn, og her er Støberibygningen indrettet saa praktisk, at Transporten af det fornødne Gods kan ske med Pramme, som sejler direkte ind i Støberiet og derfra kan bringe Støbegodset enten til Maskinværkstederne paa Christianshavn eller Værftet paa Refshaleøen. For at faa den størst mulige Kapacitet har man ved Anlæget af dette Stoberi forladt den tidligere almindelige firkantede Lokaleform for Støberier og i Stedet valgt en cirkulær Bygningsform, som ellers Cirkusbygninger o. l. har været ene om at repræsentere. Navnlig Kranydelsen bliver selvsagt betydelig forøget ved denne Bygningsform. Hovedhallen har en Diameter af 67 m, Kuplens Højde er 27 m og Bygningens totale Diameter er 87 m. Ligesom man har oparbejdet Eksport af det svære Smedegods, haaber man med dette nye hypermoderne Anlæg ogsaa at kunne naa til Eksport af Støbegods, idet den samlede Produktion af Jernstøbegods vil kunne udgøre 20 000 Tons pr. Aar.

Værftafdelingen paa Refshaleøen. (Set fra Flyvemaskine.)

Vi skal slutte denne Omtale af Burmeister & Wains Virksomhed med de Ord, som den nuværende Direktion, der efter Direktørerne *Ivar Knudsens* og *Martin Dessaus* Død har ført Arbejdet videre paa lykkelig Basis, og som bestaar af Direktørerne *H. Blache, E. Bondegaard, Chr. Overgaard* og *Wilh. Petersen,* har afsluttet Festskriftet med. Disse Ord lyder saaledes:

»Aktieselskabet Burmeister & Wains Maskin- og Skibsbyggeri er ikke de døde Værdier, dets Værksteder og Grunde; det er de levende Kræfter, dets 400 Funktionærer og 4000 Arbejdere, der gennem Aarenes Løb er samlede og opdragne i

det fælles Arbejde, som skaber en Tradition, et Sammenhold og et Samarbejde mellem de forskellige Elementer fra den videnskabeligt og den praktisk uddannede Ingeniør og Arbejdsleder, Kobmanden, den faglærte Arbejder til den yngste Lærling, og som betinger Selskabets Eksistens, dets Trivsel og Fremgang. Nødvendigt er det dog ogsaa, at dets døde Værdier, dets Værksteder, Maskiner og alle tekniske Hjælpemidler, er de bedst mulige og mest moderne, fuldkomne til enhver Tid. Ud fra dette Princip er de store Udvidelser og Moderniseringer af Virksomheden foretaget, og Forholdene har været saa gunstige i de senere Aar, at det har kunnet gøres for Selskabets egne Midler af dets aarlige Overskud. Dette er den eneste Mulighed for at sikre Selskabets Fremtid i kommende daarlige Tider, der ene og udelukkende vil kunne mødes ved Anvendelse af den bedste Ingeniørkunst, de mest fuldkomne Arbejdsmetoder og de mest moderne Hjælpemidler. Det er dette Maal, der er arbejdet efter, og som stadig maa haves for Øje; thi kun paa den Maade kan Selskabet møde Konkurrencen, opfylde sine Forpligtelser og løse sin Opgave i Danmarks økonomiske Liv«.

At disse sidste Udtalelser ikke er Mundsvejr understreger følgende Tal, som vi tillader os at knytte til Direktionens Ord. De viser, at Burmeister & Wain i 50 Aars Perioden fra 1872 til 1922 har haft en samlet Omsætning af ca. 530 Mill. Kr., medens der til Aktionærer er udbetalt ca. 24 Mill. Kr. og til Arbejdere og Funktionærer ca. 171 Mill. Kr. Har end Burmeister & Wains Historie baade lyse og mindre lyse Blade at udvise, da kan Selskabet dog med Stolthed se tilbage paa denne nationaløkonomiske Indsats og forhaabentlig med Fortrøstning mod Fremtidens Vilkaar.

Det nye Støberi i Sydhavnen.

❁ ❁ ❁

Vor Mølleindustris Stilling.

Skal den ekstraordinære amerikanske Melimport ødelægge vor Mølleindustri?

I Anledning af den vanskelige Stilling, som dansk Mølleindustri er kommet i efter Kornordningens Bortfald, og som er en Følge af, at man fra amerikansk Side har oversvømmet Landet med Hvedemel, har vi henvendt os til Direktør *F. A. Kjær,* Holbæk Dampmølle, der som tidligere Formand for Foreningen af større Handelsmøller i Danmark har særlig Kendskab til For-

holdene i denne Industri, og bedt ham om nogle Udtalelser angaaende den nuværende alvorlige Krise.

Direktør Kjær har herpaa givet følgende Fremstilling:

Landets aarlige Forbrug af Hvedemel andrager normalt omkring 1 400 000 Sække, hvoraf Amerika nu leverer de 600 000 Sække og Landets egne Møller de 800 000 Sække, hvilket sidstnævnte Kvantum Mel svarer til cirka 1 100 000 Tønder Hvede. Denne Kalkulation kan dog kun være tilnærmelsesvis, idet Forbruget af Hvedemel til Iblanding i den betydelig dyrere Rugsigte slet ikke lader sig beregne iaar, især ikke for Jyllands Vedkommende.

Da Handelsmøllerne jo leverer en Del Mel af amerikansk Hvede og en Del Mel, som er en Blanding af dansk og amerikansk, er det ogsaa vanskeligt at kalkulere, hvor meget af den danske Hvede, der vil medgaa til forannævnte Kvantum Mel, men et er i hvert Fald sikkert, da Danmarks Hvedehøst iaar beløber sig til ca. 3 Millioner Tønder, at det er et meget betydeligt Kvantum dansk Hvede, som enten er opfodret eller maa opfodres eller eksporteres til Tabspriser, fordi det amerikanske Hvedemel hindrer vore Møller i at optage dansk Hvede til Formaling.

For Mølleindustriens Vedkommende medfører Importen af amerikansk Mel et Tab paa ca. 4½ Million Kroner aarlig. Og for Landbrugets Vedkommende synes det mig, at det vilde være bedre, om dette havde den Chance mere, naar Flæskepriserne er demoraliserede, at kunne afsætte en hel Del mere Hvede til Mølleindustrien, end Tilfældet er under nuværende Forhold, hvor Møllerne af Mangel paa Afsætning maa betænke sig i høj Grad paa at købe dansk Hvede.

Prisforskellen paa dansk Hvede og amerikansk Hvede er til Tider ret stor i Forhold til Kvalitetsdifferencen og især i Forhold til den udmærkede Kondition, som dansk Hvede har iaar. Naar man ser hen til denne, er det ogsaa en alt for stor Forskel, der er paa Mel af dansk Hvede og Mel af amerikansk Hvede. Prisforskellen paa importeret amerikansk Hvedemel og Mel af dansk Hvede har hele Efteraaret været mindst 10—12 Kroner pr. Sæk à 100 kg i det danske Mels Favør!

Kan man ikke finde Midler til at hemme Indførslen af fremmed Mel, da gaar i Løbet af kort Tid Møllerne ind i samme Dekadence-Periode, som vi havde i Aarene før Krigens Udbrud, hvor som bekendt mangfoldige Handelsmøller i København og i Provinserne maatte likvidere, gaa Konkurs eller i det hele give op og omdannes til Pakhuse eller Boliger (Eks. Svanemøllen, Bredgades Dampmølle, Sortedamsmøllen, Lillemøllen, Christianshavns Dampmølle, Langebros Dampmølle etc. etc.).

Konferensraad Heides tapre Kamp for Mølleindustrien, Planerne om Ny-Reformering, Sammenslutning etc. etc. mislykkedes totalt som Følge af amerikansk Melfavorisering og tysk Meleksport støttet ved tyske Eksportpræmier. Møllerne maatte give op med store Tab for Aktionærer og Banker, og samme Skæbne ramte mange Møller i Provinsen, mens Landmøllerne maatte gaa i Hi og først vaagnede op, da Krigen begyndte, under hvilken de har virket til stor Gavn for Landet, thi havde vi ikke haft disse smaa Landmøller i Reserve, da Krigen udbrød, saa vilde Møllerne overhovedet ikke have været i Stand til at skaffe det Mel tilveje, som Landet skulde bruge. — I Tidsrummet 1912—1913—1914 var Mølleindustrien gaaet saa langt tilbage, at $^3/_5$ af Landets Melforbrug blev importeret fra Udlandet — særlig Tyskland.

Her til Lands har jo den Anskuelse fundet mange Tilhængere, at den Industri, som ikke kan konkurrere med Udlandet, bør gaa under, men denne Opfattelse kan man jo i hvert Fald ikke gøre gældende overfor Mølleindustrien, som stadig leverer Melet billigere end Udlandet, og det beror kun paa visse ejendommelige Forhold, at den stærke Import af amerikansk Hvedemel finder Sted.

Det sædvanlige Forhold er dette, at Importører, Handelsagenter etc. i Henhold til personligt Bekendtskab og uden Hensyn til Pris og Kvalitet altid faar solgt noget Mel, og en Kredit paa flere Steder er ofte velkommen for Bagernes Vedkommende. — Det mere ejendommelige Forhold, som gør sig gældende, er dette, at der her til Lands i Modsætning f. Eks. til vore Nabolande bruges overmaade meget af det saakaldte Fintbrød — Rundstykker, Horn, Tvebakker, alle Sorter Wienerbrød etc. etc. — og at Bagerierne hævder, at de er i Stand til at puste mere Luft ind i forannævnte Fintbrød af det importerede amerikanske Hvedemel end af Melet fabrikeret her i Landet, saaledes at disse Brødstykker præsenterer sig bedre, synes større, men uden at der dog er mere Næringsværdi eller Melvægt i dem. Endvidere hævder Bagerierne, at det importerede Mel er let-

tere at arbejde i end det her i Landet fabrikerede Mel, mens Mellaboratoriet, Professor *Sørensen,* hævder, at selv Mel af eneste dansk Hvede giver lige saa vægtigt Brød som det importerede og giver lige saa let og behageligt Franskbrød, naar en tilstrækkelig Omhu med Syrning etc. varetages, og at Mel af amerikansk Hvede, fabrikeret paa Møllerne her, naturligvis svarer til importeret. — Aarsagen til Bagernes Liebhaveri for amerikansk Mel maa rimeligvis søges i, at det importerede Mel er flere Maaneder gammelt, altsaa mere lagret. — Amerikas Hvedehøst falder jo i Juni, Danmarks først i September — Amerika er altsaa et Par Maaneder forud for os, og dette i Forbindelse med Rejsen hertil giver Melet Lagring.

— Hvad vil der ske i det Tilfælde, at man fandt Udveje til at begrænse Importen af fremmed Mel?

— En saadan Foranstaltning vil medføre, at Mel af dansk Hvede vil blive mere benyttet af Bagerne, f. Eks. 65 pCt. Mel af dansk Hvede plus 35 pCt. Mel af amerikansk Hvede i Stedet for, at man nu almindeligvis bruger 50 pCt. plus 50 pCt., men derved bliver Bagernes Gennemsnitspris for Melet ikke dyrere, men snarere billigere, og selv om Bagerierne ønsker at blive ved Blandingsforholdet 50 pCt. plus 50 pCt., saa er Mel af amerikansk Hvede, formalet herhjemme, i hvert Fald billigere end det importerede. Foranstaltningen kan saaledes ikke medføre en Forhøjelse af Melprisen til Brødets Fordyrelse, og Autoriteterne — Mellaboratoriet, Professor *Sørensen,* Doktor *Hindhede* etc. etc — erklærer jo, at Mel af dansk Hvede har samme Bageevne og Næringsværdi og giver samme Brødvægt som det importerede. Den eneste Forskel, der kan blive, er maaske den, at Bagerne maa være lidt mere omhyggelige og paapassende med Fabrikationen af forannævnte Smaabrød, Wienerbrød etc., men i saa Henseende skulde man jo tro, at de havde rigelig Erfaring gennem 4 Aars Rationeringsperiode. Wienerbrødet var jo ganske upaaklageligt under Krigsperioden, hvor man endda var nødt til at bruge Mel af eneste dansk Hvede. — I Sverige har Mølleindustrien forøvrigt den Forordning fra Regeringen, at Hvedemøllerne skal male Hvedemel af 70 pCt. svensk Hvede og 30 pCt. fremmed.

At Møllerne ikke er i Stand til at danne en Trust med en Prisforhøjelse af Melet for Øje, forekommer det mig, at Kendsgerningerne eller rettere sagt Erfaringerne gennem Krigsperioden beviser. Myndighederne havde sidste Aar fastsat en Maksimalpris paa Mel, som gav Møllerne en Brutto-Fortjeneste af 5 Kroner pr. Sæk i Maleløn, alligevel solgte Møllerne Melet 2—3 Kroner pr. Sæk under Maksimalprisen, og det endda til Trods for, at Ministeriet havde afgivet Garanti for, at det overtog alle Statslagre 1. August samt Møllernes Mel og stod inde for ethvert eventuelt Konjunkturtab. — Før Krigen var Brutto-Normalfortjenesten 3 Kr. pr. 100 kg.

Det store Antal af Møller her til Lands — ca. 50 Handelsmøller og 2500 Landmøller — er ogsaa en Borgen for, at ingen Fastsættelse af en ensartet Pris vil kunne lade sig gennemføre, men at der tvertimod vil blive opretholdt den livligste Konkurrence, som Tilfældet viste under selve Rationeringen, hvor alle Møller var passende beskæftiget og havde et godt Udkomme.

Kan Importen ikke standses, da kommer uvægerligt i Løbet af kort Tid en Del af Handelsmøllerne og mange Landmøller til at strække Gevær, thi Mølleindustrien kan ikke klare sig med den nuværende reducerede Drift. I Øjeblikket koster amerikansk Hvede direkte fra Amerika ca. 28—29 Kr. pr. 100 kg, medens dansk Hvede kun kan naa en Pris af Kr. 21—21,50 pr. 100 kg — hvis den overhovedet kan finde Afsætning hos Møllerne.

Som Bevis for, hvad dette ogsaa vil komme til at betyde for Landbruget — rent bortset fra Leveringen af Korn til vore Møller — kan jeg oplyse, at hvis Møllerne faar 1 Million Tdr. Hvede mindre at formale, bliver der 500 000 Sække Klid à 100 Pund mindre til Salg, og vore Landmænd har altid foretrukket den indenlandske Klid for fremmed.

Saa vidt Direktor Kjærs Udtalelser. Her foreligger altsaa atter et typisk Eksempel paa, hvorledes en Industrigren, der under Krigen og Blokladen har været til uvurderlig Nytte for Landet, nu med koldt Blod skal prisgives Forhold, som forhaabentlig er forbigaaende, men som ikke desmindre er stærke nok til at slaa en indenlandsk Produktion ned. Forholdet er tilmed saa ekstraordinært, at den danske Produktion stadigvæk leverer den billigste Vare, medens det er ganske andre Forhold, der begunstiger Importen. Man skulde da synes, at passende Forholdsregler, f. Eks. Toldforanstaltninger overfor Hvedemelimporten maatte komme ind under Begrebet Luksustold og dermed kunde gennemføres uden større Vanskeligheder. Vil Folk absolut have

udenlandsk Hvedemel, bør de ogsaa betale herfor. Uden at berøre det brede Forbrug havde man saaledes her en velkommen Statsindtægt. At det samme Land, som leverer os dette Hvedemel, paa enhver Maade lægger Hindringer i Vejen for vor egen Landbrugseksport, burde ikke gøre os mindre beslutsomme paa dette Omraade. Skal Danmark vedblive at holde Døren aaben for Import, der ødelægger vor Økonomi, medens det tilsvarende Udland lukker af for vore egne Produkter, kan vi ikke se andet end, at Vejen fører lige i Afgrunden.

▫▫▫▫▫▫

Selskabsbeskatningen m. m.

Skibsfartens, Handelens og Industriens Henvendelse til Rigsdagen.

Et Fællesudvalg, nedsat af Dansk Dampskibsrederiforening, Grosserer-Societetets Komité og Industriraadet har den 19. Januar rettet en skriftlig Henvendelse til det af Folketinget nedsatte Udvalg vedrørende Forslaget til Lov om Indkomst- og Formueskat til Staten. De tre Erhverv har i denne Skrivelse slaaet til Lyd for, at man nu maa bort fra de usunde Skatteprincipper, der blev indført med Krigstidens midlertidige Skattelove, ligesom hele den uretfærdige Dobbeltbeskatning, der hviler paa Aktieselskabers Indtægter, nu kræves fjernet eller i hvert Fald lempet ganske betydeligt, hvis ikke Beskatningen skal virke ødelæggende for vort økonomiske Liv og derved ogsaa modvirke sig selv.

Under Henvisning til disse Forhold tilraader Udvalget, at følgende Forslag tages op til Overvejelse:

1) Ifald Selskabsskatten nødvendigvis skal bibeholdes, bør Dobbeltbeskatningen fjernes derved, at Aktieudbyttet, som Aktionæren skatter af, bliver skattefrit for Selskabet. Subsidiært bør i hvert Fald det skattefrie Fradrag forhøjes til 6 pCt., som er den Rente der sædvanemæssigt maa beregnes for den paa egen Risiko arbejdende Forretningskapital.
2) Selskabsskatten bør holdes nede paa smaa Procenter i Lighed med Tilstanden før Krigen.
3) Den Del af Selskabets Virkemidler, der en konsoliderede som Reservefonds, maa henregnes til Selskabets ansvarlige Virkemidler og skattemæssigt stilles lige med Aktiekapitalen. Der tages her Sigte kun paa saadanne Henlæggelser, som er foretaget med Selskabets Konsolidering for Øje, og som altsaa gaar ud over de af Skattevæsenet tilladte skattefrie Afskrivninger.
4) Saafremt den for Selskabsbeskatningen gældende meget uheldige stigende Skala bibeholdes, bør de Virkemidler, der hidrører fra Udnyttelse af Kredit i konsolideret Form som Obligationslaan, medregnes, naar Skatteprocenten fastsættes.

Med Hensyn til den Pris, der bør lægges til Grund for Varelagres Optagelse ved Regnskabsafslutningen, kræver Fællesudvalget, at de Næringsdrivende fremtidig faar Adgang til at optage deres Varelager til Kostpris, naar denne er lavere end Dagsprisen, og til Dagspris, naar denne er lavere end Kostprisen.

Det kræves endvidere, at Andelsselskaber og Forbrugsforeninger i skattemæssig Henseende stilles paa lige Fod med Aktieselskaber, og der ønskes genindført skattefrit Fradrag for de Selskaber, der driver Virksomhed i Udlandet, idet Skattebeløbet for disse Virksomheders Vedkommende bør formindskes efter Forholdet mellem den samlede Bruttoindtægt og den Del af denne, der hidrører fra Udlandet.

Fællesudvalget, der har stillet ikke mindre end 12 Ændringsforslag til det foreliggende Lovforslag, har gennem et Forretningsudvalg, bestaaende af Skibsreder *A. P. Møller*, Grosserer *Otto Petersen* og Direktør *Chr. H. Olesen*, henholdsvis repræsenterende Skibsfarlen, Handelen og Industrien, ført mundtlige Forhandlinger med Folketingsudvalget.

▫▫▫▫▫▫

Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene.

Den Nydannelse indenfor vort Udenrigsministerium, som ved Loven om Udenrigsstyrets Omordning af 6. Maj 1921 oprettedes med Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene, er nu traadt i Virksomhed. Som bekendt var det ved Lovens Tilblivelse og i det store Kommissionsarbejde, der gik forud, en almindelig Opfattelse, at hvis et saadant Oplysningsbureau skulde faa den tiltænkte Betydning for dansk Erhvervsliv, maatte Bureauet arbejde i intim Forstaaelse med de forskellige Erhvervsgrene. Der oprettedes da i Overensstemmelse hermed som Støtte for Oplysningsbureauet et Erhvervsraad, bestaaende af 23 Medlemmer, repræsenterende samtlige danske Erhvervsgrene. Raadets Formand er Direktør, Kaptajn *J. Raunbusch*. Erhvervsraadet har nedsat et Arbejdsudvalg paa 7 Medlemmer, som vil deltage i Oplysningsbureauets Forretningsgang. Formanden for Arbejdsudvalget er Erhvervsraadets Formand.

Selve Ledelsen af Bureauet er betroet Afdelingschef *Erik Valeur*, medens tidligere Sekretær i Industriraadet, *Robert Valentinus*, er blevet udnævnt til Kontorchef. Med Begyndelsen af indeværende Aar har Oplysningsbureauet, som har Kontorer i Bornholmsgade 8, Kjøbenhavn, begyndt sin Virksomhed, og vi henleder danske Industridrivendes Opmærksomhed paa, at der hermed er skabt et Organ, som bør kunne blive dem til Nytte, i Lighed med hvad Erfaringerne for tilsvarende Institutioner i andre Lande udviser.

▫▫▫▫▫▫

Andelsforetagenders Beskatning ude og hjemme.

I Anledning af den stedfindende Diskussion om Andelsselskabers Beskatning har Monopol-Komitéen sendt sine udenlandske Korrespondenter telegrafisk Fore-

spørgsel om, hvorvidt Andelsselskaber i det paagældende Land er underkastet Skattepligt til Staten og da i hvilket Forhold til Aktieselskaber, og har indtil nu modtaget følgende Svar:

Sverige. Andelsselskaber er skattepligtige til Staten. *Skat af fast Ejendom* svares af Andels- og Aktieselskaber paa samme Grundlag. *Formueskat* betaler ingen af dem, kun Deltagerne. *Progressiv Indkomstskat* betaler begge, dog er der den Forskel, at »fonderade Vinstandel« i Aktieselskaber, men ikke i Andelsselskaber er dobbeltbeskattede, samt at for Andelsselskabers Vedkommende — ligesom for Privatpersoner — *Indkomstskatten* beregnes efter Indtægtens absolute Størrelse, for Aktieselskaber derimod efter Udbyttet i Procent af Aktiekapital og Reservefonds. Andelsselskabers *Rabatydelser* er for største Delen ikke beskattede. Andelsselskaber er sædvanligvis lempeligere beskattede end Aktieselskaber, skønt et talmæssigt Udtryk herfor ikke kan gives.

Norge. Ifølge Lov af 10. Juli 1921 er alle Selskaber med delt eller paa anden Maade begrænset Ansvar, som nogen ejer Formueandele i eller modtager Indtægtsandele af, m. H. t. Statsskat *ligestillede* med Aktieselskaber. Disse svarer Indtægtsskat til Staten med 6 pCt. af Aarsindtægten samt Skat af ikke uddelt Udbytte, hvorhos Aktionærer eller Parthavere svarer personlig Skat af uddelt Udbytte.

Tyskland. Andelsselskaber er beskattede *lige* med andre Bedrifter (Unternehmungen). Særlig Beskatning af Andelsselskaber finder ikke Sted.

— — —

Saa vidt Monopol-Komitéens Oplysninger.

Naar vor hjemlige Andelsbaron, Direktør *Anders Nielsen,* derfor erklærer Beskatningen af Andelsselskaber for kulturfjendsk, maa han øjensynlig længere ud i Verden for at finde Støtte for denne Paastand. Og vi tror endda, at jo længere bort man kommer fra vore Breddegrader, des sværere vil det blive at finde andre Kulturlande *uden* Beskatning af Andelsforetagender end — Danmark.

Dansk Arbejde.

Baade Industriledere og Funktionærer bør være Medlemmer.

I sidste Numer af Medlemsbladet for Landsforeningen »Dansk Arbejde« rettes der en indtrængende Opfordring til Industriens Ledere og Funktionærer om at støtte Foreningen i dens Bestræbelser for at fremme Omsætningen af danske Varer og til at indtræde som Medlemmer.

Bladet skriver, at den bedste Maade at støtte Foreningen i dens Arbejde for komme det nødstedte, danske Erhvervsliv til Hjælp er ved at slutte sig til Bevægelsen og derved udvide dennes Rammer. Og Bladet mener, at der indenfor den store Stab af Funktionærer, der er ansatte i de danske Erhvervsvirksomheder, og hvis Skæbne er uløseligt sammenknyttet med Virksomhedens Bestaaen eller Ikke-Bestaaen, maa findes mange, som, hvis de blot blev gjort opmærksom derpaa, vilde finde det naturligt at yde Foreningen deres aktive Støtte ved at indtræde som Medlemmer. Det Maal, »Dansk Arbejde« har sat sig, er ogsaa til Gavn for dem. Jo bedre det danske Næringsliv blomstrer, des mere Arbejde og des bedre lønnet Arbejde vil ogsaa Medhjælperne og Funktionærerne faa. Saa skabes der ogsaa større Sikkerhed for, at de altid kan faa Beskæftigelse, og at deres Arbejde kan blive saa indbringende som muligt.

Da »Dansk Arbejde« ved mange Lejligheder har været den danske Industris allerbedste Forbundsfælle, vil vi gerne støtte denne Opfordring, og vi henstiller derfor til de danske Industridrivende, der endnu staar udenfor »Dansk Arbejde«s Rammer, at indmelde sig i Foreningen, og vi opfordrer Industriens Ledere til at gøre deres Funktionærer og Medarbejdere bekendt med »Dansk Arbejde«s Formaal, saa vil sikkert ogsaa mange af disse indmelde sig og indse, at Fremgang for Bevægelsen »Dansk Arbejde« betyder Fremgang for dem selv.

Dansk Industri bør købe danske Varer!

Glem ikke Tørvene!

Vi har modtaget følgende:

I Anledning af, at »Tidsskrift for Industri« i sit Numer for 1. Decbr. 1921 indskærper ovenstaaende udmærkede Regel, tillader jeg mig paa den jyske Tørveindustris Vegne at rette denne Opfordring specielt til den Del af den jyske Industri, som forbruger Brændsel.

Som bekendt er intet Prisfald større end Brændslets, hvilket har bragt den danske Brændselsindustri i en meget vanskelig Stilling, men Skylden ligger dog ikke saa meget i Prisfaldet, idet den danske Tørveindustri resolut fulgte Kullenes Prisfald og nedsatte sine Priser saaledes, at disse, der for Jyllands Vedkommende ikke har staaet i Forhold til Kulprisen, medens den høje Kulpris gjaldt, nu blev ansat saaledes, at Tørveprisen i Henhold til Dansk Brændsels- og Kontrolforenings Undersøgelser stadig var lige med Kulpriserne, og hvor ikke stor Jernbanefragt eller andre Forhold virkede skadeligt — endog under Kulprisen.

Denne Nedsættelse blev foretaget uden Hensyn til, at Salgsprisen kom betydeligt under Produktionsprisen.

Trods dette — og trods de mange øvrige Grunde, der taler til Gunst for at anvende vort eget Lands Produkter, har den danske Industri i meget stor Udstrækning svigtet Tørven. Medens der muligvis ikke kan bebrejdes Øernes Industri saa meget for dette Forhold, maa det siges, at den jyske brændselsforbrugende Industri i de fleste Tilfælde derved har gjort sig skyldig i et Forhold, der fortjener at dadles.

Hvad er Grunden hertil?

Naar Prisforskellen ikke nødvendiggør Overgang til Kul, kan Grunden kun søges i den sørgelige og

ofte omtalte danske Magelighed; thi Mageligheden er Tørvens værste Fjende, idet vi maa indrømme, at det er forbunden med lidt ekstra Besvær og Ulempe at anvende Tørv, men dog ikke mere, end der af Forbrugeren med Glæde bør ydes paa Samfundsfølelsens Alter.

I samme Artikel henvises til, hvorledes man i andre Lande støtter hinanden ved at bruge hinandens Produkter, og det er betimeligt at indprente denne Parole — særlig i Tider som de nuværende.

Dansk Brændsels- og Kontrolforening har i Krigsaarene gjort et overordentlig stort og fortjenstfuldt Arbejde ved at oplyse Brændselsforbrugerne og støtte Indførelsen og økonomisk Brug af dansk Brændsel, og det er sikkert, at de Mænd, der har ledet denne Forening, derved har gavnet det danske Samfund for mange Millioner Kroner.

Det maa af den danske Moseindustri haabes, at denne Forening stadig vil virke lige energisk, thi selv om vi ikke nu skal regne med saa høje Milliontal, saa er Pengene til Gengæld meget mere værd, og den Krone, der spares, er lige saa god som den, der fortjenes. Moseindustrien ønsker og forlanger ikke sine Produkter brugt og betalt med Overpris, men vi ønsker, at Brændselsforbrugerne oplyses om Tørvens virkelige Værdi, og vi ønsker og haaber, at den Del af den brændselsforbrugende Industri, der kan faa gode Tørv til Priser, der kan konkurrere med Kul, vil se bort fra det mulige Ubehag, der kan medfølge, og undlade at svigte Tørven, der dog hjalp, da Nøden var størst.

Moselund, den 4. December 1921.

Fr. Henriksen.

Den gule Fare paa Arbejdets Marked.

Er Bekymringerne derfor overdrevne?

Korrespondenten i Peking til det store og ansete engelske Blad »Manchester Guardian« vender sig fornylig i en længere Redegørelse imod dem, der for stærkt truer Evropas Erhvervsliv med den gule Fare fra Kinas og Japans Erhvervsliv. Særlig beskæftiger han sig med de tre almindelig anførte Forhold, hvorved Asiens Arbejdere og Industri skal slaa de vestlige Landes: Den lange Arbejdstid, den lave Løn, den simplere Levevis; m. H. t. Arbejdstiden og Lønnen maa man gøre sig klart, at i hvert Fald endnu er den »gule« Arbejdsydelse langt under den evropæisk-amerikanske; den er i hvert Fald saa underlegen, at der i den længere Arbejdstid i Østens Fabriker ikke ydes nær saa meget Arbejde som i den kortere Tid i Vestens Industri. Og hvad den større Nøjsomhed angaar, da siger Korrespondenten, at netop ved Berøring med de hvide, stiger den gule Menigmands Livsfordringer overordentlig stærkt. Direktøren for Japans Bank, Inouye, klager højlydt over, at Japans Eksport lider meget, fordi det indenlandske Forbrug og Livsniveau stiger. Og det samme gælder i stor Udstrækning Kina, hvor i gamle Dage Ris var det næsten eneste fornødne for daglig Ernæring — nu en langt mere alsidig og mangfoldig Kost vinder Udbredelse. Det viser sig overalt i Kina, hvor den moderne Industri holder sit Indtog — og det er jo, som ogsaa her i Tidsskriftet anført, mange Steder — at der forandres Levekaarene i den daglige Livsførelse, og i det sociale Forhold gennem de sociale Kampe lærer man ogsaa Vesterlandenes Skikke. »Kinas Industrialisering betyder Kinesernes Industrialisering — og dermed bortfalder en væsentlig Grund for den hvide Race til at frygte den gules Arbejds-Konkurrence.«

— En Bekræftelse paa disse Synspunkter giver de nylige Meddelelser om Strejke-Vanskelighederne, som stadig hærger Japans Erhvervsliv: 7000 Værft-Arbejdere i Yokohama strejkede nylig for at faa 40 pCt. Løntillæg og fik det; 3000 Skibsværft-Arbejdere i Tsurumi strejker endnu, ogsaa for Lønforhøjelse. Og ligeledes var i Nov. endnu i Strejke — ogsaa for Løn — 2000 Jernbanearbejdere og et omtr. dobbelt saa stort Antal Industriarbejdere i Yokohama.

Men alt dette i Betragtning, kan man dog ikke undgaa at bemærke, at det Sted paa Jorden, hvor Erhvervslivet, trods ogsaa der med sine Sygdomme og Kriser, rører sig kraftigst, er netop Østasien. Stadig bringes derfra Meddelelser om Ny-Fremstød for Handel og Industri: I Tientsin er grundet et nyt Handelsselskab med især japansk Kapital (ialt $7^1/_2$ Mill. Yen, 1 Yen = c. 2 Kr.). I Direktionen sidder flere Kinesere; Selskabet skal mest beskæftige sig med Bomuldshandel og Børsforretninger. — I Shanghaj er under Oprettelse et nyt Børsforetagende, Universal Exchange, med 20 Mill. Doll.s Kapital. — Ogsaa i Shanghaj er under Opførelse et mægtigt Spinderi for Bomuld, Silke og Uld —; der angives at være en Kapital (japansk-kinesisk) bagved paa ca. 70 Mill. Yen. Bygningerne dækker en mægtig Grundflade, og i dem skal beskæftiges c. 30 000 Arbejdere. — I Canton er der — væsentlig ved udvandrede Sydkineseres Hjælp og Kapital — grundet et Handelsselskab med 150 Mill. Doll.s Kapital. Blandt dets forskellige Arbejdsplaner er: Dyrkning af Sukkerrør og tilsvarende moderne Sukkerindustri i Kwantung; Bygning af Bomuldsspinderier i Kiangsu-Provinsen, af Silkefabriker i Provinsen Che-kiang; Bjergværksdrift i Yunnan og adskilligt andet. De kinesiske Handelskamre i Indien og paa de indiske Øer støtter af al Kraft dette rent kinesiske Foretagende. Imidlertid maa jo den nuværende Situation i Evropa være særdeles gunstig for en asiatisk »Emancipation«, og det maa afventes at stille det endelige Horoskop for »gult contra hvidt«, til vor gamle Verdensdel atter er kommet saa nogenlunde til Kræfter.

Den svenske Jern- og Staalindustri.

Efter den Statistik, som har været forelagt den svenske Järnverksföreningen, og som omfatter Aaret 1921 indtil Oktober Maaneds Udgang, viser det sig, at den Konjunkturbedring, man ved Efteraarets Begyndelse havde haabet paa, er udeblevet. Den sam-

lede Eksport af al Slags Jern og Staal har i Aarets Løb indtil 1. November holdt sig 50 pCt. under forrige Aars meget lave Eksporttal og svarer til mindre end en Trediedel af normal Eksport. Afsætningen indenfor Landet har ogsaa været og er stadig meget ringe dels paa Grund af meget ringe Købetrang og dels fordi denne Trang væsentlig kan afhjælpes med importeret Jern. Under saadanne Omstændigheder er det forklarligt, at kun 21 af samtlige 134 Smelteovne kan holdes i Gang, og at Produktionen af smedelige Mellemprodukter (Støbestaal) indtil 1. November er sunket til 187 800 Tons, d. v. s. er sunket med ikke mindre end 216 900 Tons siden ifjor. Stang- og Valseværkerne udviser ligeledes en med 161 000 Tons formindsket Produktion.

De øjeblikkelige Konjunkturer er uforandret daarlige.

Eksporten af Jernmalm steg i de første 10 Maaneder af indeværende Aar til 3 758 000 Tons mod 3 263 000 Tons i samme Tidsrum forrige Aar, altsaa en Stigning paa 495 000 Tons.

Eksporten af Jern, som i de første 10 Maaneder af forrige Aar udgjorde 230 900 Tons, sank iaar til 117 200 eller med 113 700 Tons. Gennemsnitseksporttallene for Jern (Raajern, Støbestaal, Smeltestykker og raa Stænger, valset og smedet Jern og Staal) udgjorde for Januar—September 1912—1921 296 900 Tons, men sank i Tidsrummet Januar—September d. A. til 101 200 Tons.

Importen af Jern steg i de første 10 Maaneder af Aaret til 114 900 Tons mod 214 200 Tons paa samme Tid i 1920. Importen er saaledes sunket med 99 300 Tons.

Af 134 Smelteovne var som nævnt den 31. Oktober 21 i Gang, af 201 Lancashireovne 44, af 18 Bessemerovne 8, af 80 Martinovne 22 og af 25 elektriske Staalovne 10.

Produktionen af Raajern, inklusive direkte fremstillet Støbegods, steg til 274 000 Tons mod 376 700 Tons ifjor, altsaa en Nedgang paa 102 700 Tons. Produktionen af Martinstaal inklusive afskraaet Støbegods steg til 132 200 Tons mod 307 000 Tons ifjor, altsaa en Nedgang paa 174 800 Tons, og Produktionen af valset og smedet Jern og Staal steg til 95 100 Tons mod 256 100 Tons ifjor, en Nedgang paa 161 000 Tons.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Handelsbalancen.

Det Omsving, som vor Handelsbalance udviste allerede i Oktober Maaned f. A. fra nogenlunde Ligevægt mellem Ud- og Indførsel til afgjort Overvægt for Importen, har desværre holdt sig ogsaa i November Maaned, for hvilken Oplysninger nu foreligger. Importen androg nemlig 141 Mill. Kr. medens Eksporten af indenlandske Varer kun udgjorde 96 Mill. Kr. og Genudførslen 6 Mill. Kr. Importen oversteg saaledes Udførslen med næsten 50 pCt., et Forhold, som er saa meget mere bemærkelsesværdigt, som vor indenlandske Produktion og Omsætning jo i stor Udstrækning ligger stille og altsaa stiller minimale Krav til Importen i al Fald af Raavarer, Halvfabrikata og Brændselsstoffer. Det er følgelig Importen af færdige Varer, jfr. Valutadumpingen, der gør sig gældende, samtidig med at vor Landbrugseksport kæmper med Vanskeligheder baade med Hensyn til Afsætning og tilfredsstillende Eksportpriser. Vi gentager atter vort Haab om, at disse Tal maa tilskynde til økonomisk Solidaritetsfølelse i alle Klasser og Grupper i vort Samfund, saa at vi ikke nøjes med vedblivende med korslagte Arme at konstatere Katastrofens stedse videre Udvikling.

Afsætningsmuligheder i Algier.

Efter Krigen har Frankrig med den største Energi taget fat paa yderligere at udvikle sine afrikanske Besiddelser og ikke mindst Algier. Der forestaar store Havneudvidelser i selve Hovedstaden Algier, hvortil foreløbig er bevilget 300 Millioner Frcs., medens yderligere Statslaan er vedtaget til Fremme af Trafik- og Erhvervslivet paa nær 3 Milliarder Frcs. Bladet *L'Économiste Africain*, Algier, hvis Redaktion omfatter Handelsforbindelsen mellem Frankrig og Danmark med varm Interesse, har til Hensigt gennem oplysende Artikler om dansk Industri m. m. at slaa til Lyd for, at dansk Eksport og Foretagsomhed træder i nærmere Forbindelse med Algier. Det vilde være ønskeligt, om disse Bestræbelser kunde vinde Genklang i begge Lande.

□□□□□□

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Fortegnelse over peruanske Im- og Eksportfirmaer.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Gennemsyn en gennem Udenrigsministeriet modtaget Fortegnelse over peruanske Im- og Eksportfirmaer.

□□□□□□

Notitser.

Manglende Hefter af »Tidsskrift for Industri« maa kræves erstattet af Postvæsenet, hvis dette har forsømt at aflevere Tidsskriftet. Dettes Omdeling har Industriforeningen intet direkte Ansvar for. Reklamationer bør altid ske snarest muligt. Enkelte Hefter kan evtl. købes i Ekspeditionen à 50 Øre.

Redaktionen modtager med Glæde Meddelelser fra Industrien om Nyheder o. l. af almen industriel Interesse.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl og F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
ORGAN FOR INDUSTRIRAADET

Nr. 4 15. FEBRUAR 1922

Vægttold kontra Værditold.

Den keramiske Industri som særlig karakteristisk Læreeksempel.

ONSDAG den 1. Februar havde »Haandværkets og Industriens fælles Toldudvalg« Foretræde for Folketingets Toldudvalg, overfor hvilket Direktør *Prior* som Ordfører for Fællesudvalget fremsatte Industriens principielle Indvendinger mod Værditoldsystemet samt begrundede Protesten mod de betydelige Nedsættelser i Toldsatserne, som Regeringsforslaget vil medføre. De Anskuelser, Direktør Prior fremsatte, var i alt væsentlig overensstemmende med den Betænkning, som Fællesudvalget tidligere har afgivet til Regering og Rigsdag, og som findes gengivet i nærværende Tidsskrifts Nr. 20, 1921. Direktør Prior sluttede med at paapege, hvilken overordentlig Skade baade Overgangen til Værditoldsystemet og den reducerede effektive Beskyttelse vilde betyde for dansk Industri og Haandværk, som just i denne Stund var mindre modstandsdygtig end nogensinde før.

Der udspandt sig derefter nogen Diskussion, idet der fra Folketingsudvalget, hvis Formand er Amtsforvalter *N. P. Jensen,* rettedes forskellige Spørgsmaal til Fællesudvalget. Under denne Diskussion fremhævede Fabrikant *Sebbelov* meget stærkt, at Erhvervenes Modstand mod Værditolden ikke mindst skrev sig fra, at dennes Indførelse maatte medføre en fuldkommen Omlægning af dansk Industri, som baade den aktuelle Situation og selve Begrænsningen af vort Marked simpelthen vilde gøre umulig. Folketingsudvalgets Formand takkede for de givne Oplysninger, men fremhævede samtidig, at Udvalget jo havde andre Interesser, navnlig Forbrugernes, at tage Hensyn til, medens man dog indenfor Udvalget sikkert vilde bestræbe sig for at berede den indenlandske Produktion saa faa Vanskeligheder som muligt og i al Fald ikke forøge disse. Værditoldsystemet var der imidlertid et saa stort Flertal for baade i Befolkningen og Rigsdagen, at han mente, Erhvervene stod sig ved at akceptere det foreliggende Lovforslag, i al Fald i Hovedtrækkene, idet det var ganske uomtvisteligt, at Værditold før eller senere vilde blive gennemført.

Efter at Fællesudvalget havde trukket sig tilbage, modtog Toldudvalget samme Aften en Deputation fra vor keramiske Industri, hvis Indlæg i høj Grad faldt i Traad med den mere almindelige Fremstilling, som Fællesudvalget havde givet, og som vi derfor skal tillade os her at gengive i Uddrag, idet Værditoldens Mangler som System betragtet vistnok ikke mange Steder kommer saa stærkt frem som netop i den keramiske Industri.

Direktør *Dalgas* fra Den kgl. Porcelænsfabrik og Kjøbenhavns Porcelænsfabrik havde først Ordet, og efter at have omtalt Porcelæns- og Fajanceindustriens Betydning samt den bestaaende Toldlovs Satser og de nu foreslaaede udtalte han med Hensyn til Overgangen fra Vægttold til Værditold følgende:

»Ved første Øjekast ser denne Overgang jo meget bestikkende ud, men vi tror ikke, at den virkelige Maalestok for Beskatningen bør være en Tings Værdi. For at sige det rent ud: *en Værditold er en Præmiering af daarligt Arbejde og daarlig Arbejdsløn.*

Vi har fra gammel Tid gennem vort Hus i New York haft Føling med og set, *hvad Værditold be-*

tyder i det daglige Liv, og vi kan sige med Sikkerhed, at baade Sælger og Køber føler sig lige lidt tjent med en saadan Beskatning.

Da Tolderne kun har Fakturaer eller deres eget Skøn at støtte sig paa, fører den først og fremmest til *et stærkt Toldbureaukrati,* der maa være udstyret med en næsten diktatorisk Magt, en Magt, som kan misbruges, og som er bleven misbrugt.

Den fører endvidere til *et ulideligt Posekiggeri.* Hvad siger man f. Eks. om, at selv et Selskab som vort har maattet finde sig i, at amerikanske Eksperter indfandt sig her paa vore Fabriker med en Skrivelse fra det amerikanske Gesandtskab her i Byen med Fordring om at gennemse hele vort Produktionsregnskab? Og en saadan Fordring maa imødekommes, idet man ellers for det første faar Skin af, at man ikke kan lægge alting klart for Dagen, og dernæst ganske simpelthen vil blive chikaneret af det amerikanske Toldvæsen, der vil forbyde en Importen, indtil Eksperterne har faaet deres Vilje. — Paa den anden Side maa det erkendes, at hvis de amerikanske Fristater ikke kan benytte en saadan Fremgangsmaade, saa vil det ikke være muligt for dem at gennemføre deres Toldpolitik. At det lille Danmark overfor Udlandet vil være fuldstændig ude af Stand til at gennemføre en saadan Toldpolitik, behøver vist næppe at diskuteres.

Rent økonomisk vil den forandrede Toldlov sikkert medføre ganske overordentlig vanskelige Forhold og aldeles udelukke Produktionen af billig Fajance.«

Direktør Dalgas redegjorde derefter for, hvorledes netop den store Fajancefabrikation, som Fabriken iforvejen næsten ingen Fortjeneste har af, og som forsyner Landet med gode og billige Forbrugsvarer, danner *Nøgleindustrien* for hele vor Kunst-Porcelænsindustri, idet den er en Forudsætning for, at Generalomkostningerne ved denne sidste kan nedbringes gennem Raastoffernes Tilberedelse, Slemning og Formaling m. m. og ikke mindst gennem Brændingen, hvor de forskellige Fabrikationer supplerer hinanden paa ganske uvurderlig Maade, hvis man skal udnytte Ovnene rationelt og økonomisk. Falder derfor Fajancefabrikationen bort, vil den danske Porcelænsindustri ogsaa gaa sin Undergang i Møde, thi den kan ikke bestaa alene. I andre Lande er da ogsaa den Slags Porcelænsindustri ofte overdraget Statsfabriker, som giver betydelige Underskud, medens vi herhjemme paa begge vore store Porcelænsfabriker er i stadig Udvikling og Fornyelse, men for begges Vedkommende altsaa udelukkende fordi de jevnere Varer danner Forudsætning for den finere Produktion.

Direktør Dalgas paapegede endelig, at en Værditold fortrinsvis vil ramme de Industrier, der har en procentvis høj Udgift til Arbejdsløn. Danmark har iforvejen en Arbejdsløn, der vistnok er højere end alle andre Landes, medens i Tyskland Forholdet nu er saadant, at *vi betaler i Arbejdsløn lige saa meget om Dagen, som Tyskland betaler i en Uge, naar den bliver omregnet i danske Penge.* Vi har udregnet, at Arbejdslønnen for vore forskellige Stabelartikler er saadan noget som 65 pCt. af Produktionsværdien, for de meget forædlede Varers Vedkommende selvfølgelig ikke saa lidt højere.

Det er netop for saadanne Industrier, hvor der er en relativ høj Arbejdsløn, at Værditolden samfundsmæssigt er uretfærdig, thi det er da givet, at den udbetalte Arbejdsløn er af væsentlig Betydning for Danmarks økonomiske Liv. En Vare, hvorpaa der her i Landet kun anvendes 10 pCt. af Produktionsværdien til Arbejdsløn, bør efter vor Formening, hvis man ønsker at anvende Værditold, have en langt mindre Beskyttelse end en Vare, der f. Eks. har 50 pCt. Arbejdsløn; men, saavidt vi kan se, er der i Toldlovforslaget aldeles ikke taget et saadant Hensyn, som dog er af afgørende Betydning.

Vi vil gerne tillade os at give et Eksempel. — For nogle Aar siden havde vi Anmodning om at give Tilbud til en Licitation af ildfaste Sten til Orlogsværftet. Vort Tilbud var paa 1000 Kr. Fra Sverige forelaa der et Tilbud paa 985 Kr. Staten tog Tilbudet paa 985 Kr. Ved en Henvendelse til Marineministeriet forespurgte vi, om der ikke kunde være Tale om en vis Margin, indenfor hvilken man havde Lov til at foretrække danske Frembringelser for udenlandske, idet vi gjorde opmærksom paa, at Arbejdslønnen, der vilde være kommen Danmark tilgode ved den omhandlede Leverance, vilde være ca. 600 Kr., saa at Landet ganske vist tjente 15 Kr. paa den færdige Vare, men samtidig tabte 600 Kr. i Arbejdsløn.

Man havde dengang ikke Forstaaelse af Berettigelsen af vort Ønske, og vi fik et Afslag; men dette Eksempel synes os ganske bestemt at paavise, hvor forkert det vil være at sætte den samme Værditold paa Varer med en stor Arbejdsløn som paa Varer med en lille Arbejdsløn.

Vi er ikke ganske paa det rene med, hvorledes

den nyeste amerikanske Værditoldlov stiller sig med Hensyn til forskellige Toldsatser paa de forskellige Varer. Vi ved kun, at Værditolden lægger ikke til Grund den fakturerede Værdi, men den saakaldte appraiser's *Taksation af den hjemlige Salgsværdi for en saadan Vare;* men i de tidligere Toldlove var Porcelæn altid beskyttet under en af de allerhøjeste Positioner, under de republikanske Regeringer med 60—65 pCt. af Værdien, under de demokratiske (altsaa frihandelsvenlige) aldrig under 45 pCt. af Værdien, og en saadan Toldbeskatning staar, saavidt vi kan se, ogsaa langt bedre i Forhold til den nationaløkonomiske Værdi for et Land ved at beholde en saadan Produktion end det af Regeringen fremførte Forslag.

Derefter fik Direktør *Simonsen* fra A/S Bing & Grøndahl Ordet, og efter at ogsaa han havde givet en Oversigt over sin Fabriks Udvikling og nationaløkonomiske Betydning og iovrigt sluttet sig til Direktør Dalgas' mere almindelige Betragtninger, paapegede han med Hensyn til Værditoldsystemet den store Fare, dette vilde rumme for al honnet og god Produktion. Navnlig i den keramiske Industri medfører tekniske Aarsager, at en Del af det fremstillede Produkt er af en ringere Karakter end den almindelige Standardvare: de saakaldte 2den og 3die Sorts Varer. *Et Værditoldsystem vil gøre Danmark til et frugtbart Afsætningsomraade for Varer af denne Art med en ganske lav deklareret Værdi; alle de Forholdsregler, der tages for at sikre en retfærdig Værdiansættelse, vil i særlig Grad glippe her.*

Medens Vægttolden her viser sin Retfærdighed, idet 1 Kilo jo er det samme for den gode som for den daarlige Vare, *saa præmierer Værditoldsystemet alle Slags Udskudsvarer, som iforvejen er billige, og som den danske Stat nu yderligere giver et Prisafslag ved Adgangen til Landet.* Det vil hurtigt betyde en fuldkommen Ruin for enhver god Produktion, og ogsaa Direktør Simonsen maatte derfor gentage, at Værditolden vilde blive en Præmie paa Importen fra de Lande, der gav den daarligste Arbejdslon og havde den laveste Valuta. Men vilde man endelig overse disse Mangler og mene, at Forbruget ved Prisbillighed vilde lukrere heraf, saa vilde netop de gode Varers Forsvinden fra Markedet dog tilsidst blive det dyreste for Forbrugerne, rent bortset fra at de store udenlandske Industrier jo havde deres Sammenslutninger, der selvfølgelig, samme Dag den danske Produktion og Konkurrencen herfra var slaaet ned, vilde vide at udnytte Situationen.

Netop af Hensyn til Vanskeligheden ved at stole udelukkende paa Fakturaer og ved de nævnte Udskudsvarers tvivlsomme Værdi maatte det i al Fald forudsættes, at en endelig Værditoldlov i alle Tilfælde maa komme til at indeholde *Bestemmelser om en Værdiansættelse til Fortoldning*, fastsat af en særlig Embedsmyndighed i Overensstemmelse med Produktionsværdien her i Landet, saaledes som man øjensynlig har det i Amerika, der jo er det eneste Land af Betydning, der har gennemført Værditoldsystemet. Taleren gjorde endvidere nogle Bemærkninger om den allerede gennemførte Luksustoldlov og paaviste, at denne for Porcelænets Vedkommende havde betydet en Nedsættelse fra de tidligere gældende Toldsatser, hvad der jo næppe havde været Hensigten. Denne midlertidige Lov maatte sikkert revideres meget omhyggeligt, hvis den da skulde svare til sin Hensigt.

Direktor Simonsen gav endvidere som Direktør for Porcelænsfabriken »Norden« en Oversigt over den tekniske Porcelænsindustris Udvikling her i Landet, idet han kunde pege paa den uvurderlige Betydning, denne Industri har haft ikke mindst under Krigen overfor Landets Elektrificering m. m. Den var samtidig blevet en Nøgleindustri for den fremragende danske elektriske Installations- og Monteringsindustri, som var opvokset i de sidste 10—20 Aar.

Ogsaa for den tekniske Porcelænsindustri gjaldt det imidlertid, at den var en udpræget Forædlingsindustri, som altsaa toldmæssig set var ganske ens stillet med Porcelænsindustrien. Fabriken beskæftigede inden Krisen ca. 500 Personer, og der var oparbejdet en Eksport selv til Lande som Schweiz, Sverige og Holland. Den nye Toldlov vil imidlertid ganske definitivt umuliggøre Fabrikationen af teknisk Porcelæn, idet Hjemmemarkedet vil blive prisgivet og dermed selvfølgelig al Eksportvirksomhed ophøre. Angaaende Toldlovforslaget bemærkede Direktør Simonsen videre, at teknisk (elektroteknisk) Porcelæn fortoldes efter den nuværende Toldlov med *32 Øre pr. kg*, efter det forelagte Toldlovforslag med *15 pCt. af Værdien*.

I Motiverne til Toldlovforslaget anfører man, at den foreslaaede Toldsats vil medføre en *betydelig* Nedsættelse af Beskyttelsen. Man bemærker, at der her i Landet findes betydelige til den tekniske Porcelænsfabrikation knyttede industri-

elle Interesser, men man motiverer ikke nærmere de Grunde, der har foranlediget denne Nedsættelse.

Taleren haabede derfor, at man ved nærmere Gennemgang af Lovforslaget og ved Undersøgelse af de forskellige Industrier vilde lade Vægttolden blive staaende i al Fald for Industrier, der som den keramiske var udsat for dobbelte Ulemper, nemlig de almindelige og de specielle, som særlig fremkom fra Udskudsvarernes Betydning og fra den relativt høje Arbejdsløn. En Nedsættelse af Toldbeskyttelsen maatte vel navnlig paa det nuværende Tidspunkt siges at være særlig skæbnesvanger, og Taleren gav som Eksempel paa, hvad der var at vente, en Oversigt over den Prispolitik, der fra tysk Side blev drevet, og som systematisk vilde lede det danske Marked ind under de tyske Fabrikers Prisdiktat, saa snart vor hjemlige Industri var svækket tilstrækkeligt eller helt forsvundet.

Jernbanetaksterne.

En Skrivelse fra Industriraadet til Folketingets Udvalg.

I Anledning af Revisionen af Statsbanernes Takster m. m. har Industriraadet sendt det paagældende Folketingsudvalg følgende Udtalelse:

»I Anledning af det i Folketinget fremsatte Forslag til Lov om Ændringer i Statsbanernes Takster m. m. tillader Industriraadet sig herved paa Foranledning af en Række Henvendelser fra forskellige Industrigrene og under Henvisning til den vanskelige Situation, hvori den danske Industri paa Grund af den udenlandske Konkurrence for Tiden befinder sig, at henpege paa, at de for Tiden gældende høje Jernbanefragter for mange Industriers Vedkommende spiller en meget væsentlig Rolle med Hensyn til de Priser, hvortil de fremstillede Varer kan leveres.

Den danske Industri har i den foreliggende Situation været nødt til paa ethvert Punkt at søge sine Udgifter reducerede for i størst muligt Omfang at forøge Afsætningen og imødegaa de Priser, hvortil der leveres og tilbydes Varer fra Udlandet. Disse Bestræbelser har da ogsaa givet sig Udslag deri, at det er lykkedes Industrien i meget betydelig Grad at nedbringe sine Priser, der ifølge Sagens Natur maa svinge i Overensstemmelse med Priserne paa importerede Varer, med andre Ord med en gros-Prisniveauet, der nu kun ligger ca. 77 pCt. højere end før Krigen.

Under disse Omstændigheder maa Industrien principielt hævde, *at ogsaa Jernbanefragterne i det store og hele maa følge en gros-Pristallets Fald*, men dette opnaas ikke paa langt nær ved det foreliggende Lovforslag.

Som det fremgaar af Bilag 1 til Lovforslaget, udgør Tillæget til de før Krigen gældende Godstakster nu et fast Beløb plus et varierende procentvis Tillæg til de normale Takster fra 100 pCt. til 300 pCt., eftersom der er Tale om Fragtgods i Vognladninger (grovere Varer) eller Ilstykgods, og Lovforslaget gaar i det store og hele kun ud paa en Takstnedsættelse for Fragtstykgods og Vognladningsgods af henholdsvis 25 pCt. og 12½ pCt.

Disse Nedsættelser andrager derfor i store Træk kun ⅓ à ½ af de Nedsættelser, som Industriraadet mener, at der med Billighed kan forlanges, idet man ikke ser rettere end, *at Statsbanerne ved Udnyttelsen af Nedgangen i Kulpriser, Lønninger, samt ved Gennemførelsen af arbejdsbesparende Foranstaltninger m. v. har den samme Adgang som andre Virksomheder til ved Nedbringelse af Udgifterne at opnaa Balance i Regnskabet i Stedet for at tilvejebringe denne Balance ved Hjælp af eksorbitante Fragttakster.*

Man tillader sig derfor indtrængende at henstille, at det ærede Udvalg under Hensyn til den Betydning, den foreliggende Sag har for Industrien og hele vort Erhvervsliv, vil tage de her anførte Udtalelser under den mest velvillige Overvejelse, saaledes at der, saavidt Forholdene paa nogen Maade tillader det, gennemføres en Nedsættelse i de gældende Statsbanefragter i Overensstemmelse med de principielle Synspunkter, der her er gjort gældende.

Endelig henstilles det, at der gives Administrationen Paalæg om og Bemyndigelse til, saasnart Forholdene maatte tillade det, yderligere at reducere Godstaksterne, saaledes at disse efterhaanden bringes ned i Overensstemmelse med det til enhver Tid gældende en gros-Prisniveau.«

I Oliens Tegn.

Som det 19. Aarhundrede stod under Kullets Tegn, synes det 20. Aarhundrede at skulle staa under Oliens. Raaolien, Stenolien, Petroleum, eller hvad man vil kalde den, vinder stærkt frem i Værdi og udbredt Brug for hvert Tiaar, der gaar. Først til Lys, saa til Smøreolie, saa til Kraft, til Skibets Motor samt Luftens og Landjordens; ja helt op til Nujolen, Lægemidlet mod Mavesygdomme, er det Olien fra Jorden, der tjener os. Og foreløbig synes hverken nogen Medbejler eller noget Surrogat at kunne gøre den Rangen stridig. For kort Tid siden udsendte en engelsk Brændsels-Studiekommission, Fuel Research Board, Beretning om en Undersøgelse af de forskellige Brændselsstoffer for Motor-Transport, der i England som herhjemme er blevet en udbredt Ting og en skarp Konkurrent til Jernbanerne; og i denne Beretning siges det rent ud, at »Udsigten er fjern til i en betydelig Udstrækning at forøge Forsyningen af flydende Brændsel til Forbrændingsmotorer ved Fabrikation af f. Eks. Alkohol, fremstillet af Plante-Materiale«, og Beretningen er lige saa pessimistisk med Hensyn til den praktiske Betydning, i hvert Fald indenfor en overskuelig Fremtid, af Brændselsolie, vundet ad syntetisk (kunstig) Vej.

Derfor: uden om Olien ingen Vej.

Og hvad den betyder i Forhold til de snart gam-

meldags Kul, fortæller dette lille Eksempel: De store engelske Rutedampere, Olympic og Aquitania, hver paa 22 000 Tons, er bygget om til Oliefyring. Det daglige Forbrug af Olie er nu 610 Tons mod før 950 Tons Kul. Men ikke nok med dette. Oliebrændsel, tilstrækkeligt til baade Ud- og Hjemrejsen over Atlanten, kan nu tages med og tages ind paa 6³/₄ Time — medens det før tog 3¹/₂ Dag at faa Kullene i »the bunkers«. Dertil kommer Sparing af Plads: ved Olien i Stedet for Kul er der vundet Plads til 300 flere Passagerer og 1000 Tons mere Fragt. Penge, Tid, Plads — og Penge igen. Medens Skibene gjorde tyve Ture pr. Aar, gør de nu let mindst en og tyve.

Det næste Spørgsmaal bliver da for de forende Lande at skaffe sig de fornødne Forraad af Olie; som Besiddelsen af Kul var en saa vigtig Magtfaktor i svunden Tid, vil Besiddelsen af Oliefelter (eller fast Kontrol over dem) betinge meget af Verdens økonomiske og politiske Magt. — Herredømmet over Verdens Olieforraad er i Hænderne paa eller kontroleret af mindre end halvtredsindstyve Mænd, samlede i tre store Grupper: Standard Oil, Royal Dutch-Shell og Burmah-Anglo-Persian Co. Og de to Hoved-Grupper Standard Oil (Rockefeller), Amerika, og Royal Dutch-Shell (England) er i Virkeligheden ogsaa de to Hoved-Konkurrenter overfor hinanden.

Standard Oil Co. er velkendt som en af Verdens første Truster. Shell Transport and Trading Company, Ltd., er fra 1897; i 1907 forenede det sig med Royal Dutch Petroleum Comp. (kgl. hollandsk), saaledes at i de fleste af deres Foretagender arbejder de to Selskaber nu sammen paa den Vis, at to Femtedele er Shell, tre Femtedele Royal Dutch. To Lande er Selskabets Hjemsted, og det er derfor paa en Maade ogsaa delt i to Selskaber, nemlig Anglo-Saxon Comp. under engelsk Lov, Bataafske Petroleum Comp. under hollandsk. Disse to Selskaber omslutter saa en meget lang Række andre, der efterhaanden er gaaet op i dem; Landstrækninger rundt over Kloden ejer de, Raffinaderier, Flaader af Olie-Tankskibe, Anlæg af Tanks o. s. v. Selskabernes (eller rettere Selskabets) Historie er en fortsat Række af Udvidelser, Køb og Fusioner. I 1913 trængte det ind i selve Fjendens Lejr, i U. S. A., hvor det erhvervede sig store Rettigheder i Californiens Oliefelter, ved Udgangen af 1921 gik det endnu nærmere ind mod Standard Oil's Hjerte ved at skaffe sig Kontrolen over Selskabet Union Oil Comp. of Delaware, et ret betydeligt Selskab med en Kæde af Datter-Virksomheder til ialt en Værdi af 75 Mill. Dollars.

Den største baade Producent, men ogsaa Konsument af alle Lande er U. S. A. Forbruget er der saa stort, at det omtrent pr. Hoved er tyve Gange saa stort som i England. Og dette vældige Forbrug har efterhaanden tappet Oliekilderne i U. S. A. saa stærkt, at Staterne er nær ved at blive Konsument i Stedet for Producent, i Stedet for selv at være Stor-Leverandør til hele Verden (²/₃ af Verdensforbruget ligger stadig her), er ved at skulle indrette sig paa Import. Men dette tilspidser naturligvis end mere Kampen om Oliefelterne imellem de forende Grupper.

Vi skal her anføre nogle talende Tal:

Raaolie-Produktionen (i Mill. Tons).

	1913.	1917.
U S.A.	32,3	51,5
Rusland	9,2	10,6
Mexico	3,0	8,4
Holl. Indien	1,5	2,0
Engl. Indien	1,0	1,3
Galizien	1,1	0,9
Japan (Formosa)	0,25	0.45
Rumænien	0,9	0,4

I U. S. A. kom den største Oliemængde (1919) fra Oklahama-Cansas (ca. 30 pCt.), fra Californien (ca. 27 pCt.), fra Appolachions (derunder de første gamle Kilder i Pennsylvanien) kun ca. 8 pCt., derimod fra Texas ca. 18 pCt., fra Rocky Mountains ca. 15 pCt.

Ruslands Oliefelter (ved Baku) er som bekendt under Sovjets Haand; rimeligt er det, at baade de amerikanske og de engelsk-(hollandske) Stor-Interesser er ude efter dem. Men nærmere herom er ikke os bekendt.

Men derefter kommer Mexico; det staar ganske vist i de anførte Tal som en ret lille Nr. 3, men i Virkeligheden er Mexicos Kilder af Olie uhyre store, Forraadene langt større end andetsteds og end Tallene fremstiller. Baade U. S. A.s og Englands Interesser har derfor ogsaa stærkt arbejdet her; velkendt er den amerikanske Ekspansionspolitik overfor Mexico, der bl. a. havde Oliekilderne der for Øje; men ogsaa, at Præsident Wilson stærkt modarbejdede den. — I Mexico oprettedes et stort Selskab, Mexican Eagle Oil Comp., under Ledelse af Lord Cowdray. En Tid kunde det endda se ud til, at dette Selskab vilde blive en Konkurrent til de to andre, til Standard Oil og Shell, og en Konkurrent af ret paagaaende Art med de store Olie-Reserver, de ejede. Det var da et af Shell-Konkonsortiets mest betydningsfulde Fremstød, da det i 1918 sikrede sig Kontrolen over Mexican Eagle; Lord Cowdray trak sig tilbage med en uhyre Formue. Og Shell arbejdede dygtigt videre derovre: sidste Aar gav Mexico Eagle et Netto-Udbytte af 7 Mill. Lstr. — Men i andre Dele af Mexico er Standard Oil godt inde; ogsaa Japan har skaffet sig Fodfæste der.

Standard Oil er endnu den største Producent og vil vel en Tid endnu hævde sig saadan. Men Royal Dutch-Shell har sine Anlæg vidt ud over Jorden: i Mexico og Indien, i Canada og Venezuela, i Trinidad og Ægypten, paa New-Zealand og i Rumænien. Med et aarligt Udbytte gennem en Række Aar af omkring 35 pCt., med store Udstedelser af Friaktier har det opsparet sig uhyre Kapitaler i Reserver for Fremstød overalt, hvor der er Mulighed derfor.

Næstefter Mexico er Persien det Land, der antages at rumme de største Oliekilder. Medens Mexico er delt i det væsentlige imellem de to store Konkurrenter, Rockefellers Selskab og Royal Dutch-Shell, er det imidlertid i Persien et tredie Selskab, der har Hovedstyrken. Med Undtagelse af de fire nordligste Provinser ejes Koncessionerne for Olievinding over hele det andet Land af et tredie Stor-Selskab, Anglo-Persian Oil Comp.; dettes egentlige Kapital er ca. 7¹/₂ Mill. Lstr., hvoraf de to Trediedele ejes af — selve den britiske Regering, medens den sidste Trediedel ejes af et privat Selskab, Burmah Oil Comp. og nogle en-

kelte Privatpersoner. Selskabets Produktion er allerede stor, og man regner dets potentielle Muligheder for uhyre. Det har fulgt ganske den samme Ekspansionspolitik som de to andre Selskaber. Da det i Marts 1921 skulde rejse ny Kapital (3½ Mill. Lstr. paa Præference-Andele), meddeltes det, at Anglo-Persian havde overtaget Kilder, pipe-lines, de underjordiske Rørledninger fra Kilderne til Raffinaderierne, Installationer og Tankdampere ogsaa i andre Egne af Kloden: saaledes ejer det, meddeles der videre, hele Kapitalen i 8 andre Selskaber, og kontrolerer hele Driften, desuden: 3 større og en Række andre, mindre Virksomheder. De nordindiske Kilder er nu ogsaa under dets Kontrol, ligesaa Lejer, f. Eks. i Argentina, der nu er aabnet for Driften.

Dette tredie, store Selskab er for Tiden i Prisaftale med Royal Dutch-Shell, saaledes at alle de engelske Interesser i Øjeblikket arbejder sammen. Men i den kommende Sommer skal denne Aftale fornyes eller ophøre. Hvad der saa vil ske, er næppe nogen helt klar over endnu. Men en stor Kappestrid vil rimeligvis blive Resultatet: mellem de amerikanske og de samlede engelske Interesser.

J. R.

Arbejdsløshed og Valutadumping.

Antallet paa de Arbejdsløse nærmer sig stærkt 100 000. Dette har været ventet og forudset, men næppe mange har tænkt sig, hvilke uhyre store Beløb, der, ogsaa efter den nye Arbejdsløshedslov, skulde medgaa til Understøttelse til dette store Antal Arbejdsløse.

Vi har allerede set, at det nye Arbejdsløshedsnævn straks har henvendt sig til Staten for at faa yderligere 5 Mill. Kr. til Raadighed, og det oplyses nu, at den Sum, Stat, Kommuner og Private i Januar Kvartal vil komme til at udrede i Arbejdsløshedsunderstøttelse, bliver omkring 30 Mill. Kr.

Samtidig med, at dette uhyre store Beløb skal udredes til de 100 000 Arbejdsløse, og vore Erhverv ligger stille, stiger Importen paa Forbrugsvarer til Højder, som man hidtil ikke har tænkt sig.

Vi skal nævne, at Importen af Skotøj normalt gennemsnitlig andrager 25 000 kg pr. Maaned, men i de sidste Maaneder af 1921 var den:

I Oktober 1921	56 000 kg
I November 1921	75 000 »
I December 1921	81 000 »

I hele Aaret 1921 indførtes 551 000 kg Fodtøj.

I første Halvaar 1921:

Fra Tyskland og Czeko-Slovakiet	80 000 kg
Fra U. S. A. og andre Lande..........	130 000 »
	210 000 kg

I andet Halvaar 1921:

Fra Tyskland og Czeko-Slovakiet	220 000 kg
Fra U. S. A. og andre Lande	121 000 »
	341 000 kg

Importen af udenlandsk Skotøj er saaledes blevet tredoblet, og medens Importen fra det valutastærke Amerika er omtrent uforandret indenfor de to Halvaar, stiger Importen fra Tyskland og Czeko-Slovakiet og er endog i Løbet af de 6 sidste Maaneder blevet tredoblet og 50 pCt. større end hele vor normale Import fra Udlandet.

Skotøjsindustrien har for Tiden 1300 Mand gaaende ledige. Hvis Landet selv havde faaet Lov til at fabrikere den Mængde Skotøj, vi har importeret fra Udlandet, vilde samtlige disse danske Arbejdere have fundet Beskæftigelse.

Fra Teknikens Overdrev.

»Machinery« beretter følgende lille, klassiske Eksempel paa den Mangel paa teknisk Forstaaelse, som heller ikke er ganske ualmindelig i vort Land.

En Aften, efter at den store Maskinfabrik havde ophørt at arbejde, indfandt sig paa Kontoret, hvor der endnu sad nogle Ingeniører tilbage, en stor, opløben Bondeknøs af den ægte Slags.

— Er det her, hvor der repareres?

— Jo, svaredes der, det gør vi ogsaa blandt meget andet.

— Det var heldigt. Jeg har noget udenfor, som skal sættes istand.

— Hvad er det for noget?

— En Vandturbine, som ikke vil gaa.

Da Ingeniørerne kom udenfor, stod der ganske rigtig en Vandturbine af anset Fabrikat og temmelig ny at se til. Den var paa ca. 3 Hestekræfter, med den sædvanlige Remskive paa Siden og Til- og Afløbsledninger for Vandet, ganske som det skulde være.

— Og hvad er der saa ivejen med den? spurgte Ingeniørerne.

— Ja, det ved ikke jeg. Jeg skrev og bestilte den hos S. R. & Co. og betalte 36 Dollars for den, men da jeg havde faaet den hjem og stillet den ned i Brønden, vilde den ligegodt ikke gaa.

— Stillet den ned i Brønden? var det forundrede Svar. Hvad ialverden skulde den dér?

— Jo, ser De, i Beskrivelsen staar der, at den skal have mindst 20 Fod Vand over sig, og Brønden hjemme er over 30 Fod dyb, saa jeg troede, den skulde arbejde rigtig førsteklasses.

— Men forstaar De da ikke, at der ikke er nogen Kraft i stillestaaende Vand?

— Jo vist saa, men der staar i Kataloget, at jeg faar et Punds Tryk for hver 28 Tommer, og jeg gad nok vide, hvad det ellers skulde betyde!

Det tog Ingeniørerne over en Time at gøre Knøsen forklarlig, at hans Turbine skulde anbringes i et Vandfald og ikke i en Brønd. Historien endte for saa vidt godt, som Maskinfabriken købte Turbinen af ham og istedet leverede ham et lille Motoranlæg, der hverken skulde sættes i en Brønd eller i et Vandfald.

Mindre Meddelelser.

Endnu værre.

Vi gengav nylig en Oversigt fra Statistisk Departement, der viste, hvor uforholdsmæssigt Importen er steget takket være Valutadumpingen. Det oplystes saaledes, at Importen af Cigarer i de første tre Kvartaler af 1921 havde udgjort 19 pCt. af Forbruget. Vi ser os nu i Stand til at oplyse, at Cigarimporten alene i November androg ca. *Halvdelen* (!) af det samlede Forbrug herhjemme, medens Importen før Krigen udgjorde ca. 15 pCt. af Forbruget. Det er regnet ud, at denne Import gør 3000 danske Tobaksarbejdere arbejdsløse, og da ogsaa andre Brancher — f. Eks. Skotøjsindustrien — viser de samme stærkt stigende Importtal saa at sige Maaned fra Maaned, er det intet Under, at vor Arbejdsløshed er saa kolossal, som den er, og at *vort Land staar med den største Arbejdsløshedsprocent i Evropa.* Samtidig har man konstateret det interessante Forhold, at denne ekstraordinære Valutaimport kun i ringere Grad kommer selve Forbruget tilgode, idet det synes, som om mægtige Avancer paa baade 100 og flere Procent tilfalder de smarte »Valutaimportører«, der stadig uhindret kan øve deres velsignelsesrige Gerning paa Bekostning af dansk Industri, legitim Handel og — Arbejdsløshedsbidragene!

Varefordyrerne.

Statistisk Departement har udsendt en overordentlig interessant Beretning om Prisniveauets Sammensætning. Det fremgaar heraf, at et normalt Husholdningsbudget, der i 1914 udgjorde 2000 Kr. og i Juni 1921 4743 Kr., nu kræver 4233 Kr. Nedgangen i det sidste halve Aar er saaledes 510 Kr.

Det mest interessante er imidlertid at se, hvorledes de enkelte Udgiftsgrupper forholder sig. I Forhold til 1914 er Priserne nu for Fødevarer 97 pCt. højere, for Klæder, Fodtøj, Vask og lignende 126 pCt., for Bolig (hvor jo Huslejeloven har virket ind) 41 pCt., for Brændsel og Belysning 233 pCt., for Skatter, Kontingenter og lignende 201 pCt., alle øvrige Udgifter 106 pCt. Den samlede Stigning for hele Budgettet udgør 212 pCt., hvad der jo stemmer ganske godt med det sidste Pristal.

Gennemgaar man disse Grupper, vil man altsaa se, at Rekord-Prisstigningerne falder paa Omraader, hvor Stat og Kommuner har frit Slag. Med Hensyn til Brændsel og Belysning er Stigningen her dels en Følge af det nu ophævede engelske Stats-Kulmonopol (som jo ikke tog med Fløjlshandsker!) dels en Følge af den Brandskatning, som Kommunerne øver gennem deres Gas- og Elektricitetsværker m. m. Paa samme Maade er det Stat og Kommuner, der med deres Skatter sætter Prisstigningsrekorder.

Mon det da ikke var paa Tide, at baade Stat og Kommuner enten viste noget mere Økonomi og Hensyntagen til Forbruget og Forretningslivet eller ogsaa holdt inde med deres Moralprækener til Erhvervene om at bringe Priserne ned.

Nationalitetsmærker for Pianoer.

Handelsministeriet har udstedt en Bekendtgørelse af 13. Januar 1922, hvorefter de hidtil gældende Regler for Mærkning af Instrumenter er blevet skærpede. Den Ændring, der er gennemført, paabyder, at ethvert nyt Klaviaturinstrument, der falbydes saavel i Detailhandelen som ved Auktionssalg, skal være mærket ikke alene med Fabrikantens Navn og Hjemsted, men ogsaa med Fabrikationslandets Navn.

Den nye undtagelsesfrie Mærkeordning, der træder i Kraft fra og med 1. April d. A., vil gøre Bestemmelsen let gennemførlig, idet enhver, som gaar forbi et Klaverudsalg, kan kontrolere, om Bekendtgørelsen overholdes.

❁ ❁ ❁

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Finlands Toldtarif.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget et Eksemplar af den finske Toldtarif for 1922.

Toldtarifen, der er henlagt til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, indeholder desuden de finske Bestemmelser angaaende Opkrævning af Eksportafgift for indeværende Aar.

Britisk Handelsstatistik og Toldtarif.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget et Eksemplar af den britiske »Import and Export List«. Heftet, der er henlagt til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat (Kontor Nr. 13), indeholder en Fortegnelse over de ved Ind- og Udførselsstatistiken anvendte Varegrupper med Tilføjelse af de pr. 1. Januar d. A. gældende Toldafgifter for hver enkelt Vare. Desuden indeholder Heftet en alfabetisk Varefortegnelse og giver nærmere Oplysninger angaaende de Forholdsregler, der skal iagttages med Hensyn til Varernes Anmeldelse og Toldbehandling ved Indførsel til Storbritannien.

Landbrugsudstilling i Prag.

Industriraadet har fra den czeko-slovakiske Legation modtaget Meddelelse om, at der agtes afholdt en Landbrugsudstilling i Prag i Maj Maaned d. A. Det er Udstillingens Formaal dels at give de udenlandske Købere Lejlighed til at lære den højt udviklede czekoslovakiske Landbrugsmaskinindustris Produkter at kende, dels at hidkalde udenlandske Udstillere af Landbrugsmaskiner og Redskaber. Udstillingsudvalget har foretaget Skridt for at sikre sig Deltagelse af udenlandske Udstillere hovedsagelig gennem Toldbegunstigelse. Det czeko-slovakiske Jernbaneministerium har bevilget en Takstreduktion paa 33 pCt. af de czeko-slovakiske Statsbaner for alle Udstillingsbesøgende.

Meddelelse om, hvornaar den nødvendige Legitimation vil kunne faas, vil senere blive offentliggjort af den czeko-slovakiske Legation.

Czeko-Slovakiets Toldtarif.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget et Eksemplar af den nugældende czeko-slovakiske Toldtarif, der er udarbejdet med den gamle østrigske Toldtarif som Grundlag og med Anvendelse af Koefficienter fra 1—30.

Nævnte Tarif er henlagt til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Messen i Bruxelles.

Efter Meddelelse fra det herværende belgiske Konsulat afholdes der en Messe i Bruxelles i Tidsrummet fra den 3. til den 19. April 1922. Oplysninger vedrørende denne Messe kan faas ved Henvendelse til Dansk Eksportforening, Vestre Boulevard 36.

Grafisk Udstilling i Firenze.

Ifølge Indberetning fra det danske Gesandtskab i Rom vil der i Foraaret 1922 blive afholdt en international Udstilling af Tryksager i Firenze. Et Eksemplar af Programmet for Udstillingen, der formentlig kan have Interesse for Bogtrykkere, Fotografer, Papirfabrikanter, Fabrikanter i den grafiske Industri, Bogbindere etc., ligger til Eftersyn i Industriraadets Sekretariat.

Internationale Messer o. l. i 1922.

I Industriraadets Sekretariat (Kontor Nr. 13) henligger til Gennemsyn et Eksemplar af en af det Internationale Handelskammer udsendt Fortegnelse over Messer og Udstillinger i 1922.

Fra Biblioteket.

Biblioteket er aabent Hverdage Kl. 10 F. til 10 Aft. Søndag 10—4.

Følgende Bøger er indgaaede i Biblioteket:

17. Bauschinger, J., und J. Peters. Logarithmisch-Trigonometrische Tafeln mit acht Dezimalstellen. I.-II. Leipzig 1910.
31. Bohr, N. Abhandlungen über Atombau. Braunschweig 1921. 164 S.
34a. Winther, Chr. Lærebog i Kemi. Kbhvn. 1922. 306 S.
78. Krais, P. Werkstoffe, Handwörterbuch der technischen Waren und ihrer Bestandteile. I.-III. Leipzig 1921.
93. Foerster, M. Taschenbuch für Bauingenieure. I.-II. 4. Aufl. Berl. 1921.
94. Merckel, Curt. Die Ingenieurtechnik im Altertum. Berl. 1899. 677. S. Tvl.
106. Kallenberg, Otto. Der praktische Warmwasser-Installateur. Stuttgart 1919. 168 S.
106. Sparsame Wärmewirtschaft. Vorträge. Berl. 1920. 6 Hefter i 1 Bd.
125. Pring, J. N. The Electric Furnace. Lond. 1921. 497 S.
126. Keinath, G. Technik der elektrischen Messgeräte. München 1921. 455 S.
129b. Schlesinger, G. Wirtschaftliches Schleifen. Berl. 1921. 103 S.
129c. Wiesner, J. v. Die Rohstoffe des Pflanzenreiches. I.-III. Leipz. 1914—21. (3 Bd.)
130. Lunge-Berl. Chemisch-technische Untersuchungsmethoden. Berl. 1921. 1131 S. Tvl. særsk. Bd.
135. Lich, Otto. Vorrichtungen im Maschinenbau. Berl. 1921. 514 S.
154. Ljungzell, Nils J. Modern varvsteknik. Stockh. 1921. 106 S.
172. Zimmermann, W. Die Batikfärberei. 2. Aufl. Leipz. 1920. 64 S.
200. Schwarzer, H. Landwirtschaftliche Maschinenkunde. 2. Aufl. Berl. 1921. 300 S.
260. Christensen, Ch., og Francis Beckett. Uraniborg og Stjærneborg. Kbhvn. 1921. 47 S. Tvl.
261. Singleton, E. The furniture of our forefathers. New York 1918. 770 S. Tvl.
274. Will, R. Die schwebenden Schulden der europäischen Grossstaaten. Tübingen 1921. 124 S.
278. Kahn, E., und Fritz Naphtali. Wie liest man den Handelsteil einer Tageszeitung? Frankf. 1921. 206 S.
280. Hofmann, E. Indexziffern im Inland und im Ausland. Karlsruhe 1921. 127 S.
294. Abbott, Edith. Women in Industry. New York 1918. 431 S.
301. Kumpmann, K. Die Arbeitslosigkeit und ihre Bekämpfung. Tübingen 1920. 215 S.
303. Taylor, Fr. W. Shop Management. New York 1911. 207 S.

Ledigt Legat i Industriforeningen.

Den 28. April d. A. uddeles af Enkefru I. E. E. Olsens Legat for Haandværkslærlinge, der tilhører Haandværkerforeningen og Industriforeningen i Kjøbenhavn, 2 Portioner paa hver 100 Kr. aarlig i 2 Aar til Haandværkslærlinge særlig af Maskin- og Byggefagene.

Legatet er bestemt for Uddannelse af Lærlinge i de to sidste Læreaar.

Blanketter til Ansøgninger kan afhentes paa Industriforeningens Kontor (9—4) indtil den 15. Marts d. A.

Redaktion: Povl Drachmann. Redaktionsudvalg: H. P. Prior, C. F. Jarl og F. H. J. Rambusch.
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 5 — 1. MARTS — 1922

Kreditoplaget, Transithandelen og Værditolden.

Af Cand. polit. *Jens Vestberg*, Sekretær ved Grosserer-Societetets Komité.

DET er en almindelig Regel i alt Toldvæsen, at Afgifter paa *indkommende fremmede Varer* skal erlægges ved disses Indførsel, hvorefter de, som have indført dem, have fri Raadighed til at sælge dem, baade i Landet og ud af Landet. Saa meget som denne Regel er simpel og grundet i Afgiftsvæsenets Natur, saa meget er den derimod til Hinder for fremmede Varers Indforskrivning til videre Afsætning til fremmede Steder, for hvilken Handel disse Rigers Beliggenhed er saa belejlig. For at raade Bod paa denne Ulejlighed har det forhen været tilladt visse enkelte Stæder at tage visse enkelte Varesorter paa *Oplag,* med *Kredit* paa Afgifterne, indtil de afsattes, da disse Afgifter siden tilsvaredes, forsaavidt Varerne forbleve i Landet, men bleve ukrævede, forsaavidt de udgik til fremmede Steder. Dette Oplag *(Kreditoplag)* er *udstrakt til alle Varer,* som ere vigtige Genstande for Udenrigshandelen, og til alle Stæder, som kan føre Søhandel.« —

I disse Ord, som er hentet fra Motiverne til den berømmelige Toldforordning af 1. Februar 1797, har det daværende Enevældes kloge og vidtskuende Statsmænd udtrykt, hvad der efter deres Mening kunde og burde gøres fra Statsmagtens Side for at støtte den for Landet saa vigtige Transithandel. Da næppe nogen enkelt Institution indenfor dansk Toldpolitik har haft en mere gavnlig Indflydelse paa dansk Handels Vækst i det 19. Aarhundrede, skal vi i det følgende beskæftige os mere indgaaende med dette Kreditoplag og herudover belyse den Fare, samme er bragt i, ved det af Regeringen i November Maaned f. A. fremsatte Toldlovforslag.

»Det er Kreditoplag«, siger Fdg. af 1797, der den Dag idag indeholder Hovedbestemmelserne herom, »naar fremmede toldbare Varer, med Kredit paa de Afgifter, som ellers ved Indførselen skal svares, straks betroes Ejeren i eget Værge og til egen Raadighed, mod at Indførselsafgifterne siden erlægges, for saa vidt Varerne forblive i Landet, men at derimod de Varer, som udføres til fremmede og frie Steder, afskrives i Oplaget.«

Adkomst til at tage Varer paa Kreditoplag havde ifølge Fdg. af 1797 »enhver bosat og til Handel berettiget Borger« i Søkøbstæderne for de Varers Vedkommende, han var berettiget til at handle med. Senere har forskellige Ændringer heri fundet Sted, saaledes at for Tiden tilkommer Kreditoplagsret — med enkelte Undtagelser — kun dem, der i Kjøbenhavn har Borgerskab eller Næringsbevis som Grosserere, udenfor Kjøbenhavn som Grosserere, Købmænd eller Detaillister samt endvidere Vinhandlere, Tømmerhandlere, Materialister og Brændevinshandlere.

For at Firmaer og ansvarlige Selskaber skal kunne faa Kreditoplagsret, maa hver især af Deltagerne være personlig berettiget til Kreditoplag og ved Underskrift kunne forpligte Firmaet. I andre Tilfælde, naar til Eks. et Aktieselskab ønsker Kreditoplagsret, kræves i Almindelighed særlige Garantier, sædvanlig ved Deponering af til enhver Tid fyldestgørende Værdier for den krediterede Toldafgift.

Som Regel kan kun de *Varer* tages paa Kreditoplag, for hvilke Oplagskvantum er anført i Toldtarifen. Dog kan Toldbestyrelsen, naar der er Trang dertil, ogsaa lade andre Varer faa Adgang

til Kreditoplag, i fornødent Fald mod særlige Kontrolforanstaltninger.

Den Afgift, som Kreditoplagshaveren skal tilsvare, er den Told, som gælder paa det Tidspunkt, da der sker Afregning med ham for den betroede Varebeholdning. Foruden de almindelige Kvartalsafregninger foretages der Afregning, hver Gang Tolden forandres eller ophæves. Til Sikkerhed for Afgiften, der betros Oplagshaveren, er der indrømmet Statskassen meget vidtgaaende Rettigheder.

Varerne kan *indføres* paa Kreditoplag direkte fra fremmed Sted, fra Transitoplag, fra Frilager og Frihavn eller fra andet Kreditoplag i samme eller anden By. De kan *udføres* mod Afskrivning i Oplaget til fremmed eller toldfrit Sted, til Frilager og Frihavn eller til andet Kreditoplag i samme eller anden By. Derimod kan Varer fra Kreditoplag som Regel ikke oplægges paa Transitoplag.

Kun gode og forsvarlige Handelsvarer antages ved Tilskrivning, Fraskrivning samt ved Forevisning af Oplagsbeholdning. I Toldtarifen eller i særlige administrative Tilladelser til Kreditoplagshaverne er der for de enkelte Varer anført det *Mindstekvantum,* som ved Ind- og Udførsel kan til- eller fraskrives efter een Angivelse.

Vi har i ovenstaaende defineret Kreditoplaget og anført de for dette gældende Hovedbestemmelser, der for Størstedelen — som alt meddelt — støtter sig paa Fdg. af 1797. Denne Forordning, der gentager en Række ved Fdg. af 31. Maj 1793 givne Bestemmelser, afgiver imidlertid ikke blot det formelle Grundlag for Kreditoplagsinstitutionen, men ogsaa det reelle, idet Forordningen gennemgaaende og principielt gik over fra Værditold til Vægttold og dermed har muliggjort Kreditoplagsrettens senere storstilede Udnyttelse. Skønt det Sandheden tro maa siges, at denne Overgang fra Værdi- til Vægttold blev hilst med alt andet end Glæde fra Handelens Side, kan det paa den anden Side udtales, at det alt forlængst er erkendt, at Datidens Lovgivere ragede op over Datidens Købmænd i Vidsyn paa det heromhandlede Omraade. I de store Tolddebater, der siden Midten af forrige Aarhundrede har fundet Sted herhjemme, har Datidens Lovgivere da ogsaa faaet Oprejsning ved, at stedse flere indenfor danske Købmandskredse har vist sig som varme Tilhængere af Vægttolden, og det kan med Tryghed hævdes, at Interessen for Vægttoldens Beholdelse idag er større end nogensinde, navnlig fordi en Forladen af denne vil bringe det af Købmanden saa højt vurderede Kreditoplag i Fare, ligesom den samtidig vil reducere Nytten af Frihavn og Frilager.

Inden vi gaar nærmere over til at dokumentere det sidst anførte, vil sikkert forskellige mere almindelige Betragtninger Kreditoplaget vedrørende være paa sin Plads.

Den store Finanskommission, der virkede sidst i det 18. Aarhundrede, har i 1793 givet følgende fortræffelige Skildring af Kreditoplagets Fordele:

»Kreditoplaget sætter den Handlende i Stand til en friere Spekulation med sine Varer til udenlandske som til indenlandske Steder. Det fritager ham for at staa i Forskud for Indførselsafgiften. Det giver ham Lejlighed til idelig og bekvemmelig at tilse sine Varer, til stedse at kunne forevise dem for Lysthavende, til at ompakke dem, sortere dem. Det gør ham det muligt at indkøbe i største Kvantitet, naar Priserne i Udlandet ere de laveste eller Varerne af bedste Slags, eller Ombytningshandelen eller Kursen eller andre Omstændigheder ere ham til mest Fordel«.

Kreditoplaget har med andre Ord aabnet Mulighed for at drive Forretning med *ringere* Kapital, end hvis det ikke fandtes, idet der ikke bliver Tale om at staa i Forskud for Tolden, hvad der for et *relativt kapitalfattigt* Land som Danmark er overordentlig vigtigt; endvidere har det ved sin Etablering i *Forretningskvarterets Midte* muliggjort en højst ejendommelig Vekselvirkning mellem Hjemmemarked og Eksportmarked, som endog har faaet den allerstørste Betydning for Omsætningen over Frihavnen og Frilagrene, der i mange Tilfælde kun er kommet i Stand i Tilknytning til et bestaaende Kreditoplag.

Naar man betænker, at den moderne Transithandels Eksistens og hele Udvikling i langt højere Grad end tidligere beror paa den Vekselvirkning mellem Hjemmemarked og Eksportmarked, som netop det danske Kreditoplag har formaaet at skabe, derved at Varer, som først er hjemtaget med det indenlandske Forbrug for Øje, senere viser sig afsættelige i Eksportforretningen, eller omvendt at Varer, som oprindelig er bestemt for Udlandet, viser sig afsættelige i Indlandet, er det dobbelt uforstaaeligt, at Regeringen ved sit Toldlovforslag vil bringe Kreditoplagets Eksistens i Fare. Det at henvise Transithandelen til Frihavnen — som mange af Værditoldens Tilhængere

mener at kunne gøre — er ikke blot farligt, men ligefrem umuligt. Farligt er det, fordi Købmandens Lagre fjernes fra hans Kontorer, hvad der ikke blot er til stor Gêne for ham selv, men endnu mere utilfredsstillende for hans Kunder saavel indenlandske som udenlandske, men umuligt er det tillige, fordi Kjøbenhavns Frihavn ikke paa staaende Fod kan afgive den Lagerplads, der vil være nødvendig til et saadant Arrangement. Endelig maa det ikke glemmes, at en saadan Flytning af Varelagre vil være meget bekostelig, faktisk vil den være ensbetydende med store Kapitalers Tilintetgørelse.

Overfor de af Værditoldens Tilhængere, som dernæst har udtalt, at Købmanden kunde holde *to* Lagre, et i Frihavnen for Eksporten og et i Byen for Hjemmemarkedet, kan det anføres, at dette vil være saa bekosteligt, at mangen *dansk* Købmand i saa Fald maa ophøre med sin Transithandel, idet han simpelthen mangler Kapital til at holde to velforsynede Lagre. Og for de faa Firmaer, som har Raad hertil, gælder det paa den anden Side, at deres Omkostningskonto derved let bringes saadan i Vejret, at deres Konkurrenceevne følelig svækkes.

Der er derfor al mulig Grund for danske Købmænd til at raabe Vagt i Gevær overfor Regeringens Toldlovforslag, hvis Vedtagelse i sin nuværende Form uvægerlig vilde undergrave det Kreditoplag, der mere end nogen anden Institution har været til mægtig Støtte for den Del af den danske Transithandel, der ikke omfatter Bulkvarer.

Betegnende i saa Henseende er den Udtalelse, der fremkom fra Handelens Side ved dens Fortræde for Folketingets Toldudvalg forleden paa Spørgsmaalet fra Udvalgets Side om Valget mellem Frihavn og Kreditoplag. Den lød kort og godt: *Kreditoplag fremfor Frihavn.* Dermed være ikke sagt, at Handelen ikke tillægger Frihavnen en stor Betydning i Særdeleshed for Bulkvarer, men det maa ikke glemmes, at *Frihavnen vinder i Betydning ved at kombineres med Kreditoplaget,* idet en Række Varesendinger netop dirigeres over Frihavnen ved, at udefra kommende Varer i Frihavnen sammenpakkes med Varer fra Kreditoplagshavernes Bylager, hvorved den Sending skabes, som den udenlandske Køber netop vil modtage.

I 1894 udsendte daværende Toldinspektør i Horsens, *C. P. Goldmann*, en lille Pjece om Værditold, der vel anerkendte Værditoldens Hensigtsmæssighed i Teorien, men til Gengæld fordømte den med stor Kraft i Praksis. Forfatteren pegede saaledes først paa, hvorledes Klareringsformaliteterne vilde vokse under en Værditold, og udtalte som praktisk Toldmand kort og godt: »Det vil næppe være overdrevent at sige, *at Toldekspeditionen vil medtage allermindst 3 Gange saa lang Tid* som under det nuværende (Vægttold) System. Men dette er endda kun den mindste Del af Ulemperne ved Værditoldsystemet.« »Spørgsmaalet bliver først rigtig brændende,« siger Forfatteren, »naar der opstaar Tvivl hos Toldopsynet om Rigtigheden af de angivne Værdier.« Efter mere indgaaende at have belyst dette Forhold fremhævede han endelig som tredie Hovedargument: Hensynet til Kreditoplaget. Han siger herom klart og tydeligt: *Denne Institution maa afskaffes samtidig med Indførelsen af Værditold.* »Men saa vist« — hedder det længere fremme — »som Kreditoplaget har været en overordentlig Støtte for vor Handel, særlig for Handelen paa Udlandet og forlængst er gaaet over i Blodet, efter at det har bestaaet i 3 Generationer, saa at der maa hengaa adskillige Aar, inden Handelsstanden faar sig indrettet paa at undvære det, saa sikkert er det, at Kreditoplagsrettens Ophør vil berede mange Handelsvirksomheder her i Landet meget alvorlige Vanskeligheder; om mange kjøbenhavnske Handlende, hvis Hovedforretning falder paa Udlandet, især Sverige og Norge, er det næppe for meget sagt, at Kreditoplaget er en Eksistensbetingelse for dem.«

I Oktober 1906 har dernæst daværende Generaldirektør, nuværende Nationalbankdirektør *Rubin* under et stort Diskussionsmøde i Handels- og Kontoristforeningen udtalt følgende i Spørgsmaalet Vægttold —Værditold:

»Vi vil faa en hel Del forskellige Procent-Satser at tumle med, men idet vi faar det, fører vi med os fra den gamle Vægttold den værste Anke, der kan rettes imod den, nemlig Klassificeringen. Vi skal paany have Toldembedsmænd til at rode op i Varerne og undersøge, om de nu hører til dem, der skal gaa ind til 0, til 2, til 5, til 27 eller flere pCt., og vi kan da atter komme til Grænsespørgsmaal, og saa har vi Spektaklerne paany, men med den Forskel, at naar vi nu er færdige med Klassificeringen, saa koster hvert Pund samme Toldbeløb indenfor samme Klasse, men under den nye Tilstand begynder da først ret Ulykkerne, for naar vi har faaet klassificeret Varen og ved, at denne Vare hører f. Eks. til 7 pCt.s Gruppen,

saa skal vi have at vide, hvad Varens Værdi er. Og er det saa Brutto- eller Netto-Værdien, er det Prisen paa Fortoldningsdagen eller paa Købsdagen, er det en gros Prisen eller Detailprisen, Fabrikations- eller Forhandlerprisen, der skal benyttes ved Fortoldningen? Vi skal endvidere ved Værditolden, naar vi har beregnet eller har faaet at vide, hvad vi skal lægge til Grund, undersøge Fakturaen. Hvad Fakturaen angaar, er der den Ejendommelighed, at det mange Gange endogsaa for Importøren er særdeles vanskeligt at angive det rette. For os alle gælder det — og det ved enhver — at der kan være Vanskeligheder ved Skatteopgivelser. Hvis jeg f. Eks. imorgen skulde opgive min Indkomst til Skat, kan det være vanskeligt for mig at sige, om de tekniske Bøger, jeg køber, skal regnes med til Driftsudgifter eller ikke. Ved Fakturaer har man ikke blot at gøre med Viljen til at være uredelig, hvad man stærkt maa regne med, men ogsaa med den elastiske Samvittighed, som alle Borgere har, naar de forhandler med Staten, og frem for alt i Skattespørgsmaal. Resultatet bliver i Reglen ikke i Disfavør af Skatteyderen. Dernæst faar ved Værditolden den store Købmand, der køber billigere end den lille Købmand, ogsaa sine Varer fortoldet billigere. Endvidere faar vi en Inkvisition af langt videregaaende og uhyggeligere Omfang, end vi har nu. Endelig er det ogsaa nødvendigt at nævne de 80 Toldsteder, vi har her i Landet; at hver Toldembedsmand skal have Kendskab til Værdien af alle mulige Varer, det anser jeg i Virkeligheden for uigennemførligt. *Jeg tror ikke, Systemet kan praktiseres herhjemme, og saa har jeg endda set bort fra, at jeg knapt øjner, hvordan det skulde kunne forenes med vort Kreditoplagssystem.*«

Dette er to praktiske Toldmænds Syn paa Sagen, og dette Syn falder sammen med Grosserer-Societetets Komités Opfattelse, naar den i sin Skrivelse af 21. Januar d. A. til Folketingets Udvalg angaaende Forslag til Toldafgifter m. m. bedømmer Regeringens i November Maaned f. A. fremsatte Lovforslag paa følgende Maade:

»Det er Komitéens bestemte Opfattelse, at føres dette Lovforslag ud i Livet, bærer det i sig Spiren til Kreditoplagets Hensygnen, ikke af Mangel paa god Vilje hos Eksportørerne, thi det er for disse et Eksistensspørgsmaal, men ganske simpelt, fordi de detaillerede Bestemmelser, der maa knyttes til Kreditoplaget i Forbindelse med Værditold, vil vanskeliggøre den praktiske Gennemførelse i saa høj Grad og paaføre Varen saadanne Omkostninger, at Konkurrencedygtigheden væsentlig vil nedsættes og den hidtil paa Grundlag af Kreditoplaget saa blomstrende Reeksport og Transitforretning blive umuliggjort.

Komitéen maa derfor med al den Alvor, som en Henvendelse til Lovgivningsmagten i en saa vigtig Sag bør være præget af, hæve sin advarende Røst.

Kreditoplaget, der i over eet Aarhundrede har tilført Landet uberegnelige Fordele, er en Institution, der ikke bør eksperimenteres med.«

At det her fremsatte Synspunkt er velbegrundet vil fremgaa klart, naar man gennemgaar Lovforslagets enkelte Bestemmelser. Det hedder saaledes i § 30, at Toldbestyrelsen kan forlange, at Varerne *oplagres særskilt.* Dette vil meget let give Anledning til et betydeligt Pladstab, hvad der atter vil paavirke Lagringsudgifterne og dermed nødvendigvis medføre højere Varepriser. Hertil kommer saa, at Arbejdet med at føre Lagerbøger eller fremlægge Fakturaer og udskrive Toldpapirer ved Genudførsel vil antage ganske uanede Dimensioner. Det paabydes saaledes i Lovforslagets § 30, at der skal føres *Lagerbog,* men hvad Føringen af en saadan Lagerbog vil koste af Tid og Penge til Eks. for et af vore større Manufakturhuse, der handler baade paa Hjemmemarkedet og Udlandet, synes man ikke at have gjort sig klart ved Forslagets Affattelse. Det kan imidlertid oplyses, at et saadant Lager omfatter mellem 12—15 000 Varesorter, hvoraf Størstedelen er oplagsberettigede, og det turde derefter være indlysende, at Bogføringen vil blive overordentlig omstændelig og bekostelig. Naar saa yderligere Toldvæsenet ved Genudførsel forlanger de samme Originalfakturaer fremlagt, som benyttes ved Indførslen, for at kunne kontrolere de opgivne Priser, og naar man erfarer, at store danske Manufakturhuse for daglige Sendinger kan komme til at fremlægge over 100 Fakturaer for enkelte Sendinger, vil det forstaas, at Indehaverne af Kreditoplag vil faa saa vanskelige og omstændelige Forhold at arbejde under, at Godet ved denne hæderkronede Institution i mange Tilfælde nærmest bliver illusorisk, især da som ovenfor nævnt ogsaa Udskrivningen af Toldpapirerne vil give et meget forøget Arbejde, idet Varer, som vel hører under samme Position, men er indkomne til forskellig Toldværdi, maa opføres hver for sig paa Papirerne.

Endelig fastsætter Lovforslagets § 31, at Af-

skrivning i Kreditoplaget ikke kan tilstaas ved Udførsel til Frihavn eller Frilager af Varer, som er belagt med Værditold, medmindre det paa en efter Toldvæsenets Skøn betryggende Maade godtgøres, at Varerne er afgaaet til Udlandet. Hvorledes dette nærmere skal forstaas, er ikke let at se, men rent umiddelbart virker denne Bestemmelse som et yderligere haardt Stød mod Kreditoplagets Levedygtighed, for saa vidt angaar værditoldbeskattede Varer, da som allerede omtalt Transitforretning ofte gøres ved, at man fra sit Lager i Byen udfører Varer til sit Frilager eller sit Lokale i Frihavnen og der supplerer disse med de der beroende eller eventuelt senere indkommende Varer, for at Køberen i Udlandet kan modtage sine Varer i en samlet Sending. Dette vil i Fremtiden blive umuligt, mange Transitforretninger over Kjøbenhavn vil dermed forsvinde, og de Firmaer, som ved intensivt Arbejde gennem mange Aar har oparbejdet en Forretning paa Nabolandene, maa flytte denne Forretning over til samme til ubodelig Skade for Landet.

Dog denne Flytning er endda kun de store og kapitalstærke Firmaer forundt, men de mange mindre eller middelstore kjøbenhavnske Forretninger, som kun har begrænset Kapital at raade over, og som i Ly af *Kreditoplagets omsætningsskabende Evne* under det bestaaende Vægttoldsystem har oparbejdet en Eksportforretning, der under andre Forhold vilde have været en Umulighed, hvad skal de gøre?

Herpaa skylder Regeringen det danske Erhvervsliv et klart og tydeligt Svar.

Tysk Valuta-Eksportpolitik.

Medens den danske Regering stadig ikke kan finde nogen Løsning paa Valuta-Importproblemet, der uhindret faar Lov at hærge vort Erhvervsliv, er f. Eks. Tyskerne ganske anderledes opfindsomme og forstaar ikke blot at gardere sig gennem Importforanstaltninger, men endog at benytte deres valutabegunstigede Eksport til Formaal, som ikke kan karakteriseres som udelukkende handelspolitiske.

I det kendte tyske Fagblad »Keramische Rundschau«, Nr. 8, d. A., finder man saaledes under Overskriften: »Beregning i dansk Valuta for Eksport til det afstaaede Omraade i Nordslesvig« følgende halvofficielle Meddelelse. »Som det meddeles os fra Eksportkredse, bestaar der Vanskeligheder ved at beregne Forsendelser til det afstaaede Omraade i Nordslesvig i dansk Valuta, fordi der i dette Omraade ikke er et tilstrækkelig stort dansk Kronebeløb i Cirkulation. En af Udførselscentralerne (Aussenhandelsstelle) har taget Hensyn hertil og tilladt mindre Udførselspartier i Markafregning. Ved større Beløb vil Rigskommissærens Fuldmægtig for Ud- og Indførselsbevillinger i Flensborg blive raadspurgt. Saavidt det hidtil har kunnet lade sig konstatere, har denne Fremgangsmaade, som ogsaa tjener Tyskheden i det afstaaede Distrikt, vist sig heldig«.

Efter ovenstaaende vil altsaa de tyske Udlandspriser, der normalt fastsættes paa et højere Niveau end Indlandspriserne, naarsomhelst af vedkommende Myndighed i Flensborg kunne gøres illusorisk for Nordslesvig og derigennem for det øvrige Danmark. Derimod er det ingenlunde enhver Dansker, der som handlende vil kunne nyde godt af denne specielle Form for Valutadumping, idet den samtidig skal virke »i Tyskhedens Tjeneste« — hvorved vel maa forstaas, at kun særlig »Gesinnungstüchtige« og paagældendes Firmaer og Forretninger o. s. v. vil udgøre de særlig udvalgte, der lukrerer af disse Begunstigelser — selvfølgelig paa Bekostning af det lokale og nationale Erhvervsliv.

Ikke blot for vore Frihandelsfolk, men ogsaa for alle andre, maa en Meddelelse som denne have sin Interesse, ikke mindst ved den Ugenerthed, hvormed dette glade Budskab publiceres, en Ugenerthed, der selvfølgelig baseres paa den sikre Forvisning om, at den danske Handelspolitik ikke kender Ordene »Gengældelse« eller »Modforanstaltninger«. Takket være de almindelige »demokratiske« Hensyn og de specielle politiske Dogmer er der uhindret Indpas til dette Land baade med og uden Valutatillæg — og uden smaalige Hensyn til hjemlig Ruin og Arbejdsløshed.

Men mon det ikke var paa Tide, at man slog om og etablerede en dansk Handelspolitik »i Danskhedens Tjeneste«?

Kupolovnens Kapacitet.

Vi har modtaget følgende:

I Anledning af min Artikel under denne Overskrift i Nr. 20 af »Tidsskrift for Industri« f. A. har Hr. Adler Nissen i en længere Artikel i Tidsskriftets Numer for 15. Decbr. forsøgt at bevise, at jeg har Fejl i min Paastand om, at man ved Reguleringen af Lufttilførslen kan regulere Ovnens Smelteevne.

At min lille Artikel var et Ord i rette Tid, beviser de talrige Breve, jeg efter Artiklens Fremkomst har modtaget fra Fabriker i saavel Danmark som Norge. Man har ogsaa, i Modsætning til Hr. Nissen, forstaaet, at mit Forslag ikke var Resultatet af et Regnestykke — dertil er det alt for simpelt — men at det er Iagttagelser fra det praktiske Arbejde i Støberiet.

De to omtalte Støbninger er Uddrag fra min Smeltejournal, og da Hr. Nissen skriver, at »Forskellen mellem 54 kbm og 95 kbm indblæst Luft pr. Minut er saa stor, at enhver maa sige sig selv, at det er umuligt«, vil jeg more mig med fra min Smeltejournal at forelægge nogle nye Eksempler, som vel kommer til at synes Hr. Nissen endnu mere umulige.

Den 13. September 1921 har vor Ovn, der er 11 cm

i Diameter, smeltet 3480 kg Jern pr. Time; den 17. September har den smeltet 3600 kg; den 27. September 4140 kg, den 2. December 4200 kg og den 10. December 7980 kg pr. Time.

Dette er Kendsgerninger fra Støberiet, som ikke lader sig omstøde af nogle Regnestykker, endsige nogle Referater fra gamle Tidsskrifter.

I Tilfælde af at Hr. Nissen i Stedet for at slaa op i de af ham selv opregnede Tidsskrifter og Lærebøger havde gjort et Forsøg i Overensstemmelse med mit Forslag, havde han sikkert ikke udarbejdet sin Artikel; den havde i al Fald faaet en anden Form; thi Artiklen kan være en udmærket Vejledning for en Konstruktør, der, uden at have Kendskab til Kupolovnen og dens Pasning, faar den Opgave forelagt at konstruere en Kupolovn. Men det var jo ikke dette, Sagen gjaldt, men tvertimod hvorledes man, under de nuværende ekseeptionelle Forhold, bedst kunde hjælpe sig, uden at der gaar noget i Stykker, og her er vi jo omtrent enige; thi da Hr. Nissen begynder sin Artikel med at sige: »Det er fuldkommen rigtigt, at man ved at formindske Luftmængden, uden samtidig at gøre Ovnens Diameter mindre, kan opnaa, at denne smelter langsommere«, og da han dertil slutter sin Artikel med at anbefale en Blæser, »hvormed man med Lethed kan variere Luftmængden«, ja saa er jeg fuldstændig tilfreds.

At Hr. Nissen meget stærkt betvivler, at man kan opnaa en saa betydelig Reduktion, som jeg har angivet, betyder mindre for mig, thi enhver, der forsøger den af mig foreslaaede Fremgangsmaade, skal snart opdage, at nedad er Grænsen for Kupolovnens Smelteevne (uden at den termiske Nyttevirkning bliver mindre) saa vanskelig at sætte, at Grænsen omtrent helt forsvinder.

Naar Hr. Nissen anbefaler at forandre Ovnens Diameter for at faa den til at smelte mindre, maa jeg fraraade dette for de Støberiers Vedkommende, som den ene Dag støber ud i Smaakasser, den anden Dag støber store Stykker med Kranskeen, thi efter Hr. Nissens Forslag kan Støbemesteren faa Lov til at forandre Ovnens Diameter temmelig ofte, ifald han ikke vil finde sig i langsom Smeltning, ogsaa naar han behøver at smelte hurtigt. Dette kan ogsaa blive en dyr Historie for Fabriken.

Efter »min Metode« — som med det bedste Resultat i en fire Aars Tid er brugt i et Støberi i Danmark — kan Støbemesteren støbe Smaakasser ogsaa fra en stor Ovn. Naar disse er færdigstøbte, kan han, medens Smaagodset bliver opslaaet, med hurtigere Gang paa Ovnen støbe de større Stykker med Kranskeen. At dette er en meget stor Fordel, synes mig indlysende.

Da Hr. Nissen nu siger, at dette er en Umulighed, er det vanskeligt for mig at diskutere Spørgsmaalet, da Paastand jo staar mod Paastand. Efter den bestemte Maade Hr. Nissen leverer sine Argumenter, burde jeg maaske gaa ud fra, at Hr. Nissen har prøvet »min Metode«, men jeg synes, at han i saa Fald højst kan paastaa, at Metoden har vist sig umulig at gennemføre for ham selv. Det eneste positive jeg nu kan gøre er at invitere Hr. Nissen og andre, der eventuelt har Interesse for Sagen, over i det Støberi, som jeg har Æren af at være Chef for. Jeg skal da praktisk vise, at jeg har Ret og hvor udmærket man arbejder efter mit Forslag.

Skulde Hr. Nissen imidlertid ikke ønske at rejse over Sundet, bør han gaa ned i Flydedokkens Støberi i Kjøbenhavn, hvor jeg er overbevist om, at man ikke skal nægte at vise, hvor udmærket man der kan regulere Ovnens Smelteevne.

Den Opfattelse, som Hr. Nissen repræsenterer, var engang ogsaa min. Det er jo nemlig ikke andet end et Skoleeksempel og den gamle Historie om igen. Jeg var, da jeg skrev min Artikel, ogsaa klar over, at min Paastand strider mod Teorien om Nødvendigheden af nøje afpasset Luftoverskud for Kupolovnens fuldstændige Forbrænding af Kullet og den fuldstændige Forbrænding kontroleret gennem Gasanalyser. Under mit Arbejde med Smeltning af Jern i Kupolovnen har jeg imidlertid fundet, at den gamle Opfattelse maa korrigeres en Smule, thi Ovnen arbejder ikke efter de gamle Formler.

Jeg kan i denne Forbindelse henvise til et Foredrag om dette Emne, som jeg har holdt for Skaanes Støbemestre. Dette Foredrag bliver refereret i »Gjuteriet«s Januarnummer for 1922.

Det vilde være interessant at analysere Hr. Nissens Regnestykker, men da denne Artikels Længde maa begrænses, skal jeg kun bemærke, at den af Hr. Nissen anførte Gasanalyse viser alt andet end fuldstændig Forbrænding, thi af Kullet er kun 41,5 pCt. forbrændt til Kulsyre (CO_2), medens 58,5 pCt. er forbrændt ufuldstændig til Kulilte (CO_1) og i Stedet for mulige 103 828 Kalorier har man faaet 61 796, hvad der svarer til 59,5 pCt.

Malmø, 30. Januar 1922.

F. O. Nordbeck.

(Vi har gerne givet Plads for denne faglige Diskussion, der har mødt stor Interesse i de paagældende Kredse, men maa nu af Pladshensyn saavel som af Hensyn til Emnets specielle Karakter betragte denne Diskussion som afsluttet for vort Tidsskrifts Vedkommende. *Red.*)

Prisopgave.

De hydrauliske Bindemidlers voksende Anvendelse til Bygningsmaterialer har øget den Betydning, det har for Fabrikanter og Forbrugere af disse Produkter at forstaa de kemiske og fysiske Processer, som foregaar ved deres Hærdning. I Literaturen savnes en kritisk, samlet Fremstilling af de forskellige Teorier, som belyser dette Emne.

For at raade Bod herpaa er *Den polytekniske Læreanstalts Fond for teknisk Kemi* bleven opfordret og sat i Stand til at udsætte følgende Prisopgave for danske Ingeniører og Teknikere:

»Der ønskes en paa Literaturstudier støttet Fremstilling af de forskellige Teorier vedrørende de hydrauliske Mørtelmaterialers Afbinding og Hærdning efterfulgt af en kritisk Vurdering af disse Teorier. Spørgsmaalet ventes ikke belyst ved selvstændige Forsøg«.

Til Præmiering af den (eller de) bedste, mest fyldestgørende Besvarelse(r) af den stillede Opgave har Den polytekniske Læreanstalts Fond for teknisk Kemi bevilget et Beløb paa indtil 1200 Kr.

Bedømmelsen af de indkomne Besvarelser har Fondens Bestyrelse overdraget et Udvalg bestaaende af: Hr. Ingeniør, cand. polyt. Ad. Clément, Hr. Direktør ved Statsprøveanstalten N. Mayntz Petersen, Hr. Professor ved Den polytekniske Læreanstalt Carl Jacobsen.

Besvarelser, som gerne ses maskinskrevne og isaafald i tre Eksemplarer — en Original og to Gennemslag — forsynede med Motto eller Mærke og ledsagede af forseglede, paa samme Maade betegnede Konvoluter, der indeholder Oplysninger om Forfatterens Navn og Adresse, indsendes senest d. 31. December 1922 til: »Den polytekniske Læreanstalts Fond for teknisk Kemi. Polyteknisk Læreanstalt, Kjøbenhavn«.

Fonden forbeholder sig Ret til at offentliggøre evenelle prisbelønnede Besvarelser i Ind- og Udlandet. ventuelle Forfatterhonorarer tilfalder de respektive Forfattere.

▫▫▫▫▫▫

Mindre Meddelelser.

Mærkning af Klaviaturinstrumenter.

I Tilslutning til den Meddelelse vi nylig bragte om Mærkning med Frembringelsessted af Klaviaturinstrumenter, der sælges her i Landet, skal vi oplyse, at Mærkningsbestemmelserne, der skal angive Fabrikationslandets Navn, skal overholdes, hvad enten det paagældende Instrument bærer Fabrikantens Navn og Hjemsted eller ikke har nogen saadan Betegnelse. Ved Salg her i Landet forstaas baade Detailsalg, Auktionssalg o. s. v. Reglerne gælder iøvrigt alle Klaviaturinstrumenter, altsaa ogsaa Orgler og Harmonier.

Under den tidligere gældende Mærkeordning var der tilladt en Række Undtagelser fra ovennævnte Hovedregel, idet ikke blot omtrent samtlige hjemlige Fabriker, men ogsaa en hel Række udenlandske Fabriker havde Dispensation herfra, saaledes at man var berettiget til at mærke alene med Fabrikantens eller Fabrikens Navn og Hjemsted. Følgen heraf var, at enhver Kontrol med Mærkningens Legitimitet blev umuliggjort. Heroverfor vil den nye, undtagelsesfrie Ordning om Mærkning med Fabrikationsland virke ganske anderledes effektivt og let gennemførligt. Den nye Mærkeordning træder i Kraft fra og med 1. April d. A.

Vi tilføjer, at passende Mærkeskilte kan faas hos Dansk Pianofabrikant-Forening, Nørrevoldgade 32, og Dansk Pianohandlerforening, Adr.: Hr. Oluf Pedersen, Vodroffsvej 56, Kjøbenhavn.

Vi kan i denne Forbindelse oplyse, at Industriraadet for Tiden ved et Udvalg undersøger Spørgsmaalet om Mærkning af udenlandske Varer ogsaa i andre Fag.

❁ ❁ ❁

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Forsendelser til Tyrkiet.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at danske Varer, der med Omladning i fremmed Havn sendes til Tyrkiet, ifølge Indberetning fra Gesandtskabet i Konstantinopel, skal være ledsagede af Originalfakturaer og et af de danske Toldmyndigheder eller anden Statskontrolmyndighed udstedt Oprindelsescertifikat.

For Varer, der sendes direkte fra Danmark til Tyrkiet, har de tyrkiske Toldmyndigheder ikke hidtil krævet Oprindelsescertifikat, men har nøjedes med at forlange Originalfaktura, udvisende Varens Værdi, hvilken Faktura man af Sikkerhedshensyn kan lade legalisere i det tyrkiske Konsulat.

Engelske Restriktioner overfor tysk Import.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget nogle Oplysninger angaaende Gyldighedsomraadet for den britiske »German Reparation (Recovery) Act, 1921«.

De britiske Toldmyndigheder har meddelt, at det Kriterium, der lægges til Grund for, hvorvidt Afgift vil være at erlægge af en Vare, er Stedet, hvorfra Varen er afsendt til det forenede Kongerige, saaledes at det ikke vil være tilstrækkeligt til at fritage for Afgiften, at Varen er købt af et dansk Firma for egen Regning, naar den dog afskibes fra tysk Havn.

I denne Henseende gælder der ikke særlige Regler for tyske Industrivarer.

Med Hensyn til Varer, der indføres til Tyskland af ikke derboende Person, kan disse genudføres til Storbritannien uden at blive afgiftspligtige, forudsat at Varen ikke er undergaaet nogen Forarbejdning i Tyskland eller har skiftet Ejer der.

Tyske Import- og Eksportforbud.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget en Fortegnelse over nogle Ændringer af 14. Februar d. A. i de tyske Ind- og Udførselsforbud.

Fortegnelsen henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

International Udstilling i Riga.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget nogle Eksemplarer af Programmer og Anmeldelsesblanketter til »Den internationale Industri- og Landbrugsudstilling«, der agtes afholdt i Riga i Tiden fra 11. til 25. Juni d. A.

Nævnte Programmer kan af de interesserede Firmaer faas ved Henvendelse til Industriraadets Sekretariat.

Ny spansk Toldtarif.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at den nye, spanske Toldtarif er traadt i Kraft den 16. Februar d. A. Ifølge et Dekret af 13. s. M. vil de nye Satser, der gennemgaaende synes at være højere end oprindelig foreslaaede, ikke komme til Anvendelse paa Varer, der er under Toldbehandling, eller som er afskibede inden Tarifens Ikrafttrædelsesdag paa direkte Konnossement eller indbefattede i Manifest, viseret af spansk Konsul.

De nye Satser vil heller ikke blive anvendt paa Varer beroende paa Frilager, saafremt Varerne er udtagne inden 5 Dage efter Tarifens Ikrafttræden.

Ifølge Dekretet træder dog de Satser, der betyder en Nedsættelse i Forhold til de hidtil gældende, straks i Kraft for de paagældende Varer.

En Liste over de nye Satser for de vigtigste danske Eksportartikler til Spanien er henlagt til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

I Industriraadets Sekretariat henligger iøvrigt til Gennemsyn en fra Udenrigsministeriet modtaget Fortegnelse over de Varer, det for Tiden er forbudt at indføre til Spanien.

Oprindelsescertifikater til Spanien.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Gennemsyn en Oversættelse af de Regler, der gives i den spanske Toldtarif af 12. Februar d. A., angaaende Udfærdigelse af Oprindelsescertifikater for Varer til Spanien.

Forsendelser til Mähren.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Afskrift af Indberetning fra Gesandtskabet i Prag, hvori det tilraades danske Eksportører at lade Gods til Mähren sende via Mittelwalde eller Oderberg, da denne Rute er betydelig billigere end Ruten Bodenbach-Tetchen til Brünn.

Polske Importforbud.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Gennemsyn en gennem Udenrigsministeriet modtaget Fortegnelse over de Varer, hvis Indførsel til Polen er forbudt.

Landbrugsudstilling i Equador.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at der den 26. Maj d. A. vil finde en Landbrugsudstilling Sted i Byen Quito i Equador. Firmaer af alle Nationaliteter er indbudt til at deltage i Udstillingen, der omfatter alle Slags Landbrugsredskaber og Maskiner. Anmeldelsesfristen for Udstillingsvarer udløber den 10. Maj.

oooooo

Fra Biblioteket.

Følgende Bøger kan faas til Laans i Biblioteket, som er aabent daglig Kl. 10—10 og Søndage Kl. 10—4.

31. [Kemiske, fysiske og teknologiske Konstanter og Talværdier] paa 4 Sprog. Paris 1910 ff.
46. Ziegler, H. E. Die Vererbungslehre in der Biologie und in der Soziologie. Jena 1918. 494 S.
58. Zimm, Walther. Über die Strömungsvorgänge im freien Luftstrahl. Berl. 1921. 36 S.
72. Wittenbauer, Fr. Aufgaben aus der technischen Mechanik.
    I. Bd. Allgemeiner Teil. 4 Aufl. 1919.
    II. » Festigkeitslehre. 3 Aufl. 1918.
    III. » Flüssigkeiten und Gase. 3 Aufl. 1921.
74. Kühn, W. Toleranzen. Berl. 1920. 182 S.
88. Schwaighofer, H. Rohrpost-Fernanlagen. (Pneumatische Stadtrohrposten). München 1916. 366 S.
98. Graf, Otto. Die Druckelastizität und Zugelastizität des Betons. Berl. 1920. 52 S.
104. Trollhätte Kanals ombyggnad. Meddelanden från Kungl. Vattenfallsstyrelsen. Stockh. 1911—16. 2 Bd.
113. Arbeiten aus dem elektrotechnischen Institut der Badischen Technischen Hochschule Fridericiana zu Karlsruhe. I.—III. Berl. 1909—1921. (3 Bd.)
129. Hofmann, F. J. Die hydraulischen Schmiedepressen. Berl. 1912. 60 S. Tvl.
130f. Fortschritte der Teerfarbenfabrikation und verwandter Industriezweige. I—XII. Berl. 1877—1916. (Anast. Neudruck 1920—21).
130f. Lange, O. Die Zwischenprodukte der Teerfarbenfabrikation. Leipz. 1920. 669 S.
144. Koefoed, Hauberg, Marstrand og Helweg. Aktieselskabet Titan 1897—1922. Kbh. 1922. 177 S.
159e. Baumanns neue Farbentonkarte. Berlin u. A. 112 S. Tvl.
170e. Heinke und Rasser. Handbuch der Papier-Textil-Industrie. Dresd. 1919. 376 S.
202. Ellbrecht, G. Ost og Osteproduktion. Kbh. 1921. 264 S.
260. Deutsche Baukunst des Mittelalters und der Renaissance. 16 S. 192 Tvl.
262. Heilinger, A. Oesterreichisches Gewerberecht. Commentar der Gewerbeordnung. I—III. Wien 1897. 3. Bd.
266a. Europäisches Markenrecht. Vergleichende Darstellung. I.—III. Berl. 1912—13. (3 Bd.).
267. Förslag till lag mot illojal konkurrens m. m. Stockholm 1915. 534 S.

Redaktion: Povl Drachmann. Redaktionsudvalg: H. P. Prior, C. F. Jarl og F. H. J. Rambusch.
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN

· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 6 15. MARTS 1922

Dyre Dementier.

Valutaimportens kolossale Stigning og Ødelæggelser.

DA Industrien i December 1920 henvendte sig til Regeringen med Anmodning om Foranstaltninger mod den truende Fare, som den valutabegunstigede Import betød, blev det hurtigt et Hovedargument fra Regeringens Side, at Importstatistiken ikke gav Industriens Anskuelser Medhold, idet den ingenlunde udviste nogen særlig Stigning i Varetilførslerne udefra.

Da det politiske Fænomen, Rigsdagens Industriudvalg, som fik overdraget at undersøge det hele Problem, efter ca. 2 Maaneders Uvirksomhed blev sendt hjem af Regeringen med den Besked, at der intet var at gøre, var det de samme Argumenter, der blev ført i Marken. Forgæves fremførte Industriens Repræsentanter, at Udsigterne, al Statistik tiltrods, var nøjagtig saa mørke, som man skildrede dem, idet allerede *Ordrerne* og *Tilbudene*, navnlig fra tysk Side, gjorde sig gældende i stigende Grad.

Selv om Bevægelsen altsaa endnu ikke var at læse i den kgl. danske Statistik, var den alligevel en *Realitet*, og Gang paa Gang blev det udtalt fra Industriens Side, at den senest til Sommeren nok skulde vise sig med al ønskelig Tydelighed. Men alle Advarsler var forgæves, og med den officielle Statistik i sin Haand stod Regeringen som Sejrherre i dette første Krisemøde mellem Erhverv og Statsmagt — og Tingene fik Lov at gaa deres kendte Gang.

Det blev Sommer, og Forholdenes Udvikling gav Industrien mere og mere Ret. En ny Aktion forsøgtes; denne Gang ved Handelsministerens Mellemkomst, men nu paalagdes det Industrien selv at fremskaffe Materiale, ja helst ogsaa at foreslaa de fornødne Foranstaltninger. Den Modtagelse, begge Dele fik, vil endnu være i frisk Minde. Det er ikke for meget sagt, at Bevismaterialet — som selvfølgelig stadig maatte være noget mangelfuldt — blev haanet sønder og sammen og hele Sagen nærmest reduceret in absurdum. En ny Sejr synes vundet for Benægtelsesteorien, og atter havde den »unaturlige« danske Industri vist sin Fordringsfuldhed ved at opstille Krav, som ikke lod sig underbygge. Og Tingene gik videre.

Endnu midt i November kunde følgelig Landets Handelsminister i sin Finanslovtale fremsætte sine kendte Udtalelser om, at Krisen var en udpræget Konjunkturkrise, som, »naar man saa bort fra forholdsvis faa Industrigrene, ikke var væsentlig foraarsaget af den tyske Konkurrence«, saaledes at det ikke kunde nytte at træffe Foranstaltninger heroverfor. Om denne tyske Konkurrence sagde Ministeren yderligere ordret, »at den næppe under de meget alvorlige økonomiske Forhold i Tyskland kunde blive ved at gøre sig gældende, og efter de sidste Oplysninger fra Oktober var Beskæftigelsesgraden da ogsaa i Stigning for de allerfleste af de saakaldte nødstedte Industrier.«

Saaledes lød Udtalelserne fra Statsmagtens Side lige fra Januar til November i Aaret 1921, uafbrudt betvivlende Industriens Argumenter, uafbrudt dementerende Kendsgerningernes Gang. Thi samtidig svulmede Valutaimporten op for navnlig i Aarets sidste Halvdel at tage et saadant Omfang, at den skred ind over Landets Erhvervsliv som en Katastrofe, hvis Mage vi aldrig tidligere har oplevet. Nu da Virkningerne altsaa kan gøres op, og da man forstaar, at Regeringens Toldpoli-

tik i al Fald ikke vil beskæftige sig med denne Side af Sagen, turde det til en Afveksling være paa sin Plads fra industriel Side at citere den officielle Handelsstatistik.

Vi skal fuldkommen i Flæng tage forskellige Brancher.

Importen af *Cigarer* udgjorde før Krigen gennemsnitlig pr. Maaned ca. 10 000 kg, den udgjorde i Januar 1921 9500 kg, i April 12 500 kg, i Juni 24 000 kg, i August 29 000 kg, i Oktober 41 000 kg, i November — den samme Maaned, hvori Handelsministeren kunde erklære Faren for overstaaet — 60 000 kg og i December 70 000 kg! Dette Importkvantum svarede til en arbejdsledig Stab af danske Cigararbejdere paa 3000 Mand. Tallene er siden fortsat i samme Grad, og til Trods for en vis Forandring i Afgiftsskalaen til Modvirkning heraf, som den nye Tobakslov medførte, synes Forholdene lige trøstesløse.

Af *Papir* importeredes i Oktober Kvartal 1913 4000 Tons, i samme Kvartal 1921 derimod ca. 9000, saa godt som altsammen fra valutasvage Lande. I de forskellige Maaneder i 1921 var Importen i Januar 1300 Tons, i Marts 1500 Tons, i Maj 1700 Tons, i August 2200 Tons, i November 3000 Tons og i December 3300 Tons. Af Importen i December kom fra Tyskland 1800 Tons, medens den overvejende Del af den øvrige Import kom fra Finland!

Af *Møbler,* som man dog ellers skulde tro, Markedet var temmelig mættet med efter Krigsaarene, indførtes i 1913 gennemsnitlig pr. Maaned ca. 42 000 kg, heraf fra Tyskland 19 000 kg. I 1921 indførtes i de første 9 Maaneder gennemsnitlig pr. Maaned ca. 100 000 kg, heraf fra Tyskland 94 000! Samtidig med Markkursens stærke Fald i Efteraaret 1921 stiger imidlertid denne lige saa ekstraordinære som utidige Import yderligere, nemlig i Oktober til 214 000 kg — hvoraf 204 000 kg fra Tyskland — og udgør i December 242 000 kg, heraf fra Tyskland 235 000 kg! Denne Masseimport, der gjorde 1500 danske Snedkersvende arbejdsløse, er saa meget mere bemærkelsesværdig, som der ingen tilsvarende øjeblikkelig Afsætning er paa disse Artikler, hvorfor man regner med, at Landet er fyldt med Valuta-Møbler til flere Aars Forbrug.

Importen af *Fodtøj* androg i 1913, hvilket Aar var et særdeles godt økonomisk Aar herhjemme, ca. 288 000 kg, medens den for 1921, som vel ikke kan betegnes paa samme Maade, androg 551 000 kg. Det interessante er imidlertid at se, hvorledes ogsaa denne Import fordelte sig Maaned for Maaned. Den udgjorde i Januar 1921 16 000 kg, i Marts 35 000 kg, i Maj 61 000 kg, faldt derefter noget Sommermaanederne igennem, indtil den atter i November udgjorde 75 000 kg og i December endelig 81 000 kg. Af den samlede Aarsimport kom fra Tyskland 237 000 kg, fra Czeko-Slovakiet 60 000 kg, fra Amerika (og Frihavnslagre) 159 000 kg. Men medens denne sidste Import i Aarets første Halvaar var 40 pCt. større end den tyske og czeko-slovakiske, skiftede Forholdet i andet Halvaar, hvor den hastigt stigende Import ganske overvejende skyldes Tilførsler fra Tyskland og Czeko-Slovakiet. Disse er indtil Dato fortsat i katastrofalt Omfang.

Vi skal — for ikke at synes ensidige — anføre Importtallene for endnu nogle andre Industrier. I *Jernindustrien* androg Importen gennemsnitlig pr. Maaned i 1913 4,5 Mill. Kr., men den androg i December 1921 14 Mill. Kr. I *Tekstil- og Beklædningsindustrien* var de tilsvarende Tal henholdsvis 6900 Tons og 18 000 Tons, i *Glasindustrien* 600 Tons og 3000 Tons, og i *Bogtrykfaget, Litografi* og lignende 0,6 Mill. Kr. og 2 Mill. Kr. — altsammen altsaa blot i Løbet af en Maaned!

Naar man erindrer Handelsministerens stærke Fremhæven af Krisen som en Konjunkturkrise, da kan disse Tal kun gøre et dobbelt alvorligt Indtryk. Selvfølgelig er der i høj Grad et Konjunkturmoment med i hele Sagen, men Konjunkturkrise betyder almindeligvis Afsætningskrise, og heroverfor er det, at *den valutapræmierede Import udviser Tal i stik modsat Retning,* udviser en abnorm Vækst, der lader haant om alle Gennemsnitstal fra Fredens Dage, og som da ogsaa kun er vundne paa Bekostning af vor hjemlige Beskæftigelsesgrad, vor hjemlige Kapitalstyrke og hele økonomiske Sundhed.

Saaledes er det da nu Industrien, der til Støtte for *sine* Krav staar med de officielle Importtal i Hænde, og disse har i Sandhed været dyre Dementier af Regeringens oprindelige Motiver til intet at foretage sig overfor det truende Sammenbrud. Nu er dette en Kendsgerning, der breder sig Dag for Dag, gjort op i Arbejdsløshedsstatistikens uhyggelige Standard, som alle er enige om ikke kan og maa vedblive, og som man dog intet positivt gør til at nedbringe. Den er opgjort i Industriens Regnskaber, der nu foreligger, og hvori Kravet om, at Industrien selv maa

bære sine Konjunkturtab, vistnok er imødekommet paa en saadan Maade, at det maa tilfredsstille selv den mest skadefro Industrifjendtlighed. Spørgsmaalet bliver da kun dette, hvor mange flere Beviser der endnu kræves i Retning af Arbejdsløshed, industrielt Sammenbrud, finansiel og økonomisk Ruin og uoprettelige Tab for Samfund og Erhvervsliv for, at de Motiver, der i sin Tid anførtes til Forsvar for en negativ Politik, kan afløses af Viljen til positive Foranstaltninger?

❃ ❃ ❃

Fra Amerika.

En Ingeniørs Rejseindtryk.

III. Amerikansk Produktionsteknik og faglig Uddannelse.

(Sidste Artikel.)

I daglig overfladisk Sprogbrug rummer Betegnelsen »amerikansk« efter Sammenhængen en Række forskellige Betydninger, der varierer fra nær Begrebet Svindel og til den højeste, navnlig tekniske, Fuldkommenhed. Amerikansk Teknik og Fabrikation staar saaledes for den store Befolkning ikke alene, som ret og rigtigt er, som særpræget Produktion, oftest i en Skala, der er sjelden udenfor De Forenede Stater, men tillige som »Teknik«, fuldendt og overlegen paa snart sagt ethvert Omraade.

Dette sidste tør sikkert betegnes som en Overdrivelse. Man lader sig vildlede af, at specielle Livs- og Samfundsformer i Amerika paa en Række Felter tidligt har tvunget Produktionen over i Udviklingsbaner, det ikke har været nødvendigt at følge i den gamle Verdensdel; samtidig med at de amerikanske Hjemmemarkeders umaadelige Dimensioner har muliggjort det at anlægge Virksomheder af Kæmpestørrelse, Muligheder, som den amerikanske Folkekarakter med dens Hang til at sætte Rekord har tilskyndet Industrimanden til at udnytte. — Men herfra og til at sætte amerikansk Industri over al anden er dog et Spring, det ikke vilde være fuldt retfærdigt overfor den gamle Verdens Produktion at foretage. En sammenlignende Bedømmelse af de produktive Erhvervs Standpunkt i den nye og den gamle Verden maa for at være retfærdig tage de foreliggende Forhold de tvende Steder som Baggrund. Og uden at ville forsøge paa at give en udtømmende Karakteristik, ja end ikke paa at gennemarbejde de enkelte Træk tilbunds (det vil kræve et ikke saa lidt grundigere Studium af Forholdene begge Steder end det, der danner Grundlaget for nærværende Betragtninger), skal der i det efterfølgende paa Grundlag af Indtryk af Forholdene søges trukket et Par karakteristiske Linier op i Billedet af navnlig den amerikanske Produktions Fysiognomi, saasom den megen »Automatik«, den udstrakte Anvendelse af Maskiner og Maskinkraft — og de utilfredsstillende Uddannelsesforhold.

Hvorvidt man indenfor en Produktion vil gaa i Retning af automatisk Arbejde, afhænger ikke ene af det tekniske Niveau, men ogsaa af andre Forhold. Automaten arbejder i mange Tilfælde baade hurtigere og nøjagtigere end en Arbejder. Men ikke altid bedre og billigere; det bliver i hvert enkelt Tilfælde et Regnestykke: man maa ud fra de foreliggende Markeds- og Arbejdsforhold skønne over, hvorvidt det vil betale sig at gøre disse eller hine Processer »automatiske« — og dette afhænger ofte af, om man kan skaffe Arbejdskraft — i en lang Række Tilfælde den særlig faglige, der ellers skal til.

Naar man saa mange Steder i Amerika anvender automatiske Maskiner og maskinelt Arbejde i langt større Udstrækning end i Evropa, og efterhaanden ved Fremstillingen af saadanne Hjælpemidler er naaet videre end noget andetsteds, ligger det foruden i Virksomhedernes Størrelse netop for en stor Del i, at der har været Vanskeligheder med at skaffe dels Arbejdere i Almindelighed, dels faglært Arbejdskraft i Særdeleshed.

Og dette hænger atter sammen med den raske Udvikling paa den anden Side Atlanten i Modsætning til den gamle Verdens Industri, der langsomt delvis under Tryk af Befolkningstilvækst har arbejdet sig ud af et Aartusinds Haandværk og stadig tildels hviler paa dets Traditioner. Det er altsaa lige saa meget Nøden, der har tvunget Amerika over i den dristige Maskinanvendelse i Produktionen, som det er overlegen Teknik, medens »Traditionen« i Evropa mindre end den rigeligere navnlig faglige Arbejdskraft har retarderet Bevægelsen her.

Endnu et Forhold, som fra Tid til anden forbavser Evropæeren og ved første Øjekast frastøder, er den tilsyneladende ringe Økonomi med Raamaterialerne (f. Eks. Brændsel), der vises mange Steder i U. S. A.s Industri. Uhyre Affaldsdynger ses her og der; og Brændselsøkonomi udenfor de fineste Virksomheder kendes overhovedet ikke. Nærmere beset er det ikke alene fuldt forklarligt, men sikkert ogsaa teknisk forsvarligt. Hvorvidt man vil oparbejde Affald eller spare Kul o. s. v. o. s. v., er jo simpelthen et Spørgsmaal, om det betaler sig. Det afgøres ved en Kalkulation. Og naar man lige ved Pittsburgh har Kullene til Priser, der er ukendte udenfor de egentlige Kulfelter, vil det sikkert forstaas, at større Anstrengelser og Bekostninger for at spare en Ton Kul ved Mundingen af Pittsburghgruberne vil man ikke indlade sig paa; det betaler sig ikke. Saa lidt som det paa de store Kornmarker, hvor der er knap med Arbejdskraft i Høstens Tid, betaler sig at pille de sidste Aks op. — Det er altsaa ikke Sløseri eller Mangel paa Forstaaelse af de

paagældende Problemers Betydning, der er Grunden til den tilsyneladende Ligegyldighed — nej, det er nøgtern Vurdering af, om det betaler sig.

Sammenligner man virkelig Storindustri paa begge Sider af Atlanten, vil Sammenligningen ikke absolut falde ud til Fordèl for Staterne. Man er »anderledes«, men ikke overlegen. — Og videre: Den lille eller rettere mindre, efter Marked og Forhold nøje tilpassede Virksomhed er langt sjeldnere der end her — Amerikaneren er ikke indrettet paa at tumle med de mindre Enheder, det morer ham ikke, og han har ikke de mindre Brikker, der kræves til det Spil: *den tekniske Mellemstand* — om man saa maa udtrykke det — er ringere end her. Men hvad han her mangler, erstatter han ganske vist ved sit merkantile Instinkt.

tionen paa denne Side af »Dammen« med Læredreng — Mesterlære — Svendeprøve etc. etc. — hvor det faglige Kastesystem haandhæves ret strengt — findes ikke; man springer jo sjeldent her i den gamle Verden fra et »Fag« over i et andet, som man gør det i Amerika. — Chefen for Uddannelsesvæsenet i Amerika, Commission of Education, *Claxton*, meddeler saaledes om Lærlingelov og Lærlingeforhold i Amerika, at Studiet for den førstes Vedkommende vil blive let — *der findes ingen, udover Børneloven!* — for *Lærestedernes* Vedkommende vilde Arbejdet derimod blive yderst besværligt — der er faa, og de findes spredt over Staterne, og næppe mere end et Par Tusind Stykker med egentlige Lærekontrakter. De grundigt, »all round« uddannede Haandværkere, der findes

Dunwoody Institute, Minneapolis.

Hans Blik er nøgternt. Den hos os almindelige traditionelle Tilfredsstillelse ved den veltilrettelagte Produktion, den smukt løste Opgave, med Løsningens Korrekthed som Værdimaaler, ses selvfølgelig ogsaa i Amerika. Kun er dens Udtryk ofte et andet og lige saa korrekt, idet man mere bruger Dollar'en som Værdimaaler.

Man fristes til at antage, at denne Forskel i Formen bunder i Tradition, og at det Drag af Produktionsglæde hos den evropæiske Industrimand skyldes Afstamningen, Haandværket.

Naar det den Dag idag for store Dele af den evropæiske Industris Vedkommende tør siges, at den har udviklet sig direkte af og stadig støtter sig paa det stedlige Haandværk, er det samme ikke Tilfældet i Amerika, simpelthen fordi det amerikanske er saa lidet talrigt og saa ringe. Kommer man udenfor »Fabrikerne« og besøger Smaavirksomhederne, er dette iøjnespringende: Den rodfæstede Tradition i Produk-

i Staterne, er sjeldent uddannede i Amerika — de er næsten alle direkte importerede fra Evropa; og virker som højt skattede Arbejdere i Værktøjsafdelingerne eller Reparationsafdelingerne i store Virksomheder, hvor den almindelige Arbejder er en Mand taget i Ordets bogstavelige Forstand »fra Gaden« og uddannet ofte kun i Løbet af en 14 Dages Tid til Duelighed, senere til Specialist med efterhaanden glimrende Færdighed — men *kun indenfor* et snevrere Speciale.

Reparation og Reparationsarbejde spiller derfor ogsaa langt ringere Rolle i Erhvervslivet derovre, og man indretter sig derefter.

Det vilde imidlertid være ganske fejlagtigt at tro, at der slet intet gøres for at uddanne Haandværkere og Arbejdere. Tvertimod! Men ad Skolevejen at erstatte den sikre og paalidelige Tilgang af grundigt uddannede Arbejdere, denne uundværlige Basis for evropæisk Produktion, er selvsagt umuligt. Værdien af disse Produktionens Hjælpere maales jo bedst gennem

de Anstrengelser, der udfoldes i amerikansk Erhverv (Grand Central-Railway, Ford Motor osv.), for at skabe nojagtigt denne Tilgang, men som en Art Arbejderaristokrati. Men almindelig er denne Tilgang ikke — kun de storste — aldrig de mellemstore eller smaa Virksomheder har saadanne »Lærlinge« — og de uddannes paa Skole. Her har Evropa et uomtvisteligt Forspring.

Dette siges saa langt fra til Forklejnelse af den amerikanske Industri, tvertimod er det beundringsværdigt, at man uden den faste Stab og regelmæssige Tilgang af grundigt uddannede Haandværkere har kunnet klare Skærene saa glimrende, som sket er. Men det har ogsaa sat sit Præg paa Arbejdsformen, der altsaa mere er motiveret ved Mangel paa Arbejdskraft, særlig *faglig*, end i Søgen efter nye og bedre Veje.

Overfor Uddannelsesspørgsmaalet som overfor ethvert Fremskridt, der giver Penge, er den amerikanske Industrimand iøvrigt overordentlig lydhør. De talrige Bestræbelser, der udfoldes rundt om, Skoler som Laboratorier og Undersøgelsesanstalter, de sidste oftest knyttede til større Virksomheder, bærer rigt Vidnesbyrd herom. Og Dimensionerne er ikke smaa.

Som Eksempel paa Uddannelsesanstalter skal her særlig omtales *Dunwoody Institute* i Minneapolis, der er en »vocational school with an endorsment of approximately five million dollars«(!) Blandt Betingelserne for Overdragelsen af denne Formue til Skolen findes, at Skolen til enhver Tid skal »offer free instruction in the industrial and mechanical arts to the youth of the City of Minneapolis and of the State of Minnesota«, og »it was farther his (Dunwoody's) wish *to offer opportunities to ambitious men already engaged in industrial . . . . . . to improve themselves in their craft* that they might *rise to positions of greater responsibility*«, altsaa i Lighed med Teknologisk Institut her i Landet.

Skolen begyndte i 1914. Den har Heldagsskole — fra 1 Maaned til 2 Aar — Aftenskole: 5—50 Lektioner, extension school o. s. v. — Den sidste er en Udvidelse, dels til Kursus udenfor Byen i andre Dele af Minnesota, idet Instruktører udsendes.

Mest berømt er »Dunwoody« derved, at *American Institute of Baking* efter særlig Overenskomst drives som en Afdeling under eller rettere samarbejdende med Institutet. Dette er oprettet i 1919 af »American Association of the Baking Industry« med det Formaal at »drive Undersøgelser af enhver Art af Interesse for Bageren i dennes Bestræbelser for at præstere et for Brødforsyningen bedre Brød«.

Mellon Institute, Pittsburgh.

Arbejdet, der i et og alt (kun ikke i Størrelsen) er det samme som det, der tilsigtes af *Det danske Mellaboratorium*, er under Overledelse af et Advisory Board of »The National Research Council«, Washington D. C. (en Afdeling under Board of National Defence).

The American Institute of Baking, der altsaa er den teknisk-videnskabelige Gren af The American Association of Baking-Industry, benytter Dunwoody Institute's Lokaliteter og drives her under Navn af Baking Department, der blandt andet ogsaa giver Undervisning, f. Eks. særlige 6 Maaneders Kursus for Bagerieksperter.

Under et Besog paa Dunwoody, som den, der skri-

ver disse Linier, havde Lejlighed til at aflægge med Direktør for D. I. Professor *Prosser* som Cicerone gennem Institutionens to lange Værkstedsfløje i to Etager — velforsynet med Maskiner (særlig for Automobilafdelingens Vedkommende, mindre i Træafdelingen og maadeligt hvad Kontorer og Læsesale angik) havnede jeg til sidst hos Direktøren for American Institute of Baking, Dr. *H. E. Barnard*, der forbavset spurgte, hvad jeg dog søgte i Amerika: »I Kjøbenhavn, der rummer Carlsberg Laboratoriet, Professor *Sørensen* og Dr. *Jessen-Hansen*, er man dog efter de foreliggende Beretninger naaet saavidt, at man her intet vil kunne lære Dem!« Dr. Barnard, der nævnte de ovenomtalte Videnskabsmænd med en for min nationale Selvfølelse behagelig Beundring, hentydede her til Oplysninger, der foreligger for den fagligt interesserede Offentlighed i Amerika i en i »The Northwestern Miller« given Omtale af danske Forhold.

Lige saa velkendt syntes de nævnte danske Videnskabsmænd iøvrigt blandt Colleger i University of St. Paul & Minneapolis, hvor Professor, Dr. *Bailey* arbejder med Undersogelser af Forholdene ved Lagring af Hvede, dennes Aandedræt, Formalelighed o. s. v.

Noget af det interessanteste ved Dunwoody Institute er de ydre Former, hvorunder Undervisningen meddeles. Medens man i Tyskland har flere Skoler og Forsøgsanstalter, hvor Administrationsbygningen baade kvantitativt og kvalitativt langt overflojer Værksteder og Laboratorier, ja, hvor disse er knebet inde i et »hochmodern« Arkitektfantom med Løvefødder og Gesvejsninger — saa er man her gaaet den stik modsatte Vej: Dunwoody Institute er to lange Værkstedsbygninger, i hvilke Administrationen bor som Gæster i den ene Ende, afskildret fra det øvrige ved et stort Skillerum. Det hele gor et højst besynderligt Indtryk. Men for en Erhvervsinteresseret former Indtrykket sig som et: »Intet over og intet ved Siden af det faglige!« Det er Produktionen, der er Maalet — Fabriken, der skal tjenes; derfor bærer Virksomheden ogsaa dennes Liberi — ucamoufleret af »Arkitektur«.

Af andre tekniske Undersøgelsesvirksomheder skal yderligere nævnes en interessant Institution, nemlig *Mellon Institute* i Pittsburgh. Det oprettedes 1906 af Dr. *Robert Kenedy Duncan*, oprindelig knyttet til Universitetet i Kansas. 1911 flyttedes Virksomheden til Pittsburgh, og i Marts 1913 fik den endelig her fast Form derved, at der opfortes en Bygning og konfirmeredes et Fond for Institutionen, hvis Opgave det blev at fremme det saakaldte »Industrial Fellowship System«. Det var to Brødre, *Andrew William* og *Richard Beaty Mellon*, der tilskød de nødvendige Summer, og efter dem fik Virksomheden derfor Navn. — Dens Opgave er at yde Industrien sin Hjælp ved større, paa teknisk-videnskabelig Basis førte Undersøgelser med praktiske Formaal ved

1) at udpege passende Arbejdskraft (Ingeniører og Videnskabsmænd) til at overtage Undersøgelsesopgaver o. s. v. (Fellowships),
2) at stille de fornodne velindrettede Laboratorier til Raadighed,
3) anskaffe det specielle Udstyr, Undersøgelsesapparater, Prøveapparater etc.,
4) samt ved erfarne Overledere sætte Arbejdet i Trit, følge det og støtte det, direkte ved at gribe ind og hjælpe, indirekte ved de store Læsesale og fortræffelige Biblioteker, der er knyttet til Mellon Institute.

Virksomhedens Opgave er udtryk i det Motto, der er Institutets: »It is not so much to know how to direct research men, as it is to know where to find them«, og der har sikkert ad den Vej været gjort et meget betydeligt og betydningsfuldt Arbejde for amerikansk Industri.

Skulde man paa Grundlag af Indtrykket af et kort Besøg søge et Par Hovedlinier optrukket, kan det f. Eks. siges:

Amerika er ikke alene et stort Land — men et rigt. Det er endnu de »ubegrænsede Muligheders« Land og det i mere end een Henseende, Raamaterialernes Rigdomme enorm, store Værdier slumrer endnu under Jorden og venter paa at hæves.

Og der arbejdes, ufortrødent med Flid — og Arbejdsglæde! Samfundet derovre har i over 100 Aar været beskæftiget med at bryde Land og kultivere — og dette stadige Nybrydningsarbejde har sikkert optaget Kræfter og Interesse i den Grad — og tager dem — at det maaske har været noget vanskeligt tilstrækkeligt at samle sig om Kultiveringen. Man faar det Indtryk derved, at kun de Opgaver, der præsenterer sig i det daglige og straks kræver Losning, eller forsigtigere: *navnlig* disse, loses. Da Produktionen ikke kan undvære den Rygrad, der hedder »den faglærte Arbejder«, ofrer man konsekvent Kræfter og Penge paa hans Uddannelse og bygger fortrinlige Fag- og Handelsskoler. — Men saa forsømt er Barneskolen, at der i Maj Maaned 1919 stod 1700 Almenskoler tomme Staterne over! Lærerne var saa slet lonnede, at de bogstavelig talt sultede. — Problemet: Barneundervisningen er jo paa længere Sigt — man interesserer sig i det store og hele mindre derfor. Medens en Arbejder fra Gaden i Ford Motor tjente 6 Dollars pr. Dag, er Gennemsnitslønnen for en fagdannet Lærerinde 12 Dollars ugentlig.

Der findes utvivlsomt fremragende Videnskabelighed ogsaa i Amerika, men først og fremmest *anvendt* — Tidsskrifter i Massevis, men særlig med *fagligt* belærende Stof. — *Arbejde* er Hovedsagen, at tjene Penge *Maalet* — mere som Sport — end af Gridskhed. — Og man tager dem ikke med i Graven. Amerika er de store Donationers Land.

Kort sagt, Amerika er blandt Kulturstaterne endnu et ungt Land med Plads, naturlige Rigdomme og Arbejdsmod — det er derfor Fremtidens Land.

Men det er ikke som i gamle Dage det Land, hvor alt muligt Skrab kan drage hen — og skabe sig en Fremtid. Der kræves Flid. Men det er i Kapløbet ganske usnobbet — de ærlige Chancers Land. Men — lad det blive gentaget — ikke de lette!

Gunnar Gregersen.

❀ ❀ ❀

Samarbejdet mellem Udenrigsministeriets Oplysningsbureau og Industriraadet.

Som tidligere omtalt har Oplysningsbureauet for Erhvervene for nogen Tid siden paabegyndt sin Virksomhed. Den første Opgave, Bureauet har beskæftiget sig med, er ganske naturligt Fastlæggelsen af Rammerne for det Samarbejde med Erhvervsorganisationerne, der maa siges at være Forudsætningen for, at Bureauet kan komme til at virke efter sin Hensigt. I dette Øjemed er Bureauet traadt i Forhandling med de forskellige Erhvervsorganisationer, og indenfor Industriraadet har der været nedsat et Udvalg bestaaende af Kaptajn *Rambusch* (Formand), Ing. *Abrahamson*, Direktør *Benny Dessau*, Direktør *Lausen*, Direktør *Chr. H. Olesen* og Direktør *Preisler* til paa Raadets Vegne at deltage i disse Forhandlinger. Dette Udvalg har nu afsluttet sit Arbejde med at afgive en udførlig Betænkning, hvori man efter nærmere at have omtalt, hvorledes Udsendelsen af Bureauets Meddelelser helst bør ordnes, for at de paagældende Meddelelser hurtigt kan komme til de direkte interesserede Virksomheder gaar over til at omtale, hvilket Arbejde man fra Industriens Side venter, at Oplysningsbureauet skal kunne paatage sig. Da Udtalelserne herom formentlig kan have Interesse for videre Kredse, skal det her gengives i sammentrængt Form.

Udvalget paapeger, at man ikke vil lægge Hovedvægten paa, at der skabes en Institution, der udsender alle mulige Meddelelser om Forhold i Udlandet, der kan have Interesse for Erhvervslivet, men at det, der er Trang til, er en Institution, der ganske regelmæssig indsamler og bearbejder Oplysninger om Forhold i Udlandet, saaledes at de Erhvervsvirksomheder, der ønsker en eller anden Oplysning, kan henvende sig til Oplysningsbureauet og faa hurtig og nøjagtig Besked, uden at det i Almindelighed skulde være nødvendigt først at indhente Oplysninger fra den danske Konsul i vedkommende Land. Oplysningsbureauets Arbejde bør derfor efter Udvalgets Opfattelse navnlig koncentreres om Indsamling og Bearbejdning af Oplysninger fra Udlandet ved:

1. Regelmæssig Fremskaffelse af Indberetninger.
2. Kritik af disse Indberetninger, navnlig saaledes, at de generelle Oplysninger erstattes med konkrete Oplysninger om bestemte Forhold.
3. Bearbejdelse af de indkomne Oplysninger og Udarbejdelse af et Kartotek, hvorfra de enkelte Oplysninger i paakommende Fald hurtigt kan hentes.
4. Besvarelse af Forespørgsler fra enkelte Firmaer paa Grundlag af de tilstedeværende Oplysninger eller ved Fremskaffelse af særlige Oplysninger fra vore Repræsentanter i Udlandet.
5. Informering af Repræsentanterne i Udlandet angaaende danske Forhold.

For paa fyldestgørende Maade at kunne organisere Indsamlingen af Oplysninger fra Udlandet har det vist sig nødvendigt at revidere de gældende konsulære Instruktioner. Det er Hensigten, at disse Instruktioner for Fremtiden skal deles saaledes, at der dels foreligger almindelige Instruktioner, som gælder for samtlige Repræsentanter, og dels Special-Instruktioner udarbejdet under Hensyn til, hvilke Interesser Danmark har i hvert enkelt Land.

I en foreløbig Udtalelse har Industriraadet givet denne Plan sin fulde Tilslutning, og man er nu fra Raadets Side gaaet igang med at udarbejde Oversigt over, hvilke Interesser den danske Industri har i de forskellige Lande. Samtidig har man fra Industriraadets Side benyttet Lejligheden til at understrege, at Erhvervene ikke altid har særlig Interesse i at modtage Indberetninger, der i al Almindelighed giver en Beskrivelse af Forholdene i vedkommende Land, og derunder ogsaa — uden at gaa i Detailler — omtaler Afsætningsmulighederne for visse Varer. Saadanne Oplysninger vil nemlig i de fleste Tilfælde ikke være af synderlig praktisk Værdi, idet f. Eks. en Meddelelse om, at der i dette eller hint Land vil være et Marked for en eller anden Vare, i sig selv intet siger. Det, det drejer sig om, er nemlig bestemt at faa at vide, hvilken bestemt Slags Varer, der kan sælges, og navnlig til hvilke Priser vedkommende Varer sælges, eftersom det uden Kendskab til den opnaaelige Pris vil være ganske umuligt for en dansk Erhvervsdrivende at afgøre, om han for sit Vedkommende har nogensomhelst Mulighed for at vinde et Marked for sine Varer i det paagældende Land.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Handelsbalancen.

Vor Indførsel i Januar Maaned androg 102 Mill. Kr. mod en Udforsel af 76 Mill. Kr. foruden 4 Mill. Kr. genudførte Varer. I Februar androg Indforslen kun 70 Mill. Kr., medens Udførslen udgjorde 73 Mill. Kr. foruden 3 Mill. Kr. genudførte Varer. Desværre er dette relativt gunstige Resultat kun naaet derved, at de langvarige Strejker, navnlig Havnekonflikterne, har skabt kunstige Importforbud. Det er dog næppe ad den Vej, vi skal have vor Handelsbalance ændret i vor Favør.

Statsmonopol kontra fri Industri.

Som bekendt er der i Sverige af fiskale Grunde indført Statsmonopol for Tobakstilvirkning og -handel. Om dette Monopol tør man sige, at det i al Fald ikke har skaffet Forbrugerne hverken billigere eller bedre Varer, men dette er som bekendt heller ikke Hovedhensigten med Statsmonopoler, der jo navnlig skal give Penge i Kassen. Det er da ganske interessant at sammenligne det svenske Tobaksmonopols Overskud med de Indtægter, som vor Tobaksbeskatning giver Statskassen. For 1921 gav det svenske Tobaksmonopol et Overskud af 11,5 Mill. Kr., medens den danske Tobaksbeskatning giver mellem 20 og 25 Mill. Kr. om Aaret. Samtidig maa det erindres, at Sveriges Folketal er omkring 6 Mill., medens vort kun er 3,3 Mill. Dansk Tobaksindustri og Tobakshandel har som bekendt heldigvis bevaret fuldstændig Selvstændighed,

og takket være denne har vor Industri paa dette Omraade tilmed de smukkeste Resultater at fremvise, hvilket sammen med en relativ Prisbillighed kommer Forbruget til gode.

Sammenligningen mellem Sverige og Danmark paa dette Omraade turde da være overordentlig værdifuld til Belysning af Begrebet Statsmonopol.

Der er Forskel.

Dagbladet »Nordjylland« fremdrager et Forhold af betydelig Interesse for Erhvervene, idet Bladet paaviser, hvorledes f. Eks. Andels-Foderstofforretningerne under de store Havnekonflikter har arbejdet uanfægtet af Konflikten, medens tilsvarende private Virksomheder har været standsede, fordi de har opfyldt deres Pligt som Medlemmer af deres Organisation. Naar imidlertid Konflikten er endt, og Lønningerne sættes ned, nyder Andelsforretningerne automatisk godt heraf. Paa samme Maade har Forholdet været i Cementindustrien, hvor Andels-Cementfabriken under hele Konflikten har gaaet for fuld Kraft til hidtil gældende Lønninger, medens den har ladet de private Fabriker om at tage Konflikten med Arbejderne. Først naar Konflikten er endt, følger Andelsfabriken med i sin Lønnedgang, tager med andre Ord under Konflikten Arbejdet og Markedet fra dem, der betaler Krigsomkostningerne, og regulerer derefter sine Udgifter i Ly af de private Fabriker!

Man tør nok paastaa, at disse Eksempler viser, hvor stor Forskel der her til Lands, alle Lighedsprincipper tiltrods, er mellem Andelsvirksomheder og private Foretagender. Loyal Konkurrence kan man i al Fald ikke kalde den Slags Foreteelser — samtidig med at Andelsvirksomhederne som bekendt er fritaget for den Beskatning, som de private Erhverv maa bære i saa stort Omfang!

Tysk Industriudstilling i Moskwa.

Det øverste økonomiske Raad i Moskwa har for kort Tid siden givet Tilladelse til Afholdelse af en tysk Industriudstilling i Moskwa. Udstillingen skal aabnes i Sommer og vil navnlig komme til at opvise et righoldigt Udvalg af Landbrugsmaskiner. Endvidere bliver den tyske Elektroteknik, Montanindustri og Tekstilindustri repræsenteret ved righoldige Afdelinger.

Fra Biblioteket.

Følgende Bøger kan faas til Laans i Biblioteket, som er aabent daglig Kl. 10—10 og Søndage Kl. 10—4.

17. Santz, Multiplikator. Berl. 1920. 211 S.
17. Ebner, F. Leitfaden der technisch wichtigen Kurven. 1906.
27. Ostwald, W. Die Farbenfibel, Lpz. 1917. 46 S.
53. Guttmann. Medizinische Terminologie. Berl. 1919. 654 S.
70. Otto, Paul. Erfinderfibel. Stuttg. 1920.
81. Matsehoss, C. Ein Jahrhundert deutscher Maschinenbau. 1919.
86e. Tolle, Max. Regelung der Kraftmaschinen. 3. Aufl. Berl. 1921. 901 S. 24 Tvl.
104. Roppe, Ax. Vattenkraftutbyggnaderna i Sverige. 1916.
104. Sætersmoen, G. Vandkraften i Thjorsåelv, Island. Kria. 1918. 72 S. + Tvl.
104. Zeigler, P. Der Talsperrenbau. 2. Aufl. Berl. 1911. 392 S.
118. Griesbeek, L. Der Fernleitungs-Bau. 1917. 155 S.
118. Benisehke, Gustav. Die Porzellan-Isolatoren. Berl. 1921. 94 S.
118. Rasmussen, A. M. Maksimalrelaisets Kurveform. 1919.
122. Asea. Porjus power station and the electrification of the riksgräns railway. 1915. 63 S. + Kort.
135. Riisager, Knudåge. F. L. Smidth & Co. 1882—1922. Kbhvn. 1921. 268 S. Tvl.
142. Hjort, V. F. W. Doberck & Søns Eftf. 1821—1921. Jubilæumsskrift. (Kunstsmede.) Kbhvn. 1921. 32 S.
154. A/S Burmeister & Wain. 1872—1922. Kbhvn. 172 S.
165. Heinke, W. Das Spinnpapier. Dresd. 95 S.
167. Tribaudeau, F. La lettre d'imprimerie et 12 notiees illustrées sur les arts du livre. I—II. Paris (1921) 2. Bd.
167. Berg, Vilh. C., og Vilh. Marstrand. Om Prisberegning af Bogtrykarbejde. Kbhvn. 1918. 23 S.
169h. Altenloh, E. Zur Soziologie des Kino. Jena 1914. 103 S.
188. Haddon, Alfr. C. Evolution in art. Lond. 1895. 364 S.
188. Balfour, H. The evolution of decorative art. Lond. 1893. 131 S.
241. Verhaeren, E. Rembrandt. Leipz. 1920. 98 S. Tvl.
241. Verhaeren, E. Rubens. Leipz. 1920. 85 S. Tvl.
244. Linde, E. Kunst u. Erziehung. Leipz. 1901. 278 S.
244. Fåhræus, Klas. Konstverkets byggnad. Stockholm 1904. 147 S.
244. Verworn, M. Zur Psychologie der primitiven Kunst. Jena 1908. 47 S.
244. Wölfflin, H. Kunstgeschichtliche Grundbegriffe. 4. Aufl. 1920. 259 S.
260. Lorenzen, Vilh. Studier i dansk Herregaardsarkitektur. 1921. 365 S.
260. Lüthgen, Eug. Belgische Baudenkmäler. Leipz. 1915. 96 S. Tvl.
260. Hielscher, Kurt. Das unbekannte Spanien. Berl. 1922. 328 S.
265. Handbuch der Politik, herausg. v. G. Anschütz og 7 andre Forf. 1—4. Berl. 1920—21. 4 Bd.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl og F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 7 1. APRIL 1922

Enten — eller.

Af Direktør *H. P. Priors* Tale paa Industriforeningens Generalforsamling.

ALLEREDE i Krigens sidste Aar havde Industrien fremsat Krav om en à jour Føring af Toldloven, efterhaanden som den almindelige Prisstigning havde gjort dennes finansielle og beskyttelsesmæssige Virkninger ret illusorisk. Man støttede sig her til en Fremgangsmaade, der var fulgt talrige Steder i Udlandet. Vore Krav fandt imidlertid ikke Gehør — jeg tror, jeg roligt tør sige, fordi Statsmagten simpelt hen ikke troede paa de alvorlige Fremtidsudsigter med Krise og navnlig med Arbejdsløshed af hidtil ukendt Omfang, vi dengang fremsatte som Motiver for vore Ønsker. Man lod Sagerne gaa deres Gang, indtil Krisesituationen omsider udviklede sig saa hastigt og alvorligt, at i al Fald Bestræbelserne fra vor Side maatte samle sig om de øjeblikkelige og opportune Foranstaltninger, der kunde træffes heroverfor. Skønt vi altsaa ikke opnaaede store Ting udover Ord og atter Ord, maatte vi dog tro, at selve Toldspørgsmaalet under disse Forhold var skudt i Baggrunden, og at man uden Hensyn til nedarvede Dogmer og Teorier vilde tage fat paa Industriproblemets Løsning i Erkendelse af, at Verden, og altsaa ogsaa Danmark, nu er grundforskellig fra hvad, der ligger før 1914.

Da Finansministeriet i Foraaret 1921 anmodede Industriraadet om at fremsætte de Ønsker, man indenfor Industrien maatte nære med Hensyn til en kommende Toldrevision, gik derfor *vi* i al Fald ud fra, at man ved en saadan Revision vilde tage de faktiske Forhold i Betragtning. Toldlovens Revisionsbestemmelse var jo af Rigsdagen udskudt adskillige Gange under Krigen netop under Hensyn til de »ekstraordinære« Forhold, og naar det nu saa ud til at skulle blive Alvor med en Revision, maatte vi da tro, at det var, fordi det Synspunkt havde vundet Overhaand, at man snarere end at lade de ekstraordinære Forhold være Aarsagen til den stadige Revisions*udsættelse* nu vilde tage disse Forhold med i Betragtning *og skabe en Toldlov i Overensstemmelse hermed.*

Den samme Henvendelse, vi fik, blev ogsaa rettet til Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk, og i Overensstemmelse med den overfor Toldloven af 1908 fulgte Praksis besluttede man at optage dette Arbejde i Fællesskab. De to Organisationer nedsatte derfor et Fællesudvalg — Haandværkets og Industriens fælles Toldudvalg — til Behandling af dette Spørgsmaal. Der indsamledes derefter et meget betydeligt Materiale fra de forskellige Fag og Industrier, og i Efteraarets Løb blev der afgivet Indstilling til Regeringen angaaende de fleste Positioner, der sammen dannede et næsten komplet Toldlovforslag, hvori man paa Basis af det Vægttoldprincip, som hele vor Industri og iøvrigt ogsaa vor Handel, for ikke at tale om selve vort Toldsystem, er bygget paa, bragte Toldsatserne i Overensstemmelse med de foreliggende Forhold. Jeg ønsker her at betone, at naar dette til daglig kaldes *à jour* Føring, saa maa dette selvfølgelig forstaas med Modifikationer, saaledes at det ingenlunde er et saa automatisk System som det, vi for Nemheds Skyld havde ønsket gennemført under Krigen efter andre Landes Forbillede, men meget mere en Revision bygget paa vel overvejede Hensyn til de enkelte Industriers særlige Vilkaar. Iøvrigt var det lykkedes os at samarbejde de forskellige Industriers og Branchers Ønsker saale-

des, at modstridende Interesser var udjevnet saa godt som muligt, lige som vi havde søgt at bort-eliminere de Fejl, der kan knytte sig til en Vægt-told, ved en Forøgelse af Positionernes Antal, saaledes at Haandværkets og Industriens Forslag ogsaa i denne Henseende vil komme til at fremtræde som en Modernisering af Toldloven af 1908.

Endnu inden vi var helt færdige med dette store og komplicerede Arbejde, *blev Industrien imidlertid i højeste Grad overrasket gennem det Toldlovforslag, som Regeringen forelagde i November Maaned for Folketinget.* Paa et Tidspunkt, hvor Regeringen reelt intet havde foretaget sig overfor Krisesituationen, ja, hvor vi endog kun havde akcepteret de 8 Punkter under Forudsætning af, at Toldloven vilde tage Hensyn til den hele Situation, præsenteredes vi for en Toldlov, der baade i Princip og Enkeltheder gik stik imod alle vore Ønsker og Krav, idet dette Forslag som bekendt betød en konsekvent Overgang fra Vægttold til Værditold og beskyttelsesmæssigt i Gennemsnit betød en Nedsættelse til ca. Halvdelen af den Beskyttelse, der indeholdtes i Loven af 1908.

Vi forstod oprigtig talt ikke Meningen med dette Forslag og først og fremmest ikke Meningen med Hensyn til det Tidspunkt, der var valgt for en saadan Omkalfatring. Midt i den mest skæbnesvangre Krise for vor Industri, en Krise, som vi endnu den Dag idag ikke kan overskue eller beregne, kunde vi ikke forklare et saadant Skridt som andet end et Udslag af de partipolitiske og dogmatiske Synspunkter, vi netop troede var skrinlagt under Hensyn til Situationens Alvor, men som vi nu fik Bevis for stod og staar uforandret ved Magt i dansk økonomisk Politik uanset Verdens Gang, ja, man kunde næsten sige uanset Verdens *Undergang* — og ogsaa vor egen!

Den eneste Forklaring, det har været mig muligt at finde til dette Skridt, er, at Regeringen, den Gang dette Lovforslag blev udarbejdet, stod paa samme Standpunkt, som vi jo har faaet tilstrækkelig tydeligt at høre og føle i Kriseproblemet, nemlig at alt det, vi forudsagde og advarede imod, var overdreven Ængstelse, kort sagt, at Regeringens Politik altsaa ogsaa her er bygget paa Forudsætninger, som siden hen har vist sig at være falske. Vi mindes jo endnu Regeringens og navnlig Handelsministerens Afvisning af vore Krav om Valutaforanstaltninger med Henvisning til, at der jo slet ingen Valutaimport var! Dette var delvis rigtigt for 1 Aar siden, men den Gang sagde vi ogsaa kun, at det var *Ordrerne og Tilbudene,* der allerede gjorde sig gældende for os, og hvis Virkninger vi frygtede! Den Oversvømmelse af Valutavarer, som den officielle Varestatistik snart, Maaned for Maaned, viste var i Stigning, indtil den til sidst antog den svimlende Højde, som kan læses ikke blot gennem Importtallene, men ogsaa gennem vore egne Arbejdsløshedsopgørelser, og de daglige Beretninger om Milliontab og Sammenbrud, har da ogsaa givet os Ret paa en Maade, som vi vist blot alle vilde ønske var *noget* mindre ostentativ!

Som sagt denne Uvilje mod at tro paa, at det skulde blive saa galt, som det faktisk er blevet, er for mig den eneste Forklaring baade paa Regeringens manglende Initiativ i Kriseproblemet og dens Valg af baade Form og Tidspunkt for et Toldlovforslag, der er blevet mødt med en enstemmig Protest fra samtlige de direkte interesserede Erhverv, Haandværk, Industri, Smaahandel, Storhandel, Transithandel, Skovbrug, ja, til og med de Dele af vort Landbrug, som har toldmæssig Interesse, saasom Cikoriedyrkere o. l.

Imidlertid maatte vi tage Forholdene, som de var, og følgelig omlægge hele vort Arbejde ved at indkalde nyt Materiale til Imødegaaelse og Belysning, *Position for Position,* af Regeringsforslaget. Forinden havde dog Haandværk og Industri i Forening afgivet et længere Memorandum til Finansministeriet med en Paavisning af vor *principielle* Stilling til Problemet Vægttold kontra Værditold, og det skal anføres, at vi i vort Syn paa Værditolden og vor Modstand mod denne staar ganske enige med Handelen, som jo ellers ikke har samme toldmæssige Interesser som Produktionslivet.

Det siger sig selv, at det var meget vanskeligt i den korte Tid, der var til Raadighed, at faa indsamlet og bearbejdet dette mægtige Materiale, idet Folketingets Toldudvalg allerede begyndte sine Detailforhandlinger kort efter Nytaar. Skal der skabes Sundhed og Holdbarhed i vor økonomiske Lovgivning, og skal det være andet end Mundsvejr, naar en Regering overfor en saa vanskelig Sag som Toldloven tilbyder »saglig og indgaaende Forhandling« som Forudsætning for Lovens Gennemførelse, maa man ogsaa kræve af Statsmagten, *at der levnes Erhvervslivet den fornødne Tid til at yde sin Medvirkning.* Ellers maa man hellere kaste Masken og lade Regering

og Administration alene om at udarbejde vore økonomiske Love; saa ved man i al Fald ogsaa, hvor Ansvaret skal lægges! Navnlig i denne Situation, hvor Forretningsmanden saa at sige ingen givne Størrelser har at holde sig til, hvor alt er Uklarhed og Omskiftelighed, hvor ingen ved, hvad blot Dagen imorgen vil bringe, turde det være paa sin Plads at fremhæve dette overfor det Eksprestogs-Tempo, som synes uadskilleligt forbundet med moderne Lovgivningsarbejde.

Fra Regeringspartiets Side i Folketingets Toldudvalg har man Gang paa Gang understreget Regeringens oprigtige Velvilje overfor Industrien, og forsaavidt har vi heller ikke Grund til at tro andet end, at Velviljen er til Stede. Men alt er jo *relativt,* og det er denne Relativitet, vi ikke kan akceptere, hvor det drejer sig om *at være eller ikke være* for vor Industri. Vi har ikke nogen stærk Fornemmelse af, at det meget Materiale, vi har lagt paa Folketingsudvalgets Bord, har gjort dybere Indtryk. Vi har derimod en saa meget des stærkere Fornemmelse af, at der her trods alt skal gaas frem efter Teorier, idet man dog vil gøre Industrien visse »Indrømmelser« mod, at vi til Gengæld »giver os« paa det langt overvejende Antal Punkter. Jeg ønsker her kraftigt at understrege, at naar vi modsætter os et System som Værditoldsystemet, fordi det er uretfærdigt, udemokratisk, upraktisk, demoraliserende og dermed odelæggende for vort Erhvervsliv, saa gør vi det ud fra vel overvejede *saglige* Grunde, og man kan ikke købe vor Medvirken ved nogle Indrømmelser, overfor hvilke det store Flertal skal ofres. Thi vi tillader os at betragte Industrien ikke blot som vore private Forretninger end sige som en privat Fornøjelse for Industriens Folk, men som en Del og en meget væsentlig Del af vort hele Samfundsliv. Derfor virker det ogsaa lidet opmuntrende, naar man fra anden Side anlægger de snevreste Synsmaader overfor Industriens Vilkaar, thi hvis man ikke vil diskutere Industriproblemet under Synsvinklen af et *Samfundsproblem,* falder enhver Forudsætning for et lykkeligt Resultat bort. Det er nu een Gang faldet i Industriens Lod at være det eneste Erhverv, der har kunnet optage Landets Befolkningsoverskud og give det Beskæftigelse, og hvis Landet ikke ønsker at have et saadant Erhverv, men vil sterilisere sig selv og basere sin Befolkningspolitik og hele Tilværelse paa Udvandring, saa lad os faa det at vide og helst hurtigt og tydeligt, og jeg er sikker paa, at der ikke er mange af Industriens Folk, der ikke efter disse anstrengende Aar er mere end villige til at afvikle paa en fornuftig Basis. Men ønsker Landet *ikke* en saadan Udgang, ja, saa kan jeg ikke se rettere end, at hele dette Problem, som jo ikke blot er et Spørgsmaal om større eller mindre Beskyttelse, men et rent og klart Sporgsmaal for eller imod den danske Industris Bestaaen og Berettigelse, nødvendigvis maa løftes op i et helt andet Plan end det, hvori det hidtil er blevet behandlet. Samtidig vil jeg dog tilføje, at saa længe man herhjemme betragter Arbejdsløsheden som et *Samfundsanliggende* og ofrer Hundreder af Millioner Kroner direkte og indirekte paa forgæves at afbøde det, vil jeg ikke kunne rime dette sammen med, at man betragter selve *Aarsagen* til Arbejdsløsheden, nemlig *Industriproblemet,* som noget, der ikke blot er Samfundet uvedkommende, nej, tvertimod som en nærmest anti-samfundsmæssig Sag.

Hvis vi stod i en gylden Konjunkturtid, hvis vi vadede i Penge og Arbejde, og alt gik let fra Haanden, da vilde man i al Fald psykologisk forstaa disse Betragtninger. Men hvor langt skal vi ned i Retning af Arbejdsloshed og Ruin for, at det skal kunne forstaas, hvad dansk Industris Opretholdelse betyder, og at dens Problemer, ganske uanset hvorledes andre Erhverv er stillet, maa løses ud fra *rent industrielle Forudsætninger,* som atter i saa overvældende Grad er bestemt af Forholdene udefra. Thi lige saa lidt som man kan betragte Industriproblemet her til Lands som en Sag for sig, kan vi betragte vor samlede Økonomi, heri ogsaa vor Industri, som uafhængig af hele Verdens Økonomi, og dog er det disse Kendsgerninger, hvis Betydning man skulde tro maatte staa alle tilstrækkelig klart i denne Tid, som det danske Folk synes at ville bortforklare, lige som hin Rigsdagsmand der »benægtede Fakta«.

Forhandlingerne i og med Folketingets Toldudvalg er jo ganske vist ikke afsluttede, lige som Luksustoldens Forlængelse vil kræve ny Forhandling. Med Spænding afventer vi iøvrigt Erfaringerne fra denne Lovs Virken. Jeg tror ikke, at Værditoldprincipet her har hostet Laurbær, og haaber derfor ogsaa, at de Toldsatser, Rigsdagen eventuelt vil forhoje og bringe ind under en mulig særlig Luksustold, maa kunne lægges over paa Vægttolden. Den er og bliver det eneste Grundlag, vi vil kunne forhandle paa.

Angaaende selve Toldlovens politiske Skæbne skal jeg ikke kunne udtale mig. Jeg vægrer mig

blot til det sidste ved at tro, at Regeringen paa dette Tidspunkt skulde ønske at overtage Ansvaret for en Systemændring, ikke blot toldteknisk, men i sine Konsekvenser rækkende langt ind i Industriens indre Tilværelse og Forudsætninger, som der er nedlagt en saa enstemmig Protest imod fra de forskellige Erhverv, og jeg opfordrer Industriens Folk til ogsaa under de afsluttende Forhandlinger at staa faste og samlede paa det saglige Standpunkt, vi er sat til at hævde — uanset Alverdens opdigtede »Samfundshensyn«, demokratiske Krav og økonomiske Dogmer.

Vi vil da til det sidste haabe, at vore Synspunkter maa kunne trænge igennem, men vi bør ikke skjule for os selv, at den for os lykkeligste Udgang af dette Problem kun kan blive et Bortfald af Toldlovforslaget, hvorved altsaa den bestaaende Toldlov, d. v. s. 1908 Loven, fortsættes uforandret. Tilbage vil derfor blive Kravet om *de ekstraordinære Kriseforanstaltninger,* som vi har rejst for over 1 Aar siden, og som Udviklingen turde have underbygget paa saa utvetydig Maade, at det forekommer mig, at denne Sag ikke længere kan afvises, hvis man ikke til Fordel for forudfattede Fordomme, Partipolitik eller snever Standspolitik vil ofre vort Lands økonomiske og sociale Ve og Vel.

* * *

Industriraadets Virksomhed i det forløbne Aar.

Krisesituationen, Told- og Skatteproblemet — social-politiske Problemer.

Paa Industriforeningens Generalforsamling den 29. Marts gav Formanden, Direktør *H. P. Prior*, følgende Oversigt over Industriraadets Virksomhed i det forløbne Aar.

De Hovedspørgsmaal, der i det svundne Aar i overvejende Grad har præget Industriraadets Arbejde er følgende: 1) Krisespørgsmaalet og 2) Skattelovene, hvilke sidste atter deler sig i 2 Hovedspørgsmaal. a) Toldloven og b) De direkte Skattelove, og jeg skal da i det følgende give en Redegørelse for, hvad der fra vor Side i Aarets Løb er udført paa disse Felter.

Industrikrisen. Paa sidste Generalforsamling sluttede jeg Omtalen af Industrikrisen med at omtale de Foranstaltninger, som Statsministeren under 2. Februar f. A. paa fire nærmere angivne Omraader havde erklæret, at Regeringen var villig til at træffe til Støtte for Industrien. De paagældende Foranstaltninger var følgende: Nedsættelse af Jernbanefragter, Nedsættelse af tyngende Toldsatser paa Raa- og Hjælpestoffer, Begunstigelse af dansk Arbejde ved Statsleverancer og Statshjælp til Afhjælpning af Kreditvanskeligheder.

Jeg skal ganske kort omtale, hvorledes Gennemførelsen af disse fire Punkter har formet sig:

Nedsættelse af Jernbanefragter. Som et af de første Resultater af Forhandlingerne med Regeringen kan jeg nævne, at der i Maj Maaned f. A. af Indenrigsministeriet blev givet Tilsagn om Ydelse af 30 pCt. Fragtgodtgørelse til visse industrielle Virksomheder. Dette Tilsagn, der iøvrigt senere blev gentaget, som et af Handelsministerens 8 Punkter, førte gennem et meget behageligt Samarbejde med Indenrigsministeriet til, at Staten ydede 30 pCt. Fragtgodtgørelse først og fremmest ved Transport af Tørv, Tegl- og Kalkværksprodukter, Sten (Brosten, Skærver og Grus), Tagpap, Tagtjære, Cementvarer, enkelte Metalvarer, Brunkul, Blodfoder, færdige Trævarer og Raatræ. Fragtgodtgørelsen omfattede i de fleste Tilfælde baade Transporter paa Stats- og Privatbaner, ja, for enkelte Varers Vedkommende ogsaa Sejlskibstransporter.

Efter at Regeringens Forslag til Ændringer i Statsbanernes Takster nu er blevet ophøjet til Lov, vil Fragtgodtgørelserne indtil Udgangen af Marts Maaned 1924 fremtidig kun blive ydet med 20 pCt. af de nye nedsatte Fragter, der erlægges af de Virksomheder, som inden Udgangen af December 1921 havde opnaaet Fragtgodtgørelse gennem Indenrigsministeriet. For Tørvs Vedkommende er der dog givet Tilsagn om 30 pCt. ogsaa af de nye Fragter, men Takstlovens Vedtagelse har samtidig haft den beklagelige Følge, at Fragtgodtgørelsen fremtidig ikke vil blive ydet ved Transporter paa Privatbaner og ad Søvejen.

Ophævelse af tyngende Toldsatser for Raa- og Hjælpestoffer.

I Henhold til Statsministerens Tilsagn desangaaende opnaaedes det, at der blev truffet en Ordning, saaledes at Papirindustrien faar tilbagebetalt den erlagte Told for den i Fabrikationen anvendte Træmasse, da Tolden paa Træmasse var højere end Tolden paa det færdige Papir. Da denne Industri var underkastet en meget skarp Konkurrence fra Udlandet, var det af ikke uvæsentlig Betydning for Papirindustrien at faa denne Told refunderet.

Den paagældende Ordning er sukcessive blevet forlænget og er stadig i Kraft.

Ifølge den nugældende Toldlov tilbagebetales Tolden for Skibsbundfarve, bl. a. naar denne Farve anvendes til Reparation af Skibe, og er saaledes faktisk toldfri ved denne Anvendelse, da de Raa- og Hjælpestoffer, der anvendes til Fremstilling af Skibsbundfarve, er toldpligtige, fremkommer der altsaa en negativ Beskyttelse til ikke ringe Skade for de danske Fabriker. Der har i mange Aar været arbejdet paa at faa dette Misforhold ændret, og i Henhold til Statsministerens Tilsagn opnaaedes nu en tilfredsstillende Ordning, saaledes at den negative Beskyttelse blev ophævet.

Ved den i November f. A. ikrafttraadte Luksustoldlov blev der som bekendt indført en væsentlig

forhøjet Toldbeskatning for en Række Varer, bl. a. Silke; imidlertid anvendes f. Eks. Silke jo som Hjælpestof i mange Fabrikationer og ogsaa til Fremstilling af Varer, der aldeles intet har med Luksus at gøre. Da Toldsatsen for de færdige Varer ikke blev forhøjet samtidig, fremkom der i flere Tilfælde ganske uretfærdige Forhold.

Efter Forhandlinger mellem Handelsministeriet og Industriraadet blev der derpaa truffet den Ordning, at flere Industrier, der anvender Silke som Raa- eller Hjælpestof, faar den forhøjede Toldafgift tilbagebetalt, dette gælder f. Eks. for Hatteindustrien, for Kabelindustrien og for et Silkevæveri, samt for Handelsmøllerne (Sigteflor).

Begunstigelse af dansk Arbejde.

Som det vil være Medlemmerne bekendt, blev der ifjor Foraar fra forskellige af Ministeriernes Side truffet Beslutning om visse Begunstigelser af dansk Arbejde, idet der fra Statsmagtens Side til de forskellige Ministerier var rettet Opfordring om at lade udgaa Instruktion til de forskellige Statsinstitutioner om fortrinsvis at anvende dansk Arbejde, selv om dette maatte stille sig saa meget dyrere end udenlandsk Arbejde, at man efter den hidtil fulgte Praksis ikke kunde foretrække dansk Arbejde. Kun synes Landbrugsministeren ikke at have haft nogen særlig Forstaaelse af dette Spørgsmaal.

I Overensstemmelse med Landsforeningen »Dansk Arbejde« henvendte Industriraadet sig i Efteraaret til Indenrigsministeriet og anmodede om, at der ved Ydelse af Statstilskud og Statslaan til Byggeforetagender, der opføres i Henhold til Byggeloven af 1. April 1921, maatte blive opstillet Betingelser om Anvendelse af danske Byggematerialer.

Den 15. December traf Indenrigsministeriet Beslutning om at imødekomme denne Anmodning, saaledes at det fremtidig kræves, at der ved de nævnte Byggeforetagender skal anvendes danske Mursten og Tagsten, teglbrændte eller betonstøbte Rør, Mørtel, Cement, Kakkelovne, Komfurer, Smedearbejde og Bygningssnedkerarbejde, samt her i Landet høvlede og pløjede Brædder.

Industriraadet forhandler stadig videre med Indenrigsministeriet om denne Sag, og der er Haab om, at Betingelserne om Anvendelse af dansk Arbejde udvides til ogsaa at omfatte andre Materialer.

Statshjælp til Afhjælpning af Kreditvanskeligheder.

Ved Slutningen af Rigsdagssamlingen ifjor Foraar gav Finansudvalget en Bevilling paa 2 Millioner Kr. til Udlaan til den nødlidende Industri. Finansministeriet har administreret denne Laanebevilling, og Industriraadet har fungeret som Ministeriets Raadgiver.

Andragender er blevet indsendt her til Industriraadet, der væsentligst ved Hjælp af kritisk Revision og ved Henvendelse til Bankerne har fremskaffet det fornødne Grundlag af Oplysninger til Bedømmelse af Sagerne. De første Laan blev udbetalt i Begyndelsen af Juli f. A., og i hele Tiden siden da har der været behandlet et meget betydeligt Antal særdeles vanskelige Sager. I December f. A. blev der yderligere bevilget 1 Million Kroner. Over 3 Millioner Kroner er der nu disponeret til Fordel for ialt 73 Virksomheder af de mest forskelligartede Industrigrene. Ialt har der været behandlet ca. 165 Sager.

Det bemærkes, at der i December f. A. ogsaa bevilgedes et Beløb til andre Virksomheder, det vil sige saadanne Virksomheder, som maaske egentlig ikke har industriel Karakter, men som dog kunde formenes at være værdig til en vis Støtte paa Grund af betydelig Arbejderbeskæftigelse. Imidlertid er der kun givet en enkelt Bevilling af dette Beløb.

Til Forhandling med Regeringen og de forskellige Industrigrene angaaende Gennemførelsen af de her omtalte fire Former for Statsstøtte, samt senere Handelsministerens »8 Punkter«, har der af Industriraadet været nedsat et Udvalg bestaaende af Fabrikant *C. F. Jarl* (Formand), Direktør *Gunnar Gregersen* og Professor *Karl Meyer.*

Der har i Aarets Løb paahvilet dette Udvalg et meget betydeligt Arbejde, navnlig med Behandlingen af de mange Laanesager. Jeg benytter Lejligheden til overfor de tre Herrer at udtale en varm Tak for det store og uegennyttige Arbejde, de saaledes har udført til Gavn for Industrien.

Handelsministerens »8 Punkter«.

Som det vil være Medlemmerne bekendt, udtalte Industriraadet straks, da de her omtalte fire Former for Statsstøtte var blevet offentliggjort, at *Industriraadet ikke mente, at disse Foranstaltninger paa nogen Maade kunde anses for et Middel til Afhjælpning af Industrikrisen i Almindelighed,* men at de kun kunde betragtes som en ikke særlig omfattende Hjælp til et meget begrænset Antal Virksomheder.

Dette Synspunkt maa vi fremdeles fastholde. Thi ser vi f. Eks. hen til, at der til Dato er bevilget ca. 3 Millioner Kroner til *Laan* til den nødstedte Industri, da maa det dog vist erkendes, at denne Støtte tager sig saare beskeden ud paa Baggrund af de Millionbeløb, der i Aarets Løb af det offentlige er bevilget — vel at mærke ikke som Laan — til Arbejdsløshedens Bekæmpelse,

Navnlig paa Grund af den offentlige Debat, der ifjor Foraar fandt Sted om, hvorvidt Industrien her i Landet maatte anses for naturlig eller ikke, fandt Industriraadet Anledning til Tirsdag den 14. Juni f. A. at indbyde til et mindre Industrimøde for gennem en Diskussion at klarlægge Industriens Stilling og Vilkaar. Denne Tanke fandt Tilslutning hos Handelsministeren, der paa sin Side gerne ønskede at blive nærmere orienteret om Industriens Forhold.

Paa Mødet, hvortil, foruden en Række Industrirepræsentanter, var indbudt Handelsministeren, Medlemmerne af Rigsdagens Industriudvalg, forskellige Embedsmænd m. fl., holdt Industriraadets Formand et Indledningsforedrag, hvorefter en Række fremstaaende Mænd indenfor Industrien havde Ordet. Resultatet af Mødet blev en Resolution af følgende Indhold:

»Deltagerne i Industrimødet den 14. Juni 1921 opfordrer Industriraadet til at rette en fornyet Henvendelse til Regeringen om at genoptage Industrispørgsmaalet til Behandling, saaledes at der gennem Foranstaltninger fra Statsmagtens Side tilvejebringes effektive Midler til Modarbejdelse af den for vort Samfund saa katastrofale Erhvervskrise«.

Denne Resolution tilstilledes straks Regeringen, og den 23. Juni indløb til Industriraadets Formand et Svar fra Statsministeren gaaende ud paa, at Regeringen havde overdraget Indenrigsministeren at tilvejebringe en Redegørelse for Arbejdsløshedsforholdene i Almindelighed og Handelsministeren at foranstalte en fornyet Undersøgelse vedrørende Aarsagerne til og Midlerne til Afhjælpning af den herskende Krise.

Fra vor Side opfattede vi dette Svar som et Udtryk for, at det nu var Regeringens Hensigt at søge Udveje til en effektiv Afhjælpning af Erhvervskrisen, og vi tilsagde derfor straks Industriraadets mest ubetingede Støtte til Gennemførelsen af den paatænkte Undersøgelse.

Det vilde føre for vidt her at komme nærmere ind paa den Undersøgelse, som derefter paafulgte, og navnlig den Behandling, som det af Industrien indsamlede Materiale senere blev til Del fra Handelsministeren og hans Sagkyndige, d'Herrer Professor *Birck*, Sekretær *Otto Himmelstrup* og Direktør *Jac. K. Lindberg*. Dette Forhold er Industriens Mænd kun alt for vel bekendt.

Resultatet af Undersøgelsen gav sig Udtryk i en Tale, som den 15. November ifjor blev holdt i Rigsdagen af Handelsministeren, i hvilken det meddeltes, at Ministeriet havde besluttet gennem ham at undersøge, hvilke Foranstaltninger der indenfor de senere saa meget omtalte »8 Punkter« kunde træffes til Mildnelse af Industrikrisen. Ministeren nedsatte derefter et sagkyndigt Udvalg bestaaende af Grosserer *Emil Hertz*, Direktør, cand. polyt. *Rist* og Fuldmægtig i Generaltolddirektoratet, cand. polit. *J. Toftegaard*, hvilket skulde bistaa Ministeren med Forhandlinger med Industriraadet angaaende Gennemførelsen af Punkterne. Paa sin Side udpegede Industriraadet det tidligere omtalte ekstraordinære Tremandsudvalg til at føre Forhandlingerne med Ministeriet angaaende alle de »8 Punkter«, idet Industriraadet ikke mente at turde paatage sig Ansvaret for at nægte sin Medvirken til Gennemførelsen af Forslaget i de Tilfælde, hvor det eventuelt maatte kunne faa praktisk Betydning. Samtidig med at Industriraadet erklærede sig villig til at deltage i de heromhandlede Forhandlinger, udtalte man en Forventning om, *at den samlede industrielle Situation maatte kunne finde sin heldige Løsning ved de forestaaende Skatte- og Toldlovforhandlinger.*

For at klarlægge Situationen saa meget som muligt udsendte Industriraadet i Forstaaelse med Handelsministeriet den 22. November f. A. et Cirkulære til sine Medlemmer. I dette Cirkulære citeredes de »8 Punkter«, men man henledte iøvrigt Opmærksomheden paa det, som var det nye i Handelsministeriets Forslag, nemlig Punkterne 3, 7 og 8, og man opfordrede Medlemmerne til at komme frem med saadanne Sager, som kunde tænkes at falde ind under de »8 Punkter«.

I de følgende Maaneder har der været ført forskellige Forhandlinger mellem Industrien og Handelsministeren og dennes Udvalg. I Henhold til Punkt 3, der stiller i Udsigt Statsstøtte til Afhjælpning af den Ulighed i Konkurrencen, som hidrører fra, at danske Industrier paa Grund af udenlandsk Prisdifferentieringspolitik maa betale visse Hjælpestoffer, som kun kan erholdes fra Udlandet, højere end tilsvarende Virksomheder i Eksportlandet (f. Eks. Farvestoffer, Valsetraad), blev der taget nogle enkelte betydningsfulde Sager op til Behandling i Ministeriet, men det har vist sig, at Ministeren og hans Sagkyndige i alle Tilfælde indtil Dato er kommet til den Anskuelse, at der ikke i de fremførte Momenter var noget Grundlag for at yde den omtalte Støtte.

Punkt 7 angaaende Ydelsen af Eksportkredit har endnu ikke haft nogen praktisk Betydning. Der er vel udarbejdet en Plan af Ministeriet, og Forhandlinger er ført ogsaa med Bankernes Repræsentanter, men det maa vistnok endnu betegnes som usikkert, om der overhovedet kommer noget ud af denne Sag.

Punkt 8, der omhandler Statens Medvirkning til efter foretagen nøjere Undersøgelse at søge Industriens Modstandskraft overfor Udlandet styrket dels igennem, at ensartede Virksomheder sammensluttes til Opnaaelse af en bedre teknisk eller kommerciel Organisation, dels derved, at der til Imødegaaelse af udenlandsk Konkurrence søges tilvejebragt nærmere Samarbejde mellem visse Industrier (f. Eks. mellem Glasværker og Bryggerier, Mejerier og Stavfabriker, Lagerskrædere og Tekstilfabriker, Spinderier og Væverier, Rederier og Skibsværfter) har heller ikke faaet nogen praktisk Betydning. Handelsministeren har vel ført Forhandlinger om forskellige Industriers Forhold, men uden at der er kommet noget positivt Resultat ud deraf.

Efter det senest med Handelsministeriet afholdte Møde kan Forhandlingerne angaaende de »8 Punkter« til en vis Grad siges at være afsluttede. Medens det af Statsministeren i sin Tid givne Tilsagn om Fragtnedsættelser, Nedsættelse af visse tyngende Toldsatser, Begunstigelse af dansk Arbejde og Statslaan har medført Resultater, der for en omend ret begrænset Kreds af Industrivirksomheder har haft ikke uvæsentlig Betydning, kan det samme desværre ikke siges om Handelsministerens nye Punkter, hvis Facit til Dato omtrent er lig Nul.

Toldspørgsmaalet.

Formanden gav herefter den andetsteds gengivne Oversigt over Toldlovforhandlinger og den hele industrielle Situation herhjemme. Stillingen overfor Folketingets Toldudvalg varetoges af Haandværkets og Industriens fælles Toldudvalg, bestaaende af Konsulent *Jul. Wulff*, Fabrikant *Knud Møller* og Oldermand *Rud. Rasmussen*, valgte af Fællesrepræsentationen, samt Direktør *Prior*, Fabrikant *Sebbeløv* og Direktør *Zahle*, valgte af Industriraadet. Formanden rettede en Tak til sine Kollegaer indenfor Udvalget for det store Arbejde, de ikke var veget tilbage for at paatage sig i denne Sag.

Fællesudvalget om Skattespørgsmaal.

Da man i Løbet af Sommeren 1921 havde bragt i Erfaring, at Regeringen agtede til Efteraaret at fremsætte sit Skattelovkompleks, nedsatte Dansk Dampskibsrederiforening, Grosserer-Societetets Komité og Industriraadet i August Maaned et Fællesudvalg med den Opgave at søge den kommende Lov om Indkomst-

og Formueskat til Staten affattet saaledes, at der blev taget det fornødne Hensyn til Byerhvervenes Ønsker. Fællesudvalget, hvori Industriraadet blev repræsenteret med Direktør *Chr. H. Olesen*, Fabrikant *Holger Sebbelov* og Direktør *Torben Zahle*, konstituerede sig med Direktør *Chr. H. Olesen* som Formand; cand. polit. *Cock-Clausen* blev Udvalgets Sekretær.

Der blev indsamlet et udførligt Materiale om Selskabsbeskatningen i andre Lande, og da Lovforslaget om Indkomst- og Formueskat til Staten blev fremsat i September Maaned, gik Fællesudvalget strak i Gang med Udarbejdelsen af en Indstilling til det af Folketinget nedsatte »Udvalg om de direkte Skatter«. Indstillingen, der blev afgivet den 19. Januar d. A., formede sig først og fremmest som en kraftig Appel til Regering og Rigsdag om, at man nu søgte at komme bort fra de usunde Skatteprincipper, der indførtes med Krigstidens midlertidige Skattelove, ligesom den uretfærdige Dobbeltbeskatning af Aktieselskabers Indtægter krævedes fjernet eller i hvert Fald lempet, saaledes at en for det økonomiske Liv ødelæggende Udbytning kunde afværges.

I korte Træk kan jeg sammenfatte de stillede Krav i følgende Punkter:

1) Ifald Selskabsskatten nødvendigvis skal bibeholdes, bør Dobbeltbeskatningen fjernes derved, at Aktieudbyttet, som Aktionæren skattes af, bliver skattefrit for Selskabet. Subsidiært bør i hvert Fald det skattefri Fradrag forhøjes til 6 pCt., som er den Rente, der sædvanemæssigt maa beregnes for den paa egen Risiko arbejdende Forretningskapital.

2) Selskabsskatten bør holdes nede paa smaa Procenter i Lighed med Tilstanden før Krigen.

3) Den Del af Selskabets Virkemidler, der er konsolideret som Reservefonds, maa henregnes til Selskabets ansvarlige Virkemidler og skattemæssigt stilles lige med Aktiekapitalen. Der tages her Sigte kun paa saadanne Henlæggelser, som er foretaget med Selskabets Konsolidering for Øje, og som altsaa gaar ud over de af Skattevæsenet tilladte skattefrie Afskrivninger.

4) Saafremt den for Selskabsbeskatningen gældende meget uheldige stigende Skala bibeholdes, bør de Virkemidler, der hidrører fra Udnyttelse af Kredit i konsolideret Form som Obligationslaan, medregnes, naar Skatteprocenten fastsættes.

Med Hensyn til den Pris, der bør lægges til Grund for Varelagres Optagelse ved Regnskabsafslutningen, krævede Fællesudvalget, at de Næringsdrivende fremtidig faar Adgang til at optage deres Varelager til Kostpris, naar denne er lavere end Dagsprisen, og til Dagspris, naar denne er lavere end Kostprisen.

Det krævedes endvidere, at Andelsselskaber og Forbrugsforeninger i skattemæssig Henseende stilles paa lige Fod med Aktieselskaber, og der ønskedes genindført skattefrit Fradrag for de Selskaber, der driver Virksomhed i Udlandet, idet Skattebeløbet for disse Virksomheders Vedkommende bør formindskes efter Forholdet mellem den samlede Bruttoindtægt og den Del af denne, der hidrører fra Udlandet.

Fællesudvalget, der i sit Arbejde paa værdifuld Maade blev assisteret af Dr. polit. *Pio* og Direktør *Axel Holwoy*, har gennem et Forretningsudvalg, bestaaende af Direktør *Chr. H. Olesen*, Skibsreder *A. P. Møller* og Grosserer *Otto Petersen* ført en Række Forhandlinger med Folketingsudvalget, og der er Grund til at tro, at det udmærkede Samarbejde mellem de tre Byerhverv, der paa dette Omraade har set Dagens Lys, vil blive kronet med Held, idet de hidtil førte Forhandlinger tyder paa, at man i Regering og Rigsdag ser med Velvilje paa adskillige af de fremsatte Ønsker.

Jeg vil gerne her udtale en Tak til de Herrer, der i denne Sag paa saa udmærket Maade har varetaget Byerhvervenes Interesser.

Arbejdsgiverforeningens og Industriraadets socialpolitiske Udvalg har i det svundne Aar beskæftiget sig med en Række sociale Spørgsmaal, som 8-Timers-Arbejdsdagen, Interessekontoret, Trustlovspørgsmaalet, Lovforslaget om Lukketid for Butiker m. m. Invalidefonden, Lovforslaget om Aldersrente m. m.

Hvad angaar 8-Timers-Arbejdsdagen, da har man saaledes med Erhvervsrepræsentanter i Arbejdstidskommissionen drøftet den Stilling, der fra Erhvervenes Side burde tages til dette Spørgsmaal. Resultatet af disse Drøftelser har givet sig Udtryk i den paagældende Kommissions Mindretalsbetænkning.

Indenfor Det social-politiske Udvalg har der iøvrigt fundet en Række Drøftelser Sted angaaende Erhvervenes Prispolitik-Drøftelser der resulterede i det store Møde i Studenterforeningen i September Maaned ifjor, hvilket førte til Oprettelsen af *Priskontrolkomiteén*. I denne er Industriraadet repræsenteret af Fabrikant *E. F. Jacob* med Fabrikant *Axel Engel* som Suppleant. Hovedlinien ved Behandlingen af hele dette Spørgsmaal har været den, at Erhvervene selv bør kunne ordne disse Forhold paa en baade for Erhvervene og Forbrugerne tilfredsstillende Maade uden Indblanding fra Statsmagtens Side.

Som Led i den Række social-politiske Pjecer, Udvalget i Tidens Løb har udsendt, er i Beretningsaaret udgivet 2 Foredrag af Direktør *H. P. Prior* og Bogtrykker *H. Langkjær*, henholdsvis angaaende »Industrikrisen og Arbejdsløshedsspørgsmaalet« og »International Socialpolitik«.

Iøvrigt har Udvalgets Sekretariat paa forskellige Omraader bistaaet med Tilrettelæggelsen af saadant Materiale, som har været af Betydning ved de sociale Spørgsmaals Drøftelser i Rigsdagen, i Kommissioner og Udvalg, hvor vi har maattet gøre vore Synspunkter vedrørende disse Forhold gældende.

Erhvervenes Ruslandsudvalg.

Det i 1920 nedsatte Grosserer-Societetets Komités og Industriraadets Ruslandsudvalg fortsatte i 1921 Arbejdet med at samle Oplysningsstof om Handelen paa Rusland, og da England i Marts Maaned afsluttede en Overenskomst med Sovjetregeringen, mente man i Erhvervskredse, at det russiske Spørgsmaal skulde genoptages paa en bredere Basis end hidtil, idet man ønskede, at ogsaa Landbruget og Skibsfarten skulde være repræsenterede i Ruslandsudvalget. Den 28. April 1921 blev Erhvervenes Ruslandsudvalg konstitueret med Direktør *Hjerl Hansen* som Formand, Kaptajn *F. H. J. Rambusch* som Næstformand og med

Repræsentanter for de fire Hovederhverv og Ingeniør *Lange* som Sekretær.

Sekretæren var allerede i samme Maaned i Stockholm for at undersøge Mulighederne for en Genoptagelse af Forhandlingerne om Handelsoverenskomsten, og i Sommeren og Efteraarets Løb har Udvalget udført et meget intensivt Arbejde med Møder, Indsamling af Oplysningsmateriale og Rejser til Stockholm, idet Udvalgets Formand og Næstformand i Juli Maaned blev indvalgt i den af Regeringen nedsatte Delegation for Forhandlinger med Sovjetregeringens Stockholmsrepræsentant.

I Aaret 1921 lykkedes det som bekendt ikke at faa sluttet nogen Overenskomst, men Erhvervenes Ruslandsudvalg har ikke desto mindre ment at burde fortsætte det undersøgende Arbejde, selv om der er indtraadt en Pavse i Forhandlingerne. Sekretariatet har da ogsaa indsamlet et stort Oplysningsmateriale, delvis gennem udenlandske Aviser, Tidsskrifter og Dagblade (heriblandt ogsaa russiske). Materialet er tildels stillet til Raadighed fra Udenrigsministeriet. Paa denne Maade er Medlemmerne holdt à jour med de økonomiske Forhold i Rusland og Udviklingen af Ruslands Handel med Udlandet. Selv om denne Sekretariatets Virksomhed ikke kan faa nogen praktisk Betydning, førend Handelsoverenskomsten er afsluttet, maa det dog anses for at være absolut nødvendigt, at de interesserede Firmaer, naar en Gang Rusland bliver aabnet, staar rustede til at genoptage deres Virksomhed der, og dette kan kun ske gennem et omhyggeligt Informationsstof omhandlende Ruslands økonomiske Genrejsning.

Efter at Sverige den 1. Marts har afsluttet en Handelsoverenskomst med Rusland — selv om denne Overenskomst endnu ikke er blevet ratificeret — maa Spørgsmaalet for Danmarks Vedkommende stadig siges at være aktuelt, og Ruslandsudvalgets Sekretariat har da ogsaa forøget Indsamlingen af Informationsmaterialet betydeligt, idet det gaar ud fra, at den nær forestaaende Konference i Genua vil betyde det indledende Skridt til en endelig Afgørelse af Ruslands Forhold til det øvrige Evropa.

Industriraadets Eksportbureaus Overgang til Dansk Eksportforening.

Fra Begyndelsen af forrige Aar antog Tanken om en Koncentration af det erhvervsmæssige Oplysningsarbejde fastere og fastere Form, og det blev vedtaget, at det i 1915 oprettede Industriraadets Eksportbureau skulde sluttes sammen med Dansk Eksportforening, saaledes at Grosserer-Societetets Komité og Industriraadet delvis skulde financiere Eksportforeningens Drift. Sammenslutningen fandt Sted den 1. Maj 1921, og Ingeniør *Lange* overgik delvis til Eksportforeningen paa den Maade, at han den halve Dag skulde staa til Disposition for denne Forening og Resten af Tiden for Industriraadet.

Ved den stedfundne Gennemførelse af Loven om Udenrigsministeriets Omorganisation er jo imidlertid Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene blevet oprettet, og da der har været Enighed om, at det da var overflødigt at have to Bureauer, der beskæftiger sig med nogenlunde de samme Opgaver, er der i den senere Tid ført Forhandlinger om en Sammenslutning af Udenrigsministeriets Oplysningsbureau og Dansk Eksportforening, saaledes at Eksportforeningen fuldstændig skulde gaa op i den udenrigsministerielle Institution. Foreløbig er Planen tiltraadt af Udenrigsministeriet og Eksportforeningens Bestyrelse og Repræsentantskab; Sagen bliver nu forelagt paa en Generalforsamling i Eksportforeningen, der afholdes førstkommende Fredag den 31. ds.

Efter Sammenslutningen er det Tanken, at Ingeniør *Lange* skal fortsætte sit Arbejde i Industriraadets Tjeneste, bl. a. som Sekretær for Erhvervenes Ruslandsudvalg. Selv om Udenrigsministeriets Oplysningskontor kommer til at beskæftige sig med Erhvervenes Eksportinteresser i al Almindelighed, vil denne Virksomhed dog sikkert i første Linie tage Sigte paa Forholdene udadtil, medens Oplysningsarbejdet indadtil maa antages i vidt Omfang at komme til at paahvile de respektive Erhvervsorganisationer.

Verdensudstillingen i Rio de Janeiro.

I Begyndelsen af August Maaned f. A. fremkom der en officiel Indbydelse til Danmark om at deltage i Verdensudstillingen i Rio de Janeiro i 1922. Man var indenfor Industriraadet klar over de store Interesser, der er knyttet til Brasilien som fremtidigt Marked for Industriprodukter, men man var ogsaa klar over, at der under de nuværende Konkurrenceforhold, navnlig med den tyske Industri, ikke vilde være megen Udsigt til at opnaa en øjeblikkelig Afsætning i Brasilien. Man var derfor, ogsaa i Betragtning af de vanskelige økonomiske Forhold, ikke sikker paa, at der vilde være mange Industrivirksomheder, der vilde ofre Penge og Arbejde paa at deltage i en Udstilling i Rio de Janeiro. Ved en Forespørgsel til Industriraadsorganisationens Medlemmer, viste det sig imidlertid, at der var en ikke ringe Interesse herfor, og da Staten ydermere gav et Tilskud paa 250 000 Kr. til Gennemførelsen af denne Sag, fremkom der en saadan Tilslutning, at det oprindelig tegnede Areal viste sig altfor lille og derfor maatte udvides meget betydeligt.

Til at tilrettelægge den danske Deltagelse blev der af Handelsministeriet i November Maaned nedsat et Kommissariat for Danmarks Deltagelse i Verdensudstillingen i Rio de Janeiro. Som Formand for Kommissariatet blev valgt Direktør *Benny Dessau*, og som de industrielle Udstilleres særlige Repræsentanter blev valgt Direktør *Dalgas* og Direktør *A. B. C. Hansen*. Som Generalkommissær blev Hr. *Fred. Riise* ansat. Kommissariatet har Kontor i Industriforeningens Bygning, og Fuldmægtig *Egebjerg* fungerer som Sekretær for Kommissariatet.

Der vil paa Verdensudstillingen blive opført en særlig Danmarksbygning, omspændende 1100 m^2, i hvilken Bygning den danske Udstilling vil blive samlet. Den danske Udstilling maa væsentlig karakteriseres som en Industriudstilling, idet der fortrinsvis udstilles Industriprodukter.

Industriraadets Repræsentation i London.

Omkring Begyndelsen af forrige Aar blev der truffet Aftale med Ingeniør *K. Mygind* om, at han indtil videre — foreløbig for 1 Aar — skulde paatage sig

Hvervet som Industriraadets Repræsentant i London og som saadan holde Raadet orienteret om alle økonomiske, industrielle og sociale Spørgsmaal, der maatte antages at være af Interesse for os, ligesom han i givet Fald skulde bistaa Industriraadet og dets Medlemmer med Løsningen af konkrete Spørgsmaal. Vi har haft megen Glæde af dette Arrangement, idet Ingeniør Mygind paa udmærket Maade har holdt os underrettet paa de forskellige Omraader og da navnlig vedrørende den engelske Lovgivning om Foranstaltning til Støtte for Industrien. Efter at den danske Generalkonsul i London ved den stedfundne Omorganisation af Udenrigsministeriet i Løbet af 1921 var blevet udnævnt til Handelsraadgiver ved Gesandtskabet i London, besluttede vi os imidlertid, bl. a. ogsaa af økonomiske Grunde, til med Udgangen af 1921 at ophæve den med Ingeniør Mygind trufne Ordning. Fra Udenrigsministeriet modtog vi samtidig Tilsagn om, at Generalkonsulen i London fremtidig vilde holde os orienteret om Udviklingen af de Spørgsmaal, som Ingeniør Mygind hidtil havde holdt os à jour med.

Konsulatudvalget har ligesom i de tidligere Aar været beskæftiget med at udtale sig angaaende Ansættelse af en Række honorære Konsuler Verden over. Ved den nu stedfundne Omorganisation af Udenrigsministeriet er der, som man vil vide, oprettet et Oplysningsbureau for Erhvervene, og i det dertil knyttede Erhvervsraad er Industriraadet repræsenteret ved Direktør *Prior* og Kaptajn *Rambusch*. Sidstnævnte er Raadets Formand. Oplysningsbureauet traadte i Virksomhed i Begyndelsen af dette Aar, og den nærmere Tilrettelægning af Samarbejdet mellem Industriraadet og Oplysningsbureauet har været overdraget Konsulatudvalget.

Af større Sager har Konsulatudvalget endvidere behandlet Spørgsmaalet om Oprettelsen af et dansk Gesandtskab i Meksiko samt Oprettelsen af forskellige Generalkonsulposter i Sydafrika og britisk Indien m. v.

Industriraadet tillægger det Betydning, at den officielle Repræsentation i Udlandet styrkes det mest mulige, men i det foreliggende Spørgsmaal har Raadet dog fulgt Konsulatudvalgets Indstilling om, at Oprettelsen af forskellige af de omhandlede Poster burde udskydes indtil videre, paa Grund af de vanskelige økonomiske Forhold.

Som det vil være bekendt, har der ogsaa indenfor Rigsdagen gjort sig Betænkeligheder gældende i denne Retning, og Oprettelsen af de nævnte Poster er derfor blevet udskudt.

Udstedelse af Oprindelsescertifikater.

I de første 3 Maaneder af 1921 blev der af Industriraadet udstedt ca. 50 Oprindelsescertifikater hovedsagelig for Varer til Australien, idet dette Land fremdeles opretholder de under Verdenskrigen gældende Bestemmelser herom. I Slutningen af Marts Maaned blev der i England indført Bestemmelser om, at alle Varer med nogle faa nærmere angivne Undtagelser ved Indførsel til United Kingdom skulde være ledsagede af Oprindelsescertifikater for ikke at falde ind under en 50 pCt. Afgift, der opkrævedes for alle tyske Varer. Industriraadet og Grosserer-Societetet paatog sig paa samme Maade som under Krigen at udstede disse Certifikater, og som Raadets Eksperter fungerede for Sjælland Professorerne *Karl Meyer* og *E. Thaulow*, for Fyen Stadsingeniør *H. V. Rygner*, Odense, og for Jylland Forstander for Aarhus tekniske Skole *G. Høegh-Guldberg*. I de to Maaneder, disse Bestemmelser var i Kraft, udstedte Industriraadet ca. 420 Certifikater. I Maanederne Juni-December blev udstedt ca. 370 Certifikater, hvoraf ca. 200 var for Varer til Norge ifølge en Bestemmelse om, at en nærmere angivet Række Varer skulde være forsynet med Attest om, at disse ikke var af spansk eller portugisisk Oprindelse.

Industriraadet har rejst Spørgsmaalet om, at der skulde gives Industri og Teknik Adgang til at blive repræsenteret i Sø- og Handelsretten og har forhandlet om denne Sag med Justitsministeriet. Senere har Dansk Ingeniørforening paatænkt at rejse Spørgsmaalet om en teknisk Domstol i Lighed med Sø- og Handelsretten og foreslaaet, at der skulde nedsættes et Udvalg til Drøftelse af denne Sag. Dette Udvalg er tiltraadt af Industriraadet foruden af Ingeniørforeningen og Akademisk Architektforening. Raadets Repræsentanter i Udvalget er Kaptajn *Rambusch*, Direktør *Poul C. Poulsen* og Overretssagfører, Dr. polit *Fr. Pio*. Udvalgets Arbejde er skredet godt fremad, og der vil snarest kunne ventes Forslag til en Løsning af denne Sag.

Erhvervenes Pressesekretariat, der nu har bestaaet i 2 Aar, har i det sidste Aar betydelig udvidet sit Virkeomraade. Af den Beretning, som Pressesekretariatet har udsendt for Kalenderaaret 1921, fremgaar det, at Sekretariatet har udsendt 122 Fællesartikler til de danske, svenske og norske Blade, i hvilke man har gjort Rede for industrielle og sociale Forhold dels her og dels i Udlandet. Desuden har Sekretariatet tilsendt saavel Provins- som Hovedstadspressen forskellige særlige Artikler, som kunde støtte Industrien i vore Krav om Beskyttelse i Krisetiden om à jour-Føring af Tolden og om vor Kamp mod Værditoldprincipet.

Efter særligt Ønske fra Industriraadet er Pressesekretariatet slaaet ind paa at udsende Oplysninger om Udlandets Foranstaltninger til Værn for Erhvervslivet. En Oversigt over en Del af de Oplysninger, som Pressesekretariatet saaledes udspredte, har i sammentrængt Form været gengivet i »Tidsskrift for Industri« Nr. 18, saaledes at ogsaa vore Medlemmer kunde blive gjort bekendt med dem.

Pressesekretariatet har samarbejdet med lignende Presse- og Oplysningskontorer i Sverige og Norge, og der er fastlagt en saadan Form for Samarbejde, at vore forskellige Udvalg til enhver Tid hurtigt kan blive orienteret om, hvad der sker i vore Nabolande. Gennem Udenrigsministeriets Pressebureau har vort Pressesekretariat endelig i schweiziske og franske Blade faaet udsendt Oplysninger om forskellige danske Industrier.

Pressesekretariatet har tillige haft den Glæde, at enkelte Virksomheder og Personer indenfor Industriraadsorganisationen i stigende Grad har henvendt sig til Sekretariatet om Støtte i Pressesager, og man har i forskellige Virksomheder arrangeret Møder med Pressen, der har faaet Lejlighed til at gennemgaa Be-

driften og Fabrikationen. Jeg henleder Opmærksomheden paa, at Industrien netop gennem Erhvervenes Pressesekretariat har en udmærket Lejlighed til at komme i Forbindelse med Presse og Publikum, og jeg opfordrer derfor vore Medlemmer til, saa ofte de maatte have Brug for Pressens Bistand, da at henvende sig til Erhvervenes Pressesekretariat.

Industriberetningen.

I Juni Maaned 1921 udkom »Industriberetningen« for Aarene 1915—18 under Redaktion af cand. polit. *Olaf Knudsen.* Denne Beretning indeholdt en Redegørelse over Industriraadets Indsats for at opretholde Danmarks Industri under Krigen samt en fyldig Oversigt over de enkelte Industriers Virksomhed under de vanskelige Forhold. Af Hensyn til den store Interesse, der var knyttet navnlig til Redegørelsen angaaende Erhvervsorganisationernes Arbejde, blev Bogen trykt i et noget større Oplag end ellers, saaledes at de mange, der havde deltaget i dette Arbejde, kunde faa tilsendt et Eksemplar af Bogen, ligeledes er der gennem Udenrigsministeriet tilsendt de danske Konsuler i Udlandet et Eksemplar af Industriberetningen. Det har været forbundet med ikke ringe Omkostninger at fremstille saa mange Eksemplarer, at bl. a. denne Udsendelse kunde finde Sted, men vi har anset det for at være af allerstørste Vigtighed, at de danske Repræsentanter i Udlandet faar det bedst mulige Kendskab til den danske Industri.

I Efteraaret fratraadte cand. polit. *Olaf Knudsen* som Redaktør af Beretningen for at gaa over i Udenrigsministeriets Tjeneste, og til hans Efterfølger udnævntes Fuldmægtig *Egebjerg* i Industriraadet.

Grundet paa det store Arbejde, der har været paalagt Sekretariatet ved hele Krisesituationen og ved Forarbejdet i Anledning af Toldlovrevisionen, har man maattet udskyde Arbejdet med Udgivelsen af Industriberetningen noget. Arbejdet er imidlertid nu paabegyndt, og Industriberetningen for 1919—20 vil forhaabentlig foreligge inden Udgangen af indeværende Aar.

Af *Alex. Foss' Industrifond* er der omkring 1. Februar d. A. uddelt Understøttelse til et samlet Beløb af ialt Kr. 16 792,88 og af *C. F. Jarls Industrifond* et Beløb af Kr. 3 973,44. Det har tidligere været offentliggjort, hvem der har været tildelt Understøttelser, saa jeg vil kun gerne her oplyse, at Bestyrelsen for de to Fond med Tilslutning fra Industriraadet har vedtaget et Forslag fra Ingeniør Foss gaaende ud paa, at Fondenes Renter fremtidig fortrinsvis skal anvendes til:

Understøttelse til bestemte Opgavers Løsning, f. Eks. i Form af Præmier, Bevillinger til Forarbejder og Forsøg, dels rent tekniske, dels videnskabeligtekniske og

Understøttelse til at begynde eller fortsætte en Virksomhed af industriel eller haandværksmæssig Karakter,

medens Understøttelser til andre Formaal, f. Eks. Studierejser skal komme i anden Række, bl. a. fordi der paa dette Felt er andre Institutioner, der i vidt Omfang yder Støtte.

Fra Foreningen af danske Smøreolieimportører har Industriraadet i det forløbne Aar haft den Glæde at modtage et Beløb af ialt Kr. 10 000, hvis Renter skal benyttes til lignende Formaal som dem, hvorpaa de to nys omtalte Fond tager Sigte. Jeg benytter Lejligheden til her at udtale Industriraadets Tak til Foreningen af danske Smøreolieimportører, hvormed vi, navnlig under Krigen, havde et nøje Samarbejde, gennem det af Raadet oprettede Smøreolieudvalg.

Præmieringen af den mindre Industri.

Til Præmieringen var anmeldt ialt 49 Firmaer, og der uddeltes 9 Præmier til et Beløb af ialt Kr. 2 850. Da Navnene paa Præmietagerne samt Størrelsen af de enkelte Præmier har været offentliggjort i Tidsskrift for Industri, skal jeg ikke her komme ind paa en nærmere Omtale heraf.

Industriraadet har som Medlemmer af *Kommissionen angaaende Revision af Næringsloven* udpeget Direktør *Benny Dessau* og Direktør *L. Larsen.*

Raadet har fremdeles afgivet Betænkning med Hensyn til forskellige Lovforslag, der direkte berører Industrien, for Eksempel angaaende Forslaget til Levnedsmiddelloven, der for adskillige Industriers Vedkommende vilde paalægge urimelig strenge Baand paa den naturlige Handlefrihed.

Kommissionsforslaget angaaende *Regler for Fremstilling af fortættede og fordraabede Luftarter* har Industriraadet behandlet i et særligt Udvalg, hvis Formand har været Folketingsmand, Ingeniør *Korsgaard.*

Industriraadet har som sin Repræsentant i *Kommissionen angaaende Tilsyn med Forsikringsvirksomheder* valgt Fabrikant *H. Sebbelov,* og Raadet har afgivet Betænkning angaaende det af den interskandinaviske Kommission udarbejdede Forslag til Lov om Forsikringsaftaler.

Industriraadets Udvalg til Behandling af Konkurrenceklager har i Aarets Løb behandlet 12 Sager.

Da det fra Husmoderforeningens Side var paatænkt at oprette en Forsøgsstation til Prøvning af danske og udenlandske Varer for at konstatere Varernes Brugsværdi og for at garantere, at de ikke indeholdt skadelige Stoffer, tog Industriraadet denne Sag op til Forhandling med den nævnte Forening. Interessen samlede sig i første Række om Sæber og Vaskemidler, og det lykkedes ved Forhandling at opnaa en særlig Ordning for den danske Sæbeindustris Vedkommende, saaledes at Husmoderforeningen fremtidig skal give sit Stempel til een Slags blød og een Slags fast Sæbe, som opfylder visse Betingelser. Kontrolen med Fabrikerne udøves gennem Sæbelaboratoriet, og Husmoderforeningens Stempel gives kun til danske Fabriker, saa der er opnaaet en Løsning, der sikkert tør siges at tilfredsstille alle Parter. Gennem denne Sag er der opnaaet et Samarbejde mellem Husmoderforeningen og Industriraadet, som uden Tvivl vil vise sig værdifuldt, saafremt lignende Spørgsmaal skulde dukke op. Jeg takker Fabrikant *Jarl,* som har været Formand for Industriraadets Udvalg i disse Forhandlinger, for det udmærkede Arbejde, han har udført for Løsningen af denne Sag.

Industrien maa staa samlet.

Jeg kunde endnu nævne en lang Række Spørgsmaal, som Industriraadet i det forløbne Aar har beskæftiget sig med, og ved hvis Behandling vi har gjort Indu-

striens Synspunkter gældende, saaledes bl. a. Revisionen af Automobilloven, Loven om Farvning af Margarine, Loven om Jernbanetaksterne, Spørgsmaalet om Tilsyn med Forsikringsvirksomheder, Revisionen af Luksustolden med meget mere. Det vilde føre for vidt her at komme ind paa en nærmere Omtale af disse Spørgsmaal, men jeg haaber, at det af den Fremstilling, jeg her idag har givet af Industriraadets Virksomhed i det forløbne Aar, maa staa Tilhørerne klart, at vi ikke har ligget paa den lade Side. Selv om de Resultater, vi har opnaaet i Krisespørgsmaalet, ikke staar i et blot nogenlunde rimeligt Forhold til de Anstrengelser, vi har udfoldet, saa er der dog opnaaet visse Resultater, som ikke har været af uvæsentlig Betydning for de Firmaer, til hvis Fordel de er trufne.

Et maa imidlertid staa klart, og det er, at Forholdene maaske næppe nogensinde i højere Grad end nu har manet Industriens Mænd til Samling. Thi maaske ikke engang i Krigsaarene tegnede Forholdene sig saa alvorligt for dansk Industri, som de gør det i Øjeblikket. Naar jeg nu slutter denne Beretning, skal det derfor være med den kraftigst mulige Appel til Industriens Mænd om ikke at give op i Kampen for vore berettigede Krav om Støtte for den danske Industri, men saa stærkt som muligt støtte Industriraadet i den fortsatte Kamp for Hævdelsen af Industriens Interesser.

Krupp-Værkerne og Arbejderaktier.

Firmaet Fried. Krupp A/G i Essen, der iøvrigt nu er oppe paa en meget betydelig Produktion, i Omfang og Beskæftigelsesgrad svarende til før Krigens, har den 19. Decbr. 1921 ved en Generalforsamlingsbeslutning aabnet Funktionærer og Arbejdere i Selskabets Tjeneste Adgang til at eje Aktier og Aktierettigheder i Selskabets Grundkapital. — I de følgende Linier skal kortelig fremstilles Hovedtrækkene i det Krupp'ske Forsøg for at knytte Arbejderne nærmere til Virksomheden, et Fredsforsøg i den store sociale Kamp.

Aktierne, der tilbydes Arbejdere og Funktionærer, udstedes *ikke* til *de enkelte* blandt disse, men derimod til en Forening, der med dette Formaal for Øje er dannet: »Krupp'sche Treuhand«. Den, der vil have Aktier, maa indmelde sig som Medlem af denne Forening, og dertil kræves, at han (eller hun) i 5 Aar har været knyttet til de Krupp'ske Virksomheder. Samtidig med Indmeldelsen kan man saa meddele, hvor mange Aktier man ønsker, ingen Enkeltperson kan dog faa mere end højst 500 Stk. à 1000 M. Aktierne udstedes i Foreningens Navn, og denne giver atter til vedkommende Medlem et Bevis for, at den opbevarer som hans Ejendom de og de bestemte, numererede Aktier. Dividende (derom i det følgende) udbetales ogsaa igennem »Treuhand«; og det er denne, der staar opført i de Krupp'ske Bøger som Aktionær, den øver Stemmeret, i Henhold til sine Aktier, efter Beslutninger der tages paa dens Medlemsforsamling. — Denne Ordning antages at byde baade Arbejderaktionærerne, men ogsaa Firmaet større Fordele; en lettere Forretningsgang, bedre Muligheder for Arbejderne og Funktionærerne at finde Udtryk for deres Ønsker o. a. — end om Forholdet var et Forhold mellem Firmaet og den enkelte.

Med Hensyn til selve Aktierne gælder om disse følgende: De er udstedt som Præference-Aktier og paa en saadan Maade, at de skulde være for Aktionærerne en saa god og sikker Kapitalanbringelse som muligt. Derfor har de ogsaa visse Forrettigheder: de skal af Firmaets Aarsudbytte paa Forhaand have 6 pCt. Dividende, før der udbetales nogen anden. Skal der i et enkelt Aar ikke være saa stort Overskud, at en saadan Forrentning af Treuhand-Aktierne lader sig udføre, skal der for næste Aar udbetales den manglende Part i de 6 pCt., og de øvrige Aktionærer faar først deres Part, naar de 6 pCt. er udbetalt for begge Aarene. Har Firmaets Udbytte været saadan, at der kan udbetales mere end 6 pCt. paa alle Aktierne, saa faar Treuhand-Aktierne samme Udbytte som de andre Aktier — gives der saaledes 8 pCt. Udbytte, faar de altsaa foruden de 6 pCt., de fik paa Forhaand, desuden 2 pCt. Dog er her sat en Grænse: Treuhand-Aktierne kan ikke forrentes nogensinde med mere end 10 pCt. — en Udligning med den Fortrins-Stilling, der ellers er givet disse Treuhand-Aktier. (Til Oplysning tjener, at Firmaet ikke i Aarene før Krigen har givet over 12 pCt. Udbytte.)

Aktierne lyder, som nævnt, paa 1000 M. Stykket. De erhverves til en Kurs af 106 og med forskellige paaløbende Udgifter ialt til 1 100 M. Stk. — der betales i Januar (eller Februar) med 350 M. og siden med 250 M. den 1. Marts, 1. April og 1. Maj 1922. Aktierne faar Udbytte regnet fra 1. Jan. 1922.

Vil en Aktieejer af en eller anden Grund ud af sit Aktionær-Forhold, sker dette ogsaa gennem »Treuhand«, ligesaa vil den i givne Tilfælde kunne yde Laan paa Aktierne. — Der er fra Firmaets Side truffet Ordninger, saaledes at »Treuhand« i alle Tilfælde vil kunne genindløse Aktierne til Kurs 110, om nogen Aktionær vil skille sig af med dem; og skulde hele A/S Krupp likvidere, skal »Treuhand«-Aktierne ogsaa ved denne Lejlighed nyde Forrettigheder.

Endnu er at nævne den vigtige Ting, at »Treuhand«-Aktionærerne skal vælge en af deres til at indtræde som fuldtberettiget Medlem i Firmaet Krupps Tilsynsraad.

Mindre Meddelelser.

Husmandspolitik.

Til Belysning af den lidet samfundssolidariske Tankegang, der i vort Lands øjeblikkelige Nødstilstand er raadende i vide Kredse af vort Folk, tjener følgende Resolution, som er vedtaget af Husmandsforeningernes nylig afholdte Landsmøde:

»Idet Landsmødet henviser til sine tidligere Programudtalelser, udtaler det, at vi maa kræve, *at* det forelagte Forslag om *Ejendomsskatter* ændres saaledes, *at* der indføres en *Grundskyld* af en saadan Højde, at den — foruden at afløse den nuværende Ejendomsskyld — kan muliggøre en betydelig *Nedsættelse af Forbrugsbeskatningen* og yderligere Forhøjelse af *Frigrænsen for Indkomstbeskatningen*, og

at der ved *Toldreformen* sker en *Nedskrivning af Toldsatserne* som Indledning til disses *fuldstændige* Bortfald«.

Efter saaledes i enhver Henseende at have betinget sig Skattefrihed for sit eget Erhverv og for sit eget Forbrug og krævet en Udryddelse af de producerende Byerhverv, Haandværk og Industri, som hidtil i ikke uvæsentlig Grad har været medvirkende til, at Byerne har kunnet betale de 78 pCt. af Landets samlede Skatter, fortsætter Resolutionen saaledes:

»Vi advarer mod Fortsættelsen af den skadelige *Statslaanepolitik,* hvorved den kommende Slægt forpligtes overfor Kapitalismens Overmagt«.

Vi antager, at Husmændene her sigter til Optagelsen af Statslaan, og for saa vidt har Byerhvervene sikkert ganske samme Syn paa denne Sag — blot at man ikke umiddelbart kan se, hvorledes Staten, naar Landbruget selv vil være skattefrit og ikke give dem, der iøvrigt skal betale Skatterne, Lejlighed til at eksistere, vil kunne undgaa at leve paa Laan! Men for Resten fristes man unægtelig til i denne Forbindelse at fortolke »Statslaanepolitiken« noget anderledes og spørge, om Husmændene ogsaa herunder indbefatter de Statslaan og direkte Tilskud, som det nu er Tradition med et Beløb af 12 Mill. Kr. aarlig at yde netop til Husmandsbevægelsen?

Tyskerne i Østen.

I de sidste Maaneder er der ført Underhandlinger mellem Siemens-Schuckertselskabet og den japanske Kobberkonge Furihawa, som er resulteret i en Overenskomst afsluttet i Berlin, efter hvilken begge Parter skal oprette en fælles Fabrik i Tokio, som skal fremstille elektriske Maskiner. 20 fremragende Ingeniører fra Siemens-Schuckertselskabet samt andet teknisk Personale og Værkmestre er allerede paa Vej til Tokio.

Samtidig er der ved Medvirkning af Siemens u. Halske blevet grundlagt en Fabrik for elektriske Artikler i Suchow, Provinsen Kiangsu i Kina, under Navnet »Electrical Appliance Manufacturing Company«.

Tyske Teknikere er beskæftigede ved Fabriken, som arbejder efter tyske Patenter. Det nye Foretagendes Aktiekapital er $1^1/_2$ Mill. Sølvdollars.

Fra Biblioteket.

Følgende Bøger kan faas til Laans i Biblioteket, som er aabent daglig Kl. 10—10 og Søndage Kl. 10—4.

266. Teudt, H. Die Patentanmeldung. 2. Aufl. Berl. 1921. 138 S.
267. Geiger, Th. Das uneheliche Kind und seine Mutter im Recht des neuen Staates. Münch. 1920. 328 S.
267. Bruun, V. Forbrydelse og Samfund. 1915. 216 S.
268. Trap, C. Danmarks Statistik i Udtog. 1921.
272. Hilferding, R. Das Finanzkapital. Eine Studie über die jüngste Entwicklung des Kapitalismus. 2. Aufl, Wien 1920. 510 S.
272. Jentsch, C. Volkswirtschaftslehre. 6. Aufl. Leipz. 1920. 418 S.
272. v. Waltershausen, A. S. Deutsche Wirtschaftsgeschichte. 1815—1914. Jena 1920. 608 S.
272. Weber, A. Der Kampf zwischen Kapital und Arbeit. 3—4. Aufl. Tübingen 1921. 590 S.
272. Spann, O. Fundament der Volkswirtschaftslehre. 2. Aufl. Jena 1921. 388 S.
272. Wiese, L. Einführung in die Sozialpolitik. 1921. 296 S.
272. Sombart, W. Der Bourgeois. 1920. 540 S.
272. Eleutheropulos, A. Soziologie. 2. Aufl. 1908. 236 S.
272. Damaschke, A. Geschichte der Nationaløkonomi. I—II. 1920. 402 S.
272. Malthus, T. R. The Principles of Population. I—II. Lond. 2 Vol.
272. Gruntzel, J. Allgemeine Volkswirtschaftslehre. 5. Aufl. Wien 1919. 165 S.
273. Ströbel, H. Die Sozialisierung. 236 S. 1921.
278. Obst, G. Geld-Bank und Börsen-Wesen. 16. Aufl. Stuttgart. 1921. 427 S.
280. Pesl, L. D. Das Dumping. Preis-Unterbietungen im Welthandel. Münch. 1921. 139 S.
280. Sombart, W. Luxus und Kapitalismus. Münch. 1913. 228 S.
286. Port de Bordeaux. 1904. 110 S.
296. Las industrias de Suecia en 1916. Göteborg. 71. S.
296. Striegel, A. Die chemische Industrie. Berl. 87 S.
296. Lindberg, Jak. Kr. Oprettelse af Bedriftsraad i Industrien. Kbhvn. 1921. 12. S.
300. Kaskel, W. Das neue Arbeitsrecht, 3. Aufl. Berl. 1921. 339 S.
303. Benefit and pension plans for the employers of International Harwester Companies. Chicago 1916. — 8 Hefter om Pensionering og industriel Arbejderbeskyttelse. 1 Bd.
304. Reicke, I. Frauenbewegung und -Erziehung. Münch. 1921. 162 S.

308b. Winther, Fr. Kortfattet Forsikringslære. I. 1908. 309 S.

308c. Thorsen, Chr. Livsforsikringsmonopol. Kbhvn. 1921. 97 S.

320. Cros, Louis. L'Algérie et la Tunisie pour tous. 1921. 494 S.

329c. Galschiøt, M. Helsingør. 1921. 361 S.

329d. Christensen, Chr. P. Nørresundbys Historie indtil 1701. 1921. 388 S.

336. Verworn, M. Die Anfänge der Kunst. Jena 1909. 71 S. + Tvl.

347a. Benjamin Franklins Selvbiografi ved A. J. Pedersen. Kbhvn. 1918. 352 S.

348. Nystrøm, E. Industrihistorikeren Camillus Nyrop. Kbh. 1922. 136 S.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl og F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN

· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 8 15. APRIL 1922

Belgiens Eksempel.

Toldforhøjelser og Foranstaltninger mod Valutadumpingen.

BELGIEN er som de fleste andre Lande for Tiden hjemsøgt af en økonomisk og industriel Krise, og det har sin Interesse at se, hvorledes den belgiske Regering og Rigsdag har stillet sig heroverfor dels ved at forhøje de bestaaende Toldsatser, dels ved at træffe særlige Foranstaltninger overfor Valutadumping fra Tyskland.

Repræsentanternes Kammer har haft det sidste Spørgsmaal til Behandling efter derom afgiven Kommissionsbetænkning. Af Kommissionens Ordfører fremhævedes det, at det var nødvendigt at bøde paa de nuværende ekstraordinære Forhold og komme de Industridrivende og deres Arbejdere til Hjælp; man maatte undgaa Lukning af Fabrikerne, og i dette Øjemed maatte der vindes Tid. Fra anden Side blev der ytret Tvivl om, at de foreslaaede Foranstaltninger vilde nytte. Fra særlig principfast Frihandelsside blev der ogsaa indvendt, at Forslaget var protektionistisk, og at man langt hellere burde forelægge en virkelig fiskal Toldtarif, der vilde indbringe betydelig mere.

Premier- og Finansminister *Theunis* udtalte heroverfor, at Spørgsmaalet om Belgiens Toldpolitik ikke nu forelaa; det vilde fremkomme senere, naar den til Behandling af dette Spørgsmaal nedsatte Kommission havde udtalt sig. En protektionistisk Politik kunde ikke praktiseres i Belgien; Regeringen maatte være frihandelsvenlig. Saaledes havde ogsaa den belgiske Toldpolitik ubestridt været det før Krigen. Siden da var der sket følgende: i 1920 havde Kammeret vedtaget en Lov nødvendiggjort ved, at Priserne var kommet ganske ud af Ligevægt i Forhold til Tolden; dette var der raadet Bod paa ved at forhøje Toldsatserne med en Koefficient paa 3 (medens man i Frankrig havde en Koefficient paa 6). Man havde dernæst forlangt en forhøjet Afgift paa Luksusprodukter, hvori der heller ikke var noget overdrevet. Og nu drejede det sig endelig om at forsvare sig mod at blive overvældet fra valutasvage Lande. I saa Henseende fremhævede Ministeren, at Produktionspriser beror paa tre Ting: Raamaterialerne, Arbejdskraften og de almindelige Omkostninger. I Belgien var Gennemsnitslønnen 20 Frcs., i Tyskland 120 Mark eller 6 à 7 Frcs. Den tyske Industridrivende betaler da kun en Trediedel af den Løn, som den belgiske maa betale. I det færdige Produkt indgaar Arbejdslønnen omtrent med 30 pCt., den tyske Industridrivende har da 20 pCt. Fordel fremfor den belgiske. Men ogsaa i de almindelige Udgifter indgaar der Arbejdsløn. Det samme gælder Kullene, hvor de tyske Industridrivende har 20 pCt. Fordel fremfor den belgiske. *Denne Situation er uden Tvivl forbigaaende, men uden de paagældende Toldsatser vilde Forskellen mellem Belgien og Tyskland blive alt for overvældende, og den belgiske Produktion i Mellemtiden knust.* Ministeren nævnte ogsaa, at Tyskland for nogle Maaneder siden havde givet sin Industri en indirekte Understøttelse af 30 Milliarder paa Jernbanetariferne. De foreslaaede Satser kan heller ikke anses for protektionistiske. Indførselstolden paa f. Eks. Automobiler i Belgien er 20 pCt., for tyske Automobiler 40 pCt., men i Frankrig er den almindelige Indførselstold for Automobiler 45 pCt., for tyske 180 pCt. Ministeren hævdede paany, at han var Frihandels-

mand og aldrig vilde gaa med til, at en Industri skulde bestaa kunstig, udelukkende ved protektionistiske Foranstaltninger.

Resultatet blev, at Kammeret vedtog Lovforslaget.

Som man ser, sætter man i Belgien Virkelighedens Tarv over Teorierne, og den belgiske Stats- og Finansminister vedkender sig aabent sit liberale økonomiske Syn, samtidig med at han erklærer, at det ikke er protektionistisk, at Belgien for det første har bragt sine Toldsatser i Overensstemmelse med det forhøjede Prisniveau, nemlig gennem den ogsaa her i Tidsskriftet tidligere omtalte à jour-Føring (ved simpel Multiplikation), og for det andet nu under Hensyn til Krise og Arbejdsløshed gaar til at træffe særlige Foranstaltninger mod Valutadumpingen.

Med Hensyn til Landets og da navnlig Industriens Vilkaar er der da en forbausende Lighed mellem Belgien og Danmark, medens Ligheden desværre hører op, naar Talen er om de Midler, man fra Statsmagtens Side vil anvende for at imødegaa den truende Ruin.

❁ ❁ ❁

Industriforeningen 1921—22.

Onsdag den 29. Marts Kl. 3 Em. afholdt Industriforeningen sin aarlige Generalforsamling under Ledelse af Direktør *Harald Bing*. Til Behandling forelaa følgende Dagsorden:

1. Beretning om Foreningens og Industriraadets Virksomhed og Tilstand siden sidste ordentlige Generalforsamling.
2. Fremlæggelse til Efterretning af det reviderede og deciderede Regnskab for det forløbne Regnskabsaar.
3. Valg af Repræsentanter for de egentlige Medlemmer.
4. Valg af Repræsentanter blandt de i Henhold til § 4 valgte Delegerede.
5. Forslag om en Ændring i Lovenes § 23 a gaaende ud paa, at Industriraadet, der hidtil har bestaaet af indtil 40 Medlemmer, udvides, saa det kommer til at bestaa af indtil 50 Medlemmer.
6. Eventuelt.

ad 1. Foreningens Formand, Direktør *H. P. Prior*, aflagde Beretning og udtalte herunder:

I det Aar, som er gaaet siden Industriforeningens sidste ordinære Generalforsamling, har den Krise, som man fra Industriens Side gennem Aar og Dag desværre forgæves har advaret mod, udviklet sig med stadig stærkere Kraft i hele vort Erhvervsliv, men først og fremmest dog i de producerende Byerhverv. Uden at kunne afgøre, om vi har »naaet Bunden«, som nogle tror, eller om vi endnu har det værste tilbage, som mange frygter, kan vi i al Fald allerede nu gøre Krisens Tabsliste op i den alvorlige økonomiske og sociale Situation, hvori vort Samfund i Øjeblikket befinder sig. Om Aarsagerne til denne Krise, som man maa over 100 Aar tilbage for at finde Sidestykke til, skal jeg ikke her nærmere udtale mig. Problemet er saa aktuelt, de Sagkyndiges Meninger desuden saa delte, at det vil have liden Værdi. For mig er det tilstrækkeligt at konstatere den Kendsgerning, at selve Industrikrisen hverken er nogen almindelig Konjunkturkrise, som det er blevet paastaaet, end sige en forbigaaende Spekulationskrise. Mange Forhold har foraarsaget den, hvoraf nogle, saasom de almindelige økonomiske Verdensvilkaar, unddrager sig vor egen Kontrol, medens andre, saasom abnorm Valutakonkurrenee m. m., kunde og burde løses ved vor egen Hjælp. Netop om disse Spørgsmaal har imidlertid Industriraadets Arbejde i det forløbne Aar koncentreret sig, og det vil da være naturligt, at jeg venter med alle herhenhørende Forhold indtil Omtalen af Industriraadets Virksomhed og indskrænker mig til som Indledning at fremhæve Krisens Alvor og Omfang, hvilket er saa meget mere naturligt, som den har sat sig Spor i saa at sige alle Grene af Industriforeningens indre og ydre Tilværelse.

Siden Industriforeningens sidste ordentlige Generalforsamling, den 21. Marts 1921, har Industriforeningen mistet det ene af sine Æresmedlemmer, nemlig *Hof- og Ordensjuvelerer Carl Michelsen*, der var Formand for Foreningen i Tiden fra 1890—98 og udnævntes til Æresmedlem af Foreningen i 1913. Hofjuvelerer Michelsen udførte i sin Formandstid et stort og betydeligt Arbejde til Gavn for dansk Industri og ydede navnlig en stor Indsats for dansk Kunstindustri og Haandværk, og man tør sikkert tilskrive Carl Michelsen en meget væsentlig Del af Æren for Oprettelsen af Det danske Kunstindustrimuseum. I Beretningsaaret er to af Repræsentantskabets Medlemmer, nemlig Direktør *Max Ballin* og Direktør *Moritz Heineke*, afgaaet ved Døden. Industrien skylder begge disse to Mænd stor Tak for, hvad de udrettede til Gavn for dansk Industri. Medens Direktør Heinekes Virksomhed indenfor Erhvervsorganisationerne i det store og hele faldt indenfor Industrifagene og Arbejdsgiverforeningen, kom det til at falde i Direktør Ballins Lod navnlig under Krigsaarene at gøre sin største Indsats for den danske Industri indenfor Industriraadet, og vi vil da navnlig huske Direktør Ballin fra hans Virksomhed som Formand for Dispensationsudvalget og Kompensationsudvalget, men ogsaa indenfor Industriraadets Staaende Udvalg og Erhvervenes Fællesudvalg ydede Direktør Ballin en meget betydelig Indsats.

Det er iøvrigt ikke her Hensigten at komme med en nærmere Redegørelse for, hvad Hofjuvelerer Michelsen, Direktør Ballin og Direktør Heineke har betydet for dansk Industri og Erhvervsvirksomhed, idet en saadan Redegørelse tidligere er givet i »Tidsskrift for

Industri«. Jeg vil kun her udtale en Anerkendelse af, hvad disse tre Mænd har udrettet til Gavn for dansk Industri og til Ære for dem selv. Vi vil længe bevare Mindet om dem i taknemlig Erindring.

I Anledning af, at *Hof-Sadelmagermester Lauritz Petersen* har udtalt Ønsket om fra i Dag at regne at udtræde af Industriforeningens Repræsentantskab, vil jeg gerne ved denne Lejlighed udtale en Tak til Hr. Lauritz Petersen for den store Interesse, han i en længere Aarrække har vist Industriforeningen og dens Arbejde. Hr. Lauritz Petersen indtraadte i Repræsentantskabet i 1910 og har siden 1911 haft Sæde i Legatudvalget.

I afdøde Direktør Ballins Sted vedtog Repræsentantskabet paa sit Møde den 30. Juni 1921 at indvælge Farikant *C. F. Jarl* i Bestyrelsen.

Med Hensyn til Industriraadets Sammensætning skal bemærkes, at Repræsentantskabet paa sit konstituerende Møde, Onsdag den 30. Marts 1921, vedtog at indvælge Direktør *Dorph Broager* i Industriraadet.

Industriforeningens Medlemsantal var den 1. Marts 1921 4644 og den 1. Marts iaar 4400, altsaa en Tilbagegang paa 244 Medlemmer, der er ca. 3 Gange saa stor som den Tilbagegang, der fandt Sted forrige Aar. De daarlige Tider har altsaa her gjort sig gældende i en ret betydelig Grad.

Ogsaa med Hensyn til Antallet af *Industriraads-organisationens Medlemmer* har den økonomiske Krise gjort sin Indflydelse gældende, idet der omkring 1. Marts forrige Aar var indmeldt ialt ca. 1650 Medlemmer, medens Antallet nu for Tiden er 1580. Denne Tilbagegang, der iøvrigt ikke er meget større end forrige Aar, hidrører i det væsentlige fra, at en Række Firmaer paa Grund af Industikrisen er blevet ophævede.

I Industriraadsorganisationen er i det svundne Aar indmeldt Foreningen af danske Farve- og Lakfabrikanter, men næsten alle den paagældende Forenings Medlemmer var iforvejen optaget i vor Organisation.

Udstillingsudvalgets Virksomhed har indskrænket sig til at udleje Udstillingslokalerne, da de forskellige Industrier, som vi paa Foranledning af Udvalget har opfordret til gennem Udstillinger at vise, hvad dansk Industri formaar, ikke har ført til noget Resultat. Der har derfor været disponeret over Udstillingslokalerne og Foredragssalen til andre Formaal, og Industriforeningen har til Trods for de daarlige Tider haft en god Indtægt af disse Lokaler.

Biblioteksudvalget har i det forløbne Aar arbejdet paa, at Bibliotekets Bogbestand skulde blive saa righoldig og omfattende som mulig. Ved Siden af tekniske Boganskaffelser, som gennem de sidste Aar stadig har været Hovederhvervelsen, er der iaar sket Udvidelser i to nye, nær beslægtede Emner, nemlig Nationaløkonomi og Erhvervsgeografi.

Kataloget over Biblioteket, som har været under Udarbejdelse, er nu saa langt fremme, at det i Løbet af nogle Maaneder vil udkomme, og det vil da være i Stand til at give interessante Literaturoplysninger ikke blot om tekniske Fremgangsmaader indenfor Industri og Haandværk, men ogsaa om Forholdene andre Steder samt om den samfundsmæssige Betydning af Industrien.

Antallet af Udlaan har i 1921 været 29 242, nogle Procent højere end ifjor.

Legatudvalget har i Beretningsaaret uddelt følgende Legater:

Af Kaptajn og Malermester C. A. Bruuns og Hustrus Rejselegat er der uddelt 1 Portion paa 800 Kr. til Dekorationsmaler Sven Henriksen og af

Læge Jacob Pinquez Legat er der uddelt 1 Portion paa 500 Kr. til Snedkermester Ernst H. C. Schiller.

Da de anmeldte Ansøgere til H. C. Ørsteds Legat ikke forekom Udvalget tilstrækkelig kvalificerede, vedtog det ikke at uddele dette Legat i 1921.

Til Handskefabrikant W. T. Danielsens og Hustrus Rejselegat indkom der ingen Ansøgere.

Foredragsudvalget. I indeværende Sæson har der indtil Jul været afholdt Foredrag en Gang om Ugen, men efter Jul kun en Gang hver 14 Dag. Medens Industriforeningens Foredrag i de tidligere Aar i vidt Omfang har været af mere underholdende Natur, har Foredragsudvalget i denne Sæson bestræbt sig for at faa afholdt Foredrag om industrielle, økonomiske og sociale Spørgsmaal — en Bestræbelse, som vi maa hilse med den største Tilfredshed og som iøvrigt har givet udmærkede Resultater, bl. a. har der saaledes været afholdt en Række udmærkede Foredrag om de i Rigsdagen i indeværende Samling forelagte Skattelovforslag. Jeg haaber, at Foredragsudvalget i Fremtiden vil følge den samme Retningslinie, og jeg benytter Lejligheden til overfor de mange Industridrivende, der er her tilstede, at henstille, at de i en noget højere Grad, end Tilfældet hidtil har været, vil vise deres Tilslutning til denne Kursændring ved talrigt at give Møde ved Foredragsaftenerne.

Bygningsudvalget har siden sidste Generalforsamling været samlet til Møde 6 Gange. Af større Arbejder vedrørende Bygningen skal anføres Fornyelsen af Balustraden paa Taget samt Udvidelsen af de to Porte til de indvendige Gaarde, begge disse Arbejder er tilendebragte i Løbet af 1921, og det samme gælder det af Bestyrelsen vedtagne Indlæg af Centralvarme i alle Kontorerne i Bagfløjen, samt Istandsættelsen af disse Lokaler.

I en Række Møder har Bygningsudvalget iøvrigt i Forbindelse med Bestyrelsen og Repræsentantskabets Formand drøftet Planerne til Ombygning og Udvidelse af Udstillingslokalerne. Disse Forhandlinger er nu saa vidt fremskredne, at de færdige Tegninger, Beskrivelser og Konditioner forelagdes paa et Møde den 2. Marts, hvorefter Arbejdet vil blive udbudt og paabegyndt, saasnart Arbejdsstandsningen indenfor Byggefagene er ophørt. Man har længe ønsket at udvide vore Lokaler. Udstillingssalen er ogsaa for lille. Repræsentantskabet har besluttet en Udvidelse, der vil give os tre smukke Sale; den økonomiske Basis er saa god, at vi kan paaregne en forøget Indtægt.

Med Hensyn til Lejeforholdene skal som det væsentligste bemærkes følgende:

Efterhaanden som de af »Statens Kulfordelingsudvalg« benyttede Kontorer har kunnet inddrages, er disse blevet udlejet til »Centralforeningen for Parcelforeninger«, »Traktatkommissionen«, »Dansk Brændsels- og Kontrolforening«, »Elektroteknisk Forening« og til

»Kommissariatet for Udstillingen i Rio de Janeiro«. Samtidig er Industriraadets Kontorer blevet samlet i den østre Del af Bagfløjen, saaledes at der foruden disse kun findes Fællesrepræsentationens to Kontorer, der i Løbet af Efteraaret blev flyttet fra de tidligere benyttede Lokaler mod Raadhuspladsen. Disse blev derefter udlejet til Foreningen »Norden«.

Formanden gennemgik derefter det af *Industriraadet* i det svundne Aar udførte Arbejde, hvilken Fremstilling er gengivet i vort forrige Hefte.

Under Omtalen af Industriforeningens Publikationsvirksomhed gik Formanden over til følgende Redegørelse for »Tidsskrift for Industri«.

»*Tidsskrift for Industri*« har i det forløbne Aar i høj Grad maattet lide under de vanskelige Forhold, som indledededes allerede ifjor. Arbejdslønnen i Bogtrykfaget er mod Forventning ikke faldet i det forløbne Aar, og Papirpriserne er først nedsat fra 1. Januar d. A. Samtidig har Annoncerne svigtet, særlig i de sidste 4—5 Maaneder. Dette er særdeles beklageligt, men hænger selvfølgelig nøje sammen med den hele alvorlige Stilling, vor Industri for Tiden befinder sig i. For at undgaa et uforholdsmæssigt Underskud paa Tidsskrifts-Kontoen, har man derfor maattet indskrænke Hefternes Sidetal, hvilket selvfølgelig har virket tilbage paa Tidsskriftets Indhold. Allerede fra 1. Januar d. A. har man dog benyttet Nedgangen i Papirpriserne til at gaa til noget større Hefter og ogsaa til rigere Anvendelse af Illustrationer, og saa snart Lønnedgangen i Bogtrykfaget er tilstrækkelig kendelig, haaber man overhovedet atter at kunne gøre Tidsskriftet fyldigere. En Forudsætning maa imidlertid være, at Annoncerne ikke vedbliver med at svigte.

Tidsskriftet har ikke mindst i Foraaret og i Sommerhalvaaret været præget af Diskussionen om Industrikrisen. Selv om denne Diskussion jo ikke blev særlig frugtbar, er der dog her samlet meget og værdifuldt Materiale til Belysning af Situationen. Fra April til Oktober har iøvrigt Redaktionen under Redaktør *Drachmanns* Sygdom været overtaget af Redaktør *Lemkow* fra Erhvervenes Pressesekretariat.

Det finansielle Resultat for Regnskabsaaret, som jo først slutter 30. Juni, kan endnu ikke helt gøres op, men efter Tidsskriftets Regnskab indtil Dato er der al Grund til at tro, at man takket være de nævnte Spareforanstaltninger vil kunne holde sig indenfor det budgetterede Underskud.

Formanden sluttede med den ligeledes i forrige Hefte gengivne Beretning om de specielle Kontorer og Virksomheder under Industriraadet m. m. og rettede tilsidst en Appel til Industriens Mænd om at staa samlet overfor de vanskelige Forhold, der fra alle Sider taarnede sig op om dansk Industri baade indefra og udefra. (Bifald.)

I Tilslutning til Formandens Beretning førtes en kort *Diskussion*.

Direktør *A. Theilgaard* vilde gøre sig til Talsmand for Forsamlingen, naar han rettede en Tak til Formanden for dennes store Arbejde i de mange Sager, Beretningen havde omtalt, og overfor hans Initiativ med Hensyn til Arbejdsløshedsunderstøttelserne. (Forsamlingen sluttede sig hertil ved at rejse sig og applaudere.) Taleren spurgte derefter om, hvad man fra Industriraadets Side agtede at gøre for at faa udenlandske Varer stemplede med Oprindelseslandets Navn, lige som han efterlyste en stærkere Kontrol med de udenlandske Handelsrejsende. Sluttelig fremhævede Taleren det ønskelige i, at Industriraadet opfordrede de enkelte Virksomheder til fortrinsvis at anvende danske Varer.

Formanden svarede herpaa, at Spørgsmaalet om Stempling af fremmede Varer just for Tiden behandledes i Industriraadet. Sagen havde imidlertid sine Vanskeligheder, og ikke alle Industrier havde samme Interesser. Med Hensyn til Anvendelsen af danske Frembringelser i Industrien maatte man selvfølgelig tage et vist Konkurrencehensyn. I »Tidsskrift for Industri« havde man iøvrigt slaaet til Lyd herfor, og endvidere arbejdede Landsforeningen »Dansk Arbejde« jo energisk for denne Sag. I Næringslovkommissionen vilde Industriraadets Repræsentanter tage sig af Spørgsmaalet om udenlandske Handelsrejsende.

Direktør *Chr. H. Olesen* henledte Direktør *Theilgaards* Opmærksomhed paa Landsforeningen »Dansk Arbejde«s Virken, og han troede i Modsætning til nævnte Taler, at den danske Industris Folk faktisk i stort Omfang støttede hinanden, og at der var udvist megen Forstaaelse for Sagen.

ad 2. Repræsentantskabets Formand, Direktør *R. Helweg*, forelagde derefter det reviderede og deciderede Regnskab for det forløbne Regnskabsaar. Regnskabet toges uden Diskussion til Efterretning.

ad 3. Derefter fulgte *Valg af Repræsentanter* for de egentlige Medlemmer. De i Henhold til Lovenes § 22 afgaaende var følgende:

Direktør Max Ballin.
Snedkermester Victor Henriksen.
Bogbinder Anker Kyster.
Direktør Fr. Lausen.
Bogtrykker H. Langkjær.
Fabrikant John Messerschmidt.
Etatsraad N. C. Monberg.
Kaptajn F. H. J. Rambusch.
Hof-Metalstøber Carl Rasmussen.
Oldermand Rud. Rasmussen.

I Stedet for Direktør Max Ballin, der var afgaaet ved Døden, valgtes Direktør *Olaf Seligmann*. De øvrige Herrer genvalgtes.

Foruden de ovennævnte 10 Repræsentanter blev der foretaget Valg af en Repræsentant i Stedet for Hof-Sadelmagermester Lauritz Petersen, der havde ønsket at udtræde af Repræsentantskabet. Hertil valgtes Fabrikant *C. J. Sørensen*.

ad 4. Til Efterretning forelaa Meddelelse om de stedfundne Valg til Repræsentanter blandt de i Henhold til Lovenes § 4 valgte Delegerede, nemlig for industrielle Organisationer og Virksomheder. Dette Valg havde i Henhold til Lovenes § 21 fundet Sted paa et Delegeretmøde umiddelbart forinden Generalforsamlingen.

Følgende Herrer var blevet valgte:
Fabrikejer Alfred Benzon.
Direktør Harald Bing.
Direktør H. Blache.

Konsul K. C. Bloch.
Ingeniør P. Dorph Broager.
Fabrikant Axel Engel.
Ingeniør Alex. Foss.
Bankdirektør, Etatsraad Emil Glückstadt.
Direktør Valdemar Hansen.
Direktør R. Helweg.
Fabrikant C. M. Hess.
Konsul F. L. Hey.
Fabrikant E. F. Jacob.
Fabrikant C. F. Jarl.
Direktør Herm. Jørgensen.
Direktør F. A. Kjær.
Direktør A. Knudsen.
Fabrikant M. Kragelund.
Direktør Hans L. Larsen.
Fabrikant L. Larsen.
Teglværksejer L. Laursen.
Ingeniør Jul. Madsen.
Fabrikant Rudolph Nielsen.
Direktør Chr. H. Olesen.
Direktør A. C. Owen.
Direktør Allan Petersen.
Direktør Poul C. Poulsen.
Direktør F. Preisler.
Fabrikant H. Vestesen.
Direktør Torben Zahle.

ad 5. Det af Bestyrelsen stillede Forslag om en Ændring i Lovenes § 23 a blev enstemmigt vedtaget uden Diskussion.

Efter at Punkt 6 var udgaaet af Dagsordenen, rettede Foreningens Formand en Tak til Dirigenten, Direktør *Harald Bing,* for hans Ledelse af Forhandlingen og for den Trofasthed, hvormed han stadig fulgte Industriforeningens Ve og Vel. Forsamlingen sluttede sig til denne Tak ved at rejse sig, hvorefter Generalforsamlingen hævedes.

Industriforeningen.

Valg af Bestyrelse, Industriraad og faste Udvalg.

Det paa Generalforsamlingen den 29. Marts nyvalgte Repræsentantskab afholdt Mandag den 3. April sit første Møde for at foretage Valg til Industriforeningens Bestyrelse, til Industriraad samt til de faste Udvalg og endvidere af Formand og Næstformand for Repræsentantskabet.

Mødet ledes af Forsamlingens Alderspræsident, Fabrikant *John Messerschmidt.* Man foretog først Valg af *Bestyrelsen.* Samtlige afgaaende Medlemmer genvalgtes. Bestyrelsen, der straks efter Repræsentantskabsmødet konstituerede sig, har følgende Sammensætning:

Bestyrelsen:

Direktør H. P. Prior, Formand.
Direktør Benny Dessau, Næstformand.
Ingeniør Alex. Foss.
Fabrikant C. F. Jarl.
Snedkermester Victor Henriksen.
Fabrikant John Messerschmidt.
Borgmester H. C. V. Møller.

Derpaa fulgte Valg af Medlemmer til *Industriraadet.* Som nye Medlemmer valgtes: Direktør G. A. Horneman, Direktør Herm. Jørgensen, Direktør Hans L. Larsen, Direktør Olaf Seligmann, Fabrikant C. J. Sørensen og Direktør Georg Waidtløw. Afgaaet ved Døden er Direktør Max Ballin. Fabrikant John Messerschmidt ønskede ikke Genvalg. Herefter har Industriraadet følgende Sammensætning.

Industriraadet:

Direktør H. P. Prior, Formand.
Direktør Benny Dessau, Næstformand.
Ingeniør M. A. Abrahamson.
Direktør Harald Bing.
Direktør H. Blache.
Direktør Allan Bock.
Direktør P. Dorph Broager.
Fabrikant Axel Engel.
Ingeniør Alex. Foss.
Bankdirektør, Etatsraad Emil Glückstadt.
Direktør Gunnar Gregersen.
Direktør Valdemar Hansen.
Direktør R. Helweg.
Direktør G. A. Horneman.
Fabrikant E. F. Jacob.
Fabrikant John Jacobsen.
Fabrikant C. F. Jarl.
Direktør Herm. Jørgensen.
Direktør F. A. Kjær.
Bogtrykker H. Langkjær.
Direktør Hans L. Larsen.
Fabrikant L. Larsen.
Teglværksejer L. Laursen.
Direktør Fr. Lausen.
Professor Karl Meyer.
Direktør Ove Munck.
Hof-Pianofabrikant Knud Møller.
Fabrikant E. Nobel.
Direktør Chr. H. Olesen.
Direktør A. C. Owen.
Direktør Allan Petersen.
Dr. polit., Overretssagfører Frantz E. Pio.
Direktør Poul C. Poulsen.
Direktør F. Preisler.
Direktør, Kaptajn F. H. J. Rambusch.
Direktør Holger Schmidt.
Fabrikant Holger Sebbelov.
Direktør Olaf Seligmann.
Fabrikant C. J. Sørensen.
Direktør H. Vestesen.
Direktør Georg Waidtløw.
Direktør Torben Zahle.

Til de faste Udvalg foretoges derefter Valg, hvorefter Udvalgene har følgende Sammensætning:

Udstillingsudvalget:

Direktør Benny Dessau.
Direktør Gunnar Gregersen.
Snedkermester Victor Henriksen.
Kgl. Hof-Pianofabrikant Axel R. Møller.
Fabrikant Rudolph Nielsen.
Hof-Metalstøber Carl Rasmussen.
Fabrikant Holger Sebbelov.

Biblioteksudvalget:
Driftsbestyrer O. Engholm.
Snedkermester Victor Henriksen.
Arkitekt Emil Jørgensen.

Legatudvalget:
Bogbindermester Anker Kyster.
Fabrikant John Messerschmidt.
Borgmester H. C. V. Møller.
Oldermand Rud. Rasmussen.
Fabrikant C. J. Sørensen.

Foredrags- og Undervisningsudvalget:
Driftsbestyrer O. Engholm.
Direktør Gunnar Gregersen.
Snedkermester Victor Henriksen.
Bogbindermester Anker Kyster.
Bogtrykker H. Langkjær.
Fabrikant John Messerschmidt.
Kaptajn F. H. J. Rambusch.

Bygningsudvalget:
Foreningens Formand.
Murermester, Raadmand P. Gram.
Tømrermester, cand. polyt. O. V. Kayser.

Endelig foretoges Valg af *Formand og Næstformand for Repræsentantskabet.* Direktør R. Helweg blev valgt til Formand og Oldermand Kayser til Næstformand.

▫▫▫▫▫▫

Principerne for den tyske Eksportkontrol.

Efter hvad »Svenska Dagbladet« meddeler, har den svenske Handelsattaché i Berlin udarbejdet en udførlig Redegørelse angaaende den tyske Kontrol med Eksporthandelen, af hvilken Redegørelse nedenstaaende Uddrag turde være af almindelig Interesse:

Den tyske Eksportkontrol bliver haandhævet af »Reichskommissar für Aus- und Einfuhrbewilligung« samt ca. 30 Aussenhandelsstellen, som hver for sig repræsenterer forskellige Brancher. Den tyske Sælger skal indgive Ansøgning til vedkommende Aussenhandelsstelle angaaende Udførselstilladelse. I Aussenhandelsstelle, som er halvofficielle Organer, er baade Staten og Industrien repræsenteret.

Principerne for Udførselstilladelse er følgende:

Man bestræber sig for at holde de tyske Eksportpriser i Nærheden af den paagældende Vares Værdi paa Verdensmarkedet, men med en passende Konkurrencemargin. Aussenhandelsstelles Opgave er i Samraad med Industrien at regulere Eksportpriserne, som uafbrudt forandres i Forhold til Markvalutaens Stilling og Raavarepriserne paa Verdensmarkedet, samt endelig til Forandringerne i de indenlandske Kul- og øvrige Produktionspriser.

Paa Eksportvarerne hviler 3 Afgifter: a) det varierende Eksporttillæg paa Indlandsprisen, b) Afgiften paa eksporttilladte Varer. Denne Afgift er et Ekspeditionsgebyr paa 1 pro Mille af Fakturaværdien, og c) Udførselsafgifter, som først bliver erlagt, naar Varen har passeret Toldgrænsen. Denne sidstnævnte Afgift varierer mellem 0—10 pCt. af Varens Værdi og er fastsat for de forskellige Varesorter i Ausfuhrabgabentariff af den 27. Oktober 1921. Da denne Afgift for Tiden kun rammer eksportforbudte Varer, agter man sammen med en Omredigering af Tarifen at paalægge alle Eksportvarer denne Afgift. Paa Grund af de usikre Markedsforhold har i den senere Tid forskellige Aussenhandelsstelle skærpet deres Forlangende om, at Faktureringen skal ske i Importlandets Valuta.

I den senere Tid har Metoden at tilbyde og afslutte Køb med saakaldte fritblivende Priser grebet om sig. I Køberkredse har der rejst sig en ganske stærk Opposition herimod. Man mener, at de tyske Sælgere forsøger at udnytte Højkonjunkturen i en ensidig Leverandørinteresse, og paa denne Maade bliver Køberen ikke andet end den tyske Fabrikants Bankier. Iøvrigt fastholder man stadig Forlangendet om Forudbetaling af en Trediedel eller Halvdelen af Købesummen og Resten mod Konnossement eller Akkreditiv ved Varens Levering.

Angaaende de tyske Domstoles Stilling til Opfyldelse af Kontrakter ved fritblivende Priser bør nævnes, at Reichsgericht den 14. Februar d. A. har afgivet en Dom, som afviger adskilligt fra de tidligere Synspunkter ved Afsluttelse af en lignende Sag. Hidtil har man næsten altid tyet til den i en Købeoverenskomst anbragte Klausul »Preise freibleibend«, saaledes at baade Sælgeren og Køberen kunde træde tilbage fra Købet under Forudsætning af, at Køberen ikke vilde gaa ind paa et Forlangende om en højere Pris. Nu har Reichsgericht forklaret, at »Freibleibend« skal betyde, at Køberen er bundet af Kontraktens Bestemmelse og desuden er nødt til indenfor rimelige Grænser at betale det af Sælgeren forlangte højere Beløb.

Der er fornylig af den tyske Regering fremlagt tre Lovforslag angaaende Kontrol med Udenrigshandelen, hvilke Forslag endnu ikke er blevet antaget i Rigsdagen: 1) Forslag til Lov om at afkræve en Afgift ved Udførsel af Varer, 2) Forslag til Lov om Udlevering af Eksportdeviser, 3) Forslag til Lov angaaende øjeblikkelig Beslaglæggelse af Eksportdeviser, for at disse kan anvendes til Reparationsbetalingerne.

▫▫▫▫▫▫

Den polytekniske Læreanstalts Fond for teknisk Kemi.

Denne Fond er oprettet med Støtte af den danske kemiske Industri og Kemikerstand.

Fondens Midler skal tjene:

I. Til Fremme af teknisk videnskabeligt Forskningsarbejde paa den tekniske Kemis Omraade til Gavn for dansk Industri, hvilket bl. a. skal søges naaet ved at støtte teknisk og videnskabeligt uddannede Kemikere med Stipendier eller hjælpe dem til paa Læreanstaltens eller andre Laboratorier at foretage systematiske Undersøgelser over teknisk kemiske Emner, bl. a. med det for Øje, at de kan faa Lejlighed til at arbejde for den tekniske Doktorgrad.

II. Til Fremme af videregaaende teoretisk og praktisk Undervisning og iøvrigt til Støtte for den videnskabelige tekniske Kemis Kaar her i Landet.

Ansøgninger med Redegørelse for Formaal og om muligt Overslag over Bekostninger indsendes til Fondens Bestyrelse inden d. 15. Maj 1922 under Adresse: Den polytekniske Læreanstalts Fond for teknisk Kemi, Den polytekniske Læreanstalt, Sølvgade 83, Kjbhn. K.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Forholdsregler mod Dumping i Australien.

Den Kommission (The Commonwealth Tariff Board), der forudsættes ved den i sidste Aar vedtagne australske Toldlov, er nu — ifølge Board of Trade — nedsat. Kommissionens vigtigste Opgave vil være at udtale sig angaaende de Toldpaalæg, der vil blive en Følge af den nævnte Lov. Dumping-Told paalægges for at forhindre, at den australske Industri skades ved Salg af udenlandske Varer til Priser, der ligger under de normale Produktionspriser.

Som angivet i den australske Lov paalægges Dumping-Told med Hensyn til Varer, a) der bliver eksporteret til Australien og solgt til en Importør til en Pris, som rimeligvis vil være til Skade for den australske Industri, b) Varer konsigneret til Australien, som paa lignende Maade bliver solgt der til en lavere Pris end rimeligt er, c) Varer indført til Australien til Fragtsatser, som er lavere end de almindeligt gældende, d) Varer solgt til en Importor i Australien til Priser, som kun er mulige ved den i det eksporterende Land herskende lave Valuta, enten disse Varer er fabrikerede helt eller delvis af Materialer, fremstillet i det paagældende Land.

Der er endvidere en vigtig midlertidig Bestemmelse om »en Dumping-Præferencetold«, som kan paalægges Varer fra fremmede Lande, forsaavidt de tilbydes i Australien til Priser, der er mindre end den fair Markedspris, til hvilken de fabrikeres og sælges i England.

❀ ❀ ❀

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Stempling eller Mærkning af udenlandske Varer.

Industriraadet har i nogen Tid overvejet Spørgsmaalet om, hvorvidt og eventuelt i hvilken Udstrækning det vilde være nyttigt at rejse Krav om, at udenlandske Industriprodukter, naar de solgtes her i Landet, skulde være stemplede eller mærkede med en Angivelse af Varernes Oprindelsesland. Sagen har været behandlet af et Udvalg, der har indsamlet et betydeligt Materiale ogsaa angaaende fremmede Landes Stilling til dette Spørgsmaal. Imidlertid er man kommen til det Resultat, at det ikke vil være rigtigt at søge gennemført almindelige Lovregler paa dette Omraade. Derimod har man Opmærksomheden henledt paa den Adgang, der allerede i den bestaaende Lovgivning (nemlig i § 14 i Lov af 6. Maj 1921 om Bestemmelser mod uretmæssig Konkurrence og Varebetegnelse) er givet Handelsministeren til efter Samraad med Hovedorganisationer for dansk Erhvervsliv at fastsætte, at bestemte Varer i Detailsalg kun maa sælges eller udbydes til Salg i foreskrevne Enheder i Henseende til Tal, Maal eller Vægt, eller med en paa Varen eller dens Indpakning anbragt Angivelse af Tal, Maal eller Vægt, ligesom ogsaa til at fastsætte, at bestemte Varer i Detailsalg kun maa sælges eller udbydes til Salg med Angivelse af Varens Frembringelses- eller Oprindelsessted. Handelsministeren kan nærmere fastsætte, paa hvilken Maade de paagældende Angivelser skal anbringes, samt hvad der i hvert enkelt Tilfælde skal forstaas ved Varens Frembringelses- eller Oprindelsessted.

For hver enkelt Industrigren er der altsaa ad denne Vej givet Mulighed for paa sit specielle Omraade at faa gennemført en saadan Ordning af Stemplingsspørgsmaalet, som er i den paagældende Industris Interesse. Industriraadet vil yde sin Assistance til at rejse ethvert berettiget Krav paa det angivne Grundlag.

Dansk Købestævne i Fredericia.

I Aaret 1922 afholdes følgende Stævner:

Branchestævne for Boligbyggeri 10.—18. Juni, almindeligt Købestævne 22.—30. Juli, Branchestævne for Næringsmidler m. m. 2.—10. September.

Ligesom i de tidligere Aar opfordrer Industriraadet alle interesserede Industrier til at udstille paa Købestævnet. Købestævnets Formaal er jo ikke blot at fremme danske Produkter til danske Handlende og eventuelt til Udlandet, men ogsaa at fremme Befolkningens Kendskab til og Interesse for dansk Industri og Haandværks Frembringelser. Denne Del af Stævnets Mission er maaske ikke den mindst vigtige.

Eksport til New Zealand.

I Industriraadets Sekretariat er henlagt til Gennemsyn et Eksemplar af new zealandsk Forordning, indeholdende bestemte Regler for Udstedelsen af Fakturaer, Oprindelsescertifikater o. lign. for Varer, der eksporteres til New Zealand.

Forordningen er dateret d. 19. December f. A., men det new zealandske Toldvæsen har Bemyndigelse til i visse Tilfælde at antage Fakturaer etc. udstedte i den gamle Form indtil d. 30. Juni d. A.

Importen til Schweiz.

I Industriraadets Sekretariat er henlagt til Gennemsyn et Eksemplar af en Beretning af 3. Marts d. A. fra det schweiziske Forbundsraad, indeholdende detaillerede Oplysninger angaaende de Varer, der ifølge Forbundsraadets Beslutning af 14. Februar d. A. kun vil kunne indføres til Schweiz i Henhold til særlig Tilladelse.

Fransk Vekselovgivning m. m.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at der ved fransk Lov af 8. Febr. d. A. er indført nogle Bestemmelser, der bringer den franske Veksel- og Anvisningslovgivning mere i Overensstemmelse med moderne Principer.

De vigtigste af de paagældende Ændringer er, at Kvinder fremtidig kan signere Veksler og Anvisninger med samme Virkning som Mænd, at Endossement fremtidig kan ske ved Endossentens Underskrift alene, samt at Endossement medfører Transport.

»Freibleibend«.

Rigsretten i Leipzig har givet nogle Fortolkninger af Klausulen »Freibleibend«, som er af principiel Betydning.

Uddrag af Rigsrettens Beslutninger ligger til Gennemsyn i Industriraadet, Vestre Boulevard 18, Værelse Nr. 6.

Fra Biblioteket.

Følgende Bøger kan faas til Laans i Biblioteket, som er aabent daglig Kl. 10—10, og Søndage Kl. 10—4.

6. Stevans, C. M. Standard home and school dictionary. N.-Y. 1921. 607 S.
86e. Nadal, J. Locomotives à vapeur. 2 Bd. Paris 1921. 358 S.
90. Krauss, Ludw. Untersuchungen selbsttötiger Pumpenventile und deren Einwirkung auf den Pumpengang. Berl. 1921. 112 S.
90. Klepal, O. Handbuch der Kolben-Kompressoren und Kolben-Pumpen. 1919. 210 S.
94. Hubendick, E. Tekn. Termodynamik. (De tekn. Vetenskaperna II). 1920.
94. Hubendick, E. Kylteknik. (De tekn. Vetenskaperna IX). 1920.
94. Forsberg, A. E. Arbetsmaskiner (De tekn. Vetenskaperna VI). 1920.
95. Oechelhaeuser, W. v. Aus deutscher Technik und Kultur. 2 Aufl. München 1921. 278 S.
98. Foerster, M. Grundzüge des Eisenbetonbaues. 1921.
111. Det 1. nordiske Elektroteknikermøde i Forb. m. det nordiske H. C. Ørstedsmøde 1920.
115. Forslag til Forskrifter for elektrisk Anlæg. Kria. 1915. 59 S.
115. Porjus kraftverksbyggnad indtil 1911. Stockh. 1916.
116. Normer for elektr. Maskiner og Transformatorer ao 1921. Kria 1921. 36 S.
116. Grabscheid, Johann. Elektromotoren. Berl. 1921. 68 S.
116. Widmar, M. Die Transformatoren. Berl. 1921. 202 S.
118. Förslag till normer för isolerande ledningar. Stockholm 1920. 37 S.
118. Kyser, H. Die elektr. Kraftübertragung. 2 Aufl. II Bd. Berl. 1921. 413 S. Tvl.
119. Nesper, Eug. Handbuch der drahtlosen Telegraphie und Telephonie, I—II. Berl. 1921. (2 Vols.) Tvl.
129a. Charnock, G. F. Mechanical Technology. London 1916. 635 S.
129a. Borchers, Wilh. Hüttenwesen. Halle 1921. 232 S.
129b. Hofmann, Fr. J. Die Hydraulischen Schmiede-Pressen. Berl. 1921. 59 S. Tvl.
129b. Borchers, W. Aluminium. 1921.
153c. Opderbecke, A. Der Zimmermann. 6 Aufl. Leipz. 1921. 319 S. 31 Tvl.
154. Ljungzell, N. J. Modern varvsteknik. 1921. 106 S.
156. Thäter, M. Deutsche Krafträder u. Kleinkraftfarzeuge. Berl. 1921. 122 S.
157. Percheron, M. Les Aeroplanes de 1916 à 1920. Paris 1920. 185 S.
165. Sample of Japanese paper exhibited in the St. Louis intern. exposition (u. A. o. S.). 41 Blade.
166. Priskurant over Bogbinderarbejde. Kbhvn. 1921. 47 S.
168. Kristeller, P. Kupferstich u. Holzschnitt. 1921. London. Post office London Directory 1921 I—II. Lond. 1921. (Haandb.)

Notitser.

Manglende Hefter af »Tidsskrift for Industri« maa kræves erstattet af Postvæsenet, hvis dette har forsømt at aflevere Tidsskriftet. Dettes Omdeling har Industriforeningen intet direkte Ansvar for. Reklamationer bør altid ske snarest muligt. Enkelte Hefter kan evtl. købes i Ekspeditionen à 50 Øre.

Redaktionen modtager med Glæde Meddelelser fra Industrien om Nyheder o. l. af almen industriel Interesse.

Flytninger. For at undgaa Forstyrrelser i Forsendelsen af Tidsskriftet bedes Flytninger meddelt Bladets Ekspedition, Vestre Boulevard 18, Kjobenhavn B, Telf. 8100, Lokal 20.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl og F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 9 | 1. MAJ | 1922

Den schweiziske Industris Arbejdsvilkaar og Arbejdsforhold.

Med særligt Henblik paa de af Regeringen trufne Foranstaltninger til Støtte for Industrien.

I Slutningen af April Maaned foretog Undertegnede paa Industriraadets Vegne en Rejse til Schweiz for at undersøge, hvorledes de af den schweiziske Regering trufne Foranstaltninger til Støtte for den hjemlige Industri har virket og for navnlig at faa et Indtryk af, hvorledes Industrien som saadan ser paa disse Foranstaltninger.

Naar jeg nu i det følgende skal give en Beretning angaaende den Betydning, som de trufne Regeringsforanstaltninger har haft for Erhvervslivet, tror jeg, at man faar det bedste Indtryk af Forholdene ved, at jeg først ganske kort omtaler Hovedpunkterne i de paagældende Regeringsbestemmelser og derefter gengiver Indholdet af en Række Samtaler, som jeg i Schweiz havde med betydende Mænd indenfor Administrationen, politiske Kredse og Erhvervslivet, for til Slut at give et Resumé af det Indtryk af Forholdene, som jeg har dannet mig paa Grundlag af de nævnte Samtaler.

Hovedpunkterne i Regeringens Importreguleringsbestemmelser.

Forbundsforsamlingen vedtog den 18. Februar 1921 en Beslutning, hvis Hovedpunkter er følgende:

Artikel 1. Til Undgaaelse af Arbejdsløsheden og til Støtte af den nationale Produktion, forsaavidt dennes Livsbetingelser er truede, kan Forbundsraadet i Landets almindelige erhvervsmæssige Interesse undtagelsesvis og midlertidig indskrænke Indførslen af nærmere angivne Varer eller gøre Indførslen afhængig af en Bevilling.

Forbundsraadet kan tillige anordne det nødvendige for at sikre Landets Forsyning med de paagældende Varer til passende Priser, hvad enten dette maatte ske ved Prisoverenskomster; ved Fastsættelse af Priser eller paa anden Maade.

Forbundsraadet kan for Meddelelse af Indførselstilladelse fastsætte bestemte Gebyrer under Hensyntagen til Prisen og Værdien af den paagældende Vare.

Artikel 2. Før Forbundsraadet træffer Bestemmelser af den nævnte Art, raadfører det sig med en Kommission, i hvilken de vigtigste Erhvervsgrupper er repræsenterede.

Artikel 3. I Løbet af de nærmeste Dage, efter at der er udstedt Anordninger i Henhold til den heromhandlede Beslutning af Forbundsforsamlingen, skal der tilstilles Forbundsforsamlingen Redegørelse for Aarsagen til den paagældende Anordnings Udstedelse.

Artikel 4. Forbundsraadet kan for Overtrædelse af de Forskrifter, der udstedes i Anledning af den heromhandlede Forbundsbeslutning, idømme Bøder indtil 10 000 Frcs. eller Fængsel indtil 12 Maaneder. Begge Straffe kan idømmes samtidig.

Administrationens Syn paa Importreguleringsbestemmelserne.

For at indhente Oplysning angaaende de nærmere Detailler vedrørende Gennemførelsen af den foranciterede Forbundsbeslutning havde jeg først en længere Samtale med en højtstaaende Embedsmand indenfor Volkswirtschafts-Ministeriet, under hvilket Ministerium Administrationen af de heromhandlede Bestemmelser hører. Den paagældende Embedsmand modtog mig med den største Elskværdighed og besvarede

meget aabenhjertigt alle de Spørgsmaal, jeg rettede til ham.

Først og fremmest er det da interessant at lægge Mærke til, at den nævnte Forbundsbeslutning der jo i første Række tager Sigte paa at begrænse Indførslen fra Tyskland, hvilket Land har Mestbegunstigelsestraktat med Schweiz, er formuleret paa en saadan Maade, at den ikke krænker bestaaende Traktatbestemmelser. Ved den praktiske Gennemførelse af Forbundsbeslutningen gaar det i Virkeligheden saaledes, at man ganske administrativt for en Række Varers Vedkommende i det store og hele lukker af for Importen fra Tyskland og andre Lande med lav Valuta eller begrænser denne til et Minimum, alt under Hensyn til Arbejdsløsheden indenfor det paagældende Fag, medens Importen fra Lande med nogenlunde normale Valutaforhold, f. Eks. England, eller Lande med høj Valutakurs, f. Eks. Amerika, tillades omtrent i det Omfang, den ønskes. Dette skyldes naturligvis i første Række den Omstændighed, at man i Schweiz, hvor man principielt er Tilhængere af Frihandel, ikke ønsker at udelukke Konkurrencen fra Lande, hvis Erhverv arbejder paa lige Fod (nogenlunde normale Valutaforhold) med det schweiziske Erhvervsliv, men dernæst naturligvis ogsaa Ønsket om at bevare det bedst mulige Forhold til saadanne Lande, som i betydeligt Omfang er Aftagere af schweiziske Frembringelser.

Oprindelsescertifikater.

Teoretisk set skulde man tro, at Oprindelsescertifikater var paakrævede ved Importen til Schweiz, men vedkommende Embedsmand udtalte, at man hidtil havde undgaaet saadanne Certifikater, idet man kun afkrævede Importørerne en Erklæring om, hvor Varerne stammede fra, og til hvilken Pris de agtedes indført. Den største Fare bestod i Virkeligheden i, at f. Eks. tyske Varer indførtes over Holland, hvorved de jo kun blev fordyrede med den relativt lave hollandske Told. Misbrug havde ogsaa fundet Sted i ganske enkelte Tilfælde, men da Importørerne jo kunde idømmes Bøder og Fængsel for Afgivelse af falske Oplysninger, hvorhos Importretten kunde fratages dem, havde Omgaaelser af de trufne Bestemmelser ikke fundet Sted i nævneværdigt Omfang.

Valutaafgifter eller Gebyrer.

Den trufne Forbundsbeslutning afgiver Hjemmel for Opkrævning af særlige Gebyrer (Valutaafgifter), men man afkræver ikke egentlige Valutaafgifter, nærmest kun Gebyrer til Dækning af de administrative Omkostninger, varierende fra 1—5 pCt. af Varens Værdi. Man ser iøvrigt saaledes paa det, at der er to Muligheder:

a) ubegrænset Indførsel i Mængde mod Erlæggelse af passende Valutaafgifter eller
b) begrænset Import uden at belaste de importerede Varer med Afgifter i et saadant Omfang, at de importerede og de indenlandske Varer kommer til at konkurrere paa lige Fod.

I Virkeligheden er man dog gaaet en Mellemvej, idet Gebyrer af den angivne Størrelse rigeligt dækker Administrationsomkostningerne. Man skulde efter denne Ordning tro, at der i Markedet kunde komme til at foreligge Varer af samme Kvalitet til højst forskellige Priser, men dette sker ikke, idet Importørerne og de Handlende tager en saa stor Avance paa de til billige Priser importerede Varer, at Forbrugerne ikke kommer til at nyde godt af de billige udenlandske Indkøb.

Priskontrol.

Som anført afgiver Forbundsbeslutningen Hjemmel for en Prisregulering fra Statens Side, og Regeringen har derfor stadig Indseende med Priserne paa de Varer, for hvilke Importen er reguleret, men det har hidtil været muligt *gennem Forhandlinger* med de respektive Fabrikanter at faa disse til at sælge deres Varer til rimelige Priser og faa gennemført Reduktion af Varepriser og Arbejdsløn, saa man har i intet Tilfælde været nødt til at fastsætte Maksimalpriser.

Importreguleringens Administration.

Hele Administrationen af Importreguleringen forestaas af en Regeringskommission paa 17 Medlemmer bestaaende af Embedsmænd, Politikere, Erhvervs- og Arbejderrepræsentanter, og det daglige Arbejde udføres af et Kontorpersonale paa 70—80 Personer.

Spørgsmaalet om, hvilke Firmaer der skal have Importtilladelserne, giver naturligvis visse Vanskeligheder. Under alle Omstændigheder kræver man, at Importørerne skal kunne dokumentere, at de tidligere har gjort Forretninger i den paagældende Branche. Derudover har det ikke været muligt at opstille skematiske Regler for, hvorledes Importtilladelserne skal gives, men der træffes Afgørelse herom i hvert enkelt Tilfælde.

Arbejdslønninger.

Paa Forespørgsel, om Importreguleringsforanstaltninger ikke virkede hemmende i Retning af Nedsættelse af Arbejdslønningerne, udtalte vedkommende Embedsmand, at dette næppe kunde siges at være Tilfældet, idet Regeringen jo havde i sin Haand at gøre Importreguleringssystemets Opretholdelse afhængig af Lønreduktioner. De Lonninger, der udbetaltes indenfor de forskellige Fag, varierer selvfølgelig en Del, men det mentes, at Timelønningerne ved Akkordarbejde for mandlige Arbejdere for Tiden i Gennemsnit ligger omkring 1,50 schweiziske Frcs.

Alt ialt mente vedkommende Embedsmand, at Systemet i administrativ Henseende havde virket tilfredsstillende, selv om der naturligvis altid var Borgere, som ved et saadant Indgreb fra Statsmagtens Side følte sig forurettede. Systemet havde i en vanskelig Krise virket til at holde en Række truede Produktionsgrene oven Vande. Man var i Schweiz principielt for Frihandel, hvorfor Systemet naturligvis vilde blive forladt, naar det ikke mere var nødvendigt. Man havde flere Gange drøftet Muligheden af at gaa over til et System med Valutaafgifter, men var stadig kommen til det Resultat, at det bestaaende var det bedste.

Medio 1921 foretog man dels af fiskale Grunde, dels af Hensyn til den hjemlige Produktion en à jour-Føring af de før Krigen fastsatte Vægttoldsatser, og Importreguleringssystemet benyttes derfor for de Fags Vedkommende, hvor de à jourførte Toldsatser ikke giver den fornødne Beskyttelse.

Importreguleringssystemets Omfang.

Til Dato er Importreguleringsforanstaltningerne bragt til Anvendelse paa Varer henhørende under 305 af den schweiziske Toldlovs ca. 1500 Positioner.

Som nogle af de vigtigste Varegrupper, der omfattes af Importreguleringssystemet, skal anføres:

En Række Kornprodukter, Kunstgødning, Læder, Lædervarer og Fodtøj, Træ og Trævarer, Papirmasse, Papir og Papirvarer, enkelte Bomuldsvarer og Uldvarer, Kautschukvarer, Dame- og Herrekonfektion, Flasker, Valseværksprodukter, Søm o. lign., elektriske Kabler og Ledninger, Landbrugsmaskiner og Træbearbejdningsmaskiner, Ure og Instrumenter.

Spurgte man nu, hvorledes har Systemet virket: har det virkelig hjulpet til at opretholde de paagældende Produktionsgrene og til at holde Arbejderne beskæftigede? Svaret lød da absolut bekræftende, naar man talte med Repræsentanterne for de paagældende Industrier. Ja, man gik endog saa vidt, at man erklærede, *at hvis disse Foranstaltninger ikke var blevet truffet, vilde de paagældende Industrier være blevet bragt til fuldkommen Standsning.* Dette var f. Eks. Tilfældet for Læder- og Skotøjsindustrien samt Papirmasse- og Papirindustrien. Iøvrigt var man i det store og hele indenfor Industrien af den Opfattelse, at de schweiziske Erhverv under normale Forhold ikke skal beskyttes ved kunstige Foranstaltninger, og at man, saa snart Forholdene tillader det, maa bort fra disse, da den schweiziske Industri i saa afgørende Grad arbejder for Verdensmarkedet. Men i den foreliggende abnorme Situation havde man ment, at det var uomgængelig nødvendigt at se bort fra dette principielle Synspunkt. Selv Maskinindustrien, der i saa høj Grad er Eksportindustri, at ca. $^2/_3$ af dens Produktion normalt afsættes i Udlandet, havde i den foreliggende Situation støttet Gennemførelsen af Importrestriktionerne, bl. a. for Landbrugsmaskiner og Træbearbejdningsmaskiner.

En fremstaaende Politikers Syn paa Forholdene.

Ved en Samtale, som jeg havde med en af de ivrigste Forkæmpere for Importreguleringssystemet, Nationalrat *Tschumi, Formand for Schweizerischer Gewerbeverband,* udtalte denne omtrent følgende:

»*Vi har i politiske Kredse set saaledes paa Forholdene, at visse Landes lave Valutakurser faktisk har virket som Indførselsforbud til de paagældende Lande for schweiziske Frembringelser, og i Forhold til den schweiziske Hjemmeindustri (Haandværk) har de nævnte lave Valutakurser virket som en Eksportpræmie.* Det er derfor kun rimeligt og naturligt, at Schweiz har maattet forsvare sig overfor de paagældende Lande, og dette er sket dels ved den ifjor stedfundne à jour-Føring af Vægttoldsatserne, dels (hvor disse Toldforhøjelser ikke har været tilstrækkelige) ved Gennemførelsen af det bestaaende Importreguleringssystem.

Nationalrat *Tschumi* kom iøvrigt ved denne Lejlighed ind paa en længere Udvikling angaaende den protektionistiske Landbrugspolitik, man for Tiden fører i Schweiz, en Udvikling som det vil føre for vidt her at komme nærmere ind paa. Kun skal det anføres, at denne

Politik har haft og muligvis i Fremtiden vil faa alvorlige Følger for det danske Landbrug, der som bekendt i de senere Aar har haft en meget betydelig Udførsel af Landbrugsprodukter til Schweiz. Den Omstændighed, at det schweiziske Landbrug maaske i endnu højere Grad end Industrien har været interesseret i Beskyttelsesforanstaltninger overfor den udenlandske Konkurrence i den nuværende Krise, forklarer jo imidlertid, at man i Schweiz har kunnet opnaa Enighed om saadanne effektive Foranstaltninger til Støtte for den hjemlige Produktion, som det hidtil ikke har været muligt at gennemføre her i Landet.

Skotøjsindustrien.

Ved en Samtale med *Dr. Arni, Sekretær for Verband Schweizerischer Schuhindustriellen, Bern,* udtalte denne, at Skotøjsindustrien var en af de første Industrigrene, for hvilke der gennemførtes Importregulering, nemlig omkring April-Maj 1921. De Foreteelser, der gav Stødet hertil, var:

a) Udbud til Spotpriser af Militærfodtøj fra de tidligere krigsførende Magter og

b) en sukcessiv Stigning i Importen af Fodtøj, fremstillet i valutasvage Lande.

Den schweiziske Skotøjsindustri, der før Krigen beskæftigede ca. 7000 Arbejdere, havde paa et givet Tidspunkt under Krigen været oppe paa over 10 000 Arbejdere og beskæftigede nu ca. 4500 Arbejdere. Beskæftigelsesgraden var paa Grund af de overfyldte Lagre endnu ikke steget, siden Restriktionerne blev indført, men Arbejdsløsheden, der indtil da havde været i foruroligende Stigning fra Maaned til Maaned, var bragt til Ophør.

Nu gik det saaledes, at Skotøjsindustrien — fordi dens Hjemmemarked i det store og hele var bevaret — ogsaa var i Stand til i stort Omfang at opretholde sin Eksport. Til Eksempel havde det store Firma »Bally« i Basel, der normalt beskæftiger 4—5000 Arbejdere, i det svundne Aar eksporteret Halvdelen af sin Produktion til England, Amerika, Indien o. s. v.

Arbejdslønnen oplystes i Tiden fra Juni 1921 til Januar 1922 at være bragt ned med 30 pCt. og er idag for ældre Arbejdere 1,50 à 1,60 Frc. pr. Time ved Akkord. For yngre Arbejdere noget mindre, saa man regner med en gennemsnitlig Arbejdsfortjeneste af 10—11 Frcs. pr. Dag (8 Timer). 8-Timers-Arbejdsdagen er paabudt ved Lov, men der dispenseres herfra ved vanskeligt stillede Industrier — for Skotøjsindustriens Vedkommende ventes nu til Juni givet Tilladelse til 54 Timers ugentlig Arbejdstid, idet Arbejderne til den Tid skal gaa ned i Timeløn, men opnaar ved Arbejdstidens Forlængelse samme Fortjeneste.

Systemet virker saaledes:

Som Betingelse for at faa Tilladelse til at købe Fodtøj i Udlandet maa man fremlægge Erklæring om i Indlandet at have købt et Vareparti. Hvis den ønskede Tilladelse da gælder Fodtøj fra Tyskland eller andre valutasvage Lande, kan der for Tiden opnaas Tilladelse til Indførsel af ca. 10 pCt. af det i Indlandet købte Parti, medens denne Procentsats kan gaa op til 50 à 75, hvis det drejer sig om Køb af Fodtøj i England eller Amerika. Man søger med andre Ord saavidt muligt ikke at fortrædige de Lande, hvor Schweiz finder Afsætning for sine Produkter.

Papir- og Papirmasseindustrien.

Ved en senere Samtale med *Dr. Reinhard, Sekretær for den schweiziske Fabrikantforening for Papir og Papirmasse,* oplystes det, at denne Industri normalt beskæftiger ca. 4000 Arbejdere.

Da Papir jo var Raavare for andre Industrivirksomheder (Trykkerier og litografiske Etablissementer), vilde det jo have været umuligt at træffe importregulerende Foranstaltninger for Papirindustrien uden samtidig at træffe saadanne Foranstaltninger for nævnte Forbrugere af Papir, og der var derfor i sin Tid rettet en fælles Henvendelse fra Producenterne og de industrielle Forbrugere af Papir til Regeringen om Støtte. Papirimportørerne havde naturligvis været imod de heromhandlede Foranstaltninger.

Der tages et ret betydeligt Hensyn til Handelen i Retning af Meddelelse af Importtilladelser. Det indenlandske Forbrug af Papir er nemlig i Øjeblikket gaaet ned til ca. Halvdelen af Forbruget før Krigen, men der tillades stadig en Import af henimod $^1/_3$ af det før Krigen indførte Kvantum.

Iøvrigt foregaar Importreguleringen paa den Maade, at Importørerne faar Tilladelse til at importere $^1/_5$—$^1/_4$ af, hvad de fremlægger Erklæring om at have købt i Indlandet.

Forudsætningerne for Importrestriktionerne havde i sin Tid været, at Papirpriserne skulde nedsættes. Dette skete ogsaa, og der haves sta-

dig fra Regeringens Side et vist Indseende med Papirindustriens Priser.

Omtrent alle i Papirindustrien normalt beskæftigede Arbejdere holdes fremdeles i Arbejde, skont Produktionen er stærkt indskrænket.

Tekstilindustrien.

Som tidligere anført er der ikke i synderligt Omfang i Schweiz truffet Importreguleringsforanstaltninger for Tekstilindustriens Vedkommende. *Sekretæren for den schweiziske Tekstilfabrikantforening, Dr. Steinmann,* meddelte mig, at dette for Bomuldsindustriens Vedkommende skyldtes den Omstændighed, at denne udprægede Eksportindustri til Dato ikke havde været synderlig udsat for Valutadumping - Konkurrence, sikkert fordi den paagældende Industri i de valutasvage Lande hidtil havde været stærkt optaget med Forsyningen af Markedet i Hjemlandet.

Iovrigt horte Bomuldsindustrien, i Modsætning til Uldvareindustrien, der væsentligst arbejder for Hjemmemarkedet, til den Del af Eksportindustrien, der er imod Importreguleringsforanstaltninger.

Med Hensyn til de Lonninger, der for Tiden betaltes indenfor den schweiziske Tekstilindustri, oplyste Dr. *Steinmann* følgende:

Ved Akkordarbejde opnaar Spindere en Timeløn af 1,30 Frc.

Ved Ringspindemaskiner opnaar, ogsaa ved Akkordarbejde:

mandlige Spindere	1,20 Frc.	pr.	Time
kvindelige Spindere	0,90 »	»	»

Vævere i Bomuldsindustrien opnaar for Tiden følgende Timebetaling:

Mænd	1,02 Frc.	pr.	Time,
Kvinder	0,89 »	»	»

Maskinindustrien.

Jeg har tidligere omtalt den schweiziske Maskinindustris principielle Stilling til det heromhandlede Spørgsmaal og skal derfor kun i Tilslutning dertil oplyse, at *Sekretæren for den schweiziske Maskinfabrikantforening, Dr. Cattani,* navnlig betonede, at Aarsagen til, at Arbejdsløsheden var tiltaget saa stærkt indenfor Maskinindustrien, i første Række skyldtes den Omstændighed, at denne Industri i stedse stigende Grad paa Verdensmarkedet blev konkurreret ud af Industrien i de valutasvage Lande. Sekretæren udtalte, at hvis den schweiziske Maskinindustri ikke fra gammel Tid havde haft sine gamle Handelsforbindelser paa de oversøiske Markeder, var det sikkert gaaet denne Industri betydelig værre.

For Tiden betaler man indenfor Maskinindustrien en dygtig Maskinarbejder en Timeløn af Frc. 1,70—1,75 ved Akkordarbejde.

Hovedorganisationernes Syn paa Forholdene.

Den Organisation, der i første Linie har talt den schweiziske Industris Sag med Hensyn til Gennemførelsen af Importreguleringssystemet, er Den schweiziske Handels- og Industriforening i Zürich, hvis Formand er Nationalrat *Frey,* der spiller en meget fremtrædende Rolle indenfor den schweiziske Industri og derfor, netop under mit Ophold i Schweiz, var i Genua som en af den schweiziske Regerings Delegerede ved Kongressen. Foreningens Sekretær, Dr. *Hulftegger,* pointerede ligesom flere af de foregaaende Herrer overfor mig, at den schweiziske Storindustri principielt er Tilhænger af Frihandelsprincipet, fordi Industrien i saa afgørende Grad er henvist til at afsætte sine Fabrikata paa Verdensmarkedet. Naar man derfor i den foreliggende Situation i saa høj Grad var gaaet ind paa Importreguleringssystemet, var det af Hensyn til Beskæftigelsesmomentet og for at redde de Industrier, der havde været udsatte for den paagaaende Valutadumping-Konkurrence fra Landene i Centralevropa. *Man havde anset det for uforsvarligt, at disse sunde og levedygtige Industrier skulde tilintetgøres, blot fordi de internationale Valutaforhold i en Overgangsperiode var ganske unormale.*

Sekretæren for den schweiziske Arbejdsgiverforening, Dr. *Steinmann,* som var tilstede ved den samme Lejlighed, fremhævede, at Forudsætningen for Gennemførelsen af Importrestriktionerne i sin Tid havde været, at de ikke maatte virke hemmende med Hensyn til den nødvendige »Preisabbau«, og det var hans Opfattelse, at Restriktionerne ikke havde modvirket Gennemførelsen af nødvendige Lønnedsættelser, idet Arbejdsgiverne i saa høj Grad paa alle Omraader var interesserede i at komme ned med Produktionsudgifterne.

Importreguleringssystemets Modstandere.

Jeg har i det foregaaende opholdt mig ved Udtalelser enten fra erklærede Tilhængere af Importreguleringssystemet eller i hvert Fald fra saa-

danne principielle Modstandere af Systemet, som i den foreliggende Situation har ment at maatte bøje sig for Nødvendigheden af dettes Gennemførelse. Imod Importreguleringsforanstaltningerne er Handelen (Importørerne), Socialdemokraterne, Repræsentanter for enkelte fransktalende Kantoner, hvor Valutadumping-Konkurrencen ikke føles særligt, samt visse udprægede Eksportindustrier. Naar navnlig Socialdemokraterne og Eksportindustrien er imod Systemet, skyldes dette sikkert i afgørende Grad, at de tidligere omtalte Restriktioner med Hensyn til Importen af vigtige Levnedsmidler til en vis Grad hænger sammen med de heromhandlede Foranstaltninger til Støtte for Industrien. En af de ivrigste Modstandere af Systemet er den danske Konsul i Bern, den kendte Chokoladefabrikant *Tobler,* der jo er Repræsentant for en udpræget Eksportindustri. Fabrikant *Toblers* Udtalelser, der sikkert er typiske for Oppositionens Opfattelse af Importreguleringssystemet, gik ud paa, at der, siden man i Foraaret 1921 skred til Gennemførelsen af Importreguleringssystemet, har fundet en overordentlig betydelig Stigning Sted i Arbejdsløsheden. Denne havde *ultimo Februar 1921* et Omfang af:

fuldkommen Arbejdsløse	42 705
delvis Arbejdsløse	82 930
Ialt....	125 635

og er nu:

fuldkommen Arbejdsløse	ca. 100 000
delvis Arbejdsløse	» 46 300
Ialt....	ca. 146 300

Nægtes kan det altsaa ikke, at der virkelig er en overordentlig Stigning i den *faktiske* Arbejdsløshed, men deraf at drage den Slutning, at Importreguleringssystemet ikke har svaret til sin Hensigt, er dog ikke rigtigt. Thi for det første er man jo ikke i Stand til at afgøre, hvor galt det i Henseende til Arbejdsløshed vilde være gaaet, hvis man ingen Foranstaltninger havde truffet[1]), og ser man dernæst lidt nærmere paa, hvorledes Forholdene ligger i Schweiz, da maa det erindres, at af den schweiziske Befolkning, der i talmæssig Henseende omtrent er som den danske, beskæftiges, i Modsætning til her i Landet, den langt overvejende Del ved Industri og ikke ved Landbrug. For adskillige af de virkelig betydende Industrigrenes Vedkommende er Schweiz derfor kun i Stand til at aftage den mindste Del af Produktionen, medens Hovedmængden deraf normalt afsættes i Udlandet. Importreguleringssystemet kan ifølge Sagens Natur kun faa Betydning for den Del af Produktionen, der afsættes i Indlandet, og det viser sig derfor ogsaa, at den overvejende Arbejdsløshed forefindes indenfor de typiske Eksportindustrier, der i det svundne Aar i stedse stigende Grad paa Verdensmarkedet har følt Konkurrencen fra de valutasvage Lande og den svigtende Købelyst. Eksempelvis skal saaledes anføres, at Arbejdsløsheden ult. Februar 1922 stillede sig saaledes indenfor følgende typiske Eksportindustrier:

	fuldkommen og delvis Arbejdsløse
Tekstilindustrien	ca. 23 000
Metal-, Maskin- og den elektriske Industri	» 29 000
Urindustrien og Bijouteri	» 25 000
Nærings- og Nydelsesmidler (Chokoladeindustrien)	» 8 000
Ialt....	ca. 85 000

Blandt andre Fag, der i høj Grad er ramt af Arbejdsløsheden, skal anføres *Byggefagene,* indenfor hvilke Arbejdsløsheden omfatter ca. *19 000 Personer* og uden Tvivl i høj Grad hænger sammen med, at man i Schweiz ligesom her i Landet endnu kæmper med Afviklingen af Krigstidens Boliglovgivning. Ifølge Sagens Natur kan Importreguleringssystemet ikke have haft Indflydelse paa Arbejdsløsheden indenfor disse Fag.

For en Række andre Fag, der heller ikke kan siges at blive berørt af Importreguleringsforanstaltningerne, stiller Forholdene sig saaledes:

	fuldkommen og delvis Arbejdsløse
Bjergværks- og Tørvearbejdere	619
Landvæsen, Gartneri	3948
Skovbrug, Fiskeri	1349
Handel	3653
Hotel-Industrien	1135
Transportvæsen	862
Studerede Folk, Husholdningspersonale	1664
Ialt....	13 230

[1]) Jeg ser i denne Forbindelse bort fra den ubodelige Skade, det vilde have forvoldt, om Virksomhederne var blevet tvunget til at ligge stille i længere Tid, idet Salgsorganisationer og tekniske Organisationer dermed vilde være blevet helt eller delvis ødelagte. Medens man her i Landet hidtil i Diskussionen om Foranstaltninger til Støtte for den hjemlige Produktion næsten udelukkende har heftet sig ved Arbejdsløshedsspørgsmaalet, synes man i Schweiz i Modsætning hertil i langt højere Grad ogsaa at have haft Opmærksomheden henvendt paa Betydningen af selve Virksomhedernes Opretholdelse.

Af ufaglærte Arbejdere var der paa det nævnte Tidspunkt ialt 17 884, af hvilke ikke mindre end ca. 9000 var Haandlangere, og af Resten tilfalder uden al Tvivl Løvens Part Eksportindustrien. Af de 146 300 Arbejdsløse bliver der til Rest *11 186 Arbejdsløse,* væsentligst indenfor den egentlige Hjemmeindustri.

Herefter staar det altsaa fast, at den langt overvejende Del af de Arbejdsløse i Schweiz forefindes indenfor typiske Eksportindustrigrene samt andre Erhvervsgrene, for hvilke Importreguleringssystemet ifølge Sagens Natur ikke kan faa nogen større Betydning, hvorfor Systemet i de fleste Tilfælde (NB. Urindustri og Bijouteri) overhovedet slet ikke er bragt til Anvendelse paa disse Fag.

Systemet er derimod bragt til Anvendelse paa en Række andre Fag (Hjemmeindustrien), indenfor hvilke den resterende Arbejdsløshed væsentligst forefindes. Naar man saa erindrer, at typiske Industrier (deriblandt Læder- og Skotøjsindustrien samt Fabrikationen af Papir og Papirmasse) erklærer, at de stadig beskæftiger det samme Antal Arbejdere som i Foraaret 1921 og altsaa ikke har været berørt af den kolossale Stigning i Arbejdsløsheden, der har fundet Sted i det sidste Aar (den officielle Statistik viser endda en betydelig Nedgang i Arbejdsløsheden for Beklædnings-, Læder- og Skotøjsindustrien), ser jeg ikke rigtig Grundlaget for den Paastand, at Systemet ikke har svaret til Hensigten.

Tilbage bliver altsaa kun den Mulighed, at Importreguleringssystemet eventuelt indirekte skulde have skadet Eksportindustriernes Afsætningsmuligheder i Udlandet derved, at Systemet har virket til Opretholdelsen af et for højt Lønniveau eller muligt har fordyret visse Eksportindustriers Raa- og Hjælpestoffer. Heroverfor skal imidlertid bemærkes, at et af Importreguleringssystemets Hovedprinciper er, at det ikke maa fordyre Raa- og Hjælpestoffer, specielt for Eksportindustrien. Eksempelvis skal saaledes anføres, at Chokoladeindustrien i vidt Omfang faar Dispensation til at foretage billige Indkøb i Udlandet af Luksusindpakningspapir m. m. For Arbejdslønningernes Vedkommende kan jeg henvise til de eksempelvis anførte Lønninger indenfor vigtige Industrigrene samt til de fra alle Sider fremsatte samstemmende Udtalelser om, *at Systemet ikke har virket til Opretholdelse af Lønniveauet.* Alt ialt mener jeg derfor, at en uhildet Bedømmelse af Forholdene maa føre til den Anskuelse, at Systemet i Overensstemmelse med sin Hensigt i høj Grad har virket til i en Krisesituation at beskæftige schweiziske Arbejdere og opretholde sunde og levedygtige Produktionsgrene.

G. E. Hartz.

Turbinelokomotiver.

Et svensk Forsøg.

Efter Krigen har Tekniken med Iver kastet sig over den vanskelige Opgave at udvikle Konstruktionen af Lokomotiver efter ganske nye Principer. Dette har været nødvendigt, dels for Driftsbillighedens Skyld, (høje Priser paa Kul og Raaolie), dels paa Grund af Konkurrencen med Lastautomobiler. Der er gjort Forsøg med Diesellokomotiver og elektriske Lokomotiver af forskellige Typer samt Dampturbinelokomotivet. Saalænge der ikke foreligger Driftsresultater fra de forskellige Lokomotivtyper, er det vanskeligt at udtale sig om, hvordan Fremtidslokomotivet kommer til at se ud, men de Resultater, der allerede nu foreligger efter Prøvedriften paa De svenske Statsbaner med det svenske Ljungströms Turbinelokomotiv, berettiger til den Anskuelse, at man staar overfor en Opfindelse, der kan blive af vidtrækkende Betydning for Fremtidens Jernbanedrift.

Ved Konstruktionen af det svenske Lokomotiv har man valgt at fortætte Dampen i en Overfladekondensator gennem Paavirkning af Luften. Vanskeligheden ved at faa anbragt en tilstrækkelig stor Køleflade paa Lokomotivet blev løst ved Anbringelse af et stort Antal Kobberelementer, saaledes anordnede, at der opstod Hvirvelstrømme, naar Luften gennem tre roterende Blæsere blev drevet ind igennem dem med 120 Kubikmeter pr. Sekund. Dette System har muliggjort Konstruktionen af Lokomotiver af enhver Styrke, det maatte ønskes, f. Eks. for svenske Forhold op til 3000 HK, og for De Forenede Stater med den store Belastning pr. Aksel, som dér er tilladt, af Lokomotivtyper op til 6000 HK.

Ljungströms Turbinelokomotiv er sammensat af to selvstændige Dele forbundet med hinanden som et almindeligt Lokomotiv og Tender. Den første Del bestaar af Dampkedlen og foran denne Luftforvarmeren samt ovenpaa Kedlen Kulforraadet anbragt som en Sadel. Paa den anden Del er først og fremmest Drivmaskineriet anbragt og derover Kondensatoren, som er sammensat af Luftkøleren foroven og af Blæserne, som driver Luften op igennem Luftkøleren forneden, og allernederst Vandbeholderen, som indeholder Kølevandet.

Luftforvarmeren, hvor Forbrændingsluften forvarmes gennem Røggassen, er en Anordning, som hidtil ikke har været anvendt paa Lokomotiver. Den medfører ikke alene den aabenlyse Fordel at faa Røggassens Afløbstemperatur nedbragt (paa almindelige Lokomotiver 300 à 350°) til 80 à 160° i Turbinelokomotivet, men ved at Luften bliver indført i forvarmet Tilstand,

faar man en livligere og bedre Forbrænding i Ildstedet med den deraf følgende højere Virkningsgrad af Dampkedlen.

Vandets Cirkulation gennem Maskineriet finder Sted i følgende Stadier:

Vand, mættet Damp, overhedet Damp, som gennem Afgivelse af Arbejde i Dampturbinen nedbringes til mættet Damp under Vakuum samt gennem Kondensering i den luftkølede Kondensator samles som Vand i Kondensatorbeholderen, hvor den atter kan paabegynde det samme Kredsløb.

For Lokomotivets Smørelse er der anvendt nye Konstruktionsprinciper. Smøreolien kan i rigelige Mængder cirkulere gennem hele Drivmaskineriet, hvorved Lokomotivtyper, hvorved man næsten helt kan afskrive de høje Vedligeholdelsesomkostninger ved Rensningen af Kedlen for Kedelsten. En anden Fordel ved det nye Lokomotiv vindes gennem den automatiske Smørelse. Disse Fordele tillader, at det Ljungström'ske Turbinelokomotiv kan tilbagelægge meget længere Afstande end det almindelige Lokomotiv uden at sættes ud af Drift.

Som Resultat af de foreløbige, nu afsluttede Forsøg kan man regne med en næsten dobbelt saa stor effektiv Anvendelsesgrad af det nye Lokomotiv, saaledes at dette efter al Sandsynlighed pr. Aar bør kunne løbe 180 000 Lokomotivkilometer mod det almindelige Lokomotivs ca. 95 000, og da Turbinelokomotivets Anskaffelsespris ikke staar i samme Forhold, skulde der ved de Ljungström'ske Lokomotiver kunne paaregnes en Besparelse selv i første Omgang. Gennem Turbinelokomotivets Evne til med ringe Slitage at foretage længere Ture vil man ogsaa kunne paaregne betydelig Besparelse i Reparationsomkostninger og Indskrænkning af Driftspersonalet. En forsøgsvis opstillet økonomisk Driftsoversigt under den praktiske Drift af det Ljungström'ske Lokomotiv har resulteret i, at Besparelsen pr. Aar og Lokomotiv med den Størrelse, man har foretaget Eksperimentet med, nemlig en 2000 HK Maskine, kan blive ca. 70 000 Kroner, hvorved Lokomotivet efter et Par Aars Forløb skulde blive betalt af den ved Driften fremkomne Besparelse.

Ljungströms Turbinelokomotiv.

komotivets Driftsomkostninger bliver betydelig nedbragt.

Angaaende Driftsresultater viser det sig ved de langvarige praktiske Prøver, at Kulforbruget er blevet bragt ned til Halvdelen og derunder i Forhold til almindelige Lokomotiver, og ved at udføre Konstruktionen i Praksis har man bevist Muligheden af at bygge Turbinelokomotiver af enhver ønsket HK.

Selv om Turbinelokomotivet i Anskaffelsen er dyrere end et almindeligt Lokomotiv, opvejes dette ved Kulbesparelsen samt adskillige indirekte Fordele ved Turbinedriften, som ved Undersøgelsen har vist sig at være af større Betydning, end man hidtil havde troet. Ved det nye Lokomotiv, som uafbrudt arbejder med samme Vand, forsvinder Ulempen ved den uundgaaelige Forurening af Vandet hos de ældre Loko-

Hj. L.

Fællesudvalget om Skattespørgsmaal.

Ændringer i Aktieselskabsbeskatningen m. m.

Som »Tidsskrift for Industri« tidligere har meddelt, rettede i Januar Maaned et Fællesudvalg, nedsat af Dansk Dampskibsrederiforening, Grosserer-Societetets Komité og Industriraadet, en Henvendelse til Folketingsudvalget om de direkte Skatter angaaende det dengang fremsatte Forslag til Lov om Indkomst- og Formueskat til Staten, idet det indtrængende blev henstillet, at særlig Aktieselskabsbeskatningen blev lempet til Fordel for Byerhvervene.

Efter at den nye Lov om Indkomst- og Formueskat til Staten nu er vedtaget, er det glædeligt at se, at Byerhvervenes Aktion har baaret Frugt paa forskellige Omraader. I det af Finansministeren fremsatte Lovforslag er det nemlig lykkedes at faa gennemført nedennævnte Ændringer:

ad Lovens Paragraf 1, 3die Stykke:

»Ved Beregningen af Indkomstens procentvise Forhold til Aktiekapitalen tages alene Hensyn til den af Aktionærerne indbetalte Del af Aktiekapitalen (Garantikapitalen) *samt til Beløb, der er overført til Aktiekapitalen fra den af Selskabet i Aarenes Løb opsparede eller ved Realisation af de Selskabet tilhørende Formuegenstande indvundne og til Selskabets Reserver henlagte Fortjeneste*, men derimod ikke til Beløb, der paa anden Maade er stillet til Raadighed for Selskabet eller benyttet til Forøgelse af dettes Kapital.«

»I Tilfælde, hvor en Del af et Selskabs Indkomst i Overensstemmelse med de for samme gældende Statuter eller Vedtægter henlægges til Selskabets Reservefonds, herunder dog ikke Pensionsfonds, Udbytteguleringsfonds eller andre Fonds, der ikke direkte gaar ud paa at sikre Selskabets økonomiske Grundlag, *nedsættes Skatten for en tilsvarende Del af den beskattede Indkomst med en Fjerdedel.*

Forsaavidt saadanne Reservefonds senere helt eller delvis uddeles som Udbytte til Aktionærerne eller paa anden Maade benyttes til Formaal, der ikke svarer til Hensigten med Fonden paa det Tidspunkt, Henlæggelsen fandt Sted, bliver *Halvdelen*[1]) af de Beløb, hvorover der saaledes disponeres, at medregne til Selskabets skattepligtige Indkomst for det paagældende Aar.«

ad Lovens Paragraf 8:

Fællesudvalget havde foreslaaet, at det skattefri Fradrag for Aktieselskaber, der hidtil har været 4 pCt., forhøjedes til 6 pCt., og i Loven er der i nogen Grad taget Hensyn til dette Ønske, idet det i Paragraf 8 nu hedder:

»For de i Paragraf 2 Nr. 5 nævnte, her i Landet hjemmehørende, Selskaber og Foreninger, fradrages i den beregnede Indkomst *5 pCt. p. a.* af den indbetalte Aktiekapital, eller de indbetalte Selskabsandele, indbetalte Andele af Garantifonds o. lign.«

Efter Fællesudvalgets Ønske er der i Paragraf 8 indført en Bestemmelse af følgende Indhold:

»Godtgør et her i Landet hjemmehørende Selskab, at en vis Del af dets Bruttoindtægt — ved Forsikringsselskaber af dets Præmieindtægt — hidrører fra *Virksomhed i Udlandet*, bortfalder dets Skattepligt for en forholdsvis tilsvarende Del af dets efter Fradrag af de foran nævnte 5 pCt. fremkommende Nettoindtægt.«

ad Lovens Paragraf 19:

Det er lykkedes at opnaa en ændret Sammensætning af Landsoverskatteraadet, hvis Medlemsantal er udvidet med to. I Lovens Paragraf 19 bestemmes det at »af de Medlemmer, der udnævnes af Finansministeren, *skal 3 være Repræsentanter for Landets Hovederhverv*«. Da Landbruget allerede er repræsenteret i Landsoverskatteraadet, har Finansministeriet nu rettet Henvendelse til Grosserer-Societetets Komité og Industriraadet og anmodet disse Organisationer om at udpege hver een Repræsentant til Landsoverskatteraadet.

ad Lovens Paragraf 29:

Med Hensyn til Skatteraadenes Skatteansættelse bestemmes det fremtidig, at Ansættelsen for en Skatteyder, der har benyttet Selvangivelse, ikke kan forhøjes, »uden at der forinden er givet den paagældende Adgang til at udtale sig overfor Raadet, ligesom Forhøjelsen, hvor den foreløbige Ansættelse hviler paa Selvangivelse og specificeret Regnskab, maa begrundes.«

ad Lovens Paragraf 37:

Fællesudvalget havde kraftigt slaaet til Lyd for, at den tredobbelte Beskatning, der fremkommer derved, at et Selskab (Moderselskab) ejer Aktier i et andet Selskab (Datterselskab), fremtidig bortfalder. Hidtil har saavel Moderselskabet som Datterselskabet og Moderselskabets Aktionærer maattet betale Skat af Datterselskabets Indtægt, og Loven har nu delvis imødekommet Fællesudvalgets Ønske, idet det i Paragraf 37 siges, at: »saafremt et her i Landet hjemmehørende Selskab godtgør, at dets skattepligtige Indkomst helt eller delvis skyldes Udbytte, som er tilfaldet Selskabet som Aktionær eller Andelshaver i et andet Selskab, skal Finansministeren være bemyndiget til at tilstaa Moderselskabet Fritagelse for eller forholdsvis Nedsættelse af den det paalignede Indkomstskat.

Saadanne Skattelempelser kan dog kun tilstaas i Tilfælde, hvor Moderselskabet ejer og i hele det paagældende Driftsaar har ejet *mindst*[2]) 50 pCt. af Aktiekapitalen i Datterselskabet, og kan ikke overstige det Beløb, som det paahviler Datterselskabet at udrede i Indkomstskat af det paagældende Udbytte.«

ad Lovens Paragraf 38:

»I de Tilfælde, hvor Skatteansættelsen senere forandres (af højere Skatteinstans eller Domstolene), berigtiges det Beløb, som Kommunen og den enkelte

[1]) I Folketingets Affattelse af Loven krævedes der Skat af det samlede Beløb, hvorover der saaledes disponeres, men ved Forhandling med det af Landstinget nedsatte Udvalg lykkedes det Fællesudvalget at faa indført Bestemmelsen om »Halvdelen«.

[2]) Folketinget havde foreslaaet »over 50 pCt.«, men efter Forhandling med Landstingsudvalget ændredes dette til »mindst 50 pCt.«

Skatteyder skal betale ved Tillæg eller Fradrag i den følgende Skattetermin, om fornødent ogsaa ved Tilbagebetaling af det indbetalte eller en Del deraf. *Har en Skatteyder i disse Tilfælde Krav paa Godtgørelse af for meget erlagt Skat, tilkommer der ham Renter 5 pCt. p. a. fra Indbetalingsdagen at regne af det for meget erlagte Skattebeløb«.*

— — —

I Erkendelse af den Betydning, det vilde have — ikke mindst for Industrien — til enhver Tid at holde sig orienteret om Administrationens Fortolkning af Indkomst- og Formueskatteloven og i Erkendelse af det gavnlige i til enhver Tid at være à jour med Rigsdagens Forhandlinger om fremtidige Skattelove, har det nyvalgte Industriraad paa sit konstituerende Møde den 7. April 1922 besluttet at opretholde som fast Udvalg Industriraadets Skatteudvalg, der bestaar af: Direktør Chr. H. Olesen (Formand), Fabrikant H. Sebbelov og Direktør Torben Zahle med cand. polit. Harald Cock-Clausen som Sekretær.

▫▫▫▫▫▫

Teglværksindustrien i 1921.

Fra Det Statistiske Departement foreligger nu en Redegørelse vedrørende Teglværksindustriens Produktionsforhold i 1921. Der findes herefter her i Landet ca. 250 Teglværker, hvoraf ca. 30 har været ude af Drift. Paa de Værker, der har været i Drift, beskæftigedes i den egentlige Sæson ca. 4200 Arbejdere. Den samlede Produktion af Mursten har været 212 Mill. Sten, desuden er der blevet fremstillet ca. 11 Mill. Tagsten, 27 Mill. Stkr. Drænrør samt 9 Mill. Skillerumssten, Brøndsten, Klinker o. l.

Til Belysning af Udviklingen i de senere Aar kan anføres følgende Oversigt:

	Produktion af Mursten	Værdi af Teglværksindustriens samlede Produktion
1913	535 Mill. Stkr.	13 Mill. Kroner
1919	396 — —	31 — —
1920	275 — —	28 — —
1921	212 — —	19 — —

Endskønt de sønderjyske Teglværker, hvis Produktionsevne før Krigen udgjorde omtrent 100 Mill. Sten om Aaret, nu er medregnet, udgør den samlede Produktion ikke mere end 40 pCt. af den normale Produktion, og denne stærke Nedgang har selvfølgelig medført, at Teglværksindustrien kun har kunnet beskæftige et væsentlig ringere Antal Arbejdere end i Aarene før Krigen, hvor Arbejdsstyrken laa omkring 7—8000 Mand.

Aaret 1920 sluttede med et Lager af Mursten paa ialt 127 Mill. Stkr. Trods den ringe Produktion er Beholdningerne af Mursten i Løbet af 1921 kun mindsket med 10 pCt., idet der ved Udgangen af dette Aar var et Lager paa 115 Mill. Mursten. Før Krigen, da Produktionen var saa meget større, var Lagrene omkring Aarsskiftet selvfølgelig ogsaa større (i 1913 saaledes 176 Mill. Sten). Med den daværende Omsætning betød et Lager af en saadan Størrelse imidlertid forholdsvis ikke nær saa meget som det Lager, der nu findes, ligesom den Risiko, der er forbundet ved at have et Lager, som udgør mere end Halvdelen af Aarsproduktionen, selvsagt er meget større under de nuværende urolige Forhold.

Der har i Løbet af Aaret fra Teglværksindustrien været klaget over den skarpe udenlandske Konkurrence. Den faktiske Import — 12 Mill. Mursten — har imidlertid, selv under Hensyn til den formindskede Produktion, været væsentlig mindre end i 1913. Naar Konkurrencen udefra ikke destomindre er følt særlig trykkende i det forløbne Aar, skyldes det vel nok dels den Omstændighed, at en Konkurrence altid føles haardere i en Tid, hvor Omsætningen er stærkt reduceret, og dels at der fra de tyske Teglværker er fremkommet Tilbud, der paa Grund af Valutaforholdene har været væsentlig under de danske Priser. Herved fremkaldtes der en Usikkerhed, som i høj Grad maatte bidrage til at skabe Nervøsitet hos de danske Producenter, der iforvejen var daarligt stillede paa Grund af deres ret store Lagre af Sten, fremstillet under de i 1920 gældende høje Brændselspriser. Heldigvis blev Importen ikke saa stor som befrygtet. En af Hovedaarsagerne hertil maa man sikkert søge i den fornuftige Bestemmelse, at der fortrinsvis skal anvendes danske Mursten til de Byggeforetagender, der nyder det offentliges Støtte, ligesom det ogsaa har haft sin store Betydning, at der er blevet givet en Fragtgodtgørelse paa 30 pCt. ved Transport af danske Sten.

I Aarets Løb har der været Planer fremme om at søge solgt en Del af de store Lagre til England, hvor der var Mangel paa Mursten. Den høje Sterlingkurs syntes en Tid at skulle muliggøre en saadan Eksport, og saavel fra Teglværksindustrien som fra det danske Generalkonsulat i London gjorde man sig store Anstrengelser for at faa Sagen til at glide. De praktiske Vanskeligheder — de høje Transportomkostninger og navnlig den Omstændighed, at de i England anvendte Mursten er af et andet Format end de danske — bragte det til at strande for Murstens Vedkommende, og paa samme Maade gik det med en Plan om — i Kraft af den høje Dollarkurs — at sælge Mursten til Amerika. Derimod lykkedes det at faa solgt et mindre Kvantum Tagsten til England.

▫▫▫▫▫▫

Det russiske Jernbanevæsen.

Behov og Levering af nyt Materiel.

Professor Lomonossof, Lederen af det russiske Trafikkommissariats Indkøbsvirksomhed i Udlandet, har offentliggjort følgende Meddelelser angaaende Genopbyggelsen af det russiske Jernbanevæsen:

I Rusland har man inddelt Jernbanesystemet i tre Kategorier: 1. Kategori: Jernbaner, som ubetinget maa sættes i Drift; 2. Kategori: Jernbaner, som man muligt faar i Drift; 3. Kategori: saadanne Jernbanelinier, som man kan lade forfalde.

I 1921 har man begyndt Genopbyggelsen af det russiske Jernbanevæsen, og der er bestilt for 514 Mill. svenske Kroner Jernbanemateriel i Udlandet, hvoraf England, Østrig, Kanada og Czeko-Slovakiet har faaet Bestillinger for 28,5 Mill. Kroner, Tyskland for 246 Mill. Kroner og Sverige for 240 Mill. Kroner.

I Tyskland er der bestilt 700 Lokomotiver til Værdi af 191 Mill. svenske Kroner. Indtil 1. Januar 1922 er der afsendt og ankommet til Rusland 47 Lokomotiver og overtaget i Tyskland ca. 100 Lokomotiver parat til Afsendelse. Der blev endvidere bestilt 1000 Jernbanevogne til et Beløb af 12 Mill. svenske Kroner, og Hjulsæt for 18,7 Mill. svenske Kroner, der allerede er leveret, og for 22,7 Mill. svenske Kroner andet Jernbanemateriel, der for største Delen endnu ikke er leveret.

I Sverige blev der bestilt: 1000 Lokomotiver for 230 Mill. Kroner, af hvilke 18 er leverede inden den 1. Januar 1922.

Hvis man kan fortsætte Leveringerne i det hidtidige Omfang, saa vil Hovedbanerne, inden Aar 1923, med andre Ord Banerne af 1. Kategori, være sat i Stand. Behovet af Sveller er særlig stort. Af rullende Materiel har Rusland nu 19 000 Lokomotiver, af disse er 9000 nogenlunde driftssikre, 10 000 er defekte, heraf atter 3000 ubrugelige. Reparationen af de resterende 7000 Lokomotiver kan Rusland ikke selv udføre. Allerede før Krigen kunde de russiske Værksteder kun reparere 75 pCt. af Maskinmateriellet. Nu er Værkstederne delvis ødelagte, Værkstederne i Omsk er nedbrændt, og andre er tilfaldet Randstaterne.

Det mest brændende Spørgsmaal er, om Reparationerne skal udføres i Rusland ved Hjælp af udenlandsk Kapital eller i Udlandet. I Reval har tysk og engelsk Kapital taget Opgaven op i Fællesskab.

For Tiden bliver der forhandlet med tysk Kapital om Genopbyggelse af Værkstederne i Dünaburg.

Det er et Spørgsmaal, om det kan betale sig at reparere alle Maskiner, eller om det er mere hensigtsmæssigt at købe nye. En ny Maskine koster omtrent saa meget som Reparationen af tre gamle, men et nyt Lokomotiv — som f. Eks. de bedste tyske Lokomotiver — erstatter i Trækkraft to gamle, og Brændselsforbruget i en ny Maskine er pr. Vægtenhed kun $^1/_3$ af de gamle Maskiners Forbrug. Begge disse Punkter er meget vigtige, det første paa Grund af de finansielle Besparelser, og det andet paa Grund af den Mangel paa Brændsel, som hersker i Rusland. Man har derfor besluttet sig til kun at lade de Maskiner reparere, hvor det virkelig kan betale sig.

Som Leverandører kommer først og fremmest Amerika og Tyskland i Betragtning. Amerika har den største Produktion, nemlig 6500 Lokomotiver aarlig, medens Tyskland kun kan fremstille 2400. Trods Valutaen er de amerikanske Lokomotiver allerede nu noget billigere end de tyske. Ganske vist er de tyske Lokomotiver de bedste, i det mindste naar de bliver leveret fra de førende Firmaer, hvorimod man med de mindre Firmaer har gjort meget slette Erfaringer.

Betalingen for de tyske Lokomotiver er indtil Begyndelsen af 1922 sket pr. kontant. Efter den Tid er man kommet til Forretning paa Kredit, som Industrien er gaaet ind paa; de smaa Virksomheder ikke i saa udstrakt Grad. De Banker, som man hidtil har forhandlet med, har vist sig imødekommende. Det afhænger dog af den almindelige økonomiske Situation i Tyskland, hvordan Forretningen videre kan udvikle sig.

For Tiden beskæftiger man sig ivrigt med Anlæg af nye Lokomotivfabriker i Moskwa og Samara. Efter Planerne bliver det de største Lokomotivfabriker i Verden. Man tænker at overdrage Bygningen og hele Indretningen af disse Fabriker til udenlandsk Kapital, medens Driften skal overlades til russiske Kræfter. Denne Vej syntes at være den bedste. En anden Tendens gaar i Retning af ogsaa at overlade Driften af disse Fabriker til den udenlandske Kapital og kun lade Værkerne kontrolere af Russsere og at lade Reparationerne blive foretaget til visse bestemte Priser. Den nødvendige Anlægskapital er kalkuleret til 50 Mill. Guldrubler. *L.*

Det dansk-australske Handelskammer i Sidney.

I Foraaret 1921 startede en Kreds af danskfødte Mænd, bosat i Australien, et dansk-australsk Handelskammer i Sidney. Kammeret, der fra den australske Regerings Side har vundet lydhør Forstaaelse i Bestræbelserne for at knytte et intimt handelsøkonomisk Samarbejde med Danmark, henvendte sig i Begyndelsen af indeværende Aar til Udenrigsministeriet med Anmodning om, at bl. a. Industriraadet maatte blive gjort bekendt med Handelskammerets Start og opfordret til at formaa danske Virksomheder, der har Interesser paa det australske Marked, til at indtræde som Medlemmer af Handelskammeret.

Raadet tog denne Opgave op, og det lykkedes at formaa en Del Firmaer, som man paa Forhaand vidste havde Handel paa Australien, til at følge Henstillingen. Industriraadet har iøvrigt vist sin Sympati for Sagen ved selv at lade sig optage som Medlem af Kammeret, og da man kunde formode, at en større Kreds af industrielle Virksomheder maatte ønske at være med i Arbejdet for et intimere Handelssamkvem med Australien, har Raadet erklæret sig beredt til paa Handelskammerets Vegne at modtage Nyindmeldelser.

Ved Henvendelse i Industriraadets Sekretariat kan Interesserede afhente Handelskammerets Love og iøvrigt erholde nærmere Oplysninger om Spørgsmaalet. Industriraadet har henstillet til den danske Regering, at der af Statens Midler ydes et aarligt Tilskud til Handelskammeret, paa samme Maade som det er sket fra den australske Regerings Side.

Mindre Meddelelser.

Told- og Forbrugsafgifterne.

Departementet for Told- og Forbrugsafgifterne meddeler:

Forbrugsafgifterne i April Maaned 1922 udgjorde: Indførselstold 7 248 000 Kr., Sukkerafgift 482 000 Kr.,

Spiritusafgift 108 000 Kr., Tillægsafgift paa Spiritus 3 473 000 Kr., Tillægsafgift paa Vin 1 603 000 Kr., Afgift af indenlandsk tilvirket Vin m. m. 12 000 Kr., Ølskat 1 728 000 Kr., heraf 53 000 Kr. for Øl af Kl. II, Stempelafgift ef Cigaretter 548 000 Kr., Omsætningsafgift af Cigarer og Cigarillos 602 000 Kr., andre Indtægter 229 000 Kr., tilsammen 16 033 000 Kr.

I den tilsvarende Maaned i forrige Aar udgjorde Indtægterne: Indførselstold 4 856 000 Kr., Sukkerafgift 205 000 Kr., Spiritusafgift 207 000 Kr., Tillægsafgift paa Spiritus 4 807 000 Kr., Tillægsafgift paa Vin 578 000 Kr., Ølskat 2 244 000 Kr., heraf 73 000 Kr. for Øl af Klasse II, Stempelafgift af Cigaretter 528 000 Kr., Omsætningsafgift af Cigarer og Cigarillos 904 000 Kr., andre Indtægter 221 000 Kr., tilsammen 14 550 000 Kr.

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Det japanske Marked.

Den danske Gesandt i Japan, tidligere Direktør for Det forenede Dampskibsselskab, N. Høst, har meddelt Industriraadet, at han gerne vil modtage Kataloger og Vareprøver fra danske industrielle Firmaer, som kan tænkes at have Interesse i Eksport til Japan. Gesandten vil benytte paagældende Materiale i sit Arbejde for at fremme danske Interesser. Industriraadet har med største Glæde efterkommet Gesandtens Anmodning og beder derfor alle interesserede Firmaer om at fremsende de omtalte Prøver og Kataloger til Adressen: Det kgl. danske Gesandtskab, Tokio, Japan.

Fra Biblioteket.

Af Bibliotekets righoldige Samling af Vejledninger og Lærebøger om Haveanlæg og Havebrug fremhæves nedenstaaende, som er til Udlaan for Medlemmerne.

Biblioteket er i Maj-Juni aabent Hverdage fra 10—7. Søndage fra 10—12.

207. Mariboe. Havebog I—III. Kbh. 1920—21.
207. Helweg, L. Nord. ill. Havebrugsleksikon I—II. Kbhvn. 1920.
208. Boldsen, F. C. Haveboliger i Danmark. Kbhvn. 1912. 46 S.
208. Berlepsch, Valendas. Die Gartenstadtbewegung in England. Münch. 1911. 190 S.
210. Becker, G. A. Prydplanter. Kbhvn. 1921. 287 S.
212. Risum, I. N. Vore Altaner. Kbhvn. 52 S.
211. Gram, H. Frøavl af Køkkenurter. Kbhvn. 1918. 187 S.
208. Lanninger, K. L. Künstlicher Regen, Wasser u. Dünger. Frank. a. M. 1920. 165 S.
209. Lind, G. Fruktodling. Stockh. 1907. 226 S.
208. Nielsen, C. Tegninger til Haveanlæg. Kbhvn. 1916. 41 S.
208. Riis, J. Om Kolonihaver og deres Betydning for Samfundet. Kbhvn. 1907. 108 S.
208. Pedersen, L. Kronborg Have. Kbhvn. 1920. 160 S.
207. Roberts, H. All about gardening. Lond. 1915. 318 S.
206. »Villaen«, Maanedsskrift for Bolig og Have.
208. Abelin, R. Herregårdsträdgården. Stockh. 1915.
208. Schnitler, Carl W. Norske Haver i gammel Tid. I—II. 1915—16.
208. Seibert, Aug. Wie lege ich einen Garten an? Frankf. a. M. 333 S.
208. Schnitler, Carl W. Ital. Havekunst og Bykunst (Renæssance og Barok). Kria. 1917.
210. Jensen, C. C. Chrysantemum. Kbhvn. 102 S.
209. Henriksen, P. Danske Frugtsorter. Kbhvn. 1915. 37 S.
208. Erstad Jørgensen, E. Villahaven. Kbhvn. 1900. 117 S.
207. Meyer u. Ries. Gartentechnik. Leipz. 1911. 744 S.
209. Matthiesen, C. Dansk Frugt. I—II. Kbhvn. 1913. 588 S.
208. Planer og Beskrivelser for Anlæg og Drift af mindre Byhaver.
211. Henriksen, P. Køkkenurter. 5. Opl. Aarh. 1915. 84 S.

Legater.

Af *H. C. Ørsteds Legat* vil den 12. Juli d. A. en Portion af 200 Kr. være at tildele en Industridrivende eller Haandværker, som i det forløbne Aar har frembragt noget nyt og godt i sit Fag.

De, som mener at kunne komme i Betragtning, kan inden den 15. Juni d. A. indsende Andragende med fornødne Oplysninger til Industriforeningen, Kjøbenhavn B.

Særlige Skemaer til Udfærdigelse af Ansøgninger om dette Legat forefindes ikke.

Af *Handskefabrikant W. T. Danielsen og Hustrus Legat til Rejseunderstøttelse* for unge Handskemagersvende bliver en Portion paa 160 Kr. at uddele, ligeledes den 12. Juli d. A.

Blanket til Ansøgning udleveres ved Henvendelse til Industriforeningen, Kjøbenhavn B., og skal i udfyldt Stand ligeledes indleveres inden 15. Juni d. A.

Af *Handskefabrikant W. T. Danielsen og Hustrus Etableringslegat* for dygtige og flittige Handskemagersvende, der ønsker at etablere sig, bliver et rentefrit Laan paa 300 Kr. ledigt.

Laanet bliver at tilbagebetale i Løbet af 6 Aar med $^1/_6$ aarlig.

Blanket til Ansøgning udleveres ved Henvendelse til Industriforeningen, Kjøbenhavn B., og skal i udfyldt Stand ogsaa indleveres sammesteds inden 15. Juni d. A.

Redaktion: Povl Drachmann. Redaktionsudvalg: H. P. Prior, C. F. Jarl og F. H. J. Rambusch.
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 10 | 15. MAJ | 1922

Om Øl og Bryggeriindustrien,

specielt i Forhold til Carlsberg Bryggeriernes Udvikling.

Foredrag holdt i Industriforeningen den 10. April 1922 af Direktør *Poul C. Poulsen.*

JEG har fra Foredragsudvalget modtaget en Opfordring til at tale om Carlsbergs Betydning for Landets Økonomi; det er mig en Glæde og Ære at efterkomme denne Opfordring, og jeg vil da begynde med ganske kort at fortælle lidt om *Øllels Historie.*

Menneskenes første gærede Drik var Mjød — Naturfolkene lærte nemlig hurtigt at tilberede sig Drikke af Honning og Vand, og naar denne Blanding stod hen, saa tilførte Luften Gærceller; Blandingen gik i Gæring, og der opstod *Mjød.* Efter Mjøden kommer saa gærede Drikke af Vindruesaft, af Mælk og af Korn. Drikke af Korn giver Øl, og jeg skal straks bemærke, at i Evropa er Øl en ældre Drik end Vin. Ølbrygningen er nemlig en urgammel Kunst, og saa langt som Historien gaar tilbage, omtales Øl og Ølbrygning. Det første Øl er man kommet til ad empirisk Vej, derved at Melgrød gik i Gæring — og det første Øl er blevet nydt med Mel og Mask; paa samme Maade drikkes der iøvrigt endnu Øl hos Negerstammerne i Afrika. Af Indskrifter paa Pyramider og af gamle Papyrusskrifter ved vi imidlertid, at Ægypterne forstod at brygge klart Øl. Billeder viser, hvorledes Byg bliver tærsket — viser, at der laves Malt, at Spirerne trædes af

Malteribygning.

Malten af Slaver og Dyr, viser Brygningen og viser Ølstuerne; de viser ogsaa paa drastisk Maade, at Øllet maa have været stærkt. Herodot fortæller, at det navnlig var i den ægyptiske By Pelusium, at man fremstillede det bedste Øl. Man har Efterretninger fra hin fjerne Tid om, at man havde en Ølskat — man kender en Dagbog af en Officer, der førte Regnskab over, hvor mange Glas Øl han daglig drak — og man har et 3000 Aar gammelt Brev fra en bekymret Fader, der bebrejder sin Søn, at han forsømmer Øllet holdbart samt at bruge Ølgær til Brøddejgen for at faa hævet Brød.

Romerne kendte ogsaa Øl, men de foretrak Vinen og saa med en vis Foragt paa Gallerne, som foretrak Øl og nød det i rigeligt Maal. Romerne foragtede iøvrigt ogsaa Gallerne, fordi disse foretrak Smør for Olie.

I den almindelige Bevidsthed staar Germanerne som Ølbrygningskunstens Fædre, men vi ser, at Kunsten er kommet til dem sydfra, saa Øllets Hjemstavn er altsaa Syden — det varme Klimas

Bryghus.

sine Studier paa Grund af for megen Hang til Ophold paa Ølstuerne.

Det betragtes da ogsaa som givet, at vor evropæiske Ølbrygningskunst har sit Udspring i Ægypten, idet vi herfra kan følge Kunsten til alle Sider — sydpaa, hvor Raastoffer hos Negrene var og er Hirse, østpaa gennem Lilleasien og vestpaa langs Middelhavet til Spanien. Det vides ikke, om det gamle ægyptiske Øl var selvgæret, eller om man forstod at sætte Gær til — men fra Begyndelsen af vor Tidsregning har vi sikre Efterretninger fra Spanien.

Saaledes beretter Plinius, at de gamle Spaniere forstod at opsamle Gæren, forstod at gøre Lande —; men medens i Syden den oprindelige Drik mere og mere fortrænges af Vinen, saa bliver Øllet hos de nordligst boende Germanere mere og mere den nationale Drik, der hos dem bringes til en saadan Godhed og Fuldkommenhed, at den i vore Dage atter baner sig Vej sydpaa.

Om vor egen *danske Oldtidsbrygning* ved vi ikke ret meget, men vi ved dog, at Kunsten tidlig var kendt hos de gamle Nordboere, og vi ved, at de blandede Mjød i Øllet for at faa en stærkere Drik. I Eddaerne omtales ofte Mjød, Øl og Ølbrygning. I Begyndelsen af Snorres Heimskringla læses saaledes en Beskrivelse af et gam-

melnordisk Bryghus, og Sagnet fortæller videre om en Mand, der efter et Drikkelag druknede i Bryggerkarret.

Alt det til nu omtalte Øl skiller sig væsentlig fra Middelalderens og Nutidens Øl ved ikke at være humlet. Man tilsatte vel undertiden Krydderier som Ingefær, Malurt, Røllike og Porse, men først mellem Aarene 1200 og 1300 bliver det almindeligt at bruge Humle i Evropa. Humlen tilsattes ligesom i vore Dage for at gøre Øllet holdbart og for at give det Smag og Aroma. Der

Gærkar rummende 700 hl.

strides om, hvem den Ære at have indført Humlens Brug tilkommer, men vi ved nu, at Brugen er kommet til Germanerne østfra, idet det vides, at det finske Stamfolk i Rusland allerede brugte Humle omkring Aar 900, og at visse Stammer i Kaukasus brugte Humlen omkring Aar 1000.

Den *danske Middelalders* Øl var som bekendt ikke særlig anset; man foretrak almindeligt det stærkere tyske Øl. Noget laa dette vel i, at det danske Øl mest var Husflidsprodukt. Man ved saaledes fra den katolske Tid, at »Vor Frue Kirke« havde en betydelig Indtægt af at udleje til Borgerne de Bryggerkedler, der i Tidens Løb var blevet Kirkens Ejendom. I det 15. Aarhundrede synes Købmændene i Kjøbenhavn at have faaet Øjet op for Øl som Salgsvare, og de faar af Kronen Eneret til at brygge Øl til Salg. Kort efter opstaar saa Bryggerlavet, der bestaar til 1806.

I det 17. Aarhundrede knyttedes Retten til at brygge Øl til visse Gaarde i Kjøbenhavn, af hvilke der endnu ved forrige Aarhundredes Begyndelse var ca. 100 tilbage (saaledes er Forholdet endnu i Byen Pilsen), men Lavstiden og de mange Bryggergaarde egnede sig ikke til at hæve det danske Øls Godhed, idet Lavslovene foreskrev, snart at der skulde brygges paa Omgang, snart overalt med lige store Kvanta paa hver Bryggergaard.

Der klages da ogsaa altid over det danske Øl, og Klagerne bliver saa højlydte, at det danske Bryggerlav som Følge heraf ophæves 1806.

Derefter begynder *Konkurrencens* og dermed *Fremskridtets Tid.*

Den første Statsforordning, der fastslaar Begrebet Øl, udkom i Bayern 1516, og den siger, at Øl er en gæret Drik, fremstillet af Byg, Humle og Vand — Bestemmelsen passer den Dag idag, dog saaledes at man nu ofte erstatter

en Del af Bygmalten med umaltet Korn eller Sukker, alt efter som man ønsker forskellige Typer af Øl eller lægger særlig Vægt paa Holdbarhed.

Bryggeriindustriens Opblomstring i Danmark begynder med Navnet *Jacobsen*. Christen Jacobsen indfører omkring Aaret 1820 Termometret i Arbejdet. J. C. Jacobsen grundlægger gamle Carlsberg, og Carl Jacobsen bygger det nuværende Ny Carlsberg, og disse to Mænd skaffer den danske Ølindustri en Førerstilling i teknisk og videnskabelig Henseende.

Den *første Brygning paa Gamle Carlsberg* foretoges den 10. November 1847, og det første Aar, Gamle Carlsberg eksisterede, solgtes 3600 hl, 10 Aar senere 18 200 hl.

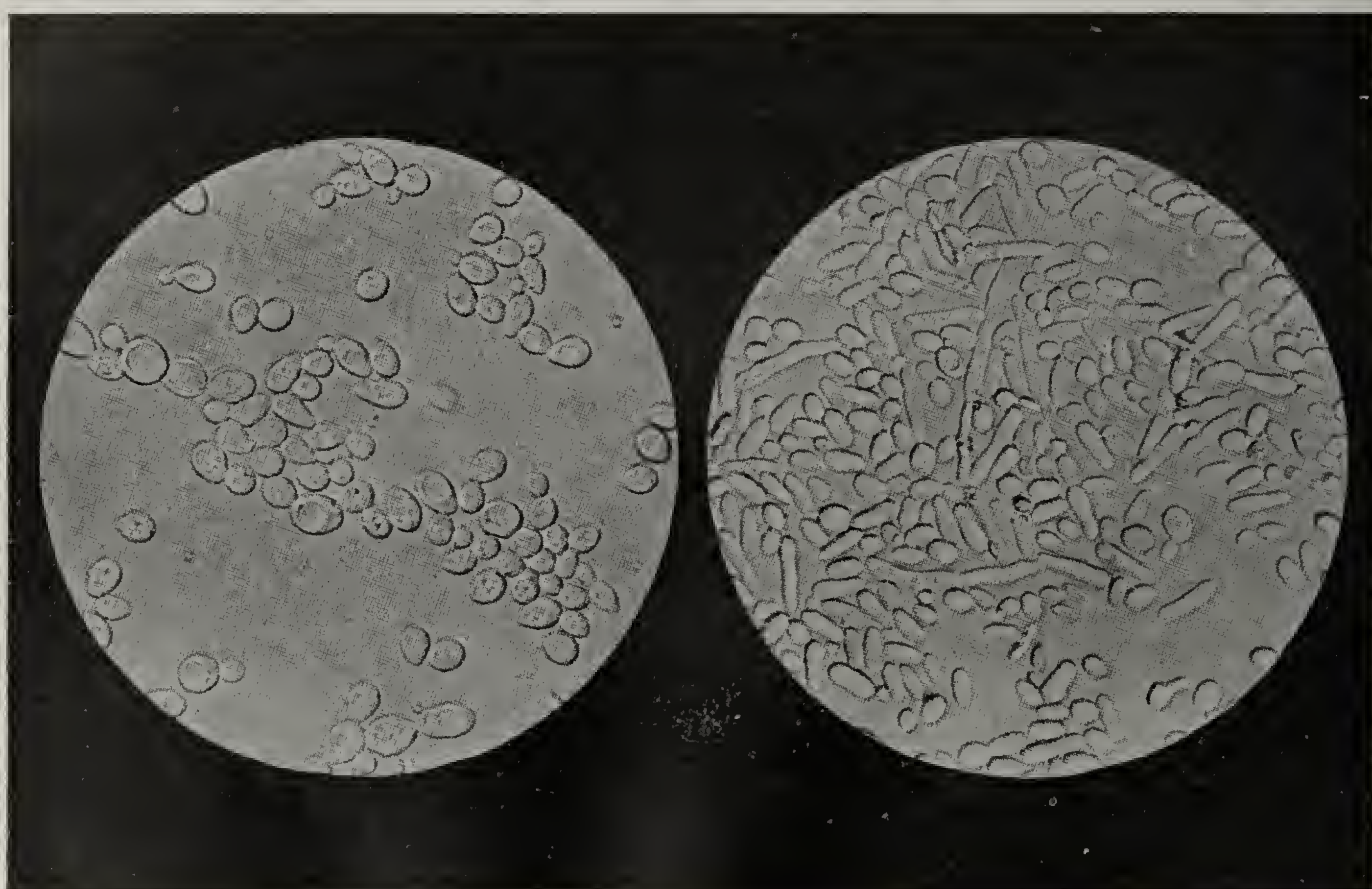
Den *første Brygning paa det første Ny Carlsberg* foretoges den 17. Februar 1871, og det første Aar solgtes 6036 hl, 10 Aar senere 150 000 hl. Da de to Bryggerier i 1902 blev forenede som tilhørende samme Ejer, androg det samlede Salg 392 000 hl, i 1913—14 421 661 hl, og endelig i sidst forløbne Regnskabsaar 750 813 hl.

Jeg vil nu ganske kort gøre Rede for, hvorledes Carlsberg Øl bliver til. Fabrikationen falder i 5 Afsnit: Maltning — Brygning — Gæring — Lagring og Aftapning.

Maltningen begynder med, at det rensede Byg støbes, d. v. s. udblødes i Vand i 3 Dage — derefter udspredes Bygget paa Maltgulve eller i Maltkasser for at spire. Hvad er nu Meningen med Maltningen?

For at forklare dette maa jeg først erindre om, at Bygkornet er en lille Plante i Fostertilstand. Byggets kemiske Undersøgelse viser, at det indeholder Træstof i Skallerne, en mindre Mængde Æggehvidestof i Kernen, men at Hovedmængden — ca. 70 pCt. beregnet paa Tørstof — er Stivelse. Stivelsen forefindes for at kunne ernære den lille Plante, naar den begynder at vokse, men endnu ikke har saa kraftige Blade og Rødder, at den kan ernære sig selv. I den Form, hvori Stivelsen forefindes, er den imidlertid uopløselig og kan ikke komme Planten til gode, derfor dannes der af Plantens Æggehvidestof, samtidig med at Rødderne bryder frem, et Ferment — Diastase — som har den Egenskab at kunne omdanne den haarde, uopløselige Stivelse til let opløseligt Sukkerstof, der i Opløsning kan cirkulere i Plantens Aarer. Samtidig dannes der andre Fermenter, der bringer uopløselige Æggehvidestoffer i Opløsning.

Bryggeren har imidlertid Brug for det samme som Planten, og det er da saa heldigt, at den Omdannelse og Opløsning, der ude i Naturen sker langsomt ved lav Temperatur, den sker

a *b*

Ølgær (*a* Celler af Kultur-Gær, *b* Celler af vild Gær). 500 Gange forstørret.

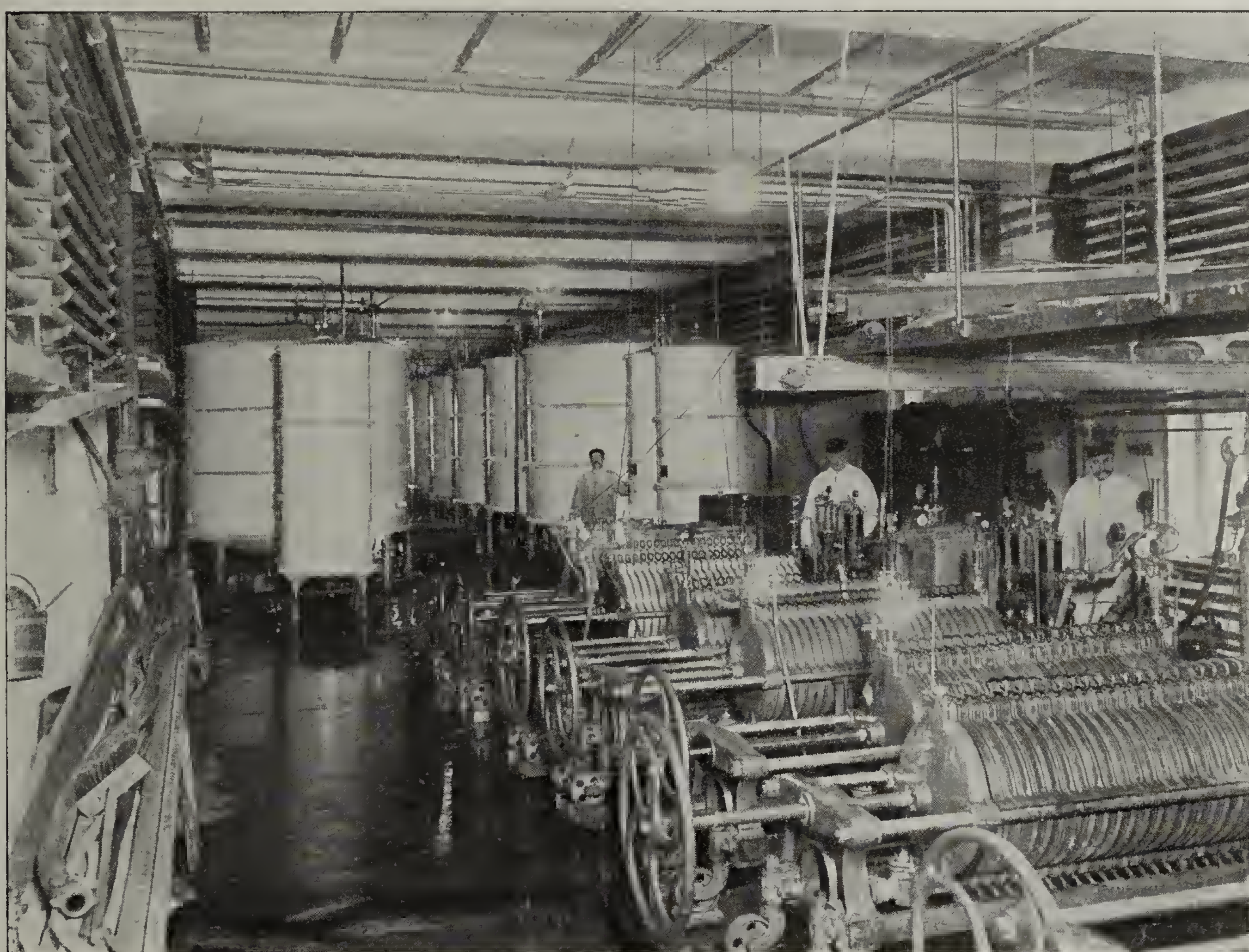
meget hurtigt ved 60—70⁰ C. i Bryggerens Kar, naar der blot er rigelig Diastase til Stede. Meningen med Maltningen er derfor at lade Bygget spire saa længe, til den haarde Stivelse er blevet løsere, og til der er dannet den størst mulige Mængde Diastase. Efter ca. 8 Dages Spiring er dette Punkt naaet, og Maltningen er til Ende.

Naar Malten er færdig i selve Malteriet, bringes den paa Køller, d. v. s. paa Tørreaparater, hvor den tørres og ristes, saaledes at den kommer til at indeholde de ønskede aromatiske Stoffer. I Carlsbergs Malterier kan vi daglig malte 400 Tdr. Byg — denne Mængde er dog ikke tilstrækkelig, saaledes at vi i Reglen ogsaa faar maltet i andre danske Malterier.

Efter at Malten har lagret nogen Tid, kommer vi til Brygningen. Malten males paa Møller og blandes op med Vand. Temperaturen hæves efterhaanden ved Kogning af Dele af Blandingen til 76⁰ C. Kulhydrater og Æggehvidestoffer gaar i Opløsning ved Diastasens og andre Enzymers Virksomhed — og nu skilles Saften, som Bryggeren kalder for Urt, fra Skallen og uopløste Dele. Dette skete tidligere ved Hjælp af en gennemhullet Siplade, medens der nu anvendes en moderne Presse, installeret i 1921. Urten kommer i store Kedler for at koges med Humle, medens det faste Stof, som vi kalder for Mask, sælges som Kreaturfoder — et Kreaturfoder, som paa Grund af sit Indhold af forskellige værdifulde Stoffer er særlig mælkegivende.

Den største Kedel i Carlsbergs nyeste Bryghus rummer ca. 550 hl, og i dette Bryghus kan der daglig fremstilles 3500 hl Øl, medens der i Brygghuset paa Gamle Carlsberg kan fremstiles ca. 1900 hl.

Den kogte Humleurt afkøles i et Svaleapparat paa en saadan Maade, at den samtidig optager i sig den størst mulige Mængde Ilt. Ilten er nødvendig for, at Gæren kan leve, arbejde og formere sig. Fra Svaleapparatet løber den afkølede Urt til Gærkælderen, hvor den tilsættes Gær.

Moderne Lagerfade af emaill. Staal; i Forgrunden Øl-Filtre.

Nu først et Par Ord om *Gæring*. Man skelner mellem Overgæring og Undergæring. Ved Overgæring, der foregaar ved 15—20⁰ C., samler Gæren sig paa Overfladen, og Gæringen er til Ende paa en eller højst nogle Dage. Ved Undergæringen, der foregaar mellem 6—10⁰ C., varer Gæringen 10—12 Dage, og Gæren samler sig paa Karrets Bund. Overgæring er den ældste Form. Undergæren er fremelsket i den nyere Tid hos sydtyske Munke og kendes ikke uden for Bayern

før omkring 1830. Her til Danmark kom Undergæren for at faa blivende Sted med gamle Kaptajn Jacobsen i 1845, idet Jacobsen personlig hentede Gæren hos Sedlmayrs Bryggeri »Zum Spaten« i München og med megen Møje bragte den uskadt hjem. Denne Gær blev imidlertid i Aarenes Løb mere og mere uren, idet der stadig kom Kim i den fra Luften, og Professor Emil Chr. Hansens Arbejder, der 1883 kulminerede i Fremstilling af Ren-Gær udvalgt under Hensyn til det ønskede Produkt, kom derfor som en Befrielse.

Gæren er en encellet Plante, kun 3—6 Mikromillimeter i Diameter, d. v. s. at der i et Halvkilo Gær er saa mange Celler ialt, der angives ved et Ottetal efterfulgt af 14 Nuller.

Hvad foregaar der nu ved Gæringen? Der foregaar det, at den lille Plante, Gæren, lever, arbejder og formerer sig. At den formerer sig, kan man veje sig til. Der udsaas ca. 18 kg Gær i et Kar, og efter endt Gæring findes ca. 60 kg. Urten kommer for Tiden i Karrene med ca. 10 pCt. Ekstrakt, og Gærens Arbejde bestaar nu i at omdanne ca. 6 af disse 10 pCt. Ekstrakt hovedsagelig til lige Mængder Alkohol og Kulsyre.

Desuden dannes der ved Gæringen forskellige aromatiske Stoffer.

Naar Gæringen er til Ende, pumpes Øllet til Lagerkælderen. Temperaturen i Gærkælderen holdes ved Hjælp af Ismaskiner paa ca. 4^0 C., i Lagerkælderne omkring Frysepunktet. De fleste af vore Gærkar rummer ca. 40 hl, men nogle, rummer 700 hl; de er byggede ifjor, men vi er for Tiden ifærd med at byge nogle af Jernbeton, indvendigt forede med Aluminium, der rummer 1000 hl.

De fleste Lagerfade rummer 30 à 35 hl, men vi har ifjor bygget nogle af Jernbeton, der rummer 860 hl, og nogle af emailleret Staal, der rummer lige saa meget.

Naar Øllet har været lagret i nogle Maaneder, er det færdigt til at tappes paa Fustager eller Flasker. Det Øl, der skal paa Flasker, pumpes direkte fra Lagerkælderne og i Flaskerne uden at komme i Berøring med Luften.

Carlsberg Laboratorium.

Aftapningsanstalten for Flaskeøl er indenfor Carlsberg som en Fabrik for sig, hvor der paa den varme Aarstid beskæftiges 1900 à 2000 Mennesker. Tapperiet blev bygget i Aaret 1902—03.

Det første Aar tappedes $47^1/_2$ Million Flasker, 10 Aar senere 113 Millioner og sidste Aar 214 Millioner Flasker.

(I Mineralvandsfabriken, der nu er Landets største, tappedes samtidig 20 Mill. Fl. Mineralvand).

Vi har derfor stadig maattet udvide og ved nye Maskiner skaffe os forøget Ydeevne.

Udvidelser er iøvrigt noget, der har karakteriseret Livet paa Carlsberg, saalænge det har

eksisteret. Jeg har arbejdet paa Bryggerierne i over 34 Aar, og adskillige Gange har vi tænkt os, naar en Udvidelsesperiode var overstaaet, at nu maatte det være forbi — men stadig meldte Udviklingen sig med nye Krav, og netop for Tiden er det meste af Værket under Ombygning og Udvidelse.

Om Aftapningen skal jeg indskrænke mig til at fortælle, at de sorterede Flasker puttes i en Maskine ved Hjælp af Menneskehænder; derefter renses de — fyldes — proppes eller kapsles — alt i sammenkoblede Maskiner, hvorpaa de proppede Flasker føres til Pasteuriseringsapparaterne.

Ved Pasteuriseringen opvarmes Øllet til ca. 60° C. — ved denne Opvarmning dræbes eller svækkes de Organismer, der endnu befinder sig i Øllet, saaledes at det kan holde sig i lang Tid.

Jeg vil her benytte Lejligheden til at sige et Par Ord om Propper ktr. Kapsler. Kapslen er baade teknisk og hygiejnisk set et Fremskridt, og den Meningsforskel, der er om disse to Lukker, vil nu, da Kapslerne fremstilles her i Landet, sikkert gennem Erfaring blive afgjort til Fordel for Kapslen. Da jeg i 1897 første Gang besøgte Amerika, fandt jeg her den samme Meningsforskel, men allerede i 1904 forlangte alle Mennesker Kapsler; paa Carlsberg har vi da ogsaa i mange Aar brugt Kapsel paa det Eksportøl, vi forsender til de tropiske Lande.

Efter i det foregaaende i store Træk at have gengivet Øllets Historie og Bryggeriindustriens Udvikling skal jeg som anmodet redegøre for *Carlsbergs Betydning for Landets Økonomi;* jeg vil da først tillade mig at belyse den gennem nogle Tal:

Carlsberg i Fugleperspektiv.

I sidste Regnskabsaar har Carlsberg Bryggerierne anvendt af:

Dansk Byg	7 500 000	Kr.
Hestefoder og Strøelse	277 000	—
Kulsyre til Mineralvand	133 000	—
Ølflasker	2 000 000	—
Propper og Kapsler	2 229 000	—
Etiketter	538 000	—
Ølkasser	343 000	—
Bødkerarbejde	25 000	—
Til Nybygninger, Nyanskaffelser og Vedligeholdelse af Bygninger og fast Inventar er medgaaet	4 633 000	—
I Løn til Funktionærer og Arbejdere er der udbetalt	12 500 000	—

I Gennemsnit har vi beskæftiget 2175 Funktionærer og Arbejdere pr. Dag, idet dette Tal kun angiver de direkte beskæftigede Personer, og jeg skal i denne Forbindelse nævne, at vi rundt om i Landet har ca. 300 Depotindehavere, som hver for sig igen beskæftiger Folk ved Distribution af Øl.

Til Sygehjælp og Ulykkesforsikring er udbetalt	233 000 Kr.
Pensioner og Understøttelser andrager	846 000 —
Jernbane- og Damperfragt	2 960 000 —
Endelig har vi i Skat udredet:	
Ølskat	12 872 000 —
Kommuneskat	461 000 —

Egentlig Statsskat betaler vi ikke, fordi Carlsberg er en Institution, hvis Overskud tilfalder det danske Samfund til Fremme af Videnskab og Kunst gennem Carlsbergfondet og Ny Carlsbergfondet, der er Ejere af Bryggerierne.

Carlsbergfondet stiftedes 25. September 1876 af J. C. Jacobsen; det doteredes i Aarenes Løb med rige Gaver, og ved Jacobsens Død i Foraaret 1887 efterlod han Fondet hele Gamle Carlsberg til Eje.

Carl Jacobsen gjorde det samme; ved Gavebrev af 20. Januar 1902 skænkede han sit Livsværk til en særlig Afdeling af Carlsbergfondet, kaldet Ny Carlsbergfondet.

Carlsbergfondet staar maaske i manges Øjne som en fjern, fornem og utilgængelig Institution, men i Virkeligheden har dets Virksomhed været saa mangesidig og frugtbringende, at de opnaaede Resultater berører os Alle. Der gives ikke noget Erhverv i vore Dage — det være sig Industri eller Haandværk, Landbrug, Handel eller Fiskeri, der ikke bæres oppe af Samvirken mellem Videnskab og Praksis.

Carlsbergfondet støtter enhver Videnskab, og det er saaledes, som en tidligere Formand for Carlsbergfondet gav Udtryk for: Dansk Videnskab kan ikke undvære Carlsbergfondets Støtte.

Foruden direkte Støtte til Videnskaben kendetegnes Carlsbergfondets Virksomhed ved Opretholdelsen af Frederiksborg Museum. Det var J. C. Jacobsens Virksomhed og Støtte, der gjorde, at Slottet blev genopført efter Branden, og Museet er oprettet, vedligeholdes og fornyes ved Carlsbergfondets Midler.

Endvidere driver Carlsbergfondet det store Carlsberg Laboratorium for videnskabelig Forskning. Carlsberg Laboratoriums Virksomhed er kendt over hele Jorden. De Mænd, der har staaet og staar som Ledere, har indskrevet deres Navne i den videnskabelige Verden paa en saadan Maade, at de kaster Glans over vort Fædreland.

Den afdøde Forstander for den kemiske Afdeling, Professor Kjeldahl, opfandt en Kvælstofbestemmelsesmetode, der bærer hans Navn og som bruges over hele Jordkloden.

Den afdøde Forstander for den fysiologiske Afdeling, Professor Emil Chr. Hansen, opfandt som allerede nævnt Metoden til Rendyrkning af Gær — en Opdagelse, som har haft en uoverskuelig Betydning for Bryggeriindustrien som for enhver Fabrikation, hvor Mikroorganismer finder teknisk Anvendelse.

De nuværende Forstandere er værdige Arvtagere efter de bortgangne.

Professor S. P. L. Sorensen har specielt beskæftiget sig med Æggehvidestoffernes Kemi, og hans rent videnskabelige Arbejder har haft praktisk Betydning paa mange Omraader, saaledes for Bryggere og Bagere.

Dr. phil. Johs. Schmidt beskæftiger sig bl. a. med at fremstille en Humleart, der skulde kunne trives i Danmark, saaledes at vi med Tiden kunde undgaa at købe denne Vare i Udlandet, og iøvrigt er han kendt gennem sine mange Havundersøgelser og sine lykkelige Resultater med Hensyn til Opklaringen af Spørgsmaalet om Aalens Vandringer.

Hvad endelig Carl Jacobsens og Ny Carlsbergfondets Virksomhed angaar, da kendes denne i vor By f. Eks. gennem Glyptoteket, Jesuskirken, Nikolaj Taarn, gennem de mange Statuer, der er spredte over Byen og i vore offentlige Anlæg. Lurblæsersøjlen paa Raadhuspladsen er opstillet af Carlsbergfondene og Hvitfeldtssøjlen væsentlig betalt af Carl Jacobsen, og Gefion Springvandet for Halvdelens Vedkommende betalt af Carlsbergfondet.

Det kunde være fristende ved denne Lejlighed ogsaa at fortælle noget om Carlsbergs 2 Stiftere, men jeg skal indskrænke mig til at karakterisere dem gennem deres Valgsprog:

J. C. Jacobsens: Arbejde og Nøjsomhed; Carl Jacobsens: Laboremus pro patria.

Begge disse Mænd var i Sandhed nøjsomme Arbejdere og ønskede, at Resultatet af deres Arbejde skulde komme deres Fædreland til gode. Som Bryggere efterlod de sig et Testamente, der lyder saaledes:

»Ved Carlsberg Bryggeriernes Drift skal det være det stadige Formaal, uden Hensyn til øjeblikkelig Fordel at udvikle Fabrikationen til den størst mulige Fuldkommenhed, saaledes at disse Bryggerier og deres Produkter altid kan staa som et Monster og ved deres Eksempel virke til, at Ølbryggeriet her i Landet holdes paa et hojt og hæderligt Standpunkt.«

Paa dette Grundlag ønsker ogsaa den nuværende Ledelse at arbejde, naar vi blot kan faa Lov dertil, men det ser ikke helt lyst ud paa Grund af de endnu bestaaende Restriktioner, der forbyder os at brygge Øllet saa godt, som vi gerne vilde, forbyder os at fremstille de Øltyper, som hele det Publikum, for hvem godt bajersk Øl er den daglige Maaltidsdrik, stærkere og stærkere kræver af os.

Carlsberg Bryggerierne er for Tiden Verdens største Bryggeri for Tilvirkning af undergæret Øl, men vi vil miste denne Stilling, hvis Restriktionerne opretholdes, og jeg maa til Slut udtale, at skal Carlsberg Bryggeriernes forgrenede Betydning for vort Samfund opretholdes i Fremtiden, saa maa der for vor store Industri herske Frihed — Frihed til at arbejde og Frihed til at udfolde sig.

▫▫▫▫▫▫

Papirindustrien og den udenlandske Konkurrence.

Som det vil erindres, var Papirindustrien blandt de Industrier, for hvilke Industriraadet sidste Sommer anmodede Regeringen om Foranstaltninger mod den udenlandske Konkurrence. Regeringen var ikke enig med Industrien i dennes Bedommelse af Virkningerne af Konkurrencen udefra og mente, at den altovervejende Aarsag til den industrielle Krise — hvis Eksistens man dog altsaa ikke vilde benægte — maatte søges i Konjunkturfaldet og kun i meget ringe Omfang kunde tilskrives Konkurrencen fra Udlandet.

Det Aarsregnskab, A/S De forenede Papirfabriker fremlagde, viste, at de stærke Ord om Industriens Nødstilstand kun var altfor sande, og nu foreligger der fra Det statistiske Departement en Produktionsstatistik, der tilfulde fastslaar, at dette triste Resultat i allerhøjeste Grad maa tilskrives den Omstændighed, at den udenlandske Industri, i Kraft af de abnorme Valutaforhold, har kunnet tiltvinge sig en væsentlig Del af det danske Marked, der ikke — som Tilfældet har været saa mange andre Steder — er blevet beskyttet mod de ekstraordinære Konkurrenceforhold.

Den danske Papirindustris Produktion kan naturligt inddeles i Hovedgrupperne: Pap — Avispapir — Andet Papir. En Opgorelse over Produktionen og Importen giver folgende Tal:

	Produktion	Import
Pap*		
1913	1 542 Tons	6 686 Tons
1921	764 —	6 351 —
Avispapir		
1913	13 073 —	0 —
1921	11 048 —	6 388 —
Andet Papir		
1913	27 524 —	8 206 —
1921	15 016 —	10 743 —

Som det vil ses, indtager Produktionen af Pap forsaavidt en Særstilling, som Importen her altid — ogsaa under normale Forhold — har dækket den overvejende Del af Forbruget. Ved en Bedommelse af Tallene vil det derfor sikkert være rigtigst at udelade denne Gruppe og koncentrere sig om de to andre Grupper, der produktionsmæssigt spiller den afgørende Rolle.

I 1913 fremstilledes der af den danske Papirindustri ca. 40 000 Tons Papir, Importen udgjorde ca. 8 000 Tons. Det danske Markeds Forsyning var saaledes delt mellem den indenlandske og den udenlandske Industri i Forholdet 5 til 1. For Aaret 1921 gaar den danske Industris Produktion — i Sammenligning med 1913 — ned med 35 pCt. til kun at udgore 26 000 Tons, og samtidig er Indførslen vokset til over det dobbelte, nemlig fra 8000 Tons til 17 000 Tons. Forholdet mellem inden- og udenlandsk Papir er da forrykket til nu at være som 3 til 2.

Den ikke ualmindelige Antagelse, at Industrien selv har nogen Skyld i Afsætningskrisen, fordi Produktionen har været altfor forceret i 1920, finder ingen Bekræftelse i den for Papirindustrien foreliggende Opgørelse. Den danske Produktion af Papir i 1920 har nemlig kun været 5 pCt. større end Produktionen i 1913.

Den stærke Stigning i Importen af udenlandsk Papir har desværre fortsat sig i indeværende Aar. I Aarets første Kvartal er der saaledes indført over 5000 Tons Papir eller $2^1/_2$ Gang saa meget som i de tilsvarende Maaneder af 1913. Hvilken Fordel, de Folk, der modsætter sig Statsindgreb mod den abnorme udenlandske Konkurrence, venter, at Samfundet skal opnaa ved en Fortsættelse af denne Udvikling, er ikke indlysende. De Tab, der lides, er derimod aabenbare nok. Industrien og dermed de mange Aktionærer, der har anbragt deres Penge deri, har mistet en væsentlig Del af deres opsparede Formue, Arbejderne har enten som Arbejdsløse eller som kun delvis beskæftigede lidt store Løntab, og endelig har Samfundet hver Uge maattet ofre Penge til Arbejdsløshedsunderstøttelser, som kunde have været sparet, hvis Arbejdet var blevet bevaret for de danske Fabriker.

▫▫▫▫▫▫

Arbejdsløsheden i 1921.

Der foreligger nu fra Det statistiske Departement en samlet Oversigt over Arbejdsløsheden i 1921. De Tal, der her fremdrages, giver et Billede af den Lammelse, der har ramt vort økonomiske Liv, og det Indblik, man herigennem faar i de uhyre Tab, Arbejds-

losheden har paafort det danske Samfund, kan kun føre til, at man maa nære den største Bekymring med Hensyn til den Modstandskraft, der endnu kan være tilbage indenfor de truede Erhverv.

Aaret 1921 begyndte med en Arbejdsløshed, der omfattede ca. 45 000 Mand, og ved Udgangen af de enkelte Maaneder har Antallet af Arbejdsløse været:

Januar	64 730
Februar	72 407
Marts	69 387
April	58 006
Maj	49 778
Juni	46 533
Juli	46 272
August	48 040
September	47 134
Oktober	49 358
November	58 082
December	74 581

I Gennemsnit har der hver Maaned været *57 000 Arbejdere, der var uden Beskæftigelse.*

Den Bevægelse, der fremgaar af ovenstaaende Tal, nemlig en Nedgang i Arbejdsløsheden i Sommermaanederne og en stærk Stigning i Vintermaanederne, genfindes i Statistiken for de tidligere Aar, men der er den afgørende Forskel, at medens Arbejdsløsheden i normale Aar er ganske ubetydelig i Sommertiden, saa har der i 1921, selv i den bedste Tid, været op imod 50 000 Arbejdsløse. Dette Tal maa derfor vel egentlig betragtes som Minimumstallet for den Arbejdsløshed, der direkte kan tilskrives de ekstraordinære Erhvervsforhold.

I Gennemsnit for alle Fag har Arbejdsløshedsprocenten i 1921 været *19,7 pCt.*, hvilket er højere end i noget andet Aar. For 1913 var Procenten 7,5. Undersøger man de tre store Hovedgrupper af Arbejdere hver for sig, viser det sig, at Ledighedsprocenten har været følgende:

	Bygnings- og Møbelindustri	Arbejdsmænd	Fabrikfag m. v.
1913	12,7 pCt.	9,8 pCt.	4,1 pCt.
1921	36,0 —	16,3 —	18,6 —

Inden for *Byggefagene* er der altid en vis Sæsonarbejdsløshed, og som Følge heraf bliver Aarets Gennemsnit ret højt, selv under nogenlunde normale Forhold. Den ganske overordentlig høje Ledighedsprocent i 1921 bærer klart Vidnesbyrd om, hvor lidt der — trods alle Anstrengelser fra det offentliges Side — er blevet bygget i dette Aar. Dette vil yderligere fremgaa af den Omstændighed, at Forbruget af Mursten i 1921 kun har været ca. 225 Millioner Stk., medens f. Eks. Forbruget i 1913 var tæt op imod 600 Mill. Sten.

Arbejdsmandsgruppen omfatter — foruden Arbejdsmænd indenfor Byggefagene og Arbejdsmænd indenfor Industrien, som altsaa rettelig burde henføres til disse Grupper — Transportarbejderne, Landarbejderne m. v. I Aarene før Krigen gav dette Blandingsforhold sig Udtryk i, at Arbejdsløshedsprocenten for Arbejdsmandsgruppen i Reglen laa midt imellem Procenterne for de to andre Grupper. Naar Arbejdsløsheden nu opgøres til at være mindre i Arbejdsmandsgruppen end i Fabrikfagene, skyldes det aabenbart for en Del den Omstændighed, at Landarbejderne — der før Krigsaarene ikke var organiserede — henregnes under Arbejdsmændene, hvorved den gennemsnitlige Arbejdsløshedsprocent bringes noget ned.

De under *Fabrikfagene* henhørende Grupper har i Almindelighed en meget ringe Arbejdsløshed; i Aarene 1910—17 varierede det aarlige Gennemsnit saaledes mellem 2 og 7 pCt. Kun i et tidligere Aar, nemlig i 1918, da Blokaden tvang en Række Industrier til at standse, har der været en betydelig Arbejdsløshed indenfor Fabrikfagene. Arbejdsløshedsprocenten var da for Fabrikfagene 18,1 pCt. mod i 1921 18,6 pCt. I 1918 var det den stærkt formindskede Import af Raavarer, der foraarsagede Fabrikernes Lukning. For 1921 var det snarere den stærkt voksende Import af færdige Varer, der var Hovedaarsagen. En nærmere Gennemgang af de enkelte Fag bekræfter dette. Glasindustrien har f. Eks. en Arbejdsløshedsprocent paa 49,5 pCt., Tobaksindustrien 44,4 pCt., Tekstilindustrien 30,5 pCt. og Skotøjsindustrien 22,5 pCt. I Provinsen, hvor Reparationsarbejdet spiller en forholdsvis større Rolle, var Arbejdsløsheden i dette Fag kun 12,7 pCt., i Hovedstaden, hvor det er Fabriksarbejdet, der er det afgørende, og hvor altsaa den udenlandske Konkurrence føles, var der derimod 26,5 pCt. ledige. Af Papirindustriens Arbejdere har gennemsnitlig 12,3 pCt. været arbejdsløse. Da dette Fag imidlertid hører til dem, der ellers har den laveste Arbejdsløshed — i Reglen under ½ pCt. — har Stigningen dog ogsaa her været meget stor. Hertil kommer, at de Arbejdere, der har haft Beskæftigelse i udstrakt Grad, har arbejdet paa indskrænket Tid.

Naar man samler Virkningerne af Arbejdsløsheden til en Sum, kommer man til det næsten ufattelige Tal, at Arbejdsløsheden i 1921 har kostet det danske Samfund *16 Millioner Arbejdsdage.* Hvad dette Tal betyder for Arbejderne, Handelsstanden, Haandværkerne og de Industridrivende, ja for hver enkelt Borger, der maa føle Virkningerne af, at Landets Kapitalformue formindskes med et saa uhyre Beløb, behøver næppe nogen Paavisning. Derimod rejser det Spørgsmaal sig med stigende Styrke, om ikke en Del af dette Tab kunde have været undgaaet, og om man i hvert Fald ikke for Fremtiden kan søge at begrænse det. Den Udvikling, der kommer til Syne i de officielle Tal, viser nemlig, at Forholdene ikke trækker sig i Lave af sig selv. Ganske vist har Arbejdsløsheden været noget dalende i de 4 første Maaneder af indeværende Aar, men Det statistiske Departement maa alligevel ledsage sin Redegørelse for April 1922 med en Udtalelse om, »*at for alle Faggrupper er Arbejdsløshedsprocenten dog stadig større end i den tilsvarende Maaned i noget af de foregaaende 12 Aar*«. Det Tab af Arbejdsdage, Arbejdsløsheden forvolder, udgør da ogsaa for de 4 første Maaneder af indeværende Aar 7,5 Millioner Arbejdsdage.

Den russiske Petroleumsindustri.

Det russiske Petroleumsproblem er igen blevet aktuelt under Genuakonferencen, og det lader til, at den russiske Regering er kommet ret vidt i Forhandlingerne med de udenlandske Petroleumstruster om Koncessioner for Oliekilderne i Baku, Grosny og Emba.

Efter hvad den russiske Fagpresse meddeler, har der i det sidste Aar fundet en betydelig Forandring Sted i den russiske Petroleumsindustri. Før Krigen blev den største Del af Raanaftaen udvundet i Baku ved det kaspiske Hav, og Oliedistrikterne Grosny og Emba spillede kun en underordnet Rolle. Imidlertid har Grosnydistriktet forøget sin Produktion saaledes, at det ikke staar langt tilbage for Bakudistriktet. I 1912 blev der i Baku udvundet ca. 480 Mill. Pud (1 Pud = 16,38 Kilogram) og i Grosny ca. 64 Mill. Pud. Efter det af den russiske Regering for 1922 udarbejdede Produktionsprogram forventer man at udvinde ca. 177 Mill. Pud i Baku, 94 Mill. Pud i Grosny og 2 Mill. Pud i Emba, ialt 273 Mill. Pud. Medens Grosny før Krigen leverede $^1/_8$ af det Kvantum, som blev leveret i Baku, skal dette Distrikt i 1922 levere over Halvdelen af Bakus Produktion. »Hovedbestyrelsen for Naftaindustrien« (en Regeringsinstitution) har aabenbart ved Udarbejdelsen af Produktionspogrammet holdt sig til Erfaringerne fra 1921.

Af de i dette Aar forventede 273 Mill. Pud Nafta haaber man at kunne forarbejde 203 Mill. Pud, hvoraf 120 Mill. Pud i Baku, 80 Mill. Pud i Grosny og 3 Mill. Pud i det øvrige Rusland.

I Sammenligning med Tiden før Krigen er Produktionen sunket overordentlig stærkt paa Grund af Mangel paa Arbejdskraft, Ernæringsvanskeligheder og den fuldstændige Mangel paa teknisk Materiel. I den sidste Tid har den gennemsnitlige Produktion pr. Maaned i Baku været 12—13 og omtrent 7—8 Millioner Pud i Grosny.

Af de øvrige Petroleumsdistrikter fortjener følgende at blive nævnt:

Petroleumskilderne i Kuban- og Donezdistriktet og Embakilderne ved den nordlige Del af det kaspiske Hav og i Turkestan. Den russiske Petroleum indeholder noget mindre Benzin og andre flygtige Stoffer end den amerikanske Petroleum, og dens Vægtfylde er ogsaa højere.

De seneste Meddelelser gaar ud paa, at de store Naftakilder i Suraehani i Nærheden af Baku atter er blevet aabnede for Drift, hvilket kunde tyde paa, at man fra Udlandet har fremskaffet nogle af de til Petroleumsproduktionen nødvendige Maskiner og Materialer — maaske endog teknisk Assistance.

▫▫▫▫▫▫

Mindre Meddelelser.

Amerikas Staalindustri.

Trods de Vanskeligheder, som især Strejkerne har voldt, er Opgangen i De Forenede Staters Jern og Staalindustri dog umiskendelig. Man regner med, at den nu er oppe paa en Ydeevne, der svarer til 75—80 pCt. af den normale, ja, særlig gunstigt beliggende Værker som Carnegie Steel Co. er oppe paa over 80 pCt. Staaltrustens Regnskaber viser ogsaa Opgangen, ganske vist er første Kvartal af 1922 endnu i det hele mindre end sidste Kvartal af 1921. Indtægterne var i Oktober Kvartal 1921 19,61 Mill. Doll., i Januar Kvartal 19,34; men i dette Aar vokser Indtægten fra Maaned til Maaned, i Januar var den 4,6 Mill. Doll., i Febr. 6,2 og i Marts 8,5 Mill.

Stemningens Optimisme giver sig ogsaa Udtryk i nye Udvidelsesplaner, dels for nye Værker indenfor Staaltrusten, dels for en stor ny Sammenslutning imellem en Række af de førende Selskaber, der endnu ikke er i Trust.

Erhvervsstillingen i De Forenede Stater.

En Oversigt over de forskellige erhvervsmæssige Forhold i De Forenede Stater giver et ret broget og ikke helt klart Billede af Forholdene. Stemningen i saavel Handels- som Industrikredse er iøjnefaldende optimistisk, og som Berettigelse for denne Optimisme peger man paa Jern- og Staalmarkedet: i Foraarsmaanederne er baade Produktionen af Jern og Staal steget, og Staaltrustens Ordrer er stærkt tiltagende, saaledes at den endda er gaaet til at bygge et nyt Kæmpeanlæg (for Rør). Automobilindustrien er godt beskæftiget. Ligeledes er der Fremgang i Byggefagene, og da Landbrugets Kaar har bedret sig — de to Priser er stegne, Høstudsigterne for Aaret tegner godt — er Landbrugets Købeevne og Købelyst ogsaa i Stigen. Men der er ogsaa adskillige mørke Pletter i Billedet; der er Tegn til, at Spændingen mellem Kapital og Arbejde snarere er i Stigen end i Aftagen; alvorlige Strejker i Gruberne og Tekstilcentrerne fortæller om en social Kamp, der maaske tilspidser sig. Bomuldsindustriens Spindler gaar saa smaat i Staa; 1. Marts var 33,8 Mill. i Gang, 1. April kun 31,8. Antallet af Konkurser er i Stigning — ikke alt er i Lysningens Tegn. Det er imidlertid hele Udenrigshandelens samlede Tal: fra Februar til Marts steg Indførslen fra 216 Mill. Doll. til 258 Mill., og Udførslen endda mere: fra 251 Mill. til 332 Mill. De store Spørgsmaal for Staterne i erhvervsmæssig Henseende er i Øjeblikket dels Arbejderproblemet, dels en mulig Ændring i Toldpolitiken; et Senatsforslag gaar her ud paa at lade en Toldforhøjelse træde Landbrugets Produkter beskyttende til Hjælp. Men endelig følger Amerikas Erhvervsverden ogsaa Udviklingen i Evropa med Interesse: et ledende Finansblad i New York bekender aabent, at *Verden den Dag idag er en Enhed*, og at det ønskede Genua-Konferencen en lykkeligere og mere resultatrig Udgang, ogsaa for Amerikas Skyld, end den har faaet.

▫▫▫▫▫▫

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Den spanske Toldtarif.

Gennem Udenrigsministeret har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at der den 16. Maj indføres nogle Ændringer i den spanske Toldtarif.

Som de vigtigste kan nævnes, at Positionerne Nr. 568 og 573, Motorplove og Mejerimaskiner, fra Værdi-

told er forandrede til Vægttold med 50 og 25 Pesetas pr. 100 kg Brutto. Endvidere er Karburatorer udgaaet af Position 615 og henført til et særligt Løbe-Nr. 502 bis med 80 og 40 Pesetas pr. 100 kg for henholdsvis første og anden Kolonne. Forandringerne traadte, forsaavidt de var Nedsættelser, straks i Kraft, hvorimod Forhøjelserne ikke kommer til Anvendelse paa Varer, som for 16. Maj er afgaaet fra udenlandsk Havn, afsendt landværts paa direkte Fragtbrev eller indbefattet i Manifest viseret af en spansk Konsul.

Australske Udførselsforbud.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at den australske Regering den 22. Febr. d. A. har udstedt Forbud mod Udførsel fra Australien af Metaller, Legeringer og Mineraler samt af møntet og umøntet Guld, medmindre skriftlig Samtykke iforvejen er indhentet.

Præmieringen af den mindre Industri.

Udvalget angaaende Præmiering af den mindre Industri har iaar uddelt 11 Præmier. Præmietagere er følgende:

J. Ehrhorn Hjort, Emilievej 9, Laasen »Oval« 500 Kr.
H. F. Jensen, Korsgade 66, Snittappe....... 400 -
Th. E. Jensen, Næstved, Beslag til Fordhjul. 300 -
M. P. Wulffsen, Godthaabsvej 50, Legetøjet »Mit eget Hus« og »Den lille Arkitekt« ... 300 -
J. H. Fix, Borgergade 81, Nitteforbindere til elektr. Ledninger.................... 300 -
Laurits Osgaard, Julius Blomsgade, Trælegetøj 200 -
K. P. Andersen, Faaborg, Penselforbindingen K. P. A.......................... 200 -
P. E. Nielsen, Raadmandsgade 55, Filterpropper 200 -
Oscar Petersen, Godthaabsvej 22, Fiskeriartikler .... 200 -
S. Clausen, Hedehusene, Bakker og Tappe til Gevindskæring...................... 200 -
Otto Jensen, Jernbanevej 24, Gentofte, Strigler 200 -

Fra Biblioteket.

Bibliotekets Bogfortegnelse omfatter denne Gang nogle af dets vigtigste Bøger om det aktuelle Emne: Sommerhuse og Villaer, nærmest beregnet for Lægfolk, som interesserer sig for dette Spørgsmaal. Næste Numer af Tidsskriftet vil bringe en lignende Orientering, men over den mere fagmæssige Literatur.

Senere vil fremkomme en Oversigt over de vigtigste ældre og nyere Værker, som behandler Boligens indre Udsmykning.

I Sommermaanederne er Biblioteket aabent Hverdage Kl. 10—7 og Søndage Kl. 10—12.

254. Backer, Fürst. H. Haandbok i husbygning. Kria. 1920. 107 S.
254. Lorenzen, V. Det danske Hus. Kbhvn. 1920. 95 S.
255. Muthesius, Herm. Das englische Haus. Bd. I. Entwicklung. Bd. II. Anlage u. Aufbau. Berl. 1908—10.
255. Varming & Lorenzen. Dansk Arkitektur gennem 20 Aar. Kbhvn. 1913. 139 S.
255. Issel, H. Sparsame Schnellbauweisen. Leipz. 1919. 154 Tvl.
255. Siedle, Ed. Moderne Holzhäuser. Leipz. 1919.
255. Metzendorf, G. Kleinwohnungsbauten und Siedlungen. Darmst. 1920. 154 S.
255. Seidl, Em. V. Mein Stadt- und Land-Haus. Darmstadt. 115 S.
255. Det første Hus. Udg. af »Politiken«. Kbhvn. 1920. 68 S.
255. Halvtreds Haveboliger. Udg. af Parcelforen. i Kbhvn. og Omegn. 1921.
255. Åkerlund, John. Arbetarebostäder. Stockh. 1917. 143 S.
255. Schultze-Naumburg. Kleinbürgerhäuser. München 1907. 140 S.
255. Fett, Harry. Om Fortids og Nutids Huse og Villaer. Kria. 1910. 131 S.
255. Muthesius, Herm. Kleinhaus und Kleinsiedlung. Münch. 1918. 385 S.
254. Schultze-Naumburg. Der Bau des Wohnhauses. Münch. 1917. 223 S.
255. Adler, Curt. Wie baut man für's halbe Geld?
255. Villaer og Feriehuse. Udg. af »Politiken« I. II. III.
255. Brunius, Aug. Hus och hem. 2. Upl. Stockh. 1912. 167 S.
255. Feriehytten. Udg. af »Politiken«. 64 S.
256. Brachmann, R. Das ländliche Arbeiterwohnhaus. Wiesb. 1913. 128 S.
255. Andersson, C. A. Boken om egna hem. Stockh. 1912. 95 S.
255. Muthesius, Herm. Wie baue ich mein Haus? 3. Aufl. Münch. 1919. 439 S.
255. Muthesius, Herm. Kann ich auch jetzt noch mein Haus bauen. Münch. 1920. 170 S.
255. Brøchner, G. Nord. Villaer og Hjem. I—II. Kbhvn.
255. Nantke, P. Holzbaukunst am deutschen Bürgerhause. Hannover 1909. 144 S.
256. Tegninger til Husmandshuse. Kbhvn. 1914.
255. Hoyer & Møller-Jørgensen. Billige Boliger af stampet Ler. Odense 1920. 52 S.
255. Ersatzbauweisen. 2. Aufl. Berl. 1919. 60 S.
255. Boligbogen. Udg. af Kbhvn. alm. Boligselskab 1920. 48 S.
255. Muthesius, Herm. Das mod. Landhaus und seine innere Ausstattung. Münch. 1905. 216 S.

Redaktion: Povl Drachmann. Redaktionsudvalg: C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN

· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 11 1. JUNI 1922

Industriens Brandforsikring i Norge og i Danmark.

Af Direktør *Chr. H. Olesen.*

I Norge arbejder man i Øjeblikket paa at faa dannet en gensidig Forening for Industribrandforsikring. Det er »Norges Industriforbund«, der har taget Tanken op, og som har nedsat et Assuranceudvalg til Forberedelse af Sagen. Dette Udvalgs Arbejde er fornylig blevet offentliggjort gennem et Foredrag, som Disponent *Arne N. Anchersen* har holdt i Industriforbundet, og som er blevet refereret i »Norges Industri«.

Motivet til at oprette en saadan Brandforsikringsforening er Misfornøjelse med Tarifforeningens ensidige Magtstilling, Haabet om at kunne indvinde Besparelser med Hensyn til Agentprovisioner og Administrationsomkostninger og endelig, men ikke mindst Forvisningen om i Lighed med gensidige Industribrandforsikringsforeninger i andre Lande at kunne indskrænke Brandskaderne gennem Inspektion og gode Brandsikkerhedsforanstaltninger.

Dækning mod store Tab og dermed følgende Efterskud vil man opnaa ved en Katastrofeassurance, ved hvilken Reassurandører overtager Erstatningsansvaret for Skader overstigende Foreningens Præmieindtægt og op til det dobbelte af denne.

Der stander i Øjeblikket en stærk Strid mellem Industriforbundets Assuranceudvalg og Assurandørerne om, hvorvidt en saadan Brandforsikringsforening vil medføre Gevinst eller Tab for Industrien.

Tanken om at danne et gensidigt Industri-Brandforsikringsselskab har ofte været fremme ogsaa i Danmark. Man har fra Industriens Side tidt været utilfreds navnlig med de Afgørelser, Tarifforeningen har truffet; Misfornøjelsen har dog været særlig stærk over, at man ofte talte for døve Øren, naar man ønskede Anerkendelse for trufne Sikkerhedsforanstaltninger. Det er i Industriens Interesse, at der træffes gode Sikkerhedsforanstaltninger mod Brandfare, og at de holdes vel i Orden, fordi en Ildebrand for en i god Gang værende Virksomhed ikke alene betyder, at Værdier, der kan forsikres, gaar i Løbet, men ogsaa, at Bedriften standses, og at Virksomheden derved handicappes i Konkurrencen, hvilket kan gøre ubodelig Skade; men det er tillige til Brandforsikringsselskabernes Fordel, at Brandfaren formindskes, og derfor syntes man i Industrikredse, at Forsikringsselskaberne burde varetage de Forsikredes virkelige Interesse i højere Grad, end de gjorde.

For en Række Aar siden dannede man én *Forsikringstagerforening* med industrielle Virksomheder som Medlemmer, hvilken Forening skulde varetage Virksomhedernes Interesser overfor Forsikringsselskaberne. Foreningen kom ikke til at spille nogen større Rolle, og det lykkedes saaledes ikke ad den Vej at bringe et bedre Forhold til Veje imellem Selskaberne og de Forsikrede.

Utilfreds med, at Forsikringsselskaberne ikke vilde imødekomme Industriens berettigede og for Nationens Økonomi gavnlige Krav, rejstes for 3 Aar siden atter Tanken om at danne et *Gensidigt Industri-Brandforsikringsselskab.* Man bestemte sig dog til endnu en Gang at forsøge at finde et Grundlag, paa hvilket man kunde opnaa at faa sine berettigede Krav tilfredsstillet uden at skride til at bryde med de bestaaende Forsikringsselska-

ber; man besluttede at søge indført regelmæssige Inspektioner af industrielle Virksomheder i Lighed med de regelmæssige Inspektioner, som Industriforsikringsselskaber omkring i Verden med saa stort Held har indført; derefter vilde man prøve at faa Forsikringsselskaberne til at interessere sig for og støtte disse Inspektioner *ved passende Præmieindrømmelser.*

Disse Overvejelser førte til Dannelse af *Dansk Komité til Bekæmpelse af Brandfare* med Brandchef *Mülertz* i Kjøbenhavn som Formand og med Ingeniør, cand. polyt. *N. Chr. Hafn* som Sekretær. Tanken om at danne denne Komité er saaledes opstaaet hos Industrifolk; men den fik straks Tilslutning fra Forsikringsselskaberne og andre Erhvervs Side, saavel som fra Myndigheder og forskellige officielle Institutioner. Samtidig blev Komitéens Program udvidet, saaledes at den paa alle Omraader arbejder for at *bevare Værdierne mod Brandfare.* Foruden Menneskers Liv og Førlighed drejer det sig, efter hvad der opgives, om ca. 50 Millioner Kr., som aarligt gaar tabt her i Landet ved Ildebrande.

En af Komitéens Hovedopgaver vil dog blive *den regelmæssige Inspektion,* der er frivillig, og som udføres kvartaarlig mod rimelig Betaling. Inspektionen er kun raadgivende, men det er, efter at denne Inspektion nu har virket i ca. 2 Aar, interessant at se, hvad den har udrettet. I Komitéens Aarsberetning findes mange interessante Oplysninger om Inspektionen; det meddeles saaledes, at Komitéen har haft Held til at konstatere, at dens Inspektion har reddet en brandfarlig Fabrik til $2^1/_3$ Million fra at brænde ned. Paa Komitéens sidste Aarsmøde fremsatte Direktør *F. Preisler* bl. a. følgende Udtalelser om Inspektionen, som jeg fuldt ud kan slutte mig til:

»Ingen kan være i Tvivl om, at enhver Fabrikleder ikke alene har det fulde Ansvar for, at Brandforsikringen er i Orden, men ogsaa for, at Sikkerhedsforanstaltningerne er det. Det direkte Tab vil i mange Tilfælde ikke være saa stort som det indirekte. Man er som Regel for tilbøjelig til at mene, at alt er i den skønneste Orden, men Inspektionen viser, at det paa flere Omraader kan være saa som saa. Man maa her huske paa det gamle Ord: »liden Læk sænker stort Skib«. Jeg er glad over at kunne sige, at Raadene ikke er kostbare, men sunde og jevne, og jeg anser den regelmæssige Inspektion for et nødvendigt Supplement til Brandforsikringen.«

Ser man nu paa, hvorledes Forsikringsselskaberne og navnlig Tarifforeningen stiller sig overfor Brandfare-Komitéen og dennes Arbejde, da kan man med Glæde konstatere, at Stillingen er venlig, baade i Henseende til økonomisk Støtte, til Samarbejde ved Udarbejdelse af Standarder for Brandsikkerhedsforanstaltninger og paa andre Omraader.

I Principet er der ogsaa Villighed til at yde Præmierabat for den regelmæssige Inspektion; men naar Inspektionen nu har virket i 2 Aar, uden at en saadan Rabat i Praksis er blevet indrømmet, kunde det maaske tyde paa, at der fra visse Sider øves passiv Modstand mod Inspektionen. Jeg tror dog, at mange fremstaaende Assurandører ser med Velvilje paa Inspektionen, og at de gerne ser den fremmet, ligesom jeg tror, at det i det lange Løb vil være klogt af Forsikringsselskaberne at varetage de industrielle Virksomheders virkelige Interesser paa denne gode Maade. Det vilde ikke i Længden betale sig at stille sig i Vejen for en sund Udvikling; den vil altid bryde sig Vej frem paa en eller anden Maade. Selv om Brandfaren formindskes, vil den dog aldrig kunne ophæves, og der maa kunne drives lige saa lønnende Brandforsikringsvirksomhed paa et lavere Præmieniveau som paa et højere, *naar blot Præmierne svarer til Brandfaren.*

Det siges undertiden fra Assuranceside, at det i de enkelte Tilfælde ikke altid er helt let at indrømme Rabat for Inspektion eller gode Brandsikkerhedsforanstaltninger, fordi Præmien for Virksomheden iforvejen er for lav. Ræsonnementet er selvfølgelig helt galt. Betaler en Virksomhed for lidt i Præmie, maa Præmien sættes op. Naar det hele kan løbe rundt, maa der være andre, der betaler for meget. Man maa derfor regulere Præmierne saaledes, at de bliver saa rigtige og saa meget i Overensstemmelse med den virkelige Brandfare som muligt.

Det er sikkert kun et Tidsspørgsmaal, naar den passive Modstand imod Inspektionerne helt vil forsvinde, og det maa anbefales Industriens Virksomheder i stort Tal at slutte sig til Komitéens regelmæssige Inspektion for derigennem at give sine berettigede Krav den størst mulige Vægt. Jeg tror, at det for Virksomhederne og for Landet vil være økonomisk fordelagtigt at træffe passende Sikkerhedsforanstaltninger mod Brandfare, og jeg tror, at alle Parter vil være bedst tjent med, at det sker *i Samarbejde med de bestaaende Forsikringsselskaber,* saafremt da disse vil virke med dertil.

Hvorledes Forholdene paa dette Omraade end udvikler sig i Norge, vil det selvfølgelig have betydelig Interesse at følge den stærke Diskussion, der nu er igang. Brandforsikrings-Problemet er jo paa mange Omraader af saa stor Betydning ikke mindst for et Lands Industri, at det altid vil være aktuelt.

❁ ❁ ❁

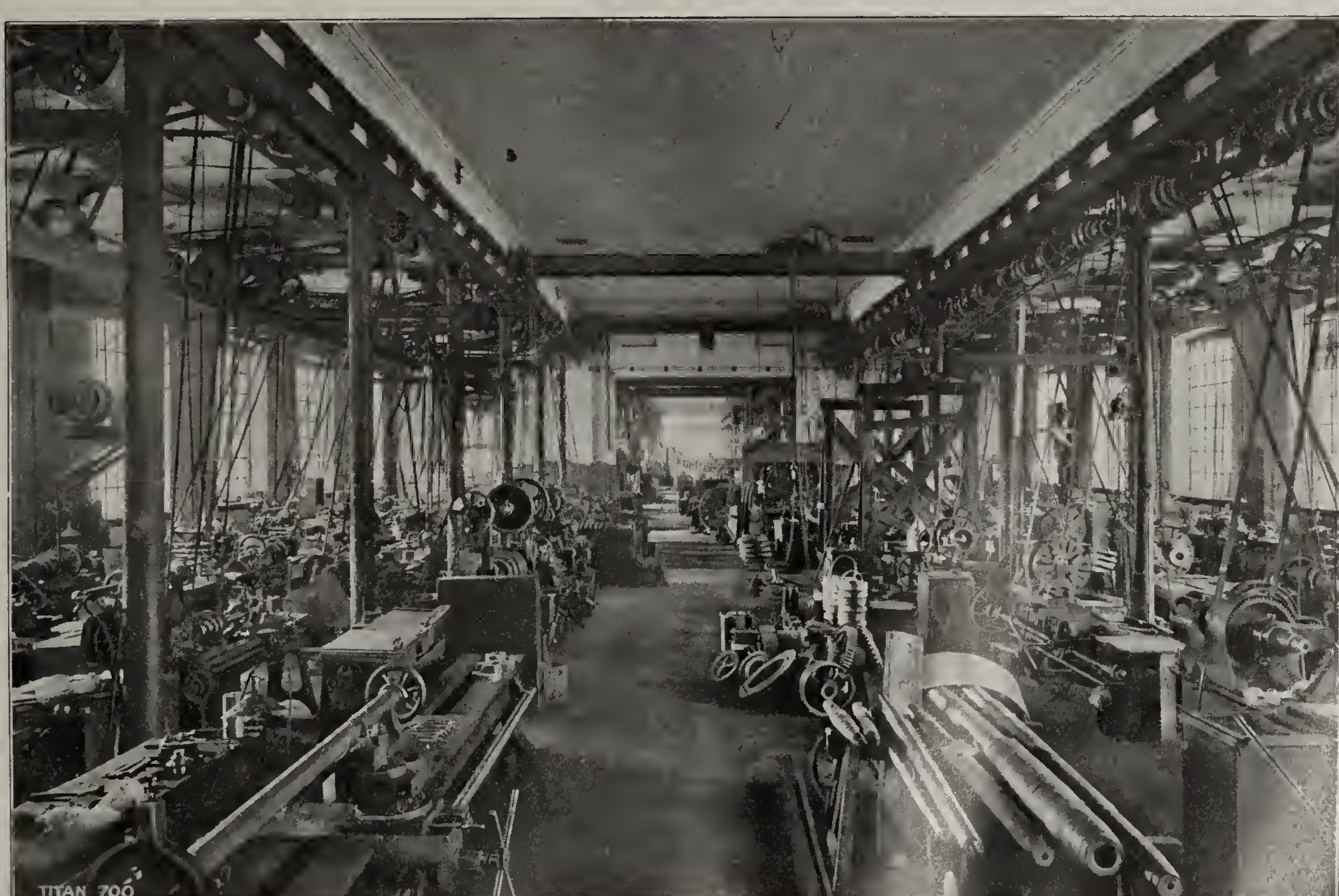
A/S Titan.

Et 25-Aars Jubilæum indenfor vor Maskin- og elektrotekniske Industri.

Den 1. Januar d. A. kunde *A/S Titan* — saaledes som alt tidligere omtalt — se tilbage paa en 25-aarig fremskridtsrig Tilværelse, idet Selskabet fra 1. Januar 1897 traadte ud i Livet ved en Sammenslutning af *A/S Koefoed & Hauberg* med Firmaet *Marstrand, Helweg & Co.* Vi skal i det følgende give en kort Oversigt over det jubilerende Firmas Oprindelse, Udvikling og Specialiteter, idet vi iøvrigt henviser til en Artikel om »Kraner og andre mekaniske Transportmidler«, som »Tidsskrift for Industri« bragte i 1917. Ved Siden af Titans egentlige elektriske Afdeling kan man nemlig karakterisere denne Fabriks Indsats som i høj Grad præget af Principet: Afløsning af den dyre, henholdsvis utilstrækkelige menneskelige Arbejdskraft gennem mekaniske Arrangementer. Enten det nu drejer sig om Befordring i vertikal eller horisontal Retning endsige en Kombination af begge Dele, er nemlig den mekaniske Transport blevet Kendemærket for Titans Arbejde, og den stærke Udvikling paa disse Omraader, som Verdensteknikken har været Vidne til i de seneste Aartier, afspejler sig paa den smukkeste Maade i den danske Fabriks Historie.

A/S Koefoed & Haubergs første Oprindelse gaar tilbage til 1857, idet H. Rudolph Koefoed dette Aar begyndte som Smedemester. I 1883 omdannedes Virksomheden, der laa i Meinungsgade, til et Aktieselskab: H. Rudolph Koefoed & Co. 1888 sammensluttedes dette Aktieselskab med S. C. Hauberg, der 1885 havde bygget en Maskinfabrik paa Tagensvej, og Selskabet fik Navnet: A/S Koefoed & Hauberg.

1875 oprettede Firmaet Schmith & Marstrand

Værkstedsinteriør fra »Titan«.

en Maskinfabrik med Jernstøberi paa Vesterfælledvej 6. Firmaet ændredes senere til Marstrand & Rubow og fra 1889 til Marstrand, Helweg & Co.

Efter Sammenslutningen pr. 1. Januar 1897 flyttedes Fabrikerne i Foraaret 1898 fra Meinungsgade og Vesterfælledvej til Tagensvej 32, hvor Fabriksbygningerne var blevet betydelig udvidede for at kunne optage den samlede Virksomhed, der nu førtes videre under Firmanavnet: *Aktieselskabet Titan.*

A/S H. Rudolph Koefoed & Co. drev Jernstøberivirksomhed, Ovnfabrikation og almindelig Maskinfabrikation med Specialitet Centrifuger og Møllerimaskiner. S. C. Haubergs Fabrik var nærmest bygget med Fabrikation af elektriske Maskiner for Øje, og Marstrand, Helweg & Co. drev Jernstøberi med Ovnfabrikation, almindelig Maskinfabrikation og i de senere Aar som Specialiteter Elevatorer og Hejseværker, Kraner og Transportanlæg samt endelig Transmissioner.

Efter Sammenslutningen har Selskabet i Aarenes Løb samlet sig om bestemte Specialiteter og udskudt de Grene, der ikke egnede sig for Virksomheden, saaledes at denne nu væsentlig er indrettet paa Udførelsen af:

Elevatorer og Hejseværker,
Elektriske Maskiner o. l.,
Kraner, Losnings- og Transportanlæg,
Centrifuger.

Desuden er Jernstøberiet indrettet paa Levering af Kvalitets-Støbegods og Maskinværkstedets Reparationsafdeling paa Udførelse af alle Maskinreparationer.

Ved Aktieselskabet Titans Dannelse i 1897 bestod Direktionen af *S. C. Hauberg, P. Marstrand* og cand. polyt. *R. Helweg.* Efter Direktør Marstrands Død i 1902 indtraadte cand. polyt. *G. Garde* i Direktionen. Ved Slutningen af Aaret 1915 udtraadte S. C. Hauberg af Direktionen, idet han valgtes til Formand for Arbejdsgiverforeningen.

De første Kulkraner, Vestre Gasværk, 1893.

Aktiekapitalen, der gentagne Gange er forøget, er nu $4^1/_2$ Mill. Kr., medens Arbejderantallet er steget fra ca. 300 til godt 800.

Udviklingen indenfor de forskellige Afdelinger vil fremgaa af følgende Oversigt.

Elevatorafdelingen.

Denne Afdelings Virksomhed er grundlagt af Marstrand, Helweg & Co., eller rettere sagt af dettes Forgænger Schmith & Marstrand, som i Begyndelsen af Firserne udførte en Del mindre

Elevatorer for Haandkraft, Remdrift og Dampkraft.

Det næste Skridt mod en Udvidelse af dette Omraade var Udførelsen af den første *Personelevator*, som blev bygget til Udstillingen 1888 til den endnu eksisterende Tuborgflaske, og som Drivkraft hertil anvendtes Vandtryk fra Byens Ledninger. I de nærmest følgende Aar blev der vel udført en Del saadanne hydrauliske Elevatoranlæg baade til Person- og Varetransport; men det var dog først, da Elektriciteten vandt Indpas nævnte endnu den Dag idag er i Drift med de samme Maskiner.

Efter Aktieselskabet Titans Dannelse i 1897 er alle Elevatoranlæg forsynet med Motorer og Apparater af egen Konstruktion, som for en Del er dækket af egne Patenter. Ved stadig forbedrede Konstruktioner — og navnlig ved Indførelsen af de automatiske Trykknap-Elevatorer — blev Titans Elevatorer i Aarenes Løb bragt fuldt ud paa Højde med, hvad der i Udlandet blev fremstillet paa dette Omraade, og det lykkedes Firmaet ikke

Moderne Kullosningsapparat, H. C. Ørsted-Værket.

som Drivkraft, at Elevatorfabrikationen tog Fart og efterhaanden udviklede sig til den høje Grad af Fuldkommenhed, hvortil den nu er naaet.

Naar Elektriciteten har vist sig særlig velegnet som Drivkraft for Elevatorer, ligger dette ikke alene deri, at den er betydelig mere økonomisk end f. Eks. Vandkraft, men navnlig fordi den i saa fuldkommen Grad egner sig til at opfylde de ret vidtgaaende Fordringer til Sikkerhed under Driften, som nutildags stilles — i hvert Fald til Anlæg for Personbefordring.

Det første Anlæg af denne Art blev leveret i 1894 til Magasin du Nord og bestod af 2 Personelevatorer og 1 Vareelevator, af hvilke de to førstalene at skabe sig en anerkendt og førende Stilling herhjemme, men ogsaa at finde betydelig Afsætning i Udlandet.

I Aaret 1902 oprettedes saaledes en Filial i London, fra hvilken i Aarenes Løb er leveret et meget betydeligt Antal Elevatorer til England og Skotland, og gennem Repræsentanter i Norge, Sverige, Rusland, Spanien, Argentina, Australien, Kina og Siam er der ligeledes skabt et Marked for Titans Elevatorer.

Herhjemme er langt de fleste elektriske Elevatorer leveret af Titan, saavel til Privathuse som til offentlige Institutioner, Hospitaler, Banker, Hoteller, Banegaarde o. s. v.

En særlig Art Elevatorer er de stedsegaaende — de saakaldte Paternosterelevatorer. Den første af disse udførtes i 1898 til Kjøbenhavns Raadhus, og denne viste sig saa tilfredsstillende, at man, da der 14 Aar senere skulde installeres en lignende i Belysningsvæsenets Administrationsbygning, forlangte denne Elevator udført paa nøjagtig samme Maade. Senere er der leveret Elevatorer af denne Art til Christiansborgs Rigsdagsfløj og til »Axelborg« paa Vesterbrogade.

Ved Udgangen af Aaret 1921 var Antallet af udførte og afleverede Anlæg over 3500.

Grube-Elevatorer i Kryolitminerne ved Ivigtut.

Kran- og Transportanlægsafdelingen.

Ogsaa denne Specialitet kan føres tilbage til Firmaet Marstrand, Helweg & Co., som allerede tidlig udførte enkelte Kraner. Begyndelsen til den store Udvikling skete dog først, da Kjøbenhavns Kommune i 1891 bestemte sig for at anlægge 2 Kullosningskraner ved Vestre Gasværk til Afløsning af den da brugte Losning ved Haandkraft. Gennem Firmaet C. W. Hunt i Amerika leverede Marstrand, Helweg & Co. i Aaret 1893 de to første Lossekraner, som var udført af Træ og forsynet med Dampspil. Kullene blev ombord i Skibet fyldt i Spande — de saakaldte »Tubs« — som blev hejset op i Krantaarnet og der »tippet« af i »automatiske Vogne«, som løb ind i Kulhuset ved en hældende Bane og tømte sig automatisk, hvorefter de ligeledes automatisk løb tilbage til Kranen for at fyldes paany.

Dette Anlæg viste sig saa fuldt ud tilfredsstillende i Driften og bragte tillige Losningsudgifterne saa betydeligt ned, at det betød en fuldstændig Omvæltning af Kultransporten, og Firmaet kastede sig derfor med fuld Energi over denne Specialitet, som skulde blive af den største Betydning for Firmaets Fremtid.

Det næste store Anlæg af denne Art blev af Firmaet baade projekteret og leveret til Det Danske Kulkompagni, som fik ialt 5 Kraner, drevet ved Dampkraft og arbejdende med »Gribeskovle«, der selv graver Kullene ud af Skibets Last ved Maskinkraft og derved giver en yderligere Besparelse, da der saaledes kræves betydelig mindre Haandkraft til Arbejdet i Skibets Last. Disse Kraner var i Modsætning til Vestre Gasværks bygget helt af Jern og frembød i det hele taget adskillige konstruktive Forbedringer. Ved alle senere Kraner er naturligvis anvendt Jern som Byggemateriale.

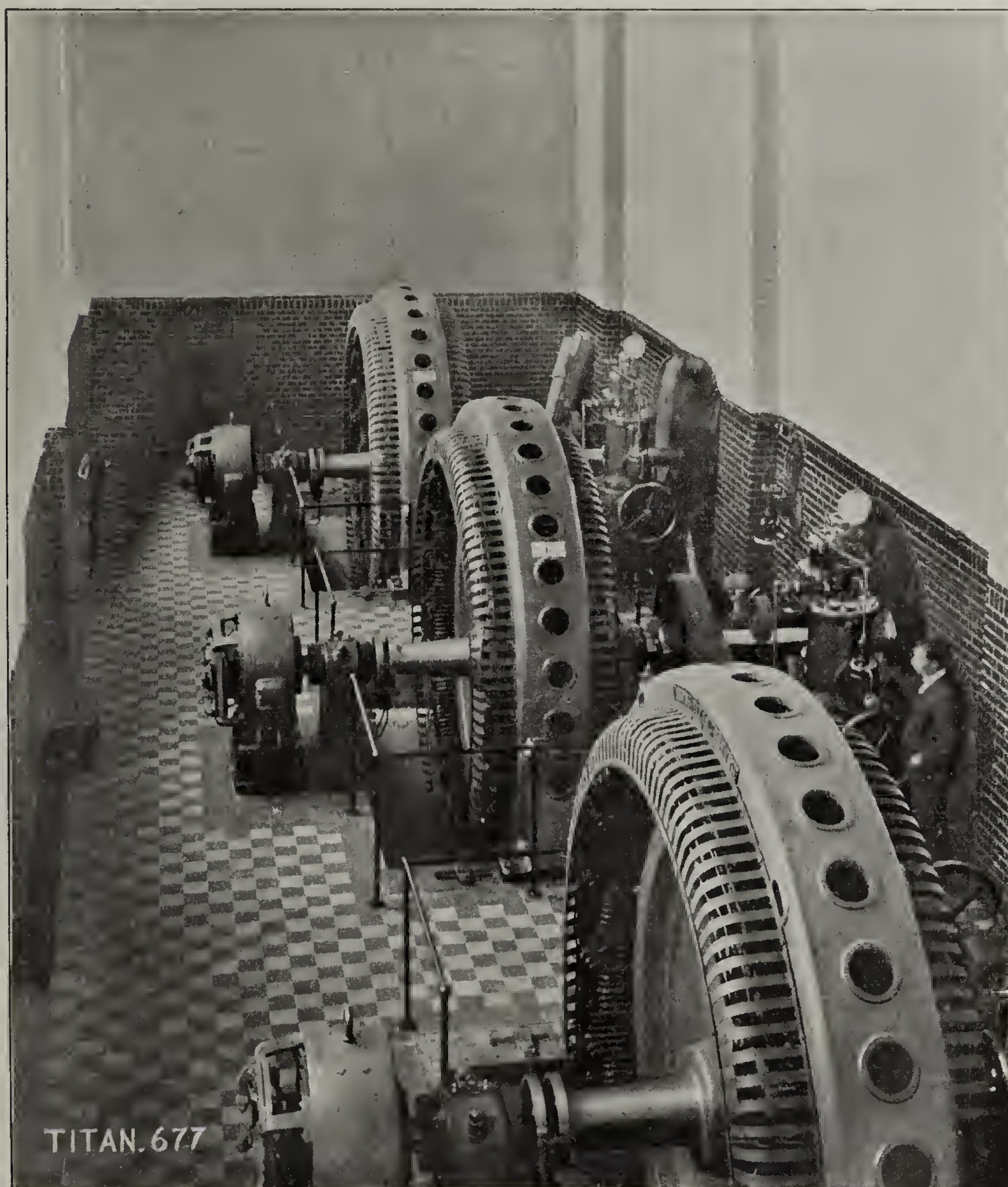
Kulkompagniet fik samtidig leveret 36 automatiske Baner og har senere faaet yderlige 3

større Svingkraner til Transport af Kul fra Plads til Færdselsvogn.

I de paafølgende Aar blev der leveret andre Kullosningskraner af lignende Art for Dampdrift, men derefter er man saa at sige udelukkende gaaet over til elektrisk Drift og har ligesom ved Elevatorfabrikationen opnaaet den størst mulige Fuldkommenhed af Anlægene, saavel i Retning fra Lægtere eller mindre Skibe, og af disse er der leveret baade til Danmark og Udlandet.

Kranafdelingen bygger ogsaa alle Slags Kraner til almindeligt Brug, f. Eks. Løbekraner, Svingkraner til Stykgods, Beddingskraner til Skibsværfter, Bukkraner, Galgekraner og Titan-Kraner.

Heraf er der alene i de sidste Aar leveret ca.

1500 K.V.A. trefasede Vekselstrømsgeneratorer, Gudenaacentralen.

af Ydeevne som med Hensyn til Økonomi under Driften.

Titan har til Dato leveret over 100 Kullosningskraner og dertil et meget stort Antal automatiske Baner, Kabelbaner, Transportører, Knuseanlæg, Sortéranlæg og Udleveringsanlæg. Af disse Kraner er omtrent Halvdelen leveret til Udlandet, saaledes til Sverige, Norge, England og Vestindien.

En særlig Form for disse Kraner er de flydende Kraner til Indgivelse af Kul i store Dampere 140 Stk., hvoraf 30 til Udlandet (Sverige, Norge, Rusland, Siam, Marokko og England). Titans Kraner har overalt høstet megen Anerkendelse for deres gennemførte gode og solide Konstruktion, som tildels er beskyttet ved Patenter.

Foruden de ovenfor anførte har Kranafdelingen leveret Maskinerier til Brobygning, af hvilke skal fremhæves Anlægene til Langebro, Knippelsbro og Nyhavnsbroen her i Byen, Limfjordsbroen ved Aalborg og den nylig fuldførte Jernbanebro ved Haparanda i Sverige.

Den elektriske Afdeling.

Ligesom de to foran nævnte Afdelinger er ogsaa dennes Virksomhed begyndt forinden Aktieselskabets Dannelse, idet den første Dynamo blev bygget af Firmaet Koefoed & Hauberg efter S. C. Haubergs Patent i Aaret 1885. I Aarene derefter udførte dette Firma de første elektriske Centralstationer her i Landet, nemlig de senere nedlagte Anlæg i Odense og Aalborg, som begge havde elektriske Stationer, inden Hovedstaden fik saadanne.

Efter Titans Dannelse i 1897 blev denne Gren af Virksomheden udvidet meget betydeligt og kom bl. a. ogsaa til at omfatte Udførelsen af elektriske Apparater til Brug ved Elevatorer og Kraner samt Transformatorer og Dampdynamoer til Skibsbrug.

Ved stadige Nykonstruktioner og Forbedringer er denne Fabrikation fulgt med i den rivende Udvikling, som har kendetegnet de forløbne 25 Aar, og den voksende Afsætning giver det bedste Bevis ogsaa for denne Afdelings Levedygtighed.

Af de mere betydelige Anlæg, hvortil Titans Motorer og Dynamoer er anvendt, skal nævnes følgende:

Frederiksberg Elektricitetsværk, Forbrændingsanstaltens Centralstation, Frihavnen, Tuborg, Carlsberg, Østre Elektricitetsværk, Kjøbenhavns Omformerstationer samt en stor Del af Provinsens Elektricitetsværker: Viborg, Esbjerg, Aarhus, Randers, Svendborg, Nyborg, Nykøbing F., Nykøbing M., Helsingør, Nakskov m. fl. og endelig Gudenaacentralen, hvortil alene er leveret 3 Stk. 1500 kVA Vekselstromsgeneratorer til direkte Kobling med Vandturbiner.

Endvidere skal nævnes saadanne særlige Anlæg, som er leveret til flere Papirfabriker og større Dagbladstrykkerier, nemlig foruden Hoveddynamoer og almindelige Motorer en Række Anlæg med regulerbare Motorer til Drift af Papirmaskiner.

Til Brug ved de elektrisk drevne Kullosningskraner er der ogsaa leveret en Del Stromstodsudlignere.

At Titan ogsaa paa det elektriske Omraade har formaaet at gøre sig fordelagtig bekendt i Udlandet fremgaar deraf, at der er leveret et betydeligt Antal Maskiner til Eksport. Saaledes skal nævnes en Del større Dynamoer til Otto Mønsteds Fabrik i London, Maypole Margarine Works i London og Skotland, bl. a. en stor Dynamo til Margarinefabriken »Alima« i Warschau samt fornylig en meget stor Leverance til en nyanlagt Cementfabrik i Sydamerika.

Losningsanlæg, Strøby Strand.

Centrifugeafdelingen.

Fabrikationen af Mælkecentrifuger blev paabegyndt allerede i 1886 af A/S H. Rudolph Koefoed & Co. og fortsattes, da dette Selskab blev optaget i Aktieselskabet Koefoed & Hauberg, af sidstnævnte, som i 1897 gik op i det nuværende A/S Titan.

Fra første Begyndelse fabrikeredes Mejericen-

trifuger saavel til Haandkraft som til Maskinkraft. Centrifugerne havde den Gang en særlig Balance-Ophængning, som var patenteret i en Mængde Lande, og Centrifugerne blev almindelig benævnt som Koefoed & Haubergs Balance-Centrifuger, men senere »Alexandra« af Hensyn til det engelske Marked.

I Halvfemserne tog Fabrikationen af Haandcentrifuger et mægtigt Opsving, og der solgtes aarligt flere Tusinde Centrifuger dels til enkelte Lande i Evropa og dels til oversøiske Lande.

Gennem Aarenes Løb forandredes Centrifugerne sig efterhaanden ind i Mejerierne trods den stærkeste Modstand fra Konkurrenter, der gentagne Gange forandrede Konstruktioner, uden dog at naa op til Titans Ydeevne. Resultatet af disse Centrifugers Fortrin er, at der nu arbejder over 700 af Titans Centrifuger i danske Mejerier.

I 1913 fremkom Titan med en Centrifuge, der skummede 5000 kg i Timen. Dette var den største Mælkemængde, nogen Centrifuge hidtil havde kunnet behandle. Fra anden Side har man fornylig udsendt en Centrifuge med samme Kapacitet; men da denne Maskines Dimensioner er

Beddingskraner, Nakskov Værft.

nes Konstruktion gentagne Gange, da der stadig stilledes større og større Krav til Ydeevnen. Centrifugerne var imidlertid i Stand til at opfylde Kravene som Følge af de Erfaringer, der indhøstedes, og Titan var bestandig blandt de første Centrifugefabrikanter.

Centrifugen til Maskinkraft forbedredes imidlertid saaledes, at den havde visse Fortrin, som særlig maatte have Interesse for de danske Andelsmejerier. Der tilstræbtes navnlig at naa til den højeste Ydeevne, den skarpeste Renskumning og den største Farefrihed m. m. I Slutningen af 1911 leveredes disse nye Centrifuger til Mejerierne i Danmark, og da det hurtigt blev bekendt, at Titans Centrifuger havde en hidtil ukendt Renskumningsevne, hvorved Mejerierne forøgede deres Smørudbytte, arbejdede Centrifugerne betydelig større end Titan-Centrifugens, er den upraktisk at behandle i Mejerierne, og i Renskumning kan den ikke yde mere.

Titans Centrifuge er beskyttet ved forskellige Patenter, saaledes paa en Reguleringsanordning for Forholdet mellem Mælk og Fløde, en Balance-Ophængning og en Fordelingsanordning for Mælken.

Foruden til Skumning af Mælk fabrikeres Centrifuger til Rensning af Mælk (Slamcentrifuger) og til Skumning af Valle. For de to sidstnævnte Typers Vedkommende er ligeledes opnaaet større Ydeevne end nogen anden Centrifugefabrik. Endelig er der i den senere Tid paabegyndt Fabrikationen af Centrifuger til Rensning af Smøreolie, Transformatorolie m. m. Disse Centrifuger — kaldet Olie-Rensecentrifuger — vil faa særlig

Betydning for store Maskinanlæg og for Udskillelse af Vand fra Transformatorolie.

Titans Centrifuger eksporteres for Tiden til: Island, Norge, England, Holland, Belgien, Frankrig, Italien, Nordamerika, Sydamerika, Sydafrika, Madeira, Australien og New Zealand.

I Anledning af Jubilæet har Titan udsendt et smukt illustreret Festskrift — hvorfra vi delvis har hentet ovenstaaende Oplysninger — og som i Tekst, men ikke mindst gennem Billeder belyser Selskabets omfattende Virksomhed, viser, hvordan samtlige Afdelinger har arbejdet sig frem gennem Aarenes Løb, saaledes at Titan ikke blot herhjemme, men ogsaa talrige Steder i Udlandet har sikret sig et solidt Navn og anerkendende Omdømme til Ære for dansk Industri som Helhed.

Russiske Industriforhold.

Typisk for russiske Industriforhold er den russiske Olieindustri, som vi tidligere har bragt nogle statistiske Oplysninger om. Under Forholdene, som de nu er i Sovjetrusland, faar Arbejderne en væsentlig Del af deres Løn i Form af Fødevarerationer, af Brød o. s. v. Det vil sige, at Industriens Trivsel for en meget stor Del er afhængig af Tilførsel af Levnedsmidler til Industridistriktet, og da Handel med Levnedsmidler i hvert Fald hidtil kun i ringe Grad har været frigivet til privat Initiativ, afhænger Industriens Trivsel først og mest af Regeringens Evne til at faa fat i Korn o. s. v. og faa det transporteret til Industriegnene. Men med begge Dele staar det vanskeligt til. Regeringen skaffer Levnedsmidlerne frem ved Rekvisition hos Bønderne, hvad der har medført, at det til Brødkorn udlagte Areal er blevet betydelig formindsket; hertil kommer de stadige Transportvanskeligheder. Ved Høsttid strømmer Arbejderne i stort Tal til de nationaliserede Industrier, derfor ogsaa til de to store Oliefelter, i Baku og i Grosny, paa den Tid stiger derfor Produktionen betydeligt. Men naar det hen paa Foraaret bliver mere knapt med Tilførsel af Levnedsmidler til Fabrikerne, forsvinder mange af Arbejderne igen, og Produktionen falder derfor. Den derved frembragte Produktionskurve ses tydeligt i hele Olieindustrien. I 1920—21 var Fødevaretilforslen endnu ret god, og endnu i Maj var Produktionen af Olie oppe paa 375 000 Tons, men de næste to Maaneder, da Fødevarelagrene var ved at slippe op, sank Produktionen til 319 000 Tons. I Høsten steg den igen, og var i Januar 1922 oppe paa 364 000 Tons; særlig i Baku gik det godt, her var man oppe paa det højeste Tal, der var naaet under Sovjetstyret, d. v. s. oppe paa 40 pCt. af Produktionen i den tilsvarende Maaned i 1915. Men der regnes med et maanedligt Forbrug af 400 000 Tons. Forskellen mellem, hvad der skal bruges, og hvad der ydes, dækkes foreløbig; der er nemlig fra før 1917 store, endnu ikke tømte Lagre, delvis paa Grund af de svigtende eller vanskelige Transportforhold. Men disse gamle Lagre nærmer sig nu Bunden — og i Sovjetpressen lægger man ikke Skjul paa, at disse to Forhold: de svigtende Tilførsler af Fødevarer, især hen mod Foraar og Sommer, men ogsaa i det hele taget, Aaret rundt — og saa de gamle Lagres Opbrugen, vil gøre, at Rusland i hvert Fald til næste Aar vil staa i en alvorlig Oliekrise.

Hertil kommer de mange andre vanskelige Forhold i Olieegnene som i det hele i den nationaliserede Industri. Det kniber stærkt med de tekniske Hjælpemidler; mange af dem er forsømte. Endvidere er det saare vanskeligt at faa Penge nok, selv russiske Sovjet-Papirspenge til Lønninger til Arbejderne; i flere Maaneder af dette Aar har mange Arbejdere overhovedet ingen Pengeløn faaet. I Januar iaar var der i Baku 14 600 Arbejdere; i Februar var der i Grosny-Feltet 13 900; deraf arbejdede i Baku de 4595, i Grosny de 4500 under Tvang. I Grosny beretter Industrien, at den i Tiden fra Okt. 1921 til Febr. 22 kun har faaet 23 pCt. af den fornødne Mængde Fødevarer leveret fra Sovjetregeringen.

Under disse vanskelige Forhold er det forstaaeligt, baade at der ikke godt foreløbig kan være Tale om nogen Eksport af Olie — men at langt snarere Rusland inden længe selv staar overfor Oliemangel — og at de ledende Mænd i Rusland gerne vil have en Ordning i Stand med Evropas eller Amerikas Kapital, Initiativ og Teknik.

Fra Japans Arbejdsliv.

Aaret 1921 har været et tydeligt Nedgangsaar for Japans Erhvervsliv, for Handel saavel som for Industri — hvilket jo ikke er underligt, da vi ved, at den økonomiske Nedgangsbølge først ramte det østlige Ørige. — De japanske Skibsværfter præsterede følgende Mængde Tonnage (angivet i 1000 Tons):

1913:	55	1918:	599
1915:	79	1919:	636
1916:	138	1920:	487
1917:	227	1921:	217

Hele den udenrigske Handel viser samme Nedgang (Tallene i Millioner Yen).

Eksport:	1920: 1948	1921: 1252
Import:	1920: 2336	1921: 1613
Ialt:	4284	2865

For 1913 var de samme tre Tal:
Eksport: 527, Import: 619, ialt 1146.

Især er, som det vil ses, Importen steget i Forhold til Førkrigstiden. I Løbet af Aaret 1921 er Eksporten til alle Lande, undtagen til Tyskland, dalet; til Evropa med omtrent Halvdelen, men ogsaa til de asiatiske Lande og til Sydamerika og Sydafrika. De eneste Eksportvarer, der steg i Værdi, er Øl (med 1,2 Mill. Yen), Kobber (1,3 Mill.) og Raasilke (med 34,5 Mill.s Stigning); derimod aftog Bomuldsstoffer og Bomuldsgarn

med 203 Mill., Silkevæv med 68 Mill., Næringsmidler med 64 Mill. Af Importvarerne steg kun faa: Ris med 10, Sukker med 9, Maskiner ogsaa med 9 Mill. Yen. Raastoffernes Importværdi faldt med hele 539 Mill. — et stærkt Tegn paa, hvilken Krise Japans Industri var ude for.

For Januar 1922 foreligger følgende Tal: Udførslen steg ganske vist med 12 Mill. Yen i Forhold til Januar 1921, men Importen steg med over 80 Mill. — særlig paa Grund af øget Import af Raabomuld og Næringsmidler, men dog et Tegn paa en øget Produktionslyst.

Japanske Beretninger om disse Forhold anfører følgende Grunde til den stærke Tilbagegang: 1) Saavel Evropas, Amerikas, og Kinas Købeevne er ikke blevet normal. 2) Hele Verdens Finansforhold befinder sig i en Tilstand af Usikkerhed. 3) Prisniveauet i Japan er endnu forholdsvis for højt. — Med Hensyn til dette sidste anføres det, at Priserne i Japan endnu er omtrent det dobbelte af Priserne før Krigen, medens de i De Forenede Stater kun er 40—50 pCt. højere; i England endda kun 30—40 pCt. højere end før Krigen.

Regeringen i Japan har ogsaa sin Opmærksomhed henvendt paa disse Forhold, og i et nylig udsendt Opraab udtaler Ministeriet for Landbrug, Industri og Handel sig saaledes om hele den vanskelige erhvervsmæssige Stilling: Kun for en Del er Aarsagen til Nedgangen at søge i den aftagende Købelyst og i de abnorme Verdensforhold. En Grund maa ogsaa søges i, at de japanske Varer bliver holdt i en Pris, der er for høj i Forhold til Varernes ofte ringere Kvalitet. Hvis de japanske Varer var gode og billige, vilde de være i Stand til at hævde Stillingen paa de erobrede Markeder overfor de evropæiske og amerikanske Varer. En væsentlig Aarsag til de slette Forhold bør søges i manglende Selvkontrol, baade i Fortid og Nutid. Regeringen har forsøgt mange Midler til at hindre Fremstillingen af slette Varer, men den eneste væsentlige Afhjælp, der er derfor, er, at de Industridrivende selv indser dette og handler derefter; gode Varer maa leveres, og anden og tredie Rangs kun forsaavidt de virkelig forlanges. Ligeledes maa en Nedsættelse af Produktionsomkostningerne foretages. Levering af gode Varer til billig Pris bliver Hemmeligheden til Sejr i den skærpede økonomiske Konkurrence, der nu forestaar.

Mindre Meddelelser.

Toldindtægter m. m.

Forbrugsafgifterne i Maj Maaned 1922 udgjorde:

Indførselstold 6 484 000 Kr. (1921: 3 507 000 Kr.), Sukkerafgift 847 000 Kr. (1 228 000 Kr.), Spiritusafgift 128 000 Kr. (185 000 Kr.), Tillægsafgift paa Spiritus 1 782 000 Kr. (2 809 000 Kr.), Ølskat 1 531 000 Kr. (2 076 000 Kr.), heraf 31 000 Kr. for Øl af Kl. II, Stempelafgift af Cigaretter 689 000 Kr. (664 000 Kr.), Omsætningsafgift af Cigarer og Cigarillos 386 000 Kr. (774 000 Kr.), andre Indtægter 471 000 Kr. (114 000 Kr.), tilsammen 12 318 000 Kr. (11 733 000 Kr.).

Kjøbenhavns Flydedok og Skibsværft.

Blandt de mange Industriforetagender, som i indeværende Aar har kunnet fejre Jubilæum, har nu ogsaa A/S Kjøbenhavns Flydedok og Skibsværft meldt sig med et smukt illustreret Festskrift, hvis Forfatter, Redaktør A. Vigen, i velskrevne Ord giver en god Oversigt over Virksomhedens 25 Aars Udvikling. Vi skal senere komme tilbage til dette Skrift og de Begivenheder, det beretter om.

Fra Englands Industri.

Den engelske *Maskinindustri* er i høj Grad under Stilstandens Tegn. Dog er der i visse Grene Bedringer; Automobilfabrikerne har godt med Bestillinger. — I Sheffield har man en Række russiske Ordrer paa Jernbaneskinner. I S. Wales løber 75 pCt. af alle Valsestole i Arbejde med at fremstille Hvidblik.

Tekstilindustrien er i bedre Gang: Calcutta har, trods indisk Bevægelse for indisk Hjemmearbejde, bestilt baade rigeligt af Garn og Tøj. I Blackburn stod i Februar 48 600 Vævestole tomme, ved Udgangen af April kun 21 000. Uldfabrikerne er ogsaa i Fremgang; selv om kun enkelte Steder normal Drift er indført, er Bedringen dog umiskendelig. Ordrer fra Japan gør sig særlig bemærket.

Ligeledes er der en tydelig Opgang i *Læder- og Skotøjsindustrien.* For 24. April lyder de officielle Arbejdsløshedstal: Arbejdsløse 1,6 Mill. Personer, beskæftigede ved forkortet Arbejdstid 175 000, med Nødhjælpsarbejde 124 000.

Skibsbygningen i England er i ret stærk Virksomhed. For 31. Marts d. A. opgives der at være i Arbejde ca. 400 Handelsskibe, med ialt 1 620 000 Br. R.-Tons. Heroverfor staar i andre Lande fra samme Tidspunkt:

De Forenede Stater . .	31	Skibe	136 000	R.-Tons
Brit. Dominions	38	—	63 000	—
Belgien	7	—	17 000	—
Danmark	26	—	62 000	—
Frankrig	60	—	286 000	—
Holland	109	—	258 000	—
Italien	96	—	312 000	—
Japan	26	—	117 000	—
Norge	32	—	50 000	—
Sverige	28	—	56 000	—
Spanien	13	—	55 000	—

(Fra disse Tal skal ganske vist trækkes ca. 25 pCt. Skibe, paa hvilke Arbejdet er standset.) Fra Tyskland foreligger ingen sikre Tal.

Ganske typisk er Bygningen af forholdsvis mange *Olie Tankskibe.* Af dem er (31. Marts 1922) 95 under Bygning med ialt 615 000 Tons (Br. R.-Tons); deraf bygger England de 64 (med 417 000 Tons), De Forenede Stater de 7 (68 000 Tons), Italien 7, Frankrig 6, Japan 3, de britiske Dominions 2, Holland 3, men noget mindre, Sverige 1 og Fiume 2 smaa. (Tankdampere paa under 1000 Tons er dog her ikke talt med). Alle de her gengivne Tal fortæller jo den samme Ting: i hvilken Grad England trods nok saa megen Dødgang i det indre Maskineri, arbejder bevidst og stærkt paa Hævdelsen af sin Førsteplads, paa Havet og andetsteds.

Et fransk-tysk Interessefællesskab.

Efter hvad der — ganske vist over Amerika, men bekræftet fra fransk Side — meldes, skal de Forhandlinger, der i næsten et Aar er ført imellem tysk og fransk Farvestofindustri, være endt nu fornylig og med et Resultat, der anses for heldigt og gunstigt for begge Parterne. Som Bærer af de franske Interesser staar Compagnie Nationale des Matières Colorantes et Produits Chimiques, et stort fransk Selskab under Statskontrol — paa den anden Side staar det mægtige Farvestofkartel, der for nogle Aar siden opstod ved Sammenslutning af de førende tyske Farveværker. Overenskomsten gaar bl. a. ud paa følgende: det tyske Farvestofkartel skal i videste Omfang yde det franske Selskab teknisk Støtte, stille til Raadighed for de franske Fabriker alle fornødne Oplysninger om Fremstillingsmaader for de forskellige Produkter, ogsaa, om det ønskes og kræves, sende fuldt uddannede tyske Kemikere og Teknikere til Assistance i de franske Laboratorier og Fabriker. Paa sin Side skal det franske Selskab forpligte sig til dels at indskrænke Produktion og Brug af mange Farvestoffer til Frankrig og franske Kolonier, og dels tildele det tyske Kartel en vis Del af sine Indtægter; det betones dog samtidig, at Overenskomsten paa ingen Maade bringer den franske Farveindustri under nogen Afhængighed og Kontrol af den tyske.

Fra Biblioteket.

Som angivet i sidste Hefte bringer Biblioteksoversigten denne Gang Meddelelse om Bøger om Arkitektur.

Næste Hefte vil orientere om et helt andet Spørgsmaal, Automobiler o. desl. Dernæst følger Literaturangivelse af Bøger om Boligens indre Udsmykning.

I Sommermaanederne er Biblioteket aabent Hverdage Kl. 10—7 og Søndage Kl. 10—12.

Tidsskrifter.

»Architekten« (Akadem. Architektf. Tidsskrift).
Architektur (svensk).
Bygmesteren (Dansk Arktf. Tidsskrift).
The Builder.
Zeitschrift für Bauwesen.
Moderne Bauformen.

Desuden fremhæves følgende Bøger.

255. Haenel u. Tscharmann. Das Mietwohnhaus der Neuzeit. Leipz. 1913. 288 S.
255. Eberstadt, Rud. Städtebau und Wohnungswesen. I.—III. Jena 1912—19.
255. Bebyggelsesplaner for Landkommuner. Udg. af »Bedre Byggeskik«. Kbhvn. 1918. 110 S.
255. Hoepfner, K. Grundbegriffe des Städtebaues. Berl. 1921. 216 S.
255. Metzendorf, G. Margaretenhöhe bei Essen. Darmstadt 1913. 110 S.
255. Hegemann, W. Städtebau. I.—II. Berl. 1913.
225. Schultze-Naumburg. Städtebau. München 1906. 443 S.
255. Unwin, Raymond. Townplanning in practice. Lond. 1911. 446 S. Tvl.
256. Knoch, R. Landwirtschaftliche Baukunde. Hann. 115 S.
254. Schumacher, Fritz. Grundlagen der Baukunst. München.
258. Schrader, Fritz. Veranschlagen von Hochbauten. Hann. 1908. 263 S.
258. Normer for Beregning af Husbygningskonstruktioner. Udg. af Dansk Ingeniørforen. Kbhvn. 1919. 34 S.
257. Milde, Bernh. Die Arbeiten des inneren Ausbaues. 2. Aufl. Leipz.
254. Nantke, P. Bauführung. Hann. 1908. 81 S.
254. Feldmann, H. Baukonstruktion. I.—III. Leipz. 1907—9.
254. Ostendorf, Fr. Sechs Bücher vom Bauen. Berl. 1918.
255. Schultze-Naumburg. Hausbau. München. 127 S.
254. Gnudtzmann & Nielsen. Lærebog i Husbygning. 3. Udg. Kbhvn. 1910. 285 S.
254. Bugge, Andr. Husbygningslære. I—III. Kria. 1921.
98. Gestéschi, Th. Hölzerne Dachkonstruktionen. 1919. 232 S.
98. Böhm, Th. Handbuch der Holzkonstruktionen. Berl. 1911. 711 S.
257. Jeep, W. Eindeckung der Dächer. I—II. Weimar 1892.
257. Putmans, A. Schornsteinbau. Hann. 1908. 234 S.
254. Paulson, Gregor. Den nya Arkitekturen. Stockholm 1916. 175 S.

Notitser.

Manglende Hefter af »Tidsskrift for Industri« maa kræves erstattet af Postvæsenet, hvis dette har forsømt at aflevere Tidsskriftet. Dettes Omdeling har Industriforeningen intet direkte Ansvar for. Reklamationer bør altid ske snarest muligt. Enkelte Hefter kan evtl. købes i Ekspeditionen à 50 Øre.

Redaktionen modtager med Glæde Meddelelser fra Industrien om Nyheder o. l. af almen industriel Interesse.

Flytninger. For at undgaa Forstyrrelser i Forsendelsen af Tidsskriftet bedes Flytninger meddelt Bladets Ekspedition, Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B, Telf. 8100, Lokal 20.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 12 15. JUNI 1922

Vort Folks økonomiske Fremtid.

Nogle Betragtninger over Udvandringsproblemet.

Af Direktør *H. P. Prior.*

I den senere Tid har »Nationaltidende« bragt forskellige Spørgsmaal frem til Belysning af det saakaldte Udvandringsproblem, et Problem, der paa det nøjeste er forbundet med Synet paa hele vort Næringslivs Udvikling, og som derfor ogsaa nu i fremtrædende Grad er diskuteret — ikke alene i Danmark, men ejendommeligt nok Verden over, i Forbindelse med den Krisesituation, som gør sig gældende i næsten alle Lande. Udvandringsproblemet er altsaa ikke et særlig dansk Problem; det er ikke et til enkelte Lande lokaliseret Spørgsmaal; det er et Verdensproblem, og man skulde synes, at dette i og for sig var tilstrækkeligt til at karakterisere dets Værdi. Alle ønsker at skaffe sig af med formentlig overflødig Arbejdskraft. Konsekvensen maatte altsaa blive en almindelig Udveksling af Menneskemateriale, og vi er dermed ude i Karikaturen.

Men er nu Situationen virkelig ogsaa saaledes — er den saa tilspidset, at der er Grund til, hvis vi ser paa Problemet som et isoleret dansk Problem, at tage det op for Alvor, d. v. s. at Staten eller andre bør organisere en Udvandring af overordentlig Omfang som Følge af den her i Landet herskende Krise indenfor Næringslivet? Lad mig efter min Overbevisning besvare dette Spørgsmaal straks med et uforbeholdent Nej!

Vor levende Befolkning er det dyreste, det værdifuldeste Aktiv, vi ejer. Befolkningstætheden er ikke foruroligende. Den er i Danmark uden Bilande 73 pr. Kvadratkilometer. I Tyskland, England, Holland og Belgien er den henholdsvis 129—152—201 og 253 pr. Kvadratkilometer. I Norge og Sverige er den ganske vist betydelig mindre, idet Tallene her er henholdsvis 8 og 13, men paa Grund af disse Landes store Udstrækning og særlige Natur vil det i nærværende Forbindelse næppe være rimeligt at sætte disse Landes Befolkningstal i Forhold til Danmarks.

Vi har set, at den Befolkningstilvækst, som tidligere fandt og fremdeles finder Sted her i Landet, ligesom i de fleste andre Kulturlande er blevet absorberet af Byerhvervene. Det er disse Erhvervs store Evne paa et begrænset Areal at kunne beskæftige et næsten ubegrænset Antal Mennesker, — alt efter Forholdene. Denne Tilpasningsevne, denne Elasticitet, der har været Byerhvervenes store Fortrin, bliver naturligvis i visse Perioder en Svaghed, thi i Krisetider bliver det i første Linie Byerhvervene, der reagerer ved at skabe den store Arbejdsløshed. Den abnorme Arbejdsløshed, som nu desværre har været en Kendsgerning i Aar og Dag, maa imidlertid paa ingen Maade forveksles med den, om jeg saa maa sige, almindelige, periodiske Arbejdsløshed, som praktisk talt er af ringe Betydning, og som vi altid er kommet over uden større sociale Rystelser, thi den er et Fænomen, som til alle Tider vil forekomme saa vist som, at Livet aldrig bevæger sig efter rette Linier, men i Kurver. I Modsætning hertil staar den Krisesituation, som efter Krigen har rystet Verden i dens Grundvold, og som er af et saa ekstraordinært og uforudset Omfang, at hvis man skulde regne med den i det lange Løb, som et stadig tilbagevendende Fænomen, vilde den blive et virkeligt Problem, som *maatte* løses, men da vistnok ogsaa paa en helt anden Maade end gennem en voldsom, periodisk Udvandring.

Blandt Byerhvervene er det i særlig Grad Industrien, der maa regnes med, naar det gælder Tilpasningsevnen overfor Spørgsmaalet om Beskæftigelsen af Befolkningens Fødselsoverskud. Ja, Industrien er maaske det eneste Erhverv, der under normale Forhold, saaledes som vi kendte dem før Krigen, og som vi maa haabe en Gang vender tilbage, selv om det bliver under andre Betingelser og Former, der er i Stand til at udvide sig efter Behovet og derigennem bliver en Faktor, som intet Land kan undvære. Hvis et Lands Industri svækkes eller blot hemmes bl. a. paa Grund af manglende Forstaaelse, vil dette Land næppe kunne opretholdes i det lange Løb som selvstændig Stat, og derfor maa vi i det mindste arbejde videre med Troen paa normale Tiders Tilbagevenden og ikke i den nuværende farlige Situation foretage Skridt, som kan taarne yderligere Vanskeligheder op om os; og i denne Forbindelse er det rejste Spørgsmaal om en organiseret Udvandring af ikke ringe Interesse.

Vi har ingen Kolonier at sende vore Udvandrere til — desværre. I saa Tilfælde stillede Spørgsmaalet sig maaske noget anderledes. Den megen Tale om dansk Kolonisation paa fremmed Omraade er vel egnet til en vis lyrisk Stemning; som praktisk Værdifaktor i det lange Løb tror jeg derimod ikke paa den. Men hermed være ikke sagt, at den naturlige Udvandring, saadan som den altid har fundet Sted ad Frivillighedens Vej og paa Initiativ og Ansvar hos den enkelte, langt fra er af det onde eller bør hemmes, hvad man forøvrigt heller ikke med nogen Art af Berettigelse vilde være i Stand til. Hvor mange af dem vender saaledes ikke tilbage igen, berigede paa Erfaring og Indsigt, til uvurderlig Gavn for vort Næringsliv. Men hvis man i en Krisesituation som den nuværende vilde *forcere* Udvandringsproblemet, vilde man i første Linie paatage sig et Ansvar af uoverskuelig Rækkevidde.

Thi støtter man Udvandringen eller Udvandringsproblemet her i Landet, saaledes som det nu foreligger og forudsat, at man kan finde Lande, som vil modtage og har Betingelser for at modtage Udvandrere, vil det, om jeg saa maa sige, blive nødvendigt at lokke Udvandrerne frem ved Løfter, store eller smaa. Frem maa Udvandrerne lokkes, og følgelig melder sig en Masse Mennesker, hvis Kvalifikationer det er umuligt at bedømme, og som slet ikke er egnede for Udvandring. Naar disse saa kommer ud, maaske med materiel Støtte i en eller anden Retning, og opdager, at de har taget fejl, eller de lider Skuffelser, vil deres Harme og Klager i første Række vende sig mod dem, der har hjulpet og animeret dem; og formodentlig bliver vi kønt nødt til at skaffe Midler tilveje for at faa de klagende hjem igen under uhyre Udgifter og til mangehaande Forstyrrelser, og man kan være sikker paa, at det er de daarligste og de svageste Karakterer, vi faar tilbage, thi man maa vel holde sig for Øje, at de Kaar, der bydes Udvandrerne, i Reglen er saa haarde og stiller saa ubønhørlige Krav til Personligheden, at de aldeles ikke taaler Sammenligning med de Forhold, der bydes herhjemme bl. a. som Følge af den sociale Politik, vi har anlagt.

Men vigtigere end dette er det dog, at vore bestaaende Erhvervsvirksomheder — de sunde Virksomheder, som er blevne tilbage med den uhyre Indsats af Kapital og intellektuelt Arbejde, hvormed de er frembragte — den Dag de igen faar Vind i Sejlene simpelthen vil staa og mangle de Mennesker, man letsindigt har kastet fra sig ud i Udlændigheden. Jeg minder om, at for bare to Aar siden var det saa at sige umuligt at opdrive ledige Hoveder og Hænder her i Landet, og et Overbud, under hvis Virkninger vi endnu lider, fandt i den Anledning Sted. Men som Følge af det nævnte Tidspunkts hele uligevægtige Karakter og da Sandsynligheden for en Gentagelse af denne Overdrivelse kan betragtes som udelukket, behøver vi ikke nærmere at beskæftige os med den her.

Tænker man imidlertid som saa: det kan vist vare længe — om nogensinde — inden vore Erhverv igen finder passende Beskæftigelse, saa maa jeg dog pege paa, at vi i Øjeblikket er saa lykkelige at kunne beskæftige en Mængde, der var ledige for blot faa Maaneder siden, og at den Smule Liv i Omsætningen, som vi altsaa i Øjeblikket er saa heldige at opleve, dog har været i Stand til saa at sige med eet Slag at bringe Arbejdsløsheden ned fra de 100 000 til under Halvdelen.

Desværre tror jeg nu ikke, at dette øjeblikkelige Liv i Omsætning og Virksomhed vil vare ved. Vi kan hurtigt komme til at staa overfor en Reaktion, idet Betingelsen for en varig Bedring, nemlig Valutaforholdenes Stabilisering, ikke er tilstede eller, saavidt menneskeligt Øje kan se, har nogen Udsigt til i en overskuelig Fremtid at indtræffe. Vi maa fremdeles være forberedte paa store Vanskeligheder og paa at se Forretningslivet udsat for voldsomme Bevægelser. Noget varigt Haab tør for Tiden ikke bygges paa en Svingning opefter, men

lige saa lidt maa man, selv om der skulde komme en kraftig Svingning nedefter igen, opgive Haabet og forfalde til Diskussion om nogen Slags autoriseret Eksport af Landets Borgere og førstehaands Kraft. Vi maa og skal have for Øje, at vort Menneskemateriale — rent bortset fra dets nationale, kulturelle og etiske Værdi, rent materielt set, er det dyreste, vi har. Alene det at føde og opdrage et Menneske til dets 18. Aar maa vel alle Dage koste 5—10 000 Kr., og først efter den Tid faar Landet Nytte af Individet. Udvandrer han, føres foruden nys nævnte bundne Kapital, der er anbragt i ham, ogsaa i mange Tilfælde en betydelig opsparet, løs Kapital ud af Landet, ligesom det er en gammelkendt Sandhed i Industrien, at dets Produkters Godhed i første Linie afhænger af dets Arbejdere — fra den øverste Leder til den nederste Haandlanger — og den Tradition, som ofte først erhverves gennem Generationer, er den bedste Betingelse for Dygtighed. Hjælper vi med til paa kunstig Vis at eksportere vore dygtige, erhvervende Arbejderstammer, og her taget i Ordets videste Betydning, forringer og svækker vi samtidig vor unge Industris Dygtighed.

De Guldæg, vore Høns lægger, skal vi eksportere, eller arbejde hen paa at eksportere, men gaar vi letsindigt hen og skiller os ved Hønen, fordi vi i Øjeblikket har ondt ved at føde hende, saa vil andre nyde godt af vort Opdræt, og vi selv vise Mangel paa Evne og Vilje til at deltage i Kappestriden mellem dygtige og livskraftige Nationer.

Spekulative Hjerner, ja flere af vore allerdygtigste og bedste Mænd har, som andetsteds, taget Udvandringsproblemet op til Behandling. De bør lade det hvile. Det er det sidste Skridt, vi bør foretage os, naar der simpelthen ikke er andet tilbage for os end et ordnet Tilbagetog: — Kapitulationen. Men saa vidt har Verdenssituationen dog ikke tilspidset sig endnu i Almindelighed saa lidt som i Danmark i Særdeleshed. Lad os være vidtskuende. Lad os tage alle de Farer i Betragtning, som lurer paa de gamle Kulturlande og da først og fremmest vort eget, men udelukker vi allerede nu Haabet om og Troen paa vor egen økonomiske Udvikling og derigennem paa vor Evne til at hævde os som selvstændig Stat — og jeg anser Udvandringsspørgsmaalet for saare vigtigt i denne Forbindelse — saa rejser vi samtidig Spørgsmaalet om »at være eller ikke være«.

▫▫▫▫▫▫

Arbejdsløsheden i Jernindustrien.

Beskyttelsespolitik og Lønpolitik.

Paa Grundlag af et Materiale, indsamlet dels gennem Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund og dels gennem Arbejdsgiverforeningen, har Det statistiske Departement foretaget en Række Beregninger over Arbejdslønnen indenfor Smede- og Maskinarbejderfaget.

Ifølge de gennem nævnte Forbund indhentede Oplysninger var den gennemsnitlige Timefortjeneste for kjøbenhavnske Smede og Maskinarbejdere i November 1921 223 Øre mod 257 Øre i November 1922. For Provinsen var de tilsvarende Tal 184 Øre og 220 Øre. Nedgangen i den gennemsnitlige Timefortjeneste har herefter udgjort 34 Øre i Kjøbenhavn og 36 Øre i Provinsen (henholdsvis 13,2 pCt. og 16,4 pCt). For Provinsen og Kjøbenhavn under eet var Timefortjenesten i November 1921 203 Øre og i November 1920 237 Øre. Nedgangen andrager saaledes 34 Øre eller 14,3 pCt.

Saavel Arbejdsgiverforeningen som Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund har en Lønstatistik, der gaar mange Aar tilbage. Med Hensyn til de udbetalte Lønningers Højde i de enkelte Aar er der nogen Uoverensstemmelse mellem de to Opgørelser, idet Arbejdsgiverforeningens Tal i Reglen ligger et Par Øre over Forbundets. Bevægelsen i Tallene er derimod den samme, og der kan herefter opstilles følgende Beregning angaaende den gennemsnitlige Timefortjeneste i November Maaned i de forskellige Aar i Sammenligning med den Fortjeneste, der vilde have været opnaaet, hvis Lønnen var steget og faldet i nøjagtig samme Forhold som Pristallet.

			Den gennemsn. Timefortjeneste	Timefortjenesten reguleret efter Pristallet
Oktober	Kvartal	1914	60 Øre	60 Øre
—	—	1915	66 —	69,6 —
—	—	1916	81 —	81,6 —
—	—	1917	90 —	93 —
—	—	1918	114 —	109,2 —
—	—	1919	209 —	126,6 —
—	—	1920	251 —	157,2 —
—	—	1921	212 —	142,2 —

I November 1921, altsaa nogle faa Maaneder forinden den store Arbejdskamp tog sin Begyndelse, var Forholdet herefter det, at den gennemsnitlige Timefortjeneste var 212 Øre mod 60 Øre i 1914, uagtet Prisstigningen kun berettigede til en Løn af 142 Øre. Den meget afgørende Produktionsudgift, Arbejdslønnen, var saaledes 40 pCt. højere, end den efter Prisniveauet burde være det. For Industrien, der skulde imødekomme Kundernes Ønske om Prisnedsættelser og som trængtes haardt af den udenlandske Konkurrence, maatte en Bortfjernelse af denne Ekstraløn i Virkeligheden blive en Livsbetingelse.

At Arbejderne modsatte sig en saadan Nedgang, var vel at vente, men at Modstanden blev saa haard og bitter, som den virkelig blev, var vel i og for sig overraskende, eftersom det jo dog egentlig kun var et simpelt Retfærdighedskrav, at de enkelte Samfundsklasser og herunder ogsaa Arbejderklassen i en for

hele Samfundet saa vanskelig Tid maatte give Afkald paa en i de gode Tider sikret Præferencestilling.

For at forstaa Arbejdernes haardnakkede Modstand maa man imidlertid gøre sig det klart, at den nævnte gennemsnitlige Timefortjeneste ikke er noget fuldgyldigt Udtryk for Smedenes og Maskinarbejdernes økonomiske Kaar. Naar man vil drage en Sammenligning med Forholdene fra før Krigen, maa det først erindres, at Arbejdsdagen nu er 8 Timer, medens den dengang var $9^1/_2$ Time, hvorved Ugelønnen reduceres en Del. At det har spillet en Rolle for Arbejderne, der ganske naturligt maa regne med Daglønnen og ikke med Timelønnen, naar han selv skal opgøre sin Levestandard, kan vist ikke betvivles, selv om det paa den anden Side maa fastholdes, at Arbejderklassen ikke kan have privilegeret Krav paa, at den nu skal have samme Betaling for en mindre Arbejdsydelse, som den før Krigen fik for en betydelig større Ydelse.

En Modstand udelukkende baseret paa dette Forhold vilde altsaa have savnet enhver moralsk Baggrund. Den egentlige Forklaring for Arbejdernes Holdning kan da næppe heller søges heri, men derimod i *den hærgende Arbejdsløshed.*

Af Smede- og Maskinarbejderforbundets Medlemmer var i November 1920 kun 10 pCt. uden Arbejde. I November 1921 var af de 21 000 Mand, Forbundet da talte, kun 14 000 i Arbejde. De 21 000 hævede i 1920 en ugentlig Arbejdsfortjeneste paa ca. 2,4 Mill. Kroner, men i November 1921, da hver 3. Mand var arbejdsløs, var den heromhandlede Arbejderstyrkes samlede Ugefortjeneste gaaet ned til omkring 1,4 Mill. Kroner. At den gennemsnitlige Timefortjeneste — for dem, der var i Arbejde — kun var dalet 15 pCt., blev under disse Omstændigheder mere af teoretisk Interesse for denne Arbejdergruppe, der havde maattet se sin faktiske Indtægt blive omtrent halveret i Løbet af et eneste Aar.

Herigennem fremkom den ulyksalige Situation, som fandt sin Udløsning i den for hele Samfundet saa tabbringende Arbejdskonflikt. Paa den ene Side stod Industrilederne, der maatte og skulde have Arbejdslønnen ned, hvis ikke Udlandet skulde tage hele Markedet. For dem var den store Udgift til Arbejdsløn kun reduceret med 15 pCt., hvilket under de givne Forhold var absolut utilstrækkeligt. Paa den anden Side stod Arbejderne, der vel gennem Prisfaldet havde faaet sine Leveomkostninger sat ned, men som samtidig gennem Arbejdsløsheden havde faaet sin samlede Indkomst formindsket med 40 pCt., og som derfor ikke kunde frigøre sig for den Følelse, at det Offer, der var blevet dem paatvunget, allerede var altfor stort. Hvis man kunde have undgaaet Arbejdsløsheden, vilde denne uoverstigelige Hindring for et fredeligt og erhvervsbevarende Forlig næppe have eksisteret, og det kan vist betragtes som en fastslaaet Kendsgerning, at mange af Industriens Arbejdere vilde være gaaet med til betydelige Lønnedsættelser, hvis man blot havde kunnet sikre dem fuldt Arbejde.

Der er blevet talt og skrevet meget om et Samfunds Ret og Pligt under en Arbejdskamp, og der er ogsaa talt og skrevet meget om, at Foranstaltninger, der holder den abnorme udenlandske Konkurrence ude, vil tjene til at hindre det naturlige Prisfald og modvirke den Nedsættelse i Arbejdslønningerne, der maa til for igen at skabe sunde Vilkaar for dansk Produktion. De her anførte Tal for Smedene og Maskinarbejderne viser tydeligt, at den Omstændighed, at det uhindret tillodes den udenlandske Industri at kaste danske Arbejdere ud af deres Arbejde, mere end noget tjente til at hindre den Lønnedgang, Produktionen krævede. Overfor den ekstraordinære Konkurrence stod den danske Industri og dens Arbejdere magtesløse, eftersom de jo ikke kunde gaa ned til Marklønningerne.

Havde Samfundet derimod sikret Landets Arbejdere deres normale Arbejde, saaledes at Arbejdsfortjenesten ikke var blevet decimeret ved Arbejdsløsheden, vilde en Lønnedgang i Overensstemmelse med de ændrede Forhold næppe have stødt paa de store Vanskeligheder. Indenfor Produktionslivet vil alle føle, at det var Samfundets Pligt at skærme Landets Produktion mod den ganske abnorme Konkurrence, og som Forholdene laa, vilde det uden Tvivl ogsaa have været det klogeste af Samfundet at gøre dette, fordi man herigennem langt lettere var naaet ned til et Lønniveau, der tillod en sund Fremtidsudvikling.

Saaledes er det, som skulde sikre »de billige Omkostninger«, netop blevet Aarsagen til »de dyre« — og dermed af selvmodvirkende Karakter.

E.

Tekstilindustrien.

»Tekstilfabrikantforeningen« afholdt den 8. Juni sin ordinære Generalforsamling. Foreningen omfatter nu ialt 133 Fabriker, hvilke paa nogle faa Virksomheder nær indenfor Trikotagebranchen praktisk talt udgør hele Landets Tekstilindustri. Den samlede udbetalte Arbejdsløn hos Foreningens Medlemmer i 1921 har udgjort godt 17 Mill. Kr. mod ca. 31 Mill. Kr. i 1920, hvilken Nedgang ikke saa meget skyldes den overenskomstmæssigt gennemførte Lønreduktion, der for 1921 i Sammenligning med Toplønningerne i 1920 kun kan anslaas til ca. 20 pCt., som den Depression, Tekstilindustrien i det sidst forløbne Aar har arbejdet under, og som giver sig Udtryk ved, at den gennemsnitlige Beskæftigelsesgrad paa Fabrikerne kun har beløbet sig til ca. 60 pCt. Ved fuld Drift beskæftiges hos Foreningens Medlemmer ca. 12 000 Arbejdere foruden ca. 1300 Hjemmearbejdere — de sidstnævnte hovedsagelig ved Trikotagefabrikerne — men ved Arbejdets Genoptagelse efter Lock-out'en i Foraaret var Antallet af beskæftigede Arbejdere kun ca. 8000, og selv om der ganske vist i den seneste Tid har kunnet spores en Fremgang i Afsætningen og som Følge deraf i Beskæftigelsesgraden, kan der paa Grund af de højst abnorme Valutaforhold og den dermed i Forbindelse staaende Konkurrence fra Udlandet endnu intet bestemt udtales om nogen varig Bedring for Tekstilindustrien.

De ogsaa i det sidst forløbne Aar førte Forhandlinger med Regeringen om ekstraordinære Beskyttelsesforanstaltninger har da hidtil ikke givet noget Re-

sultat af Betydning, og den gennem den planlagte nye Toldlov ventede forbedrede Beskyttelse for Industrien er ogsaa udeblevet, idet Forhandlingerne som bekendt ikke har medført det ønskede Resultat. Arbejderforholdene har i det forløbne Aar bortset fra den store Lock-out i Foraaret, i hvilken Tekstilindustrien jo ogsaa maatte deltage, været meget rolige, men Industrien er selv med den sidst gennemførte Lønnedsættelse paa ca. 15 pCt. vedblivende uheldigt stillet i Forhold til det konkurrerende Udland, hvor Lønbevægelsen nedad er foregaaet i en endnu større Grad, idet f. Eks. Tekstillønningerne i Sverige for 1922 faktisk ligger ca. 50 pCt. under de danske Lønninger.

Paa Generalforsamlingen genvalgtes de afgaaende Bestyrelsesmedlemmer med Undtagelse af Fabrikant *S. Winkler*, Kolding, der var forhindret i at modtage Genvalg, og i dennes Sted indvalgtes Landstingsmand *I. Chr. Møller*, Aarhus, i Bestyrelsen. Som Formand genvalgtes ligeledes Fabrikant *Holger Sebbelov*, Kjøbenhavn, og til Næstformænd Fabrikant *Chr. Madsen*, Kjøbenhavn og Konsul, Direktør *A. Mengel*, Odense.

8-Timers-Dagen i Tyskland.

Bort fra den skablonmæssige Regulering.

Det tyske Lovforslag om Gennemførelsen af 8-Timers-Arbejdsdagen for Fagarbejdere er endnu ikke blevet ophøjet til Lov. Modstanden derimod er i de sidste Maaneder vokset stærkt, og den kommer ikke alene fra Arbejdsgivernes Side, men ogsaa fra betydende Nationaløkonomer og praktiske Politikere, deriblandt endogsaa nogle af de førende Socialdemokrater som *Cohen, Schippel, Kaliski* og andre, der tidligere principielt har forsvaret den og krævet dens Gennemførelse ved Lov. Selv om disse naturligvis vedblivende billiger 8-Timers-Arbejdsdagens Princip, mener de dog, at Hensynet til det tyske Erhvervslivs vanskelige Stilling kræver, at dens lovmæssige Gennemførelse udsættes nogle Aar. I Løbet af denne Tid haaber man saa, det skal lykkes at tilpasse Arbejdsydelsen efter den forkortede Arbejdstid, hvilket ingenlunde endnu er lykkedes.

Det bør dog ikke overses, at det overvejende Flertal af den egentlige Arbejderklasse med samme Energi som deres Klassefæller i andre Lande modsætter sig ikke blot en midlertidig Suspendering af 8-Timers-Arbejdsdagen, men ogsaa ethvert Forsøg paa Lempelser og vil sætte alt ind paa Lovens Gennemførelse i Rigsdagen. Dette fremgaar bl. a. af en Udtalelse af de tyske Fagforeningsforbund, hvori det hævdes: Overfor de Bestræbelser, der gaar ud paa at hindre 8-Timers-Arbejdsdagens lovmæssige Gennemførelse og igen at forlænge Arbejdstiden for Arbejdere og Funktionærer, erklærer det almindelige tyske Fagforeningsforbunds Forretningsudvalg, at Fagforeningerne vil yde den mest afgjorte Modstand mod ethvert Forsøg, der gøres i den Retning. 8-Timers-Arbejdsdagen er et gennem Overenskomst med Arbejdsgiverorganisationerne opnaaet og gennem Lovgivningen saavel som gennem den internationale Arbejdskonference i Washington anerkendt Gode, som den tyske Arbejderklasse ikke atter vil lade sig fravriste.

De tyske Fagforeninger ønsker dog paa den anden Side ingen skablonmæssig Regulering af Arbejdstiden, hvorved der ikke tages Hensyn til Erhvervslivets berettigede Krav. Men de føler sig overbeviste om, at Vejen gennem tarifmæssige Overenskomster er farbar til indenfor de nu tilladte Rammer at tilpasse Arbejdstiden efter ethvert virkeligt paatrængende Behov, og de er rede til at lette 8-Timers-Arbejdsdagens Gennemførelse ved en Tarifregulering. Men Forudsætningen herfor er den lovmæssige Anerkendelse af 8-Timers-Arbejdsdagen, og derfor maa Fagforeningerne tilbagevise ethvert Angreb paa dennes Gennemførelse ved Lov.

I denne Forbindelse vil det dog være rigtigt at fremhæve, hvad sikkert de fleste praktiske Studier indenfor det øjeblikkelige tyske Arbejdsliv godtgør, at den menige tyske Arbejder til Trods for den officielle Arbejderbevægelses Politik i al Fald for Tiden sætter Adgang til Fortjeneste nok saa højt som den begrænsede Arbejdstid. Under de herskende »svævende« Forhold baade paa disse og andre Omraader i Tyskland »tager man det ikke saa nøje«, og Adgangen til at tjene gode Overarbejdspenge stimulerer Trangen til at gaa ud over de 8 Timer, som derfor absolut ikke kan opstilles som nogen Norm for de virkelige Forhold i tysk Industri og Haandværk.

Men bortset hefra er det interessant at se, hvorledes man selv ved Forhandlinger med Tjenestemænd og Arbejderorganisationerne er i Stand til at skabe stor Elasticitet i det stivnede 8-Timers-System. Saaledes er det af Rigstrafikministeriet udarbejdede Lovudkast angaaende Arbejdstiden ved Jernbanerne stadig Genstand for Forhandlinger mellem Ministeriet og Jernbanernes Tjenestemænd og Arbejdere. Som det vil erindres, er det dels de tyske Baners som Følge af Krigsvirkningerne paa alle Omraader vanskelige Stilling — der naturligvis yderligere er blevet paavirket i økonomisk ugunstig Retning af 8-Timers-Arbejdsdagens Gennemførelse — der har givet Anledning til, at Ministeriet har taget dette Spørgsmaal op. Særlig indenfor Jernbanevæsenet maa der skelnes mellem *Tjenestetid* (Tjenesteberedskab, at være til Raadighed) og *effektiv Arbejdstid*, og det er derpaa, at Lovudkastet er bygget. Under de med Tjenestemændene og Arbejderne førte Forhandlinger har Ministeriet foreslaaet en Tjenestetid paa 10 Timer daglig for det kørende Personale og paa 12 Timer for det øvrige Personale; indenfor denne Tjenestetid skulde saa den effektive 8-Timers-Arbejdsdag ligge. Dette Standpunkt skal have fundet Tilslutning hos Fagorganisationerne, der altsaa for hele dette Omraades Vedkommende erkender, at Arbejdsberedskab ikke fuldt ud kan regnes som Arbejdstid. Imidlertid har der rejst sig en anden Vanskelighed, idet Jernbanestyrelsen forbeholder sig Ret til, i Tilfælde, hvor Forandringer i den nævnte Tjenestegøring kan blive nødvendig paa Grund af særlige Omstændigheder, at foretage saadanne Ændringer efter at have indhentet Udtalelse derom fra Distrikts-Driftsraadet (altsaa det Bedriftsraad, som repræsenterer Personalet indenfor vedkommende Jernbanedi-

strikt). Fagforeningerne forlanger derimod, at Bedriftsraadet ikke blot skal høres, men ogsaa have Medbestemmelsesret.

For saa vidt det gennem de fortsatte Forhandlinger lykkes at opnaa Enighed paa dette Punkt, vil Bestemmelserne angaaende Jernbanernes Arbejdstid rimeligvis blive indført i den almindelige Arbejdstidslov. I modsat Fald vil de fremkomme i et særligt Lovforslag. Men den Eftergivenhed, der allerede er vist fra Fagorganisationernes Side, giver dog Sandsynlighed for, at den skematiske 8-Timers-Arbejdsdag har udspillet sin Rolle indenfor Jernbanedriftens Omraade.

Sic transit —.

Dansk Forening for Beskyttelse af industriel Ejendomsret.

Dansk Forening for Beskyttelse af industriel Ejendomsret, hvis Formaal er at bidrage til Udviklingen af den indenlandske Lovgivning og til en ensartet Retspraksis vedrørende industriel Ejendomsret, afholdt sit ordinære Aarsmøde den 26. Maj i Industriforeningen.

Direktør *Chr. H. Olesen* valgtes til Dirigent, hvorefter Formanden, Direktør *H. P. Prior*, aflagde Beretning om Foreningens Arbejde i det forløbne Aar.

Af Beretningen fremgik bl. a., at Foreningen ved et nedsat Udvalg har haft Lejlighed til at give Oplysninger til det Arbejde, der for Tiden udføres af »Den af Folkeforbundets Raad nedsatte økonomisk-finansielle Kommision« for en fornyet Revision af »den i Bryssel Aar 1900 og i Washington Aar 1911 reviderede Pariser-Konvention af 20. Marts 1883«.

Dernæst fulgte Regnskabsaflæggelse. Foreningens Formue udgør nu ca. 12 000 Kr.

Det efterfølgende Valg af Bestyrelse gav som Resultat, at Direktør *H. P. Prior*, Direktør *Chr. H. Olesen*, Overretssagfører, Dr. polit. *F. Pio*, Professor *P. O. Pedersen*, Direktør *A. Bock*, Ingeniør *Vestesen*, Ingeniør *A. Clemént*, Direktør *Hofman-Bang* og Ingeniør *A. Marcus-Møller* valgtes.

Ved et efterfølgende Bestyrelsesmøde valgtes Overretssagfører, Dr. polit. *F. Pio* til Foreningens Formand for det kommende Aar.

Mindre Meddelelser.

Vor Handelsbalance.

De første Maaneder af indeværende Aar fremviste en umiskendelig Bedring i vor Handelsbalance. Januar Maaned udviste saaledes en Import af 102 Mill. Kr. mod en Eksport af indenlandske Varer for 76 Mill. Kr., hvilke Tal i Februar var henholdsvis 70 Mill. Kr. og 73 Mill. Kr. og i Marts 103 Mill. Kr. og 95 Mill. Kr. Som vi allerede tidligere har gjort opmærksom paa, var imidlertid denne Bedring, der væsentlig skyldtes en Nedgang i Importen, som i Slutningen af 1921 var 140 à 150 Mill. Kr. maanedlig, en direkte Følge af den store Arbejdsstandsning og saaledes i og for sig ikke noget glædeligt Fænomen. Nu kommer Opgørelsen fra April Maaned og bekræfter det unormale i de foregaaende Maaneders Tal med en Import af 126 Mill. Kr. og en Eksport af 70 Mill. Kr., hvilket giver et Importoverskud af 56 Mill. Kr. — en Rekord, der meget minder om den værste Tid i 1919 og 1920. Med Spænding maa man da afvente de næste Maanedsopgørelser, der skal vise, om vi her kun staar overfor et forbigaaende Tilbageslag, eller vi atter er inde paa et uheldsvangert Skraaplan.

Dansk Legetøj.

Det er en Fornøjelse at følge Landsforeningen »Dansk Arbejde«s Virksomhed. Uanfægtet af Krise og Depression eller maaske rettere tilskyndet heraf har Foreningen i de sidste Aar gennem sin Agitationsvirksomhed, sin Optræden overfor Autoriteterne og gennem sit frisk skrevne Medlemsblad gjort en udmærket Indsats for den gode Sag, Foreningen har paa sit Program. Som et nyt Led i Bestræbelserne for at slaa til Lyd for den indenlandske Produktion har Foreningen i disse Dage i Industriforeningens Udstillingslokaler afholdt en Udstilling af dansk Legetøj, fremkommet som Resultat af en Konkurrence, og det var baade morsomme og opmuntrende Resultater, der vistes. Fra de specifik danske Julenisser til det mest moderne mekaniske Legetøj viste dansk Arbejde, at der ogsaa paa dette Felt kan skabes gode og fikse Ting, der fuldt ud staar paa Højde med Udlandets.

Udstillingen, der kunde glæde sig ved et stort Besøg, skal antagelig nu paa Provinsturné og vil forhaabentlig sætte sig varige Spor til Gavn for de mange Udstillere lige fra de ældre, indarbejdede Virksomheder til Nybegynderne.

Arbejdstiden i Holland.

Den hollandske Regering har forelagt Deputeretkammeret et Lovforslag om væsentlige Ændringer i Loven om Arbejdstid af 1. November 1919. Lovforslaget er motiveret med, at det efter Regeringens Mening vil være betænkeligt for den hollandske Industri at bevare en Arbejdstid paa 45 Timer om Ugen, naar der ikke er Udsigt til, at andre Lande vil begrænse Arbejdstiden lige saa meget, og endvidere med, at man under den herskende Industrikrise maa lægge Vægt paa at formindske Poduktionsomkostningerne, særlig ved en Forlængelse af Arbejdstiden. I Overensstemmelse hermed foreslaaes det for det første at erstatte den 45 Timer ugentlige Arbejdstid med 48 Timer om Ugen ($8^1/_2$ Time om Dagen og halv Fridag om Lørdagen). Der er dernæst foreslaaet betydelige Forandringer i Bestemmelserne om Adgang til Overarbejde med det Formaal at gøre det lettere at faa Tilladelse hertil. Der foreslaas ogsaa en Række Ændringer vedrørende det forberedende Arbejde og Oprydningsarbejdet i Fabriker og paa Værksteder og angaaende Natarbejde og Søndagsarbejde, alt med Lettelser i Arbejdsforholdene for Øje.

Frankrigs Genrejsning.

I de krigshærgede Egne mod Nord og Øst er nu 1 500 000 ha eller 75 pCt. ef hele Arealet atter taget

op til Dyrkning. Landbrugsproduktionen har herefter naaet et saadant Omfang, at Frankrig selv, forudsat at Vejrbetingelserne er gunstige, vil være i Stand til iaar næsten helt at tilfredsstille Forbruget af de vigtigste Næringsmidler.

Udviklingen af Frankrigs Kulproduktion har allerede gjort det muligt i væsentlig Grad at formindske Importen af Brændsel. — Handelsbalancen viser i det hele stadig Bedring. Indførselsoverskudet var i 1921 mindre end 2 Milliarder, medens det i 1920 oversteg 23 Milliarder. Denne Bevægelse har bidraget til at forøge Francens Købeevne: Sterling og Dollars, som i Januar 1921 steg til henholdsvis 61 og 17 fr., faldt i Marts 1922 til 48 og 11 fr.

Fra et socialt Synspunkt er Landets økonomiske Genrejsning foregaaet roligt. Arbejderne har indset Nødvendigheden af Lønnedsættelser, efterhaanden som Leveomkostningerne falder, og saadanne Nedsættelser har fundet Sted uden særlig alvorlige Konflikter mellem Arbejdsgivere og Arbejdere. Endvidere har Tusinder af Arbejdsmænd forladt Industrien for at vende tilbage til Landet, hvorved de dels afvender Faren for Arbejdsløshed, dels bringer Landbruget den Hjælp, som det har saa haardt Brug for.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Købestævnet i Fredericia.

Det danske Købestævne har paabegyndt Udgivelsen af periodiske Meddelelser, der udsendes en Gang ugentlig i Købestævne-Maanederne og ellers en Gang om Maaneden. Meddelelserne bringer forskellige Nyheder og Oplysninger af Interesse for de forskellige Stævner og samtlige Udstillere paa disse.

Aarets Stævner er nu iøvrigt fastlagt saaledes: *Det almindelige Købestævne* fra 22.—30. Juli, *Branchestævnet for Boligbyggeri* fra 5.—13. August og *Branchestævnet for Nærings- og Nydelsesmidler* fra 2.—10. September. Man mener at kunne regne med livlig Deltagelse til samtlige Aarets Stævner.

Den svenske Messe i Gøteborg.

Fra det kgl. svenske Generalkonsulat har Tidsskriftet faaet tilsendt Prospekt for Messen i Gøteborg, der afholdes i Dagene 3.—9. Juli. I Prospektet betegnes Gøteborgs Messen som »Sveriges eneste officielt autoriserede Rigsvaremesse«.

Luxembourgs Toldtarif.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Gennemsyn et gennem Udenrigsministeriet modtaget Eksemplar af Luxembourgs nye Toldtarif.

Lettisk Toldtarif.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Gennemsyn et fra Udenrigsministeriet modtaget Eksemplar af den lettiske Toldtarif, der traadte i Kraft d. 2. Juni d. A.

Import til Letland.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at der ved lettisk Forordning fra d. 15. Juni kræves udfyldt nye Anmeldelsesblanketter af Importørerne ved Toldklarering i Letland.

De lettiske Speditører tilraader ved Afgivelsen af Ordrer til Udlandet at forlange Fakturaer i to Eksemplarer fra Afsenderen, indeholdende følgende Oplysninger:

Oprindelsessted og Datum.
Emballagens Art.
Antal af Kolli, Mærker og Numre.
Vægten, brutto, ren netto og netto med den indre Indpakning, eventuelt Stykantal.
Varens almindelige Handelsbetegnelse.
Varens Pris eller Værdi.
Afsenderens Underskrift eller Stempel.

Internationale Maskinudstillinger i Belgien.

Ifølge Meddelelse fra Oplysningsbureauet for Erhvervene vil der i Gent i Tiden fra Juni til Oktober 1923 blive afholdt en Udstilling, omfattende anvendt Mekanik og Elektricitet (Exposition des applications de la Mécanique et de l'Electricité).

I Brüssel vil der i Februar næste Aar blive afholdt en Udstilling af Landbrugsmaskiner, arrangeret af »Société de Mécanique et d'Industries Agricoles«.

Angaaende den forstnævnte Udstilling er der modtaget et Propagandaskrift, som henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

International Landbrugsudstilling i Kovno.

Fra Oplysningsbureauet for Erhvervene har Industriraadet modtaget en foreløbig Meddelelse angaaende Afholdelsen af en Landbrugsudstilling i Kovno i Tiden fra 10.—20. Septbr. d. A. Paa Udstillingen vil der foruden Kreaturer og Fjerkræ være Lejlighed til at udstille Landbrugsmaskiner af alle Slags, Mælkerier, Keramik og Glasarbejder, Læderarbejder, Manufaktur samt kemiske Artikler.

En Oversættelse af de foreløbige Regler for Deltagelse i Udstillingen vil kunne faas til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Polsk Toldtarif.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget et Eksemplar af polsk Forordning af 7. April d. A. indeholdende Ændringer i Toldtarifen for en Række Varer, for hvilke der hidtil gjaldt Toldlettelser. Tilsyneladende betyder Forordningen en Formindskelse af disse Toldlettelser, men i Betragtning af det stadige Fald i den polske Valuta og den tilsvarende Forhøjelse af den almindelige Toldagio betyder de ved nævnte Forordning hjemlede Toldlettelser faktisk en à jour-Føring af de hidtil gældende.

Forordningen er henlagt til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Kataloger til Ægypten.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget en Anmodning fra det ægyptiske Finansministeriums »Bureau of Commeree and Industry« til danske Industridrivende om at fremsende Kataloger forsynede med Priser til Bureauets Katalogsamling.

Samlingen, der tæller ea. 15 000 Kataloger fra alle Lande, angives at blive meget benyttet.

Fra Biblioteket.

Biblioteket bringer denne Gang en Oversigt over moderne Literatur om Cykler, Motoreykler, Automobiler og Flyvemaskiner.

Tidsskrifter for Automobiler, Motorcykler og Flyvning:
Automotive Industries.
»Auto«
Motorbladet.
Zeitsehrift für Flugteehnik.

156. Paller, Rv. Der Fahrrad-Reparateur. Leipz. 1920. 110 S.
156. Motor Cyeles and how to manage them. Lond. 1920. 278 S.
156. Caesar, G. Das moderne Motorrad. Berl. 1916. 139 S.
156. Lehmann, O. Das Cycleear. Berl. 1919. 174. S.
156. Thäter, U. Deutsche Krafträder und Kleinfahrzeuge. Berl. 1921. 121 S.
156. Schmitto. Motoreyclen og dens Behandling. København.
156. Valentin, E. Automobilteehnisehes Handbuch. 9. Aufl. Berl. 1919. ca. 1500 S.
156. Duncan. The modern motor car. 2. Ed. Lond. 1912. 112 S.
156. Marret, G. Le ehâssis automobile. Paris 1917. 147. S.
156. Autos Haandbog i Motoreykling. Kbhvn. 1915.
156. Heldt, P. M. The Gasoline automobile I. Motor. II. Car. 5. Ed. N.-Y. 1918.
156. von Löw. Das Automobil, sein Bau u. sein Betrieb 4. Aufl. Berl. 1921. 356 S.
88. Valentin, E. Fabrikation von Motoren u. Automobilen. Berl. 1915. 328 S.
156. Vogelsang, W. Der Automobilmotor. 2. Aufl. Berl. 1921.
88. Ledertheil, H. Die Zweitaktmotoren. 2. Aufl. Berl. 1918. 236. S.
156. Augsburger, A. Der Lastwagen-Motor. Berl. 1919.
156. Heldt-Isenthal. Der Verbrennungsmotor. Berlin 1916.
156. Loewe v. Konstruktionsbereehnung von Kraftfahrzeugen.
156. Schneider. Kraftfahrzeugen. 1918.
88. Schimek, Eg. Die magnetelektrischen Zündapparate. 2. Aufl. Berl. 1918. 228 S.
156. Steinfurth. Neuere Vergasser. Berl. 1921.
156. Pflug, Fr. Gesehwindigkeitsmesser. Berl. 1908.
156. Sehmitto. Automobilet I.—II. Kbhvn.
156. Pagé, V. Automobile repairing made easy 5. Ed. Lond. 1918. 1060 S.
156. Sehwaiger, J. Störungen am Kraftwagen. Berlin 1916. 160 S.
156. König, Ad. Ankauf u. Unterhaltung gebrauchter Kraftwagen. Berl. 1918. 160 S.
156. Haugestad. Automobil A. B. C. Kria. 1919.
156. Bratt, Erland. Chauffør boken. Stockh.
156. Reise, Konr. Karosseriebau. Berl. 1917. 126 S.
157. Nimführ, R. Leitfaden der Luftschiffahrt u. Flugtechnik. Wien 1910.
157. Müller, K. Flugmotoren. 2. Aufl. Münehen 1918. 141 S.
157. Vogelsang, W. Der Flugmotor und seine Bestandteile. 3. Aufl. Berl. 1918.
157. Kohl, H. Der Flugmotor. Stuttg. 1918. 91 S.
157. Vogelsang, W. Die Stabilisierung der Flugzeuge. Berl. 1917.
157. Büttner, Alex. Behandlung, Inbetriebnahme und Reparatur von Flugzeugen. Berl. 1918. 168 S.
157. Immler, W. Flugzeugkompasswesen und Flugsteuerkunde. Berl. 1918. 134 S.

Notitser.

„Tidsskrift for Industri“. Da Direktor *H. P. Prior* paa Grund af meget andet Arbejde har ønsket at udtræde af Redaktionsudvalget, har Industriforeningens Bestyrelse i Stedet indvalgt Direktør *Torben Zahle* i dette. Til Direktor *Priors* Efterfolger som Formand for Redaktionsudvalget har dette derefter valgt Fabrikant *C. F. Jarl*.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 13 1. JULI 1922

De danske Moser.

Foredrag holdt i Industriforeningen April 1922 af Ingeniør, cand. polyt. *M. Ib Nygeboe.*

Findes der noget sikrere Middel mod en syg Balance end selv at fremstille sine Raaprodukter og derved spare at købe dem udefra, og har vi for Tiden andre Raaprodukter, der kan fremstilles som Erstatning for tilførte, end netop Tørven?

DEN foreliggende Situation, der er kendetegnet ved en daarlig Handelsbalance, stor Arbejdsløshed, slette Udsigter og navnlig stor Uvished, stiller Krav til Staten og Befolkningen i Retning af at finde nye Indtægtskilder. Jeg vil paavise, at vore Moser her har større Betydning, end de fleste aner. Vor Tørvebeholdning er ca. 250 Mill. Tons, vor aarlige Kulimport er 4 Mill. Tons, hvis vi kan opretholde den samme Industri som før Krigen; men hvorledes skal man faa det store Publikum, særlig i Byerne, til at anvende Tørv? Dette kan kun ske, naar Tørven forædles, og jeg vil derfor undersøge den Mulighed, at vi erstatter 1 Mill. Tons Kul med Tørv i forædlet Form, navnlig som Briketter, delvis ogsaa som Tørvepulver og Koks. Det forædlede Produkt vil have en Brændværdi af $^2/_3$ af gode engelske Kul, og der skal altsaa produceres 1,5 Mill. Tons Briketter. Hertil vil medgaa Tørvemasse svarende til ca. 2,1 Mill. Tons tørre Tørv, hvortil kommer den almindelige Tørveproduktion, som jeg anslaar til ca. 400 000 Tons; ialt vil der saaledes bruges ca. $2^1/_2$ Mill. Tons, eller vor Tørvebeholdning vil i 100 Aar kunne yde Erstatning for 1 Mill. Tons Kul aarlig. Skal vi fremstille $1^1/_2$ Mill. Tons Briketter, vil der rundt i Landet kræves maaske 25, maaske 50 Briketfabriker. Enhver Mose paa indtil 100 ha kan komme i Betragtning; flere smaa Moser kan levere til samme

Fig. 1. Lübecker Gravemaskine.

Anlæg. Da Tørvemoserne som oftest ligger i ret tyndt befolkede Egne, vil der omkring hver Fabrik kunne skabes smaa Jordbrug og derved naturlige Arbejdsforhold. Anlægene maa drives af private Selskaber, men af Hensyn til Samfundets Interesse maa Staten være interesseret deri. Hedeselskabet turde være et lysende Forbillede for en slig Virksomhed. Fabrikernes Anlægssummer pr. Ton Briketter kan anslaas til ca. 15 Kr. pr. Ton, hvilket vil sige, at der bindes en Kapital paa 20—25 Mill. Kr. Til Sammenligning har det Interesse at erindre, at vi gav 30 Mill. Kr. til Arbejdsløshedsunderstøttelse i Januar Kvartal; Istandsættelse af Sønderjyllands Veje siges at ville koste 21 Mill. Kr. Uden at komme ind paa, hvorledes den nævnte Anlægskapital skaffes tilveje, skal jeg anføre, hvilken Værdi en saadan Kapitalanbringelse yder:

Fig. 2. Hässleholmer Gravemaskine.

Aktiver:

1) Den forbedrer vor Handelsbalance med den Pris, vi maa betale for 1 Mill. Tons gode engelske Kul. Naar jeg ansætter denne Sum til 35 Mill. Kr., er der lige saa megen Sandsynlighed for, at det er for lidt, som at det er for meget.
2) Den giver Beskæftigelse til mindst 10 000 Mennesker i Gennemsnit Aaret rundt, fordelt med maaske 15 000 i Sommerhalvaaret og 5000 i Vinterhalvaaret. Hvis man, som mange mener, maa regne med Arbejdsløshed her i Landet i de nærmest kommende Aar, vil den Sum, som i Arbejdsløshedsunderstøttelse maa ydes til disse Arbejdere, næppe kunne sættes til mindre end 10—12 Mill. Kr. Denne Sum spares altsaa aarlig, og hvad mere er: Staten faar 10 000 erhvervende, skatteydende Borgere.
3) For direkte Skatter fra Anlægene vil der tilgaa Statskassen Indtægter; yderligere vil vore Baner tjene ved Transporten, og et stort Antal Folk finde Beskæftigelse i Forbindelse med Transporten og ved Fabrikernes Anlæg.

Passiver:

1) Da Briketterne skal sælges til en Pris pr. Varmeenhed, der svarer til Kulprisen, vil der *muligt* fremkomme en Differens mellem Briketternes Produktionspris og Salgspris.
2) Dampskibsfragten mister Transporten af 1 Mill. Tons Kul; denne Indtægt gaar dog delvis direkte eller indirekte til Udlandet.

Et ganske særligt Forhold, der taler for Planen, er den Omstændighed, at vi i Tilfælde af manglende Kultilførsel o. s. v. staar nogenlunde uafhængige af Udlandet.

Man vil naturligvis spørge, hvilken Risiko denne Plans Realisation vil medføre. Hertil vil jeg svare, at for det første er Tallet 1 Mill. Tons Kul nogenlunde vilkaarligt valgt. Man bygger ikke 25 Briketfabriker paa een Gang, men man begynder med et Par Stykker, og Forholdene vil saa regulere sig selv. Med Hensyn til Driften vil dens Intensitet afhænge af Kulprisen; med høje Kulpriser vil der arbejdes med fuld Kraft, med synkende Kulpriser tager Driften af, og ved særlig lave Kulpriser standser man. At Markedet og Driften vil blive underkastet saadanne Sving-

ninger, er der næppe Tvivl om. Det værste, der altsaa vil kunne ske, er, at Fabrikerne ligger stille, hvilket vil medføre 1 Mill. Kr. i Rentetab om Aaret; forøvrigt kan man gaa ud fra, at nogle af Fabrikerne altid vil kunne holdes i Gang. Men alene for at være forberedt paa en kommende Situation synes jeg, det er forsvarligt at betale 1 Mill. Kr. i Assurance om Aaret; en saadan Garanti for vor Brændselsforsyning er lige saa berettiget som de mange andre Foranstaltninger, der sikrer Samfundets Tarv. Da Briketterne kan fremstilles for en Pris, som for Øjeblikket svarer til Kul af ca. 30 Kr., vilde Fabrikationen i dette Øjeblik bære sig, men selv med faldende Kulalle — desværre — bliver sat i Sparekassen.

Med Hensyn til Udsigterne til Prisfald paa Kulmarkedet bør man erindre, at Kulminerne i Storbritannien i Øjeblikket drives med et endog ret betydeligt Tab. Kulindustrien skal saaledes i September og Oktober forrige Aar have givet et Underskud paa henholdsvis £ 620 000 og £ 1 150 000. Der er vel ingen, der for Alvor tror, at den engelske Kulindustri fremdeles vil bære et aarligt Tab paa et Par Hundrede Mill. Kr.

Fabrikationen af Tørvebriketter vil have den almindelige Tørvefabrikation til Grundlag, og det

Fig. 3. Hydropeat Anlæg i finsk Mose.

priser er de Fordele, som Fabrikationen byder vor Handelsbalance, og hvormed den afhjælper Arbejdsløsheden, saa store, at det er forsvarligt, at Staten yder et Tilskud. Man maa vel huske, at de Omstændigheder, der gør, at Kullene her i Landet bliver billige, især Arbejdslønnen, efter al Rimelighed ogsaa vil medføre lavere Briketpriser, og man maa navnlig ikke glemme, at selv om Produktionsprisen skulde blive 40 Mill. Kr., medens Handelsbalancen kun forbedres med Kul til 35 à 40 Mill. Kr. — hvilket altsaa vil sige, at der kommer et Driftstab paa 5 Mill. — bliver alle Pengene for Tørvene her i Landet: de 60 pCt. gaar til Arbejderne, de 25 pCt. til Transport og Fragt, Efterarbejder og Skatter, og de 15 pCt., som Selskaberne maa have som Bruttoindtægt, er ogsaa Penge, som man maa regne med kommer til Anvendelse her i Landet, selv om de ikke vil derfor antagelig findes rimeligt, at jeg i Tilslutning til det foregaaende giver nogle Meddelelser om, hvorledes Tørvefabrikationen drives i Øjeblikket, og om de Muligheder, som findes for Tørvens Forædling.

Det maa indrømmes, at meget af, hvad der i Krigsaarene blev kaldt for Tørv, ikke var Tørv, men god dansk Muld med passende Tilsætning af Mosekalk eller Ler, og af Hensyn til Fremtiden bør det slaas fast, at vaade Tørv ikke er Brændsel; men saa maa man paa den anden Side have Ret til at hævde, at tørre Tørv med rimeligt Askeindhold er et fortrinligt Brændsel, og at det er Industri at fremstille dette Produkt, det er en Masseproduktion, der stiller store Fordringer til dens Udøvere, og naar man hører, at Æltetørv, som de fremstilles for Tiden, underkastes 12 Behandlinger og dog skal fremstilles til en Salgs-

20

pris, der iaar vil være ca. $^{3}/_{4}$ Øre pr. Stk. à 0,5 kg, forstaar man, at det er en meget vanskelig Masseproduktion, og er en Industri, som andre Industrigrene slet ikke behøver at skamme sig over at komme i Selskab med.

I Middelalderen afgav Skovene paa Øerne og Moserne i Jylland vor Brændselsforsyning; i det attende Aarhundrede er der den første Antydning af rationel Tørveindustri i de jyske Amter. I Midten af det forrige Aarhundrede begynder Kullene at fortrænge Tørven, hvis Produktion til omkring Aarhundredskiftet stadig gaar tilbage. Paa det Tidspunkt dannes en Moseindustri-Forening, foreslaaet af den udmærkede Ritmester Rahbek og ført frem af Kammerherre Steensen de Leths Autoritet. Det var forøvrigt et Møde i 1903 i Industriforeningen, der med sin overvældende Tilslutning bragte den unge Forening over det døde Punkt.

Produktionen af Tørv var omkring 1900 ca. 50 000 Tons og steg omkring Krigens Begyndelse til 200 000 Tons, var i 1918 paa et Maksimum paa $2^{1}/_{4}$ Mill. Tons, gik det følgende Aar ned til $1^{1}/_{2}$ Mill. Tons for atter i 1920 at komme op paa 2 Mill., og var i 1921 knap 1 Mill. Tons, men det maa anses for ret umuligt at holde den ene Mill. Tons oppe, hvis der ikke indtræffer særlige Omstændigheder.

Jeg skal ganske kort gennemgaa de mest kendte Tørveproduktions-Maader.

For at fremstille Tørven er det ikke nok at have en Mose, man maa ogsaa have en Læggeplads, et Areal, hvor de producerede Tørv kan blive udsat for Vind og Sol, saaledes at Vandindholdet af Tørvemassen i Mosen, der varierer fra 85 pCt. til 90 pCt., kan komme ned paa 25 à 30 pCt. Den ideelle Læggeplads er græsbevokset, mager Agerjord, hvor Mulddækket er tyndt, og hvor det underliggende Sand ikke er for finkornet. Paa et saadant Areal vil Vandet, som Tørven afgiver, hurtigt forsvinde, hvad der derimod ikke er Tilfældet, hvis man bruger en Læggeplads, hvor Undergrunden er stærk lerholdig; hvad selve Mosen angaar, da er det kendt fra Tørvestrøelse, at Tørvejord er vandsugende, og heraf følger, at en tør Moseoverflade kan være god, men kommer der Regn, holder Mosejorden paa Fugtigheden, og det kan endog tænkes, at en halvtør Tørv trækker Vand nedefra. Læggepladsens Valg og Vedligeholdelse er af afgørende Betydning for en tørveproducerende Moses Trivsel.

Fig. 4. Hydropeat-Anlæg. Lossprøjtning af Tørvejorden.

Den simpleste Maade at producere Tørv paa er som Skæretørv, hvor det eneste Middel, man anvender, er en Spade. Hvorvidt det er en god og billig Maade at producere paa eller ikke, beror for Godhedens Vedkommende paa Mosejordens Sammenhængsevne og for Billighedens Vedkommende ofte paa Transportforholdene paa Moseoverfladen.

Ved Maskintørv forstaar man enhver Tørv, der er fremstillet paa anden Maade end Skæretorv. I Danmark kender vi bedst den *Rahbek'ske Æltemetode,* kendetegnet ved, at der til Tørvejorden, der kan opgraves med Spade eller Gravemaskine, under Bearbejdningen i et Ælteværk, tilsættes *meget* Vand, saa at denne danner en Grød. Meningen hermed er, at Tørvetaverne skal kunne rives fra hinanden og, naar Vandet atter gaar bort, lejre sig tættere end i den oprindelige Tørvemasse. Her skal kun lige nævnes, at den producerede flydende Masse spredes paa Læggepladsen i 10 à 12 cm Tykkelse og derefter formes til Tørv ved Hjælp af en Formemaskine. Fig. 1 viser en almindelig Lübecker Gravemaskine arbejdende i en dansk Mose.

Mere kendt i andre Lande er Pressetørven, hvor Tørvemassen, under Tilsætning af lidt eller intet Vand, gaar gennem en Skæremaskine, som har til Hensigt at rive Tørvetaverne fra hinanden, men Systemet har vist sig mindre godt anvendeligt i mange Tilfælde, Sønderrivningen er for ufuldstændig, og det er derfor langt fra alle Moser, hvor Presseanlæg kan bruges med Held. Ved store Anlæg er saadanne Presser sat i Forbindelse med Gravemaskiner, som tager Tørven direkte fra Mosen og bringer den til Pressen; fra Pressemundingen tages Tørven paa Brædder, der stilles paa Vogne, der køres ud paa Læggepladsen, hvor de tømmes; Udbringelsen paa Læggepladsen kan ogsaa ske automatisk ved Transportbaand hvilende paa et Rullestativ, der kan være op til 100 m; hver Gang Baandet er fyldt, vendes det automatisk, saa Torven falder ned paa Moseoverfladen, samtidig med at Udlæggeren kører et Stykke frem. Der er mange Konstruktioner, og der er mange Maader at udfore et saadant Anlæg paa. Fig. 2 viser en Hässleholmer Gravemaskine med Udlægger arbejdende i den Lille Vildmose.

Fig. 5. Formning med Rasmussens Tørveformemaskine.

Medens Læggepladsen ved Skæretørv næsten altid er Mosen, søger man derimod saa vidt muligt ved de Rahbek'ske Ælteværker at skaffe sig Højjord til Læggeplads. Ved Pressetørv er Mo-

sen saa godt som altid Læggepladsen; dette gælder selvfølgelig altid, naar man anvender automatiske Udlæggere, og det er efter min Mening den afgørende Mangel ved Pressemetoden. Efterhaanden som man æder sig ind i Mosen, maa man planere tilsvarende Arealer, og da det er dyrt, bliver det ofte ikke gjort eller gjort slet, og man faar ikke Tørv, men Tørveklumper, som til Husholdningsbrug er højst uheldige. I Moser med mange Trærødder er Gravemaskiner næsten altid uanvendelige.

Et Rahbeks Anlæg, der i 1915 blev opstillet i Nærheden af Moskwa, gav Anledning til, at russiske Ingeniører tog Spørgsmaalet op og bragte, hvad man vel tør kalde et Fremskridt indenfor Tørveindustrien. Det dansk-russiske Værk arbejdede ikke tilfredsstillende, da Mosen var fuld af Rødder; Gravemaskinen, der var brugt dér, maatte hyppigt standses, og Tørvejorden, der tilgik Ælteværkerne, maatte passere Riste med kvarterstore Maskeaabninger for at forhindre Rødder i at gaa ned i Sneglene, hvilket ogsaa gav Anledning til talrige Standsninger. Man fandt saa paa at sprøjte Tørvejorden løs, hvilket i og for sig ikke er noget nyt Gravesystem; det er brugt ved Minearbejder, og det er brugt i Skovegne for at danne Transportkanaler for Træ, men det er første Gang, det er brugt for Tørvejord; den producerede Masse suges ved en særlig konstrueret Suger op til en Centrifugalpumpe, som trykker Vællingen ud i et Rørsystem, der anbringes paa Læggepladsen, og Resten af Behandlingen er den sædvanlige med Formning osv. Metoden er kaldet »Hydropeat«, og Fig. 3 viser et saadant Anlæg arbejdende i en finsk Mose. Man ser Sugeren forrest paa Billedet ophængt i Kranudlæggeren, og man ser Rørene, der fører Tørvemassen ud paa Pladsen. Den lange Kran, som er drejet ind i Billedets Plan, anvendes ved Optagning af Rødder paa Mosen, idet den tjener til Ophængning af en Tang, der sænkes ned i Tørvegraven, og med hvilken Rødderne fiskes op og drejes ind paa Mosen. Da Rødder saa sjældent forekommer i danske Moser, vil en saadan Foranstaltning næppe være paakrævet her i Landet. Fig. 4 viser Losssprøjtningen af Tørvejorden, og Fig. 5 viser Formningen ved Hjælp af en af Tørvekonsulent Jul. Rasmussen konstrueret Formemaskine, som nu anvendes paa de fleste af de store Moser her i Landet og ogsaa i Udlandet, hvor Æltetørv fremstilles. Denne Maskine erstatter paa en meget billig Maade det allerværste Arbejde ved Æltetørvenes Fabrikation, nemlig Flytningen af de tidligere anvendte Træforme.

De Produktionsmetoder, jeg omtalte før, gaar alle ud fra, at man anvender en Læggeplads, hvor Tørvemassen, som er uafhængig af den anvendte Metode, og som indeholder fra 85 til 95 pCt. Vand, afgiver saa meget Vand, at den færdige Tørv ikke indeholder over 25 à 30 pCt. Vand. Det er derfor selvsagt, at det kun er tidligt Foraar og i den egentlige Sommer, der kan arbejdes, og Tiden er forskellig for de forskellige Lande. Vi tør her i Danmark regne med ca. 90—100 Arbejdsdage; i Frankrig kan man regne med 120, i Norge maa man nøjes med 60. Skal Tørveproduktionen blive en Aars-Produktion, maa man derfor have andre Metoder end Luft- og Soltørring for at skaffe Vandet bort. Det kan ikke ske ved Presning af Tørvejorden lige fra Mosen, idet Tørven med Vandet danner en saakaldt kolloidal Masse, en Slags Gelé, hvor Vandet ikke under nogetsomhelst Tryk lader sig fjerne udover nogle faa Procent; skal man længere ned, maa der indskydes en Proces, som ophæver den førnævnte kolloidale Tilstand. En saadan Proces er funden af Svenskeren Ekenberg, idet han paaviste, at en Opvarmning fra 160—220° brød den kolloidale Tilstand. Teorien var rigtig nok, men i Praksis har den endnu ikke kunnet udføres. En Tysker har saa langt tilbage som i 1881 paavist, at Tørvejord tilsat faste Legemer i smaa Størrelser vil forandre sig saaledes, at Vandet lader sig presse ud. De faste Legemer kan være Koks- eller Kulsmuld og Savsmuld, kan ogsaa være af ikke-organisk Natur, og kan selvfølgelig ogsaa være Tørvesmuld. Det sidste er anvendt af et tysk Firma og kendt under Navnet »Madruck«, og paa et Forsøgsanlæg har nævnte Firma ogsaa paavist, at frisk Tørvejord tilsat ca. 10 pCt. tørret Tørvepulver kan presses ned til ca. 60 pCt. Vandindhold; det betyder altsaa, at man, hvis der oprindelig er 90 pCt. Vand i Tørvemassen, kan reducere 4 Tons Raamasse med 90 pCt. til 1 Ton med 60 pCt. Vand, vil man længere ned, maa man anvende kunstig Varme; Forsøgene er af allerstørste Interesse, men endnu ikke tilstrækkelig afprøvet i Praksis.

Gennem elektrisk Paavirkning og gennem Tilsætning af Kemikalier er det ogsaa muligt at forandre Tørvens Tilstandsform, saaledes at Vandet kan presses ud, men ingen af disse Metoder har hidtil været af mere end teoretisk Interesse.

Forædlingen af Tørvemassen, hvorved man

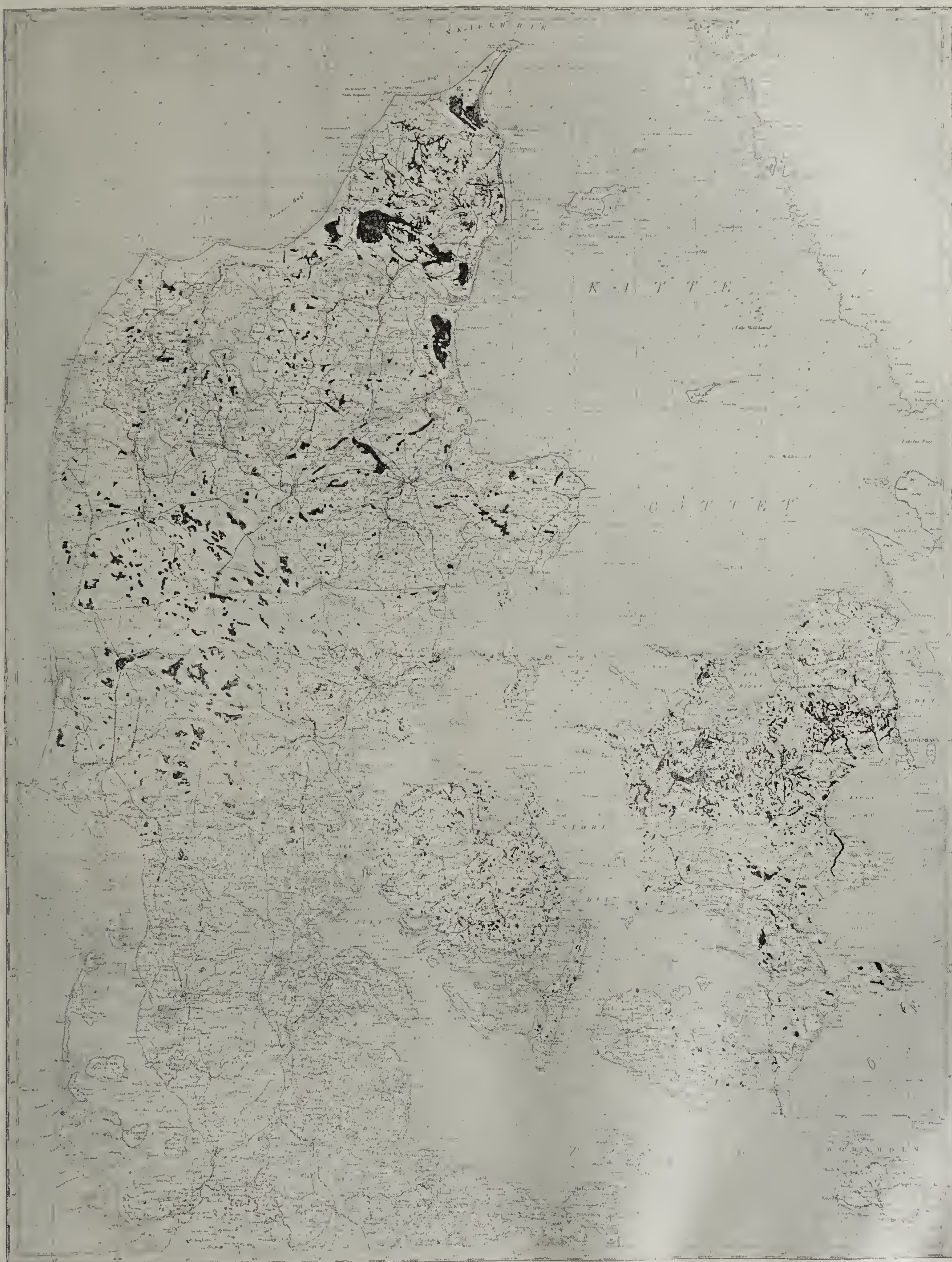

Fig. 6. Oversigtskort over Danmarks Moser.

forstaar Fremstillingen af et Brændselsprodukt, hvis Brændeværdi forhøjes ved, at Tørvemassen koncentreres, er hidtil kun foretaget under tre Former, nemlig som Tørvepulver, Briketter og Koks. Tørvepulverets Opfindere er to Svenskere, Ekelund og Porat. Den svenske Stat, som i mangt og meget har vist større Forstaaelse overfor Tørvespørgsmaalet end andre Stater, har ladet bygge en Tørvepulverfabrik ved Vislanda paa Malmo—Stockholm Banen. Tørvepulveret fremstilles af lufttørret Tørv, der sønderdeles til et fint Pulver, som sigtes til en saa ensartet Størrelse, at det kan blæses ind i Fyret paa samme Maade som Kulstøv. Der kan paa Fabriken fremstilles 20 000 Tons om Aaret. Pulveret har 4300 effektive Varmeenheder (almindelige gode Dampkul har ca. 7000). Pulveret kostede i 1921 den svenske Stat noget over 30 Kr. pr. Ton, men man mener iaar at komme et godt Stykke ned. Pulveret kan anvendes som Lokomotivbrændsel og er bedre dertil end de bedste Kul. De største Lokomotiver paa Hovedruterne kan bruge Brændslet. Betjeningen er lettere end Kul, da Støvet som nævnt automatisk tilføres Fyrrummet; Røgen er gnistfri og Forbrændingen usædvanlig fuldkommen.

Tørvebriketter blev fremstillet, navnlig i Tyskland, i Begyndelsen af dette Aarhundrede. Fabrikationsmaaden er den samme som for Brunkul. Tørvebriketterne har samme Brændværdi som Tørvepulveret. Brikettens Fordel fremfor Pulveret er, at den kan lagres i det frie, altsaa forsendes i aabne Vogne, medens Pulveret maa sendes i særlige, dertil konstruerede lukkede Vogne. Den tjener udmærket som Husholdningsbrændsel, hvor dens Hovedegenskaber Renlighed og dens »Holden paa Ilden« særlig faar Værdi.

Tørvekoksene har været fremstillet baade i Danmark og i Mellemevropa helt tilbage i Begyndelsen af det forrige Aarhundrede, men den da anvendte Mileforkoksning blev med de større Lønninger for dyr. Nu anvendes dertil egnede Ovne. Koksene er fortrinligt egnede som metallurgisk Brændsel. Danske Tørvekoks, der blev fremstillet ifjor, har paa Kabelfabriken vist sig at være udmærkede og kan i de fleste Tilfælde anvendes som Erstatning for Trækul, og der er og bør være et Marked for danske Tørvekoks.

I Stedet for at fremstille Koks, der er et næsten gasfrit Brændsel, er man i Sydtyskland kommet ind paa den saakaldte Lavtemperatur-Forkoksning, hvorved man søger kun at fjerne de mindre værdifulde Gasarter og faar et Produkt kaldet Carbozit, som har saa megen Gas tilbage, at Brændværdien er højere end for Koksene; samtidig faar man et flammende Brændsel. Disse Forsøg er endnu ikke afsluttede.

Tørvens Anvendelse er velkendt baade som Husholdningsbrændsel og i Industrien. Jeg skal ikke her komme nærmere ind paa Detailler, men kun anføre et Par Eksempler, som har Interesse. Holmegaards Glasværk har i hundrede Aar brugt Tørv og kun Tørv. Man skulde tro, at et saadant Eksempel vilde smitte, thi det tør man sikkert gøre Regning paa, at var Kul billigere, brugte man ikke Tørv, det modsatte tør man desværre ikke gaa ud fra. Som Brændsel for Fremstilling af Lys og Kraft kan Tørven enten anvendes som Gas eller direkte under Kedlerne. Spørgsmaalet om, hvilken af de to Metoder der skal anvendes, afhænger af mange Forhold, blandt hvilke i Særdeleshed Centralens Størrelse. Naar man fremstiller Gassen, kan man enten gøre det derved, at man kun fremstiller Gas til Gasmaskiner, eller at man samtidig udvinder de Biprodukter, som findes i Tørven, saasom Tjære, Parafin, Methyl-Alkohol osv.

Naar Tørven anvendes direkte under Kedlen, er Fyringsstedet som Regel indrettet som et Halvgasfyr i Forbindelse med en Trapperist eller lignende. Der findes to virkelig store Torvekraftcentraler, den ene er Wiesmoor ved Aurich. Paa denne Central anvendes aarlig 60 000 Tons Tørv, og for Tiden anvendes en tilsvarende Mængde Kul, dog ganske uafhængige af hinanden, men det er Meningen allerede iaar at sætte Tørveproduktionen op. Ikke mindst interessant ved dette Kraftanlæg er Tørvens Lagring. Det er herhjemme altid gjort gældende, at de store Lagerskure til Tørven, som mentes at være nødvendige, i Virkeligheden umuliggjorde en stor Tørvecentral. Det nyttede ikke, at andre paa det Punkt nok saa kyndige holdt paa, at Tørven har den Egenskab, at naar Vandindholdet er nede paa ca. 40 pCt., optager den meget vanskeligt Vand igen, men afgiver fremdeles Fugtighed baade i fugtigt Vejr og Frost, naar der blot er Vind tilstede. I Wiesmoor har man tidligere haft store Lagerskure, men man er gaaet bort derfra; Tørven lagres nu under aaben Himmel, og man ser om Efteraaret omkring Anlæget 20 store Stakke, som hver indeholder 3000 Tons. Stakningen foregaar helt igennem med Maskine med Undtagelse af,

at Stakkens Sider stables og Stakkens tagformede Top udjevnes ved Haandkraft.

Paa Wiesmoor-Centralen paa 16 600 KW. produceredes i 1921 ialt 21 Mill. KWh, hvoraf Halvdelen er produceret ved Tørv.

Kraftanlæget ved Bogorodsk er beliggende 75 km fra Moskwa. Det kom i Drift i 1914 og havde da 3 Aggregater paa 5000 KW. Under Krigen og navnlig under Revolutionen er Anlæget udvidet; Værkets nøjagtige Størrelse er ikke bekendt, men det har været oppe paa en Produktion af ca. 60 Mill. KWh. Kraften fremstilles udelukkende af Tørv, af hvilke der i 1920 fremstilledes 150 000 Tons af god Kvalitet. Oprindelig fremstilledes Tørven ved Presseværker og en enkelt større Gravemaskine, men da Mosen indeholder en usædvanlig Mængde Rødder, krævede Produktionen altfor mange Folk, og det var denne Omstændighed, der gav Anledning til, at »Hydropeat«-Metoden blev opfunden.

Bogorodsk-Anlæget har under Revolutionen været af den allerstørste Betydning for Moskwa, da denne Bys Elektricitetsværk (100 000 HK) aldrig har haft tilstrækkeligt Brændsel.

Som bekendt er der for Tiden megen Tale om, at vi skal have Elektricitet nordfra gennem mægtige Kabler, der nok ikke skal være helt billige, og hvis Produktionsteknik man nok heller ikke er helt sikker paa, at man har det nødvendige Kendskab til. Jeg synes, det mest elementære Krav til god Økonomi maa forlange, at man anstiller en Sammenligning mellem dette Projekt og et saa let tilgængeligt Anlæg som Wiesmoor-Centralen, der nu gaar ind i det tiende Driftsaar.

Det er i denne Forbindelse ikke uden Interesse at se , hvad der vilde forlanges af vore Moser, for at disse skulde levere den Elektricitet, der udkræves i Jylland, hvor Forbruget af Elektricitet for Øjeblikket er ca. 40 Mill. KWh. Det tekniske Udvalgs Undersøgelser har vist, at dette Tal kan skønnes at blive ca. 85 Mill., hvis saadanne Anlæg, som er egnet til elektrisk Drift, fik Elektricitet. De nævnte 85 Mill. KWh svarer til kun 250 000 Tons Tørv eller ca. 12 pCt. af den gennemsnitlige Aarsproduktion 1918—1920. Da de jyske Vandfald fuldt udbyggede vil kunne afgive mellem 20—30 Mill. KWh, vilde Resten af Jyllands Elektricitetsforbrug kunne fremstilles af Tørv alene uden Brug af andre Energikilder ved, at der produceredes kun 200 000 Tons. Den nævnte Forsyning vilde Jylland kunne afgive i 1000 Aar! Det gør saaledes ikke noget, hvis man tænker sig, at Elektricitetsforbruget stiger i Løbet af de kommende Slægter. Produktionen af de nævnte 200 000 Tons Tørv vil, med de nuværende Priser, andrage 3 Mill. Kr. Det fremgaar heraf, hvor lidt der i Grunden er Tale om. Saavel Tørve- som Brunkulslejer ligger heldigt i Forhold til det af Ingeniør Faber foreslaaede jyske Højspændings-Diagram, og lige saa stærkt man maa haabe paa, at Skinnesystemet snart maa blive til noget, lige saa afgjort maa man forlange, at det bliver Tørv, og ikke Energi udefra, der bliver Kraftkilden for Jylland.

Kortet Fig. 6 viser de danske Moser, men i Moserne er her medtaget Kær og Overdrev, Mosearealer, hvor Tørvemængden er saa ringe, at Tørveproduktionen ikke økonomisk kan finde Sted. Kortet er udarbejdet af Etatsraad P. Feilberg. Man kan anslaa det egentlige Moseareal i Danmark og Sønderjylland til mindst 80 000 ha eller 150 000 Tdr. Land, heraf 24 Moser alene over 30 000 ha. Den tilsvarende Tørvemængde, tør man sikkert regne, er ikke under 250 Mill. Tons, hvilket svarer til mere end 100 Mill. Tons Kul. Med det nuværende Kulforbrug kunde altsaa Danmarks Moser afgive Brændsel i 25 Aar; dette har naturligvis ingen Interesse, men derimod har jeg i Begyndelsen af denne Artikel undersøgt, hvorledes vi kan erstatte ¼ eller 1 Mill. Tons Kul i de næste 100 Aar med danske Tørv.

Med Hensyn til Berettigelsen af at bruge vore Moser i 100 à 200 Aar skal jeg bemærke, at naar Folk — som Regel paa dette Spørgsmaal ukyndige Folk — afviser en Opretholdelse af Tørveproduktionen med, at vi hellere maa gemme Tørven til den næste Krig, er det uforstandig Tale af mange Grunde og ikke mindst af den Grund, at en økonomisk Stordrift under en fremtidig Krig eller lignende kun er mulig, hvis Produktionen holdes vedlige i størst muligt Omfang. Erfaringerne fra 1917—1920 viser dette til Overmaal.

En anden Indvending, der ofte bliver gjort mod en udvidet Tørveproduktion, er Arbejdsforholdene, og man paaberaaber sig det Fænomen, at en Tørvearbejder i 1918 tjente over 20 Kr. pr. Dag, men man tænker ikke paa, hvad en Industriarbejder eller en Havnearbejder tjente den Gang. Navnlig siden Polakkerne ikke længere kommer til Danmark, er der kommet et vist System i vore vandrende Arbejderes Forhold. Efter Foraarsarbejderne følger Arbejdet i Mosen, herefter kommer Høsten og til Slut Roerne. Det er

derfor uberettiget at sige, at Mosen odelægger Arbejdsforholdene, tvertimod, den træder supplerende til.

I hvilken Udstrækning og paa hvilken Maade kan og bor dansk Brændsel erstatte Kul? Jeg henviser angaaende dette Sporgsmaal til en Artikel i »Tidsskrift for Industri« Nr. 21 1920, men Forholdene har siden da forandret sig ganske betydeligt, og senere tilkommende Omstændigheder gør Sporgsmaalet endnu mere aktuelt, end det var den Gang.

❀ ❀ ❀

Indvandringslovgivning i De Forenede Stater.

Nu da det synes at skulle blive moderne herhjemme at drofte Udvandringens Organisering istedetfor at rette Bestræbelserne mod at sikre Landets Arbejde for Landets egne Born, har det sin Interesse at se lidt paa »Udvandringslandene«s Lovgivning for Indvandringen — for nogternt at kunne gøre Udsigterne for vor Udvandringspolitik op.

Nedenstaaende Oplysninger er hentet fra de af det internationale Arbejdsbureau i det sidste Halvaar udsendte »Notes on Migration«, suppleret med Oplysninger i »Udenrigsministeriets Tidsskrift«, i »Statistisk Aarbog« og i forskellige udenlandske Tidsskrifter, samlet af Monopol-Komitéens Sekretariat.

Paa den amerikanske Indvandringslovgivnings Omraade gør sig for Tiden navnlig to Stromninger gældende. Til den ene er Kilden at soge i Krisetilstanden og den store Arbejdsløshed. De amerikanske Arbejdere onsker ikke Konkurrencen paa Arbejdsmarkedet skærpet gennem Indvandringen, men vil simpelthen have Indforsel af fremmed Arbejdskraft *forbudt*. Dette Standpunkt fandt Udtryk i et Lovforslag om Forbud mod Indvandring til U. S. A., som ifjor blev forelagt Repræsentanternes Hus, og som der fandt Tilslutning, dog med den Ændring, at Indvandringsforbudet kun skulde gælde for eet Aar, ikke — som foreslaaet — for to. Og paa sit sidste Delegeretmode vedtog det amerikanske Arbejderforbund (The American Federation of Labour) at paalægge sit Forretningsudvalg fremdeles at arbejde for en Lovgivning, hvorved Indforsel af Arbejdskraft fra alle Lande forbydes, »indtil Forholdene i vort Land er kommet mere i Ro, og Livsvilkaarene er blevet mere normale«. — Den anden Stromning er ikke rettet mod et Indvandringsforbud, men mod en *Begrænsning* og *Regulering* af Indvandringen, og Bevægelsen er udsprunget af et Ønske om at kunne assimilere den store fremmedfødte Befolkning, som findes i De Forenede Stater — 13—14 Mill. Mennesker eller ca. 13 pCt. af hele Befolkningen. Man bedommer derfor Indvandringen forskelligt, alt eftersom Muligheden for Assimilering er storre eller mindre, eftersom Indvandrerne horer til en Nation, der har stor Tilpasningsevne til de amerikanske Forhold, eller dette ikke maatte være Tilfældet. Det er en kendt Sag, at Udvandrerstrommen til Amerika i Tidens Løb har skiftet Karakter. I 80'erne dominerede Tyskere, Englændere og Irere samt Skandinaver, i 90'erne foregik den største Udvandring derimod fra Italien, Østrig-Ungarn og Rusland, og i den folgende Periode lige til Verdenskrigens Udbrud er det saa aldeles afgjort Syd- og Østevropas Folk — Italienere, Polakker, russiske Jøder m. fl. — der giver Udvandringen Præg. Samtidig vokser den stærkt i Omfang — i Femaarene 1901—05, 06—10 og 11—15 til henholdsvis ca. 730 000, 900 000 og 760 000 om Aaret, mod ca. 355 000 arlig i 90'erne og 475 000 i 80'erne[1]). Det er denne »*new immigration*« af romanske og slaviske Folk og af jødiske Elementer, som har vakt Betænkelighed i Amerika, og som den omtalte Bevægelse tager Sigte paa at begrænse.

I Krigsperioden sank Antallet af evropæiske Indvandrere meget stærkt, men i 1919—20 begynder Indvandrerstrommen paany at vokse; i Aaret fra 1. Juli 1920 til 30. Juni 1921 havde den omtrent samme Omfang som i 1911 og 1912, og man nærede i Amerika Frygt for i den følgende Tid at blive Vidne til en »*new immigration*« som aldrig for.

At dæmme op for en saadan Masseindvandring er Hensigten med Loven af 19. Maj 1921, som traadte i Kraft 3. Juni s. A. Tanken om et Forbud mod Indvandring til De Forenede Stater fandt vel, som nævnt, Tilslutning i Repræsentanternes Hus, men det blev Senatet, hvor man holdt paa en Begrænsning og Regulering af Indvandringen, der kom til at give Loven Præg. *Lovens Hovedregel gaar ud paa, at Antallet af Indvandrere i et enkelt Aar ikke for nogen Nation maa overstige 3 pCt. af det Antal fremmedfodte, tilhorende vedkommende Nation, som i 1910 havde Ophold i U. S. A.* Maksimum for den aarlige Indvandring bliver herefter 356 000 Personer. Men medens det Kontingent, der tilfalder det nordvestlige Evropa og Tyskland, er over 200 000 — lidt større end det aarlige Antal Indvandrere fra disse Stater i Femaaret 1910—14 — medforer Valget af Aaret 1910 som Sammenligningsbasis, at Indvandringen fra Syd- og Østevropa begrænses til godt og vel en Femtedel af Indvandringen fra disse Egne i den nævnte Periode. For Danmarks Vedkommende er det tilladte Antal Indvandrere (5,644) ca. 1000 mindre end Gennemsnittet for 1910—14, men for Norge og Sverige er Tallet lidt storre, for ikke at tale om Tyskland, der faar Ret til mere end at fordoble sin Indvandring til Staterne. Paa den anden Side reducerer man Antallet af italienske Indvandrere fra over 200 000 til 40 000 om Aaret, og næsten ligesaa stærkt begrænses Indvandringen fra de Stater, der tidligere dannede det ostrig-ungarske og det russiske Rige. Endnu betydeligere er Nedslaget for Grækenlands Vedkommende.

Allerede ved Udgangen af 1921 — efter at Loven

[1]) Det bemærkes, at disse Tal angiver *hele* Indvandringen, ikke Overskudsindvandringen.

havde virket et halvt Aars Tid — havde en Række Stater naaet den fastsatte Grænse for Indvandringen, saaledes Polen, Ungarn, Jugo-Slavien, Spanien og Portugal, Palæstina, Syrien og Tyrkiet. Derimod havde Tyskland kun i ringe Grad benyttet den vide Adgang, som Loven aabner for tyske Indvandrere; saa sent som i Februar Maaned kunde Tyskland sende endnu 56 000 Indvandrere til U. S. A. Det lader forøvrigt til, at den allerstørste Del af Indvandrerne er Slægtninge af Personer, som allerede lever i De Forenede Stater, og at Kvinder og Børn er i stort Flertal. — Lovens Bestemmelser har i adskillige Tilfælde virket meget haardt, f. Eks. ved at adskille Slægtninge, som tilfældigvis er født i forskellige Lande, eller af hvilke nogle først er ankommet til Staterne, efter at Indvandringsgrænsen var naaet. Vanskelige Spørgsmaal er ogsaa opstaaet, naar et Udvandrerskib er ankommet, efter at Grænsen var naaet, uden at Rederiet dog — trods foretaget Bekendtgørelse — har kunnet vide Besked dermed i rette Tid. Hvis Lovens Gyldighed bliver forlænget udover 30. Juni iaar, hvad den vel sagtens gør, eftersom baade Repræsentanternes Hus og Senatet ønsker det og blot er uenige om Tidsrummet for Forlængelsen (1 Aar eller 2 Aar), vil man formentlig søge at forebygge saadanne Tilfælde og saavidt muligt sikre, at der ikke føres flere fremmede til De Forenede Stater, end Loven i hvert enkelt Tilfælde tillader. Der er stillet Ændringsforslag om at paalægge Dampskibsselskaber, som overtræder disse Bestemmelser, store Bøder, foruden at Selskabet i saa Fald skal godtgøre vedkommende hans Rejseudgifter. Videre endnu gaar Forslag, der har til Hensigt »at haandhæve Indvandringsloven paa Evropa-Siden«, idet man regner med, at der gennem de amerikanske Konsulatsembedsmænd skal kunne føres Kontrol med Udvandrerne, inden de gaar om Bord. Lovens Administration har i det hele været Genstand for en Del Kritik, og man har fra flere Sider foreslaaet at oprette en særlig *Indvandrings-Kommission*, der udelukkende skulde have til Opgave at føre Indvandringslovens Bestemmelser ud i Livet.

En særlig Vanskelighed synes Loven at skulle berede *Skibsfarten*. Ikke mindst den italienske Skibsfart er haardt ramt ved de snevre Grænser, der er draget for Udvandring. Man har i Italien søgt at afbøde Slaget ved at give italienske Skibe Monopol paa Befordring af Udvandrere fra Italien. Men dette har straks fremkaldt Protester i forskellige Lande, særlig i Frankrig, hvor man hævder, at en Fjerdedel af de italienske Udvandrere hidtil er blevet befordret paa franske Skibe. Der synes nu at være indgaaet et Kompromis, som tager Hensyn hertil. En endnu stærkere Trusel mod den evropæiske Skibsfart ligger forøvrigt i et Forslag, som nylig er indbragt i Senatet, og hvorefter Halvdelen af Udvandrere til De Forenede Stater fra Lande, der har Adgang til Havet, og samtlige Udvandrere fra andre Lande skal befordres med Skibe, der fører amerikansk Flag.

Alt ialt er denne nye amerikanske Politik i Indvandringsproblemet saaledes ikke synderlig egnet til at opmuntre til vidtgaaende Udvandringsplaner, ej heller fra dansk Side. Det er selvfølgelig rigtigt, at ogsaa andre Lande end U. S. A kan komme i Betragtning ved Udvandring, men for vor Race, vore Evner og Krav til Livet har U. S. A. altid været den særlig naturlige Udvandringsplads, og Sporene derfra kan da kun vække til alvorlig Eftertanke, naar man nu saa flot sætter Udvandring en gros paa Dagsordenen.

Tysk Erhvervskrise?

Som det adskillige Gange ogsaa herhjemme er fremhævet, er det tyske Erhvervslivs Sundhed ikke af den mest betryggende Art. Det har især ikke manglet paa Advarsler fra tyske Industri- og Storfinanskredse om, at den Højkonjunktur, hvorunder Tyskland for Tiden arbejder, snart staar for sin Afslutning. I Juni-Heftet af »Die chemische Industrie« er der gengivet en Række saadanne Iagttagelser og Udtalelser, der stærkt tyder paa, at det tyske Erhvervsliv inden længe, maaske allerede i det indeværende Aar, vil træde ind i en tung Krise. Hovedaarsagen er naturligvis at søge deri, at med de stigende Priser for alle Livsfornødenheder, med de til den nuværende lave Markkurs kostbare Raastofindkøb, vil Tysklands Afsætning baade paa Hjemmemarkedet og navnlig ude paa de fremmede Markeder snart kunne staa overfor den Vanskelighed, at de tyske Varepriser i Virkeligheden ikke er lavere end andre Landes, end de saakaldte valutastærke Landes Priser. — »Frankfurter Zeitung«, der staar de tyske Storhandels- og Storfinanskredse meget nær, giver Udtryk for ganske de samme Betragtninger. Det er ganske vist endnu saaledes, at der rundt i de mange tyske Fabriker endnu er stor Travlhed, men i Eksporthandelen mærkes Flovheden betydeligt; og i den indenlandske Detailhandel er Nedgangen i Omsætningen ogsaa følelig. Selv i Brodforbruget skal det kunne mærkes, at Købeevnen i store Dele af Befolkningen er formindsket.

Men selvfølgelig er der m. H. t. hele denne Bevægelse nedad stor Forskel at spore indenfor de forskellige Industri- og Handelsgrupper. Det er saaledes ejendommeligt at lægge Mærke til, at en af de mest betydende Ledere indenfor den kemiske Storindustri, Prof. Dr. Duisberg, for nylig har gjort opmærksom paa, at denne Industrigruppe kan mærke paa sin Eksportafsætning, at der under Krigen er dukket en Række konkurrerende Virksomheder op i Udlandet, særlig paa Tjærefarve- og Medicinalmarkedet, der svækker den tyske Eksport en Del — medens derimod det indenlandske Marked i hvert Fald hidtil har bevaret sin Købeevne paa disse Felter; det er derfor gaaet saadan — og det skyldes vel ikke mindst den travlt beskæftigede tyske Tekstilindustri — at Forholdet mellem indenlandsk og udenlandsk Afsætning for de kemiske Produkter har forskudt sig ret væsentligt i Retning af den første. Men det betyder jo alligevel for Tyskland et ret alvorligt Tab, om virkelig for Alvor den tyske kemiske Storindustri maa melde en afgjort Tilbagegang i sin Eksportevne, netop den Industri, der før Krigen i saa udpræget Grad var baseret paa Eksport.

Fra Udlandet meddeles Ting, der peger i samme

Retning som de tyske Meddelelser: nemlig mod tysk Arbejdskrise. Ved et stort aarligt Møde, der i Begyndelsen af Maj afholdtes mellem de forenede engelske Handelskamre, oplyste Præsidenten, Mr. Blakemore, at den engelske Industri, i hvilken han indtager en ledende Stilling, nu var naaet til at kunne optage Konkurrencen med den tyske med Udsigt til afgjort Held rundt paa de fremmede Afsætningsmarkeder. Især skyldtes dette, efter Mr. Blakemore, at Fremstillingsomkostningerne nu var dalet stærkt. Stærkest gjorde denne Bevægelse sig gældende indenfor den engelske Motorindustri, der nu stod i fuld Aktivitet; og meget tydede paa, at den samme Opgang vilde komme til ogsaa en Række andre Grene af engelsk Industri.

Fra U. S. A. lyder ganske lignende Toner. Lederen af Bureauet for Indenrigs- og Udenrigshandel under Handelsministeriet, Dr. Klein, har paa Forespørgsel om, hvorvidt den tyske Industri for Alvor truede den amerikanske, ogsaa paa Hjemmemarkedet, givet følgende offentlig fremsatte Svar: at under Hensyntagen til hele den Udvikling eller rettere Afvikling, der finder Sted i tysk Industri, findes der faktisk ikke nogen saadan Fare. Som Eksempel nævnede han, at ved en nylig afholdt Licitation over Staalskinner, der skulde leveres til Brasilien, var de tyske Tilbud dobbelt saa høje som en anden evropæisk Leverandørs og adskilligt højere end de amerikanske Tilbud.

Førende amerikanske Kredse er enige med Dr. Klein i hans Betragtninger, og det største Handelsblad i New York slutter sig stærkt dertil. — Disse Udtalelser fra Tysklands to største Konkurrenter paa Industriens Omraade virker selvfølgelig stærkt tilbage paa de ledende tyske Industrikredse, der fremholder Nødvendigheden af at tage Del i Bevægelsen for Nedsættelsen af Produktionsomkostningerne — noget, der vistnok i det tyske Samfund i hele dets øjeblikkelige Febertilstand vist er lettere at tale for end at udføre; det er en Kendsgerning, at Livsforholdene for Samfundets underste Lag er af overmaade vanskelig Art; og det for Tyskland, men ogsaa for andre Lande, skæbnesvangre er, at baade en Nedskrivning af Produktionsomkostningerne paa Arbejderklassens Bekostning, men ogsaa, og vel især, en alvorlig Arbejdsstandsning og Arbejdsløshed vil kunne drage sociale Urobølger efter sig af uoverskuelig Art.

Men de tyske Industrikredse henvender sig ogsaa til Regeringen med Advarsler mod at vente sig for stor en Indtægtskilde gennem Udførselsafgiften for de tyske Varer. Det har været meddelt, at Regeringen inden længe vil foreslaa en Nyordning af Udførselsafgifterne, og at Finansledelsen har ventet sig en forøget Indtægt derved. »Die chemische Industrie« opfordrer stærkt den tyske Industri til offentligt, ogsaa gennem den tyske Rigsdag, at godtgøre, hvor meget den tyske Eksport beror netop paa Valutaforholdene, som dermed skaber Livsbetingelser for mange tyske Arbejdere og for store Dele af det tyske Folk — og at denne Eksport trues føleligt i Øjeblikket, baade gennem Bestræbelserne for at hæve den tyske Marks Værdi og gennem urimelige Eksportafgifter.

Fra Biblioteket.

Biblioteket meddeler denne Gang en Oversigt over Literatur om Boligudsmykning.

Tidsskrifter:

Skønvirke.
Svensk Slöjdfören. Tidskrift.
Tidsskrift for Kunstindustri.
Deutsche Kunst u. Decoration.
Decorative Kunst.
The Studio.
L'art décoratif.
Kunst u. Kunsthandwerk.
Innen Decoration.
The Decorator and Furnisher.

261. Haenel u. Tscharmann. Die Wohnung der Neuzeit. Leipz. 1908. 288 S. Tvl.
255. Abigt, E. J. Haus u. Wohnung. Wien 1920. 488 S.
261. Wharton, E, og Codmann. The Decoration of Houses. Lond. 1917. 204 S.
261. Kock, A. Schlafzimmer. Darmst. 1919. 190 S.
261. Baer, B. H. Deutsche Wohn- u. Festräume aus sechs Jahrhunderten. Stuttg. 1912. 225 S.
261. Godfrey, W. H. The English Staircase. Lond. 1911. 90 S. Tvl.
261. Fred, W. Die Wohnung und ihre Ausstattung. Leipz. 1903. 148 S.
Gross, Karl. Architekturplastik. Tvl. Stuttg. 1920.
261. Crone, A. Kunsten at møblere sin Lejlighed. Kbhvn. 1892. 129 S.
261. Falke, J. Kunsten i Huset. Kria. 1872. 152 S.
261. Brøchner, J. Skønhed i Hjemmet I—II. Kbhvn. 1914—19.
1881. Poulsen Fr. Den dekorative Stils Historie. 1911. 44 S.
261. Om dansk Byggekunst og dekorativ Kunst. Kbh. 1914. ca. 40 S.
261. Havard, H. L'art dans la maison. 4. Ed. Paris 1883. 404 S. Tvl.
261. Muthesius, Herm. Das englische Haus. III. Innere Ausstattung.
261. Folnesics, J. Innenraume und Hausrat der Empire- u. Biedermeierzeit in Österreich-Ungarn. 3. Aufl. Wien 1918. 8 S. Tvl.
261. Fotografier efter moderne franske Dekorationer. 12 Blade.
261. Percier et Fontaine. Recueil de decorations interieures. I—II. Paris 1827.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 14 15. JULI 1922

Standardisering af Industrien.

En Redegørelse fra Standardiseringsudvalget.

I tekniske Tidsskrifter og Dagspressen i Udlandet har man, navnlig i de sidste 2—3 Aar, stadig set Meddelelser om, at de forskellige Industrier i Kulturlandene indførte Standards, og at der var nedsat store Udvalg til at fremme denne Sag. Der er nu ogsaa herhjemme nedsat et Udvalg: »Dansk Ingeniorforenings Standardiseringsudvalg«, og dette skal foreløbig søge at skaffe Interesse for Sagen i Danmark — dels ved at sprede Oplysning om de Fordele, der er forbundet med Standardisering, dels ved at samle saa fuldstændige Oplysninger som muligt om det Arbejde, som allerede er udført i andre Lande, for paa Basis heraf at kunne hjælpe til at danne en almindelig Mening om de Retningslinier, den danske Industri bor følge i denne vigtige Sag.

I det følgende skal vi bl. a. efter forskellige Meddelelser fra Standardiseringskommissioner og Pressen i Udlandet i Korthed først give nogle Meddelelser om Standardisering og derefter omtale, hvad der er udrettet i de forskellige Lande. Tilsidst skal omtales de forskellige Fordele, der er forbundet med Standardisering.

Hvad er Standards?

Det engelske Ord Standard betegnes i Webster 1853 som det, der er fastslaaet som en Regel eller en Model enten af den offentlige Mening eller af almindelig anerkendte Autoriteter eller paa Grund af Skik og Brug eller almindeligt Samtykke.

Herefter bliver f. Eks. Maal, Mønt og Vægt Standards.

Indenfor Teknikens forskellige Grene gjorde Udviklingen det efterhaanden onskeligt, at der for gængse Konstruktionsdele eller endog for fuldt færdige Produkter blev truffet visse staaende Aftaler mellem Fremstillerne og Forbrugerne, saaledes at der for vedkommende Deles Former, Dimensioner, Materiale m. m. blev fastslaaet visse »Normal«- eller »Standard«-Udforelser.

Da f. Eks. valset Profilstaal i Slutningen af forrige Aarhundrede fik en saa gennemgribende Betydning til alle Bygningskonstruktioner, opstod lidt efter lidt et Utal af forskellige Profiler. Enhver Ingenior, som projekterede et Broanlæg, eller enhver Statsinstitution eller ethvert Skibsværft kunde selv optegne de Profiler af Staal, man onskede at anvende, og de blev da udbudt til forskellige Valseværker, som da, hvis de ikke havde disse Profiler, forst maatte lave nye Valser for at fremstille disse Profiler, der da maaske aldrig blev anvendt mere. Naar vi nu har en Række bestemte Profiler, efter hvilke vi konstruerer vore Anlæg, finder vi dette saa selvfølgeligt, at den anden Ordning er os ganske uforstaaelig, og dog gik der i alle Lande Aarrækker, forinden det blev opnaaet at faa bestemte Jern- og Staalsektioner i hvert Land. Først da man fik saadanne, blev det muligt for Staalværkerne at arbejde til Lager.

Det er muligt, at den næste Generation vil finde den nuværende Tilstand paa mange Omraader indenfor Industrien ligesaa kaotisk, som vi nu finder Tilstanden for en Menneskealder siden paa dette Omraade.

For at bringe Orden i den nuværende Tilstand er der imidlertid — som ovenfor nævnt og nedenfor nærmere omtalt — i de forskellige Lande paabegyndt et omfattende Arbejde, gaaende ud paa rationelt at faa fastslaaet tekniske Standards paa de Felter, hvor der fra kompetent Side skonnes at være Brug derfor og økonomisk Fordel derved.

De tekniske Standards kan inddeles i følgende Undergrupper:

1) Standardisering af Begreber, Benævnelser (Definitioner), Enheder, Skrift og Tegning (herunder Forkortelser, Formler, Signaturer o. l.).

   Disse Standards er af formel Natur, men af allerstørste praktiske Betydning, da de er at betragte som en Udvidelse af det almindelige Sprog. De er yderligere betydningsfulde derved, at en Del af dem er internationale, og der arbejdes stadig paa at gøre flere af dem internationale.

2) Standardisering af Betegnelser for Materialers — saavel Raamaterialers som forædlede Materialers

— Sammensætning og Egenskaber og Prøverne hermed samt for Dimensioner og Former af profileret eller færdigformet Materiale.

3) Standardisering af Fremstillingsmetoder og -midler, Maale- og Kontrolmetoder og -instrumenter (herunder bl. a. Tolerancesystemer).
4) Standardisering af simple Konstruktionsdele, dels af almindelig Art, saasom Skruer o. l., dels af speciel Art, saasom elektriske Ledningsdele, Beslag til Bygninger, Skibe m. m.

   I mange Tilfælde vil Standardiseringen ikke eller ikke alene gælde det færdige Produkt, men det halvfærdige Produkt (Halvfabrikata) for at muliggøre en hensigtsmæssig Arbejdsdeling.
5) Standardisering af sammensatte Dele (evt. helt eller delvis bestaaende af Normaldele), der enten indgaar som Led i større Konstruktioner (f. Eks. Armaturdele til Dampmaskiner) eller danner selvstændige, afsluttede Produkter (f. Eks. Kraner). Standardiseringen kan omfatte Hoveddimensioneringen (evt. den fuldstændige Dimensionering), Kapaciteten (saavel af den enkelte Maskine eller Maskindel som af de trinvise Udførelsesstørrelser af samme Del eller Maskine, Række med »Spring«) samt evt. hvilke Fordringer og hvilke Prøver, Produktet skal tilfredsstille.

Vi skal nu, forinden vi gaar nærmere ind paa Fordelene ved Standardiseringen, betragte Udviklingen i de forskellige Lande, og vi vil begynde med England, da det er dette Land, som først har haft Øje for Standardiseringens Betydning og gjort det første Arbejde i denne Sag.

England. Et af de første Skridt til Standardisering blev gjort i England i 1841 af Joseph Whitworth, da han fik bragt Orden i alle de forskellige Slags Skruegevind og gennemført »Whitworth-Gevind«, som siden er blevet indført i alle Lande. Det er Standard den Dag idag, skønt der er indført Modifikationer og Ændringer.

Derefter var der Ro om Spørgsmaalet i en Række Aar, indtil Forholdene blev saa uheldige, at der blev nedsat et Udvalg af Inst. of Civil Engineers i 1901 (»Engineering Standards Comittee«) for at raade Bod paa Forholdene.

Udvalget fik nogle ganske enkelte Opgaver tildelt, hvorimellem bl. a. Opgaven at standardisere Jern- og Staalprofiler til Bygningsbrug og til Skibsbrug samt Sporvogns- og Jernbaneskinner.

Efterhaanden blev dette Udvalg Centrum for hele Standardiseringsarbejdet i England, og det udgav en Række Standards i Tidens Løb.

De 8 fundamentale Principer, hvorefter Udvalget arbejder, er følgende:

1) Baade Producentens og Forbrugerens forskellige Interesser skal repræsenteres, saa at alle Standards kan undersøges fra alle Sider i de dertil indrettede Fagudvalg.
2) Standardiseringen er en ganske frivillig Bevægelse for at bringe Orden tilveje i alle Sager, som trænger til en kyndig og forstaaende Regulering.
3) Da Standardiseringen er en frivillig Bevægelse, skal alle undtagen den underordnede Medhjælperstab yde deres Hjælp og Arbejde uden Betaling saavidt muligt.
4) Selv om man straks kun kan tage fat paa nogle faa Spørgsmaal, vil der stadig være en Række store Spørgsmaal, som man senere maa behandle.
5) Udvalget behandler kun Spørgsmaal, som efter et almindeligt Ønske skal behandles.
6) Udvalget skal være i nærmest mulige Kontakt saavel med Fabrikanter som med Forbrugere samt ligeledes i nærmeste Kontakt med de nyeste videnskabelige Kundskaber og Opdagelser.
7) Udvalget skal kun angive, hvorledes Standards skal være, men ikke give Midler til at prøve, om de overholdes.
8) Udvalgets Arbejde skal til enhver Tid kunne revideres, saa at eventuelle Forbedringer kan indføres.

Disse Principer er blevet fulgt, og Udvalgets Udvidelse til en fast Organisation er sikkert en Følge af disse Principers Fortræffelighed.

I 1918 indregistreredes Organisationen som »British Engineering Standards Association«, under hvilken Organisation nu alt Standardiseringsarbejde i England henhører. Organisationen bestaar i Øjeblikket af ca. 1500 Mennesker i henved 300 Udvalg. Den aarlige Udgift andrager ca. 300 000 Kr., hvoraf Industrien betaler ca. 200 000 Kr., medens Staten betaler ca. 100 000 Kr.

Organisationen bestaar af en Hovedkomité for hele Landet, og herunder hører ca. 30 Afdelinger, der igen deles i ca. 80 Underudvalg. Disse sidste arbejder da gennem Fagudvalg, af hvilke der findes ca. 200. Hovedkomitéen vælger Afdelingskomitéerne og disses Formænd og anviser dem Retningslinierne for deres Arbejdsprogram.

Amerika. I U. S. A. anbefalede i 1864 en af Franklin Institutet i Washington nedsat Komité Antagelsen af »Sellers Gevind«, og dette er nu De Forenede Staters Standard-Gevind.

I 1889 nedsattes »The American Institute of Electrical Engineers« til Standardisering af elektriske Maskiner. Denne Komité har nu en Række Underkomitéer.

I 1901 nedsattes »The Bureau of Standards of America« foreløbig for Maal og Vægt og senere for andre Omraader.

I Amerika standardiserede iøvrigt hvert af de store Firmaer for egen Regning, saa at man havde en Række forskellige Standards. Hele Virksomheden i Amerika var derfor i høj Grad decentraliseret, og der er ca. 100 Organisationer, som giver sig af med Standardisering.

For at forbedre dette Forhold nedsattes i 1917 »American Engineering Standards Committe«, der skal virke som Oplysningskontor angaaende hele Standardiseringsarbejdet saavel i som udenfor Amerika. Fra dette Hovedkontor føres Kontrol med hele Standardiseringsarbejdet i alle de nævnte Organisationer, og der sørges saavidt muligt for, at det samme Arbejde ikke gøres flere Gange, eller at nye Standards er i afgjort Strid med eksisterende.

Tyskland. I Tyskland tog Standardiseringsarbejdet

først rigtig Fart under Krigen, da det ved de store Krigsleverancer viste sig, hvor stor Besparelse i Produktionen Standards kunde give. Der blev da dannet en Centralorganisation for hele Landet.

I 1917 tog »Verein deutscher Ingenieure« Sagen op, og i Forbindelse med andre, bekendte Foreninger samt enkelte store tekniske Virksomheder og Forvaltninger nedsattes »Normenausschuss der deutschen Industrie«, der er Hovedorganisationen og den ledende Administration for alt Standardiseringsarbejde i Tyskland. Under Hovedorganisationen sorterer en Række mindre Udvalg, der hver for sig igen arbejder gennem faglige Udvalg.

Medens »Normenausschuss« behandler Standardiseringen med Hensyn til Udseende og Konstruktion, er der i Tyskland nedsat en særlig Kommission, »Ausschuss für wirtschaftliche Fertigung«. Dette Udvalg behandler Spørgsmaalene om Udførelse af de forskellige Fabrikata og Specialisering af Bedrifterne.

Frankrig. I Frankrig dannedes i 1891 »Societé d'Encouragement pour l'Industrie Nationale«, som standardiserede Meter-Gevind, der blev til »Système Internationale«.

I 1918 oprettedes »Commission Permanente de Standardisation«. Kommissionen er nedsat af Staten, og denne betaler alle Udgifter ved dens Drift. Den bestaar af Medlemmer fra Ministerierne og tekniske Foreninger. Ligesom i England og Tyskland er der Underudvalg og Fagudvalg til Udførelsen af Arbejdet.

Fagudvalgene bestaar af Repræsentanter for industrielle Grupper eller Sammenslutninger som raadgivende. Naar de udarbejdede Forslag er forelagt »Commission Permanente«, lader denne dem trykke, hvorefter der anmodes om kritiske Bemærkninger fra samtlige Underkomitéer samtidig med, at der sendes den tekniske Presse Meddelelse. Desuden kritiseres Forslagene fra Myndighedernes Side og af tekniske og videnskabelige Foreninger. Efter Behandlingen af de eventuelle Bemærkninger approberes Forslagene af »Commission Permanente«, hvorefter de tilstilles de respektive Ministerier, som undersøger dem ved deres Sagkyndige. Om nødvendigt sendes de tilbage til Revision. Hvis Enighed ikke opnaas, er Ministeriets Beslutning afgørende.

Ved Anvendelsen til offentlige Arbejder faar Normerne offentlig Gyldighed.

Paa den ene Side er denne Vej langsom; men paa den anden Side kan Normerne hurtigere trænge igennem, naar de straks faar lovlig Gyldighed.

Holland. I 1916 nedsatte det kgl. Ingeniørinstitut i Forbindelse med andre interesserede et Udvalg: »Hoofcommissie voor de Normaalisatie in Nederland« for at undersøge Muligheden for at standardisere Maskinelementer.

Udvalget har et Centralkontor, hvori er ansat ca. 18 Personer.

Belgien. Her findes en »Association belge de standardisation« med Underafdelinger o. s. v. Belgierne arbejder meget paa internationalt Samarbejde.

Schweiz. I Schweiz blev der i 1918 af »Verein schweizerischer Maschinen-Industrieller« nedsat en »Normalienkommission«, bestaaende af Repræsentanter for Maskinindustrien. I 1919 udvidedes Rammerne, idet der af 17 Foreninger og Forbund dannedes »Schweizerischer Normalien Bund«. Dets tekniske Organ er Schweizerischer Normalien-Bund Normalienbüro.

Sverige. Her er Standardiseringsarbejdet, ligesom i Amerika, decentraliseret, idet der er nedsat en Række faglige Organisationer siden 1918, »Elektriska Standardiseringskomittén« og »Sveriges Maskinindustriförenings Standardkommission«, der arbejder hver for sig. Der er desuden i Slutningen af 1919 oprettet en Standardiseringskomité indenfor Bygningsmaterialindustrien, som samarbejder med Sveriges Industriförbund, Trævarefabrikerne og Teknologforeningen. I Papirindustrien er desuden en Standardiseringskomité for saavel Fabrikanter som Handlende og Forbrugere.

Norge. I indeværende Aar er der her dannet en stor Kommission paa Foranledning af det norske Industriforbund til Varetagelse af Standardiseringsarbejdet i Norge.

Australien, Canada, Czeko-Slovakiet, Italien, Japan, Østrig. I alle de anførte Lande er der taget fat paa Standardiseringsspørgsmaalet og dannet Organisationer med dette for Øje.

I April 1921 blev der af British Engineering Standard Association (B. E. S. A.) indkaldt til et internationalt Møde i London, og her mødte Repræsentanter for følgende Lande: England, Canada, U. S. A. Belgien, Holland, Norge og Schweiz. Det blev vedtaget, at man foreløbig ikke kunde arbejde paa internationale Standards; men hvert Land maatte arbejde for sig efter den hjemlige Industris Behov. Dog blev det betragtet som nødvendigt at have Samarbejde, saa at man i hvert Land nøjagtig vidste, hvad der blev standardiseret i de andre Lande, saaledes at man kunde tage saa meget Hensyn dertil som muligt og faa sine Standards til at hvile paa et saa internationalt Grundlag som muligt.

Det danske Udvalg vil foreløbig arbejde med det samme for Øje, saaledes at det vil søge at skaffe en saa nøjagtig Samling som muligt af alle de andre Landes Standards, forinden der tages Bestemmelse om, hvad det er heldigst at gøre her i Landet.

Det danske Udvalg tænker foreløbig kun at beskæftige sig med Spørgsmaalet om Normalisering af Maskinelementer.

Vi skal nu kortelig angive nogle af de Fordele, som Standardiseringen medfører saavel for Industrien som for Køberne og derved for hele Landet:

a) Arbejdskraften udnyttes mere hensigtsmæssig, saa at Produktionen bliver billigere.

b) Raamaterialerne udnyttes bedre, saa at der bliver mindre Spild.

c) Indkøb af Raamaterialer kan blive billigere, da de er mere ensartede.

d) Maskinerne kan udnyttes langt bedre, da de kan faa mere kontinuerlig Drift.

e) Arbejdet bliver nøjagtigere, da det alt kan udføres efter Skabeloner og Lærer, og derved bliver Produktet udvekselbart, hvorved eventuelle Reservedele og Reparationer bliver billigere.

f) De enkelte Dele, der indgaar i et Anlæg, er be-

regnet videnskabelig korrekt, hvorved opnaas den yderste Besparing i Materiale, samtidig med at Produktet bliver saa korrekt som muligt og i højeste Grad svarende til sin Hensigt. Tegne- og Konstruktionsarbejdet formindskes.

g) Af de under e) anførte Grunde bliver Vedligeholdelsen og Slidet saa ringe som muligt.

h) Køberne véd, hvad de faar, naar de køber et Produkt, der er udført hos et Firma, der arbejder efter Standards. Der vækkes større Tillid mellem Køber og Sælger.

i) Da Standards altid vil formindske Antallet af Lagerdele, kan Lagrene formindskes betydeligt og Kapital derved spares.

k) Der vil med Standards kunne opnaas en betydelig kortere Leveringstid.

l) Antal af nødvendigt Værktøj til en Fabrikation formindskes betydeligt med Standards.

En naturlig Følge af Standardiseringen vil let være, at der vil finde en *Specialisering* Sted, saa at færre Fabriker udfører samme Arbejde. Fabrikationen af en Maskine, der udføres i flere Størrelser, kan f. Eks. deles mellem 2 eller flere Fabriker, saaledes at den ene fremstiller de smaa Typer, den anden de større Typer o. s. fr. Delingen kan i andre Tilfælde med Fordel foretages paa den anden Led, saaledes at een Fabrik udfører visse Dele af Maskinen, en anden Fabrik andre Dele o. s. v. Især i sidste Tilfælde er det nødvendigt for Specialiseringen, at der forinden har fundet en gennemgribende Standardisering Sted. Det er en Selvfølge, at hverken Standardisering eller Specialisering maa drives for vidt. Der maa ikke overstandardiseres eller overspecialiseres ved Sammenslutninger i saa høj Grad, at Køberens Interesse forsvinder, og Køberen har Interesse i Konkurrence og Sælgerens Opfindsomhed. Af denne Grund maa det ogsaa forlanges, at Standards nu og da skal revideres.

Vi skal fra »Zeitschrift des Vereins deutscher Ingenieure«, Aargang 1919, Pag. 890, nævne et Eksempel paa, hvilken Fordel der opnaas ved Standardisering.

Gevindstandardiseringen har været et af de vanskeligste Standardiseringsarbejder. Udvalget arbejdede derpaa i ti Aar. Som Resultat deraf blev af de i Tyskland eksisterende 10 Gevindsystemer kun 2 bibeholdt, nemlig »Système Internationale« og Whitworth-Gevind.

Herved gik Antallet af de enkelte Gevind ned fra 274 til 72, og Værktøjet formindskedes i følgende Forhold:

Lærer	fra	548	til	144
Bor	-	822	-	226
Gevindskæreværktøj	-	548	-	144
eller ialt	-	1918	-	514

Det vil sige, at Antallet af Værktøj blev bragt ned til en Fjerdedel, og hvis man nøjes med Whitworth-Gevind, bliver Antallet af Værktøj kun $^1/_8$.

Det behøver ikke at nævnes, at dette betyder en stor Besparelse.

Standardiseringen vil have Indflydelse paa den samlede Industri og virke fra den ene til den anden Industrigren, ligesom Industrien i et Land vil have at kæmpe med den ved Standardiseringen forstærkede internationale Konkurrence. En Fabrik, som vil følge med i den udenlandske Konkurrence, vil derfor blive nødt til at standardisere, og det Spørgsmaal vil derfor tilsidst blive brændende for den, hvilke Standards den skal benytte.

Der vil her være Tale om at gaa tre forskellige Veje:

1) Der oprettes for Danmark en Standardiseringskommission med en Række Underafdelinger og Fagkomitéer til Udarbejdelse af danske Normer — naturligvis med Hensyntagen til allerede udarbejdede Standards i andre Lande.

2) Danmark slutter sig til et enkelt andet Lands Standardisering og anvender udelukkende dette Lands Standards.

3) Danmark samarbejder med 2 eller flere Lande om fælles Normer for disse Lande.

Det er derfor paa Tide, at Spørgsmaalet tages op herhjemme, for at Sagen kan være klart belyst, inden det bliver nødvendigt for danske Fabriker at tage Standpunkt.

De Motiver, som vil være bestemmende for Valget, er mangeartede, og der maa tages Hensyn dels af teknisk og dels af kommerciel Art.

Selv om man mener, at den internationale Standard er det endelige Maal, der maa arbejdes efter, maa der ogsaa tages nationale Hensyn baade til vor Import og Eksport paa det industrielle Omraade.

Endvidere vil Omkostningerne ved Standardiseringen og Spørgsmaalet om, hvorledes disse skal dækkes, være at tage i Betragtning.

I alle Tilfælde maa det anses for rigtigst at skaffe hele Standardiseringsspørgsmaalet oplyst paa den mest fuldkomne Maade og søge at vække den almindelige Interesse i saa vide Kredse som muligt.

Det er ganske givet, at hvad vi end vil gøre her i Danmark, kan Standardisering kun udføres med Held, hvis alle interesserede Parter er enige og arbejder sammen derpaa. Alt Arbejde maa være frivilligt, og Benyttelsen af Standards er ogsaa frivillig; ingen kan tvinges til at benytte dem — de maa trænge igennem ved deres egen Beviskraft og Overtalelsesevne.

For alle, der er interesseret i Besvarelsen af Spørgsmaalet om, hvilken Stilling Danmark skal indtage paa dette Omraade, vil der nu være Lejlighed til at give Bidrag til Diskussionen enten ved Henvendelse til Ingeniørforeningens Standardiseringsudvalg, til dettes enkelte Medlemmer eller ved Artikler i Pressen.

I Ingeniørforeningens Udvalg er der Repræsentanter for Orlogsværftet, Statsbanerne, Industriraadet, Foreningen af Fabrikanter i Jernindustrien i Kjøbenhavn, Foreningen af Fabrikanter i Jernindustrien i Provinsen, Foreningen af Jernskibs- og Maskinbyggere i Danmark, A/S Jernkontoret, Konstruktørforeningen, Det tekniske Selskabs Skole, Den polytekniske Læreanstalt og Dansk Ingeniørforening.

Udvalgets Medlemmer er:

Underdirektør *A. Odel*, Maskining. *H. L. N. Havning*, Ingeniør *Robert Christensen*, Direktør *C. V. Kayser*, Direktør *H. H. Blache* (Suppleant: Ingeniør *Randa Bolt)*, Ingeniør *A. I. G. Christiansen*, Direktør *H. H.*

Mansa, Overlærer, Ingeniør *P. Schrøder*, Professor *E. Thaulow*, Direktør *Aage Christensen*, Ingeniør *E. B. Cruse*, Ingeniør *W. Barkhuus*, Ingeniør *E. Holten*, Direktør *G. Garde* (Formand).

▫▫▫▫▫▫

Danmarks Handelsomsætning med Holland.

Den samlede Værdi af Danmarks Handelsomsætning med Holland udgjorde:

	Indførsel	Udførsel	
		Indenl. Varer	Fremmede Varer
	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
1913	21,2	3,6	0,5
1919	47,9	6,6	2,8
1920	111,7	14,5	5,0
1921	40,5	16,0	1,8

Danmarks Indførsel fra Holland er saaledes betydelig større end Udførslen; i 1921 er dette Forhold dog ændret noget i Danmarks Favør, idet Indførslen fra 1920 til 1921 er gaaet stærkere ned end Udførslen. For at faa et mere korrekt Billede af den dansk-hollandske Handelsbalance bør ovennævnte Tal imidlertid suppleres med Tallene for Danmarks Handelsomsætning med hollandsk Ostindien, da denne Omsætning i hvert Fald i 1919 og 1920 beløb sig til store Summer (Indførsel fra hollandsk Ostindien 1913: 3,5, 1919: 40,1 og 1920: 23,2 Mill. Kr., Udførsel til hollandsk Ostindien 1913: 0,1, 1919: 0,2 og 1920: 1,2 Mill. Kr.); for 1921 foreligger der endnu ikke nogen Opgørelse.

Indførslen fra Holland udgjorde i Forhold til Danmarks samlede Indførsel (regnet efter Værdi) omtrent samme Procent i 1921 som i 1913 (2,5 pCt. mod 2,4 pCt.). Absolut set var Indførslen fra Holland fem Gange saa stor i 1920 som i 1913; i 1921 var der en stærk Tilbagegang, men Indførselsværdien var dog i 1921 henimod dobbelt saa stor som i 1913. Udførselsværdien var i 1920 fire Gange saa stor som i 1913, og i 1921 holdt Udførslen sig omtrent paa samme Niveau som Aaret for.

Den vigtigste Del af de indførte Industrivarer er Fabrikata, hvis Raastof er olieholdigt Frø o. l., nemlig Margarine, vegetabilske Olier og Fedtsyrer, Oliekager o. l., Fernis, Sæbe, Glycerin og olierevne Farver; der har været en betydelig Nedgang i Indførslen af Margarine, Fernis og Farver, men en stærk Stigning i Indførslen af Olier, Sæbe, Glycerin og Oliekager. Indførslen af Kartoffelmel o. l., der i 1913 udgjorde en stor Del af Indførslen, har været ret betydningsløs i de senere Aar; indenfor Tobaksvarerne har der været en Forskydning fra Cigarer til Røgtobak. Indførselsmængden af Superfosfat, der allerede i 1913 var ret stor, *var* i 1921 steget til det dobbelte af det i 1913 indførte Kvantum. Iøvrigt har der været Stigning for Manufakturvarer, Chokolade og for nogle mindre betydende Varer som Gulvmaatter og Glødelamper, Nedgang for Trævarer, Pap og Papir samt for Metaller og Maskiner.

Udførslen af danske Varer til Holland omfatter i det store og hele kun ganske faa Arter, jfr. følgende Oversigt:

	Udførsel til Holland					
	1913		1920		1921	
	Mængde 100 kg	Værdi 1000 Kr.	Mængde 100 kg	Værdi 1000 Kr.	Mængde 100 kg	Værdi 1000 Kr.
Okse- og Kalvekød, fersk	»	»	»	»	31 312	5 666
Smør i Dritler...	8	2	3 578	2 607	7 767	3 889
Byg, uformalet...	89 697	1 166	39 205	2 254	60 229	2 159
Maskiner	1 523	180	2 967	1 324	3 642	1 260

I 1913 udførtes der tillige en Del Jernvarer, f. Eks. Transportspande, endvidere en Del Sojaolie; denne Udførsel var næsten ophørt i 1921.

▫▫▫▫▫▫

H. C. Ørsted Fonden.

Den af Det store nordiske Telegraf-Selskab stiftede H. C. Ørsteds Fond for teknisk-videnskabelige Undersøgelser og Forsøg med nært liggende praktisk Formaal, der er knyttet til Den polytekniske Læreanstalt, ejede ved Udgangen af Regnskabsaaret 1920—21 en Grundfond paa 250 525 Kr. Da der i de to første Regnskabsaar ikke blev uddelt nogen Understøttelse, var de til Disposition værende Renter paa samme Tidspunkt steget til ialt 19 791 Kr. Over disse og senere tilkommende Renter kan Fondens Bestyrelse raade til de i Titlen angivne Formaal: teknisk-videnskabelige Forsøg med nært liggende praktisk Formaal, dog saaledes, at der under iøvrigt lige Forhold tages fortrinsvis Hensyn til Arbejder paa Svagstrømsteknikens og Finmekanikens Omraader.

▫▫▫▫▫▫

Mindre Meddelelser.

Tobaksmonopolet.

Monopol-Komitéen eller, som dens officielle Navn er, Komitéen til Belysning af Statsmonopoler, har i Rækken af sine Smaaskrifter udsendt en Afhandling om Tobaksmonopolet, forfattet af cand. polit. *Netterstrøm*. Skriftet, der er overordentlig velskrevet, giver en historisk Oversigt over Tobaksforbrugets og Tobaksbeskatningens Udvikling og gaar derefter over til en Fremstilling af de forskellige Former for Tobaksmoponol for endelig at underkaste disse en kritisk Vurdering. Skriftet støtter sig herved delvis paa den store Tobakskommissions Betænkning, men Forfatteren har ikke desmindre forstaaet at præge sit Stof personligt, samtidig med at man tør sige, at Fremstillingen er fuldt ud objektiv. Skal man afveje Tobaksmonopolet mod den frie Næring med tilhørende Tobaksbeskatning, falder Prøven unægtelig ud til sidstnævntes Fordel. Overhovedet afgiver det foreliggende Skrift med sine mange interessante Enkeltheder og anskuelige Statistik et godt Bevis for, hvor heldigt det var, at man ikke for nogle Aar siden, den Gang Kravet om Statsmonopoler rejste sig som det eneste saliggørende, blindt styrtede sig ud i denne Bevægelse, hvis Fordele, baade sociale og økonomiske,

synes særdeles problematiske og hvis Mangler til Gengæld særdeles haandgribelige.

Dansk Brændsels- og Kontrolforening.

Dansk Brændsels- og Kontrolforening har udgivet sin Beretning for det forløbne Aar, i hvilket Foreningens Arbejde har været ført videre ad de afstukne Baner og er blevet udvidet paa Basis af de nye Erfaringer, der stadig indvindes. Der har iaar været ført Tilsyn med 426 Højtryksanlæg og 252 Centralvarmeanlæg.

I Aarets Løb er der tilkommet 14 Anlæg med Højtrykskedler, 54 Centralvarmeanlæg, medens der er afgaaet 30 Anlæg af Klasse F, 42 af Klasse C. For C-Klassens Vedkommende er der saaledes endog en Tilvækst at notere. Naar Afgangen af F-Anlæg har været forholdsvis stor, skyldes det hovedsagelig, at en Del Virksomheder helt har indstillet Driften, paa et vist Tidspunkt i 1921 var endog ca. 25 pCt. af samtlige indregistrerede Virksomheder standset.

Den danske Stat har atter iaar vist Foreningen sin Interesse, dels ved Indmeldelse af 36 Statsanlæg, dels ved Forslag til Bevilling paa Finansloven (25 000 Kr. aarlig i 3 Aar).

Beretningen indeholder interessante Oplysninger om Prøver med Tørvegasværker, Roganalyser, Vandrensning, Kedelstensmidler o. s. v., altsammen af Interesse for enhver Industridrivende og Brændselstekniker. Rationel Fyring har maaske ikke just været vor stærke Side herhjemme, men Krigen har været en haardhændet Læremester, og det er sikkert heldigt, at man gennem Dansk Brændsels- og Kontrolforening kan fortsætte Bestræbelserne for økonomisk Fyring, thi endnu den Dag idag tør man sige, at altfor store Værdier »gaar op i Røg«, og Tiderne er som bekendt ikke dertil.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Medlemsbidraget til Industriraadsorganisationen.

Som bekendt har Kontingentet for Medlemsskab af Industriraadsorganisationen i de sidste Aar været fastsat til 1 pro mille af den udbetalte Arbejdsløn. I det senest forløbne Regnskabsaar fra 1. Juli 1921 til 30. Juni 1922 har Kontingentet i alt væsentlig været beregnet efter den i Kalenderaaret 1920 udbetalte Arbejdsløn. Paa tilsvarende Maade vil Kontingentet for det kommende Regnskabsaar blive beregnet efter den i Kalenderaaret 1921 udbetalte Arbejdsløn. Paa Grund af den store Arbejdsløshed og den i det hele ringe Beskæftigelsesgrad indenfor Industrien samt den Nedgang i Arbejdslønningerne, der fandt Sted i 1921, vil Kontingentet herefter gaa ned med ca. 33 pCt. I Betragtning af de vanskelige Forhold, hvorunder Industrien for Tiden arbejder, har Industriraadet imidlertid bestræbt sig for at imødekomme det for Industrien naturlige Ønske om, at alle Omkostninger nedsættes. Raadet kan herefter meddele, at man, som Følge af Nedgang i Administrationsudgifterne og ved at foretage en Overførsel fra Reservefonden, for det kommende Aar vil kunne yde en Rabat paa 10 pCt. af det efter de sædvanlige Regler beregnede Medlemsbidrag.

Købestævnet i Fredericia.

Vi meddelte i Heftet for 15. Juni, at det almindelige Købestævne vilde finde Sted i Slutningen af Juli, hvorefter der i August og September vilde følge Branchestævner henholdsvis for Boligbyggeri og Nærings- og Nydelsesmidler. Heri er der nu sket den Forandring, at man af praktiske Hensyn har samlet det almindelige Købestævne og Boligstævnet, som afholdes fra 5.—13. August, medens Branchestævnet for Nærings- og Nydelsesmidler bliver uforandret fra 2.—10. September.

Eksportkrediten.

Da Handelsministeren i November 1921 publicerede de saakaldte 8 Punkter, paa hvilke Regeringen mente at kunne imødekomme Ønskerne om at foretage ekstraordinære Skridt til Støtte for Industrien, var Punkt 7 Statens Medvirken ved Ydelse af Eksportkredit. Dette Punkt vil nu blive realiseret, efter at Finansudvalgene for nogen Tid siden til dette Formaal har givet en Bevilling paa 5 Mill. Kr.

Krediten ydes enten i Form af Statens Garanti for Eksportørens Tratter (A), eller ved at Statskassen deltager i Tab, der opstaar ved Udsendelse af danske Industriprodukter i Konsignation til Udlandet (B).

A.

1) Ansøgning fra Eksportøren (stilet til Handelsministeriet) indsendes fra Eksportørens Bank til Handelsministeriet.
2) Statsgaranti for indtil 85 pCt. af den af Eksportøren trukne Veksel vil kunne forventes, naar Kredittiden ikke overstiger 12 Maaneder. Salget skal fortrinsvis ske i danske Kroner. Det er en Forudsætning, at den udenlandske Køber stiller Bankgaranti eller giver anden rimelig Sikkerhed for, at Beløbet vil blive betalt ved Forfald.

   En sædvanlig Fremgangsmaade maa herefter blive, at den udenlandske Køber aabner Rembours i Sælgerens Favør hos sin Bankforbindelse. Eks-

portoren kan ogsaa trække direkte paa Køberen, som da vil have at fremskaffe Erklæring fra sin Bankforbindelse om, at denne er villig til at forsyne Vekslen med Garantipaategning. I begge Tilfælde maa Vekslen almindeligvis gøres betalbar i Danmark.

3) Indfries til sin Tid Vekslen ikke efter sit Paalydende, indløser Staten inden 3 Maaneder efter Forfald sin Garanti overfor vedkommende danske Bank. Staten har Ret til forlods Dækning gennem den af Importøren for Vekslen stillede Sikkerhed, men har ingen Regres overfor Eksportøren.

B.

1) Ansøgning stiles til Handelsministeriet.
2) Ved Udsendelse af danske Industriprodukter i Konsignation til Udlandet kan der efter foretagen Prøvelse af Handelsministeriet opnaas, at Staten tager Del i det dermed forbundne eventuelle Tab med indtil Halvdelen.

Handelsministeriet har nedsat et Udvalg til at gennemgaa de Ansøgninger, der vil indkomme til Ministeriet gennem Bankerne. Udvalget bestaar af: Grosserer *Otto Petersen* som Repræsentant for Nationalbanken og Bankerne, Grosserer *Kai Stallknecht* som Repræsentant for Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation og Fabrikant *C. F. Jarl* som Repræsentant for Industriraadet. Som Suppleant for Fabrikant Jarl er valgt Direktør *H. L. Larsen.* Udvalget har konstitueret sig med Grosserer *Otto Petersen* som Formand.

Interesserede Firmaer maa herefter fremsende deres Andragender til Handelsministeriet gennem deres Bankforbindelse.

Spansk Beskyttelse mod Dumping.

I Henhold til Meddelelse fra den danske Gesandt i Madrid har den spanske Regering den 29. Maj offentliggjort en Anordning, i Henhold til hvilken der paalægges Varer fra Lande, hvis Valuta er drepressieret med 70 pCt. eller mere, et procentvis Tillæg til den tarifmæssige Toldafgift. Tillægets Størrelse beregnes ved at multiplicere Koefficienten 0,8 med Differencen mellem 100 og vedkommende Valutas Gennemsnitskurs for den forudgaaende Maaned. Overfor enkelte Lande kan Tillægssystemet ovenikøbet benyttes, selv om Depressieringen er mindre end 70 pCt.

Til denne Meddelelse fra Gesandten kan vi yderligere oplyse følgende:

Den 3. Juni 1921 fastsatte den spanske Regering et Tillæg til Toldafgifterne, der var gradueret ved Hjælp af faste Koefficienter, men allerede den 20. Februar iaar ophævede den nye spanske Finansminister denne Bestemmelse overfor en Række Lande. Denne Ophævelse fremkaldte Uro rundt om i Erhvervskredse, og man indsendte motiverede Forestillinger til Centraladministrationen, der efter at have undersøgt Erhvervenes Stilling — som ovenfor meddelt — paany har indført Beskyttelse mod Valutadumping.

Den spanske Presse hilser med stor Tilfredshed denne paany indførte Beskyttelse og fremhæver, at Koefficienterne for depressieret Valuta ikke alene er af national Interesse, men ogsaa har stor Betydning for andre Nationer i disses Handel med Spanien, idet de stiller alle Nationer lige paa det spanske Marked og paa dette forhindrer Konkurrence mellem de forskellige Lande i Ly af depressieret Valuta.

Dansk-czeko-slovakisk Handelskammer.

Som omtalt i Tidsskriftets Nr. 5, 1921 stiftedes der i Januar 1921 et dansk-czeko-slovakisk Handelskammer med det Formaal at lette Samkvemmet mellem de to Lande. Handelskammeret har nu paabegyndt Arbejdet med Indmeldelse af korresponderende Medlemmer mod et aarligt Kontingent af 25 Kr. Som korresponderende Medlemmer kan optages czeko-slovakiske og danske Institutioner, Organisationer, Firmaer samt Enkeltpersoner, og der ydes disse den Fordel, at de gratis kan erholde alle ønskede Oplysninger vedrørende Handel, Industri og Landbrug i handelspolitisk og praktisk Henseende. — Handelskammerets Adresse er Løngangsstræde 20, Kjøbenhavn B.

Finsk Toldlovforslag mod Dumping.

Den tidligere finske Regering nedsatte et Udvalg, der skulde udarbejde et Forslag til en ny finsk Toldlov. Dette Forslag er nu færdigbehandlet og kan, saa snart den nye Regering har gennemgaaet det, ventes at blive forelagt den finske Rigsdag.

Det er interessant at se, at selv Finland, med sin forholdsvis depressierede Valuta, ogsaa gennem dette sit nye Toldlovforslag fortsat ønsker at sikre sig mod Valutadumping-Konkurrence, og altsaa ikke blot ønsker at nøjes med sine midlertidige Importforbud, men tillige finder det paakrævet gennem selve Toldloven at fastslaa det nødvendige i at beskytte sin Produktion. Det hedder nemlig i Lovforslagets § 10:

Saafremt Varer, som ogsaa tilvirkes i Finland, paa Grund af herskende Produktions-, Arbejds- eller Pengeforhold i Finland eller i Udlandet eller af andre Aarsager importeres til Finland eller her udbydes til en Pris, som ligger under de Omkostninger, til hvilke lignende Varer med Fortjeneste kan produceres i Finland, saa maa, saavidt internationale Aftaler ikke lægger Hindringer i Vejen, disse Varer ved Indførelsen

fra konkurrerende Lande belægges med en særlig Told til Beskyttelse af den indenlandske Fabrikation. Saadan Told kan ogsaa paalægges toldfri Varer.

Danske Produkter i San Francisco.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at Handelskammeret i San Francisco har henvendt sig til det derværende danske Konsulat om at medvirke til Oprettelse af en permanent Udstilling for Danmarks og andre Landes Produkter i San Francisco. Handelskammerets Plan gaar ud paa at erhverve en bekvemt beliggende Bygning, hvis Lokaler til en forholdsvis billig Leje skulde stilles til Raadighed for alle Lande, der permanent vil udstille Varer.

I Industriraadets Sekretariat henligger en nærmere Oplysning til Disposition for eventuelt Interesserede.

Fra Biblioteket.

Biblioteket bringer i dette Hefte en Fortegnelse over Bøger om Selvforfærdigelse af forskellige Ting samt om Hjemmearbejde og Boligudsmykning.

189. Haandværk i Hjemmet. »Frem« Kbhvn. 1906. 302 S.
189. Key, K. Hjälp dig själv. Stockh. 1917. 177 S.
179. Grosch, H. A. Haandbog i huslige Kunstarbejder. Kria. 1892. 244 S.
189. N. C. Roms Haandgerningsbog med 734 Tegninger. 10. Udg. Kbhvn. 1903. 592 S.
189. Brigham, Louise. Kasse-Møbler. Kbhvn. 1921. 96 S.
189. Barnard, John. Home carpentry. Lond. 1920. 190 S.
189. Madsen, J. C. Skotøjs-Husflid.
189. Wentzel-Hansen. Metalsløjd, Mekanik og Elektricitet. 2. Udg. Kbhvn. 1918. 32 S.
203. Poultry houses and appliances. Lond. 1917. 156 S.
189. Toy making. Lond. 1916. 156 S.
189. Taylor, C. S. Furniture repairing. Lond. 1913. 152 S.
189. Bent. Iron work and Art Metal work. Lond. 1916. 160 S.
171. Steffensen, M. Mønstertegning, Tilskæring og Kjolesyning. 9. Opl. Kbhvn. 1921. 22 S. Tvl.
164. Anvisning til at forfærdige de smukkeste kunstige Blomster. Kbhvn. 1827. 77 S. Tvl.
164. Plason, A. Die Anfertigung von feinen Kunstblumen. Wien 1918. 129 S.
116. Demmel, Karl. Selbstanfertigung eines Elektromotors. Leipz. 1912. 30 S.
189. Rom, N. C. Cement-Husflid. 3 Udg. 92 S.
189. Harder, Joh. Tischlerarbeit für den Hausgebrauch. Leipz. 1918. 48 S.
189. Bong, I. M. Möbelsnickaren på landet. Stockh. 1914. 55 S.
189. Hasluck, Paul, N. Rustic Carpentry. Lond. 1916. 160 S.
152c. Punde, F. Selbstanfertigung von Kleinmöbeln. Leipz. 1912. 68 S. Tvl.
170. Jenny la Cour og Johanne Siegumfeldt. Vævebog for Hjemmene. Kbhvn. 1897. 88 S. Tvl.
189. Barnard, J. Every man his own Mechanic. London 1914. 504 S. Tvl.
166. Cockerell, Douglas. Bookbinding, and the Care of Books. Lond. 1915. 342 S.
166. Bookbinding. Lond. 1917. 100 S.
170c. Engeström, Nina, v. Praktisk väfbok. Stockh. 1909. 4. Opl. 80 S.
171. Branting, Agnes. Prydnadssöm. Stockh. 1910. 96 S.
171. Gad, Emma. Haandarbejdsbogen. Kbhvn. 1910. 55 S.
171. Rasmussen, Sara. Kniplebogen. Kbhvn. 1884. 45 S. Tvl.
171. Christie, Archibald H. Embrodery and Tapestry Weaving. Lond. 1906. 414 S.
171. Pazaurek, Gustav. Perlen-Arbeiten. Darmst. 1911. 50 S.
171. Bröm, Lydia u. Emma. Anfertigung von Weisswasche aller Art. Stuttg. 1912. 117 S. 48 Tvl.
172. Zimmermann, Vilh. Die Batikfärberei. Leipz. 1920. 54 S.
171. Schimmerer, Louise. Weissstickerei und Knüpparbeit. Stuttg. 1893. 152 S.
171. Læssoe, Augusta. Hedebosyning. Kbhvn. 1905. 5 S. Tvl.
261. Prignot, Eug. L'architecture, la decoration et l'ameublement. Paris. 60 Tvl.
261. Ewald. Farbige Decorationen. I—II. Berl. 1889.
261. Ilg, A. Plafond u. Wanddecorationen des 16. bis 19. Jahrh. Wien.
261. Thiollet et Roux. Menuiserie et décoration intérieures et extérieures. Paris 1837. 12 S. Tvl.
261. Pein, G. Ideen zur äusseren u. innern Verzierung der Gebäude. Wien 1807. 35 Tvl.
261. Wulle, O. Wohnungs-Einrichtung für Kleinhäuser. Dresd. 1919. 20 Tvl.
8. Lessing, J. Vorbilder-Hefte. 16. Barok u. Rococo-Decken. Berl. 1905.
255. Sparrow, U. S. Our homes and how to make the best of them. Lond. 1909. 264 S. Tvl.

Notitser.

„Tidsskrift for Industri“. Paa Grund af Ombygning i Tidsskriftets Trykkeri har de seneste Hefter af Tidsskriftet ikke kunnet afleveres til Postvæsenet i rette Tid. Redaktionen beder Læserne bære over med Forsinkelserne, der forhaabentlig snart vil være afhjulpet.

Redaktion: Povl Drachmann. Redaktionsudvalg: C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR
INDUSTRI
UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·
Nr. 15 1. AUGUST 1922

Beskyttelse mod Valutadumping.

Industriraadets fornyede Henvendelse til Regeringen.

UNDER 15. Juli har Industriraadet rettet følgende Henvendelse til Handelsministeren:

Da de i den sidste Tid udfoldede Bestræbelser i Retning af Gennemførelse af Toldforanstaltninger, som kunde gøre Industrien mere modstandsdygtig i den nuværende Krise, synes at være stillet i Bero, tillader Industriraadet sig herved paany overfor Regeringen at rejse Spørgsmaalet om, at der fra Statsmagtens Side snarest maa blive truffet midlertidige Beskyttelsesforanstaltninger mod den udenlandske Valutadumping-Konkurrence til Støtte for særlig vanskeligt stillede Industrigrene.

Raadet har navnlig haft sin Opmærksomhed henvendt paa det System for Regulering af Importen, kombineret med Valutaafgifter, som for Tiden anvendes i Schweiz, hvor Opgaven som bekendt er løst paa den praktiske og virkningsfulde Maade, at Ministeriet har faaet Bemyndigelse til at gøre Indførslen af visse Varer afhængig af en Bevilling. Ministeriet kan derefter ad administrativ Vej, under Medvirkning af en sagkyndig Kommission, sørge for Gennemførelsen af en rimelig Begrænsning af Importen, naar det for et eller andet Fags Vedkommende godtgøres, at saadanne Foranstaltninger er paakrævede.

Det er ikke den danske Industris Tanke, at disse Foranstaltninger skulde finde Anvendelse overfor Lande, hvis Industrier i valutamæssig Henseende arbejder under samme Vilkaar som den danske, hvorfor Hensigten med den paagældende Lov som anført væsentligst skulde være at begrænse Importen fra valutasvage Lande. Man vil herved ogsaa undgaa, at de heromhandlede Foranstaltninger kan blive misbrugt til Skade for Forbrugerne her i Landet.

Ifølge den officielle Arbejdsløshedsstatistik er der i Øjeblikket en Bedring at spore med Hensyn til de Vanskeligheder, store Dele af Erhvervslivet kæmper med. Industriraadet tør imidlertid ikke fæste Lid til, at denne Bedring er af varig Natur, idet Bedringen uden al Tvivl væsentligst hidrører fra, at en Række Produktionsgrene i Øjeblikket befinder sig i deres bedste Sæson, hvortil kommer den Forøgelse i Beskæftigelsen, der som Regel altid følger efter en langvarig Arbejdsstandsning. Som et typisk Eksempel paa et Fag, indenfor hvilket Bedringen i Forholdene saaledes kun har været af rent forbigaaende Natur, skal anføres Skotøjsindustrien, der efter i nogen Tid at have været relativt godt beskæftiget, nu atter har en voksende Arbejdsløshed, som i ganske overvejende Grad skyldes Valutadumping.

Trods den stedfundne Bedring i Forholdene er det imidlertid en Kendsgerning, at ogsaa andre vigtige Industrigrene befinder sig i en meget vanskelig Situation, og at man fremdeles maa regne med den udenlandske Valutadumping-Konkurrence, er hævet over enhver Tvivl, *navnlig naar der ses hen til det i den sidste Tid paany stedfundne meget betydelige Fald i Markkursen.* Det er i denne Forbindelse værd at lægge Mærke til, at man netop i disse Dage i England for første Gang staar overfor i Praksis at skulle bringe den ifjor gennemførte Valutadumping-Lov til Anvendelse overfor betrængte Industrigrene.

Industriraadet finder iøvrigt Anledning til at advare imod, at man i for høj Grad *alene* bedøm-

mer Krisen ud fra den øjeblikkelige Arbejdsløshed. Thi Forholdet er i Virkeligheden dette, at mange Virksomheder stadig arbejder med Tab og kun opretholder Produktionen for ikke, at deres Salgsorganisationer og tekniske Organisationer ved en kortere eller længere Tids Standsning skal blive helt eller delvis ødelagt. Det er en Selvfølge, at det under disse Omstændigheder kun en vis begrænset Tid vil være muligt at bevare det økonomiske Grundlag, der overhovedet er den principale Forudsætning for de paagældende Virksomheders Opretholdelse.

Det forekommer Industriraadet, at disse Kendsgerninger i Forbindelse med den vedvarende store Import af udenlandske Industrivarer tydeligt viser, at Landets industrielle Produktion stadig befinder sig i en saa alvorlig Krise, at Foranstaltninger til Importens Begrænsning for visse Fags Vedkommende er en national-økonomisk Nødvendighed.

De sidste Aars hærgende Arbejdsløshed har sat sine dybe Spor i det danske Samfund, ikke alene hos de Arbejdsløse, der Maaned efter Maaned har været henvist til det Offentliges Forsorg, men ogsaa hos de Virksomheder, der — uden at der fra Statsmagtens Side er ydet dem den Støtte overfor den udenlandske valutabegunstigede Konkurrence, Industriraadet gentagne Gange har anholdt om — har været nødt til helt eller delvis at ligge stille og har maattet se de opsparede Midler og den indskudte Kapital smuldre hen. Mange af disse Virksomheder og deres Arbejdere er derfor berøvet den fornødne Basis til at staa en fortsat Krise igennem, og en Fortsættelse af Krisen vil derfor uden Tvivl føre til en saadan Lammelse af de paagældende industrielle Virksomheder, at *den sidste Mulighed for at bevare den industrielle Udvikling, der dog af alle anses for nødvendig for vort Samfunds Trivsel, for lange Tider vil være forpasset.*

Idet Industriraadet henviser til de vedlagte Redegørelser vedrørende

Skotøjsindustrien og Cigarindustrien,

for hvilke Industrigrene man anser det for paakrævet, at der snarest træffes importregulerende Foranstaltninger som foran omtalt, tillader man sig herved at anmode Regeringen om, at den inden Rigsdagens Hjemsendelse vil søge gennemført en Lov, i Henhold til hvilken Regeringen bemyndiges til at regulere Importen, ikke alene for de nævnte Industrier, men ogsaa for andre Produktionsgrene, naar det overfor Regeringen godtgøres, at en saadan Foranstaltning er nødvendig.

Memorandum angaaende Cigar- og Cigarillosindustrien.

Denne Industris Forhold ligger i det store og hele paa samme Maade, som da den ifjor fremkom med sit Materiale til Handelsministeriet. Tallene for Importen af Cigarer sammenholdt med Arbejdsløsheden indenfor Faget viser, at Industrien vedblivende arbejder med de største Vanskeligheder, og der er ikke nogen øjensynlig Udsigt til normale Beskæftigelses- og Konkurrenceforhold, saafremt der ikke fra Regeringens Side foretages ekstraordinære Skridt til Støtte for Industrien.

I 1913 var den indenlandske, paa Grund af en 3 Maaneders Strejke endda særlig ringe, Produktion af Cigarer *ca. 1 355 000 kg.* I 1921 var Produktionen derimod kun *ca. 1 100 000 kg.* Importen i 1913 var kun *127 000 kg*, d. v. s. *ca. 9 pCt.* af den danske Produktion. Importen i 1921 var *ca. 338 300 kg*, d. v. s. henved *30 pCt.* af den danske Produktion.

Ogsaa en Sammenligning mellem 1921 og Aarene umiddelbart forud viser, hvor stor Nedgangen har været:

	Produktion Mill. Stk.	Indførsel Mill. Stk.	Udførsel Mill. Stk.
1918	257	6,6	6,2
1919	343	7,4	9,6
1920	363	21,6	10,4
1921	217	63,4	4,8

Nedgangen i Produktionen fra 1920 til 1921 og den dertil svarende Stigning i Importen paadrager sig umiddelbart Opmærksomheden, men den Fare, der truer den danske Industri ved den forøgede Import, træder dog endnu grellere frem, naar man betragter Importtallene 1921 Maaned for Maaned, nemlig følgende:

1921	Total
Januar	9 500 kg
Februar	6 500 »
Marts	9 300 »
April	12 500 »
Maj	22 100 »
Juni	24 000 »
Juli	17 600 »
August	28 900 »
September	34 600 »
Oktober	41 500 »
November	60 900 »
December	70 900 »

Til Sammenligning hermed skal anføres, at den gennemsnitlige maanedlige Import af Cigarer i 1913 var *10 300 kg.*

I indeværende Aar fordeler Importen sig efter det hidtil oplyste paa følgende Maade:

1922	Total	Heraf fra Tyskland	Heraf fra Holland	Heraf fra Belgien
Januar	59 900 kg	57 700		
Februar	33 600 »	32 200		
Marts	59 900 »	57 900	0,9	
April	53 700 »	51 900	0,3	0,4
Maj	57 200 »			

hvilke Tal viser, at der ikke er noget Tegn til en Mindskelse af Importen af Cigarer. Efter en foreløbig Beregning antages der i Januar Kvartal iaar at være *produceret ca. 42½ Million Cigarer her i Landet og importeret 26½ Million*, hvilke to Tal svarer til hinanden omtrent som 3/5 til 2/5. Det skæbnesvangre i disse Tal er øjensynligt, naar man tænker paa, at Importen af Cigarer før Krigen højt regnet androg *10 pCt.* af den indenlandske Produktion og for nævnte Kvartal altsaa henved *60 pCt.*

Cigarillosindustriens Forhold har udviklet sig nogenlunde efter samme Linier som Cigarindustriens. De officielle Tal er for Aarene 1918—21:

	Produktion Mill. Stk.	Indforsel Mill. Stk.	Udførsel Mill. Stk.
1918	81	0,3	2,4
1919	103	1,9	4,5
1920	112	4,3	7,6
1921	54	14,9	1,9

I indeværende Aar er Importtallene følgende:

1922	Samlet Indførsel	Heraf fra Tyskland	Heraf fra Holl. Ostindien
	100 kg.	100 kg.	100 kg.
Januar	27	18	8
Februar	16	16	
Marts	24	23	
April	21	20	
Maj	39	35	

Naturligvis har den angivne Stigning af Importen bevirket den meget store Arbejdsløshed indenfor Cigararbejderne. Beskæftigelsesgraden fra Slutningen af 1920 illustreres ved følgende Oversigt og Antal af Arbejdslose indenfor Tobaksarbejderforbundet:

31. Oktober 1920	331
30. November »	1476
31. December »	4196
31. Januar 1921	3632
28. Februar »	5030
31. Marts »	4961
30. April »	4189
31. Maj »	3584
30. Juni »	3115
31. Juli »	3300
31. August »	3457
30. Septbr. »	3957
31. Oktbr. »	4805
15. Novbr. »	4925
30. Novbr. »	4711
15. Decbr. »	4710
31. Decbr. »	6680
15. Januar 1922	5564
31. Januar »	5456
15. Februar »	5345
28. Februar »	4578
15. Marts »	4336
31. Marts »	4211
15. April »	4044
30. April »	3928
15. Maj »	3121
31. Maj »	2928

Tallene er meddelt af Tobaksarbejderforbundet i Danmark og omfatter alle de Arbejdere, der er Medlemmer heraf, d. v. s. omkring November f. A. ca. 8500 og omkring Maj d. A. ca. 8200. Af disse har tilmed ca. 500 været nogenlunde konstant beskæftigede med Fabrikation af Røgtobak og Cigaretter, saaledes at de ovenfor angivne Arbejdsloshedstal saa godt som udelukkende falder paa Arbejdere indenfor Cigar- og Cigarillosindustrien og derfor faktisk er endnu grellere, end det ses af den direkte Sammenligning med Medlemstallet indenfor Tobaksarbejderforbundet.

Det vil ses, at Arbejdsløsheden stiger stærkt i Slutningen af 1920 og i de første Maaneder af 1921. Denne Stigning maa maaske for en Del tilskrives Virkningen af den manglende Kobelyst; fra Februar til Juni 1921 aftager Antallet af arbejdslose Tobaksarbejdere. Dette skyldes dels den formelle Grund, at en Del Arbejdere er sogt over i andre Fag og derved slettet af Forbundets Liste, og dels Koberstrejkens Aftagen. Fra Juli Maaned f. A. stiger Arbejdsløsheden atter; dette falder sammen med den stærke Stigning i Importen.

Naar Arbejdsløsheden bliver særlig stor i December 1921 og de nærmest følgende Maaneder, bor dette i nogen Grad tilskrives den Tilbageholdenhed, Fabrikerne maatte udvise med Hensyn til Produktionens Omfang under den Usikkerhed der herskede, saa længe Forhandlingerne om Revision af Tobaksskatteloven ikke var tilendebragt. Dertil kom yderligere, at der i samme Periode ventedes en Nedsættelse af Arbejdslønningerne og dermed en Nedgang i Prisen paa de færdige Varer, hvad der gjorde det utilraadeligt for Fabrikanterne at arbejde paa Lager i særlig stort Omfang. Følgen blev da ogsaa nogen Formindskelse af Lagrene, hvilket Moment i Forbindelse med den pr. 1. Maj d. A. stedfundne Nedsættelse af Arbejdslonnen har bidraget til at stimulere Fabrikationen i de seneste Maaneder. Importtallene viser dog, at der ikke er Plads for nogen virkelig Optimisme, men at der maa regnes med, at henved 3000 af godt og vel 8000 Cigar- og Tobaksarbejdere vedblivende maa gaa ledige. Man nærer endda indenfor Industrien Frygt for, at der i en nærmere Fremtid maa regnes med nogen Stigning i Arbejdsløsheden.

Industrien har nedsat sine Priser meget betydeligt, men øjner ikke nogen Udvej til at optage Produktionen i sædvanligt Omfang, saalænge det nuværende abnorme Markvalutaforhold er tilstede. Tyskland har ikke blot en stor Del af Raavarerne til den billige Cigarfabrikation af indenlandsk Avl, men Arbejdskraften er der saa langt billigere, at Konkurrencen bliver umulig. Det fortsatte Fald i Markkursen vil gøre denne Forskel mere og mere følelig, men de sidste Svingninger i Kursen gør det forøvrigt umuligt at illustrere Forholdet med konkrete Tal af nogen Værdi.

Det henstilles herved paany, at der gennemføres Importreguleringsforanstaltninger til Værn mod den for den danske Industri ødelæggende valutabegunstigede Cigar- og Cigarillosimport, som kun paa Grund af rent abnorme økonomiske Faktorer har været i Stand til at erobre det danske Marked i et hidtil ukendt Omfang. Kun ad denne Vej vil det være muligt at skaffe Arbejde til de mange Arbejdsløse indenfor Tobaksfaget.

Memorandum angaaende Skotøjsindustrien.

Bortset fra en paa Grund af særlige Omstændigheder fremkommen tilsyneladende Bedring umiddelbart efter den store Lock-out har den yderst vanskelige Situation, hvori Skotøjsindustrien har befundet sig det sidste Aars Tid, ikke vist noget Tegn til at ændre sig i gunstigere Retning. Depressionen indenfor denne Industri er tvertimod tiltaget paa en i høj Grad foruroligende Maade, siden Industriraadet ifjor Sommer fremkom med Materiale til Handelsministeriet angaaende den nødstedte danske Industri. Situationen belyses klart gennem nedenstaaende Talopgivelser:

Indenlandsk Produktion af Skotøj androg i:

1913	1 503 000 kg
1921	1 150 000 »

For indeværende Aar findes ingen Statistik over Produktionens Omfang:

Importen af udenlandsk Skotøj androg:

1913	288 000 kg
1921	538 000 »
I de første 5 Maaneder af indeværende Aar	427 000 »

Importen fordeler sig paa følgende Maade:

1921	Tyskland Mængde 100 kg	Tyskland Værdi 1000 Kr.	Czeko-Slovakiet Mængde 100 kg	Czeko-Slovakiet Værdi 1000 Kr.
Januar	35	66	3	12
Februar	70	208	2	8
Marts	49	122	3	9
April	104	238	10	20
Maj	152	279	58	128
Juni	143	295	31	61
Juli	95	166	102	212
August	134	228	45	86
September	199	309	119	214
Oktober	300	344	94	157
November	492	535	89	161
December	604	739	49	89
Hele Aaret	2377	3529	605	1157

1921	Foren. Stater Mængde 100 kg	Foren. Stater Værdi 1000 Kr.	Andre Lande Mængde 100 kg	Andre Lande Værdi 1000 Kr.
Januar	86	335	45	179
Februar	119	366	43	151
Marts	184	613	118	307
April	201	584	133	357
Maj	274	772	132	301
Juni	61	192	58	150
Juli	158	361	44	114
August	110	272	86	328
September	106	250	65	167
Oktober	95	161	73	145
November	109	207	68	144
December	93	114	69	133
Hele Aaret	1596	4227	934	2476

1922	Tyskland i 100 kg	Czeko-Slovakiet i 100 kg	Østrig i 100 kg	Samlet Indførsel i 100 kg
Januar	516	21	4	67 400 kg
Februar	326	26	7	46 400 »
Marts	525	105	11	85 700 »
April	598	128	47	95 200 »
Maj	808	182	45	133 200 »

Det kan herefter fastslaas, at Importen er i stærk Stigning, og at den i stadig stigende Grad hidrører fra valutasvage Lande, med hvis Priser den danske Industri er ude af Stand til at konkurrere.

Med Hensyn til *Beskæftigelsesgraden* bemærkes, at der umiddelbart efter Lock-out'ens Ophør fulgte en forholdsvis travl Periode, der medførte en midlertidig Antagelse af et ikke ringe Antal Arbejdere, men Aarsagen hertil var dels den Omstændighed, at der under en længere Arbejdsstandsning altid ophober sig nogle Ordrer, dels at man stod umiddelbart overfor Pinsen, hvad der normalt medfører en Del Sæsonarbejde. — Industrien er allerede bleven tvunget til i vidt Omfang paany at afskedige Arbejdere.

Der er nogle Vanskeligheder forbunden med at faa ganske præcise Tal frem angaaende Arbejdsløsheden, idet Dansk Skotøjsarbejderforbunds Opgivelser af Arbejdsløse ikke ubetinget kan lægges til Grund ved Bedømmelsen af *Industriens* Forhold, da Forbundet omfatter baade Arbejdere paa Fabrikerne og hos de enkelte Skomagere hele Landet over. Man kan imidlertid med temmelig stor Sikkerhed gaa ud fra, at der i Kjøbenhavn, hvor den allerværsentligste Del af den egentlige Skotøjsindustri horer hjemme, er mellem 27—2800 Medlemmer af Forbundet, som hører til de egentlige Fabriksarbejdere. Under Hensyntagen til, at en betydelig Del af Arbejderne kun har været delvis beskæftigede (iflg. Stat. Efterretninger antages Beskæftigelsesgraden i 1921 for de 40 største Virksomheder gennemsnitlig at have været 50 à 60 pCt. af 1920), ses følgende Antal Arbejdere (incl. ca. 200 Lærlinge og Drenge og bortset fra Hjemmearbejderne) at have været beskæftigede til nedennævnte Tidspunkter:

1921.

1. Januar	2657
31. Januar	2343
28. Februar	2171
31. Marts	1941
30. April	2169
31. Maj	1913
30. Juni	1710
31. Juli	1698
31. August	1949
30. September	2174
31. Oktober	2227
30. November	2256
31. December	2203

1922.

31. Januar	2289
28. Februar	2193
31. Marts	2190
30. April	2415
31. Maj	2352

Omkring 20. Juni d. A. arbejdede imidlertid kun *500* paa fuld Arbejdstid, ca. *700* var arbejdsløse, og deres Tal stiger stadig, idet henved 300 agtes afskediget i en nærmere Fremtid. Resten, ca. 1250 Mand, arbejdede paa indskrænket Arbejdstid, for en Dels Vedkommende paa Virksomheder, der agter at lukke i Løbet af kortere Tid.

Procentvis vil dette sige, at kun 20 pCt. af Forbundets kjøbenhavnske Medlemmer arbejder paa fuld Tid,

25 pCt. er helt arbejdslose og 55 pCt. arbejder paa indskrænket Tid eller staar foran Afskedigelse.

Skotøjsindustrien er iøvrigt villig til at give de supplerende Oplysninger, der maatte ønskes, eventuelt i Form af Kalkulationer over Produktionspriserne, idet det dog paa Forhaand skal bemærkes, at Fabrikerne under de nuværende for Skotojsindustrien saa katastrofale Forhold ikke kan holde bestemte, forud beregnede Udsalgspriser, svarende til de faktiske Produktionsomkostninger, men meget ofte maa sælge deres Varer med betydelige Tab til Priser, der er mindre end de kalkulerede.

Industrien har for Aar og Dag siden henledt Opmærksomheden paa den Fare, der truede den som Følge af den fuldkommen abnorme Konkurrence fra Lande med lav Valuta, og Udviklingen har desværre i kun alt for høj Grad givet Skotøjsindustrien Ret. Som Følge af den ringe Beskæftigelse og de udenlandske Valutadumping-Priser arbejder Industrien vedblivende med Underskud, og belært af Erfaringen maa det forventes, at det nu indtrufne meget betydelige Fald i Markkursen betyder Signalet til en ny Stigning i den valutabegunstigede Skotøjsimport. Hvis dette sker, vil der være al Sandsynlighed for, at store Dele af Industrien bliver tvunget til helt at ophøre med sin Virksomhed. Spørgsmaalet bliver da, om vort Lands Økonomi kan være tjent med, at en saadan Industri som Følge af rent ekstraordinære Omstændigheder gaar til Grunde, eller om det ikke samfundsmæssig set vilde være sundere at forhindre Misèren ved rimelige Reguleringer af den for Industrien ødelæggende Import.

Skotøjsindustrien indgik efter Forhandlinger med Den overordentlige Kommission i 1918 frivillig paa en Ordning, i Henhold til hvilken dens Avance i høj Grad begrænsedes, idet den ikke fik Lov at tage den fulde *Konjunkturavance*. Dette Forhold har i høj Grad været medvirkende til, at Industrien foruden det fulde *Konjunkturtab*, som den selv har maattet bære, nu ikke fortsat er i Stand til *ogsaa* selv at kunne modstaa Valutadumping-Konkurrencen.

Skotøjsindustrien tillader sig til Slut at erindre om, at der ved de ovennævnte Forhandlinger fra Den overordentlige Kommissions Side udtrykkelig blev udtalt, *at Regeringen vilde hjælpe Skotøjsindustrien ved Gennemførelse af særlige Foranstaltninger, saafremt denne efter Krigen fik Vanskeligheder hidrørende fra den udenlandske Konkurrence.* I Henhold til foranstaaende tillader man sig at udtale Haabet om, at Regeringen ikke roligt vil se paa, at den af forbigaaende kaotiske Valutaforhold fremkaldte Dumping-Konkurrence ødelægger den danske Skotøjsindustri, der saavel før Krigen som under denne i enhver Henseende har vist sin Konkurrencedygtighed og dermed sin Berettigelse her i Landet.

▫▫▫▫▫▫

Den industrielle Produktion i 1921.

Der foreligger nu fra Det statistiske Departement en Række statistiske Oversigter over Produktionen i 1921 indenfor forskellige Industrier. For nogle Industrigrene, saasom Bryggeriindustrien, Spritindustrien m. v., gor der sig særlige Forhold gældende, men ellers møder man stadig det samme Billede: en — undertiden meget betydelig — Nedgang i den danske Produktion og en større eller mindre Stigning i Importen af udenlandske Varer.

Chokolade- og Sukkervarefabriker.

Produktion:	1921	1920
Kakaopulver og Chokolade	5211 Tons	5503 Tons
Konfekt og Cremechokolade	3035 —	3031 —
Drops m. m.	3380 —	3439 —
Marcipan- og Noddemasse	1130 —	1260 —

Nedgangen i Produktionen er ganske vist ikke særlig stor, men den nedadgaaende Tendens kommer dog tydeligt til Syne. Aarsagen hertil er ikke — som det maaske kunde ventes — en Indskrænkning i Forbruget som Følge af de daarlige Tider, men derimod en kendelig Stigning i Indførslen. Denne androg af

	1921	1920
Kakaopulver og Chokolade	1709 Tons	1401 Tons
Konfekt og Sukkervarer	207 —	246 —

Ved en Gennemgang af de enkelte Tal viser det sig, at den iforvejen meget ringe Produktion af Kakaopulver er gaaet væsentlig tilbage, saaledes at $^2/_3$ af Forbruget er dækket ved Import. For Kogechokoladens Vedkommende har den danske Industri formaaet nogenlunde at bevare det danske Marked for sig. Med Hensyn til Spisechokolade har den udenlandske Industri derimod vundet stærkt Terræn. Indførslen er fra 1920 vokset fra 647 000 kg til 825 000 kg og er nu 7 à 8 Gange saa stor som i Aarene før Krigen.

Mølleriindustrien.

1921	Produktion	Indforsel
Hvedemel	119 033 Tons	27 875 Tons
Rugmel (anslaaet)	175 000 —	40 —
Byggryn og -mel	8 124 —	76 —
Havregryn	2 903 —	2 001 —
Boghvedegryn	227 —	354 —
Semoulegryn	99 —	701 —

En særlig Interesse knytter sig til Produktionen af Hvedemel. Før Krigen var Forholdet det, at over en Trediedel af Forbruget var udenlandsk Mel. Under Krigen var der næsten ingen Import, og i Aarene derefter blev Indførslen væsentlig beskaaret ved de med Kornordningerne forbundne Importrestriktioner. Fra Kornlovens Ophør den 1. August 1921 er Importen af udenlandsk Mel imidlertid vokset meget stærkt og har i de følgende Maaneder af 1921 udgjort ca. 5000 Tons pr. Maaned eller ca. 40 pCt. af Forbruget. Hvad man end vil mene om Hvedemel, formalet udelukkende af dansk Hvede, i Forhold til amerikansk Hvedemel, maa det dog i hvert Fald staa fast, at Hvedemel, formalet i Danmark af amerikansk Hvede, er akkurat lige saa godt som Hvedemel, der er formalet i Amerika, og det maa derfor synes noget mærkeligt, at det danske Samfund i Tider som de nuværende har ment at have Raad til at aflevere til Udlandet de meget store Værdier, Formalingen af 5000 Tons Mel pr. Maaned repræsenterer.

Af ovennævnte Tal vil det endvidere fremgaa, at en meget stor Del af de Havregryn, der spises her i dette Land, er udenlandske. Med den udmærkede Industri,

vi har paa dette Omraade, turde der være god Anledning for Forbrugerne til at have Opmærksomheden henledt paa dette Forhold og sørge for at faa *danske* Havregryn.

Mineralvandsfabrikerne

har i 1921 fremstillet af almindeligt Sodavand 18,7 Millioner ¼ Liter-Flasker og 1,5 Mill. ½ Liter-Flasker foruden 662 000 Sifons. Af Limonader, Citronsodavand o. lign. er der fremstillet 41,5 Mill. ¼ Liter-Flasker. Salgsværdien for den samlede Produktion er opgjort til 8,4 Millioner Kroner. Indførslen fra Udlandet bestaar af specielle Sorter og er i Forhold til det samlede Forbrug ganske uden Betydning.

Margarineindustrien.

Der findes nu 67 Margarinefabriker her i Danmark, hvilket er mere end i noget af de foregaaende Aar, og der beskæftiges i disse Fabriker noget over 1000 Arbejdere. Produktionen i 1921 er opgjort til ca. 56 Mill. kg til en samlet Salgsværdi fra Fabrikerne af ca. 96 Mill. Kroner. Den gennemsnitlige Salgspris har saaledes været ca. 170 Øre pr. kg. Til Sammenligning kan anføres, at Produktionen af Margarine i 1920 ligeledes udgjorde omkring 56 Mill. kg, men den gennemsnitlige Salgspris var da 260 Øre pr. kg. Som det vil ses, har der været en meget betydelig Prisnedgang.

I Aarene før Krigen var der en Import af Margarine — væsentlig hollandsk — paa omkring 2 Mill. kg. Efter Krigen er denne Indførsel gaaet meget stærkt tilbage og udgjorde i 1921 kun 500 000 kg. Samtidig er der fra den danske Margarineindustri udfoldet store Anstrengelser for at faa en Eksport igang, og i 1920 udførte man saaledes over 2 Mill. kg. De ændrede Afsætningsforhold har medført, at denne Eksport i 1921 er gaaet ned til ½ Mill. kg.

For Landets Økonomi er Margarineindustrien blevet en yderst vigtig Faktor, idet det store Margarineforbrug sætter os i Stand til at sælge vort Smør til Udlandet i Stedet for at spise det herhjemme. Det tør sikkert forventes, at en yderligere Stigning saavel i det indenlandske Forbrug af Margarine som i *Eksporten* vil indtræde, hvis det for Danmark ret enestaaende Forbud mod at farve Margarinen nu endelig bliver ophævet. For de Erhvervspolitikere, der stadig taler om, at alle kunstige Skranker skal fjernes, maa det synes dobbelt nødvendigt, at denne gamle Uretfærdighed mod en saa samfundsgavnlig Industri som Margarineindustrien, nu snarest ophæves.

Spritindustrien.

Som Følge af Koncentrationen indenfor Sprit- og Gærindustrien er Antallet af Spritfabriker gaaet noget ned. I 1921 var der saaledes kun 7 Fabriker, hvoraf en var ude af Drift, medens der i det foregaaende Aar fandtes 12 Fabriker og i Aarene forud 21—22 Fabriker. Jevnsides med denne Koncentration, der i teknisk Henseende har medført væsentlige Fordele, er der imidlertid ogsaa sket en ret betydelig Nedgang i Produktionens Størrelse, nemlig fra 13 Mill. Liter à 100 pCt. Spiritus i 1913 til 4,4 Mill. Liter i 1921.

Grunden til denne Nedgang maa selvfølgelig søges i Virkningerne af den stærkt forhøjede Spiritusafgift samt af den i Forbindelse med hele Spritordningen indførte Begrænsning af det Kvantum Drikkespiritus, de danske Fabriker maa sælge her i Landet. I Aaret 1921 maatte de danske Fabriker saaledes højst anvende 1,2 Mill. Liter Spiritus à 100 pCt. til Fremstilling af Akvavit m. m. til Salg her i Landet. Af Forskæringssprit maatte der fremstilles 850 000 Liter.

Den høje Tillægsafgift medførte imidlertid, at Forbrugerne i en Tid, hvor alle Priser ellers gik ned, ikke aftog hele det tilladte Kvantum, og der blev i Aaret 1921 til Drikkespiritus og til Forskæringsspiritus kun anvendt ca. 1 Mill. Liter eller Halvdelen af det Kvantum, der var tilladt. Det er bemærkelsesværdigt, at en tilsvarende Nedgang ikke har vist sig med Hensyn til Forbruget af udenlandsk Spiritus, hvoraf der i 1921 blev indført ialt 612 000 Liter Spirituosa à 100 pCt. af udenlandsk Oprindelse.

Naar man undersøger Forholdet mellem Forbruget af udenlandsk og indenlandsk Spiritus, naar man til følgende Tal:

	1913	1921
	Liter à 100 pCt. Styrke	
Indenlandsk Drikkespiritus	9,0 Mill.	1,0 Mill.
Udenlandsk Drikkespiritus......... ca.	0,5 —	0,6 —
Tilsammen	9,5 Mill.	1,6 Mill.

At Forbruget af udenlandsk Spiritus stadig er saa stort, medens der kun er brugt Halvdelen af det tilladte Kvantum indenlandsk Drikkespiritus, har formentlig sin Forklaring deri, at den høje Tillægsafgift i stærkere Grad føles paa Forbruget af det tidligere meget billige danske Spiritus, medens Prisforhøjelsen ikke virker tilsvarende for udenlandsk Drikkespiritus, der altid har haft Karakteren af Luksusforbrug.

I den Tid, Tilførselsvanskelighederne gjorde sig gældende, blev der som Materiale til Produktionen af Spiritus og Gær anvendt betydelige Mængder Kartofler. Efterhaanden er Majs atter indgaaet som det vigtigste Raastof for Spiritusfabrikationen, og Anvendelsen af Kartofler er gaaet stærkt tilbage; i 1921 blev der saaledes kun anvendt 3200 Tons Kartofler.

Produktionen af *Gær* udgjorde i 1921 4 453 000 kg, hvilket er ca. 10 pCt. mere end i 1920. Saavel Indførslen som Udførslen angives at have været ubetydelig.

Statskassens Indtægt ved Beskatningen af Spiritus beløb sig i 1921 til noget over 35 Millioner Kroner.

Fabrikationen af Cigaretter.

I 1921 blev der her i Danmark fabrikeret 720 Millioner Stk. Cigaretter, hvilket er betydeligt mindre end i de nærmest foregaaende Aar, hvor Produktionen var 847 Millioner og 933 Millioner. Der er blevet indført 159 Mill. Cigaretter, og mellem $^1/_5$ og $^1/_6$ af de Cigaretter, der ryges her i Landet, er altsaa udenlandske. Medens det i de tidligere Aar væsentligst var de dyrere Mærker, der indførtes udefra, kommer der nu ogsaa mange af de billige Cigaretter fra Udlandet, og der har paa dette Omraade været en meget væsentlig Stigning i Importen. I 1920 havde den danske Cigaretindustri en ret betydelig Eksport af Cigaretter, hovedsagelig til Polen og Randstaterne. De vanskelige Valutaforhold har imidlertid nu ødelagt denne Eks-

port, og Udførslen af Cigaretter var i 1921 kun 6 pCt. af Udførslen i 1920.

Røgtobak.

Den danske Produktion var i 1921 omtrent 2 Mill. kg. Dette er en betydelig Nedgang i Forhold til 1920 og 1919, i hvilke Aar Produktionen var ca. 2700 og 2800 Tons. Grunden til denne Nedgang maa søges dels i det noget nedadgaaende Forbrug og dels i den stigende Import, der nu er dobbelt saa stor som i 1913.

Cigarfabrikationen.

Der produceredes i 1921, som det vil fremgaa af nedenstaaende Opstilling, betydelig færre Cigarer end i de foregaaende Aar.

Produktion:

1905	208	Mill. Stk.
1913	246	— —
1918	257	— —
1919	343	— —
1920	363	— —
1921	217	— —

I Sammenligning med de nærmest foregaaende Aar er Produktionen gaaet ned med ca. 40 pCt., og man skal helt tilbage til 1905 for at finde en Produktion af saa ringe Størrelse som den i 1921. Derimod har der været en ganske overordentlig stærk Stigning i Importen, idet der er blevet indført 63,4 Mill. Stk. Cigarer, hvilket er 3 Gange saa meget som den normale Import før Krigen.

Hvor alvorlig Konkurrencen fra Udlandet er, viser sig endda tydeligere, naar man betragter Importen i de enkelte Kvartaler.

I 1. Kvartal	blev	der	importeret	5	Mill.	Stk.
- 2. do.	-	-	—	11	-	-
- 3. do.	-	-	—	15	-	-
- 4. do.	-	-	—	32,4	-	-

Medens Importen af udenlandske Cigarer før Krigen kun udgjorde 7—8 pCt. af den danske Produktion, naaede Importen saaledes op til i Aarets sidste Kvartal at udgøre 60—70 pCt.

Ogsaa af den foreliggende Statistik angaaende Priserne paa de her i Landet forbrugte Cigarer kan man se, hvorledes Valutakonkurrencen har virket. I 1920 laa Halvdelen af Forbruget af Cigarer indenfor en en gros Pris af 100—160 Kr. for 1000 Stk. og kun $^1/_6$ af Forbruget var billigere. I 1921 var derimod Halvdelen af Forbruget af Cigarer til Priser under 100 Kr. for 1000 Stk. og ikke en Gang $^1/_3$ faldt indenfor den Afgiftsklasse, der omfatter Priser fra 100—160 Kroner.

Det kan vist med nogenlunde Sikkerhed antages, at den stærke Tilvækst til de lavt beskattede Cigarer skyldes Indførslen af de tyske Cigarer, idet disse jo er fremstillede med en langt ringere Arbejdsløn end den, den danske Industri maatte arbejde med, og derfor nødvendigvis maatte blive meget billigere.

For *Cigarillos* stiller Forholdet sig paa samme Maade som for Cigarer. Ogsaa her er Produktionen gaaet ned til samme Niveau som i 1905, og samtidig er Importen vokset til det mangedobbelte.

Baade med Hensyn til Produktionsværdien og med Hensyn til Beskæftigelsen spiller Cigarfabrikationen den langt overvejende Rolle indenfor Tobaksindustrien. Den stærke Nedgang i Produktionen af Cigarer har derfor ogsaa givet sig Udslag i en meget stor Arbejdsløshed indenfor Tobaksfaget.

I 1920 beskæftigede Tobaksindustrien saaledes 11 000 Arbejdere, og i 1921 har det gennemsnitlige Arbejderantal ikke været mere end 7000. Hvis man beregner, hvilken Arbejderbeskæftigelse Importen repræsenterer, vil man naa til, at adskillige Tusinder af de arbejdsløse Tobaksarbejdere vilde kunne have haft Arbejde Aaret rundt, hvis det var blevet forbeholdt de danske Arbejdere som sædvanlig at fremstille de Cigarer, der ryges her i Landet.

Sukker.

Produktionen har været noget større end i 1915, 1916, 1917 og 1919, men har været en Del mindre end Produktionen i 1920, der androg 153 Mill. kg, og Produktionen i 1913, der naaede op til 162 Mill. kg. Af indenlandsk Sukker blev der i Aaret udført 9,2 Mill. kg, hvoraf Hovedmængden gik til England og Norge. Indførslen af udenlandsk Sukker androg 4,3 Mill. kg.

I Løbet af 1921 afvikledes Sukkerordningen saaledes, at Rationeringen blev endelig ophævet fra 1. Oktober, og fra 1. November blev det i Forbindelse med Sukkerordningen bestaaende Forbud mod Indførsel af Sukker ophævet.

Paa Landets 9 Sukkerfabriker med tilhørende Saftstationer var i 1921 beskæftiget ca. 4600 mandlige og ca. 180 kvindelige Arbejdere i Kampagnen og ca. 1400 mandlige og ca. 30 kvindelige Arbejdere udenfor Kampagnen; desuden beskæftigedes Aaret rundt paa Raffinaderierne ca. 600 mandlige og ca. 170 kvindelige Arbejdere. Sukkertilvirkningen gav i Kalenderaaret 1921 et Udbytte paa 141,3 Mill. kg Konsumsukker og Raasukker til Raffinering.

Mindre Meddelelser.

Alvorlige Tal.

Desværre vedbliver den uheldige Udvikling i vor Handelsbalance. De nu foreliggende Tal for Maj viser en Import til Værdi af 159 Mill. Kr. mod en Eksport af 103 Mill. Kr. Genudførslen af fremmede Varer androg kun 5 Mill. Kr. Heldigvis tilfører den genoplivede Skibsfart jo Landet Indtægter udefra, men alt ialt er det ikke noget lyst Perspektiv, vor Handelsstatistik aabner.

Det er konstateret —

Et af Venstres ledende Blade skriver følgende om den tyske Valutakonkurrence: »Det er konstateret, at den tyske Import ikke nær har haft det Omfang og den Betydning for vore Erhvervsforhold, som den er blevet beskyldt for. I sin Gennemførelse vilde Importreguleringer og lignende ikke have gjort Spor Gavn overfor Erhvervskrisen, hvad Erfaringerne fra de Lande, der har forsøgt sig i den Retning, tilfulde har dokumenteret«.

Hertil er at bemærke, at den Bedring, der paa visse Omraader har gjort sig gældende i vor Industri, i meget stor Udstrækning kan føres tilbage netop til, at den tyske Valutadumping var ved at sagtne af, saaledes at Industrien har haft fuldkommen Ret i, at store Dele af den Arbejdsløshed og de økonomiske Ødelæggelser, der har sat deres dybe Spor i vort Samfund, kunde være undgaaet, hvis man havde holdt denne ulyksalige Valutaimport nede. Men naar det videre hedder, at slige Importreguleringer ikke har gjort Gavn, hvad Erfaringerne udefra har dokumenteret, maa det i al Beskedenhed være tilladt at spørge, hvor denne Dokumentering er at finde? Vi ved meget vel, at der ogsaa i de Lande, som har gennemført disse Forholdsregler, har hersket Kriser og Arbejdsløshed, men vi ved ikke af, at der er nogen, ej heller den danske Venstrepresse, der har kunnet gøre op, hvor meget værre Situationen havde formet sig i de paagældende Lande, hvis de ikke netop havde truffet disse Foranstaltninger. Rent ud i det blaa handler Udlandets Regeringer og Myndigheder vel næppe — selv om vi herhjemme har en Tilbøjelighed til at mene det, saa snart det ikke passer i vort Kram.

Norges Varemesse 1922.

Den 3. norske Varemesse i Kristiania afholdes iaar i Ugen fra 3.—10. September. Paa den norske Varemesse udstilles udelukkende nationale Frembringelser, saaledes at Messen repræsenterer en praktisk Mønstring af norske Produkter, en Mønstring, som hidtil har tiltrukket mange Forretningsfolk ogsaa fra Udlandet.

Den tyske Jern- og Staalindustri.

Det er ikke altid saa lige til at finde Rede i de mange Foretagender, Sammenslutninger, Institutioner o. s. v. indenfor den store tyske Jern- og Staalindustri, og det er derfor sikkert en nyttig Haandbog, som Forlaget Knop i Essen har udgivet under Titlen »Eisen und Stahl«, idet der heri gives en fuldkommen Oversigt over Koncerner, Syndikater og andre Sammenslutninger samt endelig en alfabetisk Fortegnelse over samtlige Enkeltvirksomheder indenfor de nævnte Industrigrupper. En kort Beskrivelse med historisk Udvikling, Oversigt over Fabriksanlæg, Kapital, Dividender, Omsætning, Arbejdertal, Specialiteter o. s. v. er tilføjet hvert enkelt Foretagende og er saaledes til Nytte for enhver, der har Forbindelse med tysk Industri. Det er iøvrigt interessant at se de kæmpemæssigt forøgede Kapital- og Omsætningstal, den tyske Industri nu opererer med som Følge af den vældige Mark-Inflation, og mange Tanker melder sig ved Gennemlæsningen af denne Del af Stoffet.

□□□□□□

Fra Biblioteket.

Biblioteket bringer denne Gang en Oversigt over Literatur om kemisk Industri — særlig Fremgangsmaader — samt nyere Vareleksika.

Biblioteket er aabent Hverdage 10—7, Søndage 10—12.

70. Hektor. Kemisk tekn. Receptbok. Malmö 1919. 602 S.
130d. Fischer. Chem.-technolog. Rechnen. Leipz. 1918.
130c. Fenner, G. Kaufmännisch-chemisches Rechnen. Leipz. 1918. 128 S.
130h. Tammann, G. Kristallisieren und Schmelzen. Leipz. 1903. 358 S.
130d. Nowak. Lösungsmittel für alle Stoffe. Meissen 1920. 348 S.
130h. Bauer. Reduktion und Hydrierung organischer Verbindungen. Leipz. 1918. 332 S.
130h. Billiter. Die elektrochemischen Verfahren der chemischen Gros-Industrie. Halle 1909. 3 Bd.
132. Hartmann. Sicherheitseinrichtungen in chemischen Betrieben. Leipz. 1911. 320 S.
130d. Schröder. Die chemische Apparate. Leipz. 1920. 78 S.
130h. Fischer, H. Mischen, Rühren, Kneten. Leipz. 1911. 92 S.
130h. Fischer. Technologie des Scheidens, Mischens und Zerkleinerns. Leipz. 1920. 347 S.
130h. Schröder. Die Schaumabscheider. Leipz. 1918. 160 S.
130. Bühler. Filtern und Pressen. Leipz. 1921. 180 S.
130. Ziegler. Schnellfilter. Leipz. 1919. 202 S.
130b. Lange. Chemisch-technische Vorschriften. Leipz. 1916. 1064 S.
286. Meyer, K. Vareleksikon. 2. Udg. Kbhvn. 1907. 856 S.
130. Lengning. Waren-Lexikon für Chemikalien und Drogen. 2. Aufl. Meissen 1920. 476 S. (Haandb.)
281. Erdmann-Königs. Grundriss der allg. Warenkunde. 6. Aufl. 2 Bd. Leipz. 1921. (Haandb.)
286. Pöschl. Allgemeine Warenkunde. Stuttgart 1912. 515 S.
286. Slater. Dictionary of the world's commercial products (fransk, tysk, spansk). 2 Ed. Lond. 1921. (Haandb.)
130. Blücher. Auskunftsbuch für die chemische Industrie. 2 Bd. Berl. 1921. (Haandb.)
130. Patterson. A German-English dictionary for chemists. New York 1917. 331 S. (Haandb.)
130. Thorpe. A dictionary of applied chemistry. 2. Ed. 5 Bd. Lond. 1918. (Haandb.)
130. Bersch. Chemisch-technisches Lexikon. 3. Aufl. Wien 1921. 951 S. (Haandb.)
130. Dammer. Chemische Technologie der Neuzeit. 6 Bd. Stuttgart 1911. (Haandb.)
130. Ullmann. Enzyklopädie der technischen Chemie. 10 Bd. Berl. 1914—22. (Haandb.)

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN

· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 16 | 15. AUGUST | 1922

Importregulering for Fodtøj og Cigarer.

Regeringen imødekommer Industriraadets Krav om Foranstaltninger mod Valutadumping.

SOM det vil være bekendt fra Dagspressen, har Regeringen besluttet sig til at imødekomme Industriens Krav om regulerende Foranstaltninger mod den overhaandtagende valutabegunstigede Import, idet der er gennemført et Lovforslag sigtende hertil for Skotojs- og Tobaksindustriens Vedkommende.

Meddelelsen herom skete ved Skrivelse af 2. August fra Handelsministeriet til Industriraadet som Svar paa Raadets Henvendelse af 15. Juli d. A., en Henvendelse, som vi gengav i vort forrige Numer af Tidsskriftet. Handelsministeriets Skrivelse har følgende Ordlyd:

»I Skrivelse af 15. Juli d. A. har Industriraadet under særlig Fremhævelse af Skótøjs- og Tobaksindustrien henstillet, at der til Støtte for særlig vanskeligt stillede Industrigrene fra Statsmagtens Side maa blive truffet midlertidige Beskyttelsesforanstaltninger mod den udenlandske Konkurrence.

I denne Anledning skal man i Tilslutning til de i Vinterens og Forsommerens Løb førte Forhandlinger saavel med Industriraadet som med de to førnævnte Industriers Organisationer meddele, at Handelsministeriet under Hensyn til den i den sidste Tid stedfundne stærke Stigning i Indførslen af Skotøj og Cigarer (Cigarillos), navnlig fra valutasvage Lande, og den uheldige Indflydelse som denne for en Del paa ganske særlige Forhold hvilende Indførsel har paa Beskæftigelsesgraden for de paagældende Industrier, er sindet snarest at forelægge et Lovforslag, hvorved Handelsministeren bemyndiges til at gøre Importen for de to særlig fremhævede Industriers Vedkommende afhængig af en dertil i hvert enkelt Tilfælde meddelt Bevilling.

Det er Hensigten at administrere Loven efter lignende Principer som dem, der ligger til Grund for den i Schweiz gældende tilsvarende Ordning. Til at bistaa Ministeriet i saa Henseende agter man for Skotøjsindustriens Vedkommende at benytte det af Handelsministeriet under 26. Maj 1921 nedsatte Skotøjsudvalg og for Cigarindustriens Vedkommende at nedsætte et Udvalg af tilsvarende Sammensætning.

Det er endvidere Ministeriets Agt ved Udsendelse af sagkyndige til Schweiz at undersøge Forudsætningerne for og Virkningerne saavel i produktionsmæssig som i omsætningsmæssig Henseende af de der trufne tilsvarende Foranstaltninger.

Endvidere skal man ikke undlade at meddele, at Handelsministeriet er sindet at optage til fornyet Overvejelse Spørgsmaalet om i Henhold til Loven af 6. Maj 1921 om Bestemmelser mod uretmæssig Konkurrence og Varebetegnelse at paabyde, at Cigarer (Cigarillos) i Detailsalg kun maa sælges eller udbydes tilsalg med Angivelse af deres Frembringelses- eller Oprindelsessted.

Tyge J. Rothe.

S. Telens.«

Herpaa afsendtes under 4. August følgende Svar fra Industriraadet:

»Industriraadet har med Tak modtaget det høje Ministeriums Skrivelse af 2. ds. (Journal Nr. 66 13/22), hvorved meddeles, at Handelsministeriet vil søge Lovhjemmel til at gøre Ind-

forslen af Cigarer og Fodtoj afhængig af en særlig Bevilling, samt at det endvidere er Ministeriets Agt ved Udsendelse af sagkyndige til Schweiz at undersoge den der gennemfort Begrænsning af Importen.

Uagtet Industriraadet maa beklage, at den nu gennemforte Lov ikke ogsaa omfatter Importen af andre Industrivarer, hvis Indførsel bidrager til at skabe Arbejdsløshed, vil Raadet dog erkende, at der ved denne Lov vil kunne ydes en virksom Hjælp til to store og haardt ramte Industrier, og Raadet tillader sig at udtale sin Tak herfor.

P. R. V.
H. P. Prior.«

I Mellemtiden havde Rigsdagen færdigbehandlet Lovforslaget, der fik folgende Affattelse:

§ 1.

Handelsministeren bemyndiges til med Tilslutning af et af Rigsdagen nedsat Udvalg paa 9 Medlemmer, valgt efter Reglerne i Grundlovens § 45, at foreskrive, at Indforsel af Skotøj og Cigarer (Cigarillos) kun kan ske efter dertil meddelt Bevilling, samt til efter Forhandling med de paagældende Erhverv at sikre Overholdelse af rimelige Priser for disse Varegrupper.

Nævnte Udvalg nedsættes for Lovens i § 2 anførte Gyldighedstid.

§ 2.

Den, der handler i Strid med Bestemmelser, der er truffet i Henhold til § 1, straffes med Bøde fra 500 Kr. til 10 000 Kr., hvorhos Varerne konfiskeres. Boden tilfalder Statskassen. Sagen behandles som Politisag.

Denne Lov træder straks i Kraft og bortfalder med Udgangen af Marts Maaned 1923.

I Tilslutning hertil udstedte Handelsministeriet under 4. August følgende Forordning:

I Henhold til Lov af 4. August angaaende Indførsel af Skotøj og Cigarer fastsættes herved følgende Bestemmelser:

Indforsel af Skotoj og Cigarer (Cigarillos), bestemt til Salg her til Landet (dansk Toldomraade), kan indtil videre kun finde Sted, naar Tilladelse dertil i hvert enkelt Tilfælde er meddelt af Handelsministeriet.

Ansogninger om saadan Tilladelse vil være at indgive til Handelsministeriet med Benyttelse af særlige, dertil bestemte Skemaer.

Overtrædelse af denne Bekendtgørelses Bestemmelser straffes med Boder fra 500 Kr. til 10 000 Kr., hvorhos Varerne konfiskeres.

Bekendtgorelsen træder straks i Kraft.

Naar Regeringen saaledes for disse to omfattende Industriers Vedkommende har anerkendt Industriraadets Krav om særlige Kriseforanstaltninger udover de hidtil trufne, maa dette selvfølgelig fra vor Side hilses med Tilfredshed. Industrien havde gerne set en mere generel Ordning truffet i Lighed med, hvad den har foreslaaet, men paa den anden Side kan det have sin Værdi at opfatte de nu trufne Foranstaltninger som et Forsøg, af hvis praktiske Udfald Retningslinierne i Industriens Krisepolitik vil afhænge. I Erkendelse af, hvor vigtigt det er, at de tagne Skridt kommer til at virke efter deres Hensigt, har begge de nævnte Industrier ved Forhandlingerne med Regeringen fra første Færd af betonet deres Villighed til at gøre alt for, at Misbrug eller Udnyttelse af Situationen ikke finder Sted. Industriraadet har stillet sig bag disse Tilsagn, og man maa da haabe, at Foranstaltningerne kan føres ud i Livet til virkelig effektiv Gavn, selv om det maa erkendes, at Foranstaltningernes Virkning paa Forhaand i ikke væsentlig Grad er blevet svækket ved den lange Ventetid. Det vil derfor ogsaa være forhastet at imodese omgaaende positive Resultater, men vi er forvisset om, at samtlige industrielle Virksomheder, der berøres af den nye Lov, vil gore deres yderste for, at denne kan komme til at naa sit Hovedformaal: nemlig Arbejdsloshedens Nedbringelse til Gavn for saavel Fag som Samfund.

❁ ❁ ❁

Tørv, Elektricitet og Tørvemiler.

Af Direktør *Gunnar Gregersen.*

Det var navnlig under Henvisning til den danske Handelsbalance, at Industriraadet for et Par Aar siden rejste en Aktion for i saa vidt Omfang som muligt at søge tilførte Brændsler erstattede med hjemlige. Sagen, der forebragtes Indenrigsministeriet, resulterede bl. a. i Nedsættelsen af dettes Tekniske Udvalg. — Samtidig havde en anden Henvendelse, ogsaa udgaaet

fra Industriraadet, foranlediget Indenrigsministeriets Arbejdsudvalg til med andre Autoriteter, saaledes Repræsentanter for Ministeriet for offentlige Arbejder, at drøfte Muligheden af en bedre Udnyttelse af de faatallige danske Vandkraftværker og Fald. Som Tidsskriftets Læsere vil erindre, blev Resultatet af denne sidstnævnte Aktion Nedsættelsen af et Vandkraftudvalg under Ministeriet for offentlige Arbejder, der har afgivet Beretning, refereret i Tidsskriftets Nr. 22, 1921.

Af Indenrigsministeriets tekniske Udvalgs Arbejdsfelter burde Tørvespørgsmaalet være det, der a priori kunde paaregne størst Interesse. Mærkelig nok synes man herhjemme hidtil trods vore Tørvemosers Talrighed og deres fine Kvalitet ikke ret at have faaet Øje for den nationaløkonomiske Betydning af en paa grundige Eksperimenter baseret Undersøgelse af Problemet. Spørges efter omfattende Forsøg, maa Svarene hentes udefra — navnlig fra tyske Eksperimenter i større Skala.

Thi faa Steder er man i sine praktiske Undersøgelser af Tørvs Muligheder som Industribrændsel gaaet mere grundigt tilværks end i Tyskland — baade med at forfyre de producerede Tørv direkte under Kedel og med Forædlingsforsøg.

Paa begge de her nævnte Omraader staar Arbejdet for at fremme den hjemlige Anvendelse af Tørv i Taknemlighed til tysk Foretagsomhed — om end i ret forskellig Grad. Hvad Betydning Resultaterne af de i Oldenburg og Ostfrisland gennem mange Aar gennemførte Eksperimenter med Tørv som Kedelbrændsel maa siges at have ogsaa for os, fremgaar direkte af Ingeniør *Nyeboes* fortræffelige Artikel i Tidsskriftets Numer for 1. Juli d. A. samt endnu klarere af den meget bemærkelsesværdige Betænkning, det af Vildmosekommissionen særlig nedsatte Udvalg, bestaaende af Direktør *Angelo,* Ingeniør *Faber,* Professor *Rung,* Professor *Erik Schou* og Dr. *Mentz* med sidstnævnte som Formand, har afgivet over et af Ingeniør M. Ib Nyeboe til Vildmosekommissionen indgivet Projekt om Anlæg og Drift af et Elektricitetsværk i den store Vildmose.

Blandt Eksperimenterne med Tørv som Kedelbrændsel er »Tørve«-Centralen i Wiesmoor, Ostfrisland — den nævnes baade i ovennævnte Artikel og Beretningen — en af de interessanteste. Og navnlig under Hensyn til dens Betydning for de nys afsluttede danske Undersøgelser vil det sikkert derfor kunne have Interesse at stifte lidt nøjere Bekendtskab med dette mærkelige Kraftværk og dets Arbejde.

»Oberlandcentrale Wiesmoor« er en af den Række Højspændingsværker, der tilhører »Siemens elektrische Betriebe«, som samarbejdende forsyner Nordvest-Tyskland med Elektricitet. Lige fra Emden ved den hollandske Grænse til Wiesmoor strækker Kæden sig, forbunden ved 60 000 Voltsledninger, af hvis Led bl. a. Lübeckværket er berømt derved, at Kedelanlæget for en væsentlig Del fyres med Gigtgas fra det nærliggende Højovnsværk og det forannævnte Højspændingsværk i Wiesmoor derved, at det er beliggende ved en Del af de »kgl. preussisches Domänen« tilhørende vældige Tørvemoser og som sagt væsentligst drives ved Tørv.

Værkets Forhistorie er en lang og bevæget Roman:

Til at begynde med drev »Siemens elektrische Betriebe« kun et mindre Højspændingsværk i Wiesmoor som Dampcentral, hvor Tørv delvis anvendtes. Man havde i denne Anledning opnaaet en Ordning med den preussiske Domæneforvaltning, dens »Fiscus«, om Leverance af de fornødne Tørv. Senere ændredes Aftalen saaledes, at Værket, der udvidedes, tillige overtog Tørveproduktionen, idet man forpligtede sig til at afgrave et større Moseareal, der vederlagsfrit stilledes til Raadighed, og efterhaanden aflevere det som kultiveret eller kultiverbart Land.

Vi skal ikke fordybe os i Beretningerne om de første Aars Vanskeligheder for denne Central, anlagt som den var paa en »Ø« midt i en relativ øde Mosestrækning. De var utallige. Vi skal blot indskrænke os til at fastslaa, at alle de dyrekøbte Erfaringer, der kan høstes gennem en »Sturm- und Drangperiode«, dem har Wiesmoor erhvervet, alt som Vanskelighederne besejredes.

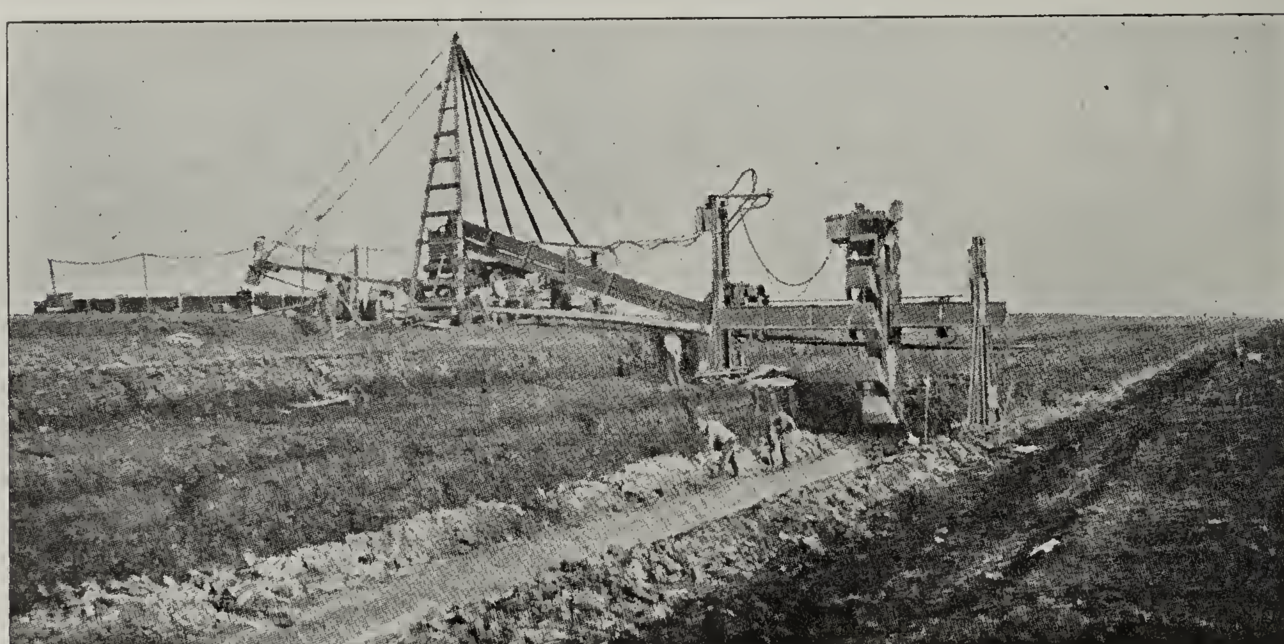
En lang Aarrække kunde Ledelsen kun melde om Tab. Men langsomt bedredes Forholdene, navnlig efter at Ledelsen var kommet i den danskfødte Direktør, Elektroingeniør Knud Nielsens behændige og utrættelige Hænder, og nu arbejdes der med et efterhaanden meget smukt Overskud. Man har forbedret saavel Tørvevindingen som Tørvefyringen og staar paa sidstnævnte Punkt som en afgjort Numer Et: Som Værkets sidste Beretninger dokumenterer, er man fra en lang Periode, hvor Kul var og maatte være Hovedbrændslet under Kedlerne, og Tørven kun et Eksperiment- eller Nødbrændsel, naaet saa vidt, at det kun er paa Grund af Man-

gel paa tilstrækkelige Tørv, d. v. s. Arbejdskraft, at man ikke fyrer under samtlige Kedler hermed.

Som det umiddelbart fremgaar af ovenstaaende, falder Driften af »Oberlandcentrale Wiesmoor« i to Dele: *Tørvevindingen og Driften af den elektriske Central.*

Hvad den første Del af Opgaven angaar, skal det blot oplyses, at det Areal, »Siemens elektrische Betriebe« har paataget sig at afgrave for Torvemasse, er ca. 1700 Hektarer (nøjagtig 1664), hvoraf knap 700 er vel afvandet (Areal I), de resterende ca. 1000 (Areal II) er endnu for »unge«. Naar de her gennemgravede Grøfter har gjort deres Afvandingsarbejde, vil Tørveproduk- ca. 20 000 t hen aarligt til et Reservelager, saaledes at man f. Eks. næste Aar allerede vil kunne gaa over til kun at anvende fjorgamle Tørv (ca. 17 pCt. Vand), medens de mere »friske«, der har godt 30 pCt., henlægges til næste Aar. Man har løst Lagringsspørgsmaalet ved at »stakke« Tørvene i lange — ca. 200 Meter lange — »Stakke« med ca. 15 × 15 m Tværsnit.

Der anvendes 4 store Gravværker, en halv Snes smaa. Efter faa Ugers Tørring stables Tørven i smaa Stakke, og naar den er tjenlig, føres den til Stakkemaskinen, der stabler den og gør Arbejdet meget billigt. Og her i Stakkene overvintrer den som nævnt. Samme Princip anvendes paa Lundegaards Mose (Jylland) for en Del af Tørvene. Stakkene er dog her mindre: 4 m

Afgravning af Tørven. (Wiesmoor).

tionen let kunne fordobles og Kul helt undværes — ja, mere end det!

Tørvene fremstilles ved Afgravning med store Gravemaskiner — Æltning, Udpresning og Afskæring, mekanisk Aflægning ved Transportør o. s. v., Fremgangsmaaden er en Forbedring af den saakaldte »Strengeske« Fremgangsmaade.

I Areal I er Gravlængden kun 2 km, og det er egentlig utilstrækkeligt for de store Gravemaskiner; Areal II er derimod gennemskaaret af ca. 4 km Grave.

Areal I (de ca. 700 Hektarer) er det ringeste; det har gennemgaaende ikke mere end ca. $1^1/_2$ Meter Tørvedybde — det andet Areal næsten overalt det dobbelte.

I Øjeblikket rengraves ca. 30 Hektarer aarligt, hvilket giver fra 70 000—80 000 t Tørv af ca. 3600 Kalorier (maksimalt 4100). Produktionen bruges ikke helt op. De sidste 3 Aar er der lagt brede og lige saa høje, og Metoden anvendes væsentlig under ugunstige Tørringsforhold.

Trods Vanskelighederne ved at drage sikre Slutninger af det fra Udlandet leverede Materiale skal dog om Fremstillingsomkostningerne pr. Ton Tørv bemærkes, at de iaar gennemsnitlig stiller sig omkring 500 Mark — noget under, hvoraf ca. 44 pCt. er Arbejdsløn. Arbejdslønnen er imidlertid i relativ Dalen, og fra ca. Halvdelen af Fremstillingsomkostningerne er man paa Vej til ca. en Trediedel.

I Centralen forsynes en 10 000 HK Dampturbine (8000 KW) og en Række smaa Turbiner, dels parallelt løbende, dels som Reserve, med Damp fra et Kedelanlæg, der dels brænder Tørv paa særlige Trapperiste under 8 mindre Steinmühllerkedler, dels brænder Kul, under 2 store Kedler med Vandrerist. Forbrændingen af Tørvene foregaar med Lethed og næsten automatisk

derved, at disse fra Silo gennem en »Kasterende« mekanisk rystes ned i Fyret. Selvfølgelig er hele denne Fyring Resultatet af aarlange dyre og besværlige Eksperimenter. Men Opgaven er nu løst, hvilket bl. a. ses deraf, at Folkene har mere Lyst til at passe Tørvefyrene, der kun kræver et aarvaagent Tilsyn[1]), end til Kulfyringen. I Øjeblikket varmes 1660 m^2 Hedeflade med Kul — 2400 m^2 med Tørv. Fyringen er, naar der bruges friske Tørv, som Folkene er vante til, ganske røgfri — og der har ikke været Skorstensvanskeligheder at spore som mange Steder herhjemme, hvor man har fyret med Torv — hvilket sikkert ligger i den fuldstændige Forbrænding, der naas her.

Den store Turbine bruger under gunstige Forhold (Vandforholdene ved Wiesmoor er fortvivlende) 6—6,1 kg pr. Damp KW, under vanskelige Forhold 6,3. Dampen synes ualmindelig tilbøjelig til at tære paa Turbineskovlene. — Der regnes iøvrigt normalt paa Værket 2,2—2,3 kg Tørv paa KWT.

Elektriciteten leveres gennem Transformatorer til Nettet — en Del dog direkte til Omegnen. De nærmeste Overlandcentraler er Emden og Bremerhafen. — De senere Aar har Værket som sagt arbejdet uden Forstyrrelser af nogen Art og med et endog meget smukt økonomisk Udbytte.

Som foran nævnt har Studiet af Centralen i Wiesmoor haft ikke ringe Betydning for de danske Arbejder paa Torveomraadet.

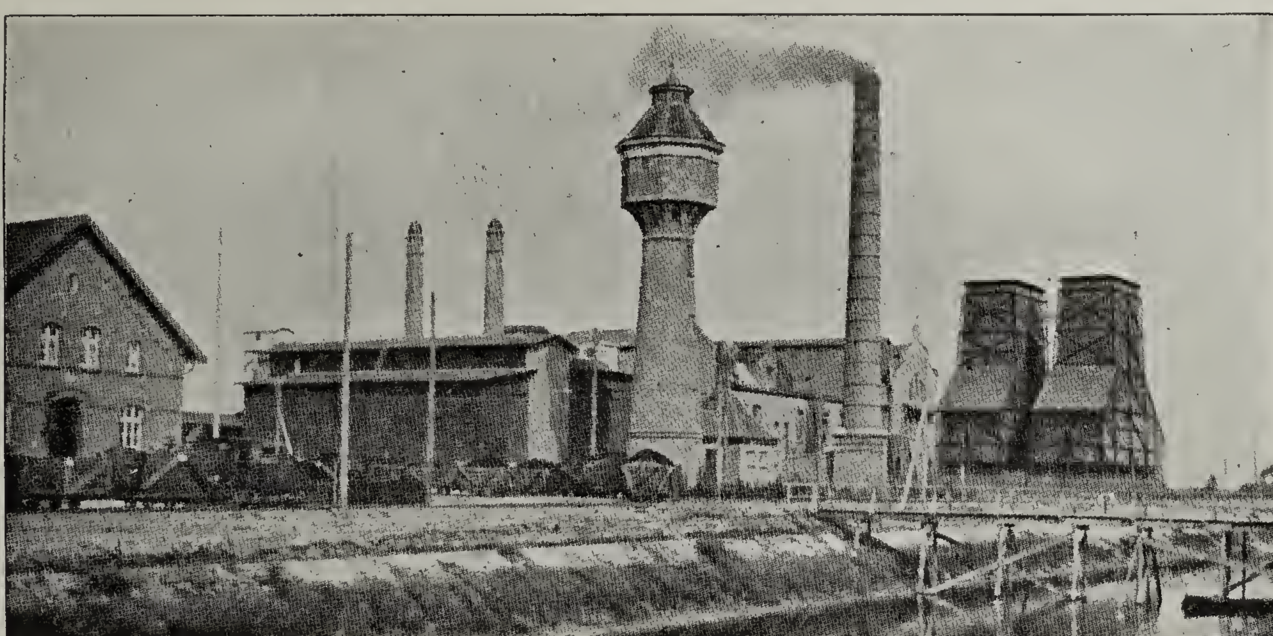
Den opmærksomme Læser af den forannævnte bemærkelsesværdige Betænkning fra det af Vildmosekommissionen nedsatte særlige Udvalg vil som nævnt saaledes træffe Wiesmoor og dette Kraftværks Resultater anførte som en Del af den Erfaringsbaggrund, hvorpaa Betænkningens Konklusioner hviler. Medens dennes Detailler næppe kan interessere alle Tidsskriftets Læsere — de specielt interesserede henvises til at stifte personligt Bekendtskab med selve Betænkningen — maa derimod de Konklusioner, Udvalget drager af sine Arbejder, siges at have Interesse i de allervideste Kredse.

Det hedder bl. a.:

»Den sammenlignende Beregning af Prisen for Elektricitet produceret ved Tørv og ved Kul har ført til det Resultat, at med de nugældende Arbejdspriser synes Tørv fra normal Mose, anvendt som Brændsel til Kedelfyring til Drift af Dampturbiner i et ved Mosen anlagt Elektricitetsværk, at kunne konkurrere med Kul af middelgod Kvalitet, selv naar disse staar i en Pris af kun ca. 25 Kr. pr. Ton og regnes anvendt i et i Nærheden af Forbrugsstedet beliggende Dampturbineværk.

Tillige viser Sammenligningen, at Gasmaskiner, drevet med Tørv fra normal Mose, giver en højere Produktionspris end Dampturbiner, og desuden vil Gasgeneratorerne indføre et Usikkerhedsmoment, som ikke haves ved Dampdrift. Kun ved en meget stor Udnyttelse af Værket er den ved Gasmaskiner opnaaede Produktionspris lidt gunstigere end eller jevnbyrdig med den ved Dampturbiner opnaaede Produktionspris.«

Og dernæst i Nr. 2: »I Betragtning af, at de tekniske Vanskeligheder ved Anvendelsen af Tørv til Kedelfyring nu maa anses for i det væsentlige

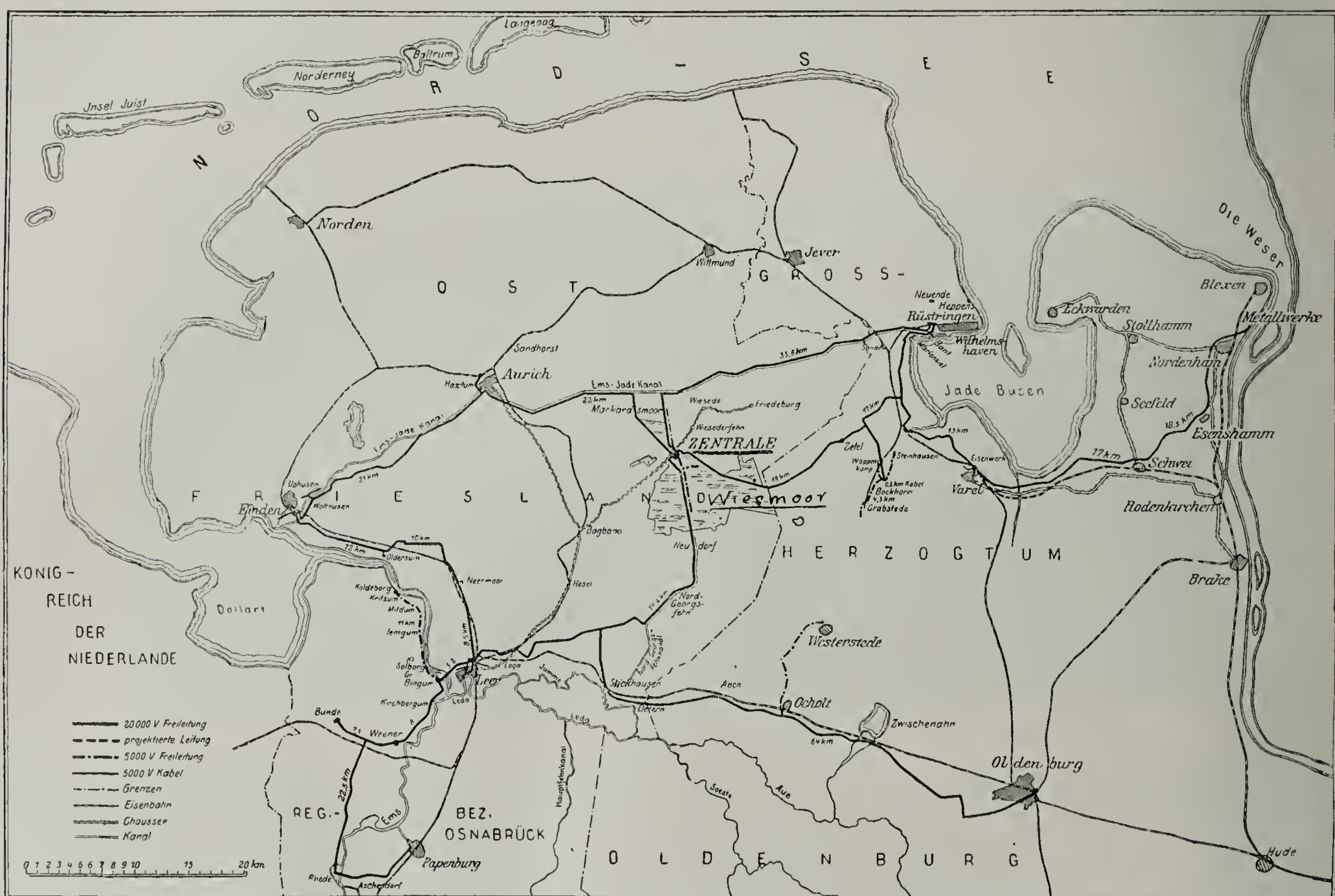
Wiesmoor Kraftværket.

[1]) Selvfølgelig kræver Tørvefyrene omhyggelig Pasning, og det maa, bemærker Schmied og Direktør Hinrichs, være »udsøgte og dygtige« Folk, der bruges til Fyrarbejdet.

at være overvundne, bliver der tilbage af Usikkerhedsmomenter foruden Prisspørgsmaalet ogsaa Fremskaffelsen af den nødvendige Mængde af Brændtørv. Men da denne Usikkerhed skyldes enten Vejrforhold eller Arbejdsforhold eller begge Dele i Forening, vil Spørgsmaalet om, hvilke Ulemper denne Usikkerhed medfører, ikke kunne afgøres ved Oprettelse af et rent Forsøgsværk, men kræver Anlæg af et permanent Elektricitetsværk, der paa normal Maade indgaar som Led i Landets Forsyning med Elektricitet.«

konkurrere med Kul af middelgod Kvalitet, selv om disse staar i en Pris af kun 25 Kr. pr. Ton leveret paa Stedet!

Alene dette er jo overordentlig værdifuldt at faa fastslaaet, og fastslaaet maa det vel siges at være, naar Mænd som de i Kommmissionen siddende har udført Undersøgelserne og lagt Navn til. Teknisk set er Resultatet altsaa dette, at man lige saa vel paa en Central i Jylland, der er den moserigeste Del af Fædrelandet, vil kunne arbejde med Tørv som med Kul.

Oversigtskort over Wiesmoor-Centralen.

Samt i Nr. 5: »I Betragtning af, at danske Mosers Udnyttelse til Fremstilling af Elektricitet er et Spørgsmaal, som vil kunne faa vidtrækkende nationaløkonomisk Betydning, skal man sluttelig udtale, at for saa vidt som der fra privat eller anden Side maatte fremkomme Forslag om Anlæg paa et gunstigt Sted af et med Tørv drevet Elektricitetsværk, nærer Udvalget den Opfattelse, at Gennemførelse af et saadant Forslag bør nyde Støtte fra offentlige Myndigheders Side.«

Altsaa Tørv produceret efter moderne Metoder med de nuværende Arbejdspriser fra normal Mose, anvendt som Kedelbrændsel, vil kunne

Men hertil kommer de nationaløkonomiske Konsekvenser, *nationaløkonomisk set betyder Kommissionsberetningens Resultater overordentlig meget mere.* Thi ved Torvefyringen er de ca. 10 Kr. eller maaske noget mere pr. Ton, som Torven koster, *Penge, der udbetales her i Landet og bliver i dette, hvorimod Størsteparten af Kulprisen er Arbejdsløn, Avance m. m. betalt til udenlandske Arbejdere og Kapitalister.*

Man maa efter denne Beretning vente, at man, første Gang Muligheden for en storre Udvidelse af dansk Elektricitetsforsyning foreligger, paa ansvarlige Steder *ikke* spejder over Vesterhavet

efter Kul eller over Skagerak og Kattegat efter norsk og svensk Elektricitet, *men tager Konsekvensen af de Resultater, det sagkyndige Udvalg er kommet til, og udnytter de Muligheder, som vore egne hjemlige Brændselskilder rummer til Gavn for Landets Handelsbalance.*

Bestræbelserne efter at finde lønnende Anvendelse for Tørv samler sig som nævnt om Losningen af *to* Problemer: *Brug paa Mosen og dennes nærmeste Omegn og Forædling af Tørv.* — Medens Impulserne til Anlæg af elektriske Centraler i eller ved enkelte af vore større Moser væsentligst maa siges at være kommet udefra — Erfaringerne i hvert Fald — saa er Arbejdet med af de ret vaade kaloriefattige Tørv at fremstille et Brændsel med større Kalorietæthed gammelt i Danmark. Brugen af Tørv som Smedekul efter en Forkoksning i Miler som den, Kulsvierne anvender, har Tidsskriftet tidligere redegjort for og paavist, at denne Husindustri fra Begyndelsen til Midten af forrige Aarhundrede var meget udbredt i Jylland. Forsøgsvis har den i de sidste Krigsaar været genoptaget ved Engesvang i Jylland og senere paa Foranledning af Indenrigsministeriets tekniske Udvalg, bl. a. ved Lundegaards Mose. Sikkert har Tørveforædlingen *ved Siden af* den Mulighed at benytte en Tørveforekomst paa Stedet i en elektrisk Central (vel nok den mest tiltalende, men ikke alle Steder mulige Anvendelse) Betydning, eftersom en Forøgelse af Kalorietætheden vil muliggøre økonomisk Anvendelse af det fremstillede Brændsel, selv transporteret betydelige Vejlængder.

Med Arbejde af denne Art har man i de senere Aar syslet ogsaa andetsteds, bl. a. i Tyskland, hvor for et Par Aar tilbage det bekendte »Allgemeine Vergassungsgesellschaft« Abt. »Brennstoffchemi« tog Spørgsmaalet op. De første Arbejder, der maa betegnes som Forsøg i meget stor Stil, tog Sigte paa en Forkulning af Torvene ved lav Temperatur for ad denne Vej at fremstille et forkokset Brændsel og dog beholde en Del af de flygtige, brændbare Bestanddele i Tørven og paa den Maade skaffe et langtflammende Brændsel. — Jevnsides med disse Bestræbelser løb andre, der gik ud paa at tørdestillere Tørvene — opsamle Forbrændingsprodukterne for af disse at udskille de værdifulde Bestanddele — de nævnte Forsøg er vel endnu ikke tilendebragte, men paa et vist Tidspunkt koncentreredes Opgaven imidlertid for *Brennstoffchemi* øjensynlig ene om det første — *Forkulningen,* og der byggedes et velindrettet — i hvert Fald kostbart — Proveanlæg ved Torfwerk Oberland Königsdorf, Sydbayern, til Fremstilling af forkoksede Tørv ved en Arbejdstemperatur af omkring 300 °. Undersøgelserne har været drevet med Energi i Aarevis, men det synes, som om Eksperimenterne skal resultere i *en stærkt forenklet Fremgangsmaade, der i Principet nærmer sig den gamle jyske Mileforkulning, der, saavel hvad Kalorieøkonomi som Vægtudbytte angaar, siges at naa det samme som de mere indviklede Metoder — men er disse overlegen, dels ved sin Simpelhed, dels bl. a. af den Grund, at Tabet ved »Smuld« ved en Mileproces bliver minimalt.*

Og saa er Torveforkulning i Miler altsaa en enkel Proces vel egnet for Husindustri — smaa Virksomheder, der kunde drives som saadan og uden større Kapital.

Resultatet af de kostbare tyske Forsøg stemmer noje overens med de Erfaringer, man herhjemme har gjort, og vil sikkert støtte Bestræbelserne for indenfor passende Omraader at faa Liv igen i den næsten forsvundne danske Tørveforkoksning.

❀ ❀ ❀

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Købestævnet i Fredericia.

Det tidligere omtalte Branchestævne for Nærings- og Nydelsesmidler, som skulde afholdes fra 2.—10. September d. A., er blevet aflyst.

Lægevidenskabelig Udstilling i London.

Fra Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget et fra Gesandtskabet i London indsendt Eksemplar af Plan og Anmeldelsesblanket for Deltagelse i »The XIIth London Medical Exhibition«, der afholdes i London i Dagene fra den 2. til 6. Oktober 1922 og omfatter Artikler for Læger og Tandlæger, saasom: Instrumenter, Lægemidler, Kemikalier, medicinske og ortopædiske Apparater, m. m. Danske Firmaer kan deltage som Udstillere.

De nævnte Papirer henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, Værelse Nr. 9.

Udførsel fra Estland.

Til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat, Vestre Boulevard 18, Værelse Nr. 9, er fremlagt Afskrift af

estniske Forordninger vedrørende Udførsel fra Estland af Værdigenstande, ædle Metaller, estniske Pengesedler etc.

Alex. Foss' Industrifond.

I Aaret 1922—23 vil der af Alex. Foss' Industrifond blive uddelt et Beløb paa ca. Kr. 18 600, hvortil kommer et Rentebeløb af ca. Kr. 80, hidrørende fra det af Foreningen af danske Smøreolieimportører oprettede Fond. Industrifondets Opgave er at fremme dansk Industri og Haandværk ved

1. Uddannelse, Undervisning og Biblioteker.
2. Propaganda, derunder Films og Literatur.
3. Studier i Udlandet.
4. Understøttelse til bestemte Opgavers Løsning, f. Eks. i Form af Præmier, Bevillinger til Forarbejder og Forsøg.
5. Understøttelse til at begynde eller fortsætte en Virksomhed af industriel eller haandværksmæssig Karakter.

Det bemærkes, at de under 4 og 5 anførte Formaal fortrinsvis vil komme i Betragtning, medens der først i anden Linie og i den angivne Rækkefølge vil blive taget Hensyn til de i Punkt 1, 2 og 3 omhandlede Formaal.

De, som mener at kunne komme i Betragtning, kan inden 1. Septbr. d. A. indsende Andragende med fornødne Oplysninger til Fondets Bestyrelse: Adr. Industriraadets Sekretariat, Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B.

C. F. Jarl's Industrifond.

I Aaret 1922—23 vil der af C. F. Jarl's Industrifond blive uddelt et Beløb af ca. Kr. 4 100. Dette Beløb, hvis Uddeling forestaas af den samme Bestyrelse som for Alex. Foss' Industrifond, vil blive anvendt som et Supplement til det ovenomhandlede Beløb af Kr. 18 680, der for Aaret 1922—23 uddeles af Alex. Foss' Industrifond.

Fra Biblioteket.

Biblioteket er aabent Hverdage 10—7, Søndage 10—12.

I Fortsættelse af forrige Bogliste bringer Biblioteket denne Gang en Fortegnelse over Literatur angaaende mere specielle Industrier.

57. Luhmann, E. Fabrikation alkoholfreier Getränke. Leipz. 1913.
57. Luhmann, E. Die Fabrikation der moussierenden Getränke. 4 Aufl. Leipz. 1907. 248 S.
57. Huth, P. Punsch, Glühwein, Grog. Leipz. 1914. 42 S.
57. Kullmann, O. Die Spirituosen-Industrie. Leipz. 1912. 89 S.
130f. Lange, O. Die Schwefelfarbstoffe. Ihre Herstellung u. Verwendung. Leipz. 1912. 497 S.
130f. Lange, O. Die Zwischenprodukte der Teerfarbenfabrikation. (Patentliteratur). Leipz. 1920 645 S.
130c. France, R. H. Die technischen Leistungen der Pflanzen. Leipz. 1919. 296 S.
130h. Köhler, H. Die Industrie der Cyanverbindungen. Braunschweig 1914. 200 S.
178. Friese, Wilh. Die Asphalt- und Teerindustrie. Hann. 1908. 374 S.
131. Brunswig, H. Die Explosivstoffe. 152 S.
130g. Fabrication des explosifs et industries connexes. Fabrication des allumettes. Bruxelles 1909. 239 S.
130f. Kausch, O. Die Kohlensäure, ihre Herstellung u. Verwendung. Hann. 1909. 122 S.
130f. Luhmann, E. Die Fabrikation der flüssigen Kohlensäure. Berl. 1904. 204 S.
130h. Claude, G. Liquid Air, Oxygen, Nitrogen. Lond. 1913. 418 S.
130f. Muhlert, F. Die Industrie der Ammoniak- und Cyanverbindungen. Leipz. 1915. 278 S.
130f. Lunge. Handb. d. Swefelsäurefabrikation I—II. Braunschweig 1916.
130f. Schreib, H. Die Fabrikation der Soda nach dem Ammoniakverfahren. Berl. 1905. 312 S. Tvl.
130f. Ehrhardt, R. Die Kaliindustrie. Leipz. 1906. 76 S.
130f. Kubierschky, Konr. Die deutsche Kaliindustrie. Halle 1907. 122 S.
130f. Tietjens & Roemer. Laboratoriumsbuch für die Kaliindustrie. Halle 1910. 76 S.
130f. Mitreiter, Max. Die Gewinnung des Broms in der Kaliindustrie. Halle 1910. 54 S.
130f. Martin, G. The Salt & Alkali Industry. London 1916. 100 S.
130f. Riemann, C. Gewinnung und Reinigung des Kochsalzes. Halle 1909. 84 S.
130f. Grossmann, J. Das Ammoniak und seine Verbindungen. Halle 1908. 130 S.
130f. Stolzenwald, G. Industrie des Sulfats, der Salzsäure und der Salpetersäure. Hannover 1907. 146. S.
130f. Jakobsen, C. Om synthetisk Ammoniakfabrikation. Kbhvn. 1918.
130f. Schuchardt, G. Die technische Gewinnung von Stickstoff, Ammoniak und schwefelsaurem Ammonium. Stuttgart 1919. 48 S.
130f. Bock, L. Die Fabrikation der Ultramarinfarben. Halle 1918. 106 S.
130f. Schütz, E. Die Darstellung von Bisulfiten und Sulfiten. Halle 1911. 65 S.
130f. Meyer, Th. Die Fabrikation von Sulfat und Salzsäure. Halle 1907. 102 S.
182. Maercker, M. Handbuch der Spiritusfabrikation. Berl. 824 S.
183b. Chodounsky, Frz. Bierbrauerei. Hann. 1908. 253 S.

Redaktion: Povl Drachmann. Redaktionsudvalg: C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.
Redaktion: Vestre Boulevard 18. Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN

· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 17 1. SEPTEMBER 1922

Dansk Købestævne i Fredericia.

DET 11. almindelige danske Købestævne blev afholdt i Fredericia i Dagene fra den 5.—13. August i Forbindelse med Branchestævnet for Boligbyggeri. Ligesom i Udlandet er de danske Messer en nojagtig Afspejling af Konjunkturerne. Vi erindrer Krigstidens Messer i Leipzig, Frankfurt, Utrecht, London, Birmingham og Fredericia, og det var den samme Stemning, der gik igen alle Vegne. Det var dengang en hæsblæsende Hojkonjunktur med stor Pengerigelighed, mange Købere, men altfor faa Kvalitetsvarer. Det mest iojnefaldende ved disse Krigstidens Stævner var Erstatningsvarerne, som blev udbudt under mægtig Reklame og i flatterende Emballage. De solide Ting lagde man ikke saa meget Mærke til, fordi de fremtraadte mere beskedent. Nu har Billedet skiftet, det er igen blevet en Fornøjelse at gaa igennem Messeudstillinger, idet man ogsaa herhjemme maa konstatere, at den tekniske Dygtighed igen er kommet i Højsædet.

Den lange Depressionsperiode virkede først lammende paa baade Handel og Industri, og de usunde Foretagender har ikke kunnet rejse sig igen. Med desto større Glæde ser man, at de gode Industrier til Trods for daarlige Tider har arbejdet videre paa at skabe virkelig udmærkede Produkter trods Mangel paa Afsætning, og denne sejge Udholdenhed og Energi skal nok faa sin Belønning.

De fleste Udstillere har været tilfreds med dette Aars Fredericia-Stævne. Nogle har været det, fordi de har solgt af deres Varer, andre, fordi de er kommet i Forbindelse med Forretningsfolk, som de regner med som Kunder i Fremtiden, og alle, fordi de føler, at de har været med til at vise, hvad dansk Haandværk og Industri formaar. Interessen for danske Varer er heldigvis steget betydeligt siden sidste Stævne, og mange Kobmænd og andre, der var kommet til Fredericia, maaske mere af Nysgerrighed, opdagede pludselig, at dansk Industri kunde tilbyde Varer af høj Kvalitet til Priser, der i mange Tilfælde var langt billigere end den udenlandske Konkurrence, ved Siden af, at den fra danske Firmaer garanterede Leveringstid var langt gunstigere end Udlandets.

Naar Kobestævnet afspejler de nuværende Konjunkturer, ses dette bl. a. ogsaa af den Omstændighed, at de Industrier, der stadig er haardt ramt af Valutadumpingen, ikke har haft Mod til at udstille. Efter vor Formening skulde dette ikke afholde Firmaerne fra at vise, hvad de kan præstere, thi Valutadumpingens skadelige Virkninger maa engang bringes til Ophør, hvad enten det sker ved Foranstaltninger fra Statens Side, saasom Skotojs- og Cigarreguleringen, eller ved at Priserne i de valutasvage Lande bliver stabiliserede, saaledes at de kommer op paa Verdensmarkedets Niveau.

Som bekendt bygges der for Tiden en Del, navnlig ude i Provinsen og paa Landet, og dette afspejlede sig ogsaa paa Kobestævnet, idet der var en righoldig Udstilling af Artikler horende til Boligbyggeriet og de Industrier, der staar i Forbindelse dermed. I denne Gruppe saa vi flere gode Udstillinger af Træbearbejdningsmaskiner af de gængse Typer. Nyt var en af J. Junget i Herning udstillet Afrettemaskine for Bjælker. I samme Afdeling havde en Del af vore ledende Firmaer i Elektricitetsbranchen udstillet. Dansk Stoberiindustri var særlig fyldig repræsenteret,

ikke blot ved Bygningsstøbegods: Kakkelovne, Komfurer etc., men ogsaa hvad Støbegods til videre Forarbejdning angaar, saasom Cylindre til Automobilmotorer, Dampmaskinecylindre, Remskiver, Navplader og Tandhjul, støbte Dele til den elektriske Industri m. m. Man saa her en komplet Udstilling af dansk Støbegods, som viste, at vi i denne specielle Industri staar overordentligt højt, hvilket er af største Betydning, idet godt Støbegods er en af de første Betingelser for en højt udviklet Maskinindustri.

Der vistes ligeledes nye Modeller af Betonblandemaskiner og en automatisk Tagstenspressemaskine. Man saa endvidere med Tilfredshed en righoldig og smuk Udstilling af Cementvarer, ildfaste Sten, Tagsten, Molersten, Klinker, Fliser m. m.

Af Nyheder bemærkedes Mosaikfliser, som hidtil ikke er blevet fremstillet herhjemme. Desuden var der en Række forskellige Bygningsmaterialer, og Priserne og Kvaliteten var saadan, at man her ikke behøver at nære nogen Frygt for den udenlandske Konkurrence.

Af Køkkenudstyr vakte et Petroleumsapparat »Bess« særlig Opmærksomhed. Det er en dansk Opfindelse, og Apparatet fremstilles her i Landet. Det brænder uden Væge og uden Pumpe med en Flamme ligesom paa et godt konstrueret Gasapparat. Apparatet er endnu for dyrt i Sammenligning med andre Petroleumsapparater, men det kunde blive en stor Eksportartikel, hvis man ved Massefabrikation kunde fremstille Apparatet til en virkelig billig Pris.

Nordiske Kabel- og Traadfabriker udstillede et Materiale »Nokait«, der kan tjene som Raamateriale i mangfoldige Industrier, navnlig hvor det drejer sig om elektrisk Isolationsevne. Vor Gummiindustri havde et Par mægtige Udstillinger af deres Produkter. Man fik det Indtryk, at denne Industri havde bragt store Ofre for at slaa fast i Folks Bevidsthed, at man ikke behøver at købe Gummivarer i Udlandet. Ingeniør Theilgaard i Køge udstillede danske Galoscher, og det vil forhaabentlig her lykkes ved høj Kvalitet og billige Priser at forhindre Importen af udenlandske Galoscher. Schiønning & Arvé havde midt i sin store Udstilling anbragt et mægtigt Automobildæk, der hævede Firmaets Udstilling op i det internationale Præg. At Gummiindustrien mødte med saa righoldige Udstillinger, er saameget mere paaskønnelsesværdigt, som denne Industri stadig maa føre en haard Kamp mod Valutadumpingen og Realisationsdumping fra valutastærke Landes store Lagre i Frihavnen.

Af Kunstindustri vakte særlig Pletvarerne Opmærksomhed. Under Højkonjunkturen blev der produceret Kunstgenstande af ægte Sølv, men Depressionen har demokratiseret denne Industri, saa nu er den gaaet over til billige Metaller og Masseproduktion, men dog med Bibeholdelse af den kunstneriske Smag, som udmærkede Sølvgenstandene.

Selvfølgelig rummede Købestævnet en Mængde forskellige Varer, men det vil føre for vidt at remse dem op her. En interessant Nyhed var den af Spritcentralen udstillede »Cloc«-Likør, som vi skønner maa have de bedste Betingelser for at blive en international Standardartikel ligesom f. Eks. Cederlunds Punsch, »Dom«-Likøren eller Aalborg Akvaviter.

Som et Led i Boligstævnet var der udstillet en Samling Tegninger til Boligtyper, om hvilke der paa Dansk Købestævne blev afholdt en Konkurrence. Dommerkomitéen bestod af et Udvalg, der var valgt af Akademisk Architektforening og Dansk Ingeniørforening. Der saas en Del udmærkede billige Boligtyper, som navnlig kan finde Anvendelse ved Opførelse af nye Arbejderkvarterer. Der ligger en hel Fremtid i Tanken om at kombinere Boligbyggeriet med Anlæget af Kolonihaver, og den Tanke bør sikkert erindres, naar man skrider til Udarbejdelsen af Planerne om Kjøbenhavns Udvidelse. Kjøbenhavn kan ikke blive en sund Industriby i større Format, hvis man ikke sørger for, at Funktionærer og Arbejdere kan faa billige og sunde Boliger og samtidig kan dyrke deres egne Grøntsager under Følelsen af, at de omtrent bor paa Landet.

»Dansk Arbejde«s Legetøjsudstilling blev ogsaa fremvist paa Købestævnet, og man fik atter her Lejlighed til at høre mange rosende Ord om de morsomme Konstruktioner. En af Opfindelserne paa Legetøjsomraadet er allerede ført ud i Livet ved Hjælp fra »Dansk Arbejde«s Side og sælges herhjemme i Tusinder af Eksemplarer og vil sikkert ogsaa gaa sin Sejrsgang gennem Evropa og Amerika. Den til Købestævnet knyttede Patentafdeling viser ogsaa en Del gode Ideer, som neppe vil kunne føres ud i Livet haandværksmæssigt, men som særdeles vel kan gøres til Genstand for en Storindustri. Vi saa f. Eks. et selvregistrerende Speedometer for Automobiler, opfundet af Lærer Nielsen i Tjæreby ved Randers, en automatisk Afbryder for elektriske Kogekar,

Strygejern o. lign., et elektrisk, automatisk Bremseapparat for Grammofoner m. m. I denne Afdeling var der udstillet mindst 10 Genstande, som fortjente at komme i Markedet som Masseartikler.

Naar man iagttager Legetøjs- og Patentudstillingen, faar man bekræftet, at der her i Landet er en stor Del Opfindertalent, og det vilde sikkert have nationaløkonomisk Betydning, hvis en eller flere af vore Storbanker kunde have sagkyndige Raadgivere, der overfor Banken kunde sige god for Opfindelsernes Betydning, saaledes at de Ideer, der fortjener det, kunde bringes til Udførelse. Megen Storindustri baade i Amerika, England og Tyskland er netop opstaaet som et Resultat af et saadant Samarbejde mellem Banker og Opfindere.

Naar man med faa Ord skal karakterisere dette Aars Købestævne, kan man gøre det ved at konstatere, *at det er det bedste Købestævne, vi endnu har haft.* Vi har ikke før i Fællesskab med Haandværket set en saa stor Tilslutning fra de storindustrielle Firmaer som iaar, og Glæden over at se *dansk Arbejde* i høj Kvalitet har mange af Udstillerne og de Besøgende givet Udtryk for. Vi er overbevist om, at Stævnerne i 1923 vil vinde endnu mere Tilslutning fra Industriens Side, ikke fordi man vil tvinge Firmaerne til at »gaa frivilligt med«, men fordi Industrien vil kunne forstaa, at det i enhver Henseende er en god Forretning at udstille paa Dansk Købestævne, og at det tillige er af største Interesse for Landets Produktion i det hele taget, at man i hvert Fald een Gang om Aaret viser, hvad man *kan.* Den Sammenligning, Formanden for »Dansk Arbejde« i sin Tale ved Fredericia-Stævnets Indvielse drog mellem Landbrugets mange Dyrskuer paa den ene Side og Haandværkets og Industriens Købestævne paa den anden Side, fortjener alvorlig Overvejelse. Byerhvervene har saavist meget at lære af Landbrugets store Arbejde og betydelige Ofre paa disse Omraader; maaske kunde et indgaaende Studium af disse Problemer endda føre til et gavnligt Samarbejde.

❀ ❀ ❀

A/S Kjøbenhavns Flydedok og Skibsværft.

Et 25-Aars Jubilæum.

Den 9. April d. A. kunde A/S Kjøbenhavns Flydedok og Skibsværft, som tidligere meddelt, fejre sit 25-Aars Jubilæum. Vi skal i de følgende Linier give en Oversigt over Selskabets Tilblivelse og Virksomhed gennem disse 25 Aar, der har været en travl Arbejdstid og kendetegnet af stadige Udvidelser, saaledes at »Flydedokken«, som Selskabets populære Navn i al Korthed lyder, ved sit Jubilæum stod som en af vore største industrielle Virksomheder.

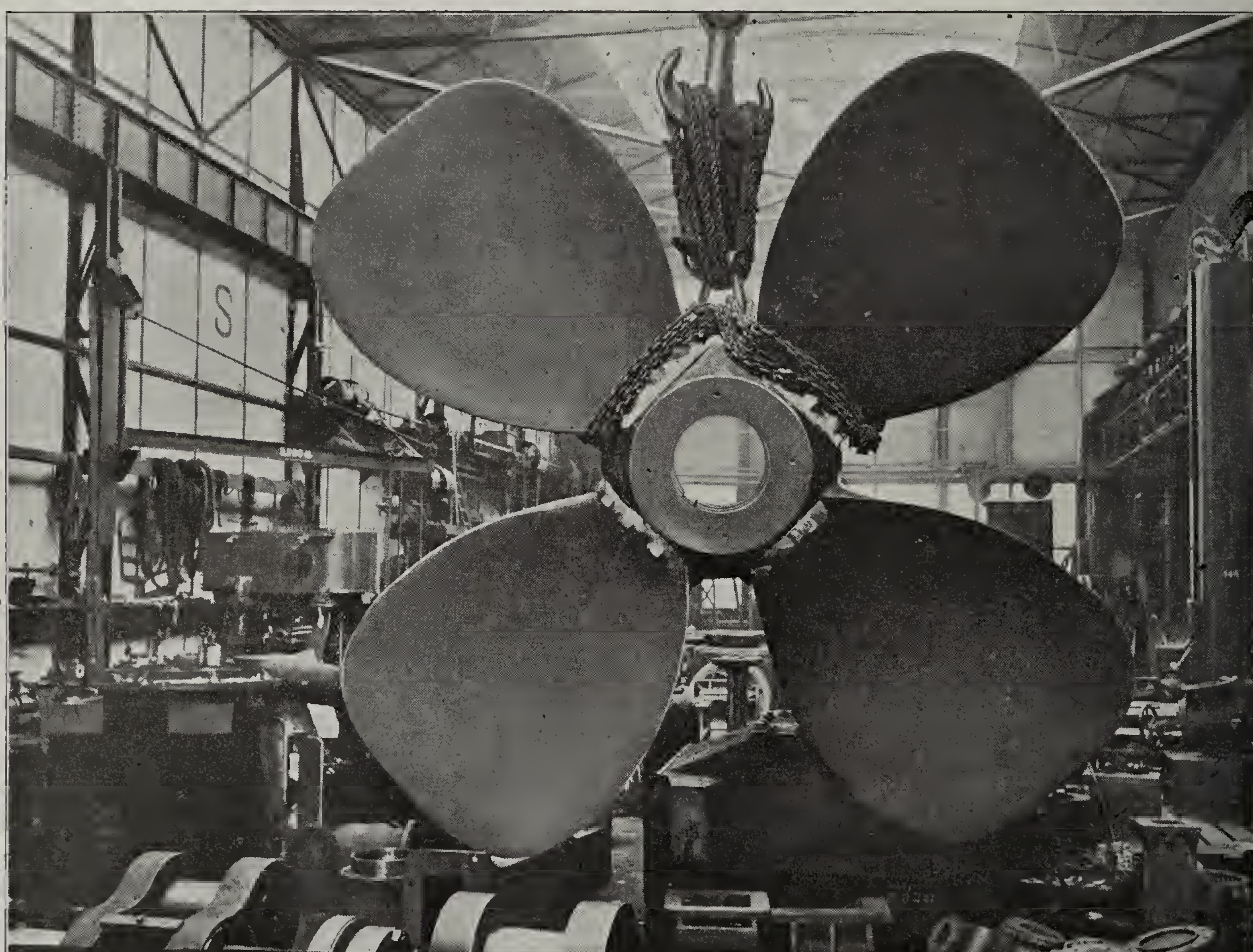
Kjøbenhavns Flydedok og Skibsværft har al sin Tid været *Skibsværftet* i udpræget Forstand og har ikke forsøgt at opdyrke andre industrielle Specialiteter, hvorimod det har samlet sin Kraft om at udvikle det til Skibsbygningen hørende tekniske Maskineri til den størst mulige

Afløbning af Flydedok Nr. III.

Fuldkommenhed. Som de fleste andre større Foretagender skylder ogsaa Flydedokken en enkelt Mands Idé og Initiativ sin Tilblivelse, og da Manden i dette Tilfælde har staaet som Værftets Leder indtil kort Tid for Jubilæet, er det kun rimeligt, at hans Navn nævnes allerede her. Det var Ingeniør *Hjalmar Arentz,* som efter at have uddannet sig i Skibsbygning herhjemmme og i England fattede Tanken om at anlægge et moderne Skibsværft med Flydedok paa Krøyers Plads ved Knippelsbro. Planen kunde ikke straks realiseres, men efter at Arentz i Forbindelse med Skibsbygger *Rosenfeldt* havde drevet et lille Reparationsværft i Ny Kalkbrænderihavn et Par Aar, kom han i Forbindelse med Repræsentanter for Skibsfarten og Bankverdenen, som sikrede det nødvendige finansielle Grundlag for Anlæggelsen af et større Værft. Der dannedes et Aktieselskab med en Kapital paa 700 000 Kr. og sluttedes Lejemaal med »Oplagspladserne« om Overtagelse af Krøyers Plads ved Knippelsbro, og den i Nærheden liggende Tørdok »Gamle Dok«. Selskabets første Flydedok — den første private Flydedok i Danmark — blev købt hos Flensborg Skibsværft, og den 1. Juli 1897 traadte Værftet paa Krøyers Plads, nu Nordre Værft, i Drift, medens Flydedokken ankom i de første Dage af 1898.

Man kan sige, at den nye Virksomhed fulgte tvende sunde Principer. Den lagde fra første Færd an paa at have sit tekniske Apparat i den bedst mulige Orden og indførte til den Ende allehaande moderne Redskaber og Værktøjsmaskiner, og den begrænsede sig til Opgaver, som den havde Sikkerhed for at kunne løse. Først og fremmest arbejdede den som Reparationsværft med Flydedokken som Basis, og ind imellem Reparationerne kom efterhaanden Nybygningerne, først af meget beskeden, men efterhaanden af stadig voksende Tonnage. Værftet havde endvidere det Held at skaffe sig en Specialitet i Bygningen af *Sandpumpedampere,* af hvilke det i Aarenes Løb har leveret et betydeligt Antal dels til private Aftagere, dels ogsaa til Staten. Senere fik Værftet en ny Specialitet i sine Isbrydere; man vil fra sidste Isvinter huske »Væderen«s Bedrifter, der bidrog saa meget til at holde Skibsfarten paa Kjøbenhavn aaben, og som næppe var uden Andel i, at Staten senere bestilte sin nye store Isbryder paa Flydedokken.

Skruen til »Væderen«.

Som Reparationsværft satte Flydedokken sig hurtigt i Respekt ved Præstationer paa korteste Tid.

Som den første naturligt afgrænsede Periode i Selskabets Tilværelse kan vi betragte Aarene fra Starten til 1908. I dette Tidsrum holdt Virksomheden sig indenfor det oprindelige Omraade paa Krøyers Plads, af hvilket efterhaanden enhver Kvadrattomme udnyttedes, idet den anvendte Arbejdsstyrke steg til omkring 800 Mand. Men i Aarene 1909—10 finder den første større Udvidelse af Værftet Sted, ved Køb af et betydeligt Areal af »Wilders Plads«, hvor der indrettedes et stort moderne Maskinværksted og opførtes en Række andre for Virksomheden nødvendige Bygninger, ligesom Kraftstationen blev udvidet og forstærket. Derefter følger i Aarene 1911—12 et stort Opsving i Virksomheden, som naaede op paa et Arbejderantal af 1250, og nu er det ikke blot Reparationsarbejderne, der gaar for fuld Kraft, men ogsaa Skibsbyggeriet har fuldt op at gøre med Nybygninger — Passagerbaade og Fragtdampere i Flæng. Nogle af sine smukkeste Byggerekorder daterer Værftet fra denne Periode, og det fik saa købedygtige Kunder som Østasiatisk Kompagni, D. F. D. S., Dampskibsselskabet »Vesterhavet« og Dampskibsselskabet »Øresund«. Værftet, som i 1909 havde bygget sin Flydedok Nr. 2, byggede i 1912 sin tredie og største Flydedok med en Bæreevne af ca. 4000 Tons. Til Sammenligning kan nævnes, at den første Flydedok har en Bæreevne af 2700 Tons.

Værftet saa sig om efter Plads til nye Udvidelser og haabede at kunne faa Raadighed over den umiddelbart ved Wilders Plads liggende »Grønlandske Handels Plads«, men Forhandlingerne herom strandede, en Omstændighed der fik stor Betydning for Værftets senere Historie. I de sidste Aar for Verdenskrigen arbejdede Flydedokken sig op til at beskæftige en Arbejdsstyrke paa indtil 1400 Mand foruden løse Arbejdere, og dets Kundekreds udvidedes stadig, ogsaa hvad Nybygninger angaar.

Byggedokker, Søndre Værft.

Men hvad Skibsværftet havde kendt af Travlhed før Verdenskrigen, var dog intet i Sammenligning med den Overflod af Arbejde, som Krigen væltede ind over dets Dokker og Beddinger, og som bevirkede, at Udvidelser for enhver Pris maatte foretages. I 1915—16 gennemførtes disse Udvidelser ved Leje af det meste af Wilders

Plads, saaledes at Værftets Areal steg fra ca. 33 000 Kvadratalen til ca. 68 000 Kvadratalen, altsaa mere end fordobledes. Idet Værftet bredte sig ud over dette Areal, blev ikke mindre end 12 Værksteder ombyggede og forbedrede, ligesom der anlagdes et stort moderne Støberi. Desuden fik Værftet Raadighed over hele Bolværket ved Kristianshavns Kanal, der uddybedes til at tage Skibe paa indtil 15′ dybtgaaende, som betjenes ved en 1200′ lang Udrustningskaj, der har Portalkran løbende i hele sin Længde, og fra flydende Kran, som direkte løfter Dampmaskiner fra Værksted til Skib. Værftets samlede Bolværkslængde steg til 2500′, og der blev arbejdet samtidig paa over 20 Skibe. Værftet var efter denne Udvidelse saa godt organiseret og saa leveringsdygtigt som opnaaeligt indenfor den givne Ramme, og det havde i Grunden kun den Fejl, at selve Rammen ikke kunde udvides yderligere.

Den Højkonjunktur, som Skibsfarten oplevede under Krigen, og som gav sig Udslag i, at Værfterne skød op som Paddehatte rundt om i Provinshavnene, uden at der dog syntes at være Grænse for de Arbejdsmuligheder, der opstod ved den uhyre Ødelæggelse af Handelstonnage ved Undervandskrigen, ansporede paa det kraftigste Ledelsen af Kjøbenhavns Flydedok og Skibsværft til at søge Værftets Kapacitet baade som Reparations- og Nybygningsværft forøget med en travl Fremtid for Øje. Det gamle Værft kunde kun bygge Skibe paa indtil 270′ Længde, medens Skibsfarten stadig viste Tendens til at kræve større Skibe, og trods alle Betænkeligheder ved Anlægsomkostningerne, som baade Materialepriserne og Arbejdslønnen drev meget højt op, besluttede Selskabets Ledelse at gribe Øjeblikket og knytte et Storskibs-Værft til Værftet paa Krøyers Plads. Pladsen til det nye Værft fandt man paa Sjællandssiden mellem Søndre Havn og den store Kalveboddæmning, og Valget netop af dette Sted peger hen paa den Tid, som nu maaske ikke er saa fjern længere, da Kjøbenhavn faar det saa haardt tiltrængte Sejlløb mod Syd ved Uddybning af Drogden.

Af Frederiksholms Teglværk købtes der i 1916—17 et Areal paa ca. 93 000 m² til Anlæg af det nye Værft, som døbtes »Søndre Værft« og derved tillige gav Værftet paa Krøyers Plads dets nuværende Navn »Nordre Værft«. Anlægsarbejdet paabegyndtes tidligt paa Aaret 1918, og i Juni 1919 kunde Driftsmaskinerne sættes igang. Søndre Værft har 4 Dokker eller Dokgruber med en Længde fra 345—510′, en Bredde fra 54—115′ og en Dybde fra 9—18′. Der kan altsaa bygges og repareres Skibe af meget store Dimensioner. Dokgruberne, der er byggede af Beton, frembyder meget store Fordele, idet de tillader Bygning paa lige Køl og med Anvendelse af lav Bedding, ligesom de kostbare og vanskelige Stabelafløbninger undgaas. Jevnsidig med og omkring Dokkerne ligger de til et stort Skibsværft hørende Byggehaller, Lagre og Værksteder. Det giver en Forestilling om Værftets Præstationsevne, naar man hører, at det saakaldte Afslagningsloft i Økonomibygningens øverste Etage, hvor Nybygningerne afmærkes, er 80 m langt og 19 m bredt. Værftet har et ypperligt Transportvæsen med et Skinnenet paa 2500 m Længde, der befares af elektrisk- og dampdrevne Kraner, og som har direkte Forbindelse med Statsbanernes Spor. Det har sin egen store Kraftstation, som suppleret med et Dieselmotoranlæg sikrer det den nødvendige selvstændige Kraftforsyning. Med sin 500 m Kajlængde og 5—5½ m Vanddybde er Værftet i Stand til at tage praktisk talt Skibe af enhver Størrelse, der anløber Kjøbenhavns Havn.

Den 2. Oktober 1919 lagde Værftet Kølen til sin første Nybygning, Lastdamperen S/S Pacific, til Det oversøiske Kompagni, en Baad paa 375′ Længde og med en Lasteevne af 7400 Tons. Værftet har sin egen Afdeling for Levering af Skibsturbiner, saa at det ogsaa paa dette Omraade har fulgt Teknikens Udvikling i Hælene. Medens Nordre Værfts Værksteder havde deres væsentlige Andel i, at Anlæget af Søndre Værft kunde gennemføres paa saa forholdsvis kort Tid, var det gamle Værft samtidig travlt optaget af Reparationer og Nybygninger, og begge Værfters samlede Arbejdsstyrke naaede i 1920 op paa over 2500 Mand.

Den derpaa følgende industrielle Krise har selvfølgelig ogsaa sat sine Spor i de to Værfters Arbejde, men som det hedder i det af Selskabet udgivne, pyntelige Jubilæumsskrift, »der gror ikke Græs mellem Brostenene paa K. F. & S.'s Værfter, og Maskinernes blanke Staal ruster ikke. Medens der arbejdes efter Tidens Kaar, holdes alle Kræfter rede til at modtage de Opgaver, der vil faa hvert Hjul til at snurre og fylde Havnen mellem Nordre og Søndre Værft med Arbejdets Torden af rappe Hammerslag paa rungende Staal«.

Sluttelig skal vi nævne, at K. F. & S. i Løbet af de 25 Aar har haft en Totalomsætning paa Nybygninger og Reparationer af tilsammen 16 125 Skibe, hvoraf 632 Skibe til Udlandet. Antallet af Selskabets Nybygninger er 254, den højeste Bruttotonnage pr. Nybygning 410 360.

Af de Mænd, der har knyttet deres Kræfter og Arbejde til Flydedokken, fungerede *H. Arentz* som Enedirektør indtil 1. April 1914, da Ingeniør *Ove Munck* udnævntes til Skibsbygningsinspektør, 1. Januar 1918 blev Maskinchef *A. Uggerløse*, der har været knyttet til Selskabet fra Starten, udnævnt til Maskindirektør, og 6. April s. A. blev Overretssagfører *Johannes E. Børresen* merkantil Direktør. Ved Udgangen af 1918 trak Arentz sig tilbage som administrerende Direktør, og i 1920 efterfulgtes Børresen af nuværende merkantil Direktør *E. P. L. Frigast*. Selskabets Direktion bestaar altsaa nu af d'Herrer *Munck*, *Uggerløse* og *Frigast*.

Mindre Meddelelser.

Det første private Aktieselskab i Sovjet-Rusland.

I Juni Maaned er Statuterne for det første private Aktieselskab i Sovjet-Rusland blevet godkendt. Selskabets Navn er »Lim«. Af Bestyrelsesmedlemmerne er tre forhenværende Ejere af Konditorivarefabriker i Moskwa. Selskabet arbejder som juridisk Person og har Ret til at afslutte almindelige Kontrakter af handelsmæssig Karakter. Aktieselskabet vil producere Kartoffelstivelse, Frugtekstrakter og forskellige andre Raastoffer til Sukkervareindustrien. Grundkapitalen er 500 000 Guldrubler fordelt paa 10 000 Aktier. Selskabets Love er dog paa et Punkt ulig de almindelige Aktieselskabslove for Krigen, nemlig i Bestemmelsen om, at Regeringen skal udvælge et Bestyrelsesmedlem, og at Staten skal have 25 pCt. af Selskabets Nettoudbytte.

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Oprindelsescertifikat for Varer til Luxemburg.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Gennemsyn en gennem Udenrigsministeriet modtaget Fortegnelse over de Varer, for hvilke der ved Indførsel til Luxemburg kræves Oprindelsescertifikat.

Den britiske Industribeskyttelse

Industriraadet har gennem Udenrigsministeriet modtaget Meddelelse om, at den britiske Industribeskyttelseslov — »Safeguarding of Industries Act 1921« — nu af det britiske Board of Trade er bragt til Anvendelse med Hensyn til følgende 5 Grupper af Varer:

1. Traadhandsker, d. v. s. Handsker fabrikeret af vævet eller strikket Materiale, som er tilklippet og sammensyet, og som i Handelen gaar under Benævnelsen »fabric gloves«.
2. Handskestof i Stykker eller tilklippet.
3. Glasvarer til Husholdningsbrug, som ikke er dekoreret med Sølv eller andet Metal.
4. Glasvarer til Belysningsbrug, herunder ikke elektriske Pærer, Glas til Minelamper eller Glas til Olielamper.
5. Kar og Gryder, hvad enten de paagældende Varer er dekoreret eller ikke, naar de bestaar af Aluminium eller af emallieret Jern og Staal.

Ved Indførsel til Storbritannien forlanges det fremtidigt, at de ovennævnte Varer skal være ledsaget af et af de britiske konsulære Myndigheder udstedt Oprindelsescertifikat.

En nærmere specificeret Liste over de paagældende Varer, et Udkast til det paagældende Oprindelsescertifikat, samt en Oversigt over de nærmere Regler, der vil være at iagttage ved Eksport til Storbritannien af de omhandlede Varer, henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Industri-Beskyttelse i Australien.

Ifølge Indberetning fra det danske Generalkonsulat i Melbourne har Australien vedtaget en Lov om særlig Toldafgift til Beskyttelse af Landets Erhvervsliv mod forskellige Slags Dumping, og det fremgaar af Loven, at denne ikke blot tager Sigte paa de tidligere fjendtlige Lande, men ogsaa paa Indførslen fra neutrale Lande.

Som Supplement til den Beskyttelse, der ved Australiens almindelige Toldlov er givet den hjemlige Industri, fastsættes i den nye Dumpinglov en særlig Tillægstold i følgende 7 Tilfælde:

1) hvor en Vare er solgt til en Importør i Australien til en Eksportpris, der er lavere end fair Markedspris i Eksportlandet, medmindre bl. a. den paagældende Vare ikke fremstilles i Australien »in substantial quantities«, eller Differencen mellem Eksportprisen og den fair Markedsværdi ikke overstiger 5 pCt. (i særlige Tilfælde 10 pCt.) af denne sidste (the dumping duty),

2) hvor en Vare er solgt under Produktionsprisen (the dumping below cost duty),

3) hvor en Vare er sendt i Konsignation til Australien og der eventuelt sælges under en rimelig Salgspris (the dumping consignment duty),

4) hvor en Vare er fragtet til en lavere Fragtrate end den paa Afskibningstiden almindelige (the dumping freigth duty),
5) hvor Valutaen i vedkommende Land, hvor en Vare er produceret, eller hvorfra den er eksporteret, er depressieret, og Varen paa Grund heraf er solgt til en Importør i Australien for en Pris, der vil være skadelig for den australske Industri (the dumping exchange duty),
6) hvor en Vare, produceret i eller eksporteret fra et Land, hvis Valuta i Sammenligning med Valutaen i United Kingdom er depressieret, er solgt til en Importør i Australien til en Eksportpris, der er mindre end den fair Markedsværdi for en tilsvarende Vare, fremstillet i United Kingdom og solgt der for Hjemmeforbrug,
7) hvor en Vare, der er fremstillet helt eller delvis af Materialer fra et Land, hvis Valuta er depressieret i Sammenligning med det Lands Valuta, hvortil Materialerne er leveret, er solgt til en Importør i Australien for en Pris, der er lavere end den Pris, for hvilken den samme Vare kunde have været fremstillet i Tilvirkningslandet af Materialer fra Landet selv, plus en rimelig Avance.

Den ekstra Told, der skal betales i de ovennævnte Tilfælde, er for de fleste Varers Vedkommende 15 pCt. af Værdien, men i særlige Tilfælde gaar Afgiften dog helt op til 75 pCt.

Af betydelig Interesse er det at se, at Tillægstolden kan paalægges ikke blot, naar Australiens Erhvervsliv trues af udenlandsk Konkurrence, der foregaar i Ly af Dumping, men ogsaa naar britiske Eksport-Interesser i Australien trues som Følge af Konkurrence fra Lande med depressieret Valuta, og det er overdraget den australske Told-Tarifkommission at afgøre, naar de i Loven fastsatte Betingelser finder Sted, for at Tillægstolden kan paalægges.

Fra Biblioteket.

Biblioteket er aabent Hverdage Kl. 10—7. Søndage 10—12.

Efter Ønske meddeles denne Gang ny Literaturfortegnelse over Boligindretning og Husbygning.

123. Scheidt. Sparsames Bauen. Berl. 1920. 96 S.
456. Schellenberger, R. & G. Der Schlackenstein. Seine Eigenschaften und Herstellung. Bremen 1919.
789. Reddemann. Die Fürsorge gegen Feuergefahr bei Bauausführungen. Berl. 1908. 204 S.
261. Wulle, O. Wohnungs-Einrichtungen für Kleinhäuser. Dresd. 1919. 20 Tvl.
222. Roeper, A. Öfen in allen Stilarten. Leipz. 1895. 60 Tvl.
255. Berleps Valendas. Bauernhaus und Arbeiterwohnung in England. Stuttgart. 19 S. 20 Tvl.
234. Holme, Ch. The gardens of England. I—III. Lond. 1907—11. 3 Bd.
106. Sondén, K. Ett och annat om uppvärmning av rum och vad därtill hörer. Stockh. 1916. 115 S.
261. Godfrey, W. The English staircase. Lond. 1911. 74 S. 63 Tvl.
255. Nantke. Holzbaukunst am deutschen Bürgerhause. Hann. 1909. 144 S.
158. Petersen, C. E. O. Haandbog for Bygmestre, Haandværkere etc. Kbhvn. 1915. 200 S.
258. Schrader, F. Veranschlagen von Hochbauten. Hann. 1908. 263 S.
259. Tanner. Old English doorways. Lond. 1903. 44 S. 70 Tvl.
255. Haenel u. Tscharmann. Das Mietwohnhaus der Neuzeit. Leipz. 1913. 288 S.
260. Lorenzen, Vilh. Dansk Herregaardsarkitektur. Kbhvn. 1921. 365 S.
343. Viollet-le-Duc. Histoire de l'habitation humaine. Paris. 370 S. Tvl.
254. Muthesius, H. Stilarkitektur og Bygningskunst. Kria. 1909. 80 S.
208. Boldsen, F. C. Haveboliger i Danmark. Kbhvn. 1912. 46 S.
253. Mebes, P. Um 1800. Architektur und Handwerk im letzten Jahrhundert. I—II. München 1908.
256. Tegninger til Husmandshuse. Kbhvn. 1914.
260. Langewiesche, K. R. Grosse Bürgerbauten. Leipz. 112 Tvl.
234. Jones, S. R. The villages homes of England. Lond. 1912.
255. Seidle, Edv. Mod. Holzhäuser. Leipz. 1819. 30 Tvl.
111. Hampels Gartenbuch für Jedermann. 5. Aufl. Berl. 1920. 498 S.
111. Steinberger, H. Die Wohnung und die Wohnungsfeuchtigkeit. Berl. 1914. 116 S.
222. Ostendorf, Fr. Die äussere Erscheinung der mehrräumigen Bauten. Berl. 1920. 358 S.
333. Ostendorf, Fr. Die äussere Erscheinung der einräumigen Bauten. 3. Aufl. Berl. 1922. 346 S.
444. Heiligenthal, R. Deutsche Städtebau (wirtschaftlich, rechtlich und technisch-künstlerisch). Berl. 1921. 335 S. Tvl.
555. Tessenow, H. Hausbau und dergleichen. Berl. 1920. 137 S.
666. Ostendorf, Fr. Haus u. Garten. 2. Aufl. Berl. 1919. 583 S.

Redaktion: Povl Drachmann. Redaktionsudvalg: C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN

· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 18 15. SEPTEMBER 1922

Den danske Udstilling paa Verdensudstillingen i Rio de Janeiro.

BRASILIEN anses med Rette for at være Fremtidens Land. Et herligt Klima, en Overflod paa frugtbar Jord og rige Naturskatte afgiver Muligheder for en glimrende Udvikling. Det er derfor med en vis Forventning, man indenfor de gamle Industristater stadig ser hen til det Land, som sikkert i endnu højere Grad end det allerede er, vil blive et Afsætningsmarked for Industriprodukter; thi selv om der i Brasilien paa flere Omraader findes en ypperligt arbejdende Industri, saa er det dog ikke i dennes Udvikling, men i Udviklingen af de store nationale Eksportinteresser — Kaffe, Kakao, Tobak og Gummi — samt i Landbrugets Udvikling, at Landets Fremtid ligger. Der vil saaledes i en lang Fremtid blive Brug for Maskiner og Industrivarer af alle Slags, og af denne Grund har Verdensudstillingen i Rio de Janeiro maaske i højere Grad end nogen anden Udstilling Karakteren af en Konkurrence mellem de førende Industrilande. Denne Omstændighed vil imidlertid ikke nedslaa den danske Industris Mod. Vi kan ganske vist ikke virke med de store Masseudstillinger, som andre Lande kan præstere, men vi har den Tilfredsstillelse, at det, der udstilles fra dansk Side, er gennemfort Kvalitetsarbejde, og vi har tillige det Held, at et af de Omraader, som navnlig har Brasiliens Interesse, nemlig Mejerimaskiner af alle Slags, netop er en af den danske Industris Specialiteter.

Den økonomiske Forbindelse mellem Danmark og Brasilien har stadig været i Fremvækst. Danmark har solgt Maskiner og Industrivarer og har til Gengæld købt Kaffe, Tobak m. v.

De gode naturlige Afsætningsmuligheder, Brasilien og Danmark saaledes gensidig yder hinanden, bør sikkert kunne udnyttes i stigende Grad, og den Omstændighed, at den diplomatiske Forbindelse mellem de to Lande nu er knyttet fastere ved, at Brasilien har oprettet et Gesandtskab i Danmark, og Danmark et Gesandtskab i Rio de Janeiro, maa betragtes som et Led i Bestræbelserne for en videre Udvikling af den økonomiske Forbindelse. Handelsomsætningen mellem Brasilien og Danmark kan belyses med følgende Tal:

Danmarks Indforsel fra Brasilien i 1920:

Bomuldsfro- og Jordnødskager	5,0	Mill.	Kr.
Kaffe	23,6	»	»
Kakaobønner	2,5	»	»
Tobak	2,0	»	»
Kokos- og Majsolie	0,2	»	»
Hørfrø og Jordnødder	0,5	»	»
Andre Varer	0,3	»	»
Tilsammen	34,1	Mill.	Kr.

I samme Aar blev der fra Danmark udført følgende Varer til Brasilien:

Smør i hermetisk Emballage	163 000	Kr.
Spiritus med Tilsætning	58 000	»
Ostelobe, Osteløbepulver	386 000	»
Andre kem. tekniske Artikler	56 000	»
Portland Cement	518 000	»
Porcelæn, Biscuit m. m.	62 000	»
Transportspande	72 000	»
Spader, Skovle, Grebe o. lign.	64 000	»
Mindre Redskaber til Værktojsbrug	75 000	»
Kærner o. lign.	330 000	
Maskiner til Metalforarbejdning	371 000	
Do. til Koleanlæg og Ventilation m. v.	149 000	
Andre Maskiner	128 000	»
Andre Varer	130 000	»
Tilsammen	2 562 000	Kr.

Af de anførte Tal vil det tydeligt fremgaa, at Danmark hidtil har købt brasilianske Varer til langt større Værdi end Værdien af de danske Varer, der til Gengæld er eksporteret til Brasilien. Grunden til, at Forholdet har været saaledes, maa i nogen Grad søges i de meget høje Toldsatser, Brasilien netop har for Industrivarer, hvilke Toldafgifter i flere Tilfælde har virket ganske prohibitivt for den danske Eksport.

Brasilien har med De forenede Stater og med Belgien afsluttet Handelsoverenskomster, hvorved disse Lande faar Adgang til at indføre forskellige Industrivarer til Brasilien til en lavere Toldsats end den ellers gældende.

Det siger sig selv, at en lignende Begunstigelse for de Varer, der navnlig kommer i Betragtning som danske Eksportartikler, vil være af den største Vigtighed for den danske Industri, og Industriraadet har da ogsaa henstillet til Udenrigsministeriet, at Spørgsmaalet om Afsluttelsen af en saadan Handelstraktat med Brasilien tages op til hurtig Overvejelse.

Under Hensyn til, at Danmark stadig har været en god Kunde for Brasilien og aarligt købt for mange Millioner Kroner brasilianske Varer og under Hensyn til, at der i Danmark er relativt lave Toldsatser eller fuldkommen Toldfrihed for de vigtigste brasilianske Eksportvarer, vil der formentlig være Grund til at antage, at en Handelsoverenskomst vil kunne afsluttes med et for Danmark gunstigt Resultat. Naar den toldmæssige Hindring for Eksporten af visse danske Industrivarer er bortfjernet, maa det imidlertid blive Industriens eget Arbejde, der bliver det afgørende for, i hvor høj Grad de forhaandenværende Muligheder kan udnyttes, og det er i klar Forstaaelse heraf, at den danske Industri nu har bragt betydelige Ofre for at skabe en virkelig repræsentativ Udstilling i Rio de Janeiro.

Udstillingen.

Som omtalt i Dagbladene aabnedes Verdensudstillingen i Rio de Janeiro den 7. September under Udfoldelse af pompøse Festligheder. Selve Udstillingen, der blev arrangeret med meget kort Varsel, idet de endelige Bestemmelser herom først blev truffet i Sommeren 1921, har, saavidt man kan forstaa, i den Henseende, at den ikke i sin Helhed var fuldstændig færdig paa Aabningsdagen, delt Skæbne med saa mange andre Udstillinger.

Det er os imidlertid en Tilfredsstillelse at kunne konstatere, at den danske Udstilling danner en hæderlig Undtagelse, og at denne Udstilling stod færdig til det berammede Tidspunkt.

Bygningen, der som bekendt er tegnet af Arkitekt *Helweg Møller,* er opført af A/S *Christiani & Nielsens* Filial i Rio de Janeiro. Den oprindelige Tanke, at færdiggøre Bygningen herhjemme, saaledes at kun Opstillingen derovre blev tilbage, lod sig desværre ikke realisere paa Grund af de urolige Arbejdsforhold herhjemme i Foraaret.

Allerede Fredag den 4. August kunde der holdes Rejsegilde paa den danske Bygning, og Arbejdet med Bygningens Fuldendelse skred saa hurtigt frem, at Bygningen kunde være færdig i god Tid. Godset ankom den 10. August til Rio med C. K. Hansens Damper »Hammershus«, og man kunde derefter tage fat paa Opstillingen.

Det Tilskud, der fra Statens Side er ydet til den danske Udstilling i Forbindelse med den betydelige Interesse, Industrien har udvist, for at Udstillingen kunde blive et værdigt Udtryk for, hvad Danmark kan præstere, har ført til, at denne er blevet særdeles righoldig og repræsentativ.

Følgende Firmaer deltager i Udstillingen:

Just Andersen, Kjøbenhavn, (Forgylderarbejde).
Bing & Grøndahls Porcelænsfabrik, Kjøbenhavn.
Portland Cement-Fabrikken »Norden«, A/S, Aalborg.
Cement-Fabrikken »Kongsdal«, A/S, Kjøbenhavn.
Portland Cement-Fabrikken »Danmark«, A/S, Aalborg.
Cement-Fabriken »Dania«, A/S, Kjøbenhavn.
»Cimbria«, Ltd., Kjøbenhavn, (Cementfabrik).
Aalborg Portland-Cement-Fabrik, A/S.
Chr. Cato, Kjøbenhavn, (Litografisk Etablissement).
Christiani & Nielsen, (Jernbeton-Konstruktioner).
Den danske Turistforening, Kjøbenhavn.
A/S Dansk Pressefabrik, Kjøbenhavn.
Tapetfabriken »Danmark«, Kjøbenhavn.
De danske Mejeriers Fællesorganisation, Aarhus.
Dansk Sprit-Central, Kjøbenhavn.
Dansk Skinkekogeri, A/S, Kjøbenhavn.
Dansk Staalindustri, Lyngby.
Dansk Gær-Central, Kjøbenhavn.
Reinh. van Hauen, Kjøbenhavn, (Biscuit).
A/S Frederiksberg Metalvarefabrik, Kjøbenhavn, (Transportspande og Mejerimaskiner).
A/S Fisker & Nielsen, Kjøbenhavn, (Støvsugere).
De forenede Automobilfabriker, A/S, Kjøbenhavn.
Foreningen til Turistsagens Fremme i Danmark, (Fotografier).

Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag, A/S, Kjobenhavn.
Chr. Hansens Laboratorium, A/S, Kjobenhavn.
Haderslev Maskinfabrik, Haderslev.
Fru Karen Hannover (Keramik).
A/S Holeby Dieselmotor Fabrik.
Kgl. Hofjuvelerer Peter Hertz, Kjobenhavn.
Hellesens Enke & V. Ludvigsen, A/S, Kjøbenhavn (Torelementer).
Hjalmar Hartmann & Co., Kjøbenhavn (Frø).
The Industrial Trading Co., Ltd., Kjøbenhavn (Telefoner, Ventilatorer etc.).
Georg Jensens Sølvsmedie, A/S, Kjobenhavn.
A/S Jysk Elektro, Aarhus, (Elektr. Motorer).
W. E. Jensen & Søn, Kjøbenhavn.
N. Kjærgaard Jensen, Kjobenhavn.
Herman A. Kähler, A/S, Næstved (Keramik).
Kjøbenhavns Havnevæsen.
Kjobenhavns Fajance-Industri, Kjøbenhavn.
Den kgl. Porcelainsfabrik, Kjøbenhavn.
Ladegaard & Co., Odder.
Niels Larsen, Valby, (Gymnastikapparater).
T. H. Mahler, A/S, Vejle.
Benedict Møller, Kjøbenhavn.
Kgl. Hofjuvelerer A. Michelsen, Kjøbenhavn.
Maskinkompagniet, A/S, Kjøbenhavn.
A/S Nordiske Mekaniske Værksteder, Kjøbenhavn.
Solvsmed Evald Nielsen, Kjøbenhavn.
Porcelainfabriken »Norden«, A/S, Kjobenhavn.
A/S Nielsen & Winther, Kjøbenhavn.
Nordisk Simplex, A/S, Kjøbenhavn.
Odense Vin-Kompagni, Odense.
A/S »Perfection«, Kjobenhavn.
Firmaet Proper, Fredericia (Mælketransportspande).
Reymann & Løvengreen, Kjøbenhavn.
Kgl. Hof-Broncestøber Lauritz Rasmussen, Kjøbenhavn.
A/S »Strømmen«, Randers.
A/S M. Seest, Aarhus.
Skarrehage Mo-Lerværk, Mors.
Sirene- og Signalfabriken, Kjøbenhavn.
A/S »Sano«, Kjøbenhavn.
F. L. Smidth & Co., Kjøbenhavn.
Thomas Ths. Sabroe & Co., A/S, Aarhus.
Silkeborg Maskinfabrik, Silkeborg.
G. C. Starup, Kjobenhavn.
Peter Sorensen, Kjøbenhavn.
A/S Sadolin & Holmblad, Kjøbenhavn.
Dansk Afvulkaniseringsfabrik, A/S, Kjøge.
Thomas B. Thrige, Odense.
The Triangel Ice Machine Co., Odense.
A/S »Tuxham«, Kjøbenhavn.
I. W. Unmack, Kjøbenhavn.
Institutionen »Vævestuen«, Kjøbenhavn.

Foruden den officielle danske Udstilling vil der ogsaa i »Nationernes Gade« blive oprettet et arbejdende Mejeri. Tanken herom har været fremme flere Gange, og den brasilianske Regering, der interesserer sig varmt for en Udvikling af det brasilianske Mejeribrug, har været stærkt interesseret i at faa en saadan Udstilling. I Henhold til de gældende Regler kunde et arbejdende Mejeri imidlertid ikke installeres i selve »Danmarksbygningen«, men det er nu lykkedes Ingeniør *Holger Lerche*, der er Medlem af den danske Propaganda-Komité i Rio, at faa udvirket Tilladelse til at anlægge et saadant Mejeri et andet Sted i »Nationernes Gade«. Mejeriet, der af ovennævnte Grund ikke oprettes i Tilknytning til den danske Hovedudstilling, vil blive forsynet med danske Maskiner: Mejerimaskiner fra Paasch, Larsen & Petersen, A/S, Horsens, Centrifuger fra A/S »Titan«, Køleanlæg fra A/S »Atlas«, og Motorer fra Thomas B. Thrige, Odense.

Paa Kommissariatets Foranledning er der udarbejdet et særligt Katalog for den danske Udstilling. Dette Katalog, der tillige er tænkt som et Propagandaskrift for Danmark, foreligger baade i en engelsk og i en portugisisk Udgave. I Kataloget findes, foruden en Fortegnelse over Udstillerne, oplysende Artikler om Danmarks Hovederhverv. Om Landbruget findes en særdeles instruktiv Artikel, udarbejdet paa Grundlag af en tidligere Pjece af Landbrugsminister *Madsen-Mygdal*. Om Kunstindustri har Direktør *Emil Hannover* skrevet en interessant Afhandling, ledsaget af en Række meget smukke Illustrationer. Om Kjøbenhavns Handel og om Handelens Hovedorganisation findes en indgaaende Artikel af Sekretær i Grosserer-Societetet, cand. polit. *J. Vestberg*. Redaktør *Lemkow* har skildret det danske Land, og Lektor *Bøving-Petersen* omtaler den kulturelle Forbindelse mellem Danmark og Brasilien og herunder det Arbejde, den danske Videnskabsmand Dr. Lund har udført. Om Danmarks Industri og særlig om den danske Eksportindustri findes der en Artikel af Fuldmægtig i Industriraadet, cand. polit. *Ivar Egebjerg*. Endvidere er der Artikler om den danske Skibsfart og de danske Havne og om Handelsforbindelsen mellem Brasilien og Danmark.

Kataloget, der som nævnt indeholder en Række meget smukke Illustrationer, fremtræder i et sær-

deles tiltalende Udstyr og er i sig selv et smukt Vidnesbyrd om den danske Bogtrykkunsts høje Stade. Kataloget er udgaaet fra *Egmont Petersens* Bogtrykkeri.

Arbejdet med Hensyn til Tilrettelæggelsen af hele Udstillingen er udført af det ved Handelsministeriets Foranstaltning nedsatte Kommissariat for Danmarks Deltagelse i Verdensudstillingen i Rio de Janeiro.

Kommissariatet, hvis Formand er Direktør *Benny Dessau,* bestaar af følgende Medlemmer:

Direktør Benny Dessau.

Arkitekt C. Brummer.

Departementschef G. Busck-Nielsen, Handelsministeriet.

Direktør Fr. Dalgas, Den kgl. Porcelainsfabrik.

Departementschef K. Glahn, Undervisningsministeriet.

Direktør A. B. C. Hansen, A/S Tuxham.

Direktør V. Helsted, Landbrugsministeriet.

Direktør O. C. Scavenius, Udenrigsministeriet.

Grosserer Axel Schmidt.

Som Generalkommissær er ansat *Fr. Riise.* Kommissariatet har Kontorer i Industribygningen, og som Sekretær fungerer Fuldmægtig *I. Egebjerg,* Industriraadet.

Arbejdet i Rio de Janeiro udføres i nær Tilknytning til det danske Gesandtskab i Brasilien, og den danske Minister, Hr. *Otto Mohr,* er i Rio de Janeiro Præsident for den danske Udstilling.

Generalkommissæren bistaas af det danske i Rio de Janeiro nedsatte Propagandaudvalg, og til den danske Udstilling er endvidere som kommerciel Sekretær knyttet Hr. *Harry Justesen,* der varetager Udstillernes Handelsinteresser.

Farerne ved Værditold.

En Erklæring fra norsk Tolderforening.

Fra Haandværkets og Industriens Side har vi herhjemme meget energisk protesteret imod Værditoldens Indførelse og fremhævede bl. a. den Fare, det rummer, saavel for Staten som for Erhvervene, saafremt man vilde gaa bort fra at fortolde Varer efter Vægt og over til at lade enten Fakturaprisen eller Toldembedsmændenes Skøn være afgørende for Toldafgiften. Fra Grosserer-Societetets Side er det fremhævet, at Frilagerinstitutionen, der gennem Aaringer har været til den største Gavn for Handelsstanden, vilde gaa fuldstændig til Grunde under Værditolden. Det har derfor den største Interesse nu at se, hvorledes det er gaaet i Norge, der for en Række Varers Vedkommende har faaet Toldafgiften omlagt fra Vægttold til Værditold.

Efter 6 Ugers Forløb har der vist sig saa megen Utilfredshed baade indenfor Handelsstanden og Industrien og indenfor Toldembedsmændenes Kredse, at disse sidste har fundet sig foranlediget til at udsende en meget lang Redegørelse, hvori de klarlægger den Ødelæggelse, det har været baade for Staten og Erhvervene, at man er gaaet over fra det sikre Vægttoldsystem til det ganske usikre Værditoldsystem.

Redegørelsen, der naturligvis udførligt beskæftiger sig med de specielle Paragraffer i den norske Toldlov, er saa lang, at den ikke kan gengives i sin Helhed i vort Tidsskrift, men af særlig Interesse her i Danmark vil følgende Udtalelser dog være:

»Fremstaaende norske Forretningsfolk kommer og viser os Tilbud fra udenlandske Firmaer, som man ansaa for Hæderligheden selv, men som nu tilbyder falske Fakturaer. Det er godtgjort, at tyske Købmænd selv rejser herop og fortolder Varerne efter Fakturaer, som deres eget Firma nede i Tyskland har udstedt, hvorefter de saa sælger Varerne i fortoldet Stand til de norske Grossister, medens det tidligere, da vi havde Vægttold, var saa, at Varerne blev købt ufortoldede her. Hvorfor mon de tyske Firmaer er gaaet over hertil? Eller lad os tage et andet Tilfælde. Udenlandske Firmaer har deres Salgsfilialer i Norge, maaske nominelt under et andet Firmanavn. Den udenlandske Forretning sælger sine Varer til Filialen heroppe og kan stipulere Priserne, som den selv vil. Gaar Berlinerkontoret med Tab, giver til Gengæld Kristianiakontoret et endnu større Overskud. Toldbeløbet kan man reducere ganske efter Forgodtbefindende.

Er den ærlige norske Forretningsstand tjent med slige Forhold? Den vil jo temmelig hurtigt blive udkonkurreret af udenlandske Spekulanter og mulige Efterligninger her i Landet.

Og er Statskassen tjent hermed? De Tab, som den paa denne Maade kommer til at bære, bliver store, selv sammenlignet med de Tab, som den i alle Tilfælde maa bære som Følge af den overilede Overgang til Værditold.«

Endvidere hedder det i Redegørelsen:

»Her ligger endnu Varer, som blev indkøbt til Toppris for Aar tilbage. De har siden ligget paa Transitlager eller Frilager, og nu er deres Markedsværdi kun en Brøkdel af, hvad de oprindelig kostede. Skal man ogsaa i dette Tilfælde fastholde, at det er Varens Fakturapris, som skal lægges til Grund, og beregne en Told, som maaske i givet Tilfælde langt overstiger, hvad Varen nu er værd. Konsekvensen heraf vil blive, at en Forretningsmand, som har Tab paa sine Varer, faar en urimelig høj Told, medens en, som ufortjent har indvundet en stor Gevinst, skal slippe med en urimelig lav Told — altsaa: hvo intet har, fra ham skal der tages; hvo meget har, til ham skal der gives.«

Tolderforeningen slutter sin Redegørelse med følgende alvorlige Udtalelse:

»Hvor stort Tab, Staten, Industrien og den ærlige Handelsstand allerede har maattet bære og i Frem-

tiden i stigende Udstrækning vil komme til at bære, er det umuligt at opgive, og det vil ogsaa blive vanskeligt at beregne med Nøjagtighed. Men at baade Statskassen, Industrien og Handelsstanden maa regne med Milliontab er indlysende.«

De Kredse, der herhjemme er ivrige for, at ogsaa vi skal indføre Værditoldsystemet, maa vækkes til Eftertanke ved at høre, hvilke Ulykker en saadan Lov allerede 6 Uger efter Udstedelsen har foraarsaget i vort Naboland.

Et Jubilæum.

Den 1. September 1922 kunde *Aktieselskabet Thomas Ths. Sabroe & Co.*, Aarhus, fejre sit 25 Aars Jubilæum, og Firmaet udsendte i den Anledning et lille og smukt udstyret Festskrift.

Det er i dette meget interessant at se, hvorledes Thomas Ths. Sabroe & Co. gennem et intensivt og energisk Arbejde er naaet frem til at faa sine Kølemaskiner efter Kulsyresystemet indført saavel i Mejeribruget som ombord i Handels- og Rutedampere. For Øjeblikket arbejder 750 af Fabrikens Kølemaskiner paa danske Mejerier, og dens Is- og Kølemaskiner er indført saavel i Damp- som Motorskibe, idet Firmaet til Brug i disse sidste har fremstillet en særlig Type indrettet for elektrisk Drift og specielt beregnet paa Proviantanlæg, ja, man er endog nu naaet saa vidt, at Installation af Køleanlæg ombord i Skibe kan udføres, medens disse er i Fart.

Den Indsats, Thomas Ths. Sabroe & Co. har gjort paa Verdensmarkedet, tjener dansk Industri til stor Ære.

Industrien og Offentligheden.

Lederen af Blyantfabriken »Viking«, Direktør *Folmer Preisler*, har udsendt følgende Opraab:

»Blyantfabriken »Viking« kæmper idag en sidste Kamp mod en af Valuta-Forholdene begunstiget Overmagt. Her i Landet andrager Indførselstolden for Blyanter 1 pCt. af Værdien, og saa har vi tilmed Told paa enkelte Raavarer samt Skatter. Tolden af hele Landets Aars-Forbrug af Blyanter udgør knapt 8000 Kr., medens »Viking« i 1921 alene i Arbejdsløn udbetalte 250 000 Kr.

Vi hører saaledes til en af Verdens mest ubeskyttede Industrier. Vor Virksomhed kan aldrig fordyre Varerne for Forbrugerne, den kan kun gøre dem billigere. Vore Kvaliteter regnes for de bedste.

Det har derfor kun været naturligt, at ogsaa vi har ansøgt om Bistand. Jeg har faaet det Indtryk, at vor Sag mødte Sympati hos Rigsdagens Toldudvalg. Men Toldloven blev ikke gennemført, og Importreguleringen kom kun til at omfatte Skotøj og Tobak.

For disse Fakta maa vi bøje os og se Sandheden lige i Øje. Fortsætte som nu, det hverken kan eller vil vi. *Den sidste og eneste Udvej, som staar os aaben, er da at vende os direkte til de danske Forbrugere og bede om deres Hjælp.* Danmarks Forbrug er ganske vist for begrænset til, at en rentabel Blyantsindustri kan baseres derpaa. Laa vor Virksomhed i Tyskland, England eller Frankrig, vilde der altid indenfor Landet være Plads for en Fabrik med »Viking«s fortrinlige Betingelser.

Men nu ligger vi én Gang i Danmark. Derfor har vi ogsaa regnet med Afsætning udadtil og har bevist, at vi under normale Forhold har kunnet skabe en ret betydelig og stadig stigende Eksport. Men vi har ligesaa lidt som andre kunnet forudse, at vi paa Eksportmarkederne skulde blive stillet overfor Valutadumping, svigtende Købeevne og voksende Toldskranker. Levnes der os Tid, skal vor Eksport nok komme i fuld Gang igen, og meget tyder derpaa, men *indtil dette sker, afhænger vor Skæbne af vort Salg her i Danmark.*

Hele det store tekniske Apparat, der hører til en balancerende Blyantfabrik, forudsætter imidlertid en Afsætning af saa og saa mange Gros. Kan vi faa 75 pCt. af Danmarks Forbrug, saa kan vi slaa os igennem og forsvare at fortsætte, indtil det lysner paa Eksportmarkederne. Idag har vi 45 pCt. og mangler saaledes 30 pCt. Det synes maaske lidt, men det er den sidste Omsætning, der bestemmer Rentabiliteten.

Alt beror derfor paa, om vi nu har Evne og Held til at vække yderligere Sympati for »Viking« og faa alle med i Arbejdet. Lykkes det ikke, maa vi slutte Spillet. Vi har da regnet forkert og maa finde os i at bøde derfor. Anderledes med Arbejdskraften, den kan ikke smeltes om eller afvikles med et Tab én Gang for alle. Den levede af Landet og i Landet og maa blive ved dermed. For blev den betalt af Blyanter, herefter vil Samfundet komme til at føde den.

Men endnu er det sidste Ord ikke sagt. Endnu tror jeg paa, at vi har hele Landet bag os, naar vi har sat et godt dansk Arbejde i Gang. Hjælp mig blot med at faa det sagt til alle Danske: *Slaa Kreds om »Viking« og kræv overalt at faa danske Blyanter — saa skal Fremmede ikke komme til at indtage vor Plads.*

Vi begyndte vor Virksomhed i Januar 1914. Man smilede den Gang af det Navn, vi havde valgt. Selv syntes vi, at det passede, fordi vi ligesom de gamle Vikinger tilsigtede, omend fredeligt, at trænge ud til fremmede Lande. Og Navnet klang godt paa alle Sprog. Nu smiler man ikke mere.

Saa mente man, at Fabrikationen var altfor vanskelig, den hørte Tyskland til. Vi skal gerne indrømme, at den var vanskeligere, end vi havde tænkt os, og vi blev de første 3 Aar Gang paa Gang angrebet af Børnesygdomme. Vel egentlig lidt for mange. I 1917 var vi endog lige ved at give op. Men ligesom jeg nu idag beder om Hjælp for at prøve at komme over en kritisk Periode, saa bad jeg ogsaa den Gang om at maatte faa Lov til at forsøge lidt endnu. Og vi fik Held med vort Arbejde. Nye Driftsmaader blev indført, og Kvaliteten blev forbedret saa afgørende, at Navnet »Viking« i Dag er ensbetydende med et Fabrikat, der indtager en fremskudt Stilling. Vor Kunstnerblyant »Rollo« kan man ikke længere forbigaa.

Og ligesom Navnet er dansk, saa er Fabrikationen fra Ende til anden dansk. Vi fremstiller ikke alene de Grafit- og Kopistifter, som vi anvender, men vi

har endda Eksport af disse. Der anvendes dansk Materiale overalt, hvor det er muligt; alle Etiketter samt Emballage fremstilles her i Landet, uagtet vi idag med betydelig Fordel kunde købe dem i Udlandet. Selv til Eksporten anvender vi dansk Emballage; anvendte vi tysk, vilde vi spare dobbelt saa meget, som vor egen Beskyttelse andrager.

Men der skal lang Tid til at indarbejde nye Kvaliteter paa de udenlandske Markeder. Man har i Aartier vænnet sig til bestemte udenlandske Mærker, og vore Midler har ikke tilladt os at gøre den Reklame, som var nødvendig. Langsomt maa vi arbejde os ind. Kvaliteten er vor fornemste og eneste Vaabendrager, og alligevel har vi indtil for et halvt Aar siden i stadigt stigende Antal kunnet sende vore Vikinger ud til nære og fjerne Lande.

Fraregner vi Tændstikker, findes der vist ikke noget andet Fabrikat, der i den Grad er egnet til, som Blyanter, at gøre Hjemlandets Navn bekendt viden om. Hver Gang en »Viking« Blyant tages i Haanden, saa bærer den Bud om Danmark. Det vil være urigtigt at undervurdere den Betydning, der ligger i dette Moment. Jeg skal illustrere dette ved at nævne, at vi i forrige Regnskabsaar til Eksport (til Holland, Amerika, England, Norge, Sverrig o. fl. Lande) afsendte 54 700 Gros, d. v. s. omtrent 8 Millioner Stykker Blyanter. Allerede den Gang var det saaledes et ikke ringe Antal Udlændinge, som i længere Tid havde haft Danmarks Navn for Øje hver Dag.

Til Hjemmeforbruget solgte vi i samme Aar kun ca. 15 000 Gros, medens der blev indført 34 500 Gros. Dette bør være anderledes. Der findes endnu altfor mange Danske, som ikke kender vor Eksistens, som glemmer os, eller som af gammel Vane forlanger en »Faber« eller en »Koh-I-Noor«. Men Hjemmemarkedet er og bliver det faste Udgangspunkt. Allerede i 1917 skrev jeg i en Annonce:

»Vikingerne drog ud til fjerne Lande og gjorde Erobringer, men deres Styrke skyldte de Hjemlandet. Skal »Viking« Blyanterne vedblive at trænge ind paa fremmed Jord, maa ogsaa de, særlig i deres Opvækst, finde Styrke og Støtte i deres eget Land. Tænk lidt derpaa.«

Men aldrig har Hjemmemarkedet været vigtigere for os end nu, hvor Produktionen har naaet sin laveste Grænse.

For det Selskab, som financierer »Viking«, er det ikke noget Livsspørgsmaal, om denne danske Industri skal nedlægges, for mig endnu mindre, men det er det for de Funktionærer og Arbejdere, som endnu har deres Gerning der, og det er det ogsaa for det langt større Antal, som jeg tror i Fremtiden vil kunne faa Beskæftigelse. Og det skal siges her, at det i det sidste Aar har været tunge Tider for de nævnte Funktionærer og Arbejdere. Der stilledes strenge Krav til dem om Økonomi og Yden, deres Løn blev sat ned, og samtidig har de været fuldt vidende om, at de med kort Varsel kunde se Portene blive stængte. Det har været haarde Betingelser at arbejde under — men de har gjort det med Dygtighed og uden at tabe Modet. Fortjener ikke ogsaa det at kendes, fortjener ikke ogsaa dette den Haandsrækning, som vi beder om.

Støt os derfor i denne Overgangstid. Forlang og brug udelukkende »Viking« Blyanter. *De er danske — og saa er de*, efter min og andres Mening, *tillige de bedste*. Hver Gang de køber en Blyant, sig saa: *»Men det skal være en dansk«, mere behøves der ikke*. Og vil De, som vi haaber, hjælpe os, saa gør det straks. *Begynd allerede idag.*

Bed alle, Unge og Gamle, Mænd og Kvinder, være med i Arbejdet for at bevare den danske Blyantsindustri. Den fortjener det, saa vist som den har udført et dygtigt og samfundsnyttigt Arbejde. Enhver kan støtte os, Lærere og Lærerinder, Ingeniører og Arkitekter, Embedsstanden, Erhvervene, Landbruget og ikke mindst de Unge; der er ingen, som vi ikke vil sige Tak for enhver Haandsrækning.

Vi har skabt en Fabrik, der har vundet et Navn viden om. Under normale Forhold har vi meget store Chancer. Der findes i Udlandet store Eksportfabriker, som er naaet til at beskæftige Hundreder og Hundreder af Arbejdere. Jeg ser ikke, hvorfor vi ikke i Tidens Løb skulde kunne naa lige saa langt. Men Vilkaarene maa gøres lige. Vi maa over den truende Kløft. *Det* vil vi komme, naar Løsenet overalt bliver: *Danske Blyanter i Danmark.*

Vi er vist alle enige om, at det vilde være en Nationalulykke, hvis en af Danmarks frugtbare og smilende Smaaøer med hundrede smaa Hjem pludselig forsvandt i Havet. Selv om der ikke omkom et eneste Menneske, vilde man regne det for et sørgeligt Tab. Men hvis en Virksomhed som »Viking« gaar til Grunde, er det i Virkeligheden en lille Ø, der synker i Havet. I gamle Dage ringede de med Kirkeklokkerne, naar Vandet steg over Marsken og truede med at sprænge Digerne. Nu beder jeg Dem, ring *De* med Deres Klokker og fortæl Landet, at en god dansk Industri er i Fare.«

— — —

Det er et alvorligt Tidens Tegn, at Lederen af en stor dansk industriel Virksomhed føler det nødvendigt gennem et saa personligt præget Opraab at søge at faa Forbrugerne i Tale. Men Direktør Preisler har saa uimodsigelig Ret i alt, hvad han fremfører, at vi med Glæde benytter hans Fremstilling til paany at indprente Industriens Mænd, at hver dansk Industri har en Forpligtelse til overalt, hvor det er gørligt, ja, selv hvor det gælder den mindste Kontorartikel, at dække sit Forbrug ved Køb af danske Industrivarer.

Den Støtte, de enkelte Industrier derigennem yder hinanden indbyrdes, kan ikke overvurderes, saa stor vil dens Betydning være i det lange Løb.

Den tyske Kulkrise.

I Reichskohlenrat har Berghauptmann Bennhold nylig givet en Beretning om Kulsituationen i Tyskland, af hvilken det fremgaar, at Produktionen siden April Maaned stadig gaar tilbage og ovenikøbet er mindre end Produktionen i Juni 1921, som var særlig lille paa

Grund af Urolighederne i Øvre-Schlesien. I Ruhrdistriktet er de disponible Beholdninger sunket fra 1,75 Millioner Tons til 355 000 Tons, og der kan ikke blive Tale om nogen Oplagring til Høsten og Vinteren. Efter Tabet af Øvre-Schlesien har Tyskland mistet 20 pCt. af den hidtidige samlede Produktion. Hvis man dertil regner Tabet af Værkerne i Lothringen og Saargruberne, saa har Tyskland i Forhold til 1913 at regne med et Tab af 73 Millioner Tons.

Kulnøden er allerede nu særdeles følelig, ikke alene i Storindustrien, men ogsaa i den mellemstore og lille Industri samt for Husholdninger, og man begynder igen at tale om en Rationering med alle de dertil hørende Indskrænkninger. Paa Grund af Kulmanglen, som rammer alle Dele af Tysklands Befolkning, er der intet mærkværdigt i, at Importen af udenlandsk Kul har antaget ganske uventede Dimensioner. I hele 1919 blev der kun indført noget over $1^1/_2$ Mill. Tons Stenkul fra Udlandet, men i 1922 blev der allerede i Marts fra England indført ca. 270 000 Tons og i Juli 1,3 Mill. Tons.

Programmet for Kulleveringer til Reparationskontoen forudsætter en maanedlig Levering af 1,916 Mill. Tons, deriblandt 638 000 Tons Koks imod 240 000 Tons i forrige Sommer.

For at udtrykke det populært vil dette betyde, at der paa enhver Arbejdsdag hver 10. Minut maa passere et Tog af 50 Jernbanevogne med hver 10 Tons Reparationskul over Grænsen. Gennemsnitlig bliver der i 1921 hver Maaned leveret 1,5 Mill. Tons Reparationskul. De løbende Krav overstiger altsaa ca. 27 pCt. af Gennemsnitsproduktionen i 1921.

Reichskohlenrat har vedtaget en Resolution, som fastslaar, at Reparationsprogrammet ikke kan forenes med den tyske Kulsituation. Paa Grund af Øvre-Schlesiens Bortfald og Formindskelse af selve Produktionen i Tyskland er Landets samlede Produktion mindst 25 pCt. under Produktionen i de første 3 Maaneder af 1922. Medens der i Tyskland hersker den bitreste Kulnød, har de to Lande, Frankrig og Belgien, en Overflod af Kul, som ytrer sig i en stærk Ophobning af Kulforraadene, i formindsket Arbejdstid i Gruberne, ja selv i at disse helt maa ligge stille. Desuden fører Udførelsen af Reparationsprogrammet til en irrationel Returtransport af Reparationskul, idet disse sælges tilbage til Tyskland.

▫▫▫▫▫▫

Mindre Meddelelser.

Ruslands Udenrigshandel 1921.

I »Ekonom. Shisn« er fremkommen en meget udførlig og saglig Beretning om Størrelsen og Værdien af Ruslands udenrigske Handel. Regnet om til Rubelprisen før Krigen havde Sovjet-Statens samlede Omsætning i Aaret 1921 en Værdi af 268,7 Mill. R., deraf Importen 248,5 og Eksporten 20,2 Mill. Disse Tal svarer til knapt 10 pCt. af den normale Handelsomsætning i Aarene før Krigen. Efter Mængde var Tallene disse: Importen 55,3 Mill. Pud, Eksporten 13,0 Mill. svarende til 2,8 pCt. af den samlede Omsætning i 1913. Disse Tal viser med Tydelighed, hvor svag Ruslands Eksportevne endnu er, og giver en Anelse om, hvor længe det vil vare at faa den betydeligt i Vejret. Dog viser de følgende Tal en umiskendelig Fremgang. For 1921's fire Kvartaler var (i 1000 Pud).

	Import	Eksport	Eksport i pCt. af Import
1. Kvartal:	2962,1	467,2	15,7
2. —	8466,9	2135,6	25,2
3. —	24217,9	2979,6	12,3
4. —	19717,4	7380,4	37,4

I Indførslen til Rusland deltog de følgende Lande saaledes:

England	med	35,2 pCt.
Tyskland	—	24 —
U. S. A.	—	15,8 —
Skandinaviske Lande	—	c. 10,0 —

England leverede (udtrykt i Millioner £): Levnedsmidler 2338, Tekstilvarer 2295, Landbrugsmaskiner og Værktøj 494, Kul 390, Sædekorn 375, Kemikalier og Lægemidler 333, Maskiner og Maskindele 890.

Som Eksempel paa, hvor ringe Eksportens Ydeevne er, kan nævnes, at en saa vigtig Artikel som Hør kun kunde udføres i en Mængde af 618 000 Pud, ikke engang dobbelt saa meget som det lille Estland udførte. I Bund og Grund er det russiske Erhvervsliv svækket, og det vil kræve baade lang Tid og megen Hjælp udefra at faa det genrejst.

Fra Østens Markeder.

Kina har, som mange ved det, en stærk Forretning med *Æg* og *Æggeprodukter* (Æggehvide og Æggeblommer i tørret Tilstand). Eksporten deraf er gaaet stærkt frem i de sidste Aar, fra en Mængde af 125 000 Piculs i 1912 til en Værdi af ca. 2 Mill. Taels, til i 1919: 606 000 Piculs af ca. 20 Mill. Taels Værdi. I 1920 423 000 Piculs af ca. 12 Mill. Taels Værdi. En Række amerikanske og engelske Huse har selv store »Ægfabriker« i Kinas Byer. Tyskerne, som begyndte Eksporten, er ogsaa ved at tage den op igen.

Bomuldshøsten i Kina regnes kun at ville give 60 pCt. af det Udbytte, den gav ifjor, væsentlig paa Grund af for fugtigt Vejr.

Tysklands Eksport til Kina er atter ved at blomstre op. For det sidste Aar anføres store Tal især for Varer som Vinduesglas, Motorer og Motorvogne, ogsaa og ikke mindst af Tjærefarver; her er Importens Værdi 40 pCt. højere end den tilsvarende i 1913. I det hele synes der at ligge et godt Marked i Kina for *Motorkøretøjer*. I de indre og sydlige Provinser er der oprettet særlige Regeringskontorer for Landevejenes Forbedring. I Provinsen Szechuan har man paabegyndt Bygningen af 300 miles Motorlandeveje. I det hele aabnes nu Samfærdselsvejene mere og mere til det indre af Kina med sine rige Egne, blandt andet sine store Minerallejer. Saaledes gaar der nu i fast Fart op ad Jangtse fra det store Handels- og Industricentrum Hankow 22 Dampbaade, med en Lasteevne af fra 60 til 350 Tons. De bedst byggede, d. v. s. de fladeste af dem, gaar over Chungking til Pingshan, der ligger ca. 1700 miles fra Jangtses Munding.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Franske Toldforhøjelser.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Gennemsyn et gennem Udenrigsministeriet modtaget Udklip af »Journal Officiel« af 1. Juli d. A. indeholdende et Dekret af 14. f. M. angaaende Toldforhojelseskoefficienten for forskellige Oliesorter, Parafin, Voks, Aluminiumsulfat, Mælkesukker og Kobberarbejder.

Polsk Udførselsforbud.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Gennemsyn en gennem Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene modtaget Fortegnelse over de Varer, hvis Udforsel fra Polen er forbudt.

Oprindelsescertifikater ved Eksport til Australien.

I Henhold til telegrafisk Indberetning fra Generalkonsulatet i Melbourne har Udenrigsministeriet meddelt Industriraadet, at den australske Regering vedblivende opretholder Kravet om Oprindelsescertifikater ved Import fra bl. a. Danmark.

De af Oprindelsescertifikater ledsagede Varer skal faktureres i Eksportlandets Mont.

Børsskatten i Danzig.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Gennemsyn et fra Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene modtaget Eksemplar af »Gesetzblatt für die Freie Stadt Danzig«, der indeholder Bestemmelser om Forhøjelse af Borsomsætningsskatten for fremmed Mønt og Indførelse af en Devise-Omsætningsskat.

Messen i Lyon.

Gennem Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at Efteraarsmessen i Lyon, der finder Sted i Tiden 1.—15. Oktober, bl. a. vil omfatte den aarlige internationale Uge for Motordrift. Direkte Henvendelser angaaende Messen kan rettes til M. l'Administrateur Délégué de la Foire de Lyon, Hotel de Ville.

Udstilling af mindre Fartøjer.

I Industriraadets Sekretariat henligger til Gennemsyn en Del fra Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene modtagne Tryksager angaaende en Udstilling for mindre Fartojer og disses Tilbehør. Udstillingen agtes afholdt i London 14.—24. Nov. d. A.

Fra Biblioteket.

Biblioteket er aabent Hverdage Kl. 10—10, Søndage 10—4.

Literaturoversigten bringer denne Gang Meddelelse om Bøger angaaende Opvarmning, Ventilation og Brændselbenyttelse.

106. Hüttig, O. Heizungs- und Lüftungsanlagen in Fabriken. Leipzig 1915. 398 S. Tvl.
106. Raynes, F. U. Heating Systems. London 1921.
106. Recknagel, H. Lüftung und Heizung. Leipzig 1915. 211 S.
106. Recknagel, H. Hilfstabellen zur Berechnungen von Warmwasserheizungen. München 1915.
106. Rietzel, H. & K. Brabbée. Lüftungs- und Heizungsanlagen. I—II. + Tegn. Berlin 1913.
106. Körting, J. Heizung und Lüftung. I—II. 1919.
106. Dietz, L. Lüftungs- und Heizungstechnik. München 1920. 619 S.
106. Brabbée, Karl. Rohrnetzberechnungen in der Heiz- und Lüftungstechnik. I—II. Berlin 1916.
106. Grahl, G. de. Wirtschaftlichkeit der Zentralheizung. München 1911. 198 S.
106. Wieprecht, Otto. Entwerfen und Berechnen von Heizungs- und Lüftungsanlagen. 1910. 172 S.
106. Kunz, H. Ventilation und Luftbefeuchtung. Zürich 1892. 17 S.
106. Schwanecke, Hans Karl. Lüftung und Entstaubung. Hannover 1909. 436 S.
106. Thomas, J. W. Ventilation, Heating and lighting of dwellings. London 1906. 295 S.
106. Heiz- und Koch-Anlagen für Kleinhäuser. München 1921. 72 S.
106. Klinger, H. J. Die Wohnungs-Warmwasserheizung. 1919. 72 S.
106. Kallenberg, Otto. Der praktische Warmwasser-Installateur. Stuttgart 1919. 168 S.
106. Sparsame Warmewirtschaft. (Vorträge 1919). Berl. 1920. 6. Hefte.
106. Heucky, K. Die Warmeverluste durch ebene Wände. München 1921. 132 S.
196. Henrichsen, H. Ny dansk Varmemaaler for Centralvarmeanlæg. 1918. 4 S.
106. Jensen, Jess. Økonomisk Anvendelse af Kokes til Kakkelovne og Komfurer. Kbhvn. 1917.
106. Wesche, A. & C. J. Ottesen. Brændsel og Fyring. Kbhvn. 1917. 30 S.
106. Sondén, K. Uppvärmning av rum. 1916. 115 S.
106. Donaldson. Modern hot water-heating, Steams and Gasfittings. 1920.
106. Kallenberg. Heizungs- u. Lüftungsinstallation. 1921.

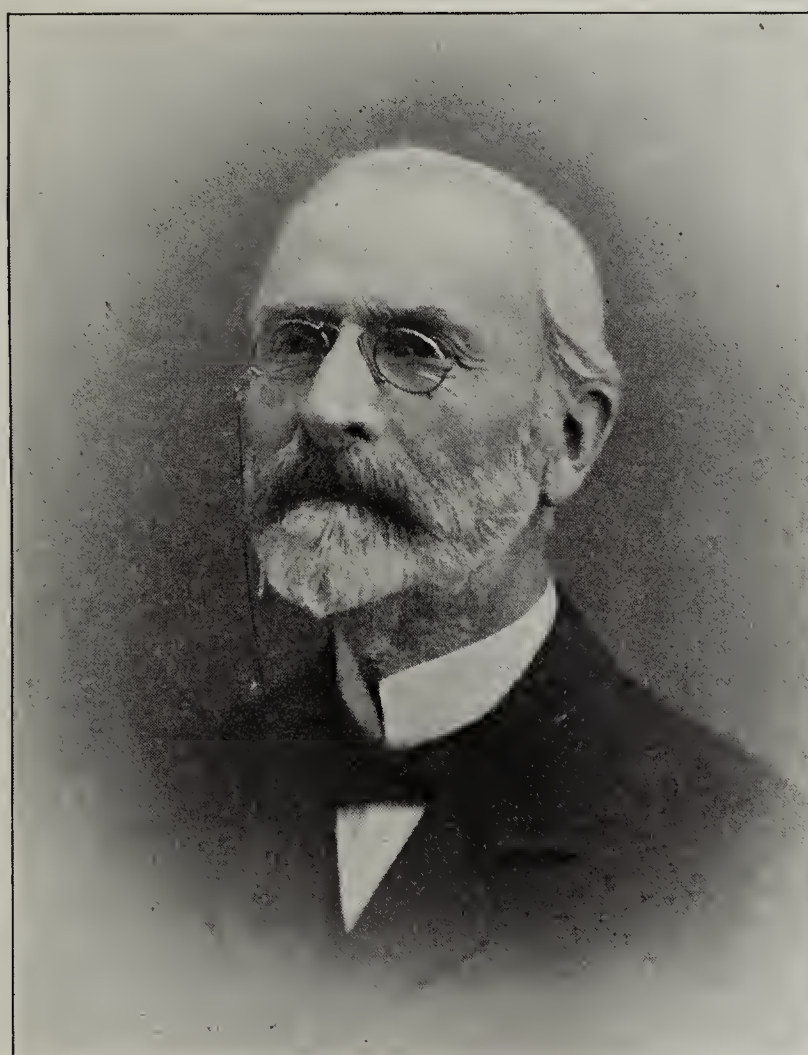
Redaktion: Povl Drachmann. Redaktionsudvalg: C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN

· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 19 | 1. OKTOBER | 1922

Philip Schou.

Industriforeningens Formand 1883—1890.

MÆT af Dage, hærget af Sygdom, har Industriforeningens Æresmedlem, *Philip Schou,* nu lukket sine Øjne. For den yngre Slægt kun et Navn — hædret og anset — for den ældre omgivet af den Glans og det Ry, som endnu er tilbage fra Udstillingssommeren 1888.

Hvorvidt denne Udstilling satte sig Spor i vort Næringsliv, gav det friske Impulser, brød nye Baner, er tvivlsomt. Aarene, der fulgte efter, et godt Stykke ind i 90erne, bærer ikke Vidnesbyrd om noget økonomisk Opsving. Men denne lille Episode i Kjøbenhavns Historie rummer mere end en By i Fest med vajende Flag, Fyrstebesøg og talløse officielle Middage. Den betød i Virkeligheden de første, forsigtige Skridt til at udløse den politiske Strid, som igennem et Aarti havde standset al aandelig og materiel Udvikling her i Landet. I den Kamp om Magten, der førtes mellem Land og By, var man kørt fast i Lovparagrafer og Udlægning af Grundlovens Aand og Me-

ning. Man længtes efter Mænd, der kunde blæse Signal til Samling om nye Tanker. Blandt disse Mænd var *Philip Schou.*

Det vilde være for troskyldigt at antage, at de Samtaler, *Schou* førte paa *Boller* og *Frijsenborg* med Christian 9.s højtbetroede Mand, Grev *Frijs,* den designerede Præsident for den kommende Udstilling, udelukkende drejede sig om Byggeplaner, Komitéer, Budget og Sagens øvrige Struktur. Det kan næppe fejle, at disse to Mænd har drøftet den storpolitiske Misère og Muligheden af at løfte den udover det døde Punkt. Der var i al Fald En, som med mistænksom Aarvaagenhed fulgte disse hyppige jyske Sammenkomster; det var daværende Indenrigsminister *Ingerslev,* Lederen af Højres Landsagitation. Han saa i *Philip Schou* en evnerig og ærgerrig Personlighed, der vel rustet ved sin Deltagelse i Frederiksberg Kommunes Betyrelse og ved de Baand, han som Folketingsmand havde knyttet med betydende, yngre Politikere i alle Partier, under visse Kombinationer kunde blive det gamle Regimente en farlig Medbejler.

Og saa kom det mærkværdige Aar, Kongens 25aarige Regeringsjubilæum, Hundredaaret for Stavnsbaandets Løsning — Udstillingsaaret. At dette gennemførtes programmæssigt og med saa stort Held, skyldtes naturligvis ikke en enkelt Mand; mange Kræfter maatte tages i Brug for at føre Skuden i Havn. Dog, det vilde være utaknemligt ikke at anerkende, hvor meget *Schous* Arbejdsevne og Viljekraft bidrog til det lykkelige Resultat. I Erkendelse heraf og i Anledning af hans 50aarige Fødselsdag, som netop indtraf i 1888, lod Venner i Industriforeningen *Bertha Wegmann* udføre et Portræt af ham. Det blev et pragtfuldt Billede — viser *Philip Schou* paa sit Livs Middagshøjde, rank og elegant, myndig og klog. Ved dets Overrækkelse holdt han en Tale som Tak for Gaven, i hvilken han betegnede sig selv som en Lykkens Yndling: Da han passerede forbi sin Fabrik paa Vej ind til Festen, hørte han Hjulene snurre paa Værkstederne, og de oplyste Ruder bragte ham Vidnesbyrd om den travle Virksomhed, der udfoldedes indenfor Murene. Og nu stod han her i sine Standsfællers Kreds for at modtage en hædrende Anerkendelse af sin Gerning i Offentlighedens Tjeneste. I Sandhed — han var en lykkelig Mand.

Faa Maaneder efter, midt i Foreningsaaret, fratraadte han sin Stilling som Industriforeningens Formand. Allerede noget tidligere havde han afgivet Ledelsen af »Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk«. Det sidstnævnte Skridt forundrede ingen, som forstod, hvor trættende og pinagtige de aarlig tilbagevendende Møder med de obligate Diskussioner om Næringslov, Fagprøver, Auktionsvæsen og teknisk Undervisning — de taler vist endnu derom — maatte virke paa hans hastige Sind og aristokratiske Natur. Men at han forlod Industriforeningen saa brat og dermed i en Alder af kun 52 Aar afsluttede sin offentlige Løbebane, savner den Dag idag sin Forklaring.

Sandt nok, hans private Virksomhed stillede ham baade Opgaver og skaffede ham Tilfredsstillelse. Omgivet af en fremragende Generalstab, baade i kunstnerisk og teknisk Henseende, lykkedes det ham at bevare og forhøje det Ry, den gamle Fabrik gennem mange Aars fortjenstfuldt Arbejde havde erhvervet. Han nød fuld Anerkendelse for sin Andel i dens Fremgang og Trivsel — og alligevel? Alligevel er det tilladt at tvivle om, at dette var ham nok; om han ikke inderst inde længtes tilbage til det offentlige Livs Spil om Magt og Indflydelse, dets Kampe og Sejre. Man mindes *Henrik Ibsens* Ord:

> »Mod Snelandets Hytter
> fra Solstrandens Krat,
> rider en Rytter
> hver eneste Nat.« —

Med Rette kunde han — og andre med ham — undres over, at den konservative Side af vort Samfund, den han tilhørte, havde en saadan Overflod af betydende Kræfter, at den kunde give Afkald paa en Mand med *Philip Schous* Kundskabsfylde og Almensans.

Paa de frederiksbergske Villaveje kunde man indtil for faa Aar siden møde en Olding, som endnu havde bevaret sin Høvdingskikkelse fra Manddommens Dage. Hans Blik dvælede ikke ved Omgivelserne — det var, som søgte det tilbage til en svunden Tid, da han endnu var ung og kraftig; som om han genkaldte i Erindringen et Liv, rigt paa Arbejde, paa Maal, der var naaet, og paa Haab, som var bristet.

Harald Bing.

Moderne Handelstraktater.

Den Udvikling henimod stærkt forøget Toldbeskyttelse, der gor sig gældende næsten overalt i Verden, medfører som sin naturlige Konsekvens en Ændring i de hidtil fulgte Handelstraktatsystemer. Efterhaanden som det ene Land efter det andet afspærrer sit indenlandske Marked ved høje Toldsatser, bliver Eksportforretningerne vanskeliggjort, det bliver derfor et nærliggende Formaal for de enkelte Lande at søge at skaffe sig en særlig Toldpræference paa deres Hovedafsætningsmarkeder, da de almindeligt gældende hoje Toldsatser ellers vil udelukke dem derfra.

Det tidligere Handelstraktatsystem, hvis Grundprincip er den saakaldte Mestbegunstigelsesaftale, er ikke altid effektivt nok for nævnte Politik, og de Lande, der staar som Foregangsstater for den aktive okonomiske Politik, har derfor forladt de generelle Mestbegunstigelsesaftaler og er gaaet over til de meget mere komplicerede Tarifaftaler, der alene gælder mellem de to kontraherede Magter, og som kun mod særlige Modydelser udstrækkes til andre. Det Princip, man vil følge i disse Traktater, er i Virkeligheden det samme Forretningsprincip, som i stor Udstrækning benyttes af den enkelte Borger, og som kan sammenfattes i den Tankegang: »Kober jeg hos Dig, maa Du ogsaa kobe hos mig!« Omsat i den internationale Handelspolitik bliver dette til, at det ene Land for at indrømme lavere Toldsatser for et andet Lands Eksportvarer kræver en tilsvarende Nedsættelse i Toldsatserne paa sine Eksportartikler.

Et af de Lande, der paa den mest afgjorte Maade har indrettet sin Handelspolitik efter disse Principer, er Spanien. Det vil være noksom bekendt, hvorledes Spanien ved sin Optræden har tilføjet Norge et enestaaende handelspolitisk Nederlag og gennemtvunget, at dette Land aftog et vist Kvantum af de spanske Eksportvarer til Gengæld for, at Spanien lod den norske Klipfisk komme ind i Landet. Det er imidlertid ikke alene overfor Forbudslandene, at Spanien følger denne Politik, men det har anlagt hele sin okonomiske Handelspolitik efter det samme Princip.

Den spanske Toldlov er indrettet saaledes, at der findes 2 Tarifer, een meget høj Tarif, der gælder for de Lande, med hvilke Spanien ingen Aftaler har, og een væsentlig lavere, men dog efter danske Forhold stadig meget høj Tarif: den saakaldte Minimaltarif, der ved Overenskomst kan tilstaas for de enkelte Varer. Endelig kan den spanske Regering, naar der opnaas tilstrækkelig Kompensation herfor, foretage yderligere Nedsættelse i denne Minimaltarif, og da denne Tarif rummer meget høje Satser, er det disse yderligere Nedsættelser, som bliver de afgørende for de Lande, der soger Overenskomster med Spanien.

Spanien har opsagt de fleste af sine tidligere Handelstraktater (bl. a. ogsaa Traktaten med Danmark) og søger nu afsluttet nye Aftaler. Et af de forste Resultater heraf er en Handelsoverenskomst mellem Spanien og Schweiz. Ved denne Overenskomst opnaar Spanien, at de i Schweiz gældende Toldsatser for forskellige spanske Vine nedsættes med 25—40 pCt., samt at Toldafgiften for spanske Sydfrugter nedsættes med 30—40 pCt. Til Gengæld opnaar Schweiz, at en Række af de schweiziske Industrivarer kan indføres i Spanien til Toldsatser, der ligger under den spanske Minimaltarif; for Ure er Toldsatsen saaledes nedsat til $^1/_4$. For en lang Række Maskiner, herunder bl. a. forskellige Frysemaskiner og elektriske Maskiner, er Toldreduktionen 10 pCt. og i enkelte Tilfælde noget større — helt op til 30 pCt. For Mælkepulver nedsættes Toldafgiften med 33 pCt., for kondenseret Mælk med 20 pCt. og for enkelte Sorter Ost er der en Nedsættelse af omtrent 60 pCt.

Ogsaa Overenskomstforholdet mellem Spanien og Frankrig er nu ordnet efter samme Princip. Frankrig opnaar i Spanien en Toldreduktion fra Minimaltarifen af ca. 10 pCt. for Glas og Porcelæn, ca. 15 pCt. for Fodtoj, ca. 20 pCt. for Jern- og Staalkabler, ca. 10 pCt. for Køkkenudstyr, ca. 20 pCt. for Bordknive, 25—30 pCt. for Automobiler, 20 pCt. for teknisk Sæbe, fra 10—$33^1/_2$ pCt. for forskellige Maskiner, saasom storre Værktojsmaskiner, storre Træbearbejdningsmaskiner, større Kedelanlæg, 25 pCt. for forskellige Lokomotiver, 10 pCt. for forskellige elektriske Maskiner, 75 pCt. for storre Gasmaalere. Endvidere er der for Gummivarer en Nedsættelse paa 15—30 pCt., for Legetoj paa 10—15 pCt., samt betydelig Reduktion i Tolden paa visse Silkevarer o. a. Tekstilvarer samt Rebslageriarbejder. Ogsaa for enkelte Næringsmidler er der Toldnedsættelse, idet f. Eks. Tolden paa Sardiner og paa præserverede Grøntsager nedsættes til det halve.

Frankrig har to Toldsatser: »Tarif général« og

»Tarif minimum«, og Satserne efter »Tarif général« er i Almindelighed 4 Gange saa høje som Satserne for »Tarif minimum«. Til Gengæld for de tilstaaede Indrømmelser har Spanien nu opnaaet, at en Række af spanske Eksportvarer kan indfortoldes i Frankrig til »Tarif minimum«, samt at der indrømmes en særlig Fordel for visse spanske Vine.

Spanien har med England en Traktat af 1894, og ifølge denne Overenskomst er der i stor Udstrækning Mestbegunstigelse i Spanien for engelske Varer. De overfor Schweiz og Frankrig tilstaaede specielle Toldnedsættelser skulde derfor ogsaa automatisk udstrækkes til at gælde for Englands Vedkommende, et Faktum, som i »The Board of Trade Journal« noteredes med stor Tilfredshed. Spanien har imidlertid ikke uden videre villet bevare dette Forhold, og saavidt vides har England nu for at bevare denne Særstilling maattet indgaa paa at binde de nugældende Toldsatser for spanske Vine for 3 Aar og garantere fortsat Toldfrihed for en Række ikke toldbeskattede spanske Eksportvarer i et lignende Tidsrum.

Som ovenfor nævnt er den danske Handelsoverenskomst med Spanien opsagt fra dette Land. Vi staar saaledes umiddelbart overfor Forhandlingerne om en ny Handelstraktat, og Spørgsmaalet er for Tiden Genstand for en meget indgaaende Undersogelse i den for nogen Tid tilbage nedsatte Traktatkommission.

Forholdet mellem Spanien og Danmark er i nogen Grad det samme som Forholdet mellem Schweiz og Spanien. Baade Danmark og Schweiz indfører for ret betydelige Værdier Vine og Sydfrugter fra Spanien og udfører igen til dette Land forskellige Industrivarer. Naar bortses fra Island, der jo med sin Klipfiskeeksport og som Følge af sin Forbudspolitik indtager en Særstilling, er der imidlertid den Forskel, at Danmark køber for meget større Værdier i Spanien, end der sælges af danske Varer til Spanien, og Spaniens Interesse i at bevare sin Adgang til det danske Marked er altsaa meget større end Danmarks Interesse i at bevare sin Eksport til Spanien. Følgelig skulde man tro, at Danmark stod meget stærkt i Forhandlingerne med Spanien om en ny Overenskomst, men dette er imidlertid ingenlunde Tilfældet. Den danske Toldtarif er nemlig saaledes indrettet, at spanske Varer indfortoldes til akkurat samme Toldsatser som andre Landes Varer, ligegyldig om Spanien forlanger, at de danske Varer skal fortoldes efter den højeste spanske Tarif eller efter Minimaltarifen eller falde ind under de særlige Indrømmelser, der tilstaas andre Lande. De danske Underhandlere vil derfor faa en overmaade vanskelig Opgave, fordi de hverken har noget at tilbyde Spanien til Gengæld for de Indrømmelser, vi ønsker, eller — naar bortses fra en veritabel Toldkrig — noget at true med, hvis Spanien giver andre Landes Eksportvarer en toldmæssig Præference fremfor de danske Varer.

Som Forholdet er overfor Spanien, er det overfor de fleste andre Lande, og i Danmarks Handelssamkvem med f. Eks. De Forenede Stater finder man et nyt Bevis for, hvor skadelig hele denne Udvikling er for os. I 1920 importerede Danmark fra U. S. A. for 750 Mill. Kr. Varer. Selvfølgelig var en stor Del heraf Raavarer (Kul, Petroleum, Foderkager o. l.), som Danmark i mere eller mindre Grad kan være nødsaget til at købe fra U. S. A., og om hvilken Import det maa siges, at det ikke vilde være til udelt Gavn, om man fordyrede den ved Modforanstaltninger; men det er imidlertid en Fejltagelse, hvis man tror, at det kun er saadanne Varer, Amerika eksporterer til Danmark. Det kan saaledes anføres, at vi i 1920 af Varer, som vi lige saa vel kunde købe andre Steder eller selv fremstille, bl. a. købte Tekstilvarer for 30 Mill. Kr., Automobiler og Motorcykler for 13 Mill. Kr., Fodtøj for 15 Mill. Kr., Hermetik for 3 Mill. Kr., Mel og Gryn for 8 Mill. Kr., Sukker og Sirup for 3 Mill. Kr., Gummivarer (Autodæk, Slanger m. v.) for 9 Mill. Kr., Sæbe for 1 Mill. Kr., forskellige Jernvarer for 20 Mill. Kr., Petroleumsmotorer for $3^1/_2$ Mill. Kr., Landbrugsmaskiner for 2 Mill. Kr., industrielle Maskiner for 4 Mill. Kr. o. s. fr. Saasnart Danmark imidlertid forsøgte at betale en Del af denne mægtige Import ved Udførsel af danske Varer til Amerika og havde Held til at afsætte nogle store Partier Smør paa det amerikanske Marked, reagerede U. S. A. øjeblikkelig derimod og gennemførte en midlertidig Forhøjelse af Tolden paa Smør. Iforvejen havde De Forenede Stater for alle Industrivarer ganske overordentlig høje Toldsatser, og i disse Dage ser det ud, som om man opnaar Enighed om en yderligere Forhøjelse heraf. Medens Amerika, som nævnt, kan eksportere meget store Partier Industrivarer til Danmark, er det umuligt for den danske Industri at faa Afsætning paa det amerikanske Marked, fordi Toldsatserne er fuldkommen prohibitive. Naar Danmarks Industrier ønsker at sælge sine Verdensartikler paa det amerikanske Mar-

ked, kan de som Følge heraf ikke sælge Varer, der er fabrikerede her i Danmark, men de maa i saa Fald overdrage deres Patenter til amerikanske Industriselskaber, som saa kan fabrikere Varerne i Amerika og sælge dem paa det amerikanske Marked. Hvis man overførte dette Forhold til det private Erhvervsliv, vilde man straks se det fuldkommen uholdbare heri. Det samme maa imidlertid gælde for Landenes indbyrdes Omsætning. Den Stat, der til Stadighed køber Varer fra Udlandet og finder sig i, at Udlandet paa alle Maader udelukker vedkommende Land fra at sælge sine Eksportvarer, maa blive udsat for en økonomisk Tilbagegang. Intet vilde dog være rimeligere end, at Danmark til Gengæld for den Mængde Varer, vi køber fra U. S. A., fik Lov til ogsaa at sælge lidt til dette Land. At vi skulde opnaa dette ved en simpel Appel til De Forenede Staters Velvilje, vilde være ganske utænkeligt. I hvor stor Udstrækning man i det økonomiske Handelssamkvem kan regne med en Stormagts Velvilje overfor et lille Land, har Danmark haft Erfaring nok for under Krigen. Det vil maaske endnu erindres, hvorledes Mr. White, der paa De Forenede Staters Vegne førte Forhandlingerne om Afslutningen af den dansk-amerikanske Handelsoverenskomst i 1918, udtalte sig: Mr. White, der ikke kendte Danmarks Eksistens, blev af den danske Delegation, ved Hjælp af et Kort, gjort bekendt med, at Danmark var et Naboland til Tyskland. Da han havde faaet dette at vide, meddelte han resolut de danske Delegerede, at det vilde være nodvendigt for Danmark at afbryde al Forbindelse med Tyskland. De Delegerede gjorde heroverfor gældende, at et saadant Brud vilde være ensbetydende med Døden for Danmark, og han gav hertil det karakteristiske Svar: »Sometime it is better to die than to live«, og hans Slutningsbemærkning var: »I think you better die«. Man kan bebrejde Mr. White, at han udtalte sig med en saa brutal Aabenhjertighed, men man kan næppe bebrejde ham den Tankegang, der ligger bag hans Ord, fordi det i Landenes indbyrdes økonomiske Politik kun er og maaske ogsaa kun kan være de økonomiske Realiteter og Hensynet til den Fordel, man selv opnaar, der er det afgørende.

Fra gammel Tid nærer man herhjemme en indgroet Ængstelse for at støde Stormagterne for Hovedet, og man ser som Maalet for al dansk Politik at holde sig stille i Ro og lade Stormagterne skalte og valte uden Indsigelse af nogen Art. Der er selvfølgelig ingen, der ønsker eller forlanger, at Danmark skal indlade sig i en Handelskrig med de store Lande eller med nogetsomhelst andet Land, men der er paa den anden Side heller ingen Grund til, at man ved enhver Lejlighed skal krybe ned i et Musehul og i næsten taknemlig Selvopgivelse finde sig i alt muligt. Man maa jo dog huske, at i det økonomiske Samkvem er det ikke alene Landenes Størrelse, der er det ene afgørende, og det vilde dog kun være ganske lige til, om Danmark i den økonomiske Kappestrid paa en fornuftig Maade anvendte de Vaaben, vi nu een Gang er i Besiddelse af. Danmark har nemlig i Virkeligheden slet ikke de daarligste Kort paa Haanden. Landet ejer et i Forhold til dets Størrelse meget købedygtigt Marked, og den Anstrengelse, man fra de store Landes Side gør sig for at sælge Industrivarer til Danmark, viser, hvor højt de værdsætter denne vor Købeevne. Hvad vilde være naturligere end, om vi udnyttede dette Forhold til at forlange den Ligelighed fra de andre Landes Side, som man sikkert vilde opnaa, naar man blot satte en lille Smule ind derpaa. »Do ut des« er Mottoet for den nye Handelspolitik. Naar Norge vil sælge Klipfisk i Spanien, vil Spanien have Ret til at sælge Vin i Norge; naar Spaniens Appelsiner skal ind til en særlig lav Toldsats i Schweiz, saa maa den spanske Toldafgift paa Schweizerost og Schweizerure nedsættes i samme Forhold, og naar Danmark køber for mange Millioner Kroner Varer fra U. S. A., burde vi derfor ogsaa have Lov til at sælge Smør og Industrivarer til De Forenede Stater, og hvis vi vil gøre os Haab om at sælge nogle af vore Industrivarer til Spanien, maa vi ogsaa være i Stand til at byde dette Land en Fordel fremfor andre for dets Eksportvarer.

Det maa betragtes som en Kendsgerning, at en Fortsættelse af den handelspolitiske Udvikling, hvorefter det ene Land efter det andet for sine Eksportvarer faar Toldpræferencer, *som ikke gælder for danske Varer,* i det lange Løb vil føre til, at den danske Eksport ganske stille bliver klemt ud af de udenlandske Markeder, og der turde derfor være al mulig Anledning til at overveje, hvorledes Danmark maa indrette sin økonomiske Politik for at bevare Eksportmulighederne for de danske Erhverv.

• • •

Studiekommissionen til Schweiz.

I Tilslutning til de Foranstaltninger, der er truffet til at beskytte Skotøjs- og Cigarindustrien, har Handelsministeriet den 14. September d. A. nedsat en Kommission til at foretage en Studierejse til Schweiz for at undersøge Forudsætningerne for og Virkningerne saavel i produktionsmæssig som i omsætningsmæssig Henseende af de som Beskyttelsesforanstaltning imod den udenlandske Konkurrence dèr indførte importregulerende Bestemmelser. Til at deltage i Kommissionens Rejse og Arbejde har Industriraadet udpeget Direktør *Chr. H. Olesen* og Kontorchef *G. E. Hartz*. De øvrige Medlemmer af Kommissionen er: Folketingsmand *Th. Stauning*, Grosserer *Aage Løwener*, Sekretær *J. Vestberg*, Kontorchef *O. Himmelstrup* og Fuldmægtig i Handelsministeriet *A. Helper*. Som Sekretær for Kommissionen fungerer Sekretær i Handelsministeriet *F. O. Crone*.

Chokoladeskatten.

Et Indlæg i Debatten paa »Socialvirke«s Møde d. 18. Sept. 1922.

Af Fabrikant *Axel Engel*.

Naar jeg skal udtale mig om Chokoladeskattens Indvirkning paa min Industris Trivsel, maa jeg forudskikke den Bemærkning, at det vel kan have sine Vanskeligheder paa dette forholdsvis tidlige Tidspunkt efter Skattelovens Ikrafttræden at bedømme dens Virkning, men jeg kan dog allerede nu paastaa, at Loven er til stor Skade for os.

Jeg kan saaledes oplyse, at medens der den 1. August 1914 indenfor Industriens organiserede Arbejdere var ca. 20 Arbejdsløse, var der den 1. August 1920 40 Arbejdsløse og den 1. August 1922 287 Arbejdsløse; den 1. August 1921 var der 142 Arbejdsløse, men Industrien arbejdede da under ganske abnorme Forhold, idet Sukkerordningen skulde ophæves den 1. Oktober, og da der ved dennes Ophævelse kunde ventes et Fald i Prisen paa Industrisukker fra 160 Øre pr. kg til 175 Øre pr. kg, forstaar man, at Fabrikerne paa det Tidspunkt arbejdede med den største Forsigtighed og søgte at realisere deres Lagre.

Industriens vanskelige Stilling overfor den udenlandske Konkurrence kan bedst forklares ved Sammenligning mellem Importtallene fra 1. Januar 1921 til 31. Juli 1921, hvor den samlede Import var 10 204 kg, og fra den 1. Januar 1922 til den 31. Juli 1922 22 438 kg.

Jeg skal her indskyde, at vi i Tide har gjort rette vedkommende opmærksom paa den Fare, der truede den danske Industri fra Udlandets Side, idet vi under Forhandlingerne har udtalt, at en betydelig Nedgang i Salget vilde være af nærmest katastrofal Betydning for de danske Fabriker. Disse er alle anlagt med en større Produktion for Øje end den, de har for Øjeblikket, og hvis Produktionen yderligere skrues stærkt ned, vil Produktionspriserne pr. Vareenhed blive saa væsentlig forhøjede, at vi næppe vil kunne konkurrere med den udenlandske Industri, hvis Produktion ikke berøres af de paa det danske Marked gældende indskrænkende Bestemmelser.

Ved Lovforslagets Fremkomst sendte Foreningen af danske Chokolade- og Sukkervarefabrikanter straks en skarp Protest mod, at vore Produkter, der ikke er mere Luksusprodukter end saa mange andre Varer — enkelte af vore Varer er simpelthen Næringsmidler — skulde underkastes en saadan særlig Luksusbeskatning. Men da vi ved Forhandling med de forskellige politiske Partier om Chokoladeskatten fik konstateret, at Lovforslaget omtrent ved sin Forelæggelse allerede var et politisk *fait accompli*, koncentrerede vi vore Anstrengelser om at faa Loven ind i en Form, der kunde være betryggende for alle interesserede Parter, og i at faa Afgiften sat ned fra de foreslaaede 30 pCt. til 20 pCt.

Vi foreslog derfor at tage Kakaopulver, der var undtaget i Forslaget, med ind under Beskatningen og beviste med Tal, at Omsætningen i 1921 ikke var, som i Bemærkningerne til Lovforslaget anført, 54 Mill. Kr., men 71 Mill. Kr., men til Trods herfor opnaaede vi kun en Nedsættelse fra 30 pCt. til 25 pCt.

Ved at arbejde med Regeringsforslaget kom vi til den Erkendelse, at det teknisk set var tilfredsstillende, da det havde været muligt paa Grundlag af den Erfaring, der var indhøstet gennem Tobaksbeskatningen, at forme et Forslag, der nogenlunde opfyldte Hensigten, d. v. s. opkræve en Afgift af ca. 10 Mill. Kr. af vor Industri paa en saadan Maade, at man kunde være sikker paa, at virkelig alle Industriens Udøvere kom til at betale. Denne gode Egenskab ved Lovforslaget maa jeg til Industriens store Beklagelse sige, blev ganske ødelagt ved Lovens Udvalgsbehandling.

Idet jeg udtaler min Anerkendelse af den Forstaaelse, der fra Administrationens Side er vist under de Forhandlinger, det har været nødvendigt at føre mellem den og Industrien, tør jeg dog paastaa, at Administrationen her har faaet en Opgave, som den ikke kan løse, trods al Dygtighed.

Ændringsforslagene, der blev vedtagne, og som jo er dikteret af de bedste demokratiske Motiver, har svækket Lovens Effektivitet i en saadan Grad, at det vil være paatrængende nødvendigt at faa den fuldstændig revideret.

Af den bare Demokratisme glemte d'Herrer Lovgivere, at det er nødvendigt for at naa et Maal at bruge de dertil egnede Midler.

Det har jo vist sig at være muligt at indkræve store Skatter paa Sprit- og Ølindustrien, men der er en stor Forskel paa disse Industrier og Chokoladeindustrien, idet de førstnævnte er Storindustrier, hvor Produktionen foregaar paa ganske enkelte store Virksomheder, medens Produktionen af Chokolade- og Sukkervarer er fordelt paa mange Hundrede Virksomheder, hvoraf nogle er saa smaa og drives paa

en saa lidet forretningsmæssig Maade, at Kontrol selvsagt er umulig.

Jeg skal i Tilslutning hertil oplyse, at min Forening den 6. ds. sendte til Departementet for Told- og Forbrugsafgifter en Skrivelse, hvori det bl. a. hedder:

»Idet Foreningen vedlægger Dansk Konfektureforenings Medlemsblad Nr. 8 af August Maaned d. A., undlader vi ikke at henlede det ærede Departements Opmærksomhed paa de i Bladet indeholdte Artikler »Lukketid« og »Bogholderi«.

Det fremgaar tydeligt af disse Artikler, at Bestyrelsen for Konfektureforeningen tilraader Medlemmerne at søge Autorisation som Fabrikanter, idet den mener, at der derved opnaas Ret til at holde aabent til Kl. 12 Aften.

Konsekvensen heraf vil jo blive den, at flere Hundrede Konfekturehandlere vil søge den nævnte Autorisation — ikke fordi det er deres naturlige Næringsvej at fabrikere Chokolade- og Sukkervarer, men udelukkende begrundet paa Lukkeloven.

Den foreløbige Virkning af Loven om Omsætningsafgift af Chokolade- og Sukkervarer har for Fabrikerne vist sig som en enorm Nedgang i Produktionen, og saafremt der nu paa Grund af Lukkeloven opstaar en Mængde Konkurrenter, der dels reelt, dels pro forma udøver Fabriksvirksomhed, antager vi, at det vil være umuligt at kontrolere disse Forretninger paa betryggende Maade, hvorfor vi med den største Betænkelighed ser paa, at der gives saadanne Virksomheder Autorisation.

Vi tillader os derfor herved at henstille, at der kun gives Autorisation til saadanne Firmaer, der kan dokumentere, at det er deres legitime Virksomhed at *fabrikere Varer,* og at Lovens Fordringer angaaende tilfredsstillende Lokaler forlanges opfyldt i en saadan Udstrækning, at virkelig Kontrol kan finde Sted.«

Det vil heraf ses, at der nu er indtraadt den Ejendommelighed, at mange Hundrede Smaavirksomheder, der ikke før var interesseret i at optræde som Fabrikanter, nu tvinges til at søge Legitimation og gaa ind under Kontrolen for Chokolade- og Sukkervarebeskatningen.

Naar man gør sig det klart, at der mellem disse er mange, der fuldstændig mangler handelsmæssig Uddannelse og driver deres Virksomhed i Lokaler, der gør Spørgsmaalet om effektiv Kontrol ganske haablos, vil man forstaa min Industris store Betænkelighed ved fortsat at arbejde under Loven.

I Lovens § 13 siges:

»I de i § 10, 1ste Stykke, omhandlede Virksomheder skal, foruden de almindelige, autoriserede Handelsbøger, efter nærmere fastsatte Regler i fornødent Omfang findes en særlig Bogføring vedrørende Raavarer, Fremstilling af afgiftspligtige Varer, Omsætning og Beskatning af disse. For Fremstillingsvirksomhederne skal ved Driftsbogføringen oplyses Mængderne af modtagne Raavarer og — med skarp Adskillelse af de eventuelle enkelte Grene indenfor Virksomheden — Forbruget af Raavarer og deres Anvendelse paa hvert enkelt Trin af Fremstillingen, den fremstillede Mængde af færdige Varer og det fremkomne Svind. Overensstemmende hermed skal de paagældende Virksomheder afgive aarlige Oversigter og iøvrigt de fornødne statistiske Oplysninger, der afkræves af Toldvæsenet.«

Det vil heraf fremgaa, hvad Loven forlanger i Retning af Bogholderi.

Naar jeg samtidig oplyser, at medens selve Loven i dens trykte Form kræver 9 Sider, saa kræver »Vejledning til Anvendelse af Loven« 13 Sider.

Jeg kan oplyse, at der indenfor de store og større Fabriker, der til deres Disposition har kompetente Kontorfolk, endnu hersker stor Meningsforskel om, hvorledes man virkelig paa en forsvarlig Maade kan opfylde Lovens Bestemmelser om Bogføring, Kontrol o. s. v. — Hvorledes kan man da tro, at disse mange Mennesker, der er fuldstændig blottede for de fornødne Forudsætninger for at kunne forstaa en saadan Lov, kan efterkomme den, uden stadig at komme i Kollision med dennes Fordringer.

Da det gik op for Industrien under Forhandlingerne med de forskellige Rigsdagsudvalg, at Loven vilde fremkomme i en saadan Form, at Kontrol blev umulig, fremkom vor Industri den 3. Marts med et Forslag om en særlig Toldafgift i Stedet for Omsætningsafgiften. Vi forelagde dette Forslag for forskellige Politikere, men selve Tanken blev pure afvist, idet det bestemt blev paastaaet, at det, til Trods for at det maaske var den eneste rationelle Maade at gøre det paa, var en politisk umulig Tanke.

Vort Forslag gik ud paa at paalægge vore Raastoffer, Kakaobønner, Kerner og Mandler, der anvendes i vor Industri, en betydelig Toldafgift, og vi fremsatte Beregninger, der uden Udgift for Statskassen vilde give en Indtægt af ca. 5 Mill. Kr., men Forslaget blev altsaa pure afvist paa de Steder, hvor det blev fremført.

Vi er nu ganske klare over, at saafremt Forholdene ogsaa i Fremtiden kræver en Afgift af vor Industris Produkter, vil det være nødvendigt at gøre dette igennem en saadan forøget Told paa Raaprodukterne og en proportionel forøget Told paa de indførte, færdige Varer.

Saafremt man saa yderligere vilde have det politiske Mod at paalægge Sukker en Ekstraafgift af 10 Øre pr. kg, vilde der paa en let og sikker Maade indgaa ca. 18 Mill. Kr. i Statskassen, idet det omtrentlige Forbrug af Sukker her i Landet er ca. 130 Mill. kg, og en 10 Øres Afgift vilde altsaa bringe ca. 13 Mill. Kr., som kun skulde opkræves paa to indenlandske Fabriker og ved Toldgrænsen.

Der har flere Gange været hævdet overfor mig, at jeg saa ensidigt paa Tingene og kun forsvarede Storindustriens Interesser, naar jeg forlangte Loven gennemført i Forslagets Form, da dette vilde virke ødelæggende for de smaa indenfor Industrien. Dette er selvfølgelig ganske hen i Vejret. Alle de smaa er de stores gode Kunder, og vi er selvfølgelig ikke interesserede i, at de ruineres, og de hæderlige mellem de smaa Fabrikanter er lige saa afhængige som vi af, at Loven virker retfærdigt og ligeligt, thi hvem kan konkurrere, naar der gives mindre hæderlige Konkurrenter let Lejlighed til at unddrage sig de Forpligtelser, der af Loven er paalagt Industrien.

Loven kan selvfølgelig kun haandhæves ved, at der opmuntres til et udstrakt Angiveri, og der udsættes derfor ogsaa Præmier herfor, idet § 26 i Loven siger:

»De i Henhold til denne Lov ikendte Bøder tilfalder

Statskassen, dog kan Toldbestyrelsen tillægge den eller de ved den særlige Afgiftskontrol, det stedlige Toldvæsen eller Politiet ansatte Tjenestemænd, som har opdaget eller opklaret Forseelsen, indtil Halvdelen af Bødens Beløb.«

Saafremt den nuværende Lov skal fornyes i sin nuværende Skikkelse, vil det føre til, at den legitime danske Sukker- og Chokoladeindustri undermineres, dels paa Grund af den udenlandske Konkurrences favoriserede Stilling, dels paa Grund af Mangel paa Kontrol med den indenlandske Industri.

En virkelig effektiv Kontrol vil koste enorme Beløb, og vil man ikke gaa til den Udgift, maa Loven simpelthen ophæves.

Vil man fortsætte med den i dens nuværende Form, kan man saamænd lige saa godt opgive Toldeftersyn ved Grænsen og nøjes med at give de Indrejsende en Liste over de forskellige Toldpositioner og høfligst henstille til dem, naar de kommer hjem til deres Hotel eller Bolig, selv at opgøre, hvor meget de skal betale i Told, og sende Beløbet pr. Postanvisning til Finanshovedkassen.

For en Ordens Skyld kan man maaske samtidig give dem et Uddrag af de Lovparagrafer, hvorefter de eventuelt vil blive dømt, saafremt de ikke til Punkt og Prikke opgiver rigtigt.

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Generel schweizisk Udførselstilladelse.

Fra Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at der i Schweiz er gennemført en generel Udførselstilladelse for alle Varer med Undtagelse af: Haarde Oste, over 50 kg Jernaffald og uforarbejdet og møntet Guld.

Mindre Meddelelser.

Englands Kulproduktion.

Efter Krigens og de første Efter-Krigsaars store Nedgang i den engelske Kulproduktion viser 1921 og første Del af 1922 en betydelig Bedring. I første Halvaar 1914 var der i Kulindustrien alt ialt beskæftiget 1 117 000 Personer, i første Del af 1922 var der 1 091 000. Produktionen var:

1. Kvartal	1921	54,3	Mill. Tons.
4. —	1921	57,4	—
1. —	1922	62,2	—

Udførslen til andre Lande var ogsaa i Stigning: den er i første Kvartal af indeværende Aar fire Femtedele af Udførslen i samme Tidsrum 1913, hvor endda Eksporten var særlig stærk. Det indenlandske Forbrug er ligeledes i Bedring, det udgør (ogsaa for første Kvartal iaar) seks Syvendedele af Forbruget i den samme Tid 1913. Med Hensyn til Arbejdsydelsen pr. Mand og pr. Tidsenhed er den snarere i Stigning end det modsatte.

Fra Biblioteket.

Biblioteket er aabent Hverdage Kl. 10—10, Søndage Kl. 10—4.

Følgende Bøger er indgaaet i Biblioteket.

8. Bloch, E. Den kgl. Kobberstiksamling. Katalog. Kbhvn. 1881. 251 S.
22. Bohr, N. Atomernes Bygning og Stoffernes fysiske og kemiske Egenskaber. Kbhvn. 1922. 70 S.
34. Lüppo-Cramer. Kolloid-Chemie und Photographie. 2 Aufl. Dresd. 1921. 112 S.
69. Hundert Jahre technische Erfindungen u. Schöpfungen in Bayern. Münch. 1922. 360 S.
88. Stodola, A. Dampf- und Gas-Turbinen. 5. Aufl. Berl. 1922. 1111 S. Tvl.
98. Betonwerkstein und künstlerische Behandlung des Betons. München 1913. 245 S.
98. Geusen, L. Die Eisenkonstruktionen. 3. Aufl. Berl. 1921. 282 S.
102. Schubert, E. Katechismus für den Schaffner- u. Bremser-Dienst. 7. Aufl. Berl. 1920. 206 S.
110. Mintrop, L. Markscheidekunde. Berl. 1920. 215 S. Tvl.
114. Lehmann, Wilh. Die Elektrotechnik und die elektromotorischen Antriebe. Berl. 1922. 451 S.
114. Thomälen, A. Kurzes Lehrbuch der Elektrotechnik. 9. Aufl. Berl. 1922. 396 S.
129b. Krause, H. Metallfärbung. Berl. 1922. 205 S.
129. Larsson, Hugo. W. Handbok i Galvanisering, Oxidering och Metallfärgning. Stockh. 1919. 107 S.
141. Stadtmüller, H. Die Schmelzöfen der Eisen-, Stahl- und Metallgiesserei. 2. Aufl. Leipz. 1922. 325 S.
134. Hoffmann, F. Mitteilungen aus dem Schlesischen Kohlenforschungsinstitut. Berl. 1922. 180 S.
147. Vahlen, Th. Ballistik. Berl. 1922. 231 S.
154. Vigen, A. A/S Kjøbenhavns Flydedok og Skibsværft. 1897—1922. Kbhvn. 1922. 97 S.
166. Permer, H. Vejledning i Bogbinding. Kbhvn. 1921. 104 S.
177. Meade, Alwyne. Modern gaswork practice. 2 Ed. Lond. 1921 S. 826 S.
179. Drachmann, P. og Estrup, L. A/S De danske Sukkerfabrikker. 1872—1922. 190 S.
188. Schottmüller, F. Bronze Statuetten u. Geräte. 2. Aufl. Berl. 1921. 204 S.
188b. Fischer, J. L. Handb. der Glasmalerei. Leipz. 1914. 317 S.
274. Leitner, Fr. Das Bankgeschäft und seine Technik. Frankf. a/M. 1921. 708 S.

Redaktion: Povl Drachmann. Redaktionsudvalg: C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 20 | 15. OKTOBER | 1922

Importreguleringens Skæbne.

DET er vanskeligt at finde Ord for den Forundring, der maatte fylde den danske Industri ved Efterretningen om, at Regeringen kunde tænke sig at ophæve den ved Loven af 4. August indførte Importregulering for Fodtøj og Cigarer. Motiveringen for en saadan Handlemaade, nemlig diplomatiske Indvendinger udefra, skulde ikke gøre Forbavselsen mindre. Ganske uanset politisk Opfattelse maatte man spørge, om en Foranstaltning som den foreliggende Importregulering, der selvsagt maa have Tid til at virke, kun to Maaneder efter sin Iværksættelse uden videre kan ophæves, og om det skal indføres som ny Linie i vor iforvejen blodfattige og initiativløse Handelspolitik, at vore økonomiske Forholdsregler er afhængige af Diktat udefra, uden at man saa meget som forsøger et Gensvar, endsige et Gentræk.

Dansk Industri og Haandværk er tilstrækkelig haardt ramt baade af Krisen og af den seneste Tids Begivenheder, der baade materielt og psykologisk lægger sit Tryk over Erhvervslivet, men de Perspektiver, der aabner sig ved denne Episode, maa næsten virke mere deprimerende end alt andet. Saavidt vi forstaar, er nu ganske vist den oprindelige Tanke om betingelsesløs Opgiven eller, som det hedder, »Afvikling« af Importreguleringen blevet forladt, men det Moment af Usikkerhed, der er bragt ind i hele Forholdet, bliver ligefuldt tilbage.

Fra de direkte interesserede Industriers Side er det med Styrke blevet gjort gældende, at ikke blot vilde en Ophævelse af Reguleringen paa det nuværende Tidspunkt stille Industrierne om muligt vanskeligere end før 4. August, fordi Valutadumpingen vilde virke endnu frygteligere, men ogsaa vilde det fuldkomne Brud paa alle Forudsætninger virke skæbnesvangert tilbage paa den indenlandske Produktion, som i selvfølgelig Tillid til den givne Lov, der foreløbig gælder til 1. April næste Aar, har anlagt sine Dispositioner herefter. Mange Arbejdere er blevet genantaget og mange Ofre bragt for atter at sætte de flest mulige Hjul i Sving, ikke fordi den øjeblikkelige Afsætning har betinget det, men fordi man nu, stolende paa en nogenlunde betrygget Fremtid, atter kunde vove Risikoen. Vi vilde tro, at de Udtryk, der har været anvendt om, at en Ophævelse af Reguleringen derfor vilde virke som en *Katastrofe* for de to nævnte Industrier, ikke er nogen Overdrivelse.

Industrien har derfor Krav paa at faa utvetydig Tilsikring af, at en Overraskelse som den, der saaledes har truet, ikke kan risikeres. Industrien ønsker ikke Importreguleringen opretholdt en eneste Dag længere end nødvendigt, men saa længe det kan bevises, at Systemet virker godt overfor vor hjemlige Produktion, medens de ydre Forhold, der har talt for Systemets Indførelse, ikke har ændret sig, maa Industrien kunne stole paa Statsmagtens Ord. I modsat Tilfælde falder Grundlaget for enhver Disposition i Industrien bort, og dermed er selve Produktionens Hovednerve dræbt.

Vi staar da atter foran det samme Spørgsmaal, som »Tidsskrift for Industri« rejste i sin Nytaarsartikel ved forrige Aarsskifte, og hvor vi i Anledning af Toldlovforhandlingerne fremhævede, at det snart var paa Tide, om den danske Statsmagt en Gang for alle definitivt vilde erklære, *om man her i Landet vil have en Industri eller ikke.* Thi vil man have en Industri, ikke just

for Industriens egen Skyld, men for Landets, da maa man ogsaa tage Konsekvenserne heraf og skabe de nødvendige Forudsætninger. Men en af disse — endda en særdeles vigtig — er unægtelig den, at man ikke den ene Dag giver Industrien Tilsagn om visse Foranstaltninger, som Industrien derefter indretter sig efter, for den næste Dag at vælte det hele overende. Ej heller vil det være muligt at drive Industri, overhovedet at følge større økonomiske Linier i dette Land, hvis den første den bedste Indvending udefra skal kunne slaa Benene bort under vore egne Dispositioner.

Og hermed er Problemet ført ind paa noget, der rækker uendelig videre end til Skotøj og Cigarer, nemlig til det Spørgsmaal, som oprindelig er rejst af Ingeniør *Alex. Foss* i hans glimrende Foredrag om »Vore Handelstraktater« paa Industri-Kongressen i 1913, og som siden stadig har været holdt oppe fra Industriens Side, nemlig dette: skal vort Land, der som bekendt udmærker sig ved en saa stor Købeevne, idet vi jo køber betydelig mere fra Udlandet end omvendt, ikke udnytte denne Købeevne til Fordel for vore egne Interesser? Selv om den nu foreliggende Sag ud fra de mest smaalige og snæversynede Standpunkter vil søge at stille Landets to Hovederhverv, Landbrug og Industri, op mod hinanden, er det dog en Kendsgerning, som vistnok enhver Landmand mere end villigt vil anerkende, at netop vor betydningsfulde Landbrugseksport rent ud sagt bliver mishandlet ude omkring — simpelthen fordi vi undlader at føre den Politik af Gensidighed, af *do ut des,* af national Værdighed, som Øjeblikket mere end nogensinde forlanger.

Hvis Importreguleringens Skæbne kunde bidrage til at aabne det danske Folks Øjne for Svagheden i vor hidtidige Handelspolitik og forlange indført en ny og kraftig Kurs, der paa en Gang sikrede vore berettigede Interesser ude og hjemme, vilde man ogsaa her kunne sige, at der er intet saa galt, uden at det er godt for noget!

Og vi tror, at dette vil blive Tilfældet. Thi vi har simpelthen ikke Raad til at fortsætte efter de gamle Linier — hverken Industri eller Landbrug.

❁ ❁ ❁

En Brandværnsudstilling.

Som bekendt findes der en stille, men særdeles effektfuldt virkende Komité bestaaende af Interesserede i den for Samfundet saa vigtige Bekæmpelse af Brandfare: »Dansk Komité til Bekæmpelse af Brandfare«. Paa forskellig Maade har den allerede virket oplysende og vejledende efter sit Formaal. For den større Offentlighed er den imidlertid først bleven bekendt ved trods Depression og anden Vanskelighed at arrangere og glansfuldt gennemføre den første *Brandværnsudstilling i Danmark.*

Omraadet er stort — større end man tror. Mon det saaledes er Almenheden bekendt, at der ved Ildsvaade foruden Tab af Menneskeliv og Dyr aarligt odelægges for mere end 50 Millioner Kroner her i Landet? Blot dette Tal vil jo fastslaa Betydningen af Bekæmpelse af Brandfare — altsaa af Brandværn.

Tidspunktet for Udstillingen maa iøvrigt siges at være vel valgt. Vi staar jo overfor en Ændring af vor Brand-Politilov, og Spørgsmaal om Brandsikring og Brandværn er altsaa aktuelle.

Det skal siges straks: »Brandværnsudstillingen« blev en Sukces, og Udstillingen var i mere end en Henseende af teknisk Interesse. Den righoldige Samling af Suknings- og andet Brandmateriel viste for det første, til hvor stor en Fuldkommenhed disse Hjælpemidler efterhaanden er udviklet. Men ikke mindre Interesse samlede der sig dog om den anden Side af Problemet Brandværn: de præventive Foranstaltninger og Dispositioner. Udstillingen viste, i hvor høj Grad ogsaa denne Side af Brandfarebekæmpelsen rummer tekniske Opgaver, sikkert mere end man i Almindelighed gør sig klart.

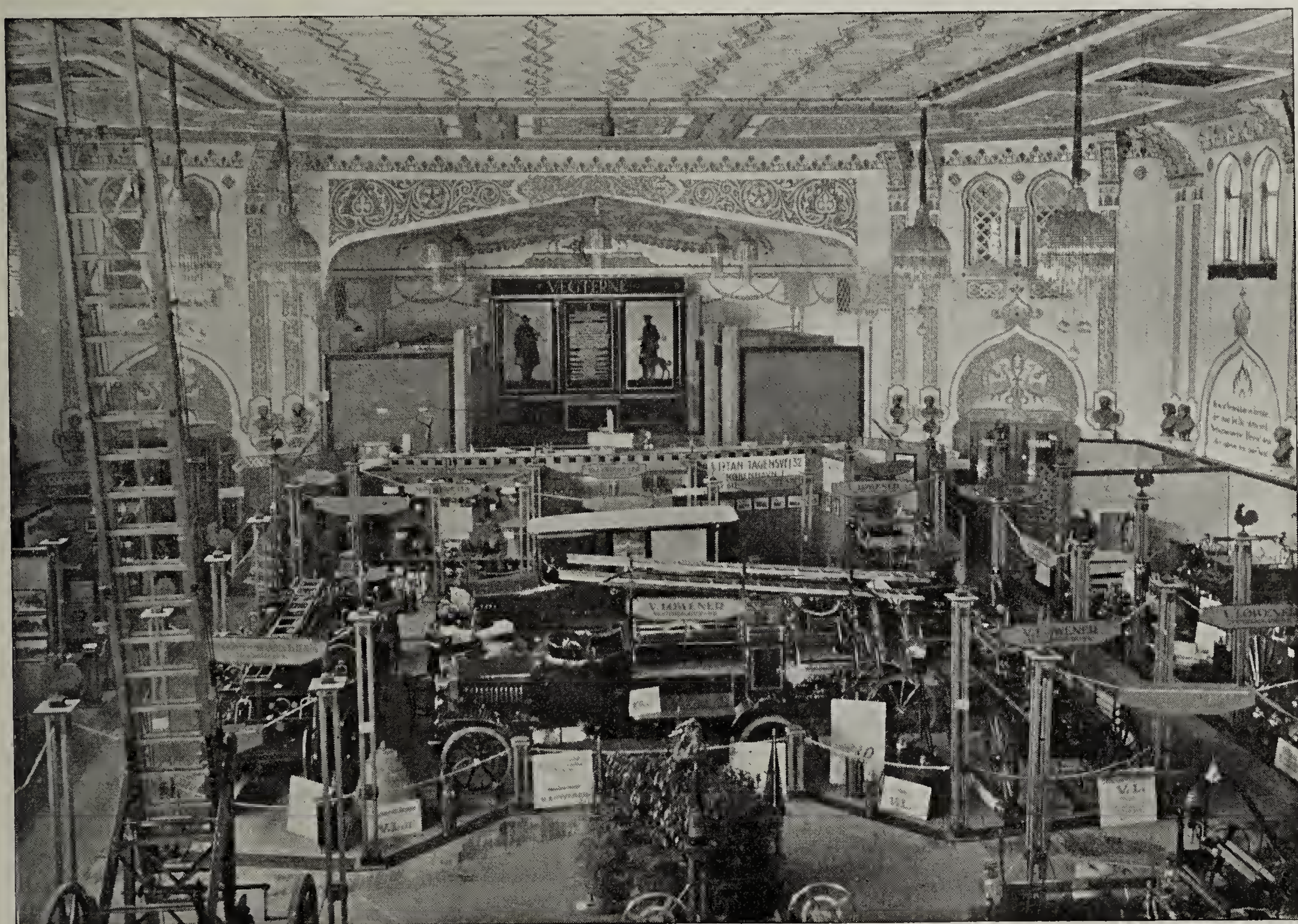
At det egentlige Ildslukningsmateriale er et fortræffeligt Udstillingsemne, vidste man iforvejen. I Udstillingens Hovedhal mødte der da ogsaa den Besogende et festligt Billede med de røde Sprøjter med deres gule Messing, der ganske beherskede Salen. Mest moderne er selvfølgelig Automobil- og Motorsprøjter — sidstnævnte dels firhjulede beregnede til Hestetræk, dels mindre tohjulede til Haandtræk, ja endog Motorsprøjter til at bære. Mest almindeligt anvendes Benzinmotorerne som Drivkraft, men Elektromotorsprøjter findes ogsaa. Det nye er nærmest *de mindre Motorsprøjter,* der bl. a. er fremkommet, fordi de ret store Automobilsprøjter ikke egner sig til Brug ved Ildebrande paa Landet, hvor Adgangsveje til Brandstedet ofte er slette, og hvor det endog har været nødvendigt at føre Sprøjten over Markjord for at naa til Vand. Yderligere er de Vandmængder, der staar til Raadighed ved saadan Lejlighed, ofte saa smaa, at en lille Sprøjte har flere Betingelser for at kunne virke efter Hensigten end en stor. Saadanne smaa Motorsprøjter vil kunne trækkes til Brandstedet af et Automobil eller paa anden Maade.

Den ovennævnte Tendens til at anvende mindre Typer end tidligere viser sig paa Haandkraftsprøjternes Omraade. Medens man tidligere paa Landet udenfor Herregaarden maatte være glad, naar man raadede over een Sprøjte i Kommunen, og denne ofte var placeret saaledes, at den kun kunde gøre Gavn i en meget begrænset Del af Kommunen, saa er der for Tiden

en voksende Forstaaelse af, at man vil være bedre tjent med at anskaffe flere og mindre Sprojter, der hurtigere vil kunne komme tilstede, af hvilken Grund mindre Typer af Landsbysprojter og Gaardsprojter saavel som smaa Fabriksprojter er kommet i Markedet. Haandsprojter og andre simple forstehjælps Haandslukningsmidler, saasom Brandspande og Vandkar og Svabere, vil formentlig derfor af samme Grund — og tillige med kemiske Ildslukningsapparater — alle komme til Ære og Værdighed. Sagkyndige udtaler, at faa saadanne, i god Orden holdte Haandslukningsapparater, kan magte det utroligste ved store Brande. Indenfor Omraadet: Slukning af Brand i Benzin og andre Olier og i Nærheden af elektriske Ledninger — hvor der anvendes særlige kemiske Ildslukkere — er der kun lidt Nyt at notere.

Som Tilbehør til de nævnte Slukningsredskaber fandtes selvfølgelig en betydelig Samling af storre og mindre Stigemateriel, Slanger, Mandskabsudrustning etc. Særlig Røgbekæmpelsesmidlerne, saasom Røgmasker, Iltapparater etc., der skal sætte Brandvæsenet i Stand til at rykke Ilden tæt ind paa Livet og slaa den ned paa nært Hold i Stedet for at sjaske med Vandet udefra og paa lang Afstand, er jo af største Betydning og kommer mere og mere i Anvendelse. Ligeledes findes Nødbelysningsmidler, saasom Acetylenfakler, elektriske Projektører etc. — der er ofte mørkere paa et Brandsted, end man skulde tro.

Med Hensyn til Alarmering fandtes det nyeste paa Omraadet Telegrafmeldeapparater, der nu er udviklet til den størst tænkelige Sikkerhed, samt Telefoncentralborde, dels til Modtagelse af Publikums Alarmmelding, der i overvejende Antal indgaar pr. Telefon, og dels til Alarmering af Mandskabet i Forbindelse med Alarmtableauer. Særlig nye paa Omraadet var de forfærdelige Alarmsirener, der arbejder med Damp eller Trykluft som Drivkraft eller blev drevet med Elektromotorer eller Haandkraft og ofte gjorde Opholdet i Hovedhallen til et Lydhelvede. Alarmsirener vil sikkert være velegnede paa deres Omraade; overhøres kan de næppe.

Fra den store Brandværnsudstilling i Kjøbenhavn, Efteraaret 1922.

Udviklingens Gang gennem ca. 150 Aar er illustreret ved en historisk Udstilling tildels i Modeller, begyndende med Vandtønden paa Sluffen og Kabinetsprøjten og ført frem til vore Dages *Dampsprøjte,* der her i Kjobenhavn for Tiden er ved at blive endelig aflost af den automobile Motorsprøjte. Desuden findes i denne Afdeling et stort Antal Ildebrandsbilleder og andet Materiale til Bedømmelse af Brandvæsenets Virksomhed.

De noksom bekendte *Sprinkleranlæg,* der er af særlig Interesse for Industrien, vistes daglig i Virksomhed. Bedre og sikrere Slukningsanlæg gives ikke, og saadanne Anlæg burde sikkert, selv om de ikke er helt billige, indfores i langt flere Fabriker, end vi til Dato har det herhjemme.

— Som indledningsvis anført er Bekæmpelse af Brandfare ikke alene henvist til Slukningsforanstaltninger, men — og i endnu langt højere Grad til de præventive Foranstaltninger. Udstillingen viser da også en lang Række saadanne: Konstruktioner af Branddøre, brandsikkert Glas, brandsikre Etageadskillelser, Tagdækningsmaterialer og andre Bygningsforanstaltninger.

I Forbindelse hermed kan nævnes de udstillede elektriske Haandbelysninger — Sikkerhedsbelysning — der burde anvendes i højere Grad, end det sker, hvorved Tændstikker og anden farlig Belysning kunde undgaas paa mørke og brandfarlige Steder.

Det stigende Forbrug af Benzin og andre brandfarlige Vædsker medfører dernæst visse nodvendige Sikkerhedsforanstaltninger, og paa Udstillingen fandtes de forskellige Benzinlagringssystemer repræsenterede, saaledes som de er anerkendte af Statens Inspektør for brandfarlige Vædsker, samt Benzindunke forsynede med anerkendt eksplosionssikkert Lukke (Sikkerhedsnet). Justitsministeriets Bekendtgørelse af 1. April d. A. om brandfarlige Vædsker, hvis Bestemmelser skal efterkommes inden den 1. Maj 1923 for alle bestaaende Benzinoplag, gør jo dette Spørgsmaal aktuelt.

Udstillingen viste tillige en Del elektrisk Materiel (særlig Elektromotorer etc.), egnede til Opstilling i Rum med brandfarlige Stoffer.

At der tillige reklameredes for *Lynafledningsanlæg* (Netsystem), nævnes kun for en Fuldstændigheds Skyld.

Af allerstørst Interesse var en særlig »elektrisk« Udstilling. Elektriske Installationer har især paa Landet i en lang Række Tilfælde givet Anledning til Ildebrande. Der var derfor — navnlig ved Foreningen af gensidige Brandforsikringsselskabers Hjælp — paa Udstillingen indrettet en særlig Afdeling i en interimistisk Bondegaard, i hvilken der, foruden ved Bygningens Materialer og Konstruktioner m. m. og da særlig ved de elektriske Installationer, demonstreredes, hvorledes disse skal udføres — samt hvorledes de *ikke* skal udføres. Særlig det sidste var illustreret paa en interessant og instruktiv Maade!

Blandt Udstillingens Formaal maatte Propaganda selvsagt være blandt de vigtigste. Udstillingskomitéen havde løst denne Side af Opgaven dels ved oplysende Plakater, dels ved i 4 forskellige Interiører — en Dagligstue, et Køkken, et Pulterkammer og et Snedkerværksted — at illustrere baade en Del »Brandfarer« i det daglige Liv og dels simple Midler til Bekæmpelse.

Denne lille meget virkningsfulde Udstilling var nærmest at opfatte som Illustrationer til et Hefte »Pas paa!«, der under Mottoet:

Alle fornuftige Mennesker kender disse Raad!
Erfaringen viser, at ikke alle følger dem!

indeholder Brandværnskomitéens Raad imod Brandfare.

Ogsaa for Industrien er der her givet nogle specielle Raad, der fortjener at vinde Udbredelse, og som særlig grunder sig paa Komitéens Erfaringer fra dens regelmæssige Inspektion af industrielle Virksomheder. Saadan frivillig Inspektion, der gentages hver 3. Maaned, og som for Tiden udføres i henimod 50 Fabriker, har navnlig til Opgave at aabne Ledernes Øjne for Brandfaremomenter, som ellers maaske ikke paaagtes. Den regelmæssige Inspektion skal udover at spare Bygning og Maskiner ogsaa tjene til at forhindre det Tab, som en Driftsstandsning ved større Ildebrande altid vil forvolde en solid og velindarbejdet Virksomhed[1]).

Desværre lykkedes det kun ved Billeder at udstille Fabriksbrandvæsener og saaledes vise, hvad der kan gøres for Slukningsvæsenet og derved opmuntre til Efterfølgelse. Kun Carlsberg Bryggerierne mødte med en fiks »Brandvogn« — en almindelig Trækkevogn forsynet med passende Suknings- og andre Brandredskaber; af saadanne Brandvogne har Carlsberg 6.

At der paa Udstillingen demonstreredes det største og mest moderne Brandmateriel, der findes i Kjøbenhavn og Omegn, ved daglige Opvisninger, hvilke Opvisninger ikke mindst om Aftenen i Projektørlys tog sig nydeligt ud, har sikkert været et fortræffeligt Trækplaster for Udstillingen, hvis hele Anlæg og Gennemførelse maa siges at have været en Hæder for Komitéen med dens fortræffelige Formand, Brandchef Mülertz. Arrangementet, i hvis Enkeltheder man sporede saavel Direktor Arne Petersens overlegne og smagssikre Udstillingsrutine som Ingeniør Hempels solide Kendskab fra flere tidligere Lejligheder til Terrænet og til Materiellets Anbringelse, var netop saa fortræffeligt, som det med disse tvende Støtter var at vente.

G. G.

▫▫▫▫▫▫

Udenrigsministeriets Oplysningsbureau.

Et Index over danske Industri- og Haandværksvirksomheder.

Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har oprettet et Index over samtlige danske Haandværks- og Industrivirksomheder, som maatte være interesseret i Eksport og Import, idet det har vist sig, at det vilde være af stor Betydning for Bureauet under dets Arbejde med Undersøgelsen af Afsætnings- og Indkøbsmulighederne i Udlandet at være i Besiddelse af et saadant. Indexet skal for hvert Firmas Vedkommende bl. a. indeholde en Angivelse af, hvilke væsentlige Artikler Fabrikationen omfatter, og hvilke Raa- og Hjælpestoffer samt Halvfabrikata og færdige Produkter Virksomhederne importerer direkte.

I Samraad med Industriraadet har Udenrigsministeriets Oplysningsbureau derfor udarbejdet et Spørgeskema, som er udsendt til Industriraadets Medlemmer. Af Hensyn til Sagens Betydning vil vi meget anbefale Medlemmerne i egen Interesse i Skemaet at give saa fyldige Oplysninger angaaende alle saadanne Forhold, som kan tænkes at være af Betydning i

[1]) Den søger særlig at fremme de Foranstaltninger, der koster lidet eller slet intet, og den har sikkert allerede reddet adskillige Fabriker fra at brænde. Eksempelvis kan det oplyses, at en Fabrik, forsikret for over 2 Millioner Kr., i 1921 blev reddet ved den simple Foranstaltning at en Brandhane blev bragt i Orden.

denne Forbindelse og snarest muligt at tilbagesende Skemaet til Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene, Bornholmsgade 8, Kjøbenhavn K.

I denne Forbindelse skal vi iøvrigt henlede Opmærksomheden paa, at Benyttelsen af Bureauet er gratis, saaledes at enhver dansk Erhvervsdrivende, der ønsker Oplysninger f. Eks. om Afsætningsmulighederne for de Varer, han fremstiller, eller som vil vide, hvorvidt der gælder særlige Indførselsbestemmelser for disse, hvormeget Tolden andrager, eller som maaske ønsker at komme i Forbindelse med udenlandske Købere eller Repræsentanter, uden Vederlag kan faa disse Oplysninger ved Henvendelse til Oplysningsbureauet.

For at byde vor Forretningsverden Adgang til regelmæssigt at følge Forholdene i Udlandet saavel paa Industriens, som paa de øvrige Erhvervs Omraade, udgiver Ministeriet som bekendt »Udenrigsministeriets Tidsskrift«, hvis Indhold fra 1. Oktober vil blive forøget med en Fortegnelse over udenlandske Firmaer, der har henvendt sig til Oplysningsbureauet for at komme i Forbindelse med danske Eksportører.

Det britiske Riges Olieforraad.

Der er, ogsaa her paa dette Sted, tidligere gjort Rede for, hvorledes i den store Oliekamp imellem U. S. A. og det britiske Rige dette sidste har erhvervet sig en meget betydelig Plads, ja, efter Amerikaneres Mening, er ikke langt fra at være ved at komme ind som Sejrherren. Det er sket paa en typisk britisk Vis, idet det ikke er paa statsligt Initiativ, at Erobringen af en Række vigtige Oliekilder Verden over er sket — men udelukkende gennem en Række private Enkeltmænds Forstaaelse af Oliens stigende Betydning som Kraftkilde, gennem disse Mænds Fremsyn og Vilje; Mænd som Skaberen af Shell-Trusten, Sir *Marcus Samuel*, hans Medarbejder i Mexico, i Pearson-Gruppen der, *Lord Cowdray*, hans stærke Støtte indenfor Regeringen, selve Udenrigsministeren *Lord Curton*, fra gammel Tid stærkt interesseret i Olieproblemet og i at skaffe England en Rolle med ved Løsningen af det, og endelig, blandt dem i første Linie, endnu at nævne Sir *John Cadman*, Professor ved Universitetet i Birmingham, en Olie-Ekspert, hvis teoretiske og geologiske Viden har været den engelske Oliegruppes Mænd en meget vigtig Hjælp i deres Kamp mod U. S. A.s og Standard Oil Co.s tidligere Verdensmonopol.

Det mest forbløffende ogsaa for Amerikanerne selv er den Plads, som de britiske Olie-Interesser har tiltvunget sig indenfor Amerikas Landomraade, ja udenfor U. S. A. selv. Men mest naturligvis i Mexico, hvor de engelske Oliefelter er de største, og i de sydamerikanske Republiker. Ogsaa i Britisk Vestindien (særlig paa Trinidad) har England sine Olieforraad. Alle disse Steder, og desuden i selve U. S. A., i Kalifornien, i Delaware og i Wyoming arbejder de engelske Selskaber, det store Royal-Dutch-Shell (Foreningen af de hollandske og de britiske Interesser) og Anglo-Persian Co.

Og de arbejder med stort Udbytte og godt Mod. Den ene af Direktørerne for Royal-Dutch-Shell-Koncernet, Sir *Henri Dederding*, udtalte sig for ikke længe siden i et Interview til et amerikansk Børsblad saaledes: Rundt om gaar Olien ind paa Kullenes Plads. Mange Steder er den største Hindring derfor alene den Ængstelse, en Del Folk nærer for, at der ikke er Olie nok i Verden. Men deroverfor kan man være ganske rolig. Der skal blot skaffes Tanks til Lagre og Transport, Olie er der nok af. Koncernets to store mexikanske Selskaber, Mexican Eagle Co. og La Corona har Tanks til Forraad af omtrent 12 Millioner barrels. Og om Mexico som Oliefelt udtalte Dederding sig saaledes: Mexico er et uhyre Land, og kun en Del af det er endnu taget i Brug, en lille Del deraf igen er allerede udtømt. Men efter min Mening vil Mexico blive ligesaa stor en Olieproducent som noget andet Land og blive ved at være det lige saa længe.«

Sidst i Juni holdt Shell-Transport Co. Generalforsamling, og der meddelte Formanden, *Walter Samuel*, der har afløst den gamle Grundlægger, Sir Marcus Samuel, at Udbyttet for det forløbne Aar kun vilde blive $27^1/_2$ pCt. mod i en Række tidligere Aar 35 pCt. Ikke fordi Regnskaberne ikke var gode nok, men af Forsigtighed vilde man sætte Dividenden lidt ned. Regnskabet udviste en Ren-Fortjeneste paa $5^1/_2$ Mill. £ for Aaret 1921; og Selskabet har Reservefonds paa 10 Mill. £. Desuden har det i det svundne Aar konsolideret de enkelte Foretagender, i U. S. A., i Mexico, i Hollandsk Indien; ogsaa rent teknisk var der gjort Fremskridt, saaledes bl. a. ved Køb af Tyskeren Bergius' Patent paa Omdannelse af tunge Kulbrinter til lettere Olier. Derimod udtalte han sig meget forbeholdent og med stor Forsigtighed om det store Koncerns Forhold til Rusland.

Endnu skal anføres følgende Tal for Olie-Produktionen (i Millioner barrels).

	i 1921	i 1920
U. S. A.	569,6	443,4
Mexico	195.1	163,5
Rusland	28,5	25,4
Hollandsk Indien	18,0	17,5
Persien	14,6	12,4
Rumænien	8,3	7,4
Brit. Indien (m. Birma)	6,9	7,5
Polen (Galizien)	3,7	5,6
Peru	3,6	2,8
Japan (m. Formosa)	2,6	2,1
Trinidad	2,4	2,1
Argentina	1,7	1,7
Ægypten	1,2	1,0
Venezuela	1,1	0,5
Frankrig	0,4	0,4
Tyskland	0,2	0,2
Kanada	0,2	0,2
Andre Lande	ca. 1,0	1,0
	ca. 759,1	695,2

U. S. A.s Handel med Kina.

I Løbet af Krigsaarene har Evropa, som ofte nævnt, tabt adskillige af sine Markeder i de fremmede Verdensdele, og vel tynger Krisen, der kom efter Krigstidens Ophør, nok alle Jordens Lande, som et Bevis paa, i hvilken Grad Verden er blevet en Enhed, i hvilken Grad Lande og Folks Samhørighed er stærk; men naar Krisen alligevel hviler langt haardere over Evropas Lande end over Østens eller over Amerika, saa skyldes det selvfølgelig ogsaa de indre Tab, Urolighederne o. a., men i ikke ringe Grad ogsaa det, at de oversøiske Markeder for en stor Del er tabte.

Navnlig har U. S. A. erobret dem, og ikke mindst de asiatiske. Staternes Samhandel med Kina viser sig i de følgende Tal:

1913:	73 Mill. Taels.	1917:	156 Mill. Taels.
1914:	81 —	1918:	136 —
1915:	98 —	1919:	211 —
1916:	126 —	1920:	210 —

Og endnu stærkere fremtræder Værdien for U. S. A. gennem de følgende Tal, der viser den amerikanske *Eksport* til Kina:

1913:	35 Mill. Taels.	1917:	61 Mill. Taels.
1914:	41 —	1918:	59 —
1915:	37 —	1919:	110 —
1916:	54 —	1920:	143 —

Det er altsaa netop nu efter Krigens Ophør, at den amerikanske Eksport i saa stærk Grad er taget til. De amerikanske Forretningshuses Tal i Kina er da ogsaa vokset stærkt. Før Krigen var der ialt kun 130 — 140, nu er Tallet op imod et Tusinde, skønt adskillige under Krigstidens Afviklingsperiode bukkede under.

Især har Amerika taget en stor Andel i den voksende og stadig voksende *Maskinimport* til Kina. Forholdet er jo dette, at det uhyre Folk, med sine 400 Mill. Mennesker, Jordens største Folk, er i Færd med en rolig, ret langsom, men saa meget des sundere Omstilling til moderne civilisatoriske Forhold, derunder ikke mindst til *Industrialiseringens* Arbejdsformer. Allerede før Verdenskrigen var denne Bevægelse i Gang; *England* havde da ogsaa en ret betydelig Maskin-Eksport til Kina, Tyskland ogsaa nogen. Men med Krigen forsvandt baade den engelske og den tyske Vareimport til Landet. Og samtidig skred Udviklingen i Kina fremad og holdt sig stadig, trods de Borgerkrige, der i visse Egne selvfølgelig ogsaa svækkede Arbejdsfreden, men som i Virkeligheden for det vældige Land med sine Folkemasser, for deres Arbejde og deres Dagligliv, betød langt mindre, end vi skulde tro efter Avismeddelelser om de stadige Borgerkrige, som dog nu er ophørte og har givet Plads for en ret stærk Samlingsregering i Peking.

I de efterfølgende Tal er U. S. A.s og Kanadas Eksporttal til Kina slaaet sammen; det er nemlig saadan at en Del af U. S. A.s Eksport gaar over Vancouver, en kanadisk Havn, men Tallet gælder i det allermeste derfor for U. S. A.s Varer.

De følgende Tal angiver Værdien af den samlede Indforsel af *Landbrugsmaskiner, Sy-, Broderi-* og *Strikkemaskiner* til Kina fra følgende Lande (alle Summerne er i Taels, 1 Tael = ca. $3^1/_2$ sh.)

	U. S. A. og Kanada.	Storbritannien	Japan	Ialt
1911	382 000	2 330 000	465 000	6 561 000
1912	180 000	1 763 000	388 000	4 705 000
1913	673 000	3 242 000	549 000	7 137 000
1914	681 000	3 749 000	853 000	8 157 000
1915	660 000	1 995 000	851 000	4 486 000
1916	1 079 000	2 351 000	1 991 000	6 131 000
1917	1 411 000	1 649 000	2 420 000	5 983 000
1918	2 390 000	1 314 000	3 570 000	7 860 000
1919	6 408 000	2 074 000	3 605 000	14 328 000
1920	12 181 000	5 229 000	3 728 000	22 536 000

Medens den amerikanske Eksport af saadanne Maskiner i 1911 kun udgjorde knap 6 pCt., er den i 1920 mere end Halvdelen (54 pCt.); samtidig er den japanske Eksport ogsaa vokset betydeligt, medens den engelske er gaaet ned fra godt Trediedelen til Fjerdedelen.

Men ikke mindre følelig er den britiske Nedgang, hvor det gælder en saa vigtig Eksportvare som *Tekstilmaskiner.* Her har det allerede i en Række Aar heddet sig, at de amerikanske Maskiner var de engelske overlegne. Og i hvert Fald har Amerika ogsaa paa dette Omraade erobret sig en stærk, ja en førende Plads paa det kinesiske Marked, der jo er ved at blive en Storproducent, især af Bomuldstekstilvarer. Tallene er atter Taels og angiver Værdien af de forskellige Aars Import til Kina for de samme Lande af den samlede Import:

	U. S. A. og Kanada	Storbritannien	Japan	Ialt
1911	7 000	241 000	60 000	332 000
1912	9 900	307 000	50 000	459 000
1913	2 600	672 000	113 000	840 000
1914	2 500	1 540 000	188 000	2 038 000
1915	15 000	1 076 000	254 000	1 420 000
1916	115 000	1 258 000	531 000	1 931 000
1917	219 000	670 000	303 000	1 236 000
1918	380 000	669 000	643 000	1 715 000
1919	1 944 000	813 000	898 000	3 767 000
1920	3 897 000	1 926 000	1 071 000	6 928 000

Belgiens Erhvervsliv — Ændringer i Arbejdstiden.

I det hele og store er det forbausende hurtigt, det belgiske Erhvervsliv og Belgien i det hele har genrejst sig efter Krigen og Krisen derefter. Ikke mindst gælder det belgiske Landbrug og belgisk Industri, de to store Hovederhverv i det lille, men altid myreflittige Land. Priserne falder ganske vist jevnt og stadigt, hvad der i Virkeligheden følger med den finansielle Politik, hvorefter Pengenes Værdi langsomt hæves. Antallet af Arbejdsløse var 1. Marts 75 000, hvilket dog i Betragtning af Folketallet (7,6 Mill.), f. Eks. i Sammenligning med vore tilsvarende Tal dengang, ikke er ret højt. I 1921 var det gennemsnitlige Antal Arbejds-

løse 150 000. Og i de efterfølgende Maaneder er en Række Industrier, særlig i Sværindustri og Glasværker blevet sat i Gang, saa Arbejdsløshedstallet er betydelig sunket. Glasindustrien er vel nok kun ca. 60 pCt. af Førkrigens, men i stærk Opgang; i Marts Maaned ekspederedes en enkelt Ordre fra San Francisco paa ialt 130 000 Kasser Glasvarer. Skotøjsindustrien synes normalt beskæftiget, Tekstilindustrien i de flamske Egne er oppe paa ca. 65 pCt. af den tidligere Effektivitet; alle Spinderier er i Gang, ganske vist efter nogle vanskelige Forhandlinger med Arbejderne, idet man der som i det hele har maattet foretage Lønnedsættelse. Selv den specielt belgiske (og hollandske) Industri: Diamantsliberiet er — Tiderne til Trods — i Gang med næsten fuld Arbejdsstyrke, 4000 Mand; men det er betegnende, at en stor Del af Arbejdet paa Diamantværkstederne bestaar i Omslibning af ældre Stene, sandsynligvis russiske Diamanter.

Med Hensyn til *Arbejdstiden* har det øverste Arbejdsraad i Belgien nylig truffet en Række Afgørelser, der i en Række af Tilfælde ændrer Arbejdstiden. Saaledes er paa Stof- Plissée-Fabrikerne Arbejdstiden i Tiden fra 15. April til 15. Juni forlænget til 9 Timer daglig, *mod* at den i Maanederne December, Januar og August faar en tilsvarende Forkortning. Noget tilsvarende er indført i Hatte-Industrien (Forkortning i December og Januar, Forlængelse i April og Oktober). Disse Ændringer skal prøves foreløbig for et Aar. Efter lignende Principer er man forsøgsvis gaaet frem ogsaa i en Række andre Faggrupper og Industrier; i Jernværkerne kan man saaledes i de fire Maaneder fra Juni til September forlænge Arbejdstiden til 9 T. daglig, mod i de otte andre Maaneder at sætte den til $7^1/_2$. Man vil hermed imødekomme et Ønske fra Industriens Side, der vil søge at højne Effektiviteten i det Tidsrum, der er mest Brug derfor — samtidig med at man som Aarsgennemsnit bevarer 8-Timers-Dagen.

▫▫▫▫▫▫

Mindre Meddelelser.

Vor Handelsbalance.

Medens vor Handelsbalance i Juni og Juli Maaned udviste et tilfredsstillende Billede med en Import af henholdsvis 140 Mill. Kr. og 117 Mill. Kr. og en Eksport af 125 Mill. Kr. og 101 Mill. Kr., har Forholdene atter forskudt sig ugunstigt, som den nu foreliggende Statistik for August viser. I denne Maaned har nemlig Importen en Værdi af 135 Mill. Kr., medens Eksporten udgør 90 Mill. Kr., hvoraf atter 6 Mill. Kr. repræsenterede Genudførslen. Indførslen overstiger saaledes den egentlige Eksport med over 50 Procent.

Da Importen erfaringsmæssigt altid er livlig i Efteraarsmaanederne og de første Vintermaaneder, medens Eksporten har sin svageste Tid samtidig, vil man alene heri have en Forklaring paa vor synkende Valuta. Med al Sympati for tyske og czeko-slovakiske Vanskeligheder synes det da endnu for tidligt at opgive vore egne Importreguleringer.

Tysklands Kul.

I Aaret 1921 beløb den samlede tyske Kuleksport sig til ca. 26,5 Mill. Tons. Deraf var ca. 18 Mill. Tvangsleveringer til Ententen, ca. 8,5 anden, »fri« Eksport, dog derunder regnet en nøjere fastsat Eksport til Tysk-Østrig og Polen, der ialt beløb sig til 6 Mill. Tons. Til virkelig fri Handel med Udlandet var der altsaa kun $2^1/_2$ Mill. Tons tilbage, deraf fik Holland alene de 1,3 Mill. i Henhold til en Overenskomst fra 1920.

For 1922 bliver Forholdet et endnu ringere. Der er ikke alene næsten ikke Tale om nogen egentlig fri Eksport mere, men der er ogsaa begyndt Kulimport udefra. 25. April d. A. kostede gode Ruhrkul, indbefattet Kulskat og Fragt, i Hamburg 1591 M., medens man samtidig kunde faa lige saa gode engelske Kul for 1595 M. Naturligvis har Faldet i Markkursen nu forrykket disse Tal væsentligt, men det er Tal, der taler alligevel.

Baade i Ruhr og i Schlesien falder Kulproduktionen. I Ruhr var den saaledes i April ca. 330 000 Tons, i Maj 310 000, i Juni 300 000 Tons. Aarsagerne til denne Nedgang er flere; men en af dem er en begyndende, men allerede ret stærk Udvandring af Bjergværksarbejderne; saaledes vandrer en Del Arbejdere i Aachen-Distriktet over Grænsen til Holland for der at tjene deres Dagløn, i hollandsk »stærk« Valuta; deres Familier bliver tilbage, og nyder jo god Gavn af de hollandske Penge. Desuden gaar en Del Bjergværksarbejdere over i andet Arbejde, især til Byggefagene, hvor Lonningerne er adskilligt højere. Under disse Forhold vtl det forstaas, at Grubeejerne har været nødsaget til at bevilge højere Lønninger og ogsaa Bedringer med Hensyn til Arbejdstiden.

▫▫▫▫▫▫

Notitser.

Flytninger. For at undgaa Forstyrrelser i Forsendelsen af Tidsskriftet bedes Flytninger meddelt Bladets Ekspedition, Vestre Boulevard 18, Kjobenhavn B, Telf. 8100, Lokal 10.

Manglende Hefter af »Tidsskrift for Industri« maa kræves erstattet af Postvæsenet, hvis dette har forsømt at aflevere Tidsskriftet. Dettes Omdeling har Industriforeningen intet direkte Ansvar for. Reklamationer bør altid ske snarest muligt. Enkelte Hefter kan evtl. købes i Ekspeditionen à 50 Øre.

Redaktionen modtager med Glæde Meddelelser fra Industrien om Nyheder o. l. af almen industriel Interesse.

▫▫▫▫▫▫

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Erhvervenes Pressesekretariat.

Erhvervenes Pressesekretariat, der for 3 Aar siden oprettedes af Arbejdsgiverforeningen og Industriraadet, har, da det ønsker at udvide sin Virksomhed indenfor de to Hovedorganisationers Underafdelinger, sendt Rundskrivelse ud til samtlige Underorganisationer og tilbudt disse og deres Fagblade Bistand i Pressesager.

Vi benytter Lejligheden til at anbefale Haandværkere og Industridrivende og Arbejdsgivere af enhver Art, saa ofte de maatte ønske gennem Pressen at faa Forbindelse med Offentligheden, da at henvende sig til Erhvervenes Pressesekretariat, der altid vederlagsfrit staar til Raadighed. Sekretariatets Kontor er Ll. Kongensgade 1, Kjøbenhavn K. Telefon 5630.

Lithauens Toldtarif.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Afskrift af en Indberetning fra Konsulatet i Kovno vedrørende Lithauens Eksporttoldtarif af 24. August d. A.

Indberetningen er tilligemed en Afskrift af Toldtarifen henlagt til Gennemsyn i Sekretariatet.

Fra Biblioteket.

Biblioteket er aabent Hverdage Kl. 10—10, Søndage Kl. 10—4.

Følgende Bøger er nylig indgaaede:

72. Kirchhoff, R. Die Statik der Bauwerke. I—II. Berl. 1921.
85. Ascher, Rich. Die Schmiermittel. Berl. 1922. 247 S.
86c. Garbe, R. Die Dampflokomotiven der Gegenwart. 2. Aufl. Berl. 1920. 859 S. + 1 Bd. Tvl.
89. Holl u. Glunk. Berechnen u. Entwerfen von Turbinen u. Wasserkraftanlagen. 3. Aufl. München 1922. 181 S.
102. Schubert, E. Katechismus für den Weichensteller-Dienst. 23. Aufl. Berl. 1920. 209 S.
102. Becker, K. Die Eisenbahn-Sicherungsanlagen. Berl. 1920. 232 S.
104. Engels, H. Handbuch des Wasserbaues. I—II. 2. Aufl. Leipz. 1921.
114. Buch, A. Moderne Hochspannungsanlagen. 2. Aufl. München 1922, 372 S.
119. Fürst, A. Im Bannkreis von Nauen. Stuttg. 1922. 326 S. Tvl.
150. Bub-Bodmar u. Tilger. Die Konservierung des Hölzes. Berl. 1922. 1006 S.
151. Plato. Der prakt. Fasseichmeister. Berl. 1912. 63 S.
152. Reineking, L. Die Tischlerkunst. 4. Aufl. Leipzig 1922. 274 S.
170d. Neugebauer u. Orendi. Handb. der orientalischen Teppichkunde. 2 Aufl. Leipz. 1922. 246 S. Tvl.
244. Van de Velde. Kunstgewerbliche Laienpredigten. Leipz. 1902. 295 S.
244. Haendcke, B. Entwicklungsgeschichte der Stilarten. Leipz. 1913. 603 S.
255. Heiligenthal, R. Deutscher Städtebau. Heidelberg 1921. 335 S. Tvl.
255. Hossfeld, O. Stadt- u. Landkirchen. 4. Aufl. Berl. 1915. 462 S.
260. Russische Baukunst. München 1922. 175 S.
260. München und seine Bauten. München 1912. 815 S. Tvl.
260. Deutsche Baukunst des Mittelalters und der Renaissance. Leipz. 1922. 192 S.
260. Dehio, G. Handbuch der deutschen Kunstdenkmäler. I—III. 1914—20.
271. Karleby, Nils. Socialiseringsfrågans förutsättningar och läge i Danmark. Stockholm 1921. 211 S.
274. Kautsky, K. Terrorismus und Kommunismus. Berl. 1919. 154 S.
278. Birck, L. V. Verdenskrisen og Danmark. Kbhvn. 1922. 117 S.
281. Rothacker, Rich. Die Lösung der Verdingungsfrage. Berl. 1921. 35 S.
291. Die deutsche Industrie. I—III. Festgabe. Berl. 1913.
296. Statsmakterna och den svenska Industrien under Krigstiden. I—II. Stockh. 1920.
296. Statistik der Elektrizitätswerke. Dortmund 1921. 232 S.
294. Liefmann, R. Schutzzoll und Kartelle. Jena 1903. 74 S.
294. Heckscher, Eli F. Svenska produktionsproblem. Stockh. 262 S.
299. Kulemann, W. Die Berufsvereine. I—VI. Jena 1908—1913.
300. Lewin, D. Der Arbeitslohn. Berl. 1913. 206 S.
300. Elster, A. Lexikon des Arbeitsrechts. Jena 1910. 240 S.
308. Manes, Alf. Versicherungslexikon. Tübingen 1909. + Ergänzungsband.
314. Heiderich u. Sieger. Andrees Geographie des Welthandels. I—IV. 4. Aufl. Wien 1910—21.
348a. Hauch, Chr. To Seminarieforstandere, Ludv. Chr. Müller og Hans J. Mar. Svendsen. Kbhvn. 1920. 168 S. Tvl.

Redaktion: Povl Drachmann. Redaktionsudvalg: C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 21 1. NOVEMBER 1922

Importreguleringens Virkninger.

Udtalelser fra Skotøjs- og Cigarindustrien.

EFTER at det nu synes fastslaaet, at Importreguleringen vil blive opretholdt, selvfølgelig under den nødvendige Hensyntagen udadtil, har vi ment det af Interesse at faa autentiske Oplysninger fra de paagældende Produktioner om Lovens Virkninger. »Tidsskrift for Industri« har derfor henvendt sig til Formændene for de respektive Fabrikantforeninger, Direktør *Bruno Horwitz* for Cigarfabrikantforeningen og Fabrikant *C. J. Sørensen* for Skotøjsfabrikantforeningen, der velvilligst har givet os følgende Oplysninger:

Importreguleringen for Cigarer.

Herom udtaler Direktør Horwitz:

I 1920 blev der her i Danmark fremstillet 363 Mill. Cigarer og 112 Mill. Cigarillos. I samme Aar blev der indført ca. 21 Mill. Cigarer og ca. 4 Mill. Cigarillos eller omtrent samme Indførsel som i normale Aar før Krigen. Skønt Forbruget ikke gik tilbage i væsentlig Grad, blev den danske Produktion i 1921 kun 217 Mill. Cigarer og 54 Mill. Cigarillos, idet Importen samtidig voksede til det 3-dobbelte, nemlig til 63 Mill. Cigarer og for Cigarillos til omtrent det 4-dobbelte, nemlig 15 Mill. Maksimum var imidlertid endnu ikke naaet, eftersom der i de første 8 Maaneder af indeværende Aar noteredes en *Indførsel af Cigarer paa 80 Mill. og af Cigarillos paa 18 Mill.*

Gennem Beskatningen af Cigarer faar man en paalidelig Opgørelse over Forbrugets Fordeling, og man vil heraf kunne se, hvorledes Forbruget af de billige udenlandske Cigarer har vundet Indpas:

Forbruget af Cigarer.

En gros Pris pr. 1000 Stk.	Forbrug 1921	Forbrug 1920
ikke over 100 Kr.	126 000	57 000
fra 100 til 160 Kr.	87 000	169 000
over 160 Kr.	71 000	94 000
Ialt	284 000	320 000

Udviklingens Resultat var blevet, at Forbruget af de bedre Cigarer gik tilbage, samtidig med at Forbruget af de billigere Cigarer voksede. Dette kom imidlertid ikke de danske Fabriker tilgode, idet de Virksomheder, der særlig var baseret paa Fremstillingen af billige Varer, tvertimod maatte se deres Omsætning tage af og indskrænke Fabrikationen, medens Importen af de billige tyske Cigarer erobrede Markedet i stedse stigende Grad. I Længden maatte disse Forhold virke ødelæggende for vor samlede Cigarindustri.

Ved Importlovens Gennemførelse skete der en glædelig Ændring i dette Forhold. De danske Fabriker, der hidtil ikke havde fremstillet de billige Cigarer, kunde nu optage Fabrikationen heraf og fremkom med nye Mærker, fordi man hos de Handlende mærkede en stedse stigende Tillid til det danske Fabrikats Fremtid, og man allerede kort Tid efter Importlovens Gennemførelse kunde konstatere en kendelig Stigning i Antallet af Ordrer.

Selvfølgelig kunde et fuldkomment Omslag ikke indtræffe i Løbet af nogle faa Uger, særlig naar det erindres, at det alene i August Maaned (tildels i de 4 Dage forinden Importreguleringen traadte i Kraft) lykkedes Importørerne at faa ind-

ført omtrent halvt saa mange Cigarer, som hele Importen i 1920.

De Resultater, der foreligger med Hensyn til Beskæftigelse af Industriens Arbejdere, er imidlertid allerede saa betydelige, at man kan se, hvorledes Udviklingen vil blive. Det skal saaledes nævnes, at der i en By som *Viborg* før Importreguleringen var en Mængde arbejdsløse Tobaksarbejdere, nu derimod findes der praktisk talt ingen arbejdsløse Tobaksarbejdere i Viborg, fordi den derværende Tobaksindustri efter Importlovens Gennemførelse har været i Stand til at *antage 250 Arbejdere.* I andre jyske Byer er det gaaet paa lignende Maade. I *Holstebro* er et lille Hundrede Mand kommet i Arbejde efter Importreguleringens Ikrafttræden, og i andre Byer er Arbejdsløsheden indskrænket, og *Arbejdertallet forøges nu fra Dag til Dag.*

Man forstaar maaske allerbedst Importreguleringens samfundsmæssige Virkninger, naar man ser paa Udviklingen i en By som Viborg, der for kort Tid siden var hærget af en knugende Arbejdsløshed, men hvor 250 Familier fra at være en Byrde for Samfundet nu bliver købende, producerende (og skatteydende!) Borgere. Hvad dette betyder for vedkommende Kommunes Status og for hver enkelt af Byens Borgere, der er knyttet til Handel og Omsætning, behøver vist ikke nærmere at paapeges.

Skønt det, som sagt, navnlig er med Hensyn til Produktionen af de billige Cigarer, at Importlovens Virkninger kan spores, og det derfor ganske naturligt er de Fabriker, der lægger Hovedvægten paa denne Produktion, som i første Række har haft Fremgang, kan dog ogsaa Cigarindustrien i sin Helhed begynde at føle Importreguleringens heldbringende Indflydelse. Hos de Handlende, der nu ikke længere af Konkurrencehensyn er nødt til at handle med de daarlige, tyske Cigarer, spores en stigende Interesse for de danske Varer i al Almindelighed, og efter Importreguleringens Ikrafttræden har Cigarindustrien derfor kunnet antage *800 nye Arbejdere.*

Jeg har i ovenstaaende navnlig omtalt Importlovens Virkninger for selve Cigarindustrien, fordi jeg her kender Forholdene bedst. Jeg vil dog ogsaa gerne gøre opmærksom paa, at den forøgede Produktion indenfor Cigarindustrien virker tilbage paa Beskæftigelsen indenfor andre Produktionsgrene. Det kan saaledes anføres, at man i Fabrikationen af Cigarkasser allerede har kunnet foretage Udvidelser og antage nye Arbejdere. Alt i alt virker da Loven særdeles heldigt for vort Omraade.

Importreguleringen for Skotøj.

Herom udtaler Fabrikant Sørensen:

Det var med den største Glæde og Forventning, at Skotøjsfabrikanterne hilste den af Rigsdagen under 4. August d. A. vedtagne Lov om Importregulering for Skotøj og Cigarer. Det var ogsaa paa den allerhøjeste Tid, at der fra Regeringens Side blev ydet Skotøjsindustrien en saadan Hjælp, idet Importen efterhaanden havde antaget et saadant Omfang, at den danske Skotøjsindustri meget snart vilde naa det Punkt, hvor den fuldstændig maatte standse af Mangel paa Bestillinger.

Importen, der før Krigen normalt var lidt under 300 000 kg eller 16—17 pCt. af Forbruget, steg i 1920 til ca. 500 000 kg, i 1921 til ca. 550 000 kg og i 1. Halvaar 1922 til ca. 525 000 kg, saaledes at ca. Halvdelen af Landets Forbrug i 1. Halvaar 1922 var dækket af udenlandske Varer. Af denne Indførsel stammede ca. 80 pCt. fra de valutasvage Lande, særlig Tyskland og Czeko-Slovakiet, hvoraf det tydeligt fremgaar, at det saa godt som udelukkende var Valutadumping, der fandt Sted, og ikke almindelig fair Konkurrence, for hvilken den danske Skotøjsindustri aldrig har frygtet.

Det viste sig imidlertid snart, at Importreguleringen ikke straks vilde opfylde de Forventninger, man havde næret til den. Der var forinden Lovens Ikrafttræden indgivet Bestillinger paa store Kvanta udenlandsk Fodtøj, til hvilke Ministeriet ved den praktiske Gennemførelse af Loven mente at maatte tage Hensyn, og medens Hovedreglen blev den, at Skotøj fremtidig kun kunde indføres mod, at der til Gengæld bestiltes et efter det paagældende Lands Valuta afpasset Kvantum dansk Fodtøj, blev der givet Tilladelse til, at alt, hvad der inden 1. August var købt og betalt eller bevislig videresolgt til Levering i Efteraaret, kunde gaa frit ind, hvortil for Detailhandlernes Vedkommende endvidere blev truffet den Bestemmelse, at alt, hvad der var købt inden 1. Juli, kunde gaa frit ind. For Resten af de bestilte Varer skulde der ydes Kompensation ved Køb af danske Varer, men denne Kompensation var betydelig lavere end den Kompensation, der skulde ydes for fremtidige Køb. Man anslog det Kvantum, der herefter kunde gaa frit ind eller kunde gaa ind paa lempeligere Vilkaar, til 600 000 Par,

og man mente hermed at være paa den absolut sikre Side.

Alene disse Overgangsbestemmelser bevirkede, at man fra Skotøjsindustriens Side egentlig ikke ventede, at Loven skulde faa nogen synderlig Virkning for Efteraarssæsonen, idet de Handlende i stort Omfang fik de til Efteraaret bestilte Varer frit ind og følgelig ikke behøvede at give Ordrer til de danske Fabriker, og de udenlandske Varer, for hvilke der skulde ydes Kompensation, antog man ikke vilde betyde synderlig mere end, at denne Kompensation kunde ydes gennem Bestillinger, der alligevel vilde være tilgaaet danske Fabriker, men til Gengæld regnede man saa med, at Forbruget til Foraarssæsonen næste Aar ganske overvejende vilde komme til at bestaa af danske Varer.

Det har imidlertid mod Forventning vist sig, at man havde anslaaet det Kvantum, der var bestilt i Udlandet, for lavt, idet der allerede har foreligget Ansøgninger om Indførselstilladelse for mere end 600 000 Par, hvoraf den langt overvejende Del gaar frit ind. For Resten er der krævet en Kompensation af ca. 400 000 Par, men dette er ikke ensbetydende med, at de danske Fabriker har faaet Ordrer paa disse 400 000 Par, idet det er sandsynligt, at en Del af disse udenlandske Varer, der ialt udgør 125—150 000 Par, overhovedet ikke bliver indført. Men der har dog ogsaa vist sig nogen Bedring i Beskæftigelsesgraden indenfor Skotøjsindustrien, idet Antallet af Arbejdsløse er gaaet ned med ca. 300.

Der er ingen Tvivl om, at man, hvis de nugældende Importregler for Fodtøj vedbliver at gælde, kan paaregne en væsentlig Bedring indenfor Skotøjsindustrien, naar det Kvantum Fodtøj, som opfylder Betingelserne for fri eller lempeligere Indførselsvilkaar, er aftaget, og Arbejdet paa Foraarsvarerne omkring Nytaar kommer igang.

I den seneste Tid er der fra flere Sider rejst Vanskeligheder med Kompensationssystemet, og der har i den Anledning været forhandlet om at forlade Kompensering, og, i Lighed med Cigar- og Tobaksindustriens Importregulering, gaa over til et Kontingenteringssystem, hvorefter der gives Tilladelse til Indførsel af et bestemt Kvantum Fodtøj, saaledes at Kravet om Kompensation bortfalder.

Denne Forandring har Skotøjsindustrien i Principet tiltraadt.

Reguleringen af Importen vilde derefter blive foretaget i Henhold til Importens Størrelse i 1913, som var ca. 300 000 kg, med et Tillæg for Befolkningstilvæksten af 20 pCt. altsaa 360 000 kg Fodtøj, hvilket svarer til 600 000 Par eller 50 000 Par pr. Maaned.

Dette Kvantum vilde saa være at fordele mellem Importørerne i det Forhold, de har importeret i 1921, og Importørerne kan da indføre fra hvilket Land, de ønsker.

Ved denne nye Ordning vilde opnaas, at samtlige udenlandske Eksportører af Skotøj stilles lige med Hensyn til Importmulighederne her til Landet, og Grundlaget for, at et enkelt Udland skulde føle sig forfordelt, vilde dermed være bortfaldet.

Endelig skal kun bemærkes, at den Frygt, man fra visse Sider havde næret for, at Importreguleringen skulde medføre en Prisstigning — en Frygt, der bevirkede, at Fabrikanterne overfor Handelsministeriet har afgivet Løfte om, at dette ikke skulde ske — har vist sig at være ganske ugrundet, idet Priserne baade fra Fabrik til Detailhandler og fra Detailhandler til Forbruger er gaaet nedad siden Importreguleringens Ikrafttræden.

Det fremgaar af disse Udtalelser fra de to paagældende Industrier, at Systemet altsaa virker fuldt ud efter sin Hensigt, idet man selvfølgelig navnlig overfor Skotøjsimporten maa tage de særlige Forhold i Betragtning, som har foreligget, nemlig Nødvendigheden af at tillade de store Varepartier, som forelaa indkøbt eller i Ordre, indført. Herved vil Virkningerne overfor Skotøjsfaget selvfølgelig kræve noget længere Tid for at gøre sig gældende end overfor Cigarerne, hvor Forholdene overhovedet ligger noget mindre kompliceret.

Men som Hovedresultat kan det slaas fast, at det faktisk er lykkedes at komme den indenlandske Produktion til Hjælp i en fuldkommen abnorm Situation. Ikke alene er det lykkedes *at afværge det totale Sammenbrud,* som truede disse Produktioner, men allerede nu *at sikre mange Hundrede arbejdsløse Arbejdere Genantagelse.*

Visse Ændringer har det været nødvendigt at gennemføre i Lovens Praktisering af Hensyn til Forholdene udadtil, men de Farer, man mente vilde true udefra, synes hermed ogsaa lykkeligvis afbødet. Naar Forholdene da ligger saaledes, at den gennemførte Importregulering *ikke* vil genere vore Eksportinteresser og ikke Forbrugerne (gennem Prisforhøjelser), skulde man ikke synes, at nogen kunde have noget at indvende mod, at man herigennem gavner den indenlandske Produktion og det indenlandske Arbejde.

Den nye Lærlingelov.

Foredrag holdt i Industriforeningen den 9. Oktober 1922 af Direktør *Gunnar Gregersen.*

Det er ikke i Forventning om at hoste Laurbær, at jeg har paataget mig at tale den nye Lærlingelovs Sag — et Foredrag af mig *maa* nemlig selvsagt blive, ikke alene et Indlæg i Debatten om: Lov om Lærlingeforholdet af 6. Maj 1921, men i alt væsentligt ogsaa et Defensorat for denne overfor skarpe Angreb fra adskillige Kanter. Loven tør jo ikke siges at have haft mere end en højst behersket Publikumsukces. Fra visse Sider angribes den som en ikke nær tilstrækkelig vidtgaaende Beskyttelseslov for Lærlingen, medens den fra anden Side betragtes som endnu en Byrde for og endnu et generende Baand paa Erhvervslivet.

Overfor disse modstaaende Opfattelser vil jeg gerne have Lov til først at pege paa, at det jo som Regel vil være saaledes med den lange Række af Love og Bestemmelser, som har afløst forrige Aarhundredes »Manchesterfrihed« indenfor Erhvervslivet: Ingen af de modsat interesserede Parter føler sig fuldt ud tilfredsstillede.

Afgørelsen af, hvorvidt Lærlingeloven er, som den skal være, vil afhænge af Synspunktet, hvilket *Vurderingsprincip* man anlægger. Jeg anlægger for mine Betragtninger det, at en Lærlingelov maa være en Beskyttelseslov for Lære*forholdet* — Mesterlæren. Og mit Vurderings*motiv* er: at Mesterlæren er saa værdifuld for vor Produktion og derigennem for Samfundet, at dette saa langt fra at hemme den bør bringe endog ret vidtgaaende Ofre for at opretholde Mesterlæren.

Det er jo bekvemmest for mig som Foredragsholder at antage dette sidste som Aksiom. Om noget Bevis for Rigtigheden af Paastanden kan der ikke være Tale i denne Sammenhæng, bl. a. fordi der er dem, der meget stærkt bestrider hele det System, hvorpaa vort Næringsliv er bygget op. Men indenfor de Rammer, vort Produktionsliv nu engang er organiseret efter, vil utvivlsomt intet andet Uddannelsessystem som Mesterlæren — suppleret og kompleteret ved Tekniske Skoler saavel som ved Fagskoler — være i Stand til at give en for Erhvervslivet egnet all-round Uddannelse af Lærlinge. Jeg forudskikker, at jeg ved Mesterlæren i denne Sammenhæng forstaar Uddannelsen af Haandværkerungdommen hos Læremester (hos Haandværker eller i Fabrik, paa Værksted og under det daglige Livs Vilkaar) i Modsætning til den Uddannelse, der foregaar paa Værkstedsskoler med Øvelsesopgaver etc.

Naar jeg uden at kunne bevise mener at kunne sandsynliggøre den nævnte Paastand, saa ligger dette i, at jeg vil kunne dokumentere, *at* hvor man ikke har Mesterlæren (saaledes som Tilfældet er i De Forenede Stater og en lang Række sydamerikanske Republiker), har man gjort sig store Anstrengelser for at skabe den. Mesterlæren er med andre Ord ikke en Slendrian, der kun tolereres, hvor den er, end ikke en ærværdig Tradition, man lader staa. Hvor man er uden Tradition, søger man den tilvejebragt. Ogsaa saadanne Steder som Amerika betragtes den som den bedste Uddannelsesform. Jeg kunde, hvis det ikke vilde føre for vidt, citere De Forenede Staters højeste Autoritet paa Uddannelsesomraadet, Commissioner Claxton, med hvem jeg havde Lejlighed til at drøfte *Mesterlæren* ctr. Lærlingeskoler for 2½ Aar siden under et Beøg i Washington. Hans Standpunkt var det anførte.

Dernæst *at* saadanne Steder, hvor man i en vis Periode var gaaet bort fra Mesterlæren og havde prøvet at erstatte den udelukkende eller væsentligst ved Skoleuddannelsen, f. Eks. Frankrig efter 70erne, har man daarlige Erfaringer: Lærlingeskolen har givet Skuffelser, og man har igen forladt denne Form for atter at søge Mesterlæren.

Og endelig, *at* i saadanne Lande, hvor man driver en aktiv Haandværkerpolitik, indgaar Stimuleringen af Tilgang af Lærlinge til Mesterværkstederne som en ganske selvfølgelig Del af Bestræbelserne for at fremme Haandværk og mindre Industri, hvilket giver sig Udtryk f. Eks. i Sverige i Understøttelse til Læremesteren og i Tyskland i kraftig Agitation for Tilgang af Lærlinge til Mesterlæren, dels i Skolerne (f. Eks. i München), dels gennem de fortræffelige moderne Berufberatungsstellen (Prøjsen).

Ved Bedømmelsen af Lærlingeloven, eller som dens officielle Navn er: Lov om Lærlingeforholdet af 6. Maj 1921, mener jeg altsaa, at man bør bruge dens større eller mindre Egnethed til at styrke Mesterlæren som Værdimaaler. Det er nu let sagt; men nogen let Opgave vil det imidlertid ingenlunde være. Thi ene at bedømme Bestemmelserne efter, hvor upopulære de er indenfor Mesterkredsen, er jo næppe nok. Det nytter ikke at lukke Øjnene for, at der er tvende Parter om at slutte Lærlingekontrakten. En egnet Lærlingelov maa *ogsaa* tage Sigte paa at gøre Læreforholdet saa tiltalende som muligt for Lærling, Forældre eller Værge.

Tiden vil nu vise, hvor meget Lovens Bestemmelser vil føles som et generende Baand for Mesteren. Jeg tror, man har overdrevet dette. At den skulde have virket stærkt animerende for Tilgangen til Haandværket, er der paa den anden Side ingen, der tror. Men afskrækkende for Ungdommens Lyst til at gaa i Lære kan Loven heller ikke siges at være.

Men som sagt, om nogen væsentlig Gêne for Værkstedet — Mesteren — vil der, mener jeg, næppe kunne blive Tale. Den nye Lærlingelov vil, tror jeg, kunne danne et godt Grundlag for Mesterlærens fortsatte Trivsel, og jeg støtter denne min Opfattelse paa:

at Loven af 1889, den gamle Lærlingelov — som Loven om Lærlingeforholdet af 6. Maj 1921 har afløst — fra alle Sider blev betragtet som en i det store og hele god Lov, under hvilken Lærlingeforholdet havde udviklet sig særdeles tilfredsstillende. Den gamle Lov var paa en Række Punkter ganske umoderne (bl. a. Principet, at kun bunden Næring behovede at antage Lærlinge paa Kontrakt), ligesom den paa enkelte andre Punkter trængte til Rettelser og Udvidelser. Derfor revideredes den.

Og *at* denne »Revision« — Loven om Lærlingeforholdet af 6. Maj 1921 — bygger paa den gamle Lærlingelovs Principer og kun har principielt betydningsløse Afvigelser fra denne — nærmest nødvendige Rettelser.

Jeg venter mig ikke sidste saa let godkendt. Der vil, som det ses, med tilsyneladende Ret kunne anføres en hel Del Bestemmelser: Sygeforsikrings-, Arbejdstidsbestemmelser etc. etc., som kunde synes at modsige mig. Heroverfor vil jeg sige, at de paagældende Bestemmelser jo er en simpel Konsekvens af den sociale Lovgivning, vi siden 1889 har faaet. Og der er næppe nogen, der vil paastaa, at denne Udvikling vilde kunne »revideres« eller fraviges gennem en ny Lærlingelov. Naar der overhovedet skulde røres ved Lærlingeloven, maatte det blive nødvendigt at føre den à jour paa den sociale Lovgivnings Grundlag, og udover dette er der intet sket, i hvert Tilfælde intet af Betydning. Nej bortset fra den foran anførte Afvigelse vil en Gennemgang af Loven af 6. Maj 1921 hurtigt vise, at den i alt væsentligt hviler paa de ved Loven af 30. Marts 1889 knæsatte Traditioner — blot bortset fra et Par særlig motiverede Bestemmelser og den meget nødvendige føren-à-jour, da Udviklingen i de 30 Aar, Loven har eksisteret, paa enkelte Punkter ganske er løbet fra den — en Paastand, jeg skal søge at dokumentere ved kort at gennemgaa Lovbestemmelserne og dvæle ved Hovedforskellene.

Den første er *Rammerne*. Den gamle Lovs Begrænsning af sine Bestemmelser til kun at gælde Erhverv med bunden Næring er bortfalden! Man vil derfor ikke mere se det Særsyn, at en stor Installationsforretning f. Eks., der baade har Elektrikerlærlinge og Smedelærlinge, for de sidstes Vedkommende efter Loven skulde have Kontrakt, men ikke behøvede det for de førstes Vedkommende. Denne Begrænsning er bortfalden.

Den nye Lærlingelov paabyder enhver, der antager sig Umyndige til Oplæring — og her ses kun bort fra Afskrivere, Telefonpasning, Piccolos og Landbrug o. s. v. — hvad enten den paagældende er Haandværker, Fabrikant, Handlende eller det er en Andels- og Forbrugsforening, Beværter eller anden Næringsdrivende — at have Uddannelsesforholdet ordnet ved Kontrakt efter Lærlingeloven. I det Cirkulære, som Ministeriet udsender om Spørgsmaalet, hedder det: »Under Udtrykket anden Næringsdrivende omfattes bl. a. Vognmænd, Speditører, Vekselerere og Indehavere af Bank, Forsikrings- og Entreprenørvirksomheder« — altsaa ret omfattende.

Selv om det nu ikke er en Fordel for Industrien — hvilket det forekommer mig at være — at ogsaa disse sidste Fag kommer under Lærlingelovens Omraade og Bestemmelser, saa er det sikkert rimeligt, set fra et Samfundssynspunkt, at en ung Fyr, der antages som Kontorlærling, skal »sikres« i det Omfang, som Loven foreskriver, hvilket vil sige, at det skal sikres, at han lærer sit Fag (Kontorfaget eksempelvis) derved, at han beskæftiges med dette og ikke ved andet Arbejde, og uddannes saaledes, at han ved Læretidens Ophør vil kunne aflægge en Læreprøve med en saavel skriftlig (teoretisk) som praktisk Del. Man har med andre Ord som Probérsten for Uddannelsen sat en saadan Læreprøve, og er en Læremesters »Vejledning« af den Art — Lud og koldt Vand — at det unge Menneske efter Læretidens Ophør uden egen Skyld er under det ved Læreprøven fastlagte Lavmaal, saa *kan* Læremesteren dømmes ved Voldgift til en Erstatning. Princlpet er altsaa dette — fælles for alle Fag — at unge Mennesker skal beskæftiges saaledes, at de lærer et *Fag*. Denne Bestemmelse — Lovens § 11 har vakt megen Uvilje — men det er næppe de protesterende klart, at det i alt væsentligt er den gamle Lærlingelovs § 10.

Loven gaar dernæst — til Forskel fra tidligere — saa vidt, at det *paalægges* Læremesteren at holde Lærlingen til Undervisning i en teknisk Skole (eller Handelsskole) — ikke at betale Omkostningerne derved. Dette Paabud er noget nyt! Men større Forandring i Praksis har det ikke gjort. Jeg har undersøgt, hvorledes Forholdet var i Kjobenhavn før Lovens Ikrafttræden, og det har vist sig, at i langt det største Antal Tilfælde *er* det Mesteren, der har betalt Skolepengene.

En anden Forskel er, at den nye Lov »værner« Lærlingen derved, at han ikke mere er underlagt Hustugten. Jeg ved ikke af, at de unge Mennesker har været mishandlet — kender intet Tilfælde; men jeg anser iøvrigt Bestemmelsens Bortfald — der er jo ingen ny Bestemmelse indført — for betydningsløs.

Yderligere paalægges det Mesteren at værne Lærlingen moralsk og holde ham sygeforsikret (ulykkesforsikret skal han jo være efter Loven).

De nye Lærekontrakters Affattelse har ført til den Misforstaaelse, at det er paalagt Læremesteren — foruden Betalingen i den tekniske Skole — at afholde Udgifterne til Tegnerekvisiter etc. etc. Denne Misforstaaelse er rettet derved, at det er fastslaaet, at Lærekontraktens Form kun tilstræber at faa det paa det rene, hvilken af Parterne der skal betale disse, enten Læremesteren eller Lærlingen. I sidstnævnte Tilfælde udstreges blot den Del af Kontrakten, hvor Omkostningerne ved Anskaffelsen af Læremidler til den tekniske Undervisning omhandles.

Et andet Forhold, der har givet Anledning til Misforstaaelse, er Sygekasseforholdet. Loven paabyder Læremesteren at holde Lærlingen i en anerkendt Sygekasse. Tages nu en ganske almindelig Sygekasse, vil det føre til, at Lærlingen, naar han er sengeliggende, foruden Lægehjælp og Medicin yderligere oppebærer Dagpenge, hvis intet andet er aftalt. Efter Loven skal han nu tillige have sin Løn. Han faar med andre Ord baade Dagpenge og Løn. *Men der er saavidt vides intet til Hinder for en Ordning med Sygekassen, hvorefter Læremesteren, da han betaler Lærlingen Løn under Sygdommen, faar Dagpengene udbetalt,* eller ogsaa, *at der træffes et særligt Arrangement med Sygekassen (paa Grundlag af et lavere Bidrag),* saaledes *at der i Tilfælde af Lærlingens Sygdom kun udredes Lægehjælp og Medicin, men ikke Dagpenge.* At Lærlingen fik baade Dagpenge og Løn maatte jo siges at være en Urimelighed.

(Fortsættes.)

Kvælstofindustriens nuværende Stilling.

En fremragende tysk Elektrokemiker, Direktør Johs. Hess i München, holdt i Sommer ved et stort Møde for tyske Elektroteknikere et indholdsrigt Foredrag om Anvendelsen af elektrisk Energi i Industrien, særlig i den kemiske Industri. Foredraget blev trykt dels i »Elektrotechnische Zeitschrift«, dels i »Die Chemische Industrie«, og derfra skal vi her gengive, hvad der deri meddeltes om den seneste Udvikling af Kvælstofindustrien, og særlig om Tysklands Ydeevne og Produktion.

Som velkendt er det i Øjeblikket Ammoniak-Syntesen, d. v. s. Foreningen af Luftens Kvælstof med Brint, der har den største Interesse blandt de mange forskellige Løsninger, som Problemet: Kvælstof fra Luften, har fundet hidtil. Og velkendt er det ogsaa, at den førende er den Metode, der skyldes de tyske Kemikere *Haber* og *Bosch* og som i den største Stil er ført ud i Praksis paa Badische Anilin- u. Sodafabriks mægtige Anlæg i *Oppau* og *Merseburg*. Disse Fabriker arbejder i det væsentlige saaledes: I store Forbrændingsanlæg arbejder man med Kul, Koks, Luft og Vanddamp. I et Anlæg forbrænder man Kul (Brunkul) med Luft og faar en Generatorgas, der bestaar af 30 pCt. Kulilte og 67 pCt. Kvælstof; i et andet Anlæg forbrænder man Koks med Vanddamp til Vandgas, der indeholder 50 pCt. Brint og 40 pCt. Kulilte. Disse to Gasarter, Generatorgassen og Vandgassen, blandes nu i Forholdet 1 : 2; og denne Blanding ledes saa sammen med mere Vanddamp henover et kalolytisk virkende Stof, en Blanding af Jern- og Kromilter, der bevirker, at Gasblandingen ved Ophedning omdannes til en Blanding af Kvælstof, Brint og Kulsyre. Ved Sammenpresning til ca. 25 Atmosfærers Tryk og Udvaskning med Vand fjernes Kulsyren. Rester af Kulilte fjernes ved at lade Luftblandingen strømme gennem en Kobbersaltopløsning, og saa har man tilsidst en Blanding af Kvælstof og Brint alene, og netop i det rette Forhold, hvori de er i Stand til at forene sig til Kvælstofbrinte eller Ammoniak. I særlige Katalepatorovne, ved et Tryk af 200 Atmosfærer og ved en Opvarmning til 500° C., foregaar saa denne Forening; under stærkt Tryk (ogsaa ved 200 Atm.) ledes Ammoniakluften i Vand og giver et Ammoniakvand med 25 pCt. (det vi i daglig Tale vil kalde meget stærk »Salmiakspiritus«). Heraf fremstiller man saa paa de store tyske Værker de forskellige Produkter for Landbrug og Industri: enten ved direkte Tilsætning af Svovlsyre, *Svovlsur Ammoniak* (Ammoniumsulfat), eller i større Stil: Ammoniakvandet omdannes først ved Tilsætning af Kulsyre til kulsur Ammoniak, og dette giver saa ved Behandling med Gips (der er svovlsur Kalk) det svovlsure Ammoniak. Ved Ophedning af kulsur Ammoniak i Autoklaver fremstiller man ogsaa i stigende Mængder det meget kvælstofrige og derfor værdifulde Gødningsmiddel *Urinstof*. Endelig — og særlig til industrielle eller militære Formaal — forbrænder man ogsaa Ammoniaken til Salpetersyre.

Metoden forbruger betydelige Mængder af Kul og Koks; der foreligger ingen helt sikre Meddelelser om hvor meget, men der angives imellem 6 og 12 kg Kul for hvert kg Kvælstof, der indvindes fra Luften. Under de forhaandenværende vanskelige Kulforhold i Tyskland har man da ogsaa foreslaaet, og Direktør Hess gør sig stærkt til Talsmand derfor, at fremskaffe Brinten, der skal bruges, ikke ved Hjælp af Koks og Vanddamp, men ved Elektrolyse af Vand; og den elektriske Kraft mener man kan faas fra Vandkraftanlæg.

I andre Lande har, som man ogsaa forlængst ved det, den Haber'ske Metode faaet baade Efterlignere og Konkurrenter. I U. S. A. og i England arbejder man med Metoder, der i det væsentlige støtter sig til den tyske. I Amerika er der af de to store Selskaber, General Chemical Co. og Solway Process Co., grundet en *Atmospheric Nitrogen Corp.*, som arbejder i det store og hele parallelt med Haber-Bosch, dog kun med 100 Atm. Tryk. Og noget lignende gælder de engelske Anlæg: *Synthetic Ammonia & Nitrates Ltd.*, Birmingham on Tees, der er grundet af Brunner, Mond & Co.

I Frankrig er *Georges Claude* gaaet sin egen og dristige Vej, den han bl. a. ogsaa i Kjøbenhavn, ved et Møde i Danmarks naturvidenskabelige Samfund sidste Vinter, gjorde Rede for. Haber har patenteret sin Metode saaledes, at han arbejder »ved meget høje Tryk, fra 100 Atm., hensigtsmæssigt fra 150 til 250 Atm. og mere«. Claude gaar langt højere op, hans Patent beskytter hans Metode, »ved et Tryk fra 400 til 2000 Atm., ved 500 til 700° C«. Han opnaar ikke blot herved at faa sin Metode befriet for Habers Patent-Dækning, men først og fremmest naar han et langt større Udbytte: Ved Habers Tryk faar man nemlig ikke mere end 6 pCt. af Kvælstof-Brint-Blandingen omdannet til Ammoniak, ved Claudes Anvendelse af 1000 Atm. faar man derimod 25 pCt., og ved Indskyden af fem Ovne, den ene bag den anden, faar Claude den største Del af Blandingen omdannet. Brugen af det vældige Tryk er selvfølgelig dristigt og rummer visse Farer. Men det meldes om Claudes Anlæg i Montereau i Frankrig, som allerede opviser Elementer, Fabrikationsenheder, der hver kan yde pr. Dag 5 Tons Ammoniak, at de udmærker sig ved baade fin Enkelthed og ved fuld Sikkerhed (Badisches Ovnenheder yder i Oppau 20 Tons pr. Dag, og selvfølgelig er det i hvert Fald hidtil disse Anlæg, der i Produktion er naaet videst; men det er muligt, at Claude inden længe har indhentet dem).

Med Hensyn til det vigtige Spørgsmaal om Verdensforsyningen med Kvælstof i bunden Form, til Anvendelse i Landbrug og Industri, maa det siges, at det ialt væsentligt er løst, og det saaledes, at Produktionen af Chilisalpeter allerede føleligt kan mærke det. Om derimod de tyske Værker og Anlæg er i Stand til i de nærmeste Aar at forsyne andre Lande end Tyskland selv med Kvælstofforbindelser er en meget tvivlsom Sag. Tyskland forbrugte af Plantenæring (Kunstgødning) i de senere Aar følgende Mængder (i Tons):

	Kvælstof i Kvælstofgødninger	Fosforsyre i Fosfater	Kali
1913	210 000	630 000	557 000
1917	92 000	325 000	779 000
1918	115 000	231 000	670 000
1919	159 200	147 000	756 000
1920	212 000	268 000	578 000

(Kvælstoffet blev før Krigen fremskaffet gennem et Forbrug af ca. 94 000 T. Chilisalpeter, 6000 T. Norgessalpeter, 95 000 T. Svovlsur Ammoniak (fra Gas- og Koksværker) og 8000 T. Kalkkvælstof).

Man vil se, at Forbruget af Kvælstofgodning nu er i Højde med Forbruget før Krigen: derimod er Forbruget af Fosfater stadig langt under det tidligere — en Følge af Tysklands vanskelige Importforhold. Og heri ligger en stor Vanskelighed, som sætter en Grænse for Tilførslen af Kvælstof til Jorden. Paa den ene Side er der Tyskland over en Række Forsøg i Gang for at udfinde, hvor hojt op man kan gaa i Tilførsel af Kvælstofgodning, med stadig Fordel; man ved fra Belgien, hvor der tilføres mere end 60 pCt. Gødningsstoffer end i Tyskland, og langt mere end her i Danmark, at dette lønner sig. Men hvor langt op man kan gaa, saa Udbyttet vokser proportionelt med Tilførslen, er endnu ikke helt givet, men Forsøgene taler dog tydeligt om, at Tyskland maa og kan bruge langt mere Kvælstof end før — og især nu for Tiden, da Tilførslen af Staldgødning ikke er saa stor som før. Men saa melder Vanskeligheden med Fosfor-Forsyningen sig; til en bestemt Kvælstofmængde skal svare en bestemt Fosfatmængde; og denne er det adskilligt vanskeligere at faa fat paa.

Men trods dette regner man i Tyskland i Øjeblikket med, at i Løbet af nogle Aar maa — om Forholdene i Riget tillader det — Kvælstofforbruget sættes væsentligt op; og dette vil medføre den Mulighed, at Tyskland vil kunne opnaa et saa øget Høstudbytte, at det langt bedre end hidtil vil kunne blive selvforsynende. Og i sagkyndige Kredse regner man, alle Forhold taget i Betragtning, baade Nedgangen i naturlig Gødning og i Fosfattilførsel, med, at der skal bruges aarlig ca. 500 000 Tons Kvælstof. Til Dækning heraf har man for Tiden følgende Anlæg:

Haber-Bosch Anlægene, Ydeevne		300 000 Tons
Kalkkvælstofværkerne,	—	70 000 —
Koks- og Gasværker	—	90 000 —
		460 000 Tons

Regner man heraf ca. 60 000 Tons til Industriens Forbrug, bliver der ca. 400 000 T. tilbage; det vil sige, at der snarere bliver Brug for Import af Kvælstofforbindelser, event. Udvidelser af de bestaaende Anlæg — end der bliver Mulighed for Eksport fra Tyskland til de omliggende Lande.

Mindre Meddelelser.

Kapital, Kurser og Udbytter i den tyske kemiske Industri.

Om tysk Industris øjeblikkelige Stilling faar man et godt Begreb ved at betragte et Par af de kæmpemæssige Farvefabriker i Sydtyskland, f. Eks. Badische Anilin & Sodafabrik i Ludwigshafen og Hoechster Farbwerke. Begge disse Fabriker har forøvrigt ligesom Firmaet Friedr. Bayer & Co., Lewerkusen, en Kapital paa 470 Mill. Mark, som nu netop fordobles til 940 Mill. Mark, en Udvidelse, der dog ingenlunde holder Maal med Markens Værdifald, idet Marken i Juli Kvartal er falden fra en Værdi af ca. 1,10 Kr. pr. 100 Mark til ca. 0,2 Kr., altsaa til under 1/6.

Dette giver sig Udtryk i, at Kurserne paa Badische er stegne fra ca. 800 til ca. 1600 paa Berlins Børs, medens Hoechster er gaaet fra ca. 700 til ca. 1300. Regnes disse Kurser om i danske Kroner, betyder det, at Aktierne i disse fineste tyske Fabriker i danske Penge kan købes for 4—5 Kr., medens de endnu for et Kvartal siden stod i en Kurs af 7—8 Kr.

Disse Firmaer betalte et Udbytte af 30 pCt. for 1921, men det betyder jo ikke meget nu, idet det efter en Kurs af rundt 1500 ikke svarer til mere end 2 pCt. Og absolut set medgaar der til Forrentningen af hvert Selskab kun 141 Mill. Mark, hvad der efter Dagskurs ikke betyder 1/4 Mill. Kr. Saadanne Forhold fortæller maaske allerbedst, hvorfor tyske Fabriker er vanskelige at konkurrere med.

Et andet Forhold, som ogsaa spiller ind, er Afskrivningerne. Vil en tysk Fabrik nøjes med at afskrive sædvanlige 10 pCt. p. a., da betyder det praktisk talt ingen Udgift i Forhold til Anlægets Værdi, og selv om det er Selvbedrag, er der ikke Tvivl om, at adskillige tyske Virksomheder paa denne Konto er blevne farlige Konkurrenter, tilmed da den af skattemæssige Grunde tilladte Afskrivning langt fra har holdt Trit med Markens Fald.

Argentina som Marked.

Efter en Række samstemmende Meddelelser bedrer Forholdet sig i Argentinas Erhvervsliv, ikke i rivende Fart, men jevnt og stadigt. Importen af Varer fra Evropa er da ogsaa i Stigning, selv om den nordamerikanske Konkurrence er saare stærk. De evropæiske Lande, der især hidtil har evnet at gøre sig gældende i Argentina, er England og Belgien; dette lille, flittige Lands ekspansive Evne er al Beundring værd. Jernbanemateriel, Maskiner, Værktøj, Jernvarer i det hele finder god Afsætning derovre ikke mindst derved, at den argentinske Industri selv er under stærk Vækst og derfor har adskilligt Materiel behov. Særlig godt er Markedet for Værktøjsstaal. Et lille, ganske vist ret specielt Omraade, men hvor man skulde antage, at ogsaa Danmark kunde finde en Chance, er — Skosværte. I 1913 importeredes til Argentina 432 000 kg Skosværte i Dejgform, ca. 45 000 l i flydende Tilstand. I 1920 var Importen steget til henholdsvis 467 000 kg og 97 000 l. I 1913 leverede (af den faste Sværte) England 44 pCt., Tyskland 24 pCt. og U. S. A. kun 19 pCt. I 1920 er U. S. A.s steget til 49 pCt. og Englands til 48 pCt. Men efter baade amerikansk og engelsk Opfattelse kan det argentinske Marked aftage adskilligt mere; og selv produceres der forholdsvis lidt i Landet. I Buenos Aires findes kun 6 nogenlunde større Anlæg; og ingen af Raamaterialerne til Sværten findes i Landet selv. Dertil kommer, at Indførselstolden er ringe.

I det hele er det argentinske Marked bedre og mere købedygtigt end blot Befolkningstallet viser; der er ganske vist i Argentina kun en syv—otte Millioner Mennesker, men gennemgaaende er de forholdsvis mere købedygtige og i gode Tider købelystne, end Evropas Folk i hvert Fald nu er det. Tyskland ved selv-

følgelig ogsaa dette og har lagt stærkt an paa at genvinde sin ganske Position derovre; men mange Tegn tyder paa, at de tyske Priser *nu* har meget vanskeligt ved at konkurrere med de andre Landes. For nogle faa Maaneder siden ankom der til Buenos Aires i Løbet af fire Uger 13 Skibsladninger af forskellige tyske Varer; men nu er Importen af dem stærkt vigende, især i de større Artikler. Grunden hertil er imidlertid ikke blot Priserne, men ogsaa at den tyske Leveringstid nu er for lang, idet de tyske Fabriker ligger inde med for mange Ordrer til de gamle, lavere Priser. Saaledes skulde de argentinske Statsbaner fornylig bruge 50 Lokomotiver; men de 25 af dem skulde leveres meget hurtigt; da Tyskland ikke var i Stand dertil, gik hele Ordren dem forbi og til Baldwin Locomotive Works i U. S. A.

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Elektriske Artikler til Peru.

Ifølge en i »Manchester Guardian Commercial« offentliggjort Indberetning vil den Omstændighed, at den peruanske Regering har taget Bestemmelse om at nationalisere Vandkraften i Peru, give Stødet til en omfattende Efterspørgsel efter elektriske Artikler af enhver Art.

Der udfoldes stor Iver med Hensyn til Anmodning om Kraft til Industrierne, og der ventes at blive placeret store Ordrer paa Motorer, Generatorer etc. til Brug i Minerne, Tekstilfabrikerne m. v. Til Lys og Kraftanlæg i de større Byer som Lima, Arequipa og Cuzco kan store Bestillinger ventes, og adskillige store Industrivirksomheder paatænker saadanne Udvidelser af Anlægene, som vil fremkalde en stærk Efterspørgsel efter elektriske Artikler af enhver Art, saa meget mere som Beholdningerne i Peru af disse Artikler næsten er udtømte.

Fra Biblioteket.

Biblioteket er aabent Hverdage Kl. 10—10, Søndage 10—4.

Følgende Bøger er nylig indgaaede:

1. Stammhammer, Jos. Bibliographie der Sozial-Politik. I—II. Jena 1896—1912.
2. Trommsdorff, P. Verzeichnis der bis Ende 1912 an den technischen Hochschulen des deutschen Reiches erschienenen Schriften. Berl. 1914. 191 S.
13. Egerer, H. Ingenieur-Mathematik. I—II. Berl. 1913.
30. Planck, Max. Einführung in der Theorie der Elektrizität und des Magnetismus. Leipz. 1922. 205 S.
34b. Ephraim, Frz. Anorganische Chemie. Dresd. 1922. 727 S.
34. Cohen und Schut. Piezo-Chemie kondensierter Systeme. Leipz. 1919. 450 S.
34b. Leimdörfer, J. Kolloide Lösungen. Augsb. 1921. 107 S. Tvl.
69. Weyrauch, Rob. Die Technik. Stuttg. 1922. 280 S. Tvl.
72. Düsing, K. Einführung in Mathematik u. Mechanik für Werkmeister, Monteure usw. Leipz. 117 S.
84. Haupt, P. Kugellager und Walzenlager. Münch. 1920. 199 S. Tvl.
87. Hilliger. Die Bestimmungen über die Anlegung, Genehmigung und Untersuchung der Dampfkessel in Preussen. Münch. 1920. 258 S.
90. Bethmann. Die Hebezeuge. 6. Aufl. Braunschweig 1922. 613 S.
98. Normer for Prøver med Dampkedler, Dampmaskiner og Forbrændingsmotorer. Kbhvn. 1921. 61 S. Tvl.
98. Sonntag, Rich. Über die Entwicklung und den heutigen Stand des deutschen Luftschiffhallenbaues. Berl. 1913. 178 S. Tvl.
98. Normer for Jernbetonkonstruktioner. Kbhvn. 1921. 31 S.
99. Hohlfeld, T. Das Kabel im Brückenbau. Berlin 1913. 127 S.
102. Schubert, E. Katechismus für den Bahnwärter-Dienst. 14. Aufl. Berl. 1920. 155 S.
144. Vieweger, H. Aufgaben und Lösungen aus der Gleich- und Wechselstromtechnik. 7. Aufl. Berl. 1922. 302 S. Tvl.
199. Lertes, P. Die drahtlose Telegraphie und Telephonie. Dresd. 1922. 152 S.
130. Parnicke, A. Die maschinelle Hilfsmittel der chemischen Technik. 4. Aufl. Berl. 1922. 487 S.
130e. Fraenkel, W. Leitfaden der Metallurgie. Dresd. 1922. 233 S.
156. Löwe, F. Der Kraftwagen und seine Beziehung zur Strasse. Wiesb. 1913. 31 S.
177. Litinsky, L. Messung grosser Gasmengen. Leipz. 1922. 274 S.
204. Gerstung, Ferd. Bienenzuchtbetrieb in Frühtrachtgegenden. Berl. 32 S.
204. Weippl, Th. Der Bau des Bienenhauses. 3. Aufl. Berl. 1920. 100 S.
209. Gaucher, N., u. M. Hesdörffer. Praktischer Obstbau. 6. Aufl. Berl. 1922. 484 S. Tvl.
254. Forskrifter vedrørende Afløb fra Ejendomme. Kbhvn. 1918 31 S.
273. Diehl, K. Sozialismus, Kommunismus u. Anarchismus. 4. Aufl. Jena 1922. 451 S.
287. Ludvigsen, V., og H. Marcussen. Vejledning i Maskinskrivning. Kbhvn. 1914. 88 S.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN

· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 22 15. NOVEMBER 1922

Kravet om en aktiv Handelspolitik.

Interessante Diskussioner paa Rigsdagen.

SOM »Tidsskrift for Industri« allerede har gjort opmærksom paa, var Kernen i den nu overstaaede Krise med Hensyn til Importreguleringens Opretholdelse noget andet og mere end selve Spørgsmaalet om et ekstraordinært Værn for Skotøj og Cigarer, nemlig Spørgsmaalet om *vor Handelspolitiks hele Retningslinie.* Vi hilser med Tilfredshed, at det er lykkedes Udenrigsministeriet i Forbindelse med Handelsministeriet at bortrydde de ydre Vanskeligheder, der truede Importreguleringen, og ønsker at understrege, at Industrien i fuld Forstaaelse af Forholdene loyalt har bøjet sig for de Krav, der har maattet stilles til den for at føre Ordningen igennem. Men med ikke ringere Tilfredshed hilser vi, at den danske Rigsdag omsider for Alvor synes at beskæftige sig med det vigtige Problem, der indbefattes i Begrebet vor Handelspolitik.

Under Finanslovdebatten blev fra konservativ Side det Spørgsmaal rejst, om vor hidtidige Handelspolitik, der jo saa ganske afgjort har været præget af de økonomiske Idéer, som behersker Landbruget, har været til Gavn for Landbruget selv. Baade i Diskussionen om Toldspørgsmaalet og om Importreguleringen har det jo meget stærkt været fremhævet fra Landbrugets Side, at Forsøg fra dansk Side paa at føre en aktiv økonomisk Politik til syvende og sidst vilde falde tilbage paa Landbruget som den, der betalte Gildet. Lige som det i den snart ørkesløse danske Tolddebat er blevet fastslaaet, ganske vist uden Spor af Bevis, men med en saa meget større Fanatisme, at et Toldværn for Landets eget Arbejde nødvendigvis maa føre til Fordyrelse af alle Varer og dermed af Landbrugets Produktionsomkostninger, paa samme Maade er det nu i Diskussionen om Importreguleringen blevet en fuldkommen Trossætning fra Landbrugets Side, at saadanne ekstraordinære Foranstaltninger til Fordel for Landets industrielle Erhverv nødvendigvis maa føre til skæbnesvangre Gengældelsesakter fra Udlandets Side overfor vor Landbrugseksport. Kun ved at give andre frit Slag paa vort eget Marked, kun ved stadig at forholde os passive kan vi opnaa det Maal, Landbruget sætter sig — og som det ud fra sine rent erhvervsmæssige Synspunkter selvfølgelig har Ret til at sætte sig — nemlig at skabe sine Produkter fri Afsætning udadtil. Kun ved at vi selv holder vor Dør aaben, kan vi vente at finde aabne Døre ude omkring, saaledes som Hr. *Pinstrup* har udtrykt det.

Heroverfor mødte man nu med omfattende Materiale, der belyste, hvorledes just vor Landbrugseksport under den verdenspolitiske Udvikling, der er foregaaet siden Krigen, er bleven lukket ude fra det ene Marked efter det andet, eller i bedste Tilfælde er bleven hemmet og generet. Toldforhøjelser, Importforbud, administrative Foranstaltninger er i rigt Maal bragt i Anvendelse overfor vore Landbrugsvarer, naar de takket være deres Kvalitet og et energisk Arbejde endelig er kommet ind paa et nyt Marked. Det gælder i første Række Smør og Kreaturer, men ogsaa andre Artikler. Med andre Ord, den frie og uhindrede Afsætning, man eftertragter, er netop *ikke* opnaaet.

Men naar dette er Tilfældet, maa man ogsaa have Lov til at spørge baade Landbruget og sig selv, om Tiden ikke snart er inde til at forlade vor hidtidige negative Taktik og udstyre ogsaa

dansk Handelspolitik med det fornødne Forhandlingsgrundlag, der findes i en opportun Handels- og Toldpolitik?

Man har hermed taget netop det Sporgsmaal op, vi tidligere har henvist til, og som Ingeniør *Foss* allerede rejste i 1913, hvor han med Udgangspunkt i Forhandlingerne om en tysk-dansk Handelstraktat paaviste, hvor fuldkommen umuligt vi var stillet i slige Forhandlinger, simpelt hen fordi vi intet havde at handle med, eftersom vi jo paa Forhaand har givet alt fra os, som man kunde tænke sig, at Modparten ønskede at opnaa. Og dette til Trods for, at vi med vor store Købeevne burde sidde med endog særdeles gode Kort paa Haanden overfor Udlandet.

Det principielle i Sagen er saaledes stadig det samme, men rigtignok er Forholdene efter Verdenskrigen ændret yderligere i vor Disfavør. Ved de tysk-danske Forhandlinger i Aarene omkring 1908 kunde Landbruget med nogen Føje have hævdet, at Spørgsmaalet interesserede ikke saa stærkt, fordi Afsætningen iøvrigt laa nogenlunde fast og tilsyneladende var af stabil Karakter. Nu kan man desværre ikke hævde dette længere, og med hele den Aand, som nu præger den internationale Handelspolitik, er det blevet en bydende Nødvendighed for os at gøre vort Regnskab op og nøgternt at overveje, om vi virkelig har Raad til at fortsætte i den gamle Skure, om vi til Svar paa Udlandets Lukninger og Hindringer overfor vor Eksport kun har det ene, stadig at holde vore egne Døre vidt aabne, og tilmed højlydt at proklamere, at vi aldrig vil gøre andet? Almindelig Logik og da navnlig almindelig Forhandlingstaktiks mest simple Grundregler skulde synes tilstrækkelige til at besvare Spørgsmaalet benægtende, men ulykkeligvis er der jo ogsaa i dette Problem gaaet Principrytteri.

Rigsdagens Forhandlinger vil være kendt fra Dagspressen, men til Trods for Landbrugsministerens voldsomme Forsvar for den rene Frihandelspolitik og øvrige Indlæg i Debatten, bør det fremhæves, at Udtalelserne baade af Finansministeren, Udenrigsministeren og Handelsministeren vidnede om ubetinget Forstaaelse af Tidens Krav. Og paa Basis af øvrige Udtalelser, fremsat af Talere fra alle Partier, kan det slaas fast som et Skridt fremad, at den danske Rigsdag dog har erkendt, at det ikke kan nytte at affærdige vore handelpolitiske Problemer enten med et Skuldertræk eller med fuldkommen Ensidighed. Selv fra Venstres Side har der nemlig lydt Røster i denne Retning, og der er ingen Tvivl om, at man, hvis man gaar fra den officielle Landbrugspolitik ud til den menige Landbruger og spørger ham om, hvorledes han ser paa Sagen, da vil man møde Synspunkter, der faktisk underbygger Haabet om, at man dog, inden det er for sent, kunde faa løftet vor Handelspolitik ud af sit hidtidige Leje og afløst den negative Politik med en positiv. Landmanden, der i sine private Forhold jo er særdeles fortrolig med, at en stor Kobeevne ogsaa giver Rettigheder og Fordele, vil i Længden ikke lade sig holde hen med almindelige Talemaader om Idealisme og gamle Principer, naar han opdager, at det samme Udland, som Danmark er Storkunde hos, rent ud sagt sjofler hans egen Afsætning, frabeder sig hans Varer eller i bedste Tilfælde klemmer dem ned i Pris.

Netop som Aftager og Forbruger har den danske Landbostand udviklet et enestaaende System, hvori man har tiltvunget sig særdeles haandgribelige Fordele af sine Leverandører, og hvori man ikke har været bange for at akceptere en særdeles aktiv Forhandlingstaktik, idet man selv har startet sine Indkøbsforretninger, sine egne Fabriker o. s. v. Alt dette er tilstrækkelig kendt, og selv om Bevægelsen sikkert hist og her har skudt over Maalet, synes det i Længden at være saare vanskeligt at forene Landbrugets fra Fædrene nedarvede ydre Handelspolitik med de Maal og Forhandlingsmetoder, som Landbruget i sit praktiske daglige Arbejde følger.

Uden at hengive sig til overdrevne Illusioner er man derfor sikkert berettiget til at nære Forhaabninger om, at den paabegyndte Diskussion om disse store, vigtige Problemer maa føre til et heldigt Resultat. Vi er dog alle Børn af samme Land, og alle Erhverv arbejder i samme Samfunds Tjeneste. Hvis man nu ved en nøgtern Vurdering af de faktiske Forhold ogsaa fra yderliggaaende Landbrugsside vil komme til den Erkendelse, at heller ikke i Forholdet udadtil kan noget Erhverv være »sig selv nok«, men navnlig dèr maa der en samlet Fællespolitik til for at skabe det størst mulige Udbytte, saa vilde midt i en mørk og saare skæbnesvanger Tid for vort hele Erhvervsliv meget være naaet. Thi da vilde den Dag næppe være fjern, da Danmark ikke længere, takket være indre Modsætninger, Smaalighed og Skinsyge lod sig udbytte og sjofle udefra, men kunde frigøre sine økonomiske Kræfter til Løsning af de store Opgaver, der ligger for.

Den nye Lærlingelov.

Foredrag holdt i Industriforeningen den 9. Oktober 1922 af Direktør *Gunnar Gregersen.*

(Sluttet.)

I en lang Række Paragrafer fastslaas det, hvorledes det har sig med Kontraktens Ophor. Jeg forudskikker, at en Lærlingekontrakt altid *kan* loses ved gensidig Forhandling. I nogle Tilfælde bortfalder den ganske automatisk, idet det gælder for begge Parter, at »Dod og Dom« — om jeg saa maa sige det — gør, at Kontrakten bortfalder. Yderligere kan Parterne anklage hinanden og kræve Kontrakten hævet, f. Eks. i Tilfælde af væsentlig Misligholdelse, Forretningens Karakters Ændring, Bortflytten til en anden Kommune o. s. v. o. s. v. — Jeg skal lige citere disse Paragrafer. De trænger ikke til videre Kommentarer.

De Tilfælde, hvor Lærekontrakten bortfalder, omhandles i §§ 14 og 15, og er folgende:

1) Naar Læremesteren er dod.
2) Naar hans Bedrift er hævet eller standset paa Grund af Konkurs eller anden Aarsag længere end 2 Maaneder,
 eller
3) i Tilfælde af, at Lærlingen er løbet af Lære, og Mesteren ikke inden 14 Dage har gjort Skridt til at kræve Lærlingen tilbage.

 Endvidere bortfalder Lærekontrakten:

4) Saafremt Læremesteren 2 Gange i Løbet af 10 Aar ved Voldgift er tilkendt Erstatning til en Lærling for at have ladet det mangle paa tilbørlig Omhu for Uddannelsen (se § 15, sidste Stykke).

Lærlingen har dernæst Ret til at forlange Lærekontrakten ophævet, bl. a.:

1) Naar Mesteren dømmes for en i den offentlige Mening vanærende Handling (at han ved Voldgift dømmes til at erstatte en Lærling for at have ladet det mangle paa tilbørlig Omhu for hans Uddannelse er ovenfor nævnt).
2) Naar Læremesteren paa væsentlige Punkter har brudt Kontrakten.
3) Naar han flytter over i en anden Kommune (se dog § 17, 4, Slutningen, der meddeler, at Kjøbenhavn og Omegn i denne Henseende er et).
4) Eller han i over 3 Maaneder er fraværende fra sin Forretning uden at sørge for Lærlingens Oplæring ved faglig uddannet Person.
5) Yderligere kan en Lærling, der ved Sygdom eller af anden Grund mister Evnen til at opnaa Uddannelse i Faget eller ved Lægeattest dokumenterer, at det vil medføre Fare for hans Liv eller Helbred at fortsætte Uddannelsen, kræve Lærekontrakten hævet.

 Det samme kan en kvindelig Lærling, der bliver gift, eller en kvindelig Lærling, der har Ophold hos en gift Mester, naar dennes Hustru dør, eller Samlivet med hende ophører.

I alle andre Tilfælde kan Lærekontrakten hæves ved Forhandlinger Parterne imellem, eventuelt under Udredelse af Erstatning. Opnaas der ikke Enighed, træffer en Voldgift (§ 20) Afgørelsen.

Til at føre Forsæde i en saadan Voldgift udpeger Stedets Øvrighed en fast Formand. Voldgiftens Kendelse eksekveres efter de for Domme gældende Regler.

De Tilfælde, i hvilke *Mesteren* kan forlange sig frigjort fra Kontrakten, anføres i § 16, nemlig:

1) I Tilfælde af Lærlingens Sygdom — se de detaillerede Bestemmelser i § 12, saaledes navnlig 3. Stk.
2) Naar Lærlingen gør sig skyldig i Brud paa sine Forpligtelser overfor Læremesteren (se § 6).
3) Naar Lærlingen ved Dom findes skyldig i en i den offentlige Mening vanærende Handling; i de to sidstnævnte Tilfælde dog kun forsaavidt Mesteren inden to Maaneder efter at have faaet Kendskab herom benytter sig af sin Ret til at ophæve Kontrakten.

Det vigtigste er, som man ser, at der i omtrent samtlige Tilfælde, hvor der er Misforstaaelser, simpelthen henvises til Voldgift. Det er i alle Spørgsmaal om Voldgift Formanden, der udpeges af Øvrigheden, som bliver den afgørende, og det synes, som om man vil lade den Praksis gro frem, at det for en længere Periode er en bestemt Mand indenfor Jurisdiktionen, der har alle saadanne Sager.

Nærliggende er det jo, at man i Loven har beskæftiget sig ogsaa med Arbejdstiden, der med meget knappe Tillæg er den i Fagene anvendte. Heller ikke dette giver mig Anledning til storre Omtale.

Erhvervenes Rekrutering og Oplæringen af Lærlinge er Hovedsporgsmaalene indenfor Omraadet: *Erhvervsfremme* — man kunde fristes til at sige Fundamentet for dette, og vil som saadanne altid blive betragtet som Spørgsmaal, en fremsynet Regering maa vie særlige Interesser. Alle Vegne, hvor Lærlingeuddannelsen staar særlig højt, eller man har gode Erfaringer med Animering af Tilgangen til Fagene — et Omraade, hvor der navnlig i Tyskland er gjort et fortræffeligt Stykke Arbejde — kan man altid være sikker paa at blive omhyggelig studeret af Nabolandene. Vi mærker det herhjemme; og gengældende Opmærksomheden følger vi efter Evne, hvad der sker andetsteds. Og Tiden synet »ladet med Nyt« indenfor Omraadet Lærlingelovgivning.

Et lille Rundskue indenfor det nævnte Felt her i Evropa — Amerika staar, hvad Lærlingelovgivning, »Mesterlære« og de Spørgsmaal, der naturligt grupperer sig herom, angaar, paa et helt andet Niveau end Evropa — vil vise, at de *Lærlingelove* — altsaa specielle Love om Lærlingeforholdet — der findes, er yderst faa. Som Regel er Bestemmelserne om Læreforholdet indenfor Industri og Haandværk i et Land knyttet til de paagældende Landes *Nærings*lovgivning som Kapitler eller Afsnit. Dette gælder bl. a. Tyskland, hvor Læreforholdet omhandles i det tyske Riges »Gewerbeordnung«, hvis Bestemmelser paa disse Punkter fra Tid til anden er moderniseret ved en Række af Anordninger.

Det vilde føre for vidt at gaa samtlige Staters Bestemmelser igennem. Jeg skal kun her anføre, at man saavel i det *tyske Rige* som i *Schweiz* og *Sverige* i Øjeblikket beskæftiger sig med Lovgivning om Læreforholdet, ligesom der i Finland synes at være udarbejdet et Forslag, der er under Overvejelse.

Uden at komme ind paa Detailler, hvilket kunde være meget fristende for mig, der har haft det Held at faa Adgang til at se det allerværsentligste af Manuskriptet til den nye tyske Lærlingelov, ligesom til at forhandle med Faderen til den schweiziske føderale »Rahmengesetz«, skal jeg meddele, at de nye Lærlingelove rundt om synes at bygge paa de samme Principer som den danske — Mesterlærens Bevarelse; kun forekommer den danske Lov mig at være betydelig mere vidtgaaende, set fra sociale Synspunkter, end nogen af de Bestemmelser, jeg har truffet andetsteds. At man i Schweiz maa nøjes med en Lov, der kun giver Rammer, indenfor hvilke man maa bevæge sig, ligger selvfølgelig i Landets Forfatnings- og Administrationsform, der forudsætter en meget betydelig Bevægelsesfrihed indenfor de enkelte Kantoner, men Tendensen i Lovgivningen er den samme.

Altsaa ogsaa Studiet af Lærlingespørgsmaalet i Udlandet støtter de hjemlige Retningslinier i Lærlingespørgsmaalet, hvad Hovedlinien angaar: Mesterlærens Sikring.

Jeg har med Vilje ladet et Spørgsmaal, der for mig staar som et Hovedspørgsmaal, vente til sidst, og det er Aflæggelsen af *Læreprøve.* Om den tør det sikkert siges, at den er Lovens »ømmeste« Punkt, idet man — altsaa *Rigsdagen* — paa den ene Side har *ønsket* en Værdimaaler for Uddannelsen, paa den anden Side ikke har *sagt,* at denne var *Svendeprøve,* formentlig fordi man har ønsket denne ændret. Desværre er der ikke gjort Skridt, i hvert Tilfælde ikke endnu, til, hvis det maatte skønnes ønskeligt, at modernisere denne.

Loven synes mig ellers paa dette Punkt — *Læreprøven* — at være et Fremskridt — og det til Trods for, at egentlig kun to ejendommelige Linier optrækkes i *Billedet af Læreprøven,* der ellers endnu hylles i en embryologisk Taage. Men disse Linier er karakteristiske for Tanken.

Den *første* er, *at man synes at spore en endog stærk Sympati for en Bevægelse mod tvungen Læreprøve.* Loven inviterer hertil! Det hedder i § 10:

»Det kan af Indenrigsministeren efter Samraad med Handelsministeren og i Henhold til Indstilling af Fagets Arbejdsgiver- og Arbejdsorganisationer bestemmes, at Læreprøve skal aflægges i visse Fag eller Dele af Fag, samt hvorledes og for hvem Prøven vil være at aflægge. Forsaavidt saadan Bestemmelse er truffet, paahviler det Mesteren under Læretiden samt ved Læretidens Udløb at gore Lærlingen opmærksom paa hans Pligt til at aflægge saadan Prøve.«

Den *anden* er, *at denne (Læreprøven) skal indeholde en teoretisk og en praktisk Del* — en Udvidelse af den gamle Lærlingelovs § 10.

At dette — navnlig det sidste: Tendensen mod en tvedelt Svendeprøve som mod Svendeprøve i det hele — vil gøre en stadig nøjere Samvirken mellem de tekniske Skoler og Mesterorganisationerne paa en Række Omraader nødvendig, er saa glædeligt som det er selvindlysende. Jeg tror, det vil være til Held for begge Parter — *navnlig ogsaa for de tekniske Skoler,* idet Mesterindflydelsen der — eller maaske bedre den rent *faglige* — bør styrkes saa stærkt som overhovedet muligt!

Overfor Røster, der vilde gøre Skolen til et *Maal,* og jeg mener dermed ordne Undervisningen udfra mere almene eller ensidige »Oplysningsprinciper« — social-»pædagogiske«, saa de faglige Uddannelser kommer i andet Plan, om jeg saa maa kalde dem — bør det formentlig fastslaas, at Ordningen maa sigte lige mod Maalet: en *faglig* Uddannelse og ske gennem et baade—og: ved Samvirken mellem baade Mester og Pædagog. *Men Faget maa være det afgørende.*

Jeg tror, som sagt, at begge Parter — Læremesteren, der maaske ikke altid har det saa præsent, hvor meget den teoretiske Uddannelse betyder, og Skolen — vil vinde ved Samarbejdet.

Til Læreprøvespørgsmaalet knytter sig iøvrigt flere intrikate, f. Eks. Skuemestre. Skal de suppleres med Skuesvende? Jeg skal ikke skjule, at jeg vilde anse det for en Fordel.

Hvor megen Vægt skal der endelig lægges paa Læreprøven? Skal den f. Eks. gøres obligatorisk (ved Lov) for nogle Fag eller for alle dem, der vil »gaa videre«, som Konstruktører, Bygningskonstruktører eller vil opnaa betroede Stillinger indenfor Kommune og Stat? Ja, der er flere Momenter til Overvejelse. *Men det for mig væsentligste er at faa slaaet fast, at vi det snarest mulige bør have Læreprøvespørgsmaalet til grundig Behandling i Organisationerne.*

Et Hovedhensyn for mig til at rejse Lærlingespørgsmaalet har været, at Loven om Lærlingeforholdet skal revideres »senest for den i Aaret 1924 sammentrædende ordentlige Rigsdag«. Det vil da være ret heldigt, om Produktionen i Tide klarer sig paa hvilke Punkter, man maatte ønske en Revision gennemført, hvis man mener det fornødent, og forberedte sig paa Modargumenter mod en eventuel unødig eller farlig Forøgelse af de Baand, Loven lægger paa Næringslivets Bevægelsesfrihed.

Naar jeg yderligere har foretrukket at rejse Sagen her, og at gøre det, som sket er uden den sædvanlige Gennemtygning af Loven Paragraf for Paragraf med hertil hørende Udfald mod Nyordningerne, har mit Motiv været at pege paa de vigtigere Sporgsmaal, bl. a. om Læreprøve, der ligger i Nyordningen, og som jeg mener burde tages op. — Det tager nemlig Tid at nyordne noget saadant. Den norske »*Haandværkerlov*« indeholder ligesom den tyske Gewerbeordnung af 1869 den Række Bestemmelser om Lærlingeforholdet, der modsvarer vor Lærlingelov, og beskæftiger sig som vor med Aflæggelse af Svendeprøve. Konsekvensen af den norske Haandværkerlovs Ikrafttræden blev derfor Nedsættelsen af en Kommission til fast Ordning af Svendeprøveaflæggelsen. Denne Ordning og Fastlæggelsen af det Pensum, der skulde prøves i ved Læretidens Udløb — *tog,* tror jeg, *6 Aar!!* Det er derfor næppe for tidligt for os at begynde paa det snarest.

Til Slut vil jeg gerne have Lov til at gentage, at det er min personlige Opfattelse, at Lærlingeloven er en saa god Lov, at den sikkert kan danne det fornødne Grundlag for Næringslivets Rekrutering.

Men jeg tilføjer, at det jo mindre er Loven — om hvis Ord der ikke kan strides — *end den Aand, hvori den gennemføres, der er afgørende.*

At *Vurderingsmotivet* i de Ministerier, der skal gen-

nemføre den, er *Hensynet til en sund og god Rekrutering og Uddannelse*, er imidlertid utvivlsomt. Sikkert vil man der vise sig forstaaende overfor enhver rimelig Henvendelse fra Erhvervslivets Side — der er jo gentagne Gange givet Bevis herpaa. Det er jo Regeringen og Erhvervslivet, der skal *arbejde sammen* paa at faa det bedst mulige ud af de lovfæstede Bestemmelser, og jeg udtaler da Ønsket om, at de maa finde hinanden til Held for Mesterlærens fortsatte Trivsel.

Fra Krigsaarene.

Ingeniør Foss belyser Krigstidens aktive Handelspolitik.

I »Nationaltidende« har Ingeniør *Alex Foss*, der under Krigen som bekendt var Formand for Erhvervenes Fællesudvalg, offentliggjort nogle Betragtninger, som vi her skal tillade os at gengive:

I Anledning af den Diskussion, som nylig er ført i Rigsdagen om en Udnyttelse af vore handelspolitiske Fordele, vil jeg gerne gøre Rede for en Erindring fra 1917. Skønt der kun er gaaet fem Aar siden da, er overmaade meget forandret, og jeg kunde tænke mig, at Begivenhederne under Krigen er saa langt borte, at det, der skete i hint Aar, allerede er halvvejs glemt; og dog synes jeg, at dette fortjener at fremhæves nu, da der er Tale om Værdien eller Ikke-Værdien af en Samvirken mellem Landbruget og de andre Erhverv.

Man vil erindre Situationen. I Februar 1917 erklærede Tyskland den uindskrænkede Undervandsbaadskrig, og som Følge deraf ophørte meget hurtigt hele Importen til Danmark. Senere blev Amerika inddraget i Krigen og blev, i Stedet for at være interesseret Importør til de neutrale Lande i Evropa, en Modstander af disse og en Deltager i Krigen. Landbruget maatte derfor opgive Haabet om at se sine fornødne Raastoffer indført fra Landene hinsides Atlanterhavet. Som Følge deraf var det nødvendigt at indskrænke Besætningerne, og da der kun var een Køber i Markedet, som var i Stand til at optage større Mængder, vilde det sige, at Køer og Heste i stort Antal maatte sælges til Tyskland. Følgen deraf var et stærkt Prisfald.

Tyskland havde her i Danmark organiseret Indkøbet paa egen Haand gennem Z. E. G. (Zentral-Einkaufs-Gesellschaft), som havde sit Kontor i Kjøbenhavn, og hvis Agent var Hr. *Emil Henius*. I Virkeligheden var det en tysk Regeringsforanstaltning. Chefen i Berlin var en Embedsmand fra Udenrigsministeriet, Geheimrat *Frisch*. Han havde mange Hjælpere, men fik sine Ordrer og Direktiver fra den tyske Regering og fra Rigsbanken.

Den første Fællesforhandling med Z. E. G. fandt Sted i Juli 1917. Her mødte Repræsentanterne for Z. E. G., og samtidig anmodede det danske Udenrigsministerium Landbrugets Organisationer om at udpege Delegerede til disse Forhandlinger. Disse Delegerede var følgende Herrer: Folketingsmand *Niels Frederiksen*, Direktør *Anders Nielsen*, Direktør *Ole Olsen* og Proprietær *Niels Porse*.

Da det drejede sig om en Forhandling med Tyskerne, anmodede man tidligere Formand for Landstinget, Forpagter *Chr. Sonne*, om at være Ordfører. Han tiltraadte altsaa som den femte. Situationen var vanskelig, fordi Landbruget i Virkeligheden ikke havde noget Magtmiddel, og som Følge deraf gik ogsaa Kreaturpriserne stærkt ned.

Det blev aftalt, at Danmark dernæst skulde forhandle i Berlin og for de følgende fire Maaneder, som Overenskomsten gjaldt, købe Kul og Industriprodukter. I denne Anledning rejste følgende Herrer til Berlin: Kontorchef i Udenrigsministeriet *K. S. Sthyr*, Direktør *Max Ballin*, Direktør *Benny Dessau*, samt Kontorchef i Industriraadet *Harald J. Nielsen*. Men da man fra tysk Side allerede havde sikret sig Fødevarerne, man havde Brug for, var Situationen overmaade vanskelig; dog lykkedes det at faa Resultater, der var nogenlunde tilfredsstillende, fordi de Delegerede i Berlin endnu havde et Middel paa Haanden, idet man fra Tysklands Side samtidig med at ville sælge Varerne ogsaa vilde have et Pengelaan fra Danmark. Selv om altsaa Kulpriserne forhøjedes, og det samme var Tilfældet med Priserne paa de Raavarer og Industriprodukter, som Danmark ikke kunde undvære, var der ikke andet for end at akceptere Resultatet.

Fire Maaneder efter, for Perioden 1. December 1917 til 1. April 1918, skulde Forhandlingerne finde Sted næste Gang. Erhvervenes Fællesudvalg var dannet allerede samme Aar, og man blev da enig om, navnlig efter Paavirkning fra Udenrigsministeriets Side, at den tilstundende Forhandling skulde føres paa en anden Maade, saaledes at Erhvervene (Landbrug, Handel, Skibsfart og Industri, hvortil senere kom Fiskeri) var enige, forinden Forhandlingerne optoges. Disse Forhandlinger paabegyndtes den 15. November og varede med to Afbrydelser lige til 5. December. De tø Afbrydelser var foraarsagede derved, at man ikke fra dansk Side vilde gaa ind paa de tyske Krav, og de tyske Delegerede maatte derfor to Gange rejse hjem til Berlin for at faa nye Ordrer. Samarbejdet mellem Erhvervene gik uden mindste Spor af Differens. Man var enig om, at saaledes som det gik første Gang, hvor vi først solgte og, efter at have bundet os til en Salgskontrakt, skulde til at købe, maatte det ikke atter gaa. For saa vidt var ogsaa Situationen bedre, som Landbruget ikke var saadan i Knibe, som Tilfældet havde været om Sommeren, og det var givet, at de stærkt reducerede Kreaturpriser uden Vanskelighed kunde sættes noget i Vejret. Man var enig om, at det ikke denne Gang skulde gaa som sidst, at man først solgte og derefter købte, men omvendt. Først og fremmest gjaldt det Kullene, hvoraf Danmark behøvede ca. 200 000 Tons om Maaneden og ikke havde Udsigt til at faa mere end højst 100 000 Tons fra England. Resten, 100 000 Tons, maatte man have fra Tyskland. Fra den tyske Rigsbank havde man paaregnet en Forhøjelse af Kulpriserne, som skulde indbringe Tyskerne en ny Avance paa 20 Mill. Kroner, ved at forhøje Prisen' med 50 Kr. pr. Ton.

Man var enig om fra dansk Side at holde alle andre Varer tilbage, indtil dette Spørgsmaal var afgjort. Det blev altsaa Kernepunktet.

Forbruget af Kullene var ingenlunde Industriens alene, det gjaldt Landets Økonomi. Vi havde fra dansk Side een særlig Vanskelighed, idet vi samtidig med, at vi ønskede at nedbringe Kulprisen og hæve Priserne paa de udførte Landbrugsprodukter, nødvendigvis maatte forlange saa mange flere Penge fra tysk Side, og da Tyskland ikke kunde eller vilde betale dem, men holdt fast paa et Banklaan i Danmark, vilde den af os tilstræbte Aktion medføre, at vi havde at laane Tyskland saa mange flere Penge, noget, der allerede i og for sig var farligt, fordi det kunde se ud, som om vi under Krigen ønskede at støtte Tyskland paa denne Maade. Ved Forhandlingerne, som førtes, indtil Ordren til at lukke Landbrugets Kvægmarked allerede var færdigskrevet og skulde til at udgaa, lykkedes det dog at nedbringe de begærede 50 Kr.s Forhøjelse til 21 Kr. Nu kom altsaa Turen til Priserne paa Landbugsprodukterne. Samtidig med, at Kulprisen bragtes i Orden, lykkedes det at forhøje Landbrugets Eksportpriser, saaledes at vi derved opnaaede en forhøjet Ingtægt paa ca. 16 Millioner Kroner, saa at det samlede Resultat i Stedet for at blive ÷ 20 Millioner Kroner blev + 8 Millioner. Det var ikke alene til Gavn for Landbruget derved, at det lykkedes at faa mere for Landbrugsprodukterne, men det var ogsaa indirekte til Gavn, fordi vi betalte saa meget mindre for Kullene og derved forbedrede Danmarks Økonomi.

Vi havde naturligvis andet behov end Kullene, saaledes Jern og Staal, kemiske Produkter, f. Eks. til Sæbefabrikationen, Benzin, Smøreolie o. s. v. Men det vilde føre for vidt at gaa i Detailler dette vedrørende. Kun saa meget, at det var af vital Betydning for os at faa Varer for at kunne tilfredsstille det daglige Behov i Hjemmene.

Til vor Gunst talte følgende Forhold:

1) Tyskland kunde ikke godt undvære vore Fødevarer.

2) Der syntes Mulighed for, at England vilde forhøje Kulkvantumet, ikke just for vor Skyld, men for at vi ikke helt skulde falde i Armene paa Tyskland.

3) Tyskland ønskede Kredit i Kjøbenhavn og havde derfor Grund til saavidt muligt at komme os i Møde.

Men det Resultat, der naaedes, vilde ikke være fremkommet uden et egentlig Samarbejde mellem Erhvervene. Naar det lykkedes at forvandle et ÷ 20 til et + 8, saaledes at vi gik ud af Forhandlingen 28 Millioner Kr. bedre, end man havde paaregnet i Berlin, var det paa Grund af denne Enighed, som baade direkte og indirekte var i alle Erhvervs og dermed i Landbrugets Interesse. Al Handel mellem Landene var under Krigen en Vareudveksling. En Handelstraktat omhandler nu og i Fremtiden ogsaa en Vareudveksling.

Alex. Foss.

Hovederhvervenes Stilling til Toldlovrevisionen.

De forskellige Hovederhverv har nu offentliggjort de Skrivelser, de har indsendt til Finansministeriet som Svar paa Ministeriets Forespørgsel om Erhvervenes øjeblikkelige Stilling til Toldlovrevisionen.

Industri og Haandværk.

Haandværkets og Industriens fælles Toldudvalg har under 28. August d. A. tilstillet Finansministeriet følgende Erklæring:

Ved Skrivelse af 15. d. M. til Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk og Industriraadet, har det høje Ministerium, under Henvisning til de forestaaende Toldlovforhandlinger, forespurgt, hvorvidt der fra Haandværkets og Industriens Side, med Henblik paa det i Efteraaret forelagte Toldlovforslag, maatte være Bemærkninger at føje til det Materiale, der fra disse Erhverv er indsendt vedrørende Toldlovrevisionen.

I denne Anledning vil Haandværkets og Industriens fælles Toldudvalg gerne tillade sig at nedlægge en bestemt Indsigelse mod, at der nu fremlægges et Toldlovforslag af lignende Indhold, som det, der har været til Behandling i Folketinget i den nu afsluttede Samling. Et saadant Toldlovforslag, der foruden den i sine Konsekvenser ganske uoverskuelige Overgang fra Vægttold til Værditold vil medføre ikke alene en Nedsættelse i den procentvise Beskyttelse, men ogsaa paa mange Punkter en Nedsættelse i den øjeblikkelige faktiske Beskyttelse, vil faa de mest skæbnesvangre Følger for dansk Haandværk og Industri, og ikke mindst i en Periode hvor dansk Industris Vilkaar er i højeste Grad vanskeliggjorte gennem andre Landes vidtdrevne Beskyttelsesforanstaltninger.

Da Haandværket og Industrien paa ingen Maade kan føle sig tilfredsstillet ved Toldloven af 1908, hvis Satser paa Grund af Forskydning af Prisniveauet yder en langt mindre Beskyttelse end den, der oprindelig var tilsigtet, maa man bestemt fastholde det tidligere herfra fremsatte Ønske om en à jour-Foring af Vægttoldsatserne i nævnte Toldlov.

P. U. V.
H. P. Prior.

Handelen.

Grosserer-Societetets Komité har under 22. September d. A. tilstillet Finansministeriet følgende Skrivelse:

Ved behagelig Skrivelse af 15. f. M. til Komitéen har det kgl. Ministerium under Henvisning til de forestaaende Toldlovforhandlinger forespurgt, hvorvidt der fra Handelens Side med Henblik paa det i Efteraaret 1921 forelagte Toldlovforslag maatte være Bemærkninger at tilføje det Materiale, der alt er indsendt vedrørende Toldlovrevisionen.

Saaledes foranlediget skal Komitéen udtale, at den paany maa nedlægge Indsigelse mod, at der nu fremlægges et Toldlovforslag af lignende Indhold som det, der alt har været til Behandling i Folketinget i den nu afsluttede Samling, da de økonomiske Forhold —

herunder Pris- og Omsætningsforhold — paa nærværende Tidspunkt i lige saa høj Grad som for et Aar tilbage er urolige og usikre.

Naar dertil yderligere kommer, at den alt gennemforte Værditoldlov i sine praktiske Virkninger har vist alle de Ulemper og al den Gêne, som Komitéen saa klart og tydeligt har forudsagt og Gang paa Gang udtrykt ogsaa overfor den politiske Magts Repræsentanter — man behøver her blot at pege paa den Langsommelighed og Usikkerhed, hvormed hele Toldklareringen foregaar paa dette Omraade — da finder Komitéen al Anledning til at henstille, at Toldlovrevisionen stilles i Bero, i hvert Fald indtil Forholdene ganske anderledes lader sig overse.

P. K. V.
Ernst Meyer.

Landbruget.

De samvirkende danske Landboforeninger har i Oktober d. A. afgivet følgende Betænkning:

I en Skrivelse af Oktober Maaned f. A. har De samvirkende danske Landboforeninger redegjort for den almindelige Opfattelse, der er raadende indenfor det overvældende Flertal af danske Landbrugere med Hensyn til Retningslinierne ved Toldlovrevisionen. Som det høje Finansministerium vil erindre, gik denne Redegørelse ud paa en Paavisning af, at det intensive danske Landbrug, der danner Grundlaget for hele vor Landbrugseksport og derved kan betegnes som Hovedhjørnestenen i vort Lands Økonomi, staar i Fare, saafremt man fraviger den toldpolitiske Linie, man her i Landet slog ind paa i 1797 og har fulgt ved senere Toldlovrevisioner, først og fremmest i 1863 og 1908. Det vil her føre for vidt — og vil ogsaa være unødent — at gentage i Enkeltheder de i den ovennævnte Skrivelse fremførte Paavisninger. Men man ønsker kun at understrege, at de Prisforskydninger, saavel paa Landbrugets Salgsprodukter som paa dets Produktionsmidler, der har fundet Sted siden Efteraaret 1921, har begrundet den Opfattelse, Landboforeningerne den Gang gjorde gældende med Hensyn til Nødvendigheden af en fortsat Udvikling i liberal Retning af vor Toldpolitik, og De samvirkende danske Landboforeninger maa indtrængende advare mod at fravige denne Retningslinie.

Hvad Enkelthederne i det i November Maaned ifjor forelagte Toldlovforslag angaar, har De samvirkende danske Landboforeninger ikke tidligere haft Lejlighed til at udtale sig desangaaende, og man ønsker derfor at udtale, at man angaaende Toldsatserne paa saadanne Varer og Genstande, der falder ind under Landbrugets Produktionsmidler, i videste Forstand maa ønske disse gjort toldfrie; thi alene herved vil man komme bort fra den Urimelighed, at Landbruget paa et vigtigt Omraade er undergivet en negativ Toldbeskyttelse, hvad der kun lidet er overensstemmende med de Hovedsynspunkter, der iøvrigt er lagt til Grund ved Forslagets Udarbejdelse, nemlig at gennemføre en Lettelse af Produktionen ved Ophævelse af Toldsatserne paa Raa- og Hjælpestoffer samt Produktionsmidler.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om Vægttold eller Værditold kan De samvirkende danske Landboforeninger principielt slutte sig til Værditoldsystemet. Man er imidlertid ikke i Stand til overalt at give de i Forslag bragte Værditoldsatser Tilslutning, idet man føler sig overbevist om Nødvendigheden af, at ikke alene den ved Toldloven af 1908 givne Beskyttelsesprocent nedbringes, men at dette ogsaa maa ske med selve det Beskatningsbeløb, som Beskyttelsens Tilstedeværelse medfører. Men i saa Henseende vil en nærmere Undersøgelse af en Række Enkeltheder i det forelagte Toldlovforslag give til Resultat, at selve Beskatningsbeløbet, med Bevarelse af det nuværende Prisniveau, vil være betydelig højere end efter Toldloven af 1908. Ingen kan med Sikkerhed udtale nogetsomhelst om, paa hvilket Niveau den nuværende Prisbevægelse vil fæstne sig, og det er derfor uvist, om den Prisnedgang, der under Værditoldsystemet bringer ogsaa selve Beskatningsbeløbet nedad, virkelig vil indfinde sig. Man maa derfor fastholde, at man kun kan slutte sig til Værditoldprincipets Gennemførelse i vor Toldlovgivning, naar derved ogsaa selve Beskatningsbeløbet nedbringes, og man er af den Opfattelse, at man hellere maa udskyde Toldlovrevisionen end gennemføre en Toldlov, der ikke imødekommer dette Krav.

P. L.s V.
Niels Nielsen.

□□□□□□

Dansk Principalforening.

Principalforeningen holdt forleden sit aarlige ordinære Repræsentantskabsmøde (Generalforsamling), der blev ledet af Repræsentantskabets Formand, Landstingsmand *Axel B. Lange.*

Hovedbestyrelsens Formand, Direktør *Vilh. Petersen,* og Formanden for Foreningens Afdeling A., Direktør *Chr. H. Olesen,* aflagde Regnskab og Beretning. Heraf fremgik, at Foreningen, trods betydelige Udgifter til Udløsning af en Garanti for Privatfunktionærforeningens Arbejdsløshedsforsikring, har forøget sit Overskud til henimod 40 000 Kr. De almindelige Driftsudgifter er ret betydeligt reducerede, og det var som Følge deraf muligt at fremsætte *Lovforslag,* der bl. a. indeholder en *Kontingentnedsættelse.* De nye Love blev enstemmigt vedtagne, og det almindelige Kontingent for Foreningen er derefter $^1/_2$ pCt. af Gagerne, medens der samtidig er aabnet Adgang til *kollektiv* Indmeldelse.

Beretningen gjorde Rede for *Overenskomstforholdene,* der er blevet udviklet særdeles tilfredsstillende. Det vigtigste endnu uløste Spørgsmaal er Oprettelsen af en ny *Hovedoverenskomst* med Dansk Handels- og Kontormedhjælperforbund. Herom er Forhandlingerne fornylig paabegyndt.

De forskellige Valg var alle Genvalg.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Lige det modsatte.

»Landmandstidende« har til Debatten i Folketinget om vor Handelspolitik knyttet nogle Betragtninger, der viser, at Bladet, der som bekendt er Organ for Landmandsforeningen, gerne ønsker en aktiv Handelspolitik ført, »naar det kan ske i Frihandelens Aand«, medens det paa det kraftigste tager Afstand fra Folketingsmand Drachmanns Krav om en mere aktiv Handelspolitik, thi, skriver Bladet, »Hr. Drachmann ønsker at udnytte Landets gennem Landbrugets store Eksport indvundne Købeevne til Fordel for Industrien.« Og heraf udleder Bladet, at den ædle Hensigt er paa Bekostning af Landbruget at skaffe sig større Priser paa de hjemlige Industriprodukter.

Al den Stund det rejste Krav gik ud paa at skabe en Handelspolitik, som i første Række kunde sikre netop Landbrugets Eksport, turde Bladets Fremstilling være noget vel »farvet«. Lidt mere Loyalitet i Debatten om denne Sag vilde være paa sin Plads. Tiden er for alvorlig baade for By og Land til, at man nu forsøger at hindre, at vi ialfald kan faa en objektiv og sanddru Diskussion igang.

Industriberetningen.

Dansk Industriberetning for Aaret 1919—20 vil udkomme straks i Begyndelsen af 1923. Beretningen vil, foruden en udførlig Omtale af den i disse Aar foregaaede almindelige økonomiske Udvikling set fra et industrielt Standpunkt, indeholde Oplysninger om de enkelte Industriers Stilling i de nævnte Aar, herunder Oplysninger om Produktionens Størrelse, Import og Eksport af de forskellige Industrivarer, Begivenheder af Interesse vedrørende de enkelte Virksomheder, saasom Udvidelser af bestaaende Virksomheder, Nyanlæg, Sammenslutninger m. v. — Medlemmer af Industriforeningen kan faa Bogen leveret til en Pris af 5 Kr., naar Bestilling afgives til Industriberetningens Redaktion, V. Boulevard 18, Kjøbenhavn B, inden 1. December. Bogen vil til sin Tid kunne faas i Boghandelen, men Prisen vil da blive noget højere.

Fra Biblioteket.

Biblioteket er aabent Hverdage Kl. 10—10, Søndage Kl. 10—4.

18. Schreiber, P. Grundzüge einer Flächen-Nomographie. Braunschw. 1921. 89 S. Tvl. + Ergänzung 1922. 119 S.
17. Mintorp, L. Zahlentafeln der Seigerteufen und Sohlen. 5. Aufl. Berl. 1821. 44 S.
27. Lehmann, W. Energie und Entropie. Berl. 1921. 44 S.
83. Garbotz, G. Betriebskosten und Organisation im Baumaschinenwesen. Berl. 1922. 127 S.
92. Kersten, C. Brücken in Eisenbeton. I. Platten und Balkenbrücken. 5 Aufl. Berl. 1921. 264 S.
97. Fröhlich, H. Beitrag zur Berechnung von Mastfundamenten. 2. Aufl. Berl. 1921. 88 S.
98. Stross, W. Schwimmkörper aus Eisenbeton. Berl. 1911. 131 S.
98. Hayashi Keiichi. Theorie des Trägers auf elastischer Unterlage. Berl. 1921. 311 S.
98. Spiegel, G. Mehrteilige Rahmen. Berl. 1920. 198 S.
99. Flach, J. H. Der Bau massiver Brückenpfeiler mit Pressluftgründung. Berl. 1917. 83 S.
101. Wood, Frc. Modern road construction 2. Ed. Lond. 1920. 284 S. Tvl.
106. Uber. Kirchenheizungen. 3. Aufl. Berl. 1915. 23 S.
110. Seliger, P. Die stereoskopische Messmethode in der Praxis. Berl. 1911. 238 S. Tvl.
116. Meller, K. Die Elektromotoren in ihrer Wirkungsweise und Anwendung. Berl. 1922. 125 S.
116. Walker, M. The diagnosing of troubles in electrical machine. Lond. 1921. 461 S.
122. Trautvetter K. Elektrische Strassenbahnen und strassenbahnähnliche Vorort- und Überlandbahnen. Berl. 1913. 248 S.
129b. Dichmann, C. Der basische Herdofenprozess. 2. Aufl. Berl. 1920. 295 S.
129b. Giolitti, F. Heat treatment of soft and medium steels. N. Y. 1921. 382 S.
132. Lufft, E. Druckverhältnisse in Silozellen. 2 Aufl. Berl. 1920. 63 S.
156. Phillimore, J. Motor road transport for commercial purposes. Lond. 222 S. Tvl.
156. Becker, G. Vervollkommung der Kraftfahrzeugmotoren durch Leichtmetallkolben. München 1922. 97 S.
175. Weniger, K. A. Die Asbestzementschiefer-Fabrikation. Berl. 1914. 210 S. Tvl.
185. Campbell, A. Petroleum refining 2. Ed. London 1922. 267 S. Tvl.
185. Pfeiffer, C. Über Erdöl, Bitumen, Ölschiefer und künstliche Schmieröle. Leipz. 1922. 108. S.
196. Splendore, A. Sinossi descrittiva ed iconografia dei semi del genere Nicotiana. Portici 1906. 164 S. Tvl.
207. Hampel-Kunert. Handbuch der Frucht- und Gemüsetreibere. Berl. 1920. 294 S.
255. Hauer, R. Der Fabrikbau nach neuzeiliche Grundsätzen. Leipz. 1922. 154 S.
273. Stein, Ludw. Einführung in die Soziologie. München 1921. 452 S.
287. Lauffer, Ad. Die wirtschaftliche Arbeitsweise in den Werkstätten der Maschinenfabriken. Berlin 1919. 90 S.
296. Liefmann, Rob. Wesen und Formen des Verlags. (Hausindustrie) Freib. 1899. 140 S.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR
INDUSTRI
UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·
Nr. 23 1. DECEMBER 1922

Den amerikanske Toldlov.

TOLDSPØRGSMAALET har stedse indtaget en meget fremskudt Plads indenfor den amerikanske Politik og har mange Gange afgivet den Parole, hvorunder Valgkampene udfægtedes. Følgen heraf har da ogsaa været, at den amerikanske Toldlovgivning er blevet ændret meget hyppigt, idet det sejrende Parti har forandret Toldlovgivningen i Overensstemmelse med sine Synspunkter. »Dingley-Tarifen«, der gennemførtes i 1897, opnaaede den i Amerikas Historie ret enestaaende Alder for en Toldlov af 12 Aar. Siden 1846 har ingen amerikansk Toldlov kunnet glæde sig ved en saa lang Levetid, og efter at »Dingley-Tarifen« var aflivet i 1909, saa det ud til, at den tidligere Praksis, hvorefter en Toldlov i Almindelighed ikke varede længere end en Valgperiode, skulde optages paany. Ved Verdenskrigen blev Toldspørgsmaalet imidlertid ganske naturligt skudt i Baggrunden, og den af det demokratiske Parti i 1912 gennemførte Toldlov — »Underwood-Tarifen« — fik Lov at gælde i 10 Aar, indtil der nu — den 21. September 1922 — som en Konsekvens af Republikanernes Valgsejr i 1920 er blevet gennemført en ny Toldlov.

Omend man saaledes i Amerika i høj Grad har været optaget af Toldspørgsmaalet, kender man dog ikke dér en Toldkampagne i evropæisk Forstand. Forholdet er nemlig det, at der i Amerika intet Frihandelsparti findes. I Amerika drejer Kampen sig ikke om Beskyttelse contra Frihandel, men kun om Beskyttelsens Forøgelse eller Omdannelse og ikke om dens Ophævelse. Det republikanske Parti repræsenterer i denne Strid den yderliggaaende Protektionisme, som nærmest ser sit Maal i fuldkommen prohibitive Toldsatser, medens det demokratiske Parti indtager det Standpunkt, at Toldlovgivningen vel skal indeholde en kraftig Beskyttelse for den amerikanske Produktion, men at der dog skal være en Grænse for Beskyttelsens Størrelse, og at der for visse store Forbrugsvarer, specielt Levnedsmidler, skal være Toldfrihed. Efter danske Forhold er selv den Toldlov, hvorom det demokratiske Parti samler sig, imidlertid en særdeles vidtgaaende Protektionisme. I Underwood-Tarifen, der blev gennemført af det demokratiske Parti efter dettes Valgsejr i 1912, ligger saaledes de fleste Beskyttelsessatser for Industrivarer omkring 25 pCt. af Værdien, og mange Satser er betydelig højere.

Den nu vedtagne Toldlov er et Udtryk for Republikanernes Sejr i 1920 og maa betragtes som et Udslag af de stærke protektionistiske Strømninger, der efter Krigen gør sig gældende rundt om i Verden. Den utvivlsomme Fare, der indeholdes i Valutadumping, og som kan blive særlig alvorlig for et Land med Amerikas høje Valuta, har ganske naturligt fremkaldt Ønsket om forøget Beskyttelse, og den store Arbejdsløshed, der under den økonomiske Krise har hærget U.S.A., har støttet Kravet herom. Endelig kommer hertil Hensynet til de Industrier, man i Krigsaarene i største Hast maatte bygge op paa bar Bund, da det viste sig, at Samfundet ikke kunde undvære dem. For ikke igen at komme til at staa i en lignende Situation vil man frigøre sig for Afhængighed af Udlandet og har derfor for disse Industrier, specielt Farveindustrien, indført en meget kraftig Toldbeskyttelse, saa Industrierne kan vokse sig stærke uden at blive truet af den udenlandske Konkurrence.

Ved Toldloven af 21. September 1922 lægges

der derfor et anseligt Stykke til den Toldmur, der iforvejen omgav det amerikanske Marked. Farmernes indflydelsesrige Gruppe har gennemført en meget betydelig Forhøjelse i Tolden paa de fleste Landbrugsvarer, og paa sin Side har Industrien faaet forhøjet Toldsatserne næsten overalt. Selv for Jern- og Staalgruppen, hvor Ønsket om ikke at begunstige den store Trust tidligere havde medført en vis Tilbageholdenhed med Hensyn til en Forøgelse af Beskyttelsen, er der nu gennemført mange Forhøjelser.

Medens Tarifen af 1912 for en stor Del var baseret paa Værditold, har man i den nye Toldlov i udstrakt Grad forladt dette Princip, og *mange Værditoldsatser er blevet erstattet med Vægttoldsatser eller med kombinerede Værdi- og Vægttoldsatser.*

Spørgsmaalet om Fastsættelsen af den Værdi, hvoraf Tolden skal beregnes, har været Genstand for megen Strid, og det Kompromis, man er havnet i, viser ved sin Indviklethed ganske tydeligt, hvor kompliceret Toldlovgivningen maa være, naar man ved en Værditold skal sikre sig blot imod de værste Misbrug. Oprindelig indtog Repræsentanternes Hus det Standpunkt, at man skulde anvende den saakaldte »amerikanske Værdi« (»American valuation«), hvorved man forstod, at Importvarer ved Toldbehandlingen skulde ansættes til en Værdi, svarende til Fremstillingsprisen for vedkommende Vare i U.S.A. Dette blev dog ikke gennemført, og man blev staaende ved følgende System med Hensyn til Fastsættelsen af Værdien:

Der skelnes i Almindelighed mellem den udenlandske Værdi (»Foreign value«) og Eksportværdien (»Export value«). Ved *den udenlandske Værdi* forstaar man den Pris, hvortil vedkommende Vare i al Almindelighed sælges i eller tilbydes fra det eksporterende Land paa dettes vigtigste Markeder, inclusive Emballage, Omkostninger og Afgifter, som er nødvendige for at bringe Varen i Stand til Afskibning til U.S.A.

Ved *Eksportværdien* forstaas den Pris, hvortil Varen i al Almindelighed i frit Salg tilbydes *til Import til U.S.A.* Det, man vil opnaa ved denne Sondring, er, at man ikke bliver afhængig af Fakturaværdien, men kan vælge den Værdi, hvortil Varen sælges i Udlandet, hvis Eksportøren ser sin Fordel i at sælge Eksportvaren til U.S.A. til en lavere Pris end den Pris, han ellers beregner sig, og det er paabudt Toldvæsenet, at det ved Toldbehandlingen skal anvende *den højeste af disse to Priser.* Hvis Varen leveres til Sælgerens Agent eller Filial i U.S.A., regnes den herved fremkomne Pris ikke som »Export value«, idet Varen i saa Fald ikke anses for at være tilbudt til frit Salg.

Saafremt »Foreign value« eller »Export value« ikke kan bestemmes med en efter de paagældende Toldembedsmænds Skøn tilstrækkelig Sikkerhed, kan et tredie Værdigrundlag benyttes. Dette betegnes i Loven som »*United States value*« (ikke at forveksle med den ovennævnte »American value«) og defineres som den Pris, til hvilken Varen af den paagældende Art tilbydes til Salg paa Hovedmarkederne i U.S.A. med Fradrag af Udgifter til Told, Transport, Assurance m. v. samt en Kommission (hvis en saadan er betalt, dog ikke udover 6 pCt.) eller en Avance af indtil 8 pCt. Endelig kan Udgifter til Generalomkostninger tages i Betragtning og beregnes med indtil 8 pCt. af Prisen. Hvis denne Pris heller ikke lader sig fremskaffe paa tilfredsstillende Maade, kan Toldvæsenet endelig paabyde, at Varen skal fortoldes efter *Produktionsprisen i vedkommende Eksportland* (»Cost of production«) paa det Tidspunkt, da Varen maatte produceres for at foreligge til Eksport til den omhandlede Tid. Produktionsprisen sammensættes af Udgifterne til Raavarer, Fabrikationsomkostninger af enhver Art, de almindelige Generalomkostninger i den paagældende Fabrikationsgren (ikke mindre end 10 pCt.), Udgifter til Emballage m. v., der paaløber, indtil Varen er færdig til Afskibning til De Forenede Stater, og endelig et Tillæg, svarende til den almindelige Fortjeneste indenfor vedkommende Branche, dog ikke under 8 pCt. Ved denne Bestemmelse vil man i Virkeligheden opnaa, at man kan sikre sig imod, at Varer ikke toldbehandles i U.S.A. til en Pris, der ligger under Produktionsomkostningerne, selv om Salgsprisen faktisk har været lavere.

Ved Opstillingen af disse fire forskellige Beregningsregler, hvis Anvendelse i Praksis vil være ganske afhængig af Toldvæsenets Skøn, er Indfortoldningen i højeste Grad vanskeliggjort for Købmændene, og den største Usikkerhed og Tilfældighed maa uundgaaelig komme til at præge Fortoldningen.

Det vil blive interessant at se, hvilke Erfaringer de danske Firmaer, der endnu efter denne Toldlov kan eksportere til U.S.A., vil gøre med Hensyn til Virkningen af de nævnte Værdifortoldningsregler. Allerede nu tør man vel sige, at disse

Regler er en Stormagt værdig, og at intet lille Land turde byde Importen lignende Vilkaar.

Foruden Spørgsmaalet om Fastsættelsen af de importerede Varers Værdi var det navnlig Forhandlingerne om Bemyndigelsen til administrativt at forhøje eller nedsætte Toldsatserne, der beskæftigede den amerikanske Rigsdag. Resultatet blev en Ordning, hvormed man i Realiteten indfører *glidende Toldsatser,* der kan varieres efter Øjeblikkets Tarv.

For at regulere U. S. A.s udenrigske Handel og for at sikre Virkningerne af den Politik, Kongressen ved den nu vedtagne Tariflov har adopteret, kan Præsidenten nemlig forhøje eller nedsætte Toldsatserne, naar det viser sig, at disse ikke dækker Forskellen imellem Produktionsomkostningerne i Udlandet og i U.S.A. De Ændringer, der paa denne Maade kan gennemføres, kan gaa saa vidt som til en Forhøjelse eller Nedsættelse af Toldsatserne med 50 pCt. Er en saadan Forhøjelse imidlertid ikke tilstrækkelig, kan Præsidenten paabyde, at den paagældende Vares Værdi ved Toldbehandlingen skal fastsættes efter, hvad en tilsvarende — i U.S.A. fremstillet — Vare sælges til. Herved faar man et femte Beregningsgrundlag for Værdiansættelsen, og i dette Tilfælde er den af Repræsentanternes Hus oprindelig ønskede »*American valuation*« altsaa gennemført. For Varer, der toldbehandles efter »American valuation«, fastsættes Toldsatserne saaledes, at *Toldafgiften dækker Forskellen i Produktionsomkostningerne.* De i Toldloven specificerede Satser kan i saadant Tilfælde ikke forhøjes, og Nedsættelserne maa ikke udgøre mere end 50 pCt.

Ved denne Bestemmelse tilsigtes aabenbart en Beskyttelse mod Konkurrencen fra valutasvage Lande, og det vil ses, at den forøgede Beskyttelse ikke fremkommer gennem en Forhøjelse af Værditoldprocenten, men derimod ved, at Varens toldpligtige Værdi sættes i Vejret, hvilket ogsaa turde være en nok saa virkningsfuld Fremgangsmaade.

Ved Undersøgelsen af Forskellen i Produktionsomkostningerne er det paalagt Præsidenten at tage Hensyn til følgende Forhold:

1. Forskellen i Produktionsbetingelserne, d. v. s. Arbejdslønninger, Raavareomkostninger og andre Produktionsomkostninger for saadanne eller lignende Varer, som produceres i U.S.A. og i konkurrerende fremmede Lande.
2. Forskellen mellem Engrospriserne for indenlandske og udenlandske Varer paa Hovedmarkederne i U.S.A.
3. Fordele, som tilstaas en fremmed Producent fra en fremmed Regering eller fra en Person, et Selskab eller en Korporation i et fremmed Land.
4. Andre Fordele eller Ulemper i Konkurrencen.

De Undersøgelser, der er nødvendige i saa Henseende, skal foretages af »*United States Tariff Commission*«, og Forandringer af den paagældende Art kan kun ske, efter at U.S.T.C. har udtalt sig.

En særlig Tillægstold kan Præsidenten — ligeledes efter Undersøgelse af U.S.T.C. — foreskrive i Tilfælde, hvor det godtgøres, at en Vares Salg foregaar efter Konkurrencemetoder, der er unfair, og hvis Tendens er at skade en Industri i U.S.A. eller hindre en Etablering af en saadan.

Importen af en saadan Vare kan, naar særlige Omstændigheder foreligger, forbydes helt. En lignende Forholdsregel kan Præsidenten iværksætte, naar en fremmed Stat behandler amerikanske Varer *ugunstigere* end andre Landes.

Af andre Bestemmelser, der har almindelig Interesse, kan nævnes det *Gensidighedssystem,* der er indført i flere af Toldsatserne. For en Vare som Cement er der saaledes ikke fastsat nogen bestemt Toldsats, men det paabydes, at Cement til U.S.A. skal fortoldes efter samme Satser, som amerikansk Cement vil være undergivet i vedkommende Importland.

Endvidere maa det nævnes, at der i den nye Toldlov findes Bestemmelser om, at udenlandske Varer — efter visse nærmere Regler — skal være mærkede med Oprindelseslandets Navn.

United States Tariff Commission har foruden de ovennævnte Undersøgelser ogsaa til Opgave i Almindelighed at undersøge Produktions- og Konkurrenceforhold for de vigtigste Varer, saaledes at Præsidenten og Kongressen kan faa Oplysninger herom. De Bestemmelser, der findes herom i Loven, paabyder, at U.S.T.C. skal:

1. udfinde Produktionsomkostningerne i De Forenede Staters vigtigste Produktionscentrer for de amerikanske Varer, for hvilke saadanne Oplysninger er af Interesse.
2. udfinde Produktionsomkostningerne i de vigtigste Produktionscentrer i fremmede Lande for Varer, som importeres til U.S.A.
3. udvælge og beskrive Varer, der importeres til U.S.A., og som ligner eller kan sammenlignes med amerikanske Varer; udvælge og beskrive amerikanske Varer, som ligner eller

kan sammenlignes med saadanne importerede Varer.
4. udfinde Importomkostningerne for saadanne Varer.
5. udfinde Producenternes Salgspriser i Produktionscentrerne i United States.
6. udfinde alle andre Fakta, som viser Forskellen mellem eller berører Konkurrencen mellem amerikanske Varer og importerede Varer paa Amerikas Hovedmarkeder.

Til Brug ved sine Undersøgelser kan U.S.T.C. af enhver Importør fordre fremlagt en edelig Erklæring om Salgsprisen i U.S.A. for de af ham importerede Varer.

▫▫▫▫▫▫

Omkring Lærlingeloven.

Nogle Indlæg og et Gensvar.

Vi har modtaget følgende Indlæg: I Anledning af det i »Tidsskrift for Industri« gengivne Foredrag af Direktør *Gunnar Gregersen* om *Den nye Lærlingelov* tillader jeg mig at bede den ærede Redaktion om Plads for nogle Bemærkninger:

Direktør Gregersens Foredrag gaar i alt væsentligt ud paa at redegøre for Forholdene vedrørende *Værkstedslærlingene,* der jo alene vedkommer Haandværk og Industri, og denne Del af Foredraget skal jeg ikke komme ind paa. For Industriens Vedkommende har Lærlingeloven imidlertid ogsaa Interesse i Forholdet til *Kontorlærlingene,* hvis Forhold Direktør Gregersen da ogsaa i nogen Grad berører. Det er overfor denne lille Del af Foredraget, at jeg gerne vil gøre nogle Bemærkninger.

Direktør Gregersen gaar ud fra, at Lærlingeloven af 1889 omfattede Kontorlærlinge. Dette er vel nok formelt rigtigt, men reelt urigtigt, idet Indenrigsministeriet var ganske klar over, at Loven blev betragtet som ikke gældende for disse Lærlinge. Indtil iaar har der sikkert saa godt som ikke været oprettet Lærlingekontrakter for Kontorlærlinge. Jeg har heller aldrig tidligere set en saadan. Men den nye Lærlingelov tager altsaa disse Lærlinge definitivt med ind under Loven trods stor Beklagelse fra Handelsstandens Side, idet man ikke anser Kontorarbejdet for egnet til at undergives en Lov som den nugældende. Det staar os klart, at det ikke er muligt at definere Begrebet »Kontorfaget«, saaledes som man kan definere et praktisk Fag; endvidere, at det er umuligt forud tilstrækkelig nøjagtigt at bestemme en Plan for den praktiske Uddannelse, som Lærlingeloven i Virkeligheden fordrer, og som en naturlig Følge heraf kan man umuligt forpligte sig til at uddanne Lærlingen saaledes, at han kan aflægge en praktisk Læreprøve i »Kontorfaget«. Selv den Anledning, der er givet til at begrænse Oplæringen til en Del af Faget, er ikke tilstrækkelig. I Kontorarbejdet vil man kun gradvis, efterhaanden som Tiden gaar, kunne anvise det unge Menneske nyt Arbejde uden paa Forhaand at kunne afgive bestemte Løfter i saa Henseende, idet man maa rette sig dels efter, hvad vedkommende viser sig egnet til og dels efter, hvorledes Arbejdsfordelingen maa ordnes paa det vedkommende Kontor. Vi har da ogsaa faaet dette Synspunkt godkendt, idet der allerede foreligger en Mængde Lærekontrakter for Kontorlærlinge, i hvilke er tilføjet en hertil svarende Klausul med Hensyn til Oplæringen. Hvad angaar den praktiske Prøve skal jeg ikke nærmere komme ind herpaa, idet denne fra alle Sider kan betragtes som paa Forhaand opgivet; vi har fra vor Side henvist til, at en eventuel Prøve alene kan foregaa paa Handelsskolen og altsaa bliver en teoretisk Prøve.

Selv om man paa denne Maade har faaet Loven gjort nogenlunde brugbar, staar det os ganske klart, at *Forholdet ikke er tilfredsstillende,* og vi gør Regning paa, at den snart forestaaende Revision af Lærlingeloven bl. a. vil tage Hensyn til Betragtninger som de her anførte. Tillige ved vi, at man i mange Firmaer har taget det Standpunkt, at man overhovedet ikke længere vil beskæftige Kontorlærlinge, men altsaa først antager den unge Arbejdskraft ved det fyldte 18. Aar. Og det bør maaske ogsaa i denne Sammenhæng anføres, at Utilfredsheden ingenlunde ligger hos Principalerne alene, men at ogsaa navnlig de unge Kvinder føler sig misfornøjede med at skulle tvinges ind under Loven, der aldeles ikke passer for dem. Kun i ganske ringe Omfang tilstræber denne efterhaanden i Tal saa omfattende Kontormedhjælp en alsidig praktisk Uddannelse. I Almindelighed paaregner de unge Kvinder ikke at skulle forblive i Kontorgerningen udover nogle faa Ungdomsaar, og herudfra anlægger de — som rimeligt er — deres Synspunkter. De ønsker at være *Specialarbejdere,* hvis egentlige Læretid kan være overstaaet paa nogle Maaneder, de ønsker ikke at være bundet til en fleraarig Lærekontrakt med forudbestemte Lønsatser etc., og det vilde sikkert have været rimeligt, om Indenrigsministeriet havde imødekommet vor Henstilling om, at man i hvert Fald for de unge Kvinders Vedkommende havde taget det Forbehold, at de ikke skulde betragtes som Lærlinge i Lærlingelovens Forstand undtagen for de enkeltes Vedkommende, der udtrykkelig *selv* ønskede det og saa fik deres Løn- og Arbejdsforhold afpassede i Overensstemmelse hermed.

Maa jeg endelig til Oplysning have Lov at tilføje, at efter min Erfaring er det ikke, som Direktør Gregersen anfører, tilstrækkeligt i Lærekontrakten blot at udstrege den Del af Kontrakten, i hvilken Omkostningerne ved Anskaffelse af Læremidlerne til den teoretiske Undervisning omhandles, for derved at opnaa, at Lærlingen selv skal betale disse. Vi anser det for nødvendigt foruden Udstregningen direkte at tilføje i Kontrakten, at disse Omkostninger paahviler Lærlingen selv.

Det vilde sikkert glæde mange, hvis Direktør Gregersen med sin varme Interesse for disse Spørgsmaal i Fremtiden vilde have Opmærksomheden henvendt ogsaa paa Kontorlærlingenes Forhold. Gennem et

Samarbejde maa der da i det lange Løb kunne naas til et praktisk og fornuftigt Resultat.

København, den 14. November 1922.

Dansk Principalforening
C. F. Lytting.

Endvidere har vi modtaget følgende:

I Hr. Direktør Gunnar Gregersens Foredrag i Industriforeningen om Lærlingeloven, af hvilket Foredrag Begyndelsen er gengivet i sidste Numer af nærværende Blad, er indløbet en Fejl, som vi gerne vil tillade os at berigtige. Spørgsmaalet er, om Lærlingen i Sygdomstilfælde kan faa baade Løn af Mesteren og Dagpenge af Sygekassen; endvidere, om der kan træffes en saadan Ordning med Sygekassen, at Mesteren, da han betaler Lærlingen Løn under Sygdommen, kan faa Dagpengene udbetalt. Ifølge Lærlingelovens § 12, 3. Stk., skal Mesteren imidlertid betale Lærlingen fuld Løn i Sygdomstilfælde, og ifølge Sygekasselovens § 25, 3. Stk., maa intet Medlem af en statsanerkendt Sygekasse modtage Pengehjælp af Sygekassen, naar han faar fuld Indtægt. Heraf fremgaar det, at en Lærling ikke kan faa baade Dagpenge og Løn, og at der ikke kan træffes en Ordning med Sygekassen som nævnt ovenfor.

Under 17. Februar d. A. har Dansk Arbejdsgiverforening i Forening med Foreningen til Lærlinges Uddannelse og Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk blandt andet rejst Spørgsmaalet til Indenrigsministeriet om Forstaaelsen af dette Punkt i Lærlingeloven og har henvist til, at man fandt en Urimelighed i, at Læremesteren, der i Medfør af Lovens § 12 skal betale Sygekassekontingent for Lærlingen, tillige skulde betale Lærlingen fuld Løn i Sygdomstilfælde, saaledes at Lærlingen gik Glip af den Dagpengeydelse fra Sygekassen, som han ellers vilde være berettiget til, hvorefter man henstillede, at Lovens § 12 søgtes ændret derhen, at det kun paalagdes Læremesteren at udrede et Beløb, der svarede til Differencen mellem Lønnen og Pengehjælpen fra Sygekassen, samt at Lønnen overhovedet helt skulde bortfalde for den Tid, i hvilken Lærlingen maatte være indlagt paa et Sygehus eller en lignende Anstalt for Sygekassens Regning eller uden Betaling for almindelig Kur og Pleje. Herpaa modtog man følgende Svar fra Ministeriet: »Da det i Sygekasselovens § 22^3 er udtalt, at det i en anerkendt Sygekasses Vedtægt kan bestemmes: at der af Medlemmer, som under Sygdom oppebærer fuld eller delvis Indtægt, betales et lavere Medlemsbidrag end det for Kassens Medlemmer almindelige, finder Indenrigsministeriet ikke Anledning til at søge udvirket den foreslaaede Ændring i Lærlingelovens § 12«.

Det fremgaar ogsaa af dette Svar, at Loven maa forstaas saaledes, at Mesteren skal betale Lærlingen den fulde Løn i Sygdomstilfælde, og at Sygekassen ikke maa udbetale Dagpenge til Lærlinge, for hvilke Kontrakt er oprettet, efter at den nye Lærlingelov er traadt i Kraft. Kun hvis Sygdommen varer ud over 3 Maaneder, er Mesteren fritaget for fra 3-Maanedersdagen for Sygdommens Udbrud at betale Lærlingen Løn, og Sygekassen har da Ret til at udbetale Dagpenge.

P. B. V.
Aage Hassel,
Formand for Foreningen til Lærlinges Uddannelse.

Vi har forelagt disse Indlæg for Direktør *Gregersen*, der har ønsket at udtale følgende:

Med Glæde ser jeg, at mit Foredrag og dets Offentliggørelse i »Tidsskrift for Industri« har fremkaldt Modbemærkninger fra to Sider, og det to særlig autoritative. Hensigten med min Aktion var jo nærmest at faa rejst en *Diskussion om Lærlingeloven* med Henblik paa den snarlige Revision.

I det af Hr. Fabrikant *Aage Hassel* forfattede Indlæg gøres det gældende, at jeg har gjort mig skyldig i en Fejltagelse angaaende Spørgsmaalet om Lærlingenes Forhold i Sygdomstilfælde. Jeg er fuldstændig enig med Hr. Fabrikant Hassel i, at det er urimeligt, at Lærlingen skal oppebære baade Løn og Sygepenge, og jeg kender ogsaa udmærket godt saavel den af Dansk Arbejdsgiverforening sammen med Foreningen til Lærlinges Uddannelse og Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk til Indenrigsministeriet indsendte Skrivelse saavel som Ministeriets Svar. Men et Forhold, som jeg har set blive behandlet i enkelte Lærlingesager, er dette, at man fra Lærlingenes Side ofte fortolker den intrikate Paragrafs Paabud, at Læremesteren skal betale Lærlingens Sygekassepenge, som *Kontingentet i den Sygekasse, Lærlingen har indmeldt sig i, før han traadte i Lære.* Det var derfor, jeg mente, at i saadanne Tilfælde maatte der vel kunne opnaas en Særoverenskomst med Sygekassen med Hensyn til Betalingen af Kontingent, enten mod at Dagpengene bortfaldt, eller eventuelt saaledes at Læremesteren fik Dagpengene, da han betalte Lønnen.

Iøvrigt er der saavidt mig bekendt oprettet en Sygekasse netop med det for Øje at yde Lærlingen den (under Hensyn til, at han faar Lærlingeløn, medens han er syg), fornødne Ydelse af Læge og Medicin etc., saaledes at Loven tilfredsstilles, uden at man risikerer den urimelige Dobbeltbetaling.

Overfor *Dansk Principalforenings* Indlæg skal jeg bemærke, hvad der maaske ikke er kommet tilstrækkelig klart frem i mit Foredrag, at jeg kun har med Lærlingeloven at gøre som Ministeriets Konsulent i Lærlingesager indenfor Haandværk og Industri. Hvis der i mit Foredrag noget Sted forekommer Bemærkning om, at Kontorlærlinge var indbefattet under Loven af 1889 — jeg kan ikke finde det — er det en beklagelig Misforstaaelse. Det udvidede Omfang er tværtimod et af den ny Lærlingelovs — og som det synes alle moderne Lærlingeanordningers mest bemærkelsesværdige Karakteristika.

Jeg skal altsaa af nærliggende Grunde afholde mig fra en Diskussion om, hvorvidt det er rimeligt, at unge Piger under 18 Aar, der faar Kontorplads eller Plads i en Forretning, skal have Lærekontrakt, og blot indskrænke mig til at udtale min Glæde over, at Principalforeningen rejser sine Indvendinger, samt Haabet

om, at der maa kunne finde en frugtbringende Forhandling Sted. — Thi et er sikkert, at der fra Ministeriets Side hidtil er gjort alt for at søge den vanskelige Opgave løst: at forlige Næringslivets Krav med rimelige Hensyn til humane Uddannelsesforhold indenfor Produktion og Omsætning.

□□□□□□

Problemet industrielle Vandreudstillinger.

En Udtalelse fra Industriens Udstillingsudvalg.

For at faa klarlagt, hvorvidt Oprettelsen af en industriel Vandreudstilling vilde være et virksomt Led i Propagandaen for Eksporten af danske Industrivarer, har Industriraadet anmodet Industriforeningens Udstillingsudvalg om at tage denne Sag op til Undersøgelse. Dette Udvalg har derefter afgivet følgende Indstilling, som har været forelagt for og er blevet tiltraadt af det samlede Industriraad:

»Den eneste Maade, hvorpaa en større Udstilling let og bekvemt og uden mellemliggende Nedtagelser kan føres fra Sted til Sted, vil være, hvis man indrettede den i et Skib. Denne Udvej kan imidlertid ikke følges, fordi det er ganske nødvendigt, at en Udstilling maa ligge centralt i den paagældende By for overhovedet at kunne gøre Regning paa noget Besøg. Saafremt Udstillingen skal nedbrydes, vil man imidlertid ikke uden videre kunne sende de udstillede Genstande til den næste Udstillingsplads, idet det sikkert vil vise sig ganske nødvendigt at hjemtage de udstillede Genstande til Istandsættelse eller fuldkommen Fornyelse, for at de kan gøre et frisk og tiltalende Indtryk paa den næste Udstilling.

Der vil saaledes ikke i egentlig Forstand blive Tale om en Vandreudstilling, men snarere om en Række Enkeltudstillinger, og dette vil saa meget mere blive Tilfældet, som Forudsætningen for, at man kan naa et gunstigt Resultat ved en Udstilling, nødvendigvis maa være, at det man udstiller er afpasset efter Afsætningsforholdene i vedkommende Land, og at de udstillede Varer med Hensyn til Emballage, Udstyr m. v. er nøje afstemt efter Landets Smag.

Naar det nu erindres, at den danske Udstilling i Rio de Janeiro, foruden Udstillernes Udgifter, koster 250 000 Kr., vil det ses, at en saadan Række Enkeltudstillinger vil komme til at koste meget store Summer, og det maa endda bemærkes, at man ved Udstillingen i Rio de Janeiro sparer den væsentligste Del af de meget betydelige Beløb, der maa anvendes til Propaganda og Reklame, saafremt der skal skabes Interesse for en Enkeltudstilling i et fremmed Land.

For en Fuldstændigheds Skyld skal det anføres, at 150 000 Kr. af det ovennævnte Beløb 250 000 Kr. er anvendt til Opførelsen af en dansk Udstillingsbygning. Selv om dette kan spares ved Udstillinger som de heromhandlede, kommer der imidlertid de meget store Udgifter til Leje af de fornødne Lokaler.

Afholdelsen af en Række Udstillinger vil derfor for Øjeblikket, af økonomiske Grunde, forbyde sig selv.

Der kan formentlig ikke herske nogen Tvivl om, at Udstillingerne har en ganske overordentlig Betydning for Industrien, men der maa ogsaa tages Hensyn til, hvorvidt de tilstedeværende Forhold afgiver de fornødne Muligheder for Afsætning. Selv for Verdensudstillingen i Rio de Janeiro gjorde der sig indenfor Industrien en vis Skepsis gældende, fordi mange Virksomheder ikke mente, at der for Tiden var de tilstrækkelige Afsætningsmuligheder tilstede, endskønt der dog i Brasilien i Almindelighed ikke bliver Tale om Konkurrence med en indenlandsk Industri. Imidlertid gjorde man Forsøget, og man bør sikkert nu afvente Resultatet heraf, inden man gaar videre, navnlig da der vel ikke for Tiden kan peges paa noget Land, hvor der i den Grad er naturlige Afsætningsmuligheder for Industrien som i Brasilien.

Udstillingsudvalget mener derfor, at det under Hensyn til de nuværende økonomiske Forhold ikke kan anbefales for Øjeblikket at arbejde for Oprettelsen af en særlig dansk Udstilling i Udlandet. Derimod finder man, at det vil være af Vigtighed for Industrien at følge de specielle Udstillinger, der afholdes rundt om, og eventuelt deltage deri. Naar Forholdene bedrer sig, vil det imidlertid blive nødvendigt for den danske Industri ogsaa udadtil, f. Eks. ved samlede danske Udstillinger i enkelte større Byer, at vise, hvad den formaar, ligesom man ogsaa maa drage Belæring og Vejledning af de Udstillinger, andre Landes Industrier ønsker at afholde i Danmark. Udstillingsudvalget vil derfor henstille, at hele denne Sag forelægges for Industriraadet, idet man særlig ønsker at henlede Opmærksomheden paa, at det til sin Tid maaske kan blive ønskeligt under en eller anden Form at faa Lejlighed til at udstille danske Industriprodukter i Randstaterne.«

□□□□□□

Tysk Retspraksis med Hensyn til Overholdelsen af Kontrakter.

Handelskammeret i Hamborg offentliggør i sit Medlemsblad en meget oplysende og interessant Artikel vedrørende Muligheden for at ophæve Leveringsaftaler, fordi der efter Afslutningen af en Kontrakt er indtruffet Ændringer i de økonomiske Forhold, navnlig som Følge af den store Forskel der vil være i Markkursen mellem Tidspunktet for Aftalen og paa Leveringstiden. I Tyskland som andre Steder, hvor der hersker en civiliseret Retstilstand, gælder Principet, at Aftaler skal holdes i alle Ord og Punkter. For en tysk Rigsret er det imidlertid bleven fastslaaet ved flere Domme, at den Forpligtede i visse Tilfælde kan sige sig fri for sin Forpligtelse. Forudsætningerne herfor er:

a) at der er indtruffet en fuldstændig katastrofal Forandring i den økonomiske Situation, idet Forholdet mellem Ydelse og Modydelse i paagældende Kontrakt helt har forskudt sig til Skade for den Forpligtede,
b) at det ikke har været muligt at forudse denne Forandring,
c) at Opfyldelsen af paagældende Kontrakt vilde føre til økonomisk Ruin for den Forpligtede.

En anden af Rigsrettens Afdelinger har nu anvendt denne Praksis ogsaa forsaavidt angaar Kontrakter, der er afsluttet efter Krigen, hvad der ikke var udtrykkelig fastslaaet ved den tidligere Praksis, men Retten har her strøget den under c) nævnte Forudsætning, idet den har sagt, at Retten burde være ens for rige som for fattige. Ved samme Retsafgørelse er der imidlertid krævet Opfyldelsen af en ny Betingelse, forinden det kendes gyldigt, at Debitor hæver en Kontrakt under de angivne særlige Omstændigheder, nemlig den, at den Forpligtede (Leverandøren) forinden skal have opfordret Fordringshaveren til at give en forholdsmæssig Forhøjelse af Modydelsen (Betalingen). Først naar Fordringshaveren har nægtet at gaa med til en forøget Betaling, kan Skyldneren sige sig fri fra sin Forpligtelse. Denne sidste Retsafgørelse faldt den 3. Februar 1922, og den betegnes af Handelskammeret som meget epokegørende.

Handelskammeret finder imidlertid Anledning til samtidig at advare imod den populære Opfattelse, der i Tyskland synes at brede sig som Følge af Domstolenes Praksis, at enhver Leverandør kan træde tilbage fra sin Kontrakt, saa snart der sker et Fald i Valutaen til Skade for ham selv. Handelskammeret tilraader derfor sine Medlemmer at være meget forsigtige dels ved ikke at lade sig narre af denne populære Overtro, dels ved uanset den nye Praksis at sikre sig ved Klausuler i Kontrakten imod Forhøjelse af Arbejdsløn, Prisstigning i Materialer o. s. v. Dog er Handelskammeret iøvrigt ikke blind for, at Tendensen i den nye Retspraksis kan faa meget skadelig Indflydelse paa Tysklands Forretningsforbindelse med Udlandet.

Det ovenfor berørte Spørgsmaal bør følges med stor Interesse fra danske Firmaers Side. Ved Indkøb af Varer fra Tyskland vil det øjensynlig være nødvendigt, at Køberen paa alle Punkter er paa sin Post med Hensyn til uventede Prisforhøjelser, Overholdelse af Leveringsbetingelser o. s. v. Talrige danske Firmaer har allerede høstet bitre Erfaringer paa dette Omraade, og de foreliggende Oplysninger tyder paa, at Forholdene ikke har bedret sig, men under Indflydelse af Markkursens fortsatte Fald snarest kan forventes yderligere at udvikle sig i Retning af Usikkerhed.

▫▫▫▫▫▫

Mindre Meddelelser.

Valutadumping i Frugt.

Valutadumpingen er nu ogsaa begyndt at gøre sig følelig paa et Omraade, der grænser stærkt op til Landbruget, nemlig for Frugtimportens Vedkommende. Importen af Æbler og Pærer har i de sidste to Kvartaler vist sig at være af meget stort Omfang, og Importen af Æbler siges nu at være femdoblet i Sammenligning med Importen før Krigen. Skønt en ikke ringe Del af denne Import skriver sig fra Schweiz, Amerika, Holland m. m., er det dog i den sidste Tid væsentlig fra de valutasvage Lande, Tysland, Østrig, Czeko-Slovakiet og Italien, at Hovedmængden kommer.

Denne Udvikling, der truer med at undergrave den hjemlige Frugtavl, har som bekendt vakt ikke ringe Bevægelse i de interesserede Kredse, og der er endog sket Henvendelser til Landbrugsministeriet om midlertidige Importreguleringer for Frugt. Vi antager ikke, disse Henvendelser har været særlig velkomne, men gennem Dagspressen meddeles det nu, at Frugtavlerne, d. v. s. navnlig de mindre Landbrugere, er ved at organisere en omfattende Landsbevægelse for at naa et Resultat, og man maa med Interesse afvente, hvad Sagen kan føre til. Her er jo nemlig et eklatant Eksempel paa, at Kendsgerningerne trods alt er stærkere end Teorien.

Hvis vi forstaar at samarbejde —.

I en Indberetning vedrørende den amerikanske Toldlov udtaler vor Landbrugskonsulent i Washington sig saaledes om De Forenede Staters Udførsel af Bomuldsfrøkager og Bomuldsfrømel: »Der er sikkert atter Grund til at gøre danske Landmænd og Importører opmærksom paa, at vi køber fra 50 til 75 Procent af Eksportoverskudet, og at Danmark, hvis vi forstaar at samarbejde, vil kunne faa en ret væsentlig Indflydelse paa Priserne.«

Vi antager, at Landbrugskonsulenten her væsentligst sigter mod kollektive Indkøb eller lignende, men han kunde lige saa godt have udvidet sin Tankegang og fremført dette ene Eksempel mellem de hundrede andre, der staar til Raadighed, som Motiv for, at vi ved en Handelstraktat eller ad anden Vej som Stat betragtet sikkert havde Udsigt til at opnaa en bedre Stilling end nu i vor Samhandel med Amerika, hvis Toldforhøjelser jo netop har ramt os, og da særlig vor Landbrugseksport (Smør, Kaal o. s. v.), saa afgørende.

▫▫▫▫▫▫

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Det czeko-slovakiske Handelskammer.

Formanden for det herværende czeko-slovakiske Handelskammer, Grosserer Hjalmar Hartmann, har henvendt sig til Industriraadet og anmodet Raadet om at henlede de danske industrielle Virksomheders Opmærksomhed paa Handelskammeret og dettes Beredvillighed til at gøre et Arbejde til Fremme af den danske Industris Interesser i Czeko-Slovakiet. Handelskammeret mener, at der i dette Land vil være et Marked bl. a. for vore Landbrugsmaskiner. Paa Handelskammerets herværende Kontor, Løngangsstræde Nr. 20, vil der kunne faas nærmere Oplysninger om de for Indførsel til Czeko-Slovakiet gældende Toldbestemmelser og andre Restriktioner. Der vil kunne skaffes Oplysninger med Hensyn til czeko-slovakiske Firmaer, som vil egne sig til at være Agenter for danske Produkter, og der vil kunne gives Introduktioner til saadanne Firmaer. Gennem Handelskammeret kan ogsaa opnaas Forbindelse med Varemessen i Prag. Den sidste Messe afholdtes fra 3.—10. September iaar og besøgtes af ialt ca. 100 000 Mennesker, hvoraf mange Udlændinge. Den næste Messe vil foregaa i Foraaret 1923.

Prøveudstillingen i Riga.

I Industriraadets Sekretariat er henlagt til Gennemsyn en fra Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene modtaget Indberetning med Bilag, omhandlende en af Rigaer Commerzbank projekteret permanent Proveudstillig, der forventes aabnet i Riga i December Maaned iaar. Af de Varer, der formentlig vil finde største Afsætningsmuligheder, kan nævnes Landbrugsmaskiner, Landbrugsredskaber, Mejeriinventar o. lign. Den aarlige Lejepris udgør £ 6 pr. 1/2 m^2 Bord eller Gulvflade, £ 7 pr. 1 m^2 Vægflade. Det bemærkes, at en Plan over Udstillingslokalet er tilgængelig for interesserede ved Henvendelse i Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene, Bornholmsgade 8.

Erklæringer ved Import til Canada.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at det ved et canadisk Toldcirkulære af 17. August d. A. er bestemt, at de viserede Attester angaaende Værdien af det eksporterende Lands Valuta, der hidtil har været krævet for Varer fra alle Lande, fremtidig kun vil blive krævet for Varer, der indføres fra Lande, hvis Valuta er betydelig deprecieret. Som saadanne regnes for Tiden kun Tyskland, Østrig, Jugo-Slavien, Ungarn og Rusland.

For danske Varer vil der følgelig ikke blive krævet nogen saadan viseret Attest, men den hidtil krævede Erklæring angaaende den gældende Kurs vil blive taget for god, dog under Kontrol af Toldmyndighederne i den paagældende canadiske Havn.

Fra Biblioteket.

Biblioteket er aabent Hverdage Kl. 10—10, Søndage 10—4.

Følgende Bøger er nylig indgaaede:

104. Lübeck, Sv. Vattenkraften under Krisperioden. Stockh. 1914. 45 S.
104. Ändringar i villkoren för öfverbyggande af Kungsådra. Stockh. 1915. 9 S.
104. Unnander & Jonson. Odensfors Kraftstation. Stockh. 1915. 12 S. Tvl.
104. Melkerson, J. A. Om Vattenreglering i allmän. flottled. Stockh. 1915. 24 S.
104. Wallen, A. Vattenstandsprognoserna. Stockholm 1915. 18 S. Tvl.
104. Rättsgrunderna för Kronans Anspråk på Vattenfall i norra Sverige. Stockh. 1915. 33 S.
104. Lübeck, Sv. Vattenkraftfrågornas afgörande vid 1915 års Riksdag. Stockh. 1915. 17 S.
104. Serrander, M. Vattenkraftutbyggnaderna i Sverige år 1914. Stockh. 1915. 24 S.
104. Serrander, M. Karta öfver Vattenkraftanläggningar i Sverige år 1914. 3 S. 1 Kort.
126. Iansky, Cyril M. Electrical meters. 2. Ed. Lond. 1917. 430 S.
143. Helsing, V. Foreningen af Jernstøberiejere i København. 1872—1922. Kbhvn. 1922. 41 S. Tvl.
150. Berg, R. Træindustriens Fabrikantforening for København og Omegn. 1896—1921. 27 S.
192. Tuxen, S. C. A. Landbrugets Forhold til Industri og Handel. Aarhus 1912. 23 S.
226a. Catalogo Official da Secção Dinamarqueza da Exposição Universal no Rio de Janeiro 1922—23. Copenhagen 1922. 136 S.
226a. Official catalogue of the Danish division of the world exhibition at Rio de Janeiro 1922—23. Copenh. 1922. 139 S.
231. Schär, J. F. Zahlungsbilanz und Diskont. Berl. 1908. 141 S.
267. De svenska arbetsgifvareföreningarnas förtroenderåd: Yttrande om Strafflagen. Stockh. 1912. 17 S.
273. Wihriä, W. Bekännelser. Helsingf. 1918. 28 S.
281. Olesen, Chr. H. Industri-Situationen. Kbhvn. 1921. 28 S.
281. Lübeck, S. Sveriges Naturtillgångar och Näringspolitiken. Stockh. 1914. 17 S.
281. Olesen, Chr. H. Kaos el. Fremskridt. Kbhvn. 1921. 20 S.
285. Brøchner, G. The United States and England in their relations with Denmark during the war. Kbhvn. 1917. 26 S.
292. Nordiska stufverimötet i Malmö-Köpenhamn. Stockh. 1919. 44 S.
293. Ehrnroth, L. Anteckningar rörande de allmänna arbetsgifvareförbundens organisation och verksamhet i de skandinaviska länderna och Tyskland. Helsingf. 1906. 31 S.
293. Sydow, Hj. v. Riktlinier för svenska arbetsgifvareföreningens verksamhet under gångna och kommande år. Stockh. 1913. 43 S.
297. Ljunggren, C. J. F. Hantverkets stora problem. Stockh. 1922. 155 S.
300. Aktuella arbetslöner i Tyskland. Stockh. 1922. 16 S.
300. Sydow, Hj. v. Om den föreslagna arbetsaftalslagstiftningen. Stockh. 1911. 37 S.
301. Stjerna, I. C. De senasta aftalsüppsägningarna inom Stufveribranschen och den däraf framkallade situationen. Stockh. 1913. 32 S.
301. Sammenkomst mellem Repræsentanter for Jernindustrien i de 3 nord. Lande. Kbhvn. 1919. 86 S. Tvl.
305. Betænkning vedrørende militært Flyvevæsen. Kbhvn. 1921. 299 S.

Redaktion: Povl Drachmann. Redaktionsudvalg: C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).

TIDSSKRIFT FOR
INDUSTRI
UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
· ORGAN FOR INDUSTRIRAADET ·

Nr. 24 15. DECEMBER 1922

Verdensudstillingen i Rio de Janeiro.

Danmarks Deltagelse.

SKØNT det nu er over 3 Maaneder siden, Verdensudstillingen i Rio de Janeiro blev aabnet, er Udstillingen i sin Helhed ikke færdig endnu. Som det vil erindres, var der paa selve Aabningsdagen kun to Udstillinger helt færdige, nemlig Japans og Danmarks, idet de andre Udstillinger, der lukkede op paa Aabningsdagen, kun holdtes aabne denne Dag for senere at blive helt fuldførte. Efterhaanden som Tiden gik, blev de forskellige Landes Udstillinger imidlertid færdige og kunde aabnes for Publikum. Norge aabnede sin Udstilling den 3. Oktober, Sverige seks Dage senere. Den 26. Oktober var Mexico færdig, og Dagen efter fulgte Aabningen af den italienske Udstilling. Først i Begyndelsen af indeværende Maaned naaede De Forenede Stater at faa deres store Udstilling færdig, og ogsaa Argentina var ca. tre Maaneder forsinket. Tilbage staar af de

Den danske Bygning paa Udstillingen.

fremmede Lande endnu Portugal, der antagelig ikke faar Arbejdet tilendebragt før noget ind i Januar Maaned, og endelig er der Brasilien selv. Saa sent som i Begyndelsen af November Maaned var der af de planlagte store brasilianske Udstillinger kun to—tre mindre Afdelinger, der var færdige, medens saavel deres Industriudstilling som deres Maskinudstilling endnu var langt tilbage, ligesom end ikke den store Forlystelsespark var i Orden.

deling kunde derfor glæde sig ved et godt Salgsresultat, skønt man ogsaa her mærkede de daarlige Tider paa den Maade, at det navnlig var de billigere Ting, der fandt Købere. Men ogsaa Udstillingens andre Afdelinger, f. Eks. Maskinafdelingen, vakte Opmærksomhed, og det var og er stadig almindeligt, at den danske Udstilling omtales som den fyldigste og bedst ordnede Udstilling. Om selve Udstillingsbygningen, der som Følge af de sparsomme Midler, der var til Raa-

Udstillingen set fra Søen.

I den første Tid, medens de store Aabningsfester stod paa, var der overordentlig stor Interesse for Udstillingen, og den Omstændighed, at der ikke var væsentlig andre Udstillinger tilgængelige for Udstillingsgæsterne, bidrog til at samle Opmærksomheden om den danske Udstilling. I de første Uger var Besøget i Danmarksbygningen derfor meget stort, og takket være den rettidige Aabning fik den danske Udstilling en smuk Forhaandssukces i den brasilianske Presse. Det var navnlig Porcelænsudstillingen og i det hele taget den kunstindustrielle Afdeling, der optog Bladene og blev Genstand for deres Beundring. Denne Af-

dighed, mere er beregnet paa at afgive en paa en Gang praktisk og tiltalende Ramme om den danske Udstilling end at virke imponerende ved himmelstræbende Taarne og straalende Ornamenter, hersker der mere delte Meninger. Ved sine simple og rene Linier danner Danmarksbygningen imidlertid en næsten velgørende Kontrast til de store Landes Stukpalæer, og allerede ved sin Egenartethed virker Bygningen som en Reklame. Udstillingens Ydre er paa en ganske uventet Maade blevet Anledning til en livlig Diskussion i den brasilianske Presse. De to Kvindefigurer af Professor Utzon-Frank, der flankerer Indgangspor-

Kunstindustri-Hallen med Den kgl. Porcelænsfabriks Udstilling i Baggrunden.

Teknisk Porcelæn fra Fabriken »Norden«.

talen, har ikke passet til den officielle brasilianske Smag og derfor vakt et Røre, der dog heldigvis hverken er dybtgaaende eller — berettiget.

Den Omstændighed, at den store Verdensudstilling ikke engang var halvfærdig, maatte naturligvis have til Følge, at Interessen aftog, og den draabevise Aabning, der finder Sted ved, at saa denne og saa hin Pavillon bliver færdig, formaar ikke at afsvække det Indtryk af Ufærdighed, der endnu præger Udstillingen.

Fra selve Byen Rio de Janeiro kommer der vel November Maaned, endskønt det af Hensyn til Aarstiden netop paa den Tid var fordelagtigst at rejse.

For at faa noget mere Udbytte af Udstillingen og navnlig for, at den økonomiske Basis for de store Foranstaltninger, den brasilianske Regering har truffet, ikke skal blive ganske forrykket, har man haft under Overvejelse at forlænge Udstillingen, der planmæssig skulde afsluttes i Marts Maaned 1923, til September — senere til Juli—August Maaned — hvorved man haabede at faa

Rio de Janeiro set fra en af de omgivende Bjergtoppe.

stadig en Del Besøgende, men den Tilstrømning, der var ventet fra hele Brasilien for ikke at tale om det øvrige Sydamerika, udebliver endnu. Man kan jo heller ikke fortænke Folk i, at de ikke føler nogen særlig Lyst til at foretage en længere Rejse for at se en Udstilling, som maaske endnu er delvis uaabnet, naar de kommer. Hele den mislykkede »Aabning« har skadet Udstillingen uhyre meget, og det er vel tvivlsomt, om den Popularitet, der er gaaet tabt, lader sig indvinde. En yderligere Bekræftelse af, hvor ringe Besøget rundt om fra Brasilien er, faar man derigennem, at Hotellerne i Rio de Janeiro stod halvtomme i større Indtægter ved Billetsalget. De fremmede Landes Udstillinger har ingen Andel i disse Indtægter, og da en Forlængelse saaledes kun vil betyde forøgede Udgifter, har de følgelig ikke den samme Interesse heri som Brasilien. De fleste Lande har derfor ogsaa stillet sig meget køligt overfor en saadan Prolongation.

For den danske Udstilling er der saa meget mindre Grund til at gaa med til dette, som denne Udstilling har været fuldt færdig hele Tiden og netop i Udstillingens første Maaneder været Genstand for en Interesse, som næppe var blevet et lille Land til Del, hvis de store Landes Udstillin-

ger havde været færdige. Vi har saaledes haft vor Chance og heldigvis forstaaet at udnytte den paa en saadan Maade, at vi kun har Grund til at glæde os over Danmarks Deltagelse, selv om Verdensudstillingens Forløb i de sidste Maaneder unægtelig har været en Skuffelse. Den danske Udstilling er i Modsætning til de fleste andre lagt an paa at være en Salgsudstilling, og ogsaa herved har de danske Udstillere haft en Fordel fremfor Deltagerne i de andre Landes Udstillinger, som først nu søger at indrette sig paa samme Maade. Der skrives herom fra Rio til Kommissariatet, at de fleste andre Lande ikke har Salgsagenter paa Udstillingen, og medens man fra den danske Udstilling kan faa købte Udstillingsgenstande udleveret straks, har andre Lande i det store og hele indrettet det saaledes, at man maa vente med Udleveringen til 31. Marts. Rent bortset fra, at en Udlevering flere Maaneder senere for Tilrejsende betyder en stor Ulempe, kan det næppe betvivles, at selve de solgte Udstillingsgenstande, naar de allerede nu føres ud i Byen, virker som en Reklame, et Forhold, der naturligvis navnlig gør sig gældende for Kunstsager, Porcelæn etc.

Betegnende er det da ogsaa, at de fremmede Generalkommissærer stadig fremhæver Danmarks bedre Arrangement i saa Henseende med Beklagelse af, at det for deres Vedkommende nu formentlig er for sent at adoptere det danske System, bl. a. af den Grund, at man da maatte have »Salgsmandskab« herover fra Hjemlandet.

Et Par fremmede Generalkommissærer har spurgt, hvorledes det var muligt, at den danske Udstilling kunde være den bedst planlagte, da Danmark dog kun saa kort Tid havde haft Gesandtskab i Brasilien. Der blev hertil svaret, at hele Planlæggelsen var sket i Kjøbenhavn, og at det jo ikke var nogen fjerntliggende Tanke at indrette sig paa Salg fra Udstillingen, naar saadant var tilladt efter Propositionerne, og at Danmarks Særstilling med Hensyn til Tilrettelægningen af Salget skyldtes det danske Kommissariats praktiske Erfaringer fra tidligere Udstillinger og dansk Industris hævdvundne Organisationsevne.

▫▫▫▫▫▫

Statens Støtte.

Frugtavlerne har som sidst omtalt paany henvendt sig til Landbrugsministeren for at opnaa en Importregulering mod den ødelæggende Valutadumping i Frugt. Resultatet er blevet et Afslag og en Henvisning til Fragtnedsættelser m. m. Disse Lettelser for den nødstedte Frugtavl er sikkert baade berettigede og betimelige, skønt de næppe vil have stor Indflydelse paa selve Sagens Realitet, nemlig Undermineringen udefra. Med største Interesse vil man derimod erfare, at Landbrugsministeren endvidere har givet Frugtavlerne Løfte om Statens »rundhaandede« Støtte til Anlæg af Pak- og Sorteringshuse m. m., hvilken Støtte man maa antage ogsaa gælder de projekterede Frugtvinfabriker, som ikke alene skal ligge paa Lolland-Falster, men ogsaa paa Sjælland, Fyn og i Østjylland. Hvis Frugtavlerne ikke mærker nogen øjeblikkelig Bedring efter disse Foranstaltninger og Planer, har Landbrugsministeren paa Forhaand trøstet dem med, at det jo har taget en lille Menneskealder at føre Mejerierne og Slagterierne frem til den høje Stilling, de nu har, saa det kun er rimeligt, at det ogsaa vil tage lang Tid, inden Frugtavlerne og Frugthandelen kan organiseres lige saa godt.

Vi skal ganske overlade til Frugtavlerne, om slige Veksler paa Fremtiden kan tilfredsstille dem, og for vort Vedkommende indskrænke os til at fremhæve, at hvis det er Meningen, at Frugtavlerne skal hjælpes paa den Maade, at Staten efter Systemet: Andels-Fiskenetfabriken i Fredericia skal yde finansiel Støtte til Konkurrencen mod en allerede bestaaende Industri, in casu vore dygtigt arbejdende og ikke just af Staten særlig favoriserede Frugtvinfabriker, Konservesfabriker o. s. v., saa bliver Sagen en ganske anden, og en Sag, der maa følges med største Opmærksomhed fra den private Industris Side, og overfor hvilken der i givet Tilfælde i god Tid maa nedlægges en kraftig Protest.

I alle Tilfælde vil det vække Opmærksomhed, at en Sag, der tydelig angaar Beskyttelse af en hjemlig Produktion, nemlig Frugtavlen, overfor udenlandsk Valutadumping, saaledes drejes over til at resultere i en Slags statsautoriseret Konkurrence til en bestaaende indenlandsk Industri, der iforvejen kæmper med store Vanskeligheder.

▫▫▫▫▫▫

Hvem mader Gøgeungen?

For godt et Aars Tid siden var fremragende og særlig af Regeringen forespurgte Socialøkonomer overbeviste om, at den mellemevropæiske Valutadumping var en økonomisk Faktor uden overvejende Betydning for vor Industrikrise, og hvis der var skadelige Virk-

ninger til Stede, vilde vi snarlig naa det Punkt, hvor en normal Ligevægtstilstand var indtraadt.

Det er ogsaa vanskeligt inde fra et Samfunds tusinde daglige Smaabegivenheder forenede med Tidens mere bevægede større Tildragelser at fremdrage Kræfternes Resultant, at løse Ligningen med de forbistret mange Ubekendte. — Solen staar op hver Dag, Huse og Træer staar uforandrede som for Aartier siden, Fuglene synger, og Mælkedrengen kommer med sine Flasker. Er der da noget i Vejen? Foregaar der da noget?

Endog de, der staar paa de udsatte Poster, vil spørge sig selv: Raaber vi nu ikke for højt op? Advarer vi ikke i Utide mod indbildte Farer og overdriver vi ikke, hvor Beroligelse vilde være paa sin Plads?

Det kan da maaske være af nogen Interesse at se, hvorledes man fra et af de økonomisk ruinerede Lande, fra Tyskland, ser paa Landets Handelsomsætning med Udlandet.

Det her i Danmark saa kendte Pseudonym »Parvus« udgiver i Berlin et Tidsskrift: »Der Wiederaufbau, Zeitschrift für Weltwirtschaft« og har i Heftet for 3. November selv skrevet en meget klar Artikel: »Die Tendenzen der deutschen Handelsbilanz«.

Han efterviser først dennes af Markinflationen kun slet skjulte, forfærdende Passivitet, og gaar derefter over til det, der interesserer os: Hvem er Aftagerne af de tyske Eksportvarer?

Storbritannien, der i den tyske Industris Storhedstid var Tysklands Hovedkunde og alene aftog over 14 pCt. af den tyske Vareudførsel, aftager nu — af den stærkt formindskede Udførsel — kun 7,7 pCt. Det, *Ententelandene* aftager af den tyske Udførsel, er overhovedet fra 31,4 pCt. i 1913 gaaet tilbage til 16,2 pCt. i Aaret 1922. Tysklands stærkt reducerede Eksport holdes kun oppe ved Afsætningen til de neutrale evropæiske Stater.

Tyskland var stolt af, at det forsynede de vigtigste Industristater med Kemikalier. Nu er Stillingen følgende: *U.S.A.*, der aftog 21,5 pCt. af den tyske Kemikalieudførsel, modtager nu kun 0,7 pCt.; *Storbritannien* 1,2 pCt. sammenlignet med 17,1 pCt.

»Parvus« slutter sine Bemærkninger om Udforslen ordret: »Tyskland fortrænges fra Hovedafsætningslandene. Landet lever nu kun deraf, at det sælger sine Varer til Spotpris til *Holland, Skandinavien* og *Schweiz. Det lever af Udsalg til de smaa Lande, der som bekendt allerede er rigeligt mættede.*«

Saaledes ser Sagen altsaa ud, set fra »den anden Side«, og de, der herhjemme har raabt Vagt i Gevær, vil ikke behøve at ængstes, men kan trøstigt arbejde videre den trange Vej fremad, der dog tilsidst vil føre til Maalet: At faa de Øjne, der hidtil ikke har *villet* se, aabnede, til Gavn for alle og til Skade for ingen. Paa Rigsdagen blev nylig saa klart fremhævet, hvorledes vor store Købeevne gav os en økonomisk Vægt, der relativt var af Betydning. Den tyske Politikers Billede af det store Industriland ridende paa de smaa, ulykkelige Nabostater, belyser klart dette Forhold, og vi er endda sikkert endnu — men kun endnu — saa heldige, at vor Købeevne er større, end »Parvus« bekymret antager.

Ove Meyer.

Mindre Meddelelser.

B. og W.s danske Dieselmotor paa sin Sejrsgang Verden over.

I New Yorks Nautical Gazette gengaves fornylig følgende Oversigt over de forskellige Dieselmotor-Systemer, der kommer til Anvendelse i Motorskibe Jorden over. Tallene gælder for ca. 1. Maj 1922; der var paa det Tidspunkt ialt 133 Skibe med Dieselmotorer paa mere end 2000 Brutto-Tons.

Motortype	Antal Skibe	Antal Br. Tons
Burmeister & Wain	78	456 236
Vickers	10	52 679
Werkspoor	11	41 927
Ansaldo San Giorgio	6	31 654
Sulzer	4	17 566
Krupp	4	19 732
North British Diesel	2	15 554
Maschinenf. Augsb.-Nürnberg	5	21 927
Mc. Intosh	4	11 105
Doxford	2	10 313
Tosi	2	9 746
Bethlehem	1	6 892
Atlas Diesel	1	5 903
Carels	1	5 703
Cammellaird	1	3 872
Holeby	1	3 013

Det vil ses, at adskilligt over Halvdelen af de motordrevne Skibe arbejder med Burmeister & Wains System. De fleste af de i det hele omtalte Skibe arbejder med 4-Takts Motorer.

Fra Amerikas Industri.

Nogle spredte Træk derfra tegner en umiskendelig Opgangslinie.

Kulproduktionen i U. S. A. angives at være kommen i Gang og godt i Gang hurtigere end ventet. Produktionen af bituminøse Kul er for 1922 — trods de store Strejker — indtil 20. Oktober kun $9^1/_2$ pCt. mindre end forrige Aars Produktion, Antracitgruberne arbejder med 80 pCt. af deres Ydeevne.

Byggeindustrien har i Sommermaanederne vist en væsentlig Opgang fra ifjor; i første Halvaar af 1922 er der opført Bygninger for 1232 Mill. Doll. mod 700 Mill. Doll. ifjor.

Jernindustrien har selvfølgelig lidt under de store Strejker. Jern- og Staalvarer viser stigende Tendens. *Automobilindustrien* viser i blot en enkelt Maaned som August 1922 et Tal paa 270 000 Vogne fremstillede, 94 000 mere end i den samme Maaned 1921.

Petroleums- og Benzinproduktion er ogsaa stigende, Forbruget ligedan, og Forbruget er stadig et Stykke foran den indenlandske Produktion. Spinderiernes Forbrug af *Bomuld* og af *Silke* vil blive betydelig større for dette Aar end for de sidste to, tre. Ogsaa Tobaksindustrien melder Opgang.

Til Billedet af Fremgangen i U. S. A.s Erhvervsliv skal endnu blot føjes, at Aarets Høstudbytte er langt over Gennemsnit. Høsten regnes at have en Værdi af ca. 6,6 Milliarder Doll.

Organisations- og Foreningsmeddelelser.

Automobiludstilling i Göteborg.

Gennem Udenrigsministeriet har det svenske Gesandtskab udsendt Indbydelse til de interesserede Kredse i Danmark om at deltage i en international Automobiludstilling, der afholdes i Forbindelse med Jubilæumsudstillingen i Göteborg 1923.

Gesandtskabet meddeler, at Udstillingen vil komme til at omfatte Automobiler og Motorcykler af alle Slags, Tilbehør samt Literatur og Kort. Der er desuden truffet Overenskomst med den kgl. svenske Automobil Klub, under hvis Medvirken Udstillingen arangeres, om, at denne Klub skal demonstrere Motorvæsenets Udvikling, nye Konstrukioner og Opfindelser, samt gøre Propaganda for Automobilismen og forbedret Vedligeholdelse af Vejene.

Udstilling i Turin for Optik, Kinematografi etc.

Fra det herværende italienske Generalkonsulat har vi modtaget Meddelelse om, at der i Foraaret 1923 i Turin vil blive afholdt en Udstilling omfattende Optik, Fotografi og Kinematografi. Udstillingen er international, og udenlandske Teknikere, Fabrikanter og Amatører indbydes til at deltage. Henvendelse desangaaende kan rettes til Handelskammeret i Turin, som organiserer Udstillingen.

Messen i Brüssel.

Gennem Udenrigsministeriets Oplysningsbureau for Erhvervene har Industriraadet modtaget et belgisk Cirkulære, indeholdende Oplysninger om Betingelsen for Deltagelse i det 4. officielle Købestævne i Brüssel, der vil blive afholdt i Dagene fra den 9. til den 25. April næste Aar.

Adgang til Stævnet, der omfatter Varer af enhver Art, staar kun aaben for Fabrikanter og direkte Producenter, dog kan Firmaernes Repræsentanter saavel som Import- og Eksportfirmaer deltage, saafremt Varerne udstilles under Fabrikantens Navn.

Det bemærkes, at Anmeldelse af Deltagelse maa ske inden 15. Februar 1923 samt være ledsaget af Halvdelen af Lejen for den ønskede Stadeplads.

Det nævnte Cirkulære er henlagt til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Anti-Dumping Loven i Australien.

Gennem Udenrigsministeriets Oplysningsbureau har Industriraadet modtaget Meddelelse angaaende de ved en australsk Bekendtgørelse af 28. September fastsatte nye Bestemmelser indenfor Australiens Anti-Dumping Lovgivning.

Bestemmelserne omfatter pneumatiske Dæk og Slanger fra »The United States Rubber Export Co.«, New York, og »The Canadian Consolidated Rubber Co. Ltd.«, Montreal, og Børstenbindervarer fra Belgien samt Kølnervand fra Tyskland og Trykknapper fra Østrig.

Medens Anti-Dumping Loven hidtil kun har været anvendt overfor Varer fra tidligere fjendtlige Lande, er den altsaa nu ogsaa bragt i Anvendelse overfor tidligere allierede Lande (U. S. A., Canada og Belgien).

Desuden har den australske Handelsminister fremsat Forslag til en Lov, hvorved de hidtil gældende Dumping Afgifter vil blive betydelig forhøjede.

Værditolden i Australien.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget en Indberetning fra Generalkonsulateti Melbourne angaaende et af den australske Regering fremsat Lovforslag om Ændringer i Fastsættelsen af Værdien for de Varer, der er underkastet Værditold.

Nævnte Indberetning er henlagt til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Udstilling i Riga af Vindmotorer, Pumper o. l.

I Riga vil der i Dagene 21.—27. Januar 1923 blive afholdt en Udstilling af Vindmotorer og Pumpeaggregater.

Overfor det danske Konsulat i Riga har det lettiske Landbrugsministerium udtalt, at man navnlig kunde ønske, at der paa denne Udstilling blev demonstreret en 2—3 HK Vindmotor til Anvendelse i Landbruget og beregnet paa en Vindstyrke af 4 Sekundmeter; ligeledes vilde Demonstration af mindre maskindrevne Pumper og 1—5 HK Eksplosionsmotorer være af Interesse. Det danske Konsulat oplyser, at der formentlig i Fremtiden vil være et Marked i Letland for Vindmotorer, Pumper og Eksplosionsmotorer.

Udstillingen, som vil finde Sted i Rigaudstillingens Lokaler, vil tillige komme til at omfatte en Konkurrence mellem forskellige Horbearbejdningsmaskiner. Den nødvendige Hor vil gratis blive stillet til Disposition for Udstillerne, ligeledes Udstillingsrum samt Strøm til Lys og Kraft, hvorimod Udstillerne selv maa sørge for de nødvendige Transmissioner og Motorer. Maskinerne bedømmes af en Kommission af Sagkyndige fra Landbrugsministeriet, Universitetet og Landbrugsorganisationer. Det er senere Hensigten at oprette flere Central-Forsøgsstationer for Hørbearbejdning, hvor de bedste af de udstillede Maskiner vil finde Anvendelse.

Skriftlige Henvendelser fra interesserede Firmaer,

der maatte ønske at udstille, vil indtil 1. Januar n. A. kunne rettes til: Landwirtschaftsdepartement, Todleben Boulevard 6, Riga.

Præmiering af den mindre Industri.

Industriforeningen i Kjøbenhavn indbyder til Deltagelse i en Konkurrence mellem Genstande fremstillede af den mindre Industri. Formaalet med denne Konkurrence er at støtte enhver sund Spire til en levedygtig dansk Industrivirksomhed.

Ganske vist er det kun et ringe Antal af de deltagende, der vil kunne faa større Pengebeløb som Præmier, men man haaber, at Konkurrencen vil bidrage til Udbredelse af Kendskabet til de Virksomheder, der kan præstere virkelig konkurrencedygtige og ensartede Varer, idet man agter at lade Meddelelse om saadanne præmieværdige Besvarelser tilflyde Institutioner som Udenrigsministeriets Oplysningsbureau, Landsforeningen »Dansk Arbejde« og Fællesrepræsentationens Haandværkerkonsultation. Konkurrencen er forbunden med en Præmiering ved et Tilskud fra Staten til Støtte for den mindre Industri. Ved Uddelingen af Præmierne vil der ikke alene blive taget Hensyn til Fabrikatets Godhed, men ogsaa til om Vedkommende har udvist særlig Energi ved at indføre bedre Arbejdsmetoder eller ved at fabrikere nye eller hidtil fra Udlandet indførte Genstande. Medarbejdere, som har haft fremragende Del i et godt Resultat, vil kunne erholde Medarbejderpræmier. Bedømmelsen finder Sted ved et af Industriraadet nedsat Udvalg, som eventuelt vil tilkalde den fornødne sagkyndige Bistand.

For at komme i Betragtning ved Præmieringen fordres, at den eller de Genstande, for hvilke der æskes Præmie, er egnet for Tilvirkning og Salg i større Mængder og udført af den Præmieæskende eller i dennes Virksomhed, samt at den Præmieæskende kan henvise til mindst et Aars Virksomhed med Tilvirkning af paagældende eller lignende Genstande. Præmien vil kun blive tildelt saadanne Virksomheder, for hvilke Præmiebeløbet kan faa Betydning som en pekuniær Støtte til Virksomhedens Fremme.

Adgang til Præmieæskningen staar aaben for Virksomheder fra hele Landet.

Anmeldelse om Deltagelse skal ske paa særlige Skemaer, som kan faas ved personlig eller skriftlig Henvendelse til Industriforeningens Sekretariat, Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Skemaerne skal udfyldes nøjagtigt og maa være tilbagesendte under samme Adresse inden Anmeldelsesfristens Udløb, den 15. Januar 1923.

Indsendelse af Genstande til Konkurrencen maa først finde Sted efter, at Anmelderen har modtaget Meddelelse om, at anmeldte Genstande er antaget til Deltagelse i Konkurrencen.

Fra Biblioteket.

Biblioteket er aabent Søndage fra Kl. 10—10, Hverdage fra Kl. 10—4.

Boglisten omfatter denne Gang en Fortegnelse over nyere Værker indenfor mekanisk Teknologi.

129b. Leber, Engelbert. Die Herstellung des Tempergusses und die Theorie des Glühfrischens. Berl. 1919. 312 S.
129b. Betts, A. G. Bleiraffination durch Elektrolyse. 1910. 285 S.
129b. Bauer, O. und E. Deitz. Probenahme und Analyse von Eisen und Stahl. Berlin 1912. 258 S.
129b. Preger, E. Metallbearbeitung. Leipzig 1913. 355 S.
129b. Busch, E. Der Dreher als Rechner. Berlin 1919. 186 S.
129b. Dichmann, C. Der basische Herdofenprozess. Berlin 1920. 278 S.
129b. Fraenkel, H. W. Die Verfestigung der Metalle durch mechanische Beanspruchung. Berlin 1920. 46 S.
129b. Simon, E. Schneidstähle. Berlin 1919. 112 S.
129. Collstrop, A., og E. Bülow. Imprægnering af Havnetømmer. København 1918. 8 S.
129b. Hannover, H. J. Metalbearbejdning. København 1894—1911. 364 S.
129b. Georgi, F. und A. Schubert. Die Technik der Stanzerei. Leipzig. 215 S.
129b. Pockrandt, W. Schmieden im Gesenk. Leipzig 1920. 215 S.
129b. Schön, F. Die Schule des Werkzeugmachers. Leipzig 1916. 133 S.
129b. Abbatz, Der Metallarbeiter. Leipzig 1911. 216 S.
129b. Giolitti, F. Heat treatment of soft and medium steels. New York 1921. 374 S.
129a. Elfman, L. Mekanisk teknologi. Stockh. 62 S.
129a. Charnock, G. F. Mechanical technology. London 1916. 635 S.
129c. Polleyn, Fr. Putzbaumwolle und andere Putzmaterialien. Leipzig 1909. 304 S.
129b. Rozéen, G. Om verktygsstål och dess behandling. Stockholm 1915. 59 S.
129b. Baumann. Berechnungen über das Gewindeschneiden. 1918. 144 S.
129b. Hartmann. Das Verzinnen, Verzinken, Vernickeln. Leipzig 1913. 264 S.
129a. Lüdicke. Mechanische Technologie I—II. Leipzig 1918.
129b. Demuth, B. T. Mechanische Technologie der Metalle und des Holzes. Leipzig 1917. 374 S.
129b. Legierungen. 1915. 58 S.
129b. Pero, P. Mekanisk Teknologi. Stockholm 1920. 512 S.
129b. Burges, C. F. Applied electrochemistry and welding. Chicago 1920. 132 S.
129b. Ledebur, A. Lehrbuch der mechanisch-metallurgischen Technologie, Braunschweig 1905. 805 S.

Redaktion: Povl Drachmann. Redaktionsudvalg: C. F. Jarl, F. H. J. Rambusch og Torben Zahle.
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Kbhvn. — Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær).